TARTU ÜLIKOOL · UNIVERSITAS TARTUENSIS · 1632

M.D.XXXVII

R
1961

R II 1920: 4289.

Voooo
ooo

Rx Libris
v. Liphart

emptus Heidelbergæ anno 1597

Bibliotheca
universitatis
Dorpatensis
1920 : 4289

Ω τῆς ὀλβίας κολώνια.

THVCYDI

DIS ATHENIENSIS HISTO
RIOGRAPHI DE BELLO
PELOPONNENSIVM
ATHENIENSIVM-
QVE LIBRI VIII.

Laurentio Valla interprete; & nunc à Conrado Hereſbachio ad græcum exemplar diligentiſſime recogniti.

Eucharius Cervicornus excudebat,
Anno M. D. XXVII.

DIONYSIV

CLEOPATRA

H-II B.
1220
ic48283277

Abronychus Lyſiclis. 22
Abydus deficit 219.
Abydus 231
Acanthus Andriorum colonia. 112. 130.
Acanthij Braſidæ acquieſcũt 113.
Acarnane urbs Peloponneſi 38.
Acarnanes funda periti. 58
Acarnanes unde appellati 65.
Acarnanum Ambraciorumq; fœdera 92
Acarnanes 195.
Accuſatio quando fiet. 17
Aceſine fluuius 99
Achæi Peloponnenſ. 39.
Acharnæ oppidũ obſidetur 42
Acharnenſ. diuerſæ opiniones ibidẽ.
Achelous amnis 64
Acheron Acheruſia 12
Acræ ciuitas 152.
Acrothous oppidum 119
Acta locus 119
Actæe 105
Actuarium nauigium 108
Admetus Moloſſorum rex 33.
Admetus Themiſtoclem ſeruat ibidem
Aegaleus mons, Plin. Aegialus legit 42
Aegeum pelagus 119
Aegeſtani 195
Aegina incurſionibus infeſtatur 228.
Aeginetæ 195
Aeginetæ Athenienſes fugiunt 106
Aeginetæ ad Athen. deditionẽ fecerũt. 26
Aeginetæ è ſedibus eijciũtur ab Athe. 43
Aeginetis cũ Athenienſ. pactio 16
Aegitium 88
Aegyptus regibus reſtituitur 26
Aemus mons 62
Aeneſius Spartanorum ephorus 37.
Aeneas Ocytæ 121
Aeinanes 139
Aeoles 195
Aeolis inſula 89
Aeontides 167. Aeſon 136
Aethees populi 24
Aetnæ proiuuũ ignis 93
Aetolorum gens bellicoſa 88.
Aetoli omophagi ibidẽ
Aetolorum victoria ibi.
Aetoli. 195
Agamemnon ad Troiam 3
Agatarchus Syracuſanus 186. 199
Agis Lacedæmon. rex 94. 140
Agis Samythũ populatur 141
Agidis multa 142
Agidis exercitus contra Athenien. 222
Agiſandridas Spartiata 227. 229
Agno Athenien, 28. 117
Agnon Niciæ 50. 62
Agonis monumentum 128.
Agragas urbs 152
Agrai 64
Agrais oppidum 92
Agræi populi. 90
Agrianes 62
Agrigentum oppidum 192
Agrigentini 196
Albus murus tertia pars Memphidis 25.
Alcamenes 206
Alcameni cædes 207
Alcibiades 136. 140. 153. 154.
Alcibiadæ orõ apud Athenien. 155
Alcibiades accuſatur 158.
Alcibiadis ſententia de exercitu 164
Alcibiades Athenas reuocatur 165
Alcibi. exigitur ad multã 167.
Alcibi. capite condemnatur ibid.
Alcibi. magiſtratu abrogatur 171.
Alcibiades Lacedæm. concedit 175
Alcibiadis oratio apud Lacedæm. ibi.
Alcib. qb. cauſis Lacedæ. ſuſpect. factus. 215
Alcibiadi Tiſſaphernes aſſentitur 216.
Alcibiadis querimonia 224
Alcib. ab exilio reuocatus, priſtinæ digni tati reſtituitur 225
Alcib. in patriã meritũ 226
Alcibi. iubetur reuocari in patriã 230
Alcidas nauarchus 68.
Alcmæon Amphiarai. 64.
Alexarchus præfectus Corcyrenſiũ 184
Alexicles comprehenditur. 228
Alluuionis cauſa 68
Almopia ciuitas 63
Alope oppidum 43
Alycyæi 188
Ambracij 196
Ambraciorum exuuiæ 92
Ambraciorũ præſtantia 91
Ambraciorum cædes 92
Ambraciorum rebellio 57
Ambraclætorũ & Argiuorũ odiũ 54
Ambraciotæ ſubſidiũ Lacedæm. 39
Ameas Coræbi filius 69.
Amexitus 221
Aminias 125
Aminocles naupegus 4
Amor quibus officiat. 76
Amorges 206. 209. 211.
Amphias Epeidæ 121
Amphilochus Amphiarai 54
Amphilochia regio ibi.
Amphilochicum oppid. 89.
Amphipolis unde nomen ſortita 117.
Amphipolis oppidum 24. 117
Amyclæum 130
Amyrtæus rex 26.
Amyrtæus rex ſaltuum 27
Anactorium oppidum 13. 133
Anactorij Laced. auxilium 39
Anæa oppidum 209
Anæitij 69
Anæorum legati adierunt Alcidam 71
Anapus fluuius 58 177.
Anaxarchus 231
Anaxiles 152
Anceps conditio bellorum 39
Andocides nauiũ præfectus 13
Andrij 195. 221
Adroclis cædes 220
Andromedes 136
Androſthenes Arcas 139
Annus primus belli Peloponneſiaci 1
Annus ſecundus belli Pelop. 48
Annus tertius belli Pel. 54
Annus quartus bel. 65
Annus quintus belli Pel. 70.
Annus ſextus 86
Annus ſeptimus 93
Annus octauus 105
Annus nonus 120.
Annus decimus 125
Annus undecimus 131
Annus duodecimus 136
Annus decimuſtertius 139
Annus demuſquartus 140.
Annus decimuſquintus 146
Annus decimuſſextus 147.
Annus decimuſſeptimus 153
Annus decimuſoctauus 177
Annus 19. 184.
Annus 20. 206
Annus uiceſimuſprimus 219
Antandrij populi 232
Antandros capitur 105. 110
Anthenium oppidum 63
Antheſterion menſis 41.
Antimenidas 136
Anticles Athenien. 28.
Antiphemus 152
Antiphon 221. 227.
Antiphon Rhãnuſius 233
Antiſſa oppidum 210
Antiſſa 69
Antiſthenes 212
Antitanæ 57
Apocatharſes quid 48
Apodoti populi 88.
Apidanus fluuius 111
Apollinis oraculum 28
Apollinis Malœntis feſtum 65.
Apollinis templum uaſtabatur 88.
Ara duodecim deorum 165
Arcadia 1.

Corcyrenſium crudele facinus 104
Corcyrenſium ſeditionis finis. 104.
Corcyræi 195
Corinthiorum inuentum 4
Corinthiorum nobile emporium ibid.
Corinthiorum cū Corcyren. cōflictus. 7.
Corinthijs poſtulantib. mittuntur præſidia à uarijs 7.
Corinthij uicti à Corcy. bellū inſtaurāt. 8.
Corinthiorum oratio apud Lacedæm. 16.
Corinthiorum oratio apud Lacedæ. 28.
Corinthij tumultus magiſtri 133
Corinthij à Syrcuſanis deficiunt. 175.
Corinthii victores Athenienſium 189.
Corinthij 196
Corinthiorum oratio ad Athenienſes. 10.
Corinthiorū & Corcy. naualis pugna. 12
Corinthiorū in Corcy. naualis pugna. 12
Corinthij uincuntur ab Athenienſib. 26.
Corinthij præſidium mittunt in Ambra-
Coronæi populi. 115. (ciam. 93.
Corycus. 208. 212.
Coryphaſion. 94. 120
Cos inſula 232
Cos Meropidis 214
Cranij po. 44. Cranonii po. 43.
Crateæmenes 152.
Crateria. 231. Cretes. 195.
Criſſæus ſinus 54.
Crocylion. 88. Crommyon. 103
Cruſis regio 57.
Cuma in Acolide 71
Cyclopes populi 151
Cydonia uaſtatur 59.
Cyllene 8. 59
Cylon Athenienſis 30.
Cylon arcem aggreditur ibid.
Cynethes Theolyti filius 64
Cynuria 105. 129. 136
Cyprus à Græcis infeſtatur 23.
Cypro arma inferuntur 27.
Cyrus primus rex Perſarum 4. 53
Cyrenæi. 193. Cyrrhus oppid. 64.
Cythereis 120
Cytheriorum magiſtra 105.
Cytinium Doricum. 88.

Damagon dux 87.
Damotimus Naucratis 121
Dardanum 231.
Dardanius quos ſubegit. 5.
Darii legati 206
Daſcylite prouincia accepit Artaba. 3
Daulia à Tereo incolitur 44.
Decelea oppidum 184. 206.
Decem uiæ oppidum 24
Decem ſcribarum electio apud Athe. 221
Decemuirales leges 221
Defectiōis Mitylenæorū ab Athe. cā. 67.
Deli tremor 38
Delia feſta 90
Delius Apollo ibidē.
Delium. 110. Delium obſidetur. 114
Delium capitur 117.
Delii reducuntur. 137.
Deli expiatio 89
Delphinium 213
Delubra deorum apud Athenas 41.
Demarchus 225.
Democratia Athen. antiquata 221
Democratia Athenienſium 45
Demodotus 110.
Demoſthenis Athenien. 87
Demoſthenes Ambraciotarum dux deſti
Demoſthenes in Aetolos. 88 (natur. 91
Demoſthenis induſtria 95
Demoſthenis oratio ad milites ibi.
Demoſthenes 146
Demoſthenis in Pelopon. nauigatio. 186
Demoſth. & Eudemedontis aductus. 190.
Demoſthenis inſtitutum 191
Demoſt. cōſiliū de relinquēda Sicilia. 192
Demoteles 99.
Deorum duodecim ara 165
Dercylidas Spartiata 219
Derdas. 14. Dercæi. 64
Derus. 211.
Dialia feſta. 30.
Dictydienſes ceperunt Thyſſon 134
Didyma. 86.
Diemporus Onetoridæ Bœotio. dux. 37.
Dienſes deficiunt ab Athenienſibus. 146.
Diniadas 209.
Diodoti oratio contra Cleonem 74
Diodoti ſententia ſuperior fuit 76
Diomedon. 209. 218.
Diomilus præfectus 177.
Dion oppidum 111.
Dionyſiacum theatrum 218.
Dionyſii cædes 229.
Dionyſia. 131.
Diotimus Lacedæmonius 12.
Dieſorij ducenum pedum extructu. 82
Dius oppi. 119.
Doberus. 63.
Dolopes populi 24. 139.
Dorcis 23
Dores populi 4. 87. 172.
Doricum bellum 50
Doricus Rhodius victor 66
Dorieus. 213.
Dorus 111
Drabeſcus oppidum 24. 117
Drimyſſa oppidum 212.
Droi 64.
Dryopes 195
Duces Corinthiorum qui 58
Dyme oppidum 59.

Ebrus fluuius. 63.
Echinadum inſularum ſitus. 64.
Eclipſis ſolis 45. 105
Edonica urbs 24.
Edoni populi. ibidē.
Eetionia 227.
Egeſtanorum commentum 263
Egeſta oppidum 151
Eione urbs apud Strymonem 24
Eione urbs 94. 104.
Eleus inſula 211. 231.
Elaphebolion menſis 121. 130.
Eleorum atq; Lacedæ. ſimultas. 133
Eleuſis depopulatur 42
Elimiotæ populi 63.
Ellomenus 87.
Elymi populi 151
Embatus 71.
Endius Lacedæmoniorū legatus. 137. 206
Entimus 152.
Eordia ciuitas 65
Ephamidas Corinthius 140
Epheſia feſta 90
Ephororum autoritas 32
Ephori fœdera frangere contendunt. 135
Ephorus 206
Ephyre 12.
Epicydidas. 128.
Epidamnus urbs. 6.
Epidamnus expugnatur 7.
Epidamnus deditur 8.
Epidauri magnam partem populati Pelo
ponnenſes. 50.
Epidaurium cum Argiuis bellum. 140
Epipolæ quid 171
Epipolarum ſitus & appellatio 177.
Epipolæ captæ 191
Epitadas 95. 101. 102
Equites apud Lacedæmonios 144
Eras oppugnatur 209
Ereſus 69
Ereſus 230
Eretrienſes 195.
Erineus 26. 103
Erythræi 206. 208
Eryx oppidum 151
Erycis Veneris templum 163
Eualas Spartiates. 209.
Euarchus tyrannus 44
Eubœa debellata 37.
Eubœam Athenienſes tutantur 43
Eubœa omnis ſubacta à Lacedæmo. 27.
Eubœi ad Lacedæmo. deficiunt 206
Eubœi 227

Euboïi populi 24
Eucles 179
Euclides 152.
Euctemon 212.
Euction Athenienſis dux 182
Euhesperitæ 193.
Eumachus Chryſidis. 44.
Euphamidas Ariſtonymi Athenienſium
præfectus 44. 121.
Euphemi oratio Athenienſis legati apud
Camarinenſes. 172
Eupolpidas Daimachi 69.
Eupolion Locridis 88. 89
Europus oppidum 64.
Euryclus 178
Eurylochus Locris Ozolis imperauit. (89. 91
Eurymachus Thebanorum
potentiſſimus 37
Eurymachi ædes 38
Eurymedon fluuius 24.
Eurymedon Thucleis filius 84. 104
Euritanes populi 88.
Euſtrophus 136.
Euthidemus 185.
Euxinus pontus 63.
Exhortatio Hippocratis ad mili. Ath. 115

Fœdera tricennalia inita 37
Fœdera inter Laced. & Athe. 130.
Fœderum initorum uerba ibidem.
Fœderis percuſſores 130.
Fœderum ruptorum occaſio 132
Fœderū initia apud reliquā Græciā. 132.
Fœdera frangunt ephori. 135.
Fœdera Athenienſium cum Argiuis, Mā
tineiſq; et Eleis ad annos centum. 138
Fœdera Argiuorum & Laced. 146.
Fœminarum Corcyrenſium uirtus. 83
Fonti templum apud Athenas 41.
Forma inducarum pangendarum. 120
Formula ſocietatis inter regē et La. 209
Formula pactionum 213
Fortuna quid efficiat 76

Gallienſes populi 88.
Gauletes Cara 225.
Gapſelus Thaſiorum colonia 118.
Gela 106. 152. 202.
Gelatinus ager 168.
Geloi populi 196
Geloorum cum Camarinæis inducię. 106
Gelon tyrannus 177
Geræſtus 65.
Geranicæ promontorium 25
Gerania mons 109.
Getæ populi 62.
Gigonum uſq; peruenere Athenienſes. 15
Glauca Micales 224
Glaucon præfectus nauis 13.
Goaxis 118
Gongylus 180.
Gortynia 64
Græcia inſtabiliter olim habitata .1.
Græcorum latrocinia 2
Græci ſæpe è ſuis ſedibus expulſi 4.
Græcorum res nautica 4
Græcorum in Braſidam affectio 118
Græcorum coniurationes 135
Græcorum æmulationis certamen 159
Græcorum motus in Athenienſes 205.
Greſtonia 64.
Gylippi ad milites oratio 197.
Gylippus Peloponnēſes repetēs ab Athe
nienſibus uexatur 208
Gylippus Cleandridæ. 177. 179. 180. 192
Gylippus ad Syracuſanos 185
Gymnicum certamen 146.
Gyrtonij populi

Halex fluuius
Halia
Halias
Halys fluuius. 5. Haliartij populi. 115.
Halicarnaſſus. 214.
Harmatus 231
Harmodius 131
Harpagius 271.
Hegeſandrus Theſpieo 184.
Hegeſippidas Lacedæmonius 139
Helixus 224
Hellanicus hiſtoricus 24.
Hellenes unde dicti .1.
Helleſpontus 230
Helorina uia 169
Helos 105
Heraclea 87. 111. 128.
Heraclidis 170. 179.
Heraclienſes 139
Herculis ſacra 200.
Hermæ lapidei 158
Hermionidas Thebanus 66
Hermionis 50.
Hermocratis oratio ad Sicilienſes 106
Hermocratis ad Syracuſanos oro. 160.
Hermocratis oro apud Camarineſes. 171
Hermocratis ſuſpicio 200
Hermocratis admonitio 170.
Hermocratis commentum. 200
Hermon præfectus uigilum 221
Heſiodi cædes 88.
Heſſij 89
Heſtiæenſes 195.
Heſtiæenſes incolæ eijciuntur ab Atheni-
enſibus 27.
Heſtiodorus Calimachi 54
Hiera 86
Hieres populi 87
Hierophon Antimneſti filius 90
Hippagretus 102
Hipparchus 165
Hipparchi cædes 5.
Hippias Piſiſtrati filius 5. 165
Hippiæ tyrannis 165.
Hipplæ occiſio. 72.
Hippocles Menippi 208
Hippocrates 108
Hippocratis exercitus 115.
Hippocratis exhortatio ad milites Athe
nienſes. 115.
Hippolochidas 111.
Hipponicus Calliæ. 87.
Hipponoides 144.
Hippotoxotæ Atheniēſium quot. 40. 62.
Holophyxus oppidum 119.
Homeri uerſus ex hymno
εἰς Ἀπόλλωνα. 43 90.
Hoſtis uehementer ſolet nocere, at ami-
cus prodeſſe. 89 177.
Hyacinthia 25 131.
Hyæi populi 50 89.
Hybla 214. 168.
Hyblon Hyblæi 231 152. 177
Hyccarica mancipia 131 185.
Hyccara uicus 271. 168.
Hylias ſur 184. 189
Hyllaicus portus 139 85
Hyſiæ oppidum 224 147

Iapyges 24. 195.
Iapygia .1. 159.
Iaſicus ſinus 230 211.
Iaſus diripitur 169 ibid.
Icarus 105 71. 230.
Ida mons 87. 111. 128. 232
Idacus 170. 179. 231
Idomene capitur 139 64. 92
Ielyſſus 200. 215.
Ignominia notati 158 134.
Illyrij 66 122
Imbrij popu. 66. 195. Imeræa. 93.
Imera urbs 50. 106 168. 18
Inarus Libyus 160. 25
Inarus Libyorum rex in crucē actus. 26
Incendij uis 200 56.
Inducię inter Lace. & Athenienſes. 120.
Inducię pagendarum forma 200 ibid.
Inducię oratores 221 122
Ineſſæi. 177. Iolaus dux 88 15
Iones populi 89 4. 173. 195.
Ipnenſes 89 Irenæi 196.
Iſter fluuius 62. Iſthmi 2.
Iſthmiorum celebritas 27 207
Iſtone 86. Iſtone mons 54 104
Italia. 86 4.
Italia unde Italus rex 87 151.

Ithome oppidum 24
Itones populi 126
Itys obitus aut fabula 44.
Iunonis templū ab Andocrate cōditū.70.
Iunonis tēplum deflagratū.125. (82.
Iusiurandū domesticū Athe.& Lace.130
Iusiurandum confœderatorum 138
Iupiter Ithometa 25
Iupiter Nemæus 88

LAcedæmonij Italos ac Siculos in auxilium uocant 38
Lacedæmonijs quæ ciuitates auxilio fue- Lace.edictum ad socios.39 (rūt.39
Lacedæmoniorum cultus uictusq; 2.
Lacedæmoniorum libertas. 5.
Lace.cohortati socios ut cām dicerēt.16.
Lacedæmoniorum suffragia 22.
Lacedæmoniorum plebiscitum 22.
Lacedæmoniorum & Athe.dissensio. 25
Lacedæmon.& Athen.conflictus 26
Lacedæ.tarditas in puniendo 32
Lacedæ.legati ad Athenienses 34
Lacedæ.legati enumerātur aliquot. 53.
Lacedæ.legati trucidantur ibidē.
Lacedæmoniorum conatus 95.
Lace.ab Atheni.inducias petunt 96.
Lacedæ.oratio apud Athenienses 97.
Lacedæ.in dicendo obseruantia ibidē
Lacedæmonii cuiusdam responsum. 102.
Lacedæ.& Athen.dissentiunt 43.134
Lacedæmo.responsio ad Argiuos 136
Lace.legati p Alcibiadē decipiūtur.137
Lacedæmoniorum terror 143.
Lace. ad tibicinū cantū incessus ad præ- Laced.exercitus ordo.145. (lia.144
Lacedæmoniorum uictoria 144
Lacedæ.cum Argiuis paciscuntur.145.
Laches Melanopi 86
Lacon Aimnesti 77
Læspodia 226
Læstrigones populi 151.
Laodicum 125.
Labdalum. 178.
Labdalum capitur 181
Lamachus 110.153
Lamachi sententia 164
Lamachi cædes 179
Lamplacus 219.
Larissa 231.
Latmos insula 72
Laurus mons 50
Laurii argentifodinæ 176
Leæi 62. Lebedus 209.
Lectus 231
Lecythus.119. Lecythū capitur.120.
Legati Argiuorum apud Lacedæm.136.
Lemnos. 231.
Lemnii populi 66. 195
Leocorium 5.166.
Leocrates Stroebi filius 25
Leon dux 87.
Leon Lacedæmoniorum legatus.137.218
Leon locus.177. Leontini. 86.126.
Leontychides Lacedæmoniorum rex. 22
Lepreatarum bellum 133.
Lepreum 134
Lesbos omnis præter Methymnam dese- cit ab Athenienſibus 56
Lesbiorum multatio 77.
Lesbiorum defectio. 206.
Leucadii pro Lacedæmoniis 39
Leucadii 196
Leucas Corinthiorum colonia 8.
Leucimna promōtorium Corcyræ.8.84
Leuconicum 210
Leuctra 140
Lex de bellicis muneribus Lacedæ. 143.
Lichas uirgis cæsus 139.145
Lichas 225
Ligyi populi 151.
Limera 105.180
Limnæa 57.
λιμός 50.
Lindus 215
Literæ Persæ ad Lacedæmonios. 104
Lithotomia custodia 204
Lithotomiarum situs. ibi.
Locri epizephyrii. 180.
Locri Lacedæmoniis præsto erant. 39.
Locris ab Athenienſibus inuaditur
Locri Ozoli 25
Locrensium & Phocensium bellum. 133
Logographi 6.
λοιμός. 50
Lorymi. 214.
Lucinia prius philomena 44
Lunæ splendor 192
Lustralia festa Athen. 90
Lycæum 140
Lychas 213
Lycophron 103
Lycus Thrasybuli pater 223
Lyncestæ 63.122
Lyncus oppidum 122.124
Lysimelia palus 194.
Lysistratus 119

MAcarius 91
Macedones quibus præsunt. 63.
Macedoniam maritimam adepti sunt Tc menidæ 63
Machæriseri ibidē.
Malea 214
Maliacus sinus 88.116
Malocntis Apollinis festum 65
Malum male sanare oportet. 143.
Mamertinorum deditio 87
Mamertini populi 164.
Mantinei à Lacedæm. deficiunt 132
Mantinei 195.
Mantinei populi 125
Mantineorum fuga 191.
Manus ferrea. 197.
Manus ferreæ remedia ibidē.
Marathon 5
Marathussa 212.
Maria urbs super Pharum 25.
Massarius Spartiata 85
Massiliam Phocenses incolunt. 4.
Mecyberna capta 135
Medeon 90
Medi cum Athenienſib.pugnauerunt. 5.
Medi ab Athenienſibus inuaduntur.24.
Medi populi 65.
Megabatus præses Dascylitis 31.
Megarenses exules reuocant 110
Megarenses extra Peloponnesum 39
Megara incurritur ab Athenienſib. 44
Megarēses à Lacedæmonijs deficiunt.25
Megarensium commentum 108
Megarensium & Atheniēsium pacta.108
Megarenses 195
Melæi 126.
Melanthus 206.
Meleas Lacon. 66
Melesia 226
Melesippus Diocriti filius Athenas mit- Melichius iupiter.30. (titur.40
Melineus sinus 205.
Meliorū uer.ad Athe. 147.148.149.150
Melitia 111. Melon 87.
Melos insula 147
Menander Athenienſis 183
Menda ab Athen.occupatur 124.
Menda deficit ad Lacedæmonios 122.
Menda urbs 121.
Mendæorum colonia Eione 94
Mendesium. 27.
Menecrates Amphidori 121.
Menedæus. 91.
Menedatus Spartiata. 89.
Menon præfectus Pharsalorum. 45.
Messana capitur 93
Messana fit Locrensium 126.
Messana oppidum 170
Messapij populi 89
Messenij expugnant Phiam. 45.
Messenij 63 84.194.
Messeniorum mancipia 24
Methone oppidum 43.103.153
Methydrium.141. Methymna.68.210. (230.
Methymnæi. 195.
Miletus 195.
Milesiorum contra Samios bellum. 27.
Mimas 212
Mindarus successor Astyochi 225.
Mineruæ simulacrū quot talēta auri.40
Minoa insula 77.108.120
Minos insularum Cycladum dominus. 2.
Minyeum 110
Mitylenæorū discrimen et multatio. 77
Mitylene 65
Mitylenæorū apud Lacedæ.oratio. 66.
Mitylenæo.ab Athen defectionis cā. 67
Mitylenæi cū Athenien.paciscuntur. 71
Mitylene ab Athenienſibus capitur.210.
Molossi. 57.
Molycrion Corinthiorum colonia 89.
Molycricum promontorium 59.
Morbo implicitus Athen.exercitus. 192
Morgantina 107.
Mortium causa 49.
Motya oppidum 151.
Munichia 229.
Muri Peloponnenſi.structura. 69.
Mycale insula 22.
Mycalessus capitur. 187.
Mycenæ urbs 3.
Myconus 71.
Mygdonia 14
Mylæ Messaniorum 87
Myletidæ 152
Mylieses in tres partes distinguūtur. 87
Myonesus insula Teiorum 71
Myones 89
Myronides dux Athenienſium 25.
Myrcinus ciuitas 118
Myrrhina Callidæ Hiperochidæ fil.166.
Myscon dux Syracusanorum 225.
Myus oppidum 69.

NAualis pugnæ instructio 58
Nauale prælium Syrac. atq; Athe Nauale præl.alterum.190. (nienſ.189
Nauale præl. Athenē.atq; Syracuſ.194
Nauclides Platæensis 37.
Nauigia ueterum 3.
Nauium primi excogitatores 4
Nauium ædificatio 206.
Naumachia Syracusanorū & Athenie. ad Plemmyrium 185
Naxij ab Athenienſibus subiguntur. 24
Naxus Chalcidica 99.
Naxus. 164.
Naxij 95
Nemeus Iupiter 88.
Nericum 66
Nestus fluuius 63
Nicanor 57.
Nicasus Cecali. 121.
Nicias Cretensis 59.77.87.
Nicias Nicerati 121.124.
Niciæ repugnat Alcibiades 137
Nicias 153.
Niciæ oratio ad Athenienſes 153
Niciæ oratio ad Athenien.altera 157
Niciæ sententia 164
Niciæ deditio 204.
Niciæ uerba ad milites 169
Niciæ epistola ad Athenienſes 182.
Niciæ oratio ad milites 196
Niciæ desperatio 198
Niciæ oratio ad milites 201
Nicomedes Cleombroti filius 26
Nicostratus Diotrephis Athe.dux.85.121
(124.
Niconidas.111. 184
Nicon Thebanus 89
Nisa oppugnatur 44.
Nisæam Athenienſes exciderunt 62.98.
Nisæa oppidum 109
Nisæorum deditio 72
Notion urbs 41
Nouem uiæ oppidum 117
Nouus murus 104
Numerus occisorum 103
Numerus nauium ab Athenienſibus ca- ptarū.252. 44
Nymphodorus Abderites 64
Pythei filius 89
Domanti ibid.
Oeantenses 153
Oeneon 164
Oeniades.27. 204.
Oenoe muris prædita 41.
Oenussæ insulæ 210.
Oetæi populi 205
Oligarchia quid 110.162
Olorus pater Thucydidis 233.
Olpe capiuntur ab Ambracijs 90.
Olympia certamina 139
Olympici loci capiendi cōmentum. 168.
Olympias festum 66.
Olympij Iouis templū apud Athenas. 41
Olympus mons. 111.
Olynthi situs 15.
Olynthus oppidum 14.
Olynthus Chalcidica 122
Onasimus Megacis 121
Oneus mons. 105.
Onomacles 235.
Onomaches 212.
Onomocles 210
Ophionei populi 88
Ophiones populi 63
Oppugnandi callidū inuentum 116.
Optimates qui 216
Opus oppidum 44.
Oraculum Pythicum 41.
Oratio Archidami regis 39.
Oratio Periclis funebris. 45.
Oratio Corcyrenſ.apud Athenī 89.
Oratio Corinth.ad Athenienſes 10
Oratio Corinthi.apud Lacedæmo. 16.
Oratio Athenienſium apud Laced. 18.
Oratio Archidami regis apud Lace. 20.
Oratio Sthenclaidæ ephori apd Lace.21
Oratio Corinthiorū apud Lacedæ. 28
Oratio Periclis apud Athenienſes. 34.
Oratio Periclis iucundissima 51
Oratio legatorum Plataensiū 54
Oratio Phormionis Athen.ad milites.60
Oratio Mitylenæo.apud Lacedæmo.66.
Oratio Cleonis apud Athenien. 72
Oratio Diodoti dicentis sententiam Cleo- ni contrariam. 74.
Oratio Thebanorū contra Platæen. 80.
Oratio Demosthenis ad milites 95
Oratio Lacedæmon.apud Athenien.97.
Oratio Brasidæ ad Acanthios. 112.
Oratio Pagondæ ad milites 114
Oratio Gylippi ac Syracusanorum ad mi- lites 197.
Oratio Hermocratis ad Sicilienses.106.
Oratio Brasidæ ad milites 125.
Oratio Brasidæ ad Peloponnenſes. 127.
Oratio Niciæ apud Athenienses 153
Oratio Alcibiadæ apud Athenienſes.155
Oratio Niciæ apud Athenienses. 157.
Oratio Hermocratis apud Syracus. 160
Oratio Athenagoræ apud Syracusa. 161
Oratio Hermocra.apud Camarinen. 171
Oratio Euphemi Athenienſ.legati apud Camarinenses. 174.
Oratio Niciæ ad milites 196.201
Orchomenus deditur 142.
Orchomeno infertur bellum ab Athe. 27
Orcum ubi. 229. (86.
Ordo exercitus Lacedæmoniorum. 143
Orestes Echecratidæ filius 27
Orobiæ 86
Orœdus 57.
Oropi situs. 229.
Oropus 87.219.
Oropij Athenienſibus subditi 43
Oscium fluuius 63
Pachetes Epicuri filius 69
Pachetis gesta 72
Pactionum formula 213
Pactiones inter Lacedæmonios et regem societatis 219
Pæanismus 192
Pæana canere 13.61.
Pædaretus 211.213

Pædareti sedulitas 212.
Pædareti cædes 218.
Pæones populi 62
Pagaudæ oratio ad milites Bœotios. 114.
Pales urbs Cephaleniorum 207
Palcnses 44.
Palirenses populi ibidē.
Palladis Chalcidoniæ piaculū tollitur. 31.
Pammilus 152
Panactum 126
Panæi populi 64.
Panærus 111
Panathenæa festa 166
Panathenaica pompa 5
Pandion Prognis pater 44
Panhormus 59.151
Pantacius flumen 152
Parali qui 222
Parala nauis 72.84.
Paralij populi 87
Paranæi 57.
Parrhasii 43.134
Parnassus 88
Parnethus mons 45
Pasitelidas 125
Patræ urbs 58
Pausanias ducatu priuatur 23.
Pausaniæ ad Xerxem epistola. 31.
Pausanias in uincula conijcitur 32
Pausaniæ distichon in tripode ibidem.
Pausanias iubetur comprehendi ibid.
Pausaniæ interitus ibidem.
Pegæ 98
Pela 212.
Pelasgicum templum 41
Pellene 121.
Pellæ Macedoniæ 64
Pellenenses Laced. auxilio. 39.
Pelops unde Peloponn. 3.
Peloponnēsium ducū et Cnemi concio. 59.
Pelopon. uincunt Corcyrenses 84.
Peloponnen. Atticam inuadunt 93
Peloponnensium fuga 108
Peloponnesiaci belli diuturnitas. 132.
Peloponnensium naues 188.
Peloponnensium victoria 229.
Peloponnenses uincuntur 61
Peloponenses causa bellorum 6
Peloponnensium concio. 13.
Peloponnesiaci belli longitudo & detri- (mentū. 6.
Peloponnesi urbes. 38.
Peloponnenses in Atticam. 48.
Peloponnesus .1.
Peloponnensium exercitus in Atticā. 41.
Pelopon. ab Athenien. sib. inuadūtur. 43.
Pelopon. & Syracusanorū fuga 232
Peloponnesiaci belli causa 15
Peloponenses, post triennale fœdus inē- untcum Athenien. quinquennale. 27.
Peloponnenses Atticā depopulantur. 27
Peloponnensium nauium confusio 58.
Peloponnenses uincuntur 91
Peloris 98
Peparathum 86.
Peræbia 111
Perdiccas 44.62
Perdiccæ in Arrhibæū expeditio. 112.122
Perdiccas à Peloponnensibus dissociatus 123.
Athenienfibus iungitur 125.
Perdiccæ cū Athenien. sib. fœdus. 14
Perdiccas Alexandri filius 14
Pericles Xanthippi Athen. dux decimus. (274.
Periclis concio ibidem. 42.
Periclis prudentia. 45
Periclis oratio funebris 31.
Pericles piaculi Athen. affinis. 34
Periclis apud Athenienses oratio 51
Periclis oratio alia 53.
Periclis mors & laus 152.
Pericres 89.
Peripolion capitur. 48.86
Pestis Athenien sium 189
Petra Rheginorum 111.
Phacium. 126
Phæax
Phædimus Athenien sium legatus 53.
Phagres. 125.
Phaenis sacerdos 26
Phalerum ucrsus murus extruitur 40
Phalericus murus 6
Phalius Corinthius 210
Phanæ 102
Phaeacus 206.213
Pharnabazus. 53
Pharnaces Pharnabazi 43
Pharsalij populi 27
Pharsalus Thessaliæ 111.
Pharsalus 227
Phaselis 7
Pheaces populi 54.
Phenomachus Callimachi 43.
Pheræi 43.88.
Phia ibid.
Phia expugnatur à Messenijs. 14
Philippus 121.137
Philocharidas Eryxidaidæ 3
Philoctetes 44
Philomena in luciniam 180.
Phliatia 125
Phlius oppidum 126
Phoces locus 126
Phocenses Lace. auxiliū præstabant. 39.
Phocenses contra Dores 26
Phocensiū & Locrensiū bellum 133
Phœnicus portus 218
Phœnices 2
Phœnices Siciliæ incolæ 151
Phœnissarum nauium ad Aspendū appul 58.
sarum numerus 226
Phormionis prudentia. 58.
Phormio 50.
Phormio Aesopi filius 15.28
Phormionis Athen. oratio ad milites. 60.
Phrynes 206
Phrynichi epistolæ clamdestinæ 217
Phrynichus 221.227.210
Phrynichi cædes 228
Phthiotia. 1. Phyrcus murus. 139.
Physca 63
Phytia. 90.
Piaculum Athenien sium 30
Pieria 65
Pierius mons. 128.
Piericus. 63.
Pindus mons. 64.
Piræi murus 23.227
Piræus Athenien sis portus 62.
Piræi murus diruitur 228.
Piraite regio 45
Piraſii ibidē.
Pisander 217
Piscis promontorium 45.
Pisistratus tyrannus 89.165
Pisistrati epigramma 166.
Pissuthne Histaspis 28.71
Pitanates cohors quæ .5.
Pithiæ accusatio 82
Pithiæ cædes 83
Pithiodorus Thebanus 110.
Pittacus rex 118.
Platæensium legatorum oratio. 54.
Platæa à Thebis quantum absit 58
Platæa Bœotiæ Athenien siū socia tradi- (tur Theban. 37
Platæenses ab Athe. inuiti deficiebant. ibidem.
Platæensium contra Thebanos subita re bellio ibidem.
Platæensium perfidia 58
Platæensium sedulitas. 58.
Platææ obsidio. 54.55.
Platæensium de obsidione consilium. 69
Platæenses per castra hostium perrum- pentes fugam capessunt 70
Platæensium & Pelopon. fœdera. 77.
Platæensium apud Laced. oratio 77.
Platæensium cædes. 82.
Platæarum demolitio. ibidem.
Platæenses populi. 195.
Plaustra uice muri. 37.
Plemmyrium 181
Plemmyrium capitur 185

Pleuron 89
Plistarchus Leonidæ filius 32
Plistoanax rex Lacedæmoniorum 42
Plistoanax Pausaniæ regis filius 26
Plistoanacta accusatur 129
Poetarum mos 3.
Polichnitæ 59.
Polis uicus 89
Polla Macedonum 63.
Polles rex 126
Pollucis & Castoris templū 83.119
Polyanthes Corinthius 189
Polycrates Samiorum tyrannus 90
Polydamidas præfectus 122
Polymedes dux Larissæiorum 43.
Popularis status 162
Potamis dux Syracusanarum nauiū. 225
Potidææ pugna commissa ab Athenien si- bus. 37.
Potidæenses. 14.
Potidæensia gesta 28
Potidania expugnatur 88.
Prælium nocturnum & anceps 191
Prasiæ 50.180.
Priapus 232.
Priene 27.
Proclis cædes 89
Progne Pandionis filia 44
Pronnæi populi 44
Procemium Thucydidis 234
Proschium Aetoliæ 89.
Prosopitis insula 26
Proteas Epiclis filius 12
Proteus Athenien sium dux 43
Proxenus Capitonis 89
Ptelei proditio tentata 212.
Pteleum 210.
Ptychia insula 104.
Pugna acris 229
Pugnas ad Olpas. 91.
Pycne 230
Pydna oppugnatur 14.
Pylos oppugnatur. 94
Pylos 92.102.195.
Pyra 69.
Pyræus 207
Pyrrha 70
Pystilus 152.
Pythangelus Phylidæ Bœotiorū dux. 37.
Pythen Corinthius 179.199
Pythodorus Athenien. præses. 37.93.107.

QVadringentorū in curiā introdu- Quadringēi uiri. 221. (ctio. 221
Querela est amicorum. 17.

REipublicæ tria pernicio sa. 74
Responsum cuiusdā Lacedæ. festi- Rhamphias. 128. (uum. 102.
Rhegini 86.93.172.
Rhegiū multo tpe seditionib. agitabatur. (93.98.
Rhenia insula. 4.90
Rhiti loca ubi 42
Rhitum. 103.
Rhodope mons 62
Rhodus. 213.
Rhodus ad Peloponnenses deficit 215.
Rhœtium 231.
Rhypica locus. 188.

SAbylinthus 57
SSacon 152
Sacrum bellum à Laced. sumitur. 27.
Sadocus 44
Salæthus Lacedæ.. 70.
Salæthi cædes 72.
Salaminem inuadunt Athenienses. 27
Salaminia nauis 72.84
Salynthius Agræorum rex 11.93.
Samæi populi. 44.
Saminthum populatur Agis 141.
Samij 195.
Sami situs. 224.
Samiorum sucinus 209.
Samiorum factio 222
Samiorum contra Milesios bellum. 27
Sana oppidum 119
Sandius collis 69.
Sargeus Sicyonius 184.
Scandia 105.
Sceptrum Agamemnonis 5.
Scholasticorum clades atrocissima. 187
Sciona ciuitas 121.
Sciona muris concluſa 125.
Sciona expugnatur 133.
Sciona ab Athenien sib. recuperata. 125.
Scioritium oppidum 134
Scirphondas 187.
Scomius mons 62.
Scyros insula 24.
Scythæ populi 62.
Seditionum occasiones 84.
Seditionis mala commemorantur. 85
Sedulitas militum Athenien sium 94.
Selinuntij 195
Selinus 152.164.
Sententia memorabilis 116.
Sermylij populi 130
Sestus oppugnatur 22.219.
Sestus 231
Seuthus rex 63.117
Sicani populi. 151.
Sicanus urbs 192
Sicanus Execesti filius 170.
Sicanus præfectus classis Syracusa. 199
Sicilia. 4
Siciliæ ambitus. 151.
Sicilienſium sententia 197.
Siculum bellum. 87.
Siculum fretum 98.
Siculorum origo 172
Siculorum defectio ad Athenienses. 175
Siculi Siciliēses 188.
Sicyonij uincuntur 26
Simonides dux. 94.
Simus 152
Sinti populi. 63.
Siphæ oppi. soli Thespici 110
Sitalces filius Terei 44
Sitalcis Odrysis Terei fi. expeditio 62
Sitalcis interitus. 117.
Societatis initæ uerba 138
Societas inter Lacedæ. & regem 209
Socrates Antigenis filius 43
Solion Corinthiorum oppidum 135
Solion usq; nauigauit Demosthenes 88
Solois oppidum 151.
Solygius collis 103
Solygia castellum ibidē.
Sophocles Sostratidæ 93
Sophocles dux Athenien sium. 104.107.
Spartolus oppidum 57.
Sparte quantum distet à Pylo 94
Spes plurimum officit 76.
Sphacteria insula 94.
Stagirus Andriorum colonia. 113.126.
Status paucorum instauratur 220.
Status paucorum sublatus 230.
Stipendium militare 138
Stipendium menstruum 212
Stipendium classiarium Athe. 215
Stratus 57
Strati obsidio 58
Stratiorum trophæum ibidem.
Stratonice datur Seutho in matrimoni- um. 64.
Stratos oppidum 64
Strombichides 208.212
Strongyle 86
Strophacus 111
Stryenses 195
Strymon fluuius 62.182
Stryphon 102.
Suntum munitur 206.
Sybota 12.13.83
Syca obsidetur 178
Syluæ incensio. 100. Syma. 214.
Symæthus flumen 168
Syracusanum bellum. 86.
Syracusani cū Athenien sib. constitu- 98.
Syracusanis alter ex magistratib. qui re- sponderit. 102.
Syracusanorū in Athenienses gbra. 168.

Syracusanorũ et Athenienſiũ cõflict. 169
Syracuſani duces. 170.
Syracuſanorũ bellicus apparatus. 171
Syracuſanorum clades 178
Syracuſani uincuntur. 179
Syracuſanorum uictoriæ. 182.190.192
Syracuſano ad milites oratio. 197
Syracuſanorũ et Pelopõnenſiũ fuga. 232
Tablantij barbari, gens Illyrica. 6
Talẽta Atheni. mille intacta ex le
Tamus Ioniæ prætor. 212. 226. (gib. 208
Tanagra Bœotiæ oppidum. 26.
Tanagræi. 115 Tantalus capitur. 106
Taurus Echetimidæ Lacedæmonius 121
Tea urbs. 208. Tegeatæ. 125
Teij populi. 195 Tellias. 179.
Telluris ſiue Apollinis templum. 141
Temenidæ 63.
Templa inhabitantur ab Athenienſibus, quibus domus non erant. 141
Tempus obſidionis Athenienſium 102.
Temporum diſtinctiones more Thucydi- (co. 131.
Tenedij. 65.
Tenedos. 71. Tenij. 221.
Tereus Dauliam incolit 44
Terea flumen 164. 177.
Terineus ſinus 180
Terræmotus in Euboea 86.
Terræmotus in Corintho 213
Teuglusſa inſula. 214
Teutiapli Elei oratio ad duces Athen. 71.
Thapſus 177.
Thaſii reſpub. immutatur 220.
Thaſii pugna nauali ab Athenienſib. uin
Theagenes Megarẽſis. 50. (cuntur. 24.
Thebani Thraces perſequuntur. 187
Thebanorũ contra Platæenſes oratio. 80
Thebanorum clades maxima. 57
Thebani dedunt ſe Platæenſib. 58
Theænetus Timidi. 69.
Thelamiæ naues 101
Themiſtoclis uafrum conſilium 22
Themiſtoclis profugium 53
Themiſtocles ab Admeto dimittit 53
Themiſtoclis ad Artaxerxẽ epiſtola. 53.
Themiſtoclis præconium. ibidem.
Theocles. 151
Theogenes 100
Theopompus 234
Theramenes Agnonis filius 221.
Therma potiti Athenienſes 14
Thermæ oppidum 44.
Thermopylæ. 87 Thermo Sparta. 207
Theſeus regno Athenienſium potitus. 41
Theſei templum 167.
Theſpienſes populi. 115.
Theſpienſium muri diruti 125.
Theſſalia 1.
Theſſali Athenienſium adiutores 43.
Theſſali populi 78.
Theſſali expectabant in armis Archelaũ
Thraces ad aqlonem qui. 64. (64.
Thraces machærophori 186.
Thraces portæ. 127. Thraces qui. 110
Thracũ in Mycaleſios truculentia. 187.
Thraſonides Corinthius 182.
Thraſicles præfectus. 208.
Thraſibulus trierarchus 322
Thraſibulus præſes militũ ibidem. & 230.
Thraſyllus lapidari cœptus. 142.
Thraſymelidas Crateſiclis 95
Thriaſius campus 42
Thronium capitur 43.
Thucydides peſte correptus 48
Thucydidis in tradendo fides 6
Thucydides Athenienſis 28
Thucydides Olori filius. 117.
Thucydidis deſcriptio 132
Thucydidis exilium ibidẽ.
Thucydides Pharſalius 228.
Thucydidis epitaphium 224
Thucydidis procœmium ibidem.
Thucydidis exiliũ et hiſtoria. ibi.
Thuria. 167. 188. Thuriatæ. 24.
Thurini 195.
Thyamus mons 90
Thyamis amnis 13
Thyrea incolenda datur 43
Thyrea capitur. 106. 136
Thyrea urbs 119. 134
Thyſſus oppidum 88
Tilatæi populi. 62.
Tichæon. 88
Timagoras 206. 213
Timocratis interitus 61
Timoxenus Timocratis Atheniẽſis. 44
Tiſamenus legatus 87.
Tiſandrus 89.
Tiſſaphernes Peloponnenſib. reconcilia- (tur. 218
Tiſſaphernes. 206.
Tiſſaphernis cum Lacedæmonijs ſocieta tis formula 209.
Thiſſaphernes Alcibiadis 216.
Titulus lapideus de tyrannorũ ſcelere. 166
Tolophus. 89. Tolophonij. ibidem.
Tomius. 120. Torilaus. 111.
Torone capitur 126
Torona Chalcidica 119.
Trachinij. 87. Tragia inſula. 28.
Treres populi 62.
Tria reip. pernicioſa 74.
Triballi 62
Tributi uigeſima exigitur 187.
Triginta uirorum tyrannis 234
Trinacria Sicania 151
Triopij ſitus 213
Trioze oppidum 27. 42
Tripodiſcus uicus 109
Tritanes, aliàs Tritæenſes 89.
Trœzene. 27. Trœzenis. 50.
Troezena. 98 Trogilus locus. 178
Troianum bellum 3.
Trophæa Corinthiorũ et Coreyrenſiũ. 13
Trophæa duplicia 61.
Trotilum locus 152.
Turres murorũ Athenienſium inhabita- (bãtur. 41
Tyrrheni. 194.
Verba initæ ſocietatis 131.
Viceſimæ exactio. 165.
Vlyſſes quà deuenit ad patriam 98
Vrbs uocatur ſumma ps urbis Athen. 41
Vulcanus in Hiera creditur exercere ærariam 86.
Xenares & Cleobulus ephori. 135
Xenaris cædes 139.
Xenoclides Euthyclis 95
Xenophantidas Lacon. 218
Xenophon 234.
Xenophon Euripidis. 54.
Xerxis epiſtola ad Pauſaniam. 51.
Zacynthij 195
Zacynthus urbs Peloponneſi. 38
Zancla unde apparet 152
Zazynthos inſula 53.
Zenon Thebanus 84

ERRATA.

Numero 10. uerſu. 20. cuipiam conſœderatos. Nu. 24. uerſu ulti. Ithomæ erant. Nu. 26. uer. 18. diſpicere. Nu. 27. uer. 5. ab Oreſte Echecratidæ filia Theſſalum regis fug. Nu. 28. uer. 21. Ex Athenis & uerſu. 35. incumben. Nume. 32. uer. 12. æmulatione, ne. Nu. 64. uer. 5. Atalantam. Nu. 86. uer. 18. Camarinam, & deinceps ſi occurre- rit. Nu. 115. uer. 17. Haliartij. Nu. 125. uerſu. 18. Phliuntem. Nume. 130. uer. 20. Stagirus. Nu. 131. uer. 44. Aſtaſq; undecimi. Nu. 139. uer. 24. audientibus, rur. Nu. 152. uer. 15. urbem à. Nu. 169. uer. 1. otium copias. Nu. 183. uer. 10. ſub dio agent. Nu. 196. uer. 16. utriq; parti ſua. Nu. 197. uerſu. 8. obfuit, ſer. Nu. 199. uer. 36. nauim cæſum ire. 212. uer. ultimo. Mimanti. 221. uerſu. 29. Agnonis filius.

1

THVCYDIDIS ATHENIENSIS HISTORICI GRAVISSIMI HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER PRIMVS.

Præfatio.

THVCYDIDES ATHENIENSIS bellum Peloponnenſiũ Athenienſiumq;, quod inter ſe geſſerunt, cõſcripſit, exorſus ſtatim ab eo motoſperans etiam fore tum magnum, tum ſuperioribus memorabilius, certis hinc ſignis, q & utriq; florebant omni ad bellum apparatu, & cætera Græcia *Bellum Peloponneſiacum.* è ſuis finibus ad alterutros acceſſit, alij quidem protinus, alij uero poſt conſultationem. Etenim maximus hinc Græcorum motus extitit, & quadam ex parte Barbaroꝝ, ac, prope dixerim, plurimorũ hominum. Siquidem quæ ante nos natos, quæq; uetuſtiora adhuc fuerunt, plane comperta eſſe propter longitudinem æui non quierunt, ſed ex coniecturis (per quas longiſſime repetenti mihi contingit credere) non magna ſane extitiſſe exiſtimo, neq; bellicis neq; cæteris in rebus. Nam conſtat eam quæ nunc Græcia uocatur, haudquaquam ſtabiliter olim fuiſſe habitatam, crebroq; illinc migratum, q facile ſua quiq; relinquebant, ab aliquorum ma *Græcia inſtabiliter olim habitata.* iore numero coacti. Quippe nulladum negotiatione, nullo inter ſe citra formidinem cõmercio, uel terra uel mari ſua quiſq; eatenus colẽtes, quatenus ſuppeteret uictui: nõ pecuniæ copiam habentes, nec humũ arboribus conſerentes, utpote incertam quoties quis alius ſuperueniens auferret ab ijs, præſertim qui muris carerent, & exiſtimantes ſe neceſſarium quotidie uictum ubiq; adepturos, haud ægre pellebantur. Ideoq; neq; magnitudine ciuitatum ualidi erant, neq; alio bellico apparatu. Adeo quæq; tellus præcipue patiebatur aſſiduas incolarum migrationes, ueluti ea quæ nunc Theſſalia uocatur, *Theſſalia.* & Bœotia, & pleraq; Pelopõneſus, præter Arcadiam, quæq; alia terrarum huberrima *Bœotia.* erat. Nam propter bonitatem ſoli maiores aliquorum iam uires effectæ, tum ſeditiões *Peloponneſus.* excitabant, tum uel magis alienigenarum inſidijs obnoxij erãt. Itaq; magis Atticam ob *Arcadia.* ſterilitatem ſegetis lõgo æuo pacatam ijdem ſemper incoluere homines. Cuius rei nõ *Attica.* minimum indicium eſt, propter colonias, quas dimiſit, non in cæteris peræq; adaucta fuiſſe. Nam ex reliqua Græcia, qui aut bello aut ſeditione exciderant ad Athenienſes, tanquam ad ſtabiles potentiſſimi quiq; ſe recepere, confeſtimq; ciues effecti, iam inde à uetuſtate maiorem etiã hominum frequentia ciuitatem fecere, ita, ut poſtea non ſufficiente iã Attica, colonias Ioniam quoq; dimiſerint. Facit autẽ apud me fidem priſcæ imbecillitatis hoc quoq; non minimum, q ante Troianum bellũ conſtat Græciã Helladẽ *Hellas* nihil communiter egiſſe, ne ipſum quidem hoc nomen tota utiq; mihi uidetur habuiſ- *Hellenes unde dicti.* ſe. Sed quædam loca ante Hellenẽ Deucalionis filium, nec uſq; quaq; hoc fuiſſe cognomen, ſed tũ ſuum cuiuſq; gentis proprium, tum Pelaſgicum à ſeipſis cognomẽ impoſi- *Hellen.* tum. Hellene aũt eiusq; liberis in Phthiotia rerum potitis, & eas gentes emolumẽti gra *Phthiotia.*

tia in alias ciuitates adducentibus, singulos iam maxīe propter linguæ cōmerciū, Helle
nes, id est, Græcos, esse uocitatos. Quæ res longo tpe nō potuit obtineri, qđ indicat p-
cipue Homerus, qui diu post Troianum bellum natus, nequaq̄ cūctos sic uocauit, nec
alios, q̄ qui cū Achille ex Phthiotide, qui & primi Hellenes fuerūt. Danaos uero & Ar
giuos & Achæos in carminibus prædicat, nec tñ appellabat Barbaros, ea re, ꝙ necdum
Hellenes, id est Græci, in unum nomen barbaro (ut mihi uidet) oppositū cōcessissent.
Qui igitur tanq̄ Græci essent oēs, & inter quos ciuitates cōmercium eiusdem linguæ
erat, postea uno uocati noīe, nihil ante Troiana tpa propter inopiam & impermixtū ui-
tæ genus frequentes egerunt, sed in hanc expeditionem ꝙ mari iam plerunq̄ usi essent
exierunt. Nam Minos eor quos auditu cognouimus antiquissimus classem compara-
uit, maximamq̄ partem maris, quod Græcum nunc dicitur, tenuit: & insulas Cycla-
dum dominus, primus in earum plerisq̄ colonias posuit, Caribus eiectis, filiosq̄ suos
constituit principes. Insuper quoad potuit latrones è mari (ut credibile est) sustulit po
tius ut sibi redditus obuenirent. Nam & Græci olim, & Barbaror quicunq̄ in conti-
nente maritimi erant, quiq̄ insulas incolebant, ubi cœperunt crebrius alī ad alios naui-
bus transire, ad latrocinium conuersi sunt ducibus non tenuissimis, tum sui quæstus, tū
pauperū uictus gratia. Atq̄ adorti ciuitates muro uacantes, uicatimq̄ habitantes diri-
piebant, ac maximā uictus partem hinc cōparabant, nullo ob id pudore, nonnihil poti
us sibi gloriosum. Quod declarant cum quidam etiā nunc in cōtinente, quibus decori
est hoc egregie exercere, tum uetustissimi poetæ, apud quos illi ultro citroq̄ nauigātes
interrogant, nunquid latrones sint, tanq̄ non inficiaturos opus ut turpe, quod scire stu
derēt. Et in mediterraneis etiam homines mutuo prædant, & adhuc pleraq̄ in Græcia
uetustus mos colit, uti apud Locros, qui uocantur Ozolæ, & Aetolos & Acarnanas &
hanc ipsam continentē. Quinetiam arma ferre apud hos ex uetere latrocinio perma-
sit. Omnis em Græcia arma gestabat, ꝙ uidelicet nec penates munitionibus cincti, nec
difficiles mutuo incursiones essent, uitamq̄ assidue sub armis agebant ritu Barbarorū.
Cuius rei signum est ex gentibus Græciæ adhuc ita uiuentibus, publica hac inter oēs
aliqñ uiuendi consuetudine. Inter quos primi Athenienses ferrum deposuerunt, & ex
illo soluto uitæ genere, in lautius trāsierunt. Nec multū tēpus est ex quo seniores eor
utiq̄ beati, ferre desierūt lineas tunicas, cycladasq̄ ī seriem aureas, ac cincinnos in plexi
lem modum cōcinnatos. Vnde apud Ionum quoq̄ seniores propter cognationem ui-
guit hic cultus. Modica aūt uestе ad præsentes usq̄ mores usi sunt primi Lacedæmōñ,
& cum cæteris rebus tum præcipue in uictu, locupletiores uulgo sunt similes. Iidem
primi corpora certaturi nudauerunt, propalā m se exuētes oleoq̄ unxerunt, cum olim
etiam in Olympiaco certamine athletæ subligacula circū uerenda habentes pugnarent.
Nec ita multi anni ex quo illa haberi sunt desita, quæ adhuc uisunt apud Barbaros cū
alios, tum uero Asianos, à quibus præmia pugilibus ac luctatoribus proponūtur, brac
catis hoc agētibus. Multis præterea ex alīs onderet quis Græcam antiquitatem cū Bar
barorum qui nunc sunt moribus cōgruentē. A' ciuitatibus autem quæ nouissime sunt
contractæ, præsertim quæ pecuñs abundarent hominibus iam rei maritimæ scientio-
ribus ad ipsa littora urbes conditæ sunt, occupatis isthmis (id est terrarum inter diuersa
maria angustiñs) tum negotiationis causa, tū tutelæ aduersus suos quæq̄ finitimos. At
uetustæ urbes propter assiduā latronū infestationē procul à mari sunt sitæ, siue in insu-
lis, siue in continente. Quia quæ deorsum ad mare ciuitates erant ignaræ rei maritimæ,
mutuo sese spoliabant, & adhuc muris carent. Nec minus latrocinabant qui ex insulis
erant Cares, Phœnicesq̄. Nā hi insularū plurimas incolebant. Quod ꝓbat testimonio:
Siquidē cū expiaret ab Athenienſibus hoc bello Delos, destructis sepulchris eor qui-
cunq̄ in ea insula decessissent, supra dimidiū Cares agniti sunt, tum gñe armor cū qui-
bus sepulti erāt, tū ipso more q̄ nūc quoq̄ sepeliunt. Minoe aūt re nautica potito, libe
rius ultro citroq̄ nauigatū est, sublatis ab eo insulaꝝ ꝑdonibus, in eaq̄ pleraſq̄ dedu
ctis ab eodē colonīs, maritimi hoīes iā magis cōficiendæ pecuniæ dediti tutius habita-

Homerus. *Danai.* *Argiui.* *Achæi.* *Barbari.*

Minos.

Latrocinia Græcorum.

Armorum ferendorū mos.

Athenienſium cultus. *Ionес.* *Lacedæmoniorum cultus uictusq̄.*

Aſianorum pugiles.

Iſthmi.

Phœnices. *Cares.*

uerunt, & inter eos quidā, ut ditiores effecti, muris ciuitatē circūdederunt. Etēm cupi-
ditate lucrandi, & qui tenuiores erant sustinuerunt seruire potioribus: & qui potētio-
res, cū facultates haberent, minores ciuitates sibi obsequentes reddiderūt. Atq̄ hunc in
modū magis cū profecissent, insecutis tpibus ad Troiā cū exercitu profecti sunt. Ex qui
bus mihi uidet Agamemnō tunc uiribus antecelluisse, nec tm classem coegisse, qui du-
ceret Helenæ procos iureiurando Tindari adactos. Etenim ferunt qui exploratissime
Peloponnensiū gesta à maioribus natu per manus tradita cognouerunt, Pelopem pri-
mū ui pecuniaꝝ, quā portans ex Asia ad parandam sibi inter inopes potentiā uenit, & si
peregrinus erat, tm cognomē regiōis obtinuisse, & postea ab ipsius posteris Atreo Aga
memnone plus pecuniæ fuisse cumulatum, Eurystheo per Aeacidas in Attica interfe-
cto, cuius Atreus erat auunculus. Huic Eurystheus patrē fugienti propter Chrysippi
necem, cū ipse in expeditione ageret Mycenaꝝ, regni curam propter propinquitatem
delegauerat: ubi non rediit Eurystheus, amplius Atreum uolentibus Mycenæis Aeaci
darum metu, simulq̄ ꝙ strenuus uideret esse & multitudinis studiosus, cum adesset re-
gno potitum esse Mycenaꝝ, & quibuscunq̄ fororis filius imperitauerat, maioresq̄ Pe-
lopidas q̄ Persidas extitisse. Quæ Agamemnon (ut mea fert opinio) accipiens, & præ-
terea re nautica longe cæteris præstans, exercitum cōparauit non pluribus gra q̄ metu
adductis. Constat enim eum & pluribus cū nauibus profectum esse q̄ quenq̄ alioꝝ, &
eas Arcadibus præbuisse, ut Homerus testatus est, satis quoq̄ signi fuerit in sceptri tra
ditione: Ait illum cōpluribus insulis & omni Argo imperitare. Quas insulas prætereā
uicinas, ne autem non multæ fuissent, nemo qui foret in cōtinente tenuisset, nisi aliquid
classis habuisset. Quod coniectemus licet ex hoc quoq̄ exercitu quales prius extiterūt,
ꝙq̄ Mycenæ exiguum oppidum fuit: aut si quid tunc oppidum pro magno habebat,
nunc non tale uideatur. Nec parum certo signo quis utatur ad nō credendum tantam
classem fuisse, quantā & poetæ memorarunt, & sermo obtinuit. Nam si urbs Lacedæmo
nioꝝ desoletur relictis sacris & publicoꝝ opeꝝ pauimentis, multam opinor congressu
ætatis defuturam potentiæ fidem, quod gloriæ apud posteros cedat. tametsi ex quinq̄
Peloponnesi partibus duas colant, & totius ditionem teneant, multorumq̄ extra eā so
ciorum, & tñ si ea urbs non frequens populo esset, neq̄ templis atq̄ sumptuosis operi-
bus prædita, pagatimq̄ uetusto more Græciæ habitaretur, manifestum est inferiorem
uisum iri. Ac si Athenienſibus hoc idem contingeret, coniectare licet ex euidenti urbis
aspectum duplum uirium esse, q̄ fit. Itaq̄ debemus non prorsus fidem habere, nec ma-
gis urbium speciem considerare, q̄ uires, existimareq̄ illum maiorē quidē superiorib⁹
fuisse, sed ñs qui nunc sunt inferiorem, si quid hic Homeri poesi credere conuenit, quē
uerisimile est, utpote poetam, in maius eū ornando extulisse, q̄q̄ sic quoq̄ inferiorem
esse manifestum est. Ex mille nanq̄ ac ducentis nauibus fecit, Bœotiorum quidem sin-
gulas centenum ac uicenum uirorum, Philoctetæ autem quinquagenūm, demonstrās
ut mihi uidetur maximas minimasq̄, cum magnitudinis cæterarum in nauium recēsio
ne non meminerit. Nam ꝙ omnes essent in nauibus Philoctetæ remiges & ñdem bella-
tores, aperuit. Quippe sagittarios fecit cunctos & remigantes. Neq̄ credibile est mul-
tos superasse in nauigando, exceptis regibus ac præfectis, cum præsertim transfretatu
ri essent cū bellico apparatu, nec cataphractas (id est tectas naues) haberent, sed ueteri
ac magis prædonum more constructas. Ex quo inter maximas ac minimas medium te
nenti non multi conuenisse uidentur, ut à cuncta Græcia communiter missi. Cuius rei
causa non tam extitit hominum quām pecuniaꝝ penuria. Cōmeatus em defectu mino-
rem duxere exercitum, tantumq̄ modo quantū sperabant ibidem belligerando alitum
iri. Postq̄ autem appulerūt, prælio obtinuisse clarum est. Non enim muris exercitum
ac castra cinxissent. Ne hic quidem copīs omnibus usos esse constat, sed ad agriculturā
Cheronnesi se conuertisse, adq̄ latrocinium cōmeatu non suppetente, quo magis Tro-
iani dispersis eis decē annos ui restiterunt, certātes assidue cū ñs demū qui reliqui erant,
atq̄ eis pares, Quod si suppeditante illi cōmeatu Troiam adissent, & conferti citra la-

Troianum bellum. *Agamemnon.* *Pelops.* *Euryſthei cædes.* *Mycenæ.* *Sceptrum agamemn. Lib. 2. iliad.* *Mycenæ.* *Poetarum mos.* *Bœotiorum naues.* *Philoctetes.* *Cataphractæ naues.* *Nauigia uetera rum.*

trocinium agriculturāq; continenter bellū gessissent, facile in prælio superiores eam euertissent, euersuri minori & tpe & labore, si non infrequentes ea tm̄ quæ aderat parte repugnassent, sed oēs in obsidione mansissent. Veꝝ ob exiguitatem pecuniæ & quæ ante Troianū bellum gesta sunt ualida fuere, & hoc ipsum q̄d illis celebratius fuit, dat̄ intelligi ex operibus minus fuisse fama ac sermone, qui de eo propter p ꝛetas inualuit. Qm̄ etiam post Troiana tpa Græci & è sedibus suis expulsi sunt, & aliòse habitatum cō tulerūt, ne per otium eis liceret augescere. Nā ipsoꝝ ab Ilio reditu tā sero, & multæ res nouæ, & in plerisq; ciuitatibus seditiones extiterunt. Vnde qui exciderant urbes cōdiderunt. Siquidē Bœotiī qui nūc sunt sexagesimo ab euersione Ilij anno, ex Arna ciecti à Thessalis, incoluerunt terrā, quæ nunc Bœotia prius Cadmeia uocabat̄, in qua pars eoꝝ quondā fuerat, unde profecti sunt in Iliū cū exercitu. Dores quoq; septuagesimo & ipsi anno Peloponnesum tenuere. Aegre aūt longo tpe plane pacata Græcia, nec ultra sedibus suis eiecta coloniam emisit, & Ionas quidē ac plerosq; ex insulis Atheniēses collocarunt: Italiam uero Siciliamq; maxima ex parte Peloponnenses & quædam reliquæ Græciæ oppida. Omnia hæc post bellū Troianū sunt condita. Robustiore autē Græcia effecta & ui pecuniaꝝ indies maiore, passim tyrannides in ciuitatibus sunt cōstitutæ auctis iam prouentibus. Regna enim prius hæreditaria erāt · certis cum uiribꝰ, & nauticæ rei incūbebat ac tm̄ mari Græcia operam dabat. Corinthiī primi ferunt excogitasse naues, quæ ad eam quæ nunc in usu est formā proxime accederent. Et Corinthi primū ex omni Græcia triremes ædificatæ sunt. Constat autē Aminoclem Corinthium naupegum Samiis etiā quatuor naues cōpegisse. Suntq; ex quo hic cò se cōtulit, anni ad perfectum hoc bellum ferme trecenti, uetustissimūq; oīm quæ nouimus naualium prælium extitit Corinthioꝝ cum Corcyrensibus, & ipsum ducentos ad summum ac sexaginta ad hoc tēpus annos. Etenim cū urbē incolant Corinthiī ad Isthmum sitā, emporiū ferè semper habuerunt, Græcis quondā terra magis q̄ mari negociātibus, & qui intra quiq; extra Peloponnesum incolunt per illoꝝ terrā inter se cōmerciū habētibus. Pecunia quoq; p̄potentes erant, ut etiam ab antiquis poetis demonstrat̄, locuples oppidum cognominātibus. Postea uero q̄ à Græcis studiosius nauigari cœptū, cōparatisq; nauibus latrocinium summotum est, utrobiq; emporiū præbentes, ualidam pecuniaꝝ prouentu urbem habuerūt. Ac multo pòst penes Iones res naualis fuit, ætate Cyri primi Persarum regis eiusq; filij Cambysis, qui aliquandiu cum Cyro pugnantes suo mari potiti sunt. Polycrates quoq; qui Sami tyrannidem tenuit sub Cambyse classe præpotens, cum alias insulas in suam potestatem redegit, tum Rheniam, quā subactam Apollini Delio consecrauit. Iam uero Phocenses hi, qui Massiliam incolunt, Carthaginenses pugna nauali uicerunt. Naui ualidissimæ omnium hæ res fuerunt. Quas cōstat multis post Troica tempora ætatibus extitisse, exiguo triremiū usu, sed adhuc illo uetusto more quinquagenūm remigum, nauiumq; longaꝝ. Paulòq; ante Medicum bellum & Darij mortem, qui secundum Cambysem regnauit in Persis, triremium copia fuit tum penes tyrannos circa Siciliam, tum penes Corcyrenses. Hæ nāq; postremæ ante Xerxis regis exercitum dignæ memoratu res nauticæ in Græcia extiterūt. Aeginetæ enim Atheniensesq; & si qui alij paruam uim nauium habuerunt, & harum ex magna parte quinquagenūm remigū, ac sero utiq; ex quo Themistocles Atheniensis, cum Aegineti sibi bellum gerentes simulq; aduentum Barbari expectantes persuasit, ut facerent naues quibus & pugnauerunt, quæ nec ipsæ catastromata totæ habuerunt. Et tales quidem Græcorum res nauales fuerunt, tum uetustæ, tum sequentium temporum. Non minimam tamen qui illis studuerunt, sibi uim cōparauerunt uel pecuniarum reditu uel aliorum dominatione. Quippe nauigando insulas subegerunt, & ij præcipue qui regionem nō oīa suppeditantem habebant. Nam in terra bellum, unde potentia aliqua procederet, nullum excitatum est: sed quæcunq; fuerunt, ea contra suos quibusq; finitimos gesta sunt, Græcis in peregrinas expeditiones longe à domo ad alios subigendos non exeūtibus, Neq; enim aduersus ciuitates maximas subditi cōsurgebant, neq; ipsi ex quo cō-

Arna. *Cadmeia.* *Bœotia.* *Dores.* *Iones.* *Habitarunt forte ὡσαυτως Italia.* *Sicilia.* *Corinthiorū inuentum.* *certis muneribus fortasse leg.* ὑπὸ ξυνωμοσιῶν. *Nauiū primi excogitatores apud Græcos.* *Aminocles naupegus.* *Corinthiorū nobile emporium.* *Cyrus.* *Cambyses.* *Polycrates.* *Darius.* *Rhenia.* *Massilia.*

muniter exercitum comparabant, inter se potius finitimi (ut semper fit) belligerabant, præcipue usq; ad uetus illud quod inter Chalcidenses & Eretrieos gestum est bellum, reliqua Græcia alterutris adiuuandis diuisa. Mox aliis aliunde ne augescerent impedimenta contigerunt. Nam Ionibus in magnitudinem rerum proficientibus, Cyrus & Persicum regnum Crœso profligato, omnia fluuio Haly tenus ad mare usq; circumferens arma cepit, & urbes quæ in continente sunt in seruitutem redegit. Darius dehinc Phœnicum classe insulam subegit. Tyranni autē quicq; in Græcis urbibus erant, suis tantum rebus prospicientes, & corpori, ipsorumq; domui amplificandæ tutelæ gratia, quoad poterant in ipsis urbibus plurimum se tenebant. A quibus nullum opus memoria dignum actum est, nisi aliquod aduersus suos quibusq; uicinos. Nam qui apud Sicyonem erant in multum potentiæ euaserunt. Ita undiq; Græcia longo sane tempore prohibita est, tum communiter quippiam agere illustre, tum per singulas ciuitates audacius uti. Postea uero tyranni & Atheniensium, & cæteræ fere Græciæ, & ante hanc tyrannis subditam plerisq; ac postremi præterquam Siculorum deiecti sunt à Lacedædoniis. Nam Lacedæmon post accessionem Doricorum, qui nunc eam incolunt, perdiu quantum accepimus seditionibus agitata, tamen iam inde ex ultima uetustate, & bonis legibus prædita, & libera tyrannis fuit. Sunt enim anni circiter trecentos & paulo plures ad finitum hoc bellum, ex quo Lacedæmonij eadem reipublicæ administratione utuntur. Eaq; re possunt illam in aliis quoq; constituere ciuitatibus. Ab exactis autem è Græcia tyrannis, non ita post multos annos in Marathone Medi cum Atheniensibus pugnauerunt. Decimoq; post hanc pugnam anno, rursus ad subigendam Græciam cū immensa classe Barbarus uenit: & rebus in summum discrimen adductis, Lacedæmonij Græciæ communiter bellum gerentis duces extiterunt, ut qui essent præcipui in uiribus. Et Atheniensis aduentantibus Medis cum decreuissent deserere urbem, conscensis quas instruxerant nauibus effecti sunt nautici. Neq; multo post, quàm pariter Barbarum repulerunt, diuisi sunt ad Athenienses ac Lacedæmonios, tam illi qui ab rege desciuerant Græci, quàm qui contra illum cum cæteris pugnauerant. Enimuero constabat maximas illis duobus adesse uires, alteris terra, alteris classe prævalentibus, & exiguo quidem tempore concordia bellandi mansit. Postea uero dissociati Lacedæmonij Atheniensesq; bellum cœperunt cum suis utrinq; sociis, cæteriq; Græci, si quispiam dissidebat, ad alterutros profecti sunt. Itaq; à Medico ad hoc bellum assidue nunc pactionibus pacificati, nunc bellum gerentes, aut inter se, aut aduersus socios ab eis desciscentes, probe quæ ad bellum opus sunt instruxerunt, & expertiores euaserunt, usu in periculis facto. Et Lacedæmonij quidem non habebant imperij sui socios tributarios, atq; hoc solum studebant ut illi pariter sub paucorum principatu, quæ holigarchia dicitur, res publicas administrarent. Atheniensis autem, quas ipso tempore ex hostibus ceperant, nauibus præerant, præter Chiorum Lesbiorumq;, iussis sociis certas pecunias pendere, extititq; eorum separatim ad bellum apparatus maior, quàm quantus unq; maximus uiguit, dum syncera societas fuit. Equidem uetera talia esse comperi, ut difficilia sint ad credendum per omnia gradatim indicia. Homines enim famam rerum ante ipsos gestarum, etsi domesticæ sint, nulla prorsus examinatione mutuo admittunt. Siquidem Atheniensis uulgo opinantur Hipparchum ab Harmodio & Aristogitone, quod tyrannus esset, interfectum, nescientes Hippiam Pisistrati filiorum natu maximum tunc imperasse, cuius fratres erant Hipparchus & Thessalus, atq; eo die Harmodium & Aristogitonem aliquid suspicantes à suis conscijs esse patefactum Hippiæ, ab hoc quidem tanquam præsciente abstinuisse. Verum priusquam comprehenderentur uolentes quippiam agēdo periculum facere, nactos Hipparchum ad fanum quod Leocorium uocatur in Panathenaica pompa ornanda occupatum obtruncasse. Alia quoq; multa quæ adhuc extant, necdum propter tempus memoria exciderunt, cæteri Græci non recte opinantur, ueluti Lacedæmoniorum reges, non singulos quenq; calculos immittere sed binos, Et Pitanatem cohortem esse apud eos, quod reor nunquam fuit,

Lacedæmoniorum libertas *Pugna in Marathone.* *Medicum bellum.* *Hipparchi cædes.* *Leocorium.* *Pitanates cohors.*

ita ſegnis apud multos eſt ueritatis ueſtigatio, ad ea ſe potius quæ inpromptu ſunt conuertentes. Verum ex his quæ dixi neceſſarijs ſignis talia quis exiſtimans, & potiſſimum quæ narraui non errauerit, neq; credet magis aut poetis quid de his prædicant in maius extollentes, aut logographis qui conſueuerunt quod ſuauius auditu eſt q̄ ueri dicere, & multa eorum, cum nullis nitantur argumentis, ſpatio temporis ſine fide fabuloſitatem profeciſſe, ſentietq; compertum eſſe manifeſtiſſimis ſignis ita ſe uetera habuiſſe. Et licet homines præſens bellum in quo uerſantur ſemper maximū iudicent, eoq; finito uetera ex ipſis operibus uehementius admirentur, tamen hoc bellum oſtendetur animaduertentibus extitiſſe maius illis. Atqui omnia quæ dixere ſinguli uel poſt geſtū bellum uel iam gerentes, difficile fuerit exacte referre, ſiue à me ipſo audita, ſiue aliunde ab aliis mihi enarrata. Verum ut quiſq; ſemper de rebus præſentibus maxime conſentanea dicere mihi uidebatur, & communi opinione proxime ad ueritatem accedere, ſic à me commemorata ſunt. At uero res in bello geſtas, non quas à quocunq; audiui dignas duxi quas ſcriberem, neque ut mihi uidebantur, ſed eas, quibus ipſe interfui, quasq; ſigillatim ab alijs q̄ potui diligentiſſime inueſtigaui. Quod tū difficillime eruere potui, quoniam qui ſingulis gerendis rebus affuerant, non eandem de ipſis dicebāt, ſed prout quis aut in alterutros amore propenſior erat, aut reminiſcebatur. Verū quia non fabuloſæ ſunt, minus erunt fortaſſis auditu ſuaues, tū quicunq; uolent rerum geſtarum ſynceritatem intueri, & cum aliquando talia iterum ſimiliaq;, ut ſunt res humanæ, uentura ſint, diſcernere utilia abunde poterit. Nam emolumētum potius in perpetuum quàm ludicrum ad tempus audiendi componitur. Et ſuperiorum quidem opera maximum geſtum eſt cum Medis, & id tamē duobus naualibus prælijs, & totidem pedeſtribus celeriter finitum eſt. At uero huius belli tum longitudo in immenſum proceſſit, tum detrimenta cunctæ Græciæ contigerunt, qualia duntaxat intra tantundem temporis alias nulla. Nam neq; tot urbes uacuæ factæ ſunt, aliæ à Barbaris, aliæ ab ipſis Græcis mutuo expugnatæ, aliæ fugatis oppidanis nouis incolis ceſſere, neq; tot fugæ hominum ac mortes, hæ ex ipſo bello, illæ ex ſeditionibus. Atq; ſuperiora illa quæ fama memorat, re ipſa minus ſolida fidem acceperunt, uel terræmotuum, qui hoc bello in pleriſq; orbis terrarum partibus & ñdem uehementiſſimi præſtiterunt, uel ſolis defectionum, quæ crebriores q̄ unq̄ fando cognitæ ſunt contigerunt, uel æſtus immenſi ex quibus fames ingens, & qui nō minime graſſatus partem quandam abſumpſit peſtilens morbus. Omnia enim iſta una cum bello hoc acciderunt. Cuius autores fuerunt Athenienſes Peloponnenſesq;, ruptis quæ poſt Eubœam captam inierant fœderibus tricennalibus. Cur autem ruperint, cauſas primum ac diſſenſiones ſcribendas ſtatui: ne qui requirant aliquando unde conflatum eſt tantum inter Græcos bellum. Nam ueriſimam quidem ſed minime ſermone celebratam arbitror extitiſſe cauſam, Athenienſes magnos effectos & Lacedæmonijs formidoloſos neceſſitatem impoſuiſſe bellandi. Quæ autem propalam ferebantur utrinq; cauſæ, propter quas ruptis fœderibus itum eſt in bellum, iſtæ fuerunt:

Poetæ. Logographi.

Thucydidis in tradēdo fides.

Athenienſes & Peloponenſes cauſæ bellorum.

Belli Peloponneſiaci longitudo & detrimenta.

NARRATIO.

EPIDAMNVS eſt urbs ad dextram ſita nauigantibus Ionium ſinum uerſus, cui finitimi ſunt Tablantij Barbari, gens Illyrica. Hanc habitatum uenerunt Corcyrenſes coloni à Phalio Corinthio deducti, qui erat ab Hercule oriundus Eratoclidæ filius, ex metropoli ſecundum ueterem legem accerſito. Non nulli etiam Corinthij, & alij præterea Doricæ gentis ex colonis fuerunt. Progreſſu temporis res Epidamnenſis maiorem in modum profecit & fortunis & populo. Sed cum multos iā annos ſeditionibus laborarent (ut fertur) ex bello quodam cum finitimis Barbaris & ſe & uires ex magna parte attriuerunt. Nouiſſima uero ante hoc bellū ſeditione plebs eorum principes eiecit, At illi cum Barbaris, ad quos cōfugerant, eos qui in urbe erāt

Epidamnus. Tablantij. Phalius.

terra mariq; prædabantur. Hi autem qui intus erant cum ſic uexarentur, legatos Corcyram (ut ad metropolim) mittunt, orantes ne ſe perditū iri ſinerent, ſed reconciliarēt profugos ſecum, & bellum Barbarorum componerēt. Hæc ſupplices in Iunonis templo ſedentes precabantur. Corcyrenſes non admiſſis precibus, illos infecto negotio remiſerunt. Epidamnenſes nullam ſibi uidentes à Corcyrenſibus iniuriæ propulſationem, ambigebant quid re præſenti agerent. Mittentes itaq; Delphos deū conſuluerunt, nūquid Corinthijs dederent ciuitatem, ut coloniæ deductoribus, & nū aliquod conarentē ab ijs exigere præſidium. Ille reſpondit, ut dederent ducesq; facerent. Profecti Corinthum ex oraculo Epidamnenſes dedunt coloniam, demonſtrantes tū deductorem coloniæ fuiſſe Corinthium, tum dei oraculum, precanturq; ne ſe perditum iri ſinerent, ſed tutarentē. Corinthij tū quia iuſtū eſſet, ultionē promiſerunt, exiſtimantes nō minus eſſe ſuam coloniā q̄ Corcyrenſiū, tū odio in ipſos Corcyrenſes à quibus contemnerētur. Nam cum ſit Corinthioꝝ colonia, tū neq; in publicis ſolēnitatibus legitimos honores reddebāt, neq; in ſuis ſacris uirum Corinthium præficiebant, ut cæteræ coloniæ. Contemnebant autem illos & ui pecunijsꝝ, quā tunc habebant quantā ditiſſimi quiq; Græcorū, & ualidiore belli apparatu freti. Etenim elati erāt & propter rem naualē qua aliq̄ multo præſtantiores fuerant, & propter Pheacum, qui prius Corcyram incolue rant, nauticā gloriā. Quo magis parandæ claſſi incumbebant, nec erant parum ualidi. Quippe centū eis ac uiginti naues fuerunt cū bellum incœpere. Ob hæc oīa Corinthij Corcyrenſibus ſuccenſentes, Epidamnū pſidia miſerūt, pter ſua Ambraciotarū Leucadiorumq;, facta, qui uellent, illuc habitatum eundi poteſtate. Profectū eſt autem præſidium Apoloniam, quæ erat Corinthiorum colonia, pedeſtri itinere, Corcyrenſiū metu, ne ab illis mare tranſeuntes inhiberentur. Corcyrenſes ubi colonos ac pſidia Epidamnū peruenisſe nouerunt, coloniamq; Corinthiis deditam, ægre acceperunt, ſtatimq; illuc quinq; & uiginti cum nauibus profecti, deinde relīqua cum claſſe, iubent pro ſua autoritate ſimul recipere exules, uenerunt enim exules Epidamnenſes Corcyram, ac ſepulchra cognationemq; demonſtrantes atq; allegantes, obſecraueruntut & ipſi reſtituerentur, & præſidia coloniq; à Corinthiis miſſi expellerentur. Illos haudquaq̄ imperata facientes infeſto exercitu aggrediuntur quadraginta nauium cum exulibus tanquā eos reſtituturi, Illyriis in ſocietatem acceptis, obſidentes urbem denuntiant licere cuilibet Epidamnenſium hoſpitum ue impune abire, alioqui illum pro hoſte ſe habituros. Vbi non paretur, urbem Corcyrenſes (eſt autem locus ille iſthmos) oppugnant. Corinthii poſtquam eis allatum eſt ex iis qui intus erant Epidamnum oppugnari, exercitum comparant, ſimulq; deducendam Epidamnum coloniam edicunt, æquas ſimilesq; partes fore ire uolentibus, ſi quis protinus cum cæteris nauigare uelit, & tamen particeps fieri coloniæ numeratis quinquagenis drachmis Corinthio populo, licere manere. Fuerunt autem permulti & qui nauigarunt & qui pecuniam nūerauerunt. Ad hæc rogarunt Megarenſes ut ſuis nauibus comitatum præſtarent, ſi forte à Corcyrenſibus interpellarentur. Illi inſtructas eis cōmodarunt octo, & Pales urbs Cephalenioꝝ quatuor. Rogati quoq; Epidaurii præbuerunt quinq;, Hermiones unam, Trœzenii duas, Leucadii decem, Ambraciotæ octo. A Thebanis pecunias petierunt, & à Phliaſijs, ab Eleis naues uacuas, pecuniasq;. Ipſoꝝ uero Corinthiorum fuerunt inſtructæ naues triginta, & tria milia peditum. Hunc apparatum Corcyrenſes ubi acceperunt Corinthū profecti cum Lacedæmoniis Sicyoniisq; legatis, quos adhibitos uolebant, iuſſerunt Corinthios deducere præſidia colonos que Epidamno tanquam ad eos nihil pertinente. Quod ſi quid aduerſus eos facerent, uelle ſe ſubire iudicium in Peloponneſo apud illas ciuitates, de quibus inter utroſq; conueniret, & utris adiudicata colonia foret, eos obtinere, quinetiam rem ad Delphicū relegare oraculum, nec bellum fieri permittere, alioqui neceſſarium fore aiebant, ſi ſibi ius fieret amicos facere quos nollent ex alterutris eoꝝ, qui nūc præpotentes eſſent, tutelæ grā. Corinthii rndent, ſi naues & Barbaros Epidamno abducant, ſe cōſultaturos. Nā prius nō bñ habere cū illi oppugnentē ipſos

Pheaces.

Apolonia Corinthi colonia.

Corcyren. & Corinth. conflictus initium.

Epidamnus oppugnatur.

iudicio contendere. E contrario Corcyrenſes dicere, ſi & illi eos, qui intra Epidamnũ eſſent abducerẽt, ſe iſta facturos, paratoſq; eſſe & ſancte promittere, dum id per utroſq; fiat ſecedere, donec de cauſa foret pronuntiatum. Corinthij nihil horum audientes, qñ iam & naues eis plenæ, & ſocij præſto erant, caduceatore præmiſſo, qui Corcyrenſib⁹ bellum indiceret, ſoluentes è portu cum quinq; & ſeptuaginta nauibus, duobuſq; mili bus militum Epidamnum uerſus nauigauerunt cum Corcyrenſibus pugnaturi. Præerat nauibus Ariſteus Pellichæ, Callicrates Calliæ, Timanor Timanthis filius, peditibus autem Archetimus Eurytimi & Iſarchidas Iſarchi filius. Vt uentum in Actium terræ Anactoriæ, ubi templum Apollinis eſt, in faucibus ſinus Ambracij, Corcyrenſes caduceatorem eis præmittunt nauigio actuario, qui aduerſus ſe uetaret illos nauigare, ſimulq; naues complent ueteſtas, ut nauigationi ſint utiles innectunt, alias expediunt. Poſtquam caduceator nihil à Corinthijs pacatum renuntiat, & naues ipſorum expletæ ſunt numero octoginta: nam Epidamnum quadraginta oppugnabant: obuiam itur, pugnaq; nauali commiſſa, Corcyrenſes egregie uincunt, ac quindecim Corinthiorum naues corrumpunt. Eodem die contigit, ut ij qui intra Epidamnum oppugnabantur deditionem facerent, hac lege, ut externi quidem uenderentur, Corinthij autem in uinculis haberentur dum aliud quippiam uictoribus uideretur. Secundum pugnam, Corcyrenſes trophæum in Leucimna Corcyræ promontorio ſtatuerunt, cæteriſq; captiuis necatis, Corinthios uinctos aſſeruarunt. Poſt hæc cum Corinthij ſocijq; nauali prælio uicti domũ rediſſent, Corcyrenſes omni circa mari potitiſunt. Nauigantesq; in Leucada Corinthiorum coloniam agrum eius populati ſunt: & Cyllenem, ubi erant naualia Elienſium, incenderunt, & naues pecunias q; Corinthijs præbuiſſent. Ac plurimo a pugna nauali tpe mare tenuerunt, Corinthioq; & ſocijs adnauigando calamitates inferebant, donec circũacta iam æſtate Corinthij cũ ſocijs ipſoq; laborarent nauibus, atq; exercitu miſſo, caſtra in Actio poſuerunt, & circa Chimeriũ Theſprotidos, Leucadis tutandæ cauſa, aliarumq; ciuitatum quæcunq; ſuaq; partium erant. Caſtra metati ſunt aũt è regione Corcyrenſes in Leucimna nauibus, peditatuq;, ac neutris in alteros nauigantibus, ſed altrinſecus ſedentibus hæc æſtas extracta eſt, appetenteq; iam hyeme domum utriq; reuerterunt. Toto eo poſt pugnam & inſequenti anno Corinthij indigne ferentes id bellum cum Corcyrenſibus, naues compegerunt, & robuſtiſſimas quasq; ad claſſem inſtruxerunt, cogentes ex Peloponneſo remiges, & ex reliqua Græcia ſollicitãtes mercede. Quem apparatum audientes Corcyrenſes extimeſcebant, quippe qui nõ eſſent cum aliquo Græcorum confœderati, q; ſe non aſcripſiſſent neq; Athenienſium, neq; Lacedæmonioq; fœderibus. Viſum itaq; eis eſt ut Athenas irent ad contrahendã ſocietatem, tentandum q; aliquid ab illis impetrare ſubſidij. His cõpertis Corinthij mittunt & ipſi Athenas legationẽ, quæ diceret ne ſibi claſſis Attica ad Corcyrenſem adiecta impedimento eſſet quo minus bellum gererent arbitrio ſuo. Itaq; coacta concione in diſceptationem uenerunt, & Corcyrenſes quidem in hunc modum dixere:

Actium.

Corcyrenſiũ uictoria.
Epidamnus deditur.
Leucimna.
Leucas.
Cyllene.
Chimerium.

Corinthij bellum inſtaurãt.

Oratio Corcyrenſium.

PAr eſt uiri Athenienſes ut qui externos adeunt, ut quẽadmodũ nunc nos implorantum auxilia, ſi neq; magna ipſoq; beneficentia, neq; ſocietas intercedat, demonſtrẽt primum, quod maximum eſt, ea quæ poſcunt fore illis utilia, à quibus poſcunt: Sin minus, certe non damnoſa. deinde firmam ſe eis gratiam habituros. Horum ſi nihil demonſtrauerint, ne iraſcantur ſi non impetrauerint. Iſta probaturos ſe ſperantes uobis, Corcyrenſes ad poſcendam nos ſocietatem miſerunt. Conſilium noſtrum uiri Athenienſes antehac inconſultum, impræſentiarum eſt uobis fructuoſum, nobis ipſis damnoſum. Quippe nunq; hactenus cuiuſpiam ſocij uoluntarij cum fuerimus, nunc ea de cauſa deſolati in bello, quod cũ Corinthiis gerimus, ad orandam aliorum ſocietatem uenimus. Ex quo accidit ut quod uidebatur prius eſſe prudentiæ, nolle cũ exteris ſocietate inita periclitari, id nunc imprudentiæ & infirmitati detur. Itaq; Corinthiorum claſſem nobis bellũ inferentẽ ipſi p noſmet cõpeſcuimus, At ubi maiori apparatu & à Peloponneſo & à reliqua Græcia ſtatuit hoſtis in nos uenire, cernentes eſſe noſtras tantũ uires illi impares, & ſimul magnum periculum fore, ſi ei ſubijciamur, neceſſe habemus nos quoq; aliunde auxilia undecunq; implorare, utiq; uenia digni ſi q̃d antea non prauitate, ſed opinionis errore potius inepte non fecimus, id nunc è contrario audeamus. Quod ſi audieritis honeſta, & uobis bona exiſtet iſta ſocietas noſtræ neceſſitatis multis de cauſis: Primum q; iniuriam accipientibus, non facientibus opẽ feretis: deinde q; eos qui in maximaq; rerum diſcrimen adducuntur, recipiendo optime beneficium collocatis, æterno apud nos teſtimonio. Et cum claſſem ſecundum ueſtrã poſſideamus maximam, conſiderate quænam rarior occaſio ueſtræ proſperitatis, quæ ue hoſtibus triſtior eſſe poſſit, q̃ hoc, quam potẽtiã uos magnæ pecuniæ ac gr̃æ loco æſtimaretis, eam ultro uobis adeſſe atq; offerri citra pericula citraq; ſumptus: afferentem præterea tum apud pleroſq; laudem, tũ apud eos quos protexeritis gratiam, tũ ipſis uobis uires, quæ cũcta perpaucis ex omni memoria pariter cõtigerunt. Paucíq; extiterunt qui à quibus ſocietatẽ belli peterent eiſdem ipſi p̃ſtarent nõ minus præſidij & ornamenti q̃ acciperẽt. Qd ſi quis bellũ (uobis in hoc aũt utiles eſſe poſſumus) nõ imminere opinatur, is profecto fallit opinione, nec intelligit & Lacedæmonios metu ueſtri ſpectare ad bellũ, & Corinthios cũ per ſe ualidos tum uobis inimicos, p̃occupando nos affectare uiam ad uos inuadẽdos, ne nos cõmuni in ipſos odio mutuo p̃ſidio ſimus, ne ue eos alterutra ſpe fruſtremur aut nocẽdi nobis aut ſeipſos corroborandi. Quos p̃uenire, & nos in ſocietatẽ recipere, hoc poſcentes, & inſidias anticipare potius, q̃ inſidiantibus cõtra inſidiari uſæ ſunt partes. Quod ſi negent æquum eſſe ſuos colonos recipi à uobis, diſcant coloniam oẽm ita honore proſequi metropolim ſuã, ſi ſibi ab ea benefiat: Sin uero male, ab illa ſe cedere. Neq; enim ea re coloniæ emittunt, ut ſeruiant ijs qui relinquunt, ſed ut ſint pares. Nã iſtos iniurios eſſe in nos, hoc uero palã eſt. Quippe citati i iudiciũ de Epidãno, tñ bello maluerunt obiecta refellere, q̃ iure. Atq; hæc quæ in nos agunt cognatos ſuos, indicio uobis quodammodo ſint ad nõ errandũ quo minus ab ipſis ſecedatis, & nobis ſupplicibus protinus ſubueniatis. Quiſquis em̃ gratificando hoſtibus minime ſibi pœnitẽda cõmittit, is ſane tutiſſime degit. Neq; uero fœdera quæ uobis cũ Lacedæmonijs ſunt frangetis recipiendis nobis, qui neutroq; ſocij ſumus, cum in illis dicatur, SI QVA GRAECARVM CIVITATVM EX SOCIALIBVS NON SIT, LICERE EIS AD VTROS LIBVERIT ACCEDERE. Et certe indignum prorſus eſt, ſi iſtis fas eſt ex ſocialibus hominibus cum reliquæ Græciæ, tum uero ueſtrorum ſubditorum, ſuas naues armare, uobis interdici ſocietate quæ offertur & alia undiq; utilitate: & poſtea criminis loco poni, ſi ea nobis quæ oramus indulſeritis, multo maiorem cauſam uos inſimulandi ſimus habituri. Nam ſi nos repelletis homines & periclitantes, nec uobis inimicos repelletis: & iſtos qui ueſtri ſunt inimici atq; hoſtes non ſolum non arcebitis, ſed etiam præceptores ueſtrarum uirium eſſe negligetis, quas nequaq̃ debetis præripi ſine re, uerum prohibere ullos è ueſtra ditione tributarios illoq; fieri debetis: quinimo q̃tũ cordi fuerit uobis auxiliorum trãſmittere ad nos aperte tranſmittere, propalam nobis in ſocietatem receptis. Ex qua re multæ (quẽadmodum initio attigimus) cõmoditates oſtenduntur, & ante omnia, q; ut manifeſtiſſima fides eſt, iſti & hoſtes nobis fuerunt, & nunc ualidi ſunt ad rebelles ſuos coercendos. Et cum uobis offerat claſſis non mediocris terraneis ſocijs armata, ſed talis, ut nihil uobis damnoſius ſit q̃ eam amittere, decet uos ſi poteſtis, quod præcipuum eſt, neminem pati alium claſſe pollere, ſi minus tutiſſimũ quenq; uobis pro ſocio habere. Verum enimuero cui iſta quæ dicimus uidentur utilia quidẽ eſſe, ſed timendũ ne ea ſectantes rumpatis fœdera, hic intelligat diffidere fœderibus ualidiorem eſſe rem ad hoſtes deterrendos, & contrà illis confidere, & ob id nos in ſocietatem non recipere, rem infirmam fore & minus tutam, q; hoſtes ob id reddit robuſtiores. Præterea cum non magis de Corcyra q̃ de Athenis conſultetur, non proſpicit hic quæ præcipue ſunt è dignitate atq; ex utilitate Athenarum, & cum cernat bellum non futurum, ſed tantum non iam præſens eſſe de recipienda in ſocietatem no-

Corcyræ ſitus.

ſtra ciuitate hæſitat, quæ ad maxima tempoꝝ momenta uel ſocia uel hoſtis eſt. Sita eſt em̃ opportune ſane ad traiectum in Italiã atq; in Siciliã, uel ad ꝓhibendã illinc ire claſſem in Peloponneſum, uel ad eandẽ illuc alia ue in loca tranſmittendam, atq; ut uniuerſa & ſingula breuiſſime in ſummã cõtraham, ſic habere, ut ſciatis nõ debere nos deſeri, tres apud Græcos claſſes eſſe magnificiendas, ueſtram, noſtram, Corinthioꝝ. Harum duas, ſi in unum coire contẽpſeritis, & Corinthij nos occuparint, bellũ nauale cũ Corcyrenſibus pariter ac Peloponnenſibus geretis. At nobis receptis plus nauiũ habebitis, quibus cũ hoſte dimicetis. Hæc quidẽ Corcyrenſes, poſt eos aũt Corinthij hæc:

Oratio Corinthiorum.

QVoniam Corcyrenſes iſti non ſolum de ſe recipiendis uerba fecerunt, ſed etiam de nobis tanq̃ iniuſte bellum ſibi intulerimus, neceſſarium nobis eſt ut nos quoq; de utriſq; mentionem faciamus, ſic ad reliquam orationem deuenturi, ut & noſtrã poſtulationem ſyncerius proſpiciatis, & iſtoꝝ utilitatem nõ ſine ratione repudietis. Aiũt modeſtiæ ſtudio nullius unquam ſocietatem ſe recepiſſe, id non uirtutis, ſed maleficij ſtudio fecerunt, q; uidelicet nollent ullum malefactorum ſuorum aut ſocium habere, aut teſtem, à quo uerecundiæ admonerentur. Et ſane urbs ſua ipſo ſitu appoſita ad iſtorum conſilium, reddit eos magis iniuriarum quas faciunt arbitros, q̃ ſubĩcit æquo iudicio, propter infrequentem ipſorum ad exteros commeationem, & frequentem aliorũ illuc ui appulſorum receptionem. Atq; decorum quod prætendunt, noluiſſe ſe eſſe cuiuſpiam confœderatos, non eò ſpectabat ne alienæ iniuſtitiæ ſocij forent, ſed ſine arbitris iniuriam facerent, utq; ubiq; prævalerent, aliꝭ uim afferrent: & cum latuiſſent plus emolumenti adipiſcerentur, & quod adepti eſſent eius erepti pudere non poſſet. Qđ ſi (quemadmodum prædicant) forent uiri boni, quo minus culpabiles fuerunt exteris, eo magis uirtutem ſuam licebat oſtendere iuſta dando & accipiendo. Verum neq; erga nos tales exiſtunt, qui cum ſint coloni noſtri, tamen cum ſemper antea ſeceſſerunt à nobis, tum uero nunc bellum nobiſcum gerunt, allegantes non ideo ſe à nobis miſſos colonos, ut acciperent iniuriam, quibus inuicem reſpondemus, ne nos quidem idcirco collocaſſe eos ut ab ipſis iniuriam acciperemus & contumeliam, ſed ut præſides eorum eſſemus, & quibus in rebus conuenit honore afficeremur, quem nobis aliæ coloniæ præſtant, præcipua nos charitate complectentes. Ex quo palam eſt, ſi cæterorum, qui plures ſunt, * gratia ſumus, iniuria iſtis ſolis eſſe inuiſos. Neque ab re, neque quali cunq; de re læſi bellum eis intulimus: quod etiam ſi ab re intuliſſemus, decuerat eos noſtræ iracundiæ cedere, ſicut nos uiciſſim decuiſſet modeſtiæ ipſorum uim afferre. Sed freti diuitijs cum alia multa indigne peccauerunt in nos, tum uero hoc quod Epidamnum quæ noſtræ ditionis eſt, cum uexaretur bello non uindicauerunt, ſed cum uindicatum nos ueniſſemus, tunc eam occuparunt, uiq; tenent: Et aiunt ſe priuſquam id facerent, uoluiſſe diſceptare iudicio. cum perinde ſit ac nihil dicere, ſi quis re occupata, alterum è tuto in iudicium uocet: ſed ſi quis ex æquo & antequam dimicetur, res & uerba in medium afferat. At iſti non priuſquam oppidum obſiderent, ſed poſteaquã rebantur nos illud non neglecturos, tunc uero æquitatem iuris allegauerunt, atq; huc uenerunt, non contenti peccaſſe illic, poſtulantes etiam à uobis non belli, ſed iuſtitiæ ſocietatem ut ſe recipiatis hoſtes noſtros. Qui tunc potius adire debebant uos cum procul à periculo aberant, non quando & nobis iniuria illata eſt & ipſi periclitantur, nec quando uos qui nullius eorum tunc potentiæ participes fuiſtis, nunc ipſis ueſtram utilitatem impertiatis, & qui à peccatis eorum abfuiſtis, tantundem erga nos culpæ cõtrahatis. Nam qui olim cum aliꝭ uires ſuas cõmunicaſſent, ĩj debent quæ illis contingunt habere cõmunia. Vos uero ut criminibus modo iſtoꝝ affines nõ fuiſtis, ſic neq; poſt eorundẽ actiones affines eſſe debetis. Et planum quidẽ fecimus eo quò oportet æquitatis ingreſſu nos ueniſſe, & iſtos uiolẽte in nos auareq; feciſſe. Nunc aũt uos haud iuſte recepturos eſſe hoꝝ ſocietatẽ, planum faciendũ eſt. Nam in fœderibus cũ dicitur licere cuilibet non aſcriptarum ciuitatum ad utros uelit ſe conferre, non ita dicitur, ut id fiat

ἀφέστκοντες ἔσμεν.

in perniciem partis alterius, nec de ea quæ tutelam imploret aduerſus eos à quibus ſeceſſit, quæq; ĩs à quibus recipiũt (nõ recepturis ſi ſaperent) bellum pro pace afferat, id qđ uobis nunc, niſi nos audiatis eueniet. Nã non tam iſtis auxiliares, uerum etiam pro fœderatis hoſtes efficiemini. Neceſſe enim eſt ſi ab eis ſteteritis, ut dum ipſos, tũc uos unà ulciſcamur. Qui profecto iuſte feceritis, præcipue ſi non fueritis in partibus: Si minus, econtrario atq; iſti petunt, ſi nobiſcum ſteteritis, quibus cũ fœderati eſtis aduerſus hoſtes, quibus cum ne induciæ quidem unq̃ uobis extiterũt, neq; legem ferre debetis, eos qui ab altera parte defecerunt receptandi. Quoniã neq; nos cum à uobis Samĩj defeciſſent, & an illis ſuccurrere oporteret in diuerſum traherent, cæteri Peloponnenſes cõtra uos ſententiam diximus. Itaq; aperte negamus aliquem à puniendis ſuis eſſe prohibendũ. Nam ſi eos qui aliquid facinoris admiſerint receptando defenderitis, palàm ẽ ueſtros, qui non pauciores ſunt ad nos eſſe uenturos, legemq; condetis quæ in uos magis, q̃ in nos recidat. Hactenus quæ dicere habuimus apud uos de iure noſtro, quod ſatis eſt ſecundum Græciæ leges, reliqua exhortandi & flagitandi muneris gratia. Hoc quod petimus, non petimus ut hoſtes, quo noceamus, neq; amici quo abutamur, ſed quo utamur, quodq; uos reddere nobis debere affirmamus. Nam cum aduerſus Aeginetas Medico bello penuria Liburnicaꝝ nauium laboraretis, uiginti naues commodato à Corinthijs accepiſtis. Quod nr̃m beneficium, & item alteꝝ bello Samio, q; propter nos non tulere Samĩj auxilia Peloponnenſes, præſtitit uobis de Aeginetis quidem uictoriam, de Samĩs autem ultionem. Atq; ĩs tpibus hoc factum eſt, quibus homines ſtudio uincendi hoſtis, in quem eunt, cætera curare omittunt, habentes pro amico quemcunq; operam ſibi nauantem, etiam ſi antea fuiſſet inimicus: rurſus pro hoſte quemcunq; exadueꝛſo ſtantem, etiã ſi amicus ſit, qui domeſticis quoq; rebus male cõſulunt præſentis cõtentionis peruicacia. Hæc uos beneficia memoria tenentes, & qui inter uos ſunt iuniores à ſenioribus edocti, ſentite ſimilibus officijs eſſe remuneranda, neq; iſta quidẽ quæ dicuntur à nobis eſſe iuſta, ſed ſi bellum fiat, alia fore utilia. Vt quiſq; enim aliqua in re minime peccat, ita maxima ex ea utilitas ſequitur. Et bellum cuius metu uos terrentes ad iniuſte agendum hortantur Corcyrenſes, adhuc non conſtat futurum ſit nec ne, nec dignum uobis eſt, ut propter incerta belli, certa iam & præſentanea Corinthiorum ſuſcipiatis odia. Nam quod ad ſuſpicionem pertinet, quæ prius propter Megareuſes ſuſpexerat, prudentiæ fuerit eam extenuare potius. Poſterius nanq; beneficium opportune collatum etiam ſi minus fuerit, tamen maius crimen diſſuere poteſt. Neq; uero q; magnam ad ſocietatem offerunt claſſem, ob hoc polliceamini, qm̃ non afficere iniuria pares firmior eſt potentia, q̃ præſenti rerum ſpecie elatos cum periculis plura acquirere. Itaq; nunc aduerſa nos uſi fortuna, tñ poſtulamus, id quod apud Lacedæmonem ipſi p̃ diximus, licere ſuos quenq; ſocios plectere, ut idẽ nunc à uobis impetremus, ne ue ſubleuati uos noſtro decreto nos ueſtro lædatis, ſed æquã uicem rependatis, memores hoc illud eſſe tempus, quo maxime & qui inſeruit amicus eſt, & qui aduerſat inimicus. Et Corcyrenſes hos neq; in ſocietatem recipiatis inuitis nobis, neq; de nobis malemeritos defendatis: quod facientes, tum ex officio ueſtro egeritis, tum uobis ipſis optime cõſuleritis. Talia autem & Corinthij dixere. Athenienſes utriſq; auditis, cum bis concionem coegiſſent, in priori quidem non minus probauerunt rationes Corinthiorum, in poſteriori uero murato conſilio decreuerunt ſe confœderationem cum Corcyrenſibus non ita facere, ut eoſdem hoſtes ducerent, eoſdem amicos. Si enim aduerſus Corinthios iuberentur à Corcyrenſibus ſimul nauigare, ruptum iri fœdera, quæ ſibi eſſent cum Peloponnenſibus, ſubſidiariam tamen inire ſocietatem, ut utriq; forent alteris auxilio, ſi quis aduerſus Corcyram eat, Athenas ue aut horum ſocios. Nam & citra hoc rebantur bellum ſibi cum Peloponnenſibus fore, nec Corcyram Corinthijs prodi uolebant tantum nauium habentem, ſed eos quam maxime collidi inuicem, ut inualidioribus effectis, ſi quid opus eſſet, Corinthijs aliꝭſq; claſſem habentibus bellum capeſſerent: ſimul que quia Italiam uerſus Siciliamq; nauigantibus, commode ſita inſula uidebatur,

Athenienſium. & Corcyren. cõfœderatio.

Hoc Athenienſes cõſilio Corcyrenſes in ſocietatẽ acceperunt, nec multo poſt Corinthioꝝ diſceſſum decẽ naues illis auxilio miſerunt, ducibus Lacedæmonio Cimmonis, Diotimo Strombichi, & Protea Epiclis filio. Quibus p̃ceperunt, ne cũ Corinthijs pugnarent, niſi aduerſus Corcyrã nauigantibus, in terramq; deſcẽdere uolentibus, aut aduerſus aliquot ex illoꝝ oppidis, ita demum pro uiribus ꝓhiberent prouidẽtes hoc p̃cepto ne fœdera rumperent. Et naues quidẽ in Corcyram profectæ ſunt. Corinthij uero poſtq̃, quæ opus erant inſtruxerunt, aduerſus eandem uela fecerunt cum centũ quinquaginta nauibus: quarum erant Elioꝝ & Leucadioꝝ denæ, Megarenſium duodecim, Ambraciotarum uigintiſeptẽ, Anactorioꝝ una, ipſoꝝ Corinthioꝝ nonaginta. Præfecti aũt ſui ſingularum ciuitatũ, & ex Corinthijs Xenoclides Euthydis filius cum quatuor collegis. Hi poſtq̃ coierunt ad continentẽ, quæ ſpectat Corcyram, uelificantes à Leucade tendunt in Chimeriũ, quod eſt oræ Theſprotidis. Eſt autem portus & ſuper eũ urbs à mari diſtãs in paluſtribus Theſprotidos ſita, noſe Ephyre. Iuxta hanc exit in mare palus Acheruſia, cognomen nacta à flumine Acheronte, quod per Theſprotidem lapſum in eã effunditur. Fluit & Thyamis amnis, Theſprotidem Ceſtrinẽq; diſterminãs, intra quos Chimeriũ promontorium coercet. Ad hanc itaq; continentẽ Corinthij cũ claſſe ſubeuntes caſtra poſuerunt. Quoꝝ aduentu in ſe cognito Corcyrenſes expletis centum & decem nauibus, quibus præerant Miciades, Aeſimides, & Eurybatus, caſtra metati ſunt in una inſularum quæ uocat Sybota. Aderant eis & Atticæ decem, peditatuſq; in Leucimna promontorio cum mille armatis Zacynthioꝝ auxiliaribus. Præſto erant & Corinthijs auxilio futuri multi ex barbaris in proxima continente, ex qua ſemper omnes amici ſunt illis. Re inſtructa Corinthij ſumptiſq; trium dierum cibarijs, nocte à Chimerio ſoluunt tanq̃ pugnaturi, nauigantesq; prima luce, Corcyrenſium naues conſpicantur altum tenentes, ex aduerſoq; uenientes. Vt mutuo ſe cõſpexerunt ad cõfligendum oĩa inſtruunt, Corcyrenſiũ dextro in cornu Atticæ naues fuerunt, alterum ipſi tenuerunt factis tribus nauium agminibus, quoꝝ ſingulis ſinguli ꝑerant. Hunc in modum diſpoſiti erant Corcyrenſes. Apud Corinthios dextrum cornu tenebant Megarenſes naues & Ambratienſes, medium locũ alij ſocij, ut quibuſq; cõmodũ erat: Læuum cornu ipſi Corinthij cũ nauibus, quæ uelociſſimæ erant è regione Athenienſium & dextri Corcyrenſium cornu. Poſtq̃ utrinq; ſublata ſunt ſigna, cõcurrentes prælijs cõmiſerunt, multos utriq; habentes ſuper cataſtromata milites, multosq; ſagittarios aciaculatores, uetuſto adhuc more inſcienter inſtructi. Erat autẽ pugna naualis aſpera, ſed non perinde ex arte, pedeſtri prælio ſimilior. Nã ubi cõmixti fuerunt non facile eximebant ꝑ turba & multitudine nauiũ, plus aliquãto de uictoria cõfidentes armatis qui ſuper cataſtromata erant. Pugnabantq; ſtatariã pugnã nauibus quietis, quibus irrũpere, p rumpere, erumpere nõ licebat, uerum aĩo magis & robore q̃ ſcientia pugnabat. Multus ubiq; erat tumultus, & turbulentũ certamen, in quo naues Atticæ Corcyrenſibus ſi cubi ſatagebant præſto erant, metũ quidẽ incutientes hoſtibus, pugnã tñ nequaq̃ capeſſentes. Quippe uerebant præfecti, Athenienſiũ præceptũ. Maxime aũt dextrũ Corinthioꝝ cornu laborabat. Nã eos in fugam uerſos diſperſosq; uiginti nauibus perſecuti Corcyrenſes in continentẽ uſq; ad eoꝝ caſtra, egreſſiq; in terrã deſerta tentoria incẽderunt, pecuniasq; diripuerunt. Hac in parte Corinthij ſuperati, Corcyrenſes ſuperiores fuerunt. At in ſiniſtro ubi ipſi Corinthij erãt, facile uicerunt, abſentibus è minori nũero Corcyrenſium uiginti nauibus in perſequendo occupatis. Athenienſes cum cernerent Corcyrenſes ſatagentes, iã minus diſſimulanter ſuppetias eunt, primũ quidẽ temperãtes ab inuadendo. At ubi fuga apte facta eſt, & Corinthij ingruebant, tunc unuſquiſq; operi uacat, nullo iam hoĩm diſcrimine. Cũ eo neceſſitatis uentũ eſſet, ut inuicem Corinthij Athenienſesq; conſererent manus, in fugam uerſis hoſtibus, Corinthij non reliquerunt ſcaphas nauium quas demerſerant, traxeruntq; remulgo, ſed inter nauigandum conuerterunt animũ ad trucidandos homines potius, q̃ ad uiuos capiendos, & amicos ſuos, neſcij illos in dextro cornu ſuperatos, ꝑ imprudentiã occidebant. Nã cũ ꝑmultæ

Corinthior. & Corcyren. naualis pugna

Stataria pugna ſuper cataſtromata.

forent utrorumq; naues, & late mare occuparẽt, ubi promiſcui fuerunt, non facile internoſcebant, qui quos uiciſſent. Siquidem pugnæ naualis hæc Græcorum cum Græcis maxima omniũ extitit, quæ ad hunc diẽ fuere, nauium nũero. Corinthii poſteaquam Corcyrẽſes ad terram uſq; ſunt perſequuti, ad naufragia ſua cæſoſq; reuerſi ſunt, ac pleroſque nacti, ut ad Sybota cõportarent, ubi Barbarorũ exercitus, qui erat in terra ipſis auxilia tulerat. Eſt aũt deſertus Sybota portus Theſprotidis. His actis frequẽtibus rurſus tẽdunt in Corcyrenſes, illiſis nauibus, quæ agi poterant, et quæcunq; reliquæ erãt, unà cũ Atticis & ipſi cõtra dirigunt, timentes ne in ſuam oram deſcendere conarent. Et iam ſerum diei erat, ac pæana ſunt canere orſi, tanquam in eos inuaderent, cum Corinthij repente remos inhibere cœperunt, conſpectis uiginti nauibus Athenienſium ue nientibus, quas poſt decẽ priores ſubſidio miſerant, Atheniẽſes ueriti id, qđ acciderat, ne Corcyrenſes ſuperarẽtur, neue decem naues ſuæ pauciores eſſent, quàm ut eos tutarẽtur. His igit̃ proſpectis Corinthij, ſuſpicatiq; Athenis uenire, nõ quot cernebant, ſed plures ſenſim retro abierunt. Porro Corcyrẽſes cum Atticas naues nõ uiderent, minus enim ipſis erat apertus illaꝝ aduẽtus, mirabant̃ Corinthios ire cæſim, donec quidam cernẽtes dixerunt, naues illæ huc tendũt. Tunc et ipſi abierunt. Iam em̃ noctis tenebræ erãt, & Corinthij abeũtes diſſociati ſunt. Ita utriq; direpti, pugnaq; uſq; ad noctẽ extracta, Corcyrẽſibus apud Leucimnam caſtra habẽtibus. Ipſæ uiginti naues Athenis profectæ, quibus præerant Glaucon Leagri, & Andocides Leogori filius, p occiſos & naufragia ductæ ſubierunt caſtra, nõ multo poſt, quàm conſpectæ ſunt Corcyrẽſibus: erat em̃ nox: metuentibus ne hoſtiles eſſent, poſtea cognitæ admiſſæ ſunt. Poſtero die egreſſæ triginta Atticæ naues, & Corcyrenſium quæcunq; nauigationi idoneæ erant, uela faciunt in portum, qui eſt in Sybotis, ubi ſtationem Corinthij habebant, animo cognoſcẽdi an nauali prælio certaturi eſſent. Illi à terra ſoluẽtes, altumq; capeſſentes inſtructi quieſcebãt, nõ incepturi ſua ſponte certamen, cum uiderẽt acceſſiſſe naues Athenienſium integras, & ſibi multa dura accidiſſe, tum circa captiuorũ cuſtodiam, quos in nauibus haberẽt, tum penuriam inſtruẽdarum nauiũ in loco deſerto. Itaq; magis ſpectabant, quà ſe domum reciperẽt, timentes ne rupta Atheniẽſes fœdera exiſtimantes, quoniam ad manum ueniſſent, ſe illinc nauigare nõ ſinerẽt. Igitur placitum eſt eis impoſitos in actuarium nauigium, ſine caduceo ad Atheniẽſes præmittere tẽtandi gratia, p quos talia dixere: Iniurii Atheniẽſes eſtis, bellum incipiẽtes, fœderaq; rumpẽtes, qui nobis hoſtes noſtros ulciſcentibus impedimento eſtis, cõtra ferẽtes arma. Quod ſi uobis conſtitutũ eſt nos prohibere, quo minus in Corcyrẽſes, alioue ſi quò libeat nauigemus, & fœdera rũpitis, nos capite primos, pro hoſtibusq; utamini: & Corinthij quidem talia dixerunt. Corcyrẽſium uero quicunq; audierunt, exclamant, ut protinus capiantur trucidenturq;: Atheniẽſes aũt hũc in modum reſpõderunt: Neq; bellum incipimus uiri Pelopõnenſes, neq; fœdera rumpimus, ſed iſtis ſocijs Corcyrẽſibus auxilio uenimus. Quod ſi uſquam alio nauigare libet, nauigetis licet: Sin aduerſus Corcyrẽſes aliquem ue illorum locũ nauigabitis, nõ negligemus quoad poterimus. Hæc cum Atheniẽſes reſpõdiſſent, Corinthij ſe ad diſcedẽdum domum accinxerũt, ſimulq; trophæum apud Sybota in cõtinente ſtatuerũt. Corcyrẽſes naufragia mortuoſq;, quæ æſtus ac uẽtus nocte exortus paſſim diſpulerãt, ad ipſos delata, ut quodq; eiectum erat, ſuſtulerũt, ac trophæũ in inſula Sybotis è regiõe ſtatuerunt, ueluti uictores. Hac utrinque ratione uictoriam ſibi uindicantes: Corinthij quidem ꝙ ad noctem uſque ſuperaſſent, ita ut naufragia plurima mortuoſq; receperint, captiuoꝝ nõ minꝰ mille habẽtes, depreſſis nauibus circiter ſeptuaginta, trophæum ſtatuerũt. Corcyrẽſes aũt, ꝙ triginta ferme naues illorum corrupiſſent, & ſuperueniẽtibus Atheniẽſibus naufragia circa ſe, mortuoſq; legiſſent, quodq; pridie Corinthij cæſum eũtes pugnam detrectaſſent, cõſpectis Atticis nauibus, neq; ueniẽtibus occurriſſent ex Sybotis, ob hæc ſtatuerunt trophæum, Ita utriq; ſe interpretabant̃ uiciſſe. Corinthij illinc domũ nauigantes, Ana

Sybotã.

Pæana canere

πρύμναν κρουομένους

Glaucon & Andocides naualium præfecti

Pelopõnenſiũ concio.

Athen. concio

Anactorium.

ctoriũ,quod eſt in ore ſinus Ambra ⁊, ceperũt fraude.Erat em illis cõmune cũ Corcy
renſibus,poſitisq; in eo Corinthijs incolis,domum reuerterunt.Et Corcyrenſiũ octin
gentos q ſerui erant uendiderunt,ducẽtos quinquaginta aſſeruarunt uinctos, magna
adhibita cura,ut per illos repetita Corcyra potirentur.quorum plerique erant potẽtiſ
ſimi ciuitatis. Sic igitur Corcyra bello defuncta eſt aduerſus Corinthios, & ab ea naues
Athenienſium receſſerunt. Hæc prima Corinthiis extitit belli cauſa aduerſus Athe
nienſes,q; contra ſe fœderatos pro Corcyrenſibus dimicaſſent. Poſt hæc ſtatim cõ
tigit, has fieri Athenienſibus Peloponnenſibusq; ſimultates ad bellum mouendum.
Nam Corinthijs ut Athenienſes ulciſcerentur elaborantibus, ſuſpicantes ipſi Athenie
ſes eoq; inimicitiam Potidæenſes,qui ad Iſthmũ Palenes incolunt, Corinthiorum co
loniam ſocios ſuosq; uectigales, iubent murum Palenẽ uerſus demoliri,obſidesq; da
re atq; opifices eiicere,nec in poſterum admittere,quos Corinthii quotãnis mittebant,
Perdicca Alexandri filius. ueriti ne à Perdicca Corinthiisq; ſollicitati deficerent,& alios in Thracia ſocios ad de
fectionem traherent.Hæc Athenienſes ſtatim poſt nauale ad Corcyram prælium apd
Potidæenſes præpararũt. Nam & Corinthii odium præ ſe ferebant, & Perdiccas Ale
xandri filius,Macedonum rex erat hoſtis, cum ſocius antea atq; amicus fuiſſet.Ideo au
Philippus. tem hoſtis,q; cum Philippo fratre ſuo,& Derda,aduerſus ſe communiter bellum gerẽ
Derda. tibus,ſocietatem feciſſent.Eoq; timens miſit Lacedæmona, atq; egit ut illis bellũ eſſet
Potidæenſes. cum Peloponnẽſibus. Corinthiosq; ſibi conciliauit,Potidææ abalienandæ gratia.Ad
Bottiæi. hæc,ſermones habuit cum Chalcidenſibus Thraciæ & Bottiæis de rebellando, exiſti
mans ſi has finitimas ciuitates haberet ſocias, fore ut facile cũ illis gereret bellũ. Quæ
intelligentes Athenienſes ciuitatũq; defectionem uolentes occupare,mittebant enim
in illius terram triginta naues ac mille pedites Archeſtrato Lycomedis filio,cũ decem
aliis pfecto,mandant ipſis præfectis obſides à Potidæẽſibus ſumant,muq; demoliant,
proximaq; urbiũ cuſtodiã gerant, ne deſciſcant. At uero Potidæẽſes miſſis ad Athenie
ſes legatis,ſi forte perſuadeãt,ne quid apud ſe noui agatur, pfecti etiam cũ Corinthiis
Lacedæmona egerunt,ut illi pararẽt ſi opus foret defenſionẽ. Vbi uero ab Athenienſi
bus diu opera cõſumpta,nihil impetrant,ſed naues quæ in Macedoniã,itemq; in ipſos
mittebantur,profectæ ſunt,ſimulq; quæſtores Lacedæmoniorum pollicíti, ſi Athenie
ſes aduerſus Potidæam irent,ſe Atticam inuaſuros, tunc demum defecerũt,cum Chal
chidenſibus ac Bottiæis cõmuniter coniurati. Perdiccas quoq; Chalcidenſibus perſua
Olynthus. Mygdonia. Bolben palus. ſit,ut relictis maritimis urbibus atq; excifis,migrarẽt Olynthum,unamq; hanc urbem
ualidam facerẽt. Atque his q̃ui ſuã terram relinquebant, Mygdoniam, quæ circa Bol
ben paludem eſt, dedit incolendam, quoad foret cum Athenienſibus debellatũ. Et illi
quidem ſuas urbes demoliti migrauerunt,ad bellumq; ſeſe parauerunt. At ubi triginta
Athenienſium naues in Thraciam ueniẽtes acceperunt, Potidæam aliasq; ciuitates de
feciſſe,duces nõ exiſtimantes ſe præſentibus cũ copiis poſſe gerere bellũ,aduerſus Per
diccam,& ciuitates quæ defeciſſent,in Maccdoniam quo primum miſſi fuerant cõuer
tuntur, congreſſiq; cum hoſtibus Philippo & fratribus Derdi, qui ex montanis cũ ex
ercitu ſuperuenerant. Interea Corinthii cũ Potidæa deſciuiſſet, & Atticæ naues circa
Macedoniam agerent,timentes illi oppido,ac domeſticum exiſtimantes periculũ,mit
tunt ex ſuis uolũtarios, & ex aliis Peloponnẽſibus mercede adductos mille ſexcentos,
Ariſteus Adimanti filius. cum iuſtis omes armis,& quadringẽtos leuiter armatos duce Ariſteo Adimanti filio,
Callias Callia difilius. cuius propter gratiam nõ parum multi ex Corintho milites ultro comitatũ præſtite
runt.Fuerat em ſemper Potidæenſiũ ſtudioſus. Peruenerũtq; in Thracíam ſeptuageſi
mo die quam Potidæa defecerat. Afferẽ autẽ repente Athenienſibus nuntius de ciuita
tum defectione, qui ut cognouerũt etiam alios cũ Ariſteo acceſſiſſe, mittunt eò ex ſuis
duo milia peditum, ac naues quadraginta,duce Callia Calliadi filio,cum quatuor col
legis.Qui profecti Macedoniã,offendunt mille priores iam Therma potitos, Pydnãq;
oppugnantes. Eam & ipſi obſidentes oppugnauerunt, ſed poſtea pacificati cum Per

dicca,& neceſſaria ſocietate inita,qđ eos urgeret Potidæa & Ariſtei aduẽtus, ſoluerũt
ex Macedonia: cũq; Berrœam ueniſſent,& id oppidũ conati prius,expugnare nequiſ Berræa.
ſent,illinc itinere terreſtri Potidæam perrexerunt,tria milia peditum ſui corporis,præ
ter multos ſociorum , equites que Macedonum ſexcentos,cum Philippo Pauſaniaq;,
ac nauibus ſeptuaginta terram legentibus,paulumq; præeuntibus,tertio die Gigonũ Gigonum.
peruenerunt, caſtra que poſuerunt. Potidæenſes & qui cum Ariſteo erant Peloponnenſes aduẽtum Athenienſiũ expectantes, caſtra habebant ante Olynthum in Iſthmo,
mercatumq; extra urbem agebant. Itaque ſocij Ariſteum cuncti peditatus ducen de
legerunt, Perdiccam equitatus. Nam protinus defecit iterum ab Athenienſibus,atque
à Potidæenſibus ſtetit,Iolao pro ſe duce ſubſtituto.Erat autem Ariſtei conſilium cum Iolaus.
exercitu , quem ſecum habebat, excipere Athenienſes ſi aggrederentur. Chalcidenſes uero & ſocios qui extra Iſthmum, equites que ducẽtos,qui cum Perdicca erant,in
tra Olynthum manere: & cum in eum tenderent Athenienſes, auxilio uenire à tergo
hoſtis , eum in medio clauſuros . Callias Athenienſium dux ac collegæ, Macedonum
equites, paucosq; ſociorum Olynthum mittũt,illinc auxilium ferri prohibituros.Ipſi
motis caſtris Potidæam tendunt, progreſſiq; uſque ad Iſthmum, ubi uident hoſtem ſe
ſe ad bellum parantem, ex aduerſo aciem & ipſi inſtruũt, nec multo poſt confligunt:
& ipſum quidem Ariſtei cornu, & quicunque circa illum erant, ex Corinthijs cæte
ris que bellatores , auerterunt oppoſitum cornu: perrumpentesq; longe perſecuti
ſunt. Reliquus exercitus Potidæenſium Peloponnenſium que ab Athenienſibus ſu
peratus eſt, & uſque ad muros fugatus. Rediens Ariſteus à perſecutione ut uidit alte
rum exercitum uictum , hæſitabat , utrò tendens periclitaretur Olynthũm ne, an Po
tidæam . Viſum eſt igitur coactis , qui ſecum erant , Potidæam , ut in propinquiſſi
mum oppidum curſu contendere,perq; mare inter muros & ſaxa,quæ ad arcendas un
das mari obiecta erant,multis miſſilibus iactis ægre euaſit,paucis amiſſis,pleriſque ſal
uis. At qui ex Olyntho auxiliares Potidæẽſium erant (abeſt autem Olynthus ſexagin Olynthi ſitus
ta ferme ſtadiis , ſita edito in loco) ubi pugna commiſſa eſt,& ſigna ſublata,paululum
progreſſi ſunt, ut opem laturi, & Macedones equites aciem oppoſuere tanquam inhi
bituri . At poſtquã repente uictoria penes Athenienſes fuit, ſignaq; reuulſa,rurſus ad
muros ſeſe receperunt,& Macedones ad Athenienſes,ita equites neutris affuerũt.Poſt
pugnam Athenienſes trophæum ſtatuerunt, mortuos que ex iure Potidæenſibus red
diderunt. Cecidit ex Potidæenſibus, ſociis que paulominus trecenti: Ex Athenienſi Calliæ iterũq;
bus centum quinquaginta, & Callias dux. Mox que Athenienſes murum qui ſpectat
Iſthmum uallo cinxerunt, ubi & præſidium impoſuerunt . Nam Palenen uerſus mu
rus non erat. Non enim ſe ſuffecturos arbitrabantur tueri Iſthmum, & ad Palenẽ trãſ
greſſos murum ducere,uerentes ne ſe diductos inuaderent Potidæenſes ac ſocij. Cũq;
accepiſſent,qui Athenis erant, Palenen non eſſe muris circundatam, poſt aliquantum
temporis mittunt ex ſuis mille ſexcentos pedites,duce Phormione Aſopii filio,qui Pa Phormio.
lenen petens ex Aphite egreſſus admouebat exercitum Potidææ, paulatim procedẽs,
ſimulq; agros uaſtans, tandem que nemine prodeunte in pugnam,muro Palenen cin
xit. Atque ita Potidæa iam utrinque uehementer oppugnabatur,necnon à mari infe
ſtabat nauibus, urbe uallata. Ariſteus nullam ſpem ſalutis habens, niſi quod ex Pelo
ponneſo aut aliud inopinatum cõtingeret, ſuadebat ut præter quinquaginta,quorum
ipſe unus uolebat eſſe , cæteri obſeruato uento nauibus abirent , quo diutius ſuppete
ret res frumentaria. Vbi non perſuadet, ut quæ in rem erant appararet, utq; exterius
negotia optime haberent, enauigauit, deceptis Athenienſium cuſtodibus: Manenſq;
apud Chalcidenſes, illis ſociis cum alia prælia fecit,tum permultos Sermyliorum, lo
catis ante urbem inſidijs,occidit. Etiam cum Peloponnenſibus egit, ut aliquid ſubſidij Belli Pelopon
mitteretur. Poſt Potidæam muro circũdatam,Phormio mille ſexcentos habens,Chal neſiaci cauſa.
cidicam plagam Botticamq; oppugnauit, quædam etiam caſtella cepit,atq; hæ ſube

rant cauſæ mutuo ſuccenſendi Athenienſibus Peloponnenſibuſq́, Corinthijs quidem quod Potidæam ipſorum coloniam Corinthios'que uiros ac Pelopõnenſes, qui in ea erant oppugnarent: Athenienſibus autẽ, quod ciuitatem ſociam ſibi'que uectigalem ad defectionem induxiſſent, & ex prouiſo uenientes, pro Potidæenſibus cũ ipſis dimicaſſent. Nondum tamen bellum uſquequaque conflatum erat, ſed habebat aliquid laxamenti, ſeparatim enim hæc Corinthij egerant. Iidem cum oppugnaretur Potidæa nunquã quieuerunt, cum de ciuibus ſuis, tum de oppido ſollíciti: orarunt ſocios, ut Lacedæmona irent, & ipſi uenientes contra Athenienſes uociferabant, quod fœderum ruptores & in Peloponneſum iniurij eſſent. Aeginetæ quoq́ non illi quidem palam legatione miſſa, ſed clàm non minimum cum iſtis ad mouendum bellum incumbebant, dicentes non eſſe ſui ſe iuris ex fœdere. Lacedæmonii coacto concilio, cohortati ſi quis ſociorum alius'ue quis accepiſſet ab Athenienſibus iniuriam, ex more dicere iuſſerũt. Et procedentes, alij fere omnes, itemq́ Megarenſes accuſationibus uſi ſunt. demonſtrantes cum alia non pauca, quæ ſuccẽſerent, tum uero quod ſibi præter fœdera interdictum eſſet ſub Atheniẽſium imperio, portubus & terræ Atticæ mercato. Nouiſſimi Corinthij permiſſis alijs prius acuere Lacedæmonios, proceſſerunt, atq́ ita uerba fecerunt:

Oratio Corinthiorum apud Lacedæmonios.

FIdes ueſtra Lacedæmonii, quam inter uos publice priuatimq́ ſeruatis facit, ut nobis alij, ſi quid in uos dixerimus, fidem non habeant. Et in quo uobis ſapitis, in eo circa exteriores magis deſipitis: quippe qui nobis ſæpenumero prædicentibus ac prædicantibus apud uos, quomodo nos læſuri forent Athenienſes, nunquam tamen auſcultare uoluiſtis, quæ docebamus, ſed potius ea dici ſuſpicabamini, propter priuatas, quæ nobiſcum erant cum illis, ſimultates. Ideoq́ non priuſquam læderemur, ſed poſtquam læſi ſumus, ſocios uocandos putaſtis, apud quos æquum eſt, quo plus criminum habeamus, quæ obijciamus, & ab Athenienſibus læſi, & à uobis neglecti, eo plus uerborum faciamus. Quod ſi aliqua ratione non manifeſtarij forẽt ij, qui Græciam uexant, opus erat, ut planum faceremus apud neſcientes. Nunc quid attinet longa uti oratione cũ cernatis ab Atheniẽſibus alios in ſeruitutem redactos, alijs inſidias tendi, & præcipue ijs, qui noſtri ſunt ſocij, & olim iam ad bellum, ſi quando bellum ſibi inferretur, illos ſe inſtruere. Non enim Corcyram præreptam nobis tenerent, neque Potidæam oppugnarent: quarum urbium altera accommodatiſſima eſt ad prouinciam Thraciam obtinendam, altera maximam Peloponnenſibus claſſem præſtabat. Cuius rei culpa penes uos eſt, qui tunc primum permiſiſtis eos poſt bellum Medicum reficere urbem, mox etiam longos muros extruere, iam inde ad hanc diem aſſidue priuantes libertate non modo ſocios ſuos, ſed iam etiam noſtros. tametſi non tam is, qui redigit alium in ſeruitutem, quàm is, qui cum poſſit hoc prohibere cõtemnit, id facere exiſtimandus eſt, utique ſi præclarum præ ſe ferat titulum, Græciæ in libertatem aſſerendæ. At nunc uix tandem congregati ſumus, ac ne ſic quidem iſta pro manifeſtis habentes, quos oportebat, nõ an iniuriam acceperimus, diſcutere amplius, ſed quo pacto illam ulciſceremur. Nam Athenienſes ad iniuriam faciendam non inconſulto, aduerſus nos nondum iſta intelligentes, nec tardi ueniunt. Nec nos fallit, qua uia in nos illi paulatim progrediũtur ulterius, arbitrantes ſe latere, ne uos id ſentiatis, minꝰ idcirco audẽt: enixius auſuri, ubi uos hoc ſentientes, tamẽ negligere cognouerint. Soli em̃ uos Græcoꝝ Lacedæmonij tenetis otium, non uim ui ab aliquo, ſed tarditate repellentes, ſoliq́ uires hoſtiũ nõ cum incipiũt, ſed cum duplicatæ ſunt perditum itis. Et dicebatis uos eſſe in tuto, fortiusloquentes, quàm pro rei ueritate. Nam & ipſi ſcimus Medum ab extremo terrarũ priusin Peloponneſum peruenijſſe, q̃ à uobis pro dignitate occurreret, & nũc Athenienſes, nõ longinquos ut ille erat, ſed uicinos negligitis. & inuadẽtibus reſiſtere mauultis, q̃ inuadere, & cũ multo q̃ antea fortioribus dimicando incerta fortunæ ſubire. cum ſciatis & Barbarũ ipm magis aduerſis caſibus, & Athenienſes dũ nobiſcũ belligerarũt

potius crebris erroribus ſuis, quàm noſtra ultione fuiſſe ſuperatos, eo'que nonnullos aliquando quod imparati eſſent, ſpe ueſtri fretos in exitium deueniſſe. Neque aliquis ueſtrum hæc dici à nobis exiſtimet odio magis, quàm querela. Nam querela quidem eſt amicorum, de amicis officio non fungentibus. Accuſatio autem eſt de hoſtibus, qui iniuria affecerũt. Et ſane ſi qui alij ſunt, q uobis dedecori ſunt indefenſi, nos ut arbitramur ij ſumus, qui præſertim de magnis adeo rebus dimicemus, quarum nullum uos ſenſum nobis habere uidemini, nec unquam conſiderare, quibuſnam cum hominibus res eſt. Athenienſibus eiſdem prorſus aduerſarijs ueſtris, ac nouarum rerum ſtudioſis, & tum ad excogitandum, tum ad ea, quæ ſentiunt exequenda, uelocibus. At uos ea quæ poſſidetis conſeruare contenti, nihil admodum ad excogitandum, ac ne ad neceſſaria quidem exequẽda ſufficitis. At hæc illis quidem adeſt maior, quàm pro uiribus audacia, maiore hominũ opinionem pericula ſubeuntibus, etiam inter aſperrima quæque bene ſperantibus. Vos autem & ad agendum infra uires animoſi, tutis etiam conſiliis diffidentes, & difficultatibus nunquam uos ereptum iri arbitramini. Præterea illi impigri, uos pigri: illi peregre degentes, uos domi deſides. Opinantur enim ſe lucrifacere abſentiam ſuam. Vos dum alios inuaditis, res domeſticas abſumi putatis, illi ſuperato hoſte, longius progrediuntur, ſuperati uel minimum animo conſternantur. Quinetiam in defendenda urbe miniſterio alieniſſimorum quoq́ utuntur, ſed conſilio tamen intimorum. Niſi cogitata cõfecerint, de rebus domeſticis deperire, & quæ inuadendo obtinuerũt, parua præ illis eſſe, quæ animo agitant, exiſtimantes: & ſi quid irrita ſpe tentauerint, noua rurſus ſpe amiſſa reparantes. Soli enim omnium pariter habent ac ſperant ea, quæ deſtinauerunt. Tanta eſt eorum in aggrediendis, quæ animo cõſtituerunt celeritas. Atque in omnibus his per labores atque pericula, æuum omne cõterunt, rebus partis uel minimum fruentes, ſtudio aſſidue acquirendi, non dies feſtos eſſe, non aliud quippiam putantes, niſi conficere quæ expediunt, nec minus damnoſam eſſe quietẽ defidẽ, q̃ operam laborioſam. Vſqueadeo (ut breui complectar) ſi qs dicat illos hoc ingenio natos eẽ, ut neq́ ipſi queant, neq́ alios ſinant, q̃eſcere, is recte dixerit. Hac itaque tali ciuitate uobis aduerſaria Lacedæmonii cunctamini, cenſetisq́ ijs demum hominibus plerunq́ quietem ſufficere, qui quæ ad apparatum pertinẽt, probe exequuntur, præ ſe ferentes eos ſe animo eſſe, ut ſi quis laceſſerit, ceſſuri non ſint, ita uos ut non lædere alios, ſic ne ipſi lædamini, uim propulſare, in hoc colitis æquitatem. Quod uix cõſequeremini, uel ſi ſimilis uobis uicina ciuitas eſſet. Nunc autem id quod iam etiam oſtendimus, priſcis moribus agitis aduerſus Athenienſes. Atqui neceſſarium eſt, affidue ueluti artis alicuius, ut recentiſſima quæque euincant, & ciuitati tranquillæ optimum, non immutari inſtituta. At ea quæ ab alia urgetur, ad multa ſe conferre debet, & multa artificia machinari. Ideo'que Athenienſes propter multam experientiam, multo quàm nos magis ſtudent rebus innouandis. Hactenus ueſtra tardias progreſſa finem faciat, & iam cum aliis, tum uero Potidæatis, quemadmodum recepiſtis, opem feratis, maturrime Atticam iuuadentes, ne uiros uobis amicos, atque cognatos inimiciſſimis prodatis, ne'ue nos cæteros cogatis præ deſperatiõe, ad aliam nos aliquã ſocietatẽ cõuertere, nihil profecto iniuſte acturos, aut erga deos iurauimus, aut erga hoies qui iſta ſentient. Nõ enim qui deſtituti ad alios ſe cõferunt, fœdifragi ſunt, ſed qui coniuratis ſuis auxilia denegant, ad quæ auxilia præbenda, ſi prompto fuerítis animo, permanebimꝰ. Alioqui ſceleſte faceremus, nec alios, quàm uos eſtis magis propenſos, inueniremus. De his uos probe conſuletis, detis'que operam ne Peloponneſo cum minori dignitate præſideatis, quàm cum quanta partes eam uobis tradiderunt.

Et hæc quidem Corinthii dixerunt. Aderat autem Lacedæmone iam antea Atheniẽſium legatio, aliorum negotiorum cauſa. Qui cum hæc uerba cognouiſſent, uiſum eſt eis è dignitate ſua eſſe Lacedæmonios adire, nihil purgaturos eorum quæ ciuitates crimini darent, ſed oſtenſuros in uniuerſum non eſſe illis feſtinatò decernẽdum, ſed im

Querela. Accuſatio.

Athe. ingenia

penſius conſiderandum. Necnon ſe in animo habere,quantum ſua ciuitas polleret ſignificare,tum redigendo in memoriam ſenibus quæ noſſent,tum commemorando iuuenibus,quorum inexperti eſſent,ſperantes fore ut cum audiſſent,propenſiores eſſent ad quieſcẽdum,quàm ad bellum mouendum. Aditis igitur Lacedæmoniis dixerunt, uelle ſe ad multitudinem eorum habere orationem,niſi quid prohiberet. Illis iubentibus,Athenienſes proceſſerunt,atque in hunc modum locuti ſunt:

Oratio Atheniẽſium apud Lacedæmonios.

EQuidem non ad diſceptandum,nos cum ſociis noſtris legati uenimus,ſed ad alia tranſigenda à ciuitate miſſi. Verum cognita non exigua aduerſus noſtram, aliarum ciuitatum querela, proceſſimus: non criminibus reſponſuri (neque enim iudices uos aut noſtri aut iſtorum eſtis,apud quos habeatur oratio)ſed ne uos ad ſociis credendum faciles, de rebus magnis deterius conſulatis, ſimul quia uolumus de rationibus noſtris omnibus quo pacto ſe habeant, uos facere certiores, neque ea quæ tenemus improbe obtẽta,& noſtram ciuitatem magni pretii eſſe. Et peruetuſta quidem illa quid attinet repetere, quorum magis fama teſtis eſt apud audientes, quàm aſpectus? At geſta bello Medico & quæcũque ipſi nouiſtis,& ſi propter uulgus magis ſunt aſſidue prædicanda, tamen commemorari neceſſe eſt. Quæ dum geſſimus, ſi cum periculo, & ex utilitate cõmuni geſſimus,cuius uos participes extitiſtis,non eſt ab eorum prorſus mentione ceſſandum. Quæ non magis purgandi nos gratia dicentur, quàm teſtificandi demonſtrandíque aduerſus qualem ciuitatem non bene uobis conſulendo, uos bellum ſuſcipiatis. Etenim præ nobis ferimus nos ſolos in Marathone aduerſus Barbarum periculis obuiam iſſe. Cui rurſus reuerſo,cum impares terreſtri certamine eſſemus, conſcenſis uniuerſi nauibus ad Salaminem pugna nauali conflixímus. quæ res præſtitit,ne ille Peloponneſum præ nauigando oppidatim expugnaret,cum non poſſent ciuitates ueſtræ contra ingentẽ claſſem ſibi mutuo auxilio eẽ. Atq; huius rei Barbarus ipſe maximum teſtimonium perhibuit, qui claſſe uictus, tanquam nunquam amplius futura ſibi pari potentia, properato cum maiore copiarum parte abſceſſit. Ex quo tali facto cũ patuiſſet plane res Græciæ claſſe cõſtare,tria nos in id utiliſſima cõtulimus, pluriũ nauiũ nũerum,ducẽ ſolertiſſimũ uiq;,exertiſſimam animi alacritatẽ. Nam ues quidẽ ad quadringẽtas,paulominus duas totiꝰ claſſis partes. Ducẽ uero Themiſtoclẽ q̃ p̃cipuus autor extitit,ut pugna naualis fieret inter anguſtias,res p̃culdubio ſtatui Græciæ ſalutifera,quo noſe uos eũ ſingulari honore p̃ſecuti eſtis, præ externis oĩbus, q̃ ad uos ueniſſent. Alacritatẽ aũt eamq; p̃ſtantiſſimã declarauimus,q̃ cũ terra iuuaremur à nemine, iam eæteris ad nos uſq; redactis in ſeruitutẽ ſtatuimus, urbẽ eẽ deſerẽdam,rẽ familiarẽ deſtruendam,nõ ſicut cæteri ſocii ſocietatẽ deſerentes, neq; diſperſi, qui nullo ſociis uſui fuiſſemus, ſed conſcenſis nauibus,diſcrimina adeuntes,nec uobis, quod antea non tuliſſetis opem ſuccenſentes. Itaque profitemur non minus eſſe de uobis nos meritos, quàm ut hoc à uobis impetremus. Nam uos quidem exhabitatis urbi bus proficiſcentes, poſtquam timere cœpiſtis,ut eas in poſterum habitaretis, pro uobis multo plus, quàm pro nobis auxilio ueniſtis, ideóque cum iam ſalui fuimus,amplius non affuiſtis. Nos autem ab urbe ubi nulla iam ciuitas erat profecti,pro hac ipſa quæ exigua ſpe erat,periculis nos cõmittẽtes,et uobis ex parte,et nobis ſaluti fuimus. Qui ſi ad Medum tranſiſſemus, metu ſubacti, quemadmodum terræ ſuæ timentes, aut non auſi poſtea fuiſſemus claſſem conſcendere,tanquam deplorati,nihil ſane oportuiſſet, iam nos non ſatis nauium habentes, claſſe pugnare, reśque ſine certamine ad uotum hoſti ceſſiſſet. Quapropter digni ſumus Lacedæmonii illius noſtrǽ generoſitatis, & prudentiæ gratia, qui principatu quem habemus potiamur, non ita multum Græcis inuidioſo: quippe quem non ui ſumus adepti, ſed tum uobis reliquias Barbari perſequi recuſantibus: tum ſociis, qui nos adierunt precantibus,ut ſibi præeſſemus. Quo ex facto coacti primum ſumus illum hucuſque propagare, præcipue timoris,

deinde honoris, poſtremo utilitatis gratia. Neque amplius uidetur tum nobis eſſe,ut cum multis ſimus inuiſi, nonnullos que qui iam defecerant,ſubegerimus, uobis quoque non perinde amicis, ſed in ſuſpicionem aductis ac diſcordantibus, intermiſſa induſtria periclitemur: nanque qui à nobis, ĩ ad uos deficerent. Nec inuidioſum eſt aliquem qui in ſummum periculum deducatur, conſulere utilitatibus ſuis, quoniam uos quoque Lacedæmonii ciuitatibus, quæ ſunt in Peloponneſo, ad ueſtram utilitatem conſtitutis præeſtis. Enimuero ſi imperio, quod obtinuiſtis, hactenus perfeueraſſetis, ſi fuiſſetis inuiſi, quemadmodum nos, utpote quod probe ſcimus non minus quàm nos in ſocios ſeueri, cogereminíque aut imperioſe damnari, aut ueſtri periculum adire. Ita nec nos indignam fecimus rem, neque à moribus humanis abhorrentem, ſi traditum nobis imperium ſuſcepimus, nec id deponimus maximis rebus coacti, dignitate, metu, & utilitate. Talis facti, nequaquam primi autores,quod ſemper factitatum eſt, ut imbecilliór à potentiore coerceretur, quod́que ut nos faciamus, & noſtra opinione digni ſumus, & uobis uidemur, eatenus ſectati utilitatem, quatenus iuſtitiæ ratio permiſit. Quam rationem nemo unquam ita utilitati præpoſuit, ut oblatam ſibi occaſionem, plus aliquid ui adipiſcendi prætermitteret. Digniq; illi ſunt laude, qui humana natura uſi, ad alĩs imperandum benigniores extiterunt, quàm ipſum imperiũ tulit. In quo quã modeſte nos geramus, illi ut arbitramur, maxime oſtenderent, ſi qui hoc imperium acciperent. Quanquam ex noſtra lenitate (qđ indignum eſt) plus dedecoris aſſequimur, quàm laudis. ſiquidem quod in rebus contrahendis & in iudiciis æquo iure nos atque illi utuntur, quod nobis contumelioſum eſt, tamen litigioſi putamur: neq; eoꝝ quiſpiam cõſiderat, alios quoſcunqne qui rerũ potiuntur,quorum ut quiſque ſe minime lenem præbet erga ſubiectos, ita minime ab illis uituperatur. Vi enim cum obnoxiis, non iudicio ſibi agendum putant, At noſtri ſocii conſuetudine nobiſcum ex æquo agendi,ſi quid uel quantulumcunque ſibi detractum eſt, uerbo factó ue propter rationem imperii, quod opinione ipſorũ detractum non oportuit, non habent gratiam de pluri non erepto ſibi,ſed illud modicum deeſſe grauius ferunt,quàm ſi ab initio ſecum non iure,ſed aperte rapaciter egiſſemus. Tunc enim iſti hiſcere quidẽ cõtra nos auſi fuiſſent,tanquam fas non foret imbecilliori detrectare imperia ſuperioris. Atque ĩ homines indignari potius ſolent, quibus iniuria infertur, ſi ipſis credimus, quàm quibus uis. Nam fraudare quidem alium, ſignificat illic eſſe iuris æquabilitatem: Cogere uero,illic eſſe ſuperiorem. Eoq; cum atrociora ſub Medo paterentur,tolerabant,eiſdem nunc noſtrum imperium durũ uidetur,neq; immerito. Semper eĩ ſubditi p̃ſenti grauanẽ impio. Quin uos ſi euerſo dominatu noſtro ipſi dominaremini, iam beneuolentia,quam metu noſtri contraxiſtis,in maleuolentiã mutaretur. Et quæ tunc ad breue tempus,cum aduerſus Medos præfuiſtis,declaraſtis, eiſdem ſimilia agnoſceretis. Veſtra enim inſtituta ac leges cũ aliis non communicatis. præterea quiſquis à uobis dux mittitur, is neq; eiſdem quibus antea moribus,neq; quibus reliqua Græcia utitur. Quapropter tanq̃ de rebus non exiguis diu deliberate,neq; alienis conſiliis criminationibusq; fidem habentes,domeſticũ laborem præligatis, at que huius belli incertũ quantũ ſit,priusquam ingrediamini conſiderate. Belli eĩ diuturnitas ſolet pleraſq; res fortuitis obĵcere. A quiꝰ fortuitis utriq; æqualiter abſumus, incertũ utri magis in periculo futuri. Qui cupide bella ineũt prius in negotiis uerſantur, quæ poſteriora conſiliis eſſe debeant. Iidem cũ aduenit calamitas,tunc ad rationẽ ſeſe cõferunt. Cui culpæ,cũ neq; nos ullo pacto affines ſimus,neq; uos eſſe uideamus, prædicimus dum integrum utriſque eſt bene conſultare, ne fœdera rumpatis, neque iuſiurandum præuaricemini, ſed controuerſias noſtras ex conuentis dirimamus. Alioquí deos,quos iurauimus teſtamur,nos bellum propulſaturos catenus,quatenus uos eius autores prouocaueritis. Hæc Athenienſes. Poſtquam audierunt Lacedæmoniĩ ſociorum querelas aduerſus Athenienſes, & quæ Athenienſes dixerunt,ſubmotis

Suis quẽq; cõmodis ſtudere par eſſe.

omnibus,apud ſeipſos de rebus præſentibus cõſultauerunt, & plurimũ in idem conue
nere ſententiæ,iam iniuſte agere Athenienſes,& quamprimum bello ulciſcẽdos. Pro
cedens autem Archidamus eorum rex,& ſolers habitus & modeſtus,ita uerba facit:

Oratio Archidami regis apud Lacedæmonios.

MVltorum iam bellorum Lacedæmonii & ipſe ſum expertus, & tales eſſe ſcio
ex uobis,qui ætatis eiuſdem ſunt, ut neq; per imperitiam quis, id quod multis
contingit, bellum concupiſcat, neq; ipſum expedire ac tutum eſſe exiſtimet. Hoc au
tem quo de nunc agimus, ſi quis ſagaciter ratiocinetur,non inter minima habendum
eſſe comperietis. Nam aduerſus quidem Peloponnenſes atque finitimos, noſtræ ui
res pares ſunt, cum poſſimus contra ſingulos arma circunferre: aduerſus autem uiros
qui procul incolunt, quique rei maritimæ ſunt expertiſſimi, ac cæteris rebus omni
bus præclariſſime muniti,diuitijs,& priuatis,& publicis,claſſe,equitatu,armis,homi
num copia,quanta in Græcia nuſquam eſt alibi, duntaxat uno in loco:præterea ſoci
is multis tributariis. quo tandem modo bellum debemus ſumere? & qua freti re,
cum ſimus imparati illos inuadere? An claſſe? at ea inferiores ſumus, cui inſtruen
dæ ſi operam impendamus, ut pares ſimus, tempore opus eſt. An pecunia? at illa
multo etiam ſumus inferiores. Quam neque in publico habemus,neque unde prom
pte ex priuato conferamus. Confidat forſitan aliquis, quod & armis eos & hominum
multitudine antecellimus, ut terram eorum peragrantes,uaſtare poſſimus. Atqui re
liquum terræ quod habent, permultum,& quibus indigebunt ea mari importabunt.
Quod ſi eorum ſocios ad defectionem ſollicitabimus, oportebit nos illis claſſe ferre
auxilium, maiore ex parte inſulanis. Itaque quodnam erit noſtrum bellum, qui niſi
aut nauibus ſuperauimus, aut prouentus, unde claſſem alunt, præripuerimus, plura
de noſtris ſimus deſtructuri. Quanquam ne deponere quidem bellum poſtea fuerit
decorum, præſertim ſi illius nos mouendi potius autores fuiſſe uideamur. Neque ue
roſpe illa ſubleuemur cito debellandi, ſi agrum eorum peruaſtemus,cum timeam ma
gis ne bellum liberis noſtris relinquamus. Neque credibile eſt, Athenienſes eos ſpiri
tus habere,ut aut propter agrum uaſtatũ inducantur ad ſeruiendũ, aut bello perter
reantur, tanquam inexperti bellandi. Neque rurſus ita deſipio,ut uos iubeam ſinere
ab illis lædi ſocios ueſtros, nec caſtigare inſidiantes, ſed nondum ad arma prorumpe
re, uerum mittere ad eos expoſtulatum, neque bellum ualde oſtendentes,neque tan
quam ſine bello talia permiſſuri. Et interea noſtra ipſorum apparare ſociorum pro
uentu, tum Græcorum tum Barbarorum, ſic unde uirium aliquid, uel ad claſſem,uel
ad rem pecuniariam aſciſcemus. Extra inuidiam eſt, quibuſcunque tenduntur inſi
diæ, quemadmodum nobis ab Athenienſibus eos aſciſcendis, non Græcis modo, ue
rumetiam Barbaris ſaluti ſuæ conſulere, tamen è noſtris rebus copiæ ſuppeditabun
tur.Quod ſi legatos noſtros exaudierint, optimũ fuerit:Sin minus, duorum trium ue
annorum ſpatio, nos iam melius muniti, bellum illis inferemus. Qui cernentes iam
noſtrum apparatum,eumque congruere cum uerbis,quibus iſta ſignificauimus, ma
gis concedant utique illæſum adhuc agrum habentes, & de bonis præſentibus non
dum ab hoſte corruptis deliberantes. Nihil enim aliud ipſorum agrum putetis eſſe,
quàm obſidem, cum eum obtinent, atque eo magis, quo melius excolitur, cui quam
plurimum parcere debemus, nec ad deſperationem cõpulſos illos inexpugnabiles red
dere. Si enim nondum apparati ſociorum accuſationibus inducti eum uaſtemus, uide
te ne deformius atque damnoſius Peloponneſo conſulamus. Quoniam accuſationes
& publicæ & priuatæ extingui poſſunt,bellum autẽ quod priuatorum cauſa ſumit ab
uniuerſis,incertum quonam ſit euaſurum,non facile deponitur cum decore. Quod ne
cui uideatur ignauiæ dandũ,multas urbes aduerſus unam non cõtinuo ſuſcipere, ſunt
& illis ſui ſocii,nõ pauciores,quàm nobis, & ñ ſtipendiarii,& bellũ fere nõ magis ſta

ope armorum quàm ſumptibus,per quos utilia ſunt arma,præſertim hominibus me
diterraneis aduerſus maritimos. Quare demus operam prius,ut ſuppetant ſumptus,
non ſociorum uerbis efferamur,qui certe ut plus cauſæ in utram partem res cadet, ha
bebimus, ita per quietem utrò ſit res caſura prouidebimus. Nec uos tarditatis atque
cunctationis, quam in nobis maxime reprehendunt, pudeat. Nam & properando ad
bellum,ſerius illud finietis,quod imparati adieritis: & quia noſtra ciuitas ſemper exti
tit libera & glorioſiſſima, poteſt iſta cunctatio præcipue uideri germana noſtræ gra
uitatis. Propter hanc enim ſoli nos,neque ſuperabimus, & aduerſis minus,quàm cæte
ri conſternamur. Neque laudibus nos incitantium ad difficiliora, quàm nobis uidean
tur capeſſenda,erigimur uoluptate. Neque ſi quis accuſationibus exacuit,idcirco ma
gis ad aſſentiendum inducimur, propter modeſtiam bellaces, & ñdem circunſpecti:
Bellaces quidem, quia modeſtiæ uerecundia particeps eſt, uerecundiæ rurſus, præ
ſtantia animi: Circunſpecti uero,quod edocti ſumus,indoctiorum eſſe leges cõtemne
re, modeſtius que uel cum difficultate illis obtemperare. Neque in hoc ſumus ualde
ſolertes,ut apparatum hoſtilem ſpecioſa,ſed inutili oratione uituperemus:& bellum
mox nõ pinde ut ipſo opere ineamus, ſed ſentiamus cogitationẽ hominum nõ longin
quorum proximas eſſe noſtris, nec fortuitos caſus ſub orationem uenire. Tanquam
aduerſus hoſtem recto conſilio utentem, nos factis ſemper inſtruamur, nequaquam
ſpem habentes ex illo,tanquam pacaturo, ſed quemadmodum ipſi nos, diligenter ſibi
prouiſuro. Neque debemus arbitrari,inter hominem & hominem magnopere differ
re,ſed illum eſſe præſtantiſſimum, qui in rebus neceſſariis maxime eruditur.Hæc igi
tur inſtituta, quæ nobis noſtri maiores tradiderunt, quæque ipſi tenentes, perpetuo
profecimus, ne omittamus;neue breui momento temporis adducamur ad conſultan
dum de multorum capitibus, de multis pecunijs, de multis urbibus,de gloria, ſed per
otium id agamus, quod nobis propter potentiam, præter cæteros agere licet. Mittite
ad Athenienſes de Potidæa, mittite de aliis expoſtulatum, quibus illatam iniuriam ſo
cñ aiunt,eo quidem magis,quod iudicio ſe offerũt:quod qui faciunt,aduerſus eos, tan
quam iniuriam inferentes,ire legitimũ non eſt,& nihilominus bellum apparate.
Hæc facientes & præclariſſime cõſulueritis, & hoſtem maxime terrueritis. Et Ar
chidamus quidem ita locutus eſt. Procedens autem ultimo loco Sthenelaidas,qui tũc
unus erat ex ephoris (hoc eſt tribunis plebis) ſic apud Lacedæmonios inquit:

Oratio Sthenelaidæ ephori apud Lacedæmonios.

VErba quæ Athenienſes multa fecerunt, equidem nõ intelligo. Nam ſeipſos ma
iorem in modum iactauerunt,nihil ſane refellentes, ſe non intuliſſe iniuram ſocia
is noſtris atque Peloponneſo. Qui etſi contra Medos tunc boni fuerunt, nunc quod er
ga nos mali ſunt, duplici ſunt digni ſupplicio, mali ex bonis effecti. Nos autem noſtri
ſimiles,quales tũc,tales nunc ſumus. Qui ſi ſapimus, ſocios noſtros nõ habebimus con
temptui affectos iniuria,nec eos ultum ire differemus, cum ipſorum non differatur in
iuria. Nam aliis quidem ſuppeditat multitudo pecuniarum,nauium,equorum, at no
bis ſtrenui ſocñ, haud digni, quos Athenienſibus prodamus, nec quorum cauſa iudi
cñs diſcutiatur, & uerbis, cum non ſint ipſi uerbis læſi, ſed uindicetur mature atque
omni conatu. Neque uos quiſquam laceſſitos iniuria, doceat, quonam modo conſul
tare conueniat. Eis conuenit potius diu conſultare, qui ſunt illaturi iniuriam. Qua de
re Lacedæmonii è dignitate Spartana bellum decernite. Nec Athenienſes ſinatis effi
ci maiores, nec ſocios à nobis proditos eſſe, ſed dñs ducibus bellum inferamus, iniuri
am inferentibus. Hæc locutus cum eſſet ephorus, rem ad ſuffragia retulit in con
cionem Lacedæmoniorum,ac negauit (clamore enim,nõ calculis dant Lacedæmoñ
ſuffragia) dignoſcere ſe,clamor uter maior eſſet, ſed uolens eos aperte ſententiam de
clarantes, ad ſumẽdum bellum proniores eſſe,inquit, Cui ueſtrum uidentur Lacedæ
monii rupta fœdera, & Athenienſes iniurii eſſe,ſurgat in locũ illum, oſtendens ei cer

tum locũ: cui non uidentur, in alterũ. Illi transeuntes cum altrinsecus steterunt, multo plures fuere, quibus fœdera rupta uiderẽtur, accitisq; sociis dixerũt, sibi quidem uidere iniuste agere Athenienses, uelle tamen hortari socios omnes ad danda suffragia, ut communi cõsilio bellum, si uideatur, gerat. Et illi quidem cõfectis ijs domũ abiere, & post eos legati Athenienses, cum responsum retulissent de ijs, quorum gratia uenerant. Hoc aũt plebiscitum, fœdera esse rupta, factũ est quarto decimo anno, quàm tricennalia sunt inita fœdera, Euboicum bellum secuta. Enimuero decreuerunt Lacedæmonij fœdera rupta esse & bello uindicanda, nõ tam inducti sociorũ uerbis, quam metu, ne Athenienses potentiores fierent, quibus cernerent iam plurimum Græciæ subiectum esse. Nam Athenienses hunc in modũ ad eas res uenerũt, in quibus aucti sunt.

Lacedemoniorũ suffragia.

Lacedæmon. plebiscitum.

Posteaquam Medi ex Europa decesserunt, nauali pariter ac pedestri pugna à Græcis uicti, & eorum qui mari effugerunt, apud Mycalen absumpti sunt, Leotychides Lacedæmoniorum rex, Græcorum qui apud Mycalen erãt dux, abiit domum, habens q ex Pelopõneso erant socios. Athenienses uero sociiq; ex Ionia & Hellespõto, qui iam ab rege defecerant, perstando Sestum Medis insessam oppugnarunt, ibiq; hybernantes ceperunt, Barbaris dilapsis. Post quod omnes fere in urbes redierunt, nauigantes ex Hellesponto. Athenienses simulac eis Barbari ex regione cesserunt, publice ubi deposuerant, recipiunt liberos, uxores, & quæ supererant, rem familiarem, urbemq; excitare ædificijs parant, ac muris. Ambitus enim parum extabat, domus pleræq; concidebant, paucæ in quibus manserant primores Persarum, incolumes erant. Quod futurũ intelligentes Lacedæmonii uenere legati, quibus quædam uoluptati fuerunt, cernentibus, neq; se, neq; alium quenquam muros habentem, hoc aũt molestum utiq; sociis existimantibus, qd timerent, tum nauium copiam quanta nõ antea fuisset, tum auctam in bello Medico audaciam. Postularunt itaq; ab eis, ne muros reficerent: sed potius omnium extra Peloponnesum urbium quarumcunque starent ambitus demolirẽtur. Quid uellent ac suspicarentur, non patefacientes illi quidem Athenienses, prætendentes tamen ne Barbarus si rursus rediret, haberet unde ex tuto, sicut modo ex Thebis procederet. Peloponnesum omnibus receptaculum idoneum ac tutamen esse. Athenienses, talia locutos Lacedæmonios confestim dimittunt, cum se missuros illuc de hac re legatos respondissent, Themistoclis consilio. Is iussit ut se quamprimum Lacedæmona mitterent legatum: socios, qui eligendi essent non subito, sed eos tandiu retinerent, usque dum muros ad iustam altitudinem excitassent, unde commode saltem pugnari posset omnibus prorsus, qui in urbe eẽnt adiuuantibus, et ipsis, & uxoribus & liberis, nulli parcentes, neque priuato, neq; publico ædificio, unde aliqua in id opus utilitas foret, sed omnia diruentes. Hæc cum docuisset, significasset que alia quæ illic esset actura, discessit. Cumque Lacedæmona uenisset, non adijt magistratus, sed multa prætendebat, ac causabatur, quoties q; aliquis quæstorũ interrogaret, cur in senatũ non procederet, expectationem sociorum excusabat: occupatiõe enim eos aliqua distineri, sperare se tamen propediem uenturos, & mirari nondũ adesse. Quæ audientes, ei propter amicitiam acquiescebant. Cũ aũt alij uẽtitarent, aperteq; coarguerent muros fieri, atq; adeo iam sublimes esse, non habebant, unde nõ crederent. Quod sentiẽs Themistocles, iubet eos potius q̃ uerbis seducantur, certos ex ipsis mittere, qui rem fideliter explorata renuntient. Illis mittentibus quosdam è suis, & ipse clàm per nuntium Athenienses admonet, ut eos qui mitterentur à Lacedæmoniis retineant, idq; q̃minime aperte, nec prius dimittant, q̃ se iterũ receperint. Et iam collegæ eius uenerat, Abronichus Lysiclis, & Aristides Lysimachi filius, nũtiantes iam iustam habere altitudinem murũ. Timuerat eñ ne nõ à Lacedæmoniis ubi rem plane rescissent, amplius dimitterent. Athenienses ut iussi erant, legatos retinent. Et Themistocles tunc demum audiens Lacedæmonios, palam (inquit) urbem suam iam muris prædita esse, ita ut idonea sit ad eos qui incolunt tutandos. Quod si illuc uelint Lacedæmonij socij ue legationem

Themistoclis nafrũ consiliũ

Abronichus. Aristides.

mittere, missuros in posterũ tanquam ad eos qui dignoscant, quæ sibi cõducant, quæq; è republ. sint. Nam cum antiquius uisum fuit, ipsis urbem deserere, nauesq; conscendere, ostendisse se sine eis hoc scire audere, & quæcunq; cum eisdem consultare, ea nullo postea decreto fuisse patefacta. Nunc autem uideri sibi antiquius, urbem suam muros habere, idq; & priuatim ciuibus & uniuersis socijs conducibilius fore. Neq; eñ fieri posse ut ab inæquali facultate, æqualiter ac similiter in mediũ consulatur. Itaq; oportere aut omnes ciuitates confœderatas carere muris, aut eos sentire hos quoq; recte factos esse. His auditis Lacedæmonij indignationem in Athenienses, nõ illi quidem præse tulerunt. Non enim ut uetarent, sed ut quodammodo in cõmune consilium darent, legationem miserant, præsertim adhuc propensi in amorem Atheniẽsium propter singulare illorum aduersus Medos studium. tamen & hæc eos spes frustrata esset, tacite infensi erant. Ita utrorum legati citra incusationem domũ reuerterunt. Atq; hunc in modũ Athenienses urbẽ exiguũ intra tempus muro cinxerũt. Et indicio est etiam nũc ipsaq; structura properato fuisse factam. Nam fundamenta plurifariorum lapidum, et alicubi non coagmentatorũ, iacta sunt, atq; ut quæque offerebantur saxa, multa etiam ex monumentis laborataq; sunt congesta: maior enim murus, quàm pro magnitudine ciuitatis ducebatur, ea que propter omnia mouentes labori pariter incumbebant. Persuasit præterea Themistocles, reliqua Piræi ambiri iam antea inchoata quo anno ipse Athenienſibus præfuisset, existimans tum ipsum locum commodiorem fore, tres sua apte natura portus habentem, tum ciues fieri nauticos magnopere proficere ad potentiam ampliandam. Quippe primus ausus est dicere, mari resisti posse, statim que moliri cœpit. Cuius cõsilio Athenienses extruxere murum circum Piræa, qui nunc quoque demonstratur, eius latitudinis, ut per eum duo palustra lapides comportantia è regione præterirent. Interne que frusta lapidum inerant, neque lutum, sed saxa grandia ad normam incisa coagmentata que, & quæ exteriora erant, ferro inuicem plumbo que ferruminata. Altitudo fere dimidio tenus absoluta est, eius quod ille destinauerat. Destinauerat enim ut celsitudo ipsa latitudo que arceret hostiles incursus paucorum hominum, eorum que imbecillimorum suffectura custodia, cæteri autem naues conscendere. Nam in rem nauticam præcipue incumbebat, intelligens, ut mea fert opinio, regiarum copiarum aduentum, mari quàm terra uehementiorem futurum, ac Piræa magis quàm superiorem urbem expedire. Adeo sæpenumero Atheniensis est adhortatus, si quando à terra urgerentur, in hunc descenderent, omnibus que re nauali resisterent. Et Athenienses quidem ad hunc modum cum alia munierunt, tum muros extruxerunt, statim à discessu Medorum. Pausanias nanque Lacedæmonius Cleombroti filius, Græcorum dux, cum uiginti nauibus ex Peloponneso dimissus, quem comitatæ sunt triginta Athenienſium naues, & aliæ sociorum permultæ, ingressiq; hostiliter Cyprum, multa eius oppida subegerunt. Deinde profecti, Byzantium à Medis occupatum obsederunt hoc duce. Quo iam facto imperioſiore, cum alij Græci, tum præcipue Iones, ac quicunque recens regio dominatu liberati erant, offendebantur. Itaque aditis Athenienſibus postulauerunt ut pro necessitudine, quæ inter eos esset, se duces ipsis præberent, nec Pausaniam uiolenter agere sinerẽt. Athenienses hæc uerba approbantes, prospiciebant, tanquam uoluntatem eorum nõ neglecturi, ubi cætera cõstituissent, quemadmodum sibi optime uideretur. Interea Lacedæmonij Pausaniam accersunt, de iis cogniturí quæ audissent. Etenim multa eius in iustitia à Græcis aduenientibus deferebatur, potius eum uideri tyrannum agere, quàm ducem. Euenit ut eodem tempore ille accerseretur, & ipsius odio socij ad Athenienses transirent, præterquam ex Peloponneso milites. Reuersus Lacedæmona nõnulla priuatim iniuriarũ conuincebat, maximis autẽ criminibus absoluebatur. Insimulatus est autem non in postremis, quod cum Medis sentiret, & uidebatur manifestissimum esse, nec ob id eum amplius pro duce miserunt, sed Dorcen, cumq; eo alios quosdam

Athenienſium murus.

Murus Piræi

Pausanias.

Cyprus à Græcis infestatur.

Pausanias ducatu priuatur

Dorcis.

non magnum exercitum habentes, qui cum ad ipsos solitum non deferrẽt imperium, socij re cognita abierunt. Postquam eos, Lacedæmonij nullos sibi mittendos esse censu erunt, ueriti ne ij quos mitterent, sibi deteriores fierent, id quod in Pausania prospexerãt. Eo quidem magis, quod & defungi Medico bello cuperent, & existimarent Athenienses tum satis idoneos duces esse, tum sibi ut illo tempore amicos. Accepto hac ratione Athenienses principatu, libentibus propter odium Pausaniæ socijs, statuerunt, quas pecunias quasq; naues æquum esset præbere ciuitates ad regium bellum, per speciem reddendæ calamitatis, quam passi erãt uexandis inuicem bello regiis prouincijs. Tunc primum Græciæ ærarij præfecti sunt instituti ab Athenienſibus, qui tributum reciperent. Sic enim appellata est pecuniarum collatio. Primumq; tributum constitutum quadringentorum sexaginta talentorum: ærarium eorum fuit Delos, quo in templo cœtus fiebant, ac duces inter initia ex socijs erant, qui suis legibus uiuerent, & ex publicis cõcilijs consultarent. Hucusq; peruentũ est bello, et gerẽdæ rei studio, inter hoc & Medicum bellum, quæ ipsi gesserunt cum Barbaro, cumq; socijs nouas res molientibus, & eos Peloponnenses, qui in omni re semper intercedebant. Scripsi autẽ ea ab instituto sermone egressus, ob id, quod ab omnibus, qui ante me fuerũt, locus hic prætermissus est, scribẽtibus aut res ante Medicũ bellũ gestas, aut ipsum bellum Medicũ.

Hellanicus historic.

Quorum Hellanicus, qui ista attigit in Attica historia, & breuiter meminit, neq; diligentijs sane temporibus. Præterea quod principatus Athenienſium quemadmodũ sit constitutus demonstratur. Primum quidem Eionem, quæ est ad Strymonẽ, Medis tenenti bus expugnauerũt diripueruntq; duce Cimone Miltiadis filio. dehinc Scyrum in Aegeo insulam, quam incolebant Dolopes, diripuerunt, ipsiq; colucrũt. Fuit eis & cum Carystijs sine alijs Euboijs bellum, tandemq; in deditiõem redegerunt. Post hæc cum Naxijs, qui defecerant bellum gesserunt, oppugnandoq; eos subegerunt. Prima hæc sociarum ciuitatum præter constitutum, in seruitutem redacta est. mox & aliæ, ut quæq; contingebat. Defectionis autem causæ, cum aliæ fuerunt, tum uel præcipue tributorũ, ut causabantur, penuria nauiumq;: & si quis in militia desertor extitisset. Nam exacte agebant Athenienses, erantq; acerbi in adigendis hominibus, ærumnarũ insuetis, eaq; recusantibus, & alioqui non iam ea qua consueuerant, comitate imperabant, neque ex æquo militabãt, quippe qui facile possent eos subigere, q defecissent. Cuius rei causa illi ipsi extiterant socij. Nam propter hanc militandi pigritiam, plerique ne domo abessent, cõstituerunt nauiũ loco pro portiõe pecuniam soluere. Ex qua solutione Athenienſium quidem res nauali ad ducta est. Ipsi uero cum desciscebant, bellum & imparati et inopes suscipiebant. Commiserunt post hæc Athenienses socijq; cum Medis prælium, & pedestre ad flumen Eurymedontem in Pampyhlia, & nauale, atque in utroq; & eodem die uicerunt, duce Cimone Miltiadis filio, captis corruptisq; omnibus, ad ducentas Phœnicum triremibus. Aliquantoq; post tẽpore contigit, ut ab eis deficerent Thasij, indignatione contracta, ob emporia, quæ in aduersa Thracia, cum aliarum rerum, tum metalli ab illis fiebant. Athenienses eo nauibus profecti Thasios pugna nauali uicerunt, in terramq; descenderunt. Missis quoq; sub idem tẽpus ad Strymona decẽ milibus colonorum, tum suorum, tum socialium, tanquam uolẽtes habitare oppidum, qd Edoni tenebant, tunc Decẽ uias, nunc Amphipolim appellatum, illo quidem potiri sunt. Sed progressi in mediterranea Thraciæ, ab ipsis Thracibus, quib⁹ infestum erat id oppidum si incoleretur, apud Drabescum Edonicam omes sunt interẽpti. Thasij uero prælio uicti & obsessi, Lacedæmonios in auxilium uocauerunt, hortantes ut ad se rumpẽdos Atticam inuaderent. Quod se facturos illi clam Athenienſibus receperũt, ac fecissent, nisi prohibiti fuissent terræmotu. Quo tẽpore & mancipia ex finitimis Thuriatæ Aetheesq; Ithomẽ aufugerũt. Erant autem mancipiorum pleraq; ab antiquis illis Messeniis tunc in captiuitatem ductis oriunda, eoq; Messenij omes uocabantur. Itaque aduersus eos, qui Ithmonæ erant, bellũ susceperẽ Lacedæmonij. Thasij tertio quàm

Cimon
Vide Herod.
Scyros insula.
Dolopes.

Eurymedon.

Edoni populi.
Amphipolis.
ἐννέα ὁδοὶ
in græco legitur.
Drabescus.
Edonica.
Thuriatæ.
Aethees.

oppugnari cœpti sunt anno, Athenienſib. sese dediderunt, muris dirutis, nauibus tradi tis, pecuniis impræsentiarum quidem quanti pendi debebant, solui iussis, in posterum reliquis, relicta eius continente ac metallo. Lacedæmonij bello quod gerebant cum ijs qui erant Ithomæ, in longum eunte, euocauerunt cum alios socios, tum uero Athenienses, prout & ierunt, Cimone duce non exiguis cum copijs: ob id autem maxime euocati, quod præcipui uidebantur in pugna murali, quodq; constabat diutina in obsidione ista re opus esse, atque ita ui oppidum capi posse. Quod & fuisset, uerum ex hac primum expeditione inter Lacedæmonios Athenienſesq; dissenſio palàm facta est. Lacedæmonij enim cum oppidum ui non caperent, reformidarunt Atheniẽsium tum audaciam, tum ad res nouandas animum, simulq; suspicantes ne quid peregrini si permanerent ab ijs, qui Ithomæ erant solicitati, molirentur noui, solos omnium sociorum dimiserunt suspicione dissimulata, tantum negantes se illorum opera amplius egere. Athenienses haud nescientes non se meliore causa missos fieri, sed suspicione aliqua, grauiter acceperunt: nec ita de Lacedæmonijs meritos se esse existimantes, ut ista paterẽtur, cum primum reuersi sunt, societatem soluerunt cum Lacedæmonijs Medico bello contracta: inieruntq; eam cum Argiuis illorum hostibus, & inter utrosq; aduersus Thessalos quoque ictum est fœdus. Porro ij qui intra Ithomen erant, decimo demum anno cum iam impares essent oppugnantibus, acceperunt à Lacedæmonijs oblatam conditionem, ne cum ex Peloponneſo fide publica excessissent, & ex ipsa nunquam ipsis ulterius regressus esset, si quis deprehenderetur, seruus fieret capientis. Erat autem reddi tum Lacedæmonijs oraculum quoddam Pythium, antequam supplex Iouis Ithomita abeat. Exeuntes eos unà cum liberis & uxoribus, Athenienses odio iam Lacedæmoniorum exceperunt, & in Naupacto quam nuper insessam à Locris Ozolis ceperant, collocauerunt. Megarenses quoq; à Lacedæmonijs ad Athenienses defecerunt, quod à Corinthijs de terminis contendentes, bello uicti essent. Tenueruntq; Athenienses Megara & fontes, ingentesq; extruxerũt Megarenſibus muros ab urbe ad Niſæam, eosq; ipsi tuebantur. Vnde primum Corinthijs non mediocre in Athenienses odium conflatũ est. Inarus autem Libyus Psammetichi filius Libyorum rex, qui sunt Aegypto finitimi, ex urbe Maria (quæ est super Pharum) profectus, effecit ut ad se pleraque Aegyptus ab rege Artaxerxe deficeret, moxq; Athenienses ad belli societatẽ ascíuit, tunc forte apud Cyprum in expeditione agentes ducentis cum nauibus, tum suis tum sociorum. Illi relicta Cypro, se illuc contulerunt: & à mari in Nilum nauigantes, flumine ipso & duabus Memphidis partibus potiti sunt, ad tertiam quæ uocat Albus murus, cum ijs bellabant qui intus erant, Medis Perſisq; qui eò fugerant, & Aegyptijs qui cum alijs nõ rebellauerant. Item egressi nauibus Atheniẽses in Haliam, cum Corinthijs Epidaurijsq; commissa pugna, à Corinthijs uicti sunt. Posteaq; Cecryphaleam nauali cum Peloponnensibus prælio uicerunt. Moto autem posthac aduersus Aeginetas bello, ingens inter hos ad Aeginam extitit pugna naualis cum suis utrosq; socijs: uictoriaq; penes Athenienses fuit, captis hostium septuaginta nauibus: qui egressi in terram, urbem oppugnare cœperũt, duce Leocrate Stœbi filio. Peloponnenses dehinc Aeginetas asserere uolentes, trecẽtis primum armatis Corinthiorum Epidauriorumq; Aegina auxilio transmissis, promontoria Geraneæ occupant. Necnon Corinthij cum socijs in agrũ Megari eum descendunt, existimantes non futuros pares Athenienses tutandis Megarensibus, absente tum apud Aeginam, tum apud Aegyptum exercitu: & si hos tutari uelint, ab Aegina decessuros. Athenienses exercitum quidem ab Aegina abduxerunt, sed qui reliqui erant ex ciuitate, uel prouectioris, uel ineuntis ætatis, duce Myronida Megaram profecti sunt: pugnaq; commissa cum Corinthijs, æquo Marte discessum est, utrisq; in ea re non peius actum esse secum existimantibus. Atheniẽses tamen ut qui uicissent magis, abeuntibus Corinthiis, trophæum statuerunt. Corinthii male accepti à senioribus suis qui in urbe erant, post duodecim fermè dies instructi uenerũt, è regioneq; trophæ

Athenienſium et Lacedæmoniorum prima et ex professo dissenſio.

Iupiter Ithomita.

Megarenſes à Lacedæ. deficiunt.

Inarus Libyus
Libya.
Maria urbs.
Artaxerxes.

Albus murus.
Halia.

Athenæum
tur.
Cecryphalea.

Leocrates.

Myronides dux Athenienſium.

Athenienſ.et Corin.pugna.

um & ipſi ſtatuerunt tanquam uictores. At uero Athenienſes è Megara cum uocifera tione procurrentes, eos quidem qui trophæum ſiſtebant, interemerũt, cum cæteris au tem congreſſi, ſuperarunt, illi ſuperati abierunt. Quorum pars quædam nõ exigua ra pide fugiẽs, cum itinere deerraret, incidit in priuati cuiuſdam prædiũ, magna * foſſa in tercidente imperium. Quo cognito Athenienſes oppoſitis à fronte armatis, eos abire prohibuerunt, circundataq; leui armatura, omnes qui introierant, lapidauerunt. Quæ plaga Corinthiis ingens fuit, cætera turba expeditiõis domũ ei⁹ reuerſa eſt. Circa illa tẽpora et Athenienſes orſi erant longos ad mare muros extruere, alterũ Phalerum, alte rum metropolim Bion, Cytinion, Erineon. Cũq; unum ex his oppidis cepiſſent, Lace dæmonii duce Nicomede Cleõbroti filio, pro Pliſtoanacte Pauſaniæ regis filio adhuc puero, auxilium Doribus tulerunt cum mille quĩgentis armatis ſui corporis, ſociorũq; decem millibus, urbeq; in deditionem à Phocenſibus recepta, reuertebantur, quos ma ri, ſi conſilium eis eſſet, per ſinum Criſſæum tranſmittere, Athenienſes præternauigan tes prohibituri erant. Nam per Geraniam haud tutum ſibi tranſitũ putabant, tenenti bus Megara & fontes Atheniẽſibus, difficilem alioqui ad tranſeundũ, & ſemper Athe nienſium præſidio inſeſſam, & quã ſenſerant ſe ab illis prohibitum iri. Viſum eſt itaq; eis apud Bœotios ſubſiſtendo diſplicere quonam modo tutiſſimi tranſirent, nonnullis Athenienſium ipſos clàm inducentibus, qui ſperabant democratiam, id eſt ſtatum po pularem tolli poſſe, & muros qui ædificabantur. Aduerſus hos prodierunt omnes cu iuſcunq; ætatis Athenienſes, & Argiuorum mille, exq; omnibus ferè aliis ſociis nume ro quatuordecim millia, tum rati hoſtem neſcire quà abiret, tum ſuſpicati illum tende re ad ſubuerſionem democratiæ. Acceſſerunt quoq; ad Athenienſes ex iure commilitii equites Theſſalorum, qui tamen in re gerenda ad Lacedæmonios tranſierunt. Commiſ ſo apud Tanagram Bœotiæ prælio, Lacedæmonii ſociiq; uicerunt, & utrinque ingens facta eſt ſtrages. Et Lacedæmonii agrum Megarenſem ingreſſi, cæſiſq; arboribus, retro per Geraniam & Iſthmũ domũ redierunt. Athenienſes altero & ſexageſimo à pugna die exercitũ in Bœotios duxerũt, duce Myronida, & plio in arbuſtis inito, Bœotios ui cerũt, Bœotiaq; plaga, ac Phocide potiti ſunt, muroſq; Tanagrenſiũ demoliti, et Locrẽ ſiũ: Opuntiorũ locupletiſſimos centũ uiros obſides acceperunt, ſuoſq; ipſorum longos muros abſoluerunt. Poſt hæc Aeginetæ ad Athenienſes deditionẽ fecerũt, deiectis mu ris, traditis nauib⁹, impoſito in poſterũ tributo. Ad hæc circũuecti Peloponeſum Athe nienſes, duce Tolmida Tolmæi filio Lacedæmoniorum naualia incenderũt, Chalcidẽ Corinthiorũ oppidũ ceperũt, Sicyonios in ipſo in terrã egreſſu cõgreſſi, uicerũt, adhuc apud Aegyptum manentibus Athenienſibus illis atq; ſociis, quibus & ipſis multifaria bella contigerunt. Iã primũ ubi potiti ſunt Aegypto Atheniẽſes, miſit rex Lacedæmo na cum pecuniis Megabazum genere Perſam, ut Peloponnenſibus pecunia perſuaſis, Atticam inuadentibus ſubmoueret ab Aegypto Athenienſes. Quod ubi parum proce dit, fruſtraq; pecunia abſumpta, quod reliquum erat, Megabazus rurſus in Aſiam retu lit, mittit Megabazum Zopyri filium, uirum Perſam cum ingenti exercitu, qui terre ſtri profectus itinere, Aegyptios ac ſocios prælio uicit, ex Memphide Græcos eiicit, ad extremum in Proſopitide inſula concludit, ibiq; annum ſolidum ac dimidiatũ obſidet, uſq; dum auerſa alio aqua, ſiccatisq; alueis naues in ſicco ſederent, & ex magna parte in ſulam faceret continentem, quam cum peditatu tranſgreſſus cepit. Ita res Græcorũ ſex annis bello geſto perierunt: pauciq; ex multis peragrata Libya Cyrenen peruenientes, incolumes fuere, pleriſq; abſumptis. Atq; iterum Aegyptus regis ditioni cõceſſit, præ ter Amyrtæum in paluſtribus regnantem. Hunc propter uaſtitatem ſaltus paluſtris ex pugnare nequierunt, cum præſertim Aegyptiorum pugnaciſſimi ſint ſaltũ illum inco lentes. Inarus tamen Libyorum rex harum omnium in Aegypto rerum autor, per pro ditionem captus, in crucem actus eſt, Athenienſiumq; atque aliorum ſociorum quin-

Democratia.

Lacedæmoniorum et Athenien. cõflictus.

Myronides dux Laced.

Chalcis.

Sicyonij uincũtur.

Athenienſes Aegypto potiuntur.

Atheni. Memphi eijciuntur

Aegyptus regibus reſtituitur.

quaginta triremes, quæ ſucceſſuræ in Aegyptum nauigabant, appulſæ ſunt ad Mẽdeſium, unum è Nili cornibus, ignaræ prorſus rerum geſtarum. Quas à terra aggreſſus peditatus, & à mari Phœnicum claſſis pleraſq; abſumpſerunt, paucioribus fuga retro elapſis. Hunc fecit exitum ingens illa Athenienſium ſociorumq; in Aegyptum expeditio: Ex Theſſalia ab Oreſte item Echecratidæ filio ex Theſſalia Theſſalũm regem fugiente perſuaſi Athenienſes, ut ipſum reducerent, aſſumptis Bœotijs Phocenſibusq; ſocijs in expeditionem aduerſus Pharſalum Theſſaliæ ierunt: & terra quidem potiti, eatenus tenebant, quatenus non multum procedendo ſub armis erant. Nam ab equitatu Theſſalorum prohibebantur, urbem tñ non expugnauerunt. Et cum nihil ex iis quorũ gratia expeditionẽ ſumpſerant, ſucceſſiſſet eis, infecto negotio reuerſi ſunt, Oreſtem ſe cum habentes. Nec diu poſt hæc mille Athenienſes conſcenſis nauibus quæ ad fontes erant (tenebant autem ipſi fontes) in Sicyonẽ nauigauerũt, duce Pericle Xanthippi filio, egreſſiq; in terram, eos qui congreſſi ſunt Sicyonum pugna ſupauerũt. Statimq; aſſumptis Achæis, tranſmiſſa Acarnania ad Oeniadas in expeditionem ierunt. Obſeſſoq; ſed non expugnato oppido, domũ redierunt. Poſtea cum triennalia fœdera trãſiſſent, inita ſunt inter Peloponnenſes Athenienſesq; quinquennalia, & cum Græcum bellum ſuſtinuerunt Athenienſes, Cypro tamen arma intulerunt, cum ducentis ſuorum, tum ſociorum nauibus duce Cimone. Ex quibus in Aegyptum ſexaginta profectæ ſunt, uocato Amyrtæi ſaltuum regis. Cæteræ Citium obſidebant. Verum Cimone uita defuncto, fameq; exorta profectæ à Citio, tenẽtesq; curſum ſuper Salaminem, quæ eſt in Cypro, cum Phœnicibus ac Cilicibus, & nauali & pedeſtri pugna certarunt, & utrobiq; uictores domum ſunt reuerſi, una cum ijs quæ ex hac claſſe ab Aegypto redierant. Lacedæmonij poſt hæc bellum quod ſacrum appellatur, ſumpſerunt, potitiq; templo, qđ eſt apud Delphos, Delphis tradiderunt. Poſt quorum diſceſſum Athenienſes iterum cum exercitu profecti Delphos, potitiq; tradidere Phocenſibus. Interiecto deinde tempore cum Bœotij deſciuiſſent, bellum Athenienſes Orchomeno Chæroneæq; & aliis quibuſdam in Bœotia oppidis, quod rebellaſſent, intulerũt cum mille ex ſuo numero armatis, aliſq; ſingulorum ſociorum, duce Tolmida Tolmæi filio, captaq; Chæronea, & impoſito in ea præſidio, cum reuerterentur, fecerũt in eos impetum ex Orchomeno Bœotiorum, cumq; his Eubœorum exules ac Locri, & quicunque earundem partium erant. Victoresq; Athenienſium alios interfecerunt, alios uiuos ceperũt. Cum quibus Atheniẽſes tranſegerunt, recuperatis captiuis omnem Bœotiam miſſam fecere, in quã remigrantes Bœotiorum profugi, cæteriq; omnes ſui iterum iuris effecti ſunt. Neque multo poſt hæc Eubœa ab Athenienſibus defecit. Ad quam Pericli cum Atheniẽſium copijs iam tranſgreſſo nuntiatur Megaram defeciſſe, Peloponnenſes quoque Atticam inuaſuros, præſidia Athenienſium à Megarẽſibus eſſe cæſa, prærer eos qui in Niſæam confugiſſent: Defecerant autem Megarenſes aſcitis Corinthijs, Sicyonijſq; & Epidaurijs: Ille confeſtim ex Eubœa copias reduxit, & Peloponnenſes Atticam ingreſſi, Eleuſinam uſque ac Trioze depopulati ſunt duce Pliſtoanacte Pauſaniæ regis filio Lacedæmoniorum duce, nec ulterius progreſſi, domum rediere, & Athenienſes iterum Pericle duce tranſgreſſi Eubœam omnem ſubegerunt, eamq; pactionibus compoſuerunt, præterquam Heſtiæas, unde eiectis incolis ipſi eam ſibi terram habuerunt. Reuerſi in Eubœa, nõ multo poſt fœdera cum Lacedæmonijs ſociiſq; tricẽnalia percuſſerunt, reditis Niſæa, fontibus, Trœzene, Achaia: Hæc enim de Peloponnẽſibus tenebant Athenienſes. Sexto autem anno cum excitatum eſſet inter Samios ob Prienem & Mileſios bellum, cum iam forẽt impares bello, Mileſii Athenas profecti, in Samios inuecti ſunt, cum aſſenſu quorundam ex ipſa Samo priuatorum hominum, nouarum rerũ in republica cupidorum. Ex quo profecti Samum Athenienſes cum quadraginta nauibus ſtatum popularem conſtituerunt, ſumptis obſidibus quinquaginta Samiorum liberis, totidemq; uiris, quos apud Lemnum depoſuerunt, & præſidio impoſito abierunt. Ex Sa

Oreſtes.

Pharſalus.

Pericles.

Rex ſaltuum.

Citium.

Salamin.

Sacrum belli.

Orchomenum

Chæronea capitur.

Peloponnenſes Atticam depopulantur.

Trioze.

mꝭ autem aliquot fuerunt qui non perstiterant, sed in continentem profugerant ex
composito cum potentissimis ciuitatis, & societate inita cum Pissuthne Histaspi filio,
qui Sardibus tunc præerat, coactis septingentis auxiliaꝛꝭ noctu in Samum transmiſe
runt. Et primum aggressi populum, multitudinis uictores extiterũt: deinde obsidibus
suis ex Lemno subtractis rebellarunt. Athenienſium præsidium ac principes quos pe
nes se habebant Pissuthnæ donauerunt, expeditionem etiam in Miletum confestim pa
rantes, Byzantiis quoq; rebellionis socꝭs. Quod ubi acceperunt Athenienses cum se
xaginta nauibus aduersus Samum nauigarunt. Quarum sexdecim usi non sunt: partim
in Cariam ad impediendas Phœnicum naues, partim in Chium ac Lesbum ad euocã
da auxlia iter habentibus, quatuor & quadraginta nauibus Pericle duce, cum nouem
Tragia insula collegis ad Tragiam insulam cum Samiorum septuaginta nauibus, in quarum uiginti
milites uehebantur, & quæ cunctæ proficiscebantur à Mileto, pugnarunt uicerunt q;.
Et cum postea eis uenissent auxilio Athenis quadraginta, ex Chio & Lesbo uigintiq u
que naues, egressi in terram pugnaq; pedestri uictores, urbem obsederunt triplici mu
ro, etiam à mari. Pericles sumptis ex iis qui superuenerant sexaginta nauibus, quam ce
Pericles in Ca riam tendit. lerrime in Caunum & Cariam contendit, accepto illinc nuntio, naues Phœnicum in
ipsos cursum tenere. Abierant enim ex Samo quoq; Stesagoras cum quinq; nauibus et
alijs aduersus Phœnicum classem. Interea Sami repentina eruptione nauigãtes, castra
nullis munitionibus prædita inuadũt, speculatorias naues corrũpunt, cæteras quæ ob
uiam uenere superãt, totoq; circa mari potiunt. xiij. fermè diebus quæcunq; libuit im
portantes exportantesq;. Reuerso Pericle nauibus itẽq; concluſi sunt. Et Athenis post
Thucydides. hæc subsidio naues aduenere, cũ Thucydide, Agnone, & Phormione quadraginta, cũ
Agno. Tlepolemo quoq; & Anticle uiginti, ex Chio etiã & Lesbo triginta. Cũ quibus Samij
Phormio. breue quoddã pelium nauale fecerũt, cũq; oppugnantibus impares essent, nono sese mẽ
Samiorum de ditio. se dediderunt, delectis muris, datis obsidibus, traditis nauibus, pecunias quæ impensæ
Corcyrensia. essent, certis tẽporib. soluturi. Conuencrũt & Byzantij ut, sicut prius, impata facerent.
Potidæensia. Non multis iam hinc annis posterius gesta, quæ superius cõmemorata sunt, Corcy
rensia, Potidæensiaq;, & quæcũq; belli huiꝰ extitere materia, uniuersa hæc q̃ Græci uel
inter se, uel aduersus barbarum gesseruut, intra. L. fermè annos gesta sunt, à discessu Xer
xis ad huius initiũ belli. Intra quos suum Athenienses imperiũ propagarũt, & in mul
tũ potẽtiæ processerunt. Quod intelligẽtes Lacedæmonii non tñ impedimento fuerũt,
nisi ad breue tempus: & itẽq; plerunq;, qui uenerunt nequaq̃ celeres antehac ad bellum
capessendũ, nec nisi coacti. Nonnihil etiã intestinis prohibiti bellis priusquã Athenien
sium potentia apte augescceret, & eoꝝ societatẽ experti fuissent. Tũ non ulterius tolerã
dum duxerunt, sed omni incunbendũ studio in hoc bellũ, quod sumerẽt ad illoꝝ si pos
sent potentiã euertendã. Igitur ubi statuerũt fœdifragos atq; iniurios esse Athenienses,
Apollinis ora culum. Delphos ad deũ consulẽdum miserũt, nunq̃d pstaret bellũ gerere. Quibꝰ ille (ut aiũt)
oraculũ reddidit, penes bellantes pꝓ uirib. uictoriam fore, seq; (inqt) & uocatũ & inuo
catum auxilio futuꝝ. Rursus accitis socꝭs rẽ ad conciliũ placuit referri, nũq̃d bellũ su
mere expediret, necne: et cũ uenissent socioꝝ legati, habereẽq; cõciliũ, cæteri qdẽ q̃ uo
luere, dixerũt, accusantes plericq; Athenienses, & ut bellum fieret postulantes. Corinthij
uero & antea precati separatim singulas ciuitates ut suffragia darent de bello mouẽdo,
uerentes ne prius Potidæa euerteret, & tunc præsentes, ultimoq; loco procedẽtes, hãc
orationem habuerunt: Oratio Corinthioꝝ apud Lacedæmonios.

γνώμη. LAcedæmonios uiri socij tanquam nec ipsi decreuerint bellum gerendum, iam de
finamus incusare, cum nos ad hoc ipsum congregandos putauerint. Debent eñ ij
qui præsunt, sicut in cæteris honore cunctos antecellũt, sic res priuatas æquabiliter dis
tribuentes in cõmune prospicere. Nos aut quicunq; ab Athenienſibus dissociati sum⁹,
non necesse habemus admoneri, ut ab eis caueamus, sed ij potius qui mediterranea nec
ad emporia incolunt, ut intelligant nisi inferiora incolentibus opem ferant, difficilorẽ

se fructuum perceptionem habituros, & itẽ difficiliora subsidia, quæ mare mediterra
neis subministrat, nec debere eorum quæ dicuntur praui iudices esse tanq̃ hæc ad ipsos
non pertineant, sed expectare, si res inferius colentium neglexerint, aliqñ calamitatẽ ad
se peruenturam, nec de se nunc minus q̃ de alijs consultari. Quo minus eos oportet esse
segnes ad bellum pro pace sumendum. Nam grauium quidẽ hoim est, si non lacessant *γνώμη.*
iniuria, quiescere: Egregioꝝ autem si lacessiti fuerint pacẽ bello mutare, eosdẽ re bene
gesta rursus in concordiã redire: neq; bellogꝝ prosperitate extolli, neq; ex otio pacis uo
luptate captos pati iniuriam. Nam qui propter uoluptatem deses est, is confestim desi
diæ suæ iucunditate, propter quam segnis est, priuatur si quieuerit. Et qui frequẽti suc
cessu bellorum utitur, hic infida ferocia inflatus, quæ sunt cogitanda non cogitat. Mul
ta enim male consulta hostibus inconsultius agentibus emendata sunt. Quinetiam plu
ra quæ bene consulta uidebantur, turpiter in contrarium ceciderunt. Quia nemo tali
opere rem exequitur, quali credulitate deliberat, sed cum fiducia certa de futuris senti
mus: cum timore autem in actione deficimus. At nunc iniuriam passi nos, & multa ha
bentes in Athenienses crimina, bellum conflamus, ubi istos ulti fuerimus in tempore fi
nituri. In quo nos uictores fore multis de causis credibile est: Primum q̃ hominum nu
mero & rei militaris peritia præcellimus: deinde q̃ omnes peræq; ad ea, quæ sunt im
perata, properamus, classem aũt qua illi pstant supplebimus, tũ priuatis facultatibus p
rata parte, tum ex pecunia quæ in Delphis est, atq; Olympijs: mutuati nanq; pecuniam
possumus peregrinos illoꝝ nautas maiori mercede cõducere. Mercenariæ enim magis
q̃ uernaculæ sunt Athenienſium copiæ, quod minus in nobis contingit, qui plus cor
poribus q̃ pecuniis pollemus. Quod si uel una nauali pugna superentur, de ipsis actũ
est, ut credere oportet: sin resistant, & nos diutius rem nauticam meditabimur, superio
res illis futuri animi pstantia, ubi eò peritiæ peruenerimus. Quod em̃ nos natura obti
nemus, hoc illis nequaq̃ doctrina cõtingat. At quo illi præstant scientia, id nobis est ex
ercitatione cõsequendum. Pecunias quoq; quæ huic rei suppetant, conferemus. An ue
ro durum nobis hoc fuerit, ut cũ illoꝝ socii pro sua ipsoꝝ seruitute conferre non recu
sent, nos pro inimicoꝝ ultione, ac pro nostra salute pecunias erogamus, & certe ne ꝭs
per illos ereptis ob eas ipsas male multemur? Assunt præterea nobis aliæ quoq; belli ge
rendi uiæ, & in primis sollicitatio socioꝝ ad defectionẽ, res quæ illis adimat prouẽtus
quibus præpollent, tũ regionis illoꝝ inædificatio, & alia quæ nondũ quis prospiciat.
Perraro bellũ eò quo euasurum prædicat, euadit, multa ipsum per sese pter ea, quæ ad
sunt, comminiscit. In quo quisquis erecto uersat animo, tutior existit: quisquis irato, nõ
minus labi consueuit. Cogitemus aũt si forent singulis nr̃m de finibus ac limitibus cũ
aduersarꝭ lites, id debere tolerari. Nũc aũt Athenienses cũ ad uniuersos nos, tũ ad op
pidatim subigendos ualidi sunt, ita ut nisi & frequentes & per regiones ac ciuitates sin
gulas unoq; cõsilio eis obstiterimus, haud difficulter sint nos seperatim agẽtes oppres
suri. Quorũ uictoriam de nobis, etsi auditu quoq; triste est, tñ qui audit sciat nihil pla
ne aliud afferre q̃ seruitutem. Quod uel oratiõe agitare fœdum est Peloponneſo, nedũ
re tot urbes ab una infestari. In quo uidemur aut merito esse aut metu patientes, dege
nerantes à maiorum gloria, quæ Græciam liberauerunt, q̃ ne ad tutandã quidem nfam
libertatem sufficiamus, finamusq; ciuitatem se efficere tyrannum, cũ in una ciuitate ty
rannus ut tollatur postulare soleamus, ignari quonam modo ab his tribus maximis in
commodis eximamur, uecordia, ignauia, secordia. Neq; tamen ut ista nomina fugiatis,
excusationem pꝓtendatis: q̃ temeritatem deuitaueritis, plerisq; perniciosam: quæ excu
satio quia multos decepit, cõtrario nomine sui accusatio cognominat. Quanq̃ quid at
tinet quæ hactenus gesta sunt, longius q̃ quatenus nunc expedit reprehendere. Expe
dit autem ꝭs, qui postmodũ mala passuri sunt, auxilium nos ferre, quoniam patrium uo
bis est per labores assequi uirtutes: nec mores immutare uos decet, qui etsi non diuitꝭ
illos aliquantum atq; potentia superatis, tamen iniquum sit quod paupertate partum

eſt,id per diuitias perdere.Decet cum multis de cauſis fidenter uos ire ad bellum,tum dei reſponſo, qui ſe quoq; adiutorem fore pollicetur , adiutrice etiam cætera Græcia, partim ob metum,partim ob utilitatem . Nec ideo fœdera priores rumpetis, quæ deus ipſe qui nos iubet bellare,cenſet illos eſſe præuaricatos,ſed auxilium potius fœderibus ruptis feretis.Ruperunt enim fœdera non qui reſiſtunt inuadentibus , ſed qui priores inuadunt.Ex quo undiq; nobiſcum bene agitur ſi bellū ſuſcipimus . Quod ſi hæc quæ nos in commune exhortandi gratia dicimus , certiſſimum eſt rebus & publicis & priuatis cōducere,nolite cunctari cum aliorum libertatem tueri, tum uero Potidæatis opitulari,qui ſunt Dores,& quod olim contrarium erat,ab Ionibus obſidentur . Quoniam res non patitur amplius expectationem,ne palam fiat nos partim iam lædi , cæteros ne idem paulo poſt patiantur conuentum quidem feciſſe,ſed ulciſci non audere . Verum uiri ſocij uos ad hanc neceſſitatem deueniſſe,ſimulq; à nobis quæ optima ſunt dici exiſtimantes,bellum decernite,haudquaq; deterriti ſubita illius aſperitate,ſed pacem quæ ex eo diuturna ſequetur,exoptantes. Nam pax magis confirmatur ex bello. At ex otio non perinde periculo cares,ne bello laceſſaris . Exiſtimantes item ciuitatem quæ ſe in Græcia tyrannum conſtituit, æqualiter conſtitui in omnes, ita ut iam aliis dominetur, aliis dominari deſtinet.Hanc ſi inuadimus ſubigemus , & ipſi in poſterum tuti habitaturi,& Græcos,qui nunc ſeruiunt,in libertatem uindicaturi. Et hæc quidem Corinthij dixerunt. Lacedæmonij uero auditis omnium ſententijs,calculos cunctis,qui aderant,intulerunt ſocijs,gradatim à maxima ad minimā quanq; ciuitatem,& illæ frequentes de bello ſumendo dedere ſuffragia.Cætera non erat in procinctu exequi quæ decreuiſſent, utpote imparatis , Quapropter uiſum eſt ſingulos conferre quæ expedirent, nec intercedere dilationem.In quo neceſſariarum rerū apparatu non eſt annus inſumptus,etſi paulo minus,donec ſumpto palam bello Atticam inuaderent.Hoc interim tempore legatos ad Athenienſes mittunt crimina obijcientes,ut q̄ excuſatiſſime bellum illis inferretur,niſi dicto audientes eſſent,primum iubēdo tolli dei piaculum,quod quidem tale erat: Cylon quidam Athenienſis fuit uir uetuſtæ nobilitatis , ac potens , & qui Olympia uiciſſet . Huic in matrimonium accepta Theagenis Megarenſis filia,tum Megarenſium tyranni, apud Delphos oraculum deus reddidit,qñ maximū foret feſtū Ioui,occuparet arcem Athenarum.Is acceptis à Theagene copijs, perſuaſisq; amicis, ubi aduenere in Peloponneſo Olympia,arcem urbis occupauit , tanq̄ tyrannum actu rus,illud eſſe maximum Ioūis feſtum interpretatus,& ſibi,qui uiciſſet Olympia, nōnihil conuenire.An uero in Attica an uſpiam alibi maximum feſtum diceretur , necdum ille conſiderauerat,quod oraculū declarauerat. ſiquidem ſunt apud Athenienſes quoq; Dialia,maximus dies feſtus,quæ Ioui Melichio uocantur,extra urbem, ubi totius populi conuentu plerisq; non ueras uictimas immolant,ſed cōmode aſſimulatas . Credēs itaq; Cylon ſe recte ſentire,opus aggreſſus eſt . Quo cognito Athenienſes ex agris ad hos coercendos,uniuerſi concurrunt,obſeſſosq; oppugnant.Sed diutina obſidione afflicti magna ex parte diſceſſere,delegata nouem principibus cuſtodia, & permiſſo, q̄ optimum cenſerent eſſe,agendi arbitrio.Tunc hi nouem principes multa ſane ad rē pertinentia adminiſtrarunt. At ij qui cum Cylone obſidebantur,miſere habebant cibo & aqua defecti.Et ipſe quidem Cylon eiusq; frater fecerunt clām fugam. Cæteri uero fame conſumpti,nonnullis iam extinctis,ſupplices ad aram, quæ eſt in arce, ſederunt. Quos ſurgere iuſſos,ij quibus permiſſa cuſtodia erat, cū uiderunt expirantes in tēplo, nequid in eo ſceleris admitterent,abductos interemerunt, quoſdam etiam ipſo tranſitu,& apud p̄cipuos deorum atq; ad altaria ſedentes. Vnde impij ac prophani & illi & ab eis progeniti ſunt appellati,inſuper & ab Athenienſibus in exilium acti , necnon à Cleomene Lacedæmone poſtea cum Athenienſibus ſeditione laborantibus, non modo uiui expulſi,ſed etiam ſublata defunctorum oſſa ſunt abiecta, nihil tamen minus poſtea reuerterūt,genusq; illorum adhuc in ciuitate perſtat,Quod piaculum Lacedæmo-

γνώμη.

Piaculum Athenien. Cylon. Athenienſ. Theagenes Megarenſis.

Dialia. Melichius Iupiter. Cylon arcem adoritur.

Cylonis fuga.

nij exterminari iubebant,utiq; ante omnia deorum uicem ulciſcentes.Sed ſcientes Periclen Xanthippi filiū huic piaculo affinem eſſe materno ex genere , credebāt eo deiecto facilius ſibi de Athenienſibus ſucceſſurum . non tamen tanta ſpe,ut hoc ille pateretur, quanta ut hoc ipſum ei apud populum conflaret inuidiam , q̄ ex magna parte hoc exiſteret bellum ne ille damno afficeretur.Etenim cum eſſet,ut illis temporibus potentiſſimus ciuitatis & reipublicæ adminiſtrator uſq;quaq; Lacedæmoniis aduerſabatur,nec ſinebat Athenienſes ſuccumbere,ſed ad bellum excitabat.Iuſſerunt itaq; uiciſſim Athenienſes Lacedæmonijs,ut & ipſi piaculum ex Tænaro tollerent.Siquidem Lacedæmonij aliquando è templo Neptuni à Tænaro excitatos, abductoſq; fugitiuorum ſupplices obtruncarunt . Quamobrem ſibi ipſis opinantur ingentem terræ tremorem apud Spartam extitiſſe.Iuſſerunt p̄terea eoſdem tollere piaculum Palladis Chalcidoniæ, q̄d hunc in modum contigit: Poſtq̄ Pauſanias à Spartiatis primum reuocatus ab impio prouinciæ in Helleſponto criminibus abſolutus eſt , publice nō amplius eſt dimiſſus, ſed ipſe priuatim ſumpta triremi Hermionide ſine Lacedæmoniis abijt in Helleſpontum,uerbo quidem ad Græcum bellum,re autem cum rege tranſigendi negotij gratia, quod inchoauerat,affectans Græciæ principatum . Atq; hinc primum libertatem erga regem inſtituens,totius rei principium fecit.Cum primo aduentu poſt reditum è Cypro,Byzantium,quod Medi neceſſariiq; regis atq; cognati tenebāt, cepiſſet,& eos qui intus erant remiſit ad regem captiuos clam ſociis,iactata illorum fuga, adiutore in hac re Congylo Eretrienſi,cui curam Byzantij captiuorumq; mandauerat.Eiq; Congylo dedit ad regem epiſtolam in hæc uerba,ut poſtea compertum eſt:

Congylus.

Epiſtola Pauſaniæ ad regem.

PAuſanias Spartæ dux , iſtos tibi quos armis cepi conciliandi tui gratia miſſos facio,habeoq; in animo,ſi tua uoluntas fert,filiam tuam in matrimonium ducere, ac tibi Spartam cum reliqua Græciæ obnoxiam reddere.Cui rei par eſſe mihi uideor, cōmunicatis tecum conſiliis.Hoc igitur ſi tibi eſt cordi fidelem mittito ad mare quempiā qui cum cætera colloquar.Hæc demum ſignificabat epiſtola.Ex qua Xerxes uoluptatem cum cepiſſet,miſit Artabazum Pharnaci filium in oram maritimam iuſſum accipere ꝓuinciam Daſcylitem, Megabata qui præfuerat,reuocato,dataq; ei epiſtola ad Pauſaniam,ut eam Byzātium q̄ celerrime mitteret,illiq; ſigillum oſtenderet: & ſi quid Pauſanias de iis ipſis negotiis mandaret,q̄ rectiſſime & quam fideliſſime cōficeret . Ille ubi uenit,cum alia,quemadmodum dictum eſt,confecit , tum uero epiſtolam miſit in hæc uerba reſpondentem:

Artabazus Xerxis legatus. Megabatas Xerxes.

Epiſtola regis, Pauſaniæ reſpondentis.

ITa inquit rex Xerxes Pauſaniæ,& ob uiros quos mihi trans mare ex Byzantio ſaluos eſſe uoluiſti, habetur tibi gratia, nunq̄ domi noſtræ delenda: & uerbis tuis gaudeo, neq; nox te,neq; dies remoretur quin ſedulo agas quod mihi ſpopondiſti,nullis retardatur neq; auri argentiq; ſumptibus, neq; copiis ſicubi præſto illas eſſe oporteat . Verum cum Artabazo uiro egregio,quem ad te miſi,trāſige nihil diffiſus. Vnde & meæ & tuæ res ex amborum dignitate atque utilitate optime habebunt . His Pauſanias literis acceptis, cum prius in magna fuiſſet apud Græcos ueneratione propter imperii magnitudinem , tunc maiorem in modum animos ſuſtulit , non ſuſtinens modeſto more uiuere,ſed Medico cultu è Byzantio prodiit , euntem' que per Thraciam Medi atq; Aegyptii ſatellites comitabantur.Menſa quoq; ei Medica apponebatur. Deniq; cogitationem cohibere non poterat,paucis actibus prodens,quænam animo in poſterum maiora eſſet acturus.Ad hæc difficilem aditu ſe præbebat, tanquam acerba in omnes æqualiter utebaē iracūdia,ut nemo poſſet accedere.Ea ꝓpter uel maxīe ſe ad Athenienſes ſocii applicauerunt.Quibus reb⁹ cognitis Lacedæmonii eū ob hæc ipſa primū reuocauerūt,poſtq̄ rurſus Hermionide nauī iuſſu eor ꝓfect⁹,eadē agere notat⁹ ē. Et Byzātio

expugnantibus Athenienſibus eiectus Spartē non rediit, ſed in Troadis quibuſdā pagis ſe tenens, tractare cum Barbaris, nec ſyncere moram facere delatus eſt. Ita non iam cunctandum ſibi amplius putauerunt, miſſoq; caduceatore cū bacillo ephori, id eſt tribuni plebis, edicunt homini à caduceatore ne diſcederet, alioqui Spartiatas bellum indicere. Ille uolens q̄ minimū ſuſpectus eſſe, ſperansq; pecunia ſe criminibus abſolutū iri, iteꝝ redit Sparten, ante oīaq; in carcerem ab ephoris conīcit. Licet enim hoc ephoris in regē agere. Mox deinde per quoſdā quos corruperat exiuit, exhibuitq; in iudiciū ſeſe inſimulare uolentibus. Et ſignū quidē euidens nullum Spartiatæ habebant, neq; inimici, neq; ciuitas oīs, quo ſtantes libere multarent uirum utiq; tum regīj generis, tum impræſentiaꝝ prædituꝫ dignitate. Nam regis Pliſtarchi Leonidæ filīj adhuc pueri tutelam patruus geſſerat. Multum tū ſuſpicionis dabat uitæ inſolentia, & Barbarorum æmulatio, ne illis ſe ſimilem eſſe apud ſuos affectaret. Cuius cum alios actus ſicubi leges atq; inſtituta tranſgreſſus eſſet conſiderabant, tum q̄ aliquando tantum ſibi tribuiſſet, ut in tripode, quem apud Delphos Græci ex Medorum manubīs primitias cōſecrauerant, priuatim hoc elegum carmen inſcriberet:

Poſtq̄ Græcorum dux agmina Medica fudit,
Phœbo Pauſanias hæc monumenta dedit.

Pauſanias in uincula conjcitur. Ephororum autoritas.

Quod carmē Lacedæmonīj protinus è tripode deleuerunt, ſcripſeruntq; ciuitates nominatim quæcunq; ſimul Barbarum euerterunt. Hoc quoq; Pauſaniæ crimini dabat quod in ipſo reatu uel multo magis abhorrere à mente hominis rei uidebatur. Quippe audiebant quiddam eum agitare cum ſeruis, prout & erat. Spondebat enim illis & libertatem & ciuitatem, ſi ſecum inſurgere & omnia exequi uellent. Verum ne ſic quidem, nec ſeruorum indicīs fas eſſe ducebant, noui quicquam in eum ſtatuere, utentes quo conſueuerant more erga ſeipſos, ne celeres eſſent ad aliquid de uiro Spartiata, qđ inemendabile ſit, ſine indubitatis indicīs decernendum. Priuſquam hoc fieret, quidam (ut fertur) qui poſtremas ad regem ſcriptas epiſtolas erat ad Artabazum perlaturus, uir Argilius, & aliquando ipſius amaſius, idemq; illi fideliſſimus, ad eos indicium detulit, terrītus ex quadam animi cogitatione, quod nemo prorſus rediret ſuperiorum nuntiorum, aſſimulatoq; ſigillo, ne ſi deceptus eſſet opinione, aut ſi quid ille reſcribi poſtularet, agnoſceret, ſoluit epiſtolas, in quibus prout ſuſpicabatur ad aliquid tale mittebatur, inuenitq; ſcriptum ut ipſe occideretur. His literis per hunc oſtenſis, ephori uehementius illi quidem crediderunt, ſuis tamen auribus ipſum Pauſaniam audire uoluerunt, hoc hominis machinamento, ut ſpecie ſupplicis ad Tænarum ueniret, conſtructoq; latibulo duplici ſepe diſcluſo, quoſdam ex ephoris abſcondit. Quo cum ad hominem Pauſanias uenīſſet, cauſamq; obſecrationis ſciſcitaretur, plane omnia cognouerunt; illo tum incuſante quæ de ſe ſcripta eſſent, tum referente ſingula & ſe, quem, nunquam miniſterīj quæ ad regem pertinerent adhibitum uoluiſſet, tamen hoc honore præ cæteris dignum putauerit, ut quemadmodum priores miniſtri, periret: & iſto hæc ipſa confitente, & impræſentiarum non ſinente iraſci, ſed fidem per ipſum tēplum dante futuræ ſalutis, orante ut q̄ uelociſſime pergeret, ne quæ agenda eſſent impediret. Hæc cum diligenter audiſſent ephori, abierunt, planeq; rem compertam habentes, comprehendendum Pauſaniam in urbe curauerunt. Qui cum iam comprehendendus eſſet, conſpecto in uia unius ephororum uultu, fertur intellexiſſe qua gratia ueniret, alteriuſq; id tacito nutu ob beneuolentiam ſignificantis, in templum Palladis Chalcidoniæ ſe proripuiſſe, curſuq; cæteros præueniſſe. Erat aūt in uicino fanū, in cuius ædiculam ingreſſus, ne ſub dio agens affligeretur, quieuit. Statimq; qui inſequebātur affuerunt. Tum denudato tecto ædiculæ, obſtructiſq; ianuis, illum intus agentē & interius reductum cuſtodientes atq; obſidentes, fame expugnauerunt. Eum cū iā effla turus aīam eſſet, prout ſe habebat Ædicula ubi cognouerūt, è fano educūt adhuc ſpirātē, qui eductus continuo expirauit. Eundē in foſſatū (in q̄d noxīj ſolēt) deiecturi erāt.

Lacedæmoniorum tarditatē in puniendo attende.

Argilij commentum.

Pauſanias inuetus comprehendi.

Pauſaniæ interitus.

poſtea uiſum alicui in propīquo defodere. Sed deus qui eſt apud Delphos, oraculum poſtea reddidit Lacedæmonīs, ſepulchrū eò tranſferrent ubi diſceſſiſſet. Et nunc ſitus eſt ante fanum, ut lapides literis inciſi declarant. Ac tanquam piaculū admiſiſſent, duo pro uno corpora Palladi Chalcidoniæ redderēt, quod & fecerūt duabus exæ ſtatuis pro Pauſania cōſecratis. Athenienſes igitur tanquam deus quoq; piaculū iudicaſſet, uiciſſim exigerunt à Lacedæmonīs illud amoueri. At illi miſſis ad Athenienſes legatis, Themiſtoclem eiuſdem, cuius Pauſaniam, proditionis, inſimulāt, q̄ cum Medo ſenſerit, ut compererunt ex factis circa Pauſaniam probationib. poſtulātq; eiſdem eum aſſici ſupplicīs. Iſti fidem uerbis habentes (erat autem Themiſtocles extorris apud Argos uitam agens, & per cæteram Peloponneſum commeare ſolitus) mittunt unà cum Lacedæmoniis ad illum ſimul perſequendum, paratis quoſdam cum mandatis, ut ducerent ubicunque eum adipiſcerentur. Themiſtocles rem præſentiens, ex Peloponneſo in Corcyram, quo de populo bene meritus erat, profugit. Illis uereri ſe dicentibus, tanquam Lacedæmonios Athenienſesq; ſi eum tenerent hoſtes habituris, deductus ab eis eſt in oppoſitam continentem, & perſequentibus īs quibus hoc mandatum erat, ad rumorem, quanam iret, compulſus eſt præ incerto conſilii ad Admetum Moloſſorum regem, non ſibi beneuolū, diuertere, tunc fortè domo abſentē, ſed ab uxore eius cui ſupplicem ſe præbuerat, edoctus, ut eorum ſumpto filio apud lares ſederet, non ita multo poſt reuerſo Admeto oſtēdit quis eſſet, nec ſiquid ipſe illi Atheniēſium ſupplici contra dixiſſet, æquū eſſe cēſeret ſumere pœnas de pfugo. Se em̄ nūc multo imbecilliorē ab illo lædi, q̄ ille tunc fuiſſet, cū læſus ē; et gnoſum eſſe, pares à paribus expetere ultionē. Præterea ſe quidē illi pro cōmodo quodam, non pro ſalute laboranti, fuiſſe aduerſatū, ipm uero ſi iis q perſequerent, & ob eā cām traderet hominē, ſalute aīæ priuatuꝫ. His auditis Admetus eum cū ſuo filio, ut illū tenēs ſedebat, erexit: Eſt em̄ hoc maximū ſupplicandi genus, nec Lacedæmoniis Atheniēſibusq; multa memorantibus tradidit, ſed dimiſit uolentē ad regē pgere itinere pedeſtri ad alteꝝ mare uſq; Pydnam, quæ erat Alexandri. Ibi nauigiū nactꝰ qđ in Ioniam iter habebat, eo conſcēſo tēpeſtate delatꝰ eſt in exercitum Atheniēſem, qui Naxū obſidebat, ac territus, gubernatori aperit qs eſſet. Nā ignotus iis qui in naui erat, quodq; fugeret: & niſi ipm ſeruet, ait ſe dictuꝫ ab illo duci pecunia, pſuaſo remediū eſſe, ut nemo ante confectam nauigationē nauim exeat. ſi acquieſcat, dignā ſe ei gram redditurꝫ. Atq; ita fecit gubernator. & cū diē ac noctē in ſalo ſupra exercitum ſtetiſſet, poſtea Epheſum tenuit, quē Themiſtocles liberali pecunia p ſecutus eſt. Venerūt em̄ ei poſtmodū & Athenis ab amicis & Argo q ſuperauerāt. Et cū quodā maritimoꝝ Perſaꝝ in mediterranea pfectus, lras ad Artaxerxē dedit Xerxis filium nuper regnare incipientē, in hanc ſentētiam: Themiſtocles ad te uenio, q̄ dommum quidē ueſtram uſq; eo prohibui multas inferre Græciæ calamitates, quo ad patrē tuum nos inuadentem coactus ſum propulſare. Sed multo plura bona cōtuli, poſtquā mihi integro fuit. Et ille quod in periculo poſitus iterum reuerſus eſt, hoc mihi beneficium debet. Scripſerat autem ex Salamine Themiſtocles illi ut occuparet reditum, & pontium quam tunc falſo futuram propter eum ſimulauerat ſolutionē. Et nūc magno tibi emolumēto futurus adſum, pſequētibus me Græcis, ut tibi amicum. Conſtituí autē annum hic ſubſidere, ut ea tibi demonſtrem, quorum gratia uenio. Rex admiratus (ut aiunt) illius propoſitum, ita agere iuſſit. Hic intra annum quo moratus ē, quicquid diſci potuit & linguæ & conſuetudinis Perſicæ didicit. Exacto que anno ad regē ſe contulit, effectuſ que eſt apud eum magnus, & quantus nemo unquam Græcorū, tum propter priſtinam hominis dignitatem, tum propter ſpem quam proponebat ei Græciam ſubiiciendi, maxime que quod ſpecimen ſui dabat, ut ſolers uideretur. Fuit nanque Themiſtocles qui uim ingenii ſui ualidiſſime ſignificaret, & in hoc multo magis quàm quiuis alius admiratione dignus, natura ſolers, neque præcedente ulla, neque antecedente doctrina, ad ſubitos caſus præſentiſſimi conſilii, futurorum optimus

Themiſtoclis profugium.

Admetus Moloſſorum rex.

Admetus Themiſtoclem ſeruat.

Themiſtocles dimittitur, Pydna.

Themiſtoclis ad Artaxerxē epiſtola.

Themiſtoclis præconium.

plerunque coniector, eorum quæ inter manus haberet, efficax administrator, quorum esset inexpertus ab ijs cõmode iudicandis, non alienus: in rebus adhuc ambiguis, quid melius peiusue foret præcipue prouidens: denique in omnibus dicendis, tum naturæ beneficio, tum consilij celeritate præstantissimus, hic eorum quæ oporteret explicatæ extitit. Morbo autem correptus uita defunctus est. Quidam aiunt eum spõte etiam ueneno decessisse, desperantem posse præstare quæ regi spopondisset. Itaque monumentum eius apud Magnesiam Asiæ in foro ostenditur. Nam huic regioni præfuit à rege sibi datæ Magnesiæ quidem ob panem, quæ quotannis quinquagena pendebat talenta, Lampsaco autem ob uinum, putabatur enim tunc ea uini hubertate præstare, Myunti uero propter obsonium. Ossa eius dicuntur à propinquis domum reportata ipsius iussu, clamq; Athenienſibus in Attica fuisse humata. Neque em̃ fas erat proditionis reum sepeliri. Hunc exitum habuerunt Pausanias Lacedæmonius, & Themistocles Atheniensis, apud suos uterque Græcorum nobilissimi.

Legati Lacedæmoniorum.

Lacedæmonii cum in prima legatione ista iussissent, inuicemq; iussi essent de piaculis tollendis, iterum aditis Atheniensibus iubẽt restitui Potidæatas, & Aeginam suis sini uiuere legibus, & super omnia negant apertissime bellum fore, si decretum de Megarensibus illi reuocent, quo Megarensibus interdictum erat portibus in Athenienſium ditione, & foro in Attica. Athenienses cum in cæteris, tum uero in decreto reuocando non parendum esse censuerunt, dantes crimini Megarensibus, quod exereerent sacrum solum & indefinitum, quodq; fugitiuos receptarent. Ad extremum uenerunt Lacedæmone legati, Ramphius Malesippus & Agesandrus, nihilq; ex consuetis dixerunt, nisi hæc: Lacedæmonij pacem uolunt esse, fuerit autem si Græcos liberos dimittatis. Conuocato concilio Athenienses, factaq; in medium consulendi potestate, uisum est semel de omnibus respondendum. Et alij multi procedentes in utranque partem differebant, uel oportere sumi bellum, uel non oportere, nec illo decreto impediri pacem, sed esse reuocandum. Tum procedens Pericles Xanthippi filius, uir ut illis temporibus, primus, ac in dicendo & agẽdo præstantissimus, hanc sententiam dixit:

Oratio Periclis apud Athenienses.

ETsi non me fallit uiri Athenienses, nõ eodem ardore bellum homines gerere, quo ad id inducuntur, sed ex euentis mutare sententiam, ego tamen semper in eadem permaneo, non cedendi Peloponnensibus, uideoq; similia ac proxima iis, quæ primus mihi esse consulenda æquum esse existimans, eos qui ex uobis meæ sententiæ assentiẽt, si quid præter communem ŏpinionem aduersi contigerit, illic succurrere: si hoc non eõtingat, prudentiam sibi uendicare. Solent enim calamitates accidere non minus temere, quàm per hominum cogitationes. Eóque quoties aliquid inopinatum accidit, cõsuemus incusare fortunam. Lacedæmonios cum antehac insidiatos fuisse nobis, tum uero nunc insidiari palàm est. Quippe qui ex conuẽtis ubi dicitur utroſq; de rebus controuersis offerre inuicem, & admittere iudicium, obtinentes quæ tenebant, neq; ipsi postularunt iudicium, neq; nos dantes receperunt, q uidelicet bello malunt dilui crimina, q̃ uerbis. Nec iam ad id postulandum, sed ad imperandum pstò sunt, iubentes ut à Potidæa decedamus, Aeginam liberam sinamus esse, decretum in Megarẽses antiquem⁹. Hi postremi qui uenerunt, pcipiunt ut Græcos suis legibus dimittamus. Ne quis tamẽ uestrum de exigua re bellum fore arbitretur, si decretum non antiquauerimus de Megarensibus, quod illi maxime prætendunt, si antiquetur, bellum non fore, ne uos quidẽ committatis, ut quasi exiguam ob rem bellum susceperitis. Nam hoc exiguum omniũ cõtinet firmitatem, nostræ ſpecimẽq; sentẽtiæ: quod si illis concesseritis, protinus aliquid aliud maius imperabitur, tanq̃ ad obsequẽdum metu adactis. At si semel eis acriter abnueritis, reddítis illos faciliores ad loquẽdum ex æquo uobiscũ. Atq; hoc reputare uobis aut obtemperandum illis anteq̃ aliquid cladis accipiatis, aut quod mihi satius uidetur, bellandum, nullo seu magno seu paruo prætextu cedẽtibus, nec cũ metu quæ acq̃sieritis possessuris. Nam simili rõne possent merito proximis q̃busq; eandẽ seruitutem

indicere ante iudicium, siue grauissima siue leuissima eorum imperata. Si uero bellum extiterit, saluis suis utriusq; partis uiribus, cur non peiore conditione futuri simus? Cognoscite ergo figillatim omnia audientes. Iam primum Peloponnenses operarii homines sunt, pecuniam neq; publice neq; priuatim habentes. Deinde bellorum diutinorũ maritimorum imperiti, quia exiguum præ inopia in medium conferunt. Atq; huiusce modi homines non sæpe aut naues implere possunt, aut pedestres exercitus emittere, quod ab re familiari sunt absentes pariter & absumentes. Adde si mari intercludantur, cum bella magis sustineant facultates & copiæ quàm uiolentæ collationes, operarii homines promptiores sunt ad bellandum corporibus quàm pecuniis, pro certo habentes illa quidem è periculis euasura: has autem quo minus ante finem belli erogent nõ posse recusare, præsertim si diuturnius opinione sua (ut credibile est) fuerit bellum. Nãq; Peloponnenses & socii in uno quidem prælio pares fuerunt omnibus Græcis, in bello impares, iis qui essent instructiores, quia non uno concilio utentes, extemplo quod agẽdum est, ac repente peragunt, & cum in suffragiis dandis sint omnes æquales, gente dispares, suo quisq; commodo uacant, ex quo nihil profecti effici sueuit, aliis puniri quẽpiam maxime uolentibus, aliis absumi rem domesticam maxime nolẽtibus. Et cum in concilium cunctanter coeant, breui momento de rebus communibus deliberant, maiore temporis parte rem familiarem administrant, nemine opinante rempublicam suã uniús negligentia lædi, sed pro se cuipiam alteri curæ fore ista prospicere. Hoc cum singuli opinentur, latet eos commune bonum ab omnibus perdi. At quoties his rebus sedulam curam adhibere uolunt, id facere prohibẽtur pecuniarum penuria, cum tñ belli tempora hoc dum fiat non expectent. Neq; est quod uallo murali illoq; aut classe terreamur. Nam muro quidem urbem, quãta hæc est uallare, uel in pacato arduum sit, ne dum in hostico, tametsi non minus & nobis licet uicissim muros extruere in illorum solo. Quod si muro illi præsidium imposuerit, nocebit quidem nobis, tum excursionibus in aliquam partem agri, tum hominum ad illos transfugiis, non tamẽ sufficient ad nos prohibendos, quin in suam terrã transgressi illic ædificemus, & quo gñe antecellemus, classe nos defendamus, q certe ex usu rei nauális plus peritiæ habemus ad pugnam terrestrem, quàm ipsi ex usu militiæ terrestris ad pugnam nauálem. Nec facile est illis rei nauticæ gnaros euadere: nam cum nos à bello Medico id exercẽtes, non tamen cito cõsecuti sumus, quo tandem modo uiri, telluris, non maris cultores, & pterea assidue classis incursionibus in hoc assuescere prohibendi, conficiant q̃ppiam alicuius momẽti atq; aduersus paucorum impetum quamuis imperiti, tamen freti sua multitudine periculum fortasse capesserent, aduersus multas undiq; ingruentes, id facere supersedebũt, ac ipsa desuetudine imperitiores futuri, & (quod consequens est) inertiores. Genus artis est, ut quidlibet aliud, res nautica, nec quæ temporum succisiuis contingat, sed potius in qua exercenda nihil succisiui temporis relinquatur. Quod si amota Olympiacorum aut è Delphis pecunia, solicitent maiore mercede nautas peregrinos, à nobis conductos, id uero ægre facerent, etiã si ipsi neq; hostes nobis essent, & cũ suis incolis nauigarent. Nunc autem hostes sumus, quodq; ualidissimum est, gubernatores habemus nostros populares, aliosq; administros, & plures & meliores quàm reliqua omnis Græcia. Neq; quisquam hoc in animum inducat periculum subesse, ne nostri mercenarii milites hinc ad illos transfugiant minore cum spe, utpote ob maius quidẽ stipendium, sed ad paucos dies. Et hæc sunt & his similia quæ mihi de Pelopõnensibus uidenti dicẽda, ista de nobis nos eoq; quæ illis obijcimus immunes, & alia egregia habere, quæ illi non habẽt. Qui si nostram terrã inuaserint, nos illoq; uicissim cũ classe inuademus, non ex æquo futura iactura, nobis partẽ Peloponnesi uastantib. & illis oĩm Atticã, q̃m nõ alia supest illis regio bello libera, ut nobis qui multũ præterea terræ & insulis & in cõtinẽte obtinemus. Magna em̃ res est maris imperiũ. In quo aĩaduertite: Si em̃ insulani in aliquo essemus, essemus inexpugnabiles. Cui rei nunc animo proxime accedentes,

debemus terram cum ſuburbanis pro relicta habere, maris autem ac urbis cuſtodiam
agere, nec cum Peloponnenſibus ob ſuos agros uaſtatos iraſcentibus, qui multo ſunt
plures, conſerere pugnam. Qui ſuperiores ſi euaſerimus, rurſus ab inferioribus non op
pugnabimur. Si quam autem in pugna cladem acceperimus, ſubſidia ex ſociis, unde
noſtrum robur exiſtit, perierint. Neq; enim ſocii noſtri quieſcent iam nobis ad ſe, cum
exercitu inuadendos inualidis. Nec uillas & agros qui amittuntur, decet nos deplora-
σῶμα. re, ſed corpora. Non enim poſſeſſiones uiros, ſed uiri poſſeſſiones nanciſcuntur. Adeo
ſi crederem me uos perſuaſurum, ſuaderem ut ipſi ad illas uaſtandas proceſſeritis, oltẽ
deritisq; Peloponnenſibus uos eis ob iſtas non eſſe obtemperaturos. Alia inſuper mul-
ta habeo quibus uictoriæ uobis ſpem faciã, ſi uolueritis, & propagandi imperii, ſi huic
modo bello pariter & aliis, quæ debemus ultrò ſuſcipere, uacauerimus. Nã magis ue-
reor domeſtica noſtrorum peccata, quàm aduerſariorũ cogitata. Verum iſta quæ ſint
alia oratione, cum tempus rerum agendarum aderit, à me explicabũtur. Nunc autem
legatos cum hoc reſponſo dimittamus: Megarenſibus nos non interdicere foro & por
tubus, dum & Lacedæmonii non interdicant uſu urbis ſuæ peregrinis, ut nobis ſociiſq;
noſtris. Quia ſicut illud quod ipſi faciunt, ita quod nos impedimento non eſt fœderi-
bus ſeruandis. Ciuitates quoq; liberas ſinere, ſi modo liberas, cum fœdera inita ſunt, ha
buimus. Et ſi illi ciuitatibus ſuis reddant, ut ſic liberæ ſint, ne in republica adminiſtran-
da Laconica inſtituta ſectentur, ſed ſuis legibus uiuant, & p ſuo quæq; arbitratu. Quin
etiam uelle nos ex conuentis, iudiciorum adire complexum, nec bellum moturos, ſed
motum nobis propulſaturos. Hæc enim ſunt iuſta pariter & decora, huic ciuitati quæ
reſpondeantur, ſimulq; nos intelligere oportet, tum neceſſe eſſe bellum geri, quod ſi uo
luntarii poti⁹ ſuſceperimus, minus infeſtũ hoſtẽ habebimus, tum è maximis quibuſq;
periculis, maxima perinde operæpretia & publice & priuatim ſecutura. Itaque patres
noſtri Medis obuiam euntes, non ex tanto, quanto nos ſumus præditi imperio, imò re-
lictis rebus quas poſſidebant, & conſilio potius quàm fortuna, & præſtantia maiore q̃
uiribus, barbarum repulerunt, & hucuſque imperii progreſſi ſunt. Quod nequa-
quam deſerere debemus, ſed omni ope & hoſtibus reſiſtere, & conari ut hoc
poſteris non imbecillius tradamus. Pericles quidem hæc locutus
eſt. Quem Athenienſes optime conſuluiſſe exiſtimantes, in ipſius
ſententiam decretum fecerunt, & ex eius oratione Lacedæ-
moniis reſponderũt figillatim, ut ille docuerat in ſum-
ma, nihil ex iis quæ iuberentur, ſe eſſe facturos, pa
ratos tamen in iudicio æquabili atq; commu
ni diluere obiecta. Et illi quidem domũ
redire nulla poſtea legatione miſ-
ſa. Hæ autẽ cauſæ diſcordiæ
quæ inter utroſq; ante
bellum extiterũt,
inceptæ ſta-
tim ab
iis,
quæ in
Epidãno &
Corcyra ſunt acta.
Nihil tamen minus in-
ter has diſcordias cõmercia
inter ſe habebant, ſecq; mutuo adi-
bant, citra caduceatores quidẽ, ſed non
citra ſuſpicionem. Nam ea quæ fiebant, perturbatio fœderum erat, ac belli materia.

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER SECVNDVS.

INc iam initium ſumit inter Athenienſes Peloponnenſeſq; & utrorunq; ſocios bellum, quod & nullo inuicem commercio citra caduceatorem, & nulla ex quo cœpit intermiſſione geſtũ eſt, ordine ſcriptum ut ſingula quæq; æſtate atque hyeme ſunt acta. Nam quatuordecim quidem annos tricennalia fœdera, quæ poſt debellatam Eubœam inita fuerant, durauerũt. Quin todecimo autem anno ſub Chryſide tunc apud Argos duode quinquageſimum ſacerdotij annum agente, & Aeneſio apud Spartam ephoro, & Pythodoro iam alterum menſem Athenienſibus præſidente, ſe-
xto menſe à pugna apud Potidæam commiſſa, ineunte uere, Thebanoꝝ quidam pau-
ſo plures trecentis, ducibus Bœotiorum primoribus Pythangelo Phylidæ, & Diem-
poro Onetoridæ filio, primum circa ſomnum cum armis ingreſſi ſunt Platæam Bœo
tiæ Athenienſium ſociam. Quibus portas aperuerunt iidem, qui eos induxerant uiri
Platæenſes, Nauclides & qui cum eo uoluntarij erant, priuatæ potentiæ gratia, ciuesq;
ſibi inimicos deſtruendi, & urbem tradendi Thebanis. Egerunt autem hæc per Eury
machum Leontiadæ Thebanorum potentiſſimum. Et etiam Thebani prouidẽtes uti-
que bellum fore, ſtatuerunt Platæam ſemper ipſis infeſtam, in pace nondum moto pa
lam bello, intercipere. Quo facilius iſti ingreſſi, nulla dum poſita cuſtodia latuerũt, po
ſitiſq; in foro armis, non crediderunt iis qui ſe deduxerant, ut rem exequerentur, & ad
domos inimicorum tenderent, ſed decreuerunt mitibus uti edictis, & in cõcordiam
amicitiamq; adducere ciuitatem, ſperantes hunc in modum facile populum conceſſu
rum. Itaq; præco edixit, ſiquis uelit patrio Bœotiorum inſtituto eſſe in belli ſocieta-
te, poneret apud ipſos arma. Platæenſes ubi ſenſerunt intus eſſe Thebanos, ac repente
captam urbem ſuſpicantes, timentesq; ne multo plures ueniſſent (non enim per no-
ctem uidebant) conditionem acceperunt: habitiſq; colloquiis quieuerunt, præſertim
cum nihil in quenpiam noui tentaret. His actis animaduerterunt non multos eſſe The
banos, ne magno negotio ſi inuaderentur poſſe ſuperari. Nam populus Platæenſis ab
Athenienſibus deficiebat inuitus. Viſa igitur eis eſt res eſſe tentanda, ſuffoſſiſq; com-
munibus parietibus ut peruĩ eſſent, ne per uias commeantes ſe proderent congregan
tur, ac plauſtra iumentis libera in uiis ſtatuunt, ut uicem muri præſtarent, itemq; cæte
ra conſtruunt, prout quicq; in utilitate præſenti fore uidebat. Cum pro facultate para
ta ſunt omnia, nocte etiam in cuſtodiis acta, iamq; ipſo aduentante diluculo è domi-
bus in eos uadunt, ne in luce cum ferocioribus conſererent manus, & ex æquo dimi-
cantibus, ſed cum iis qui per noctem timidiores, ut in urbe inexperta, eſſent ipſis im-
becilliores. Ita repente irrumpentes, ſtatim ad manus ueniũt. Illi ut cognouerunt opi-
nione decepti in ſeipſos conglobabantur, & ſiquà erumpere poſſent impreſſionem fa
ciebant. Cumq; bis ter ue repellerentur, tum uero multo ſtrepitu, & ipſorum inuadẽ
tium, & mulierum domeſticorumq; pariter à domibus clamantium, ululantium, & la
pides ac tegulas iacientium. Ad hæc pluuia quæ multa nocte illa fuerat, terrebant, ac
dantes terga per urbem fugiebant, pleriſq; ut in tenebris & in cœno ignaris quæ uiæ
peruiæ forent, quà ſeruari ſe oporteret. Nam tunc in fine erat menſis, & quo minus
poſſent effugere gnaros perſecutores habentibus, ex quo permulti conficiebantur. Et
quidam Platæenſium portas per quas intrarant, quæ ſolo patebant ſpiculo p uectẽ in
feram traiecto obſeruauit, ut ne illàc quidem exitus foret. Eoꝝ qui per urbem agebant,
quidam conſcenſis muris ſeipſos foras deiecerunt, quorum pleriq; extincti ſunt, qui-
dam apud deſertas portas, data à muliere ſecuri, latitantes, diſtracta ſera exiere, necꝫ
multi. Nam cito reſcitum eſt. Alii alibi per urbem paſſim trucidabant, maxima tamen
pars præcipueq; qui confecti erant, irrumpunt in grande ædificium muris contiguũ,

Chryſis. Aeneſius. Pythodorus. Pythangelus. Diemporus. Eurymachus. Bœotiorũ aſtu tia. Platæenſiũ cõ tra Thebanos ſubita rebellio Plauſtra uice muri. Thebanorum clades.

cuius fores erant forte apertæ, opinati ianuas esse portas, & plane illam uiam extrà fer
re. Eos ut Platæenses uidere comprehẽsos, deliberabant utrũ ita ut erant incenso ædi
Thebanorum deditio. ficio concremarent, an alio pœnæ genere uterentur. Tandem & hi & cæteri Thebano
rum qui supererant per urbem palati, dediderunt sese Platæensibus & arma, arbitratu
suo usuris. Et ii quidem qui apud Platæam erant, ita egerunt. Cæteri autem Thebani,
quos iam per noctem cum omnibus copiis uenisse oportuerat, si quid minus proce-
Platæa à Thebis quantũ distet. deret ingressis, accepto in uiam rei gestæ nũtio, suppetias ierunt. Abest autem Platæa
Asopus fluuius. à Thebis stadia septuaginta, & aqua eius noctis fuerat remorata uenientes. Siquidem
Asopus amnis fluebat multus, nec transitu facilis erat. Itaq; facientes iter in pluuia, &
uix transmisso flumine, sero uenerunt, iam suorum aliis interfectis, aliis captis. Re cõ-
perta, cõsultabant de inuadendis iis, qui extra urbẽ agebant, Platæensibus. Erant nan-
que in agris & homines & utensilia, qualia in pace, cũ nulla est calamitatis expectatio:
eo consilio, ut si quem caperent, is efflet pro iis qui intra urbem, si qui modo uiui, super-
erant. Adhuc his deliberantibus, suspicati Platæenses aliquid huiusmodi futurum, so-
licitiq; pro iis qui foris essent, caduccatorem ad Thebanos miserũt, qui diceret nõ san
cte illos facere, qui stante fœdere conati sint ipsorũ occupare urbem: quod superest,
nihil exterius lædant: alioqui se interempturos quos uiuos haberent; reddituros aũt
illis eosdem, si ex ipsorum agro recederent. Hæc illos Thebani aiunt iureiurando con
firmasse. Platæenses pernegant se spopondisse plane reddituros cõtinuo captiuos, &
habito prius cum Thebanis colloquio, iusiurandum non interposuisse. Igitur Theba-
Platæensium perfidia. ni ex illorum finibus nulla cum offensione reuersi sunt. Platæenses simulac ex agris rae
ptim omnia comportarunt, uiros interemerunt. Erant autem captiui numero cẽtum
Eurymachi cædes. octoginta, & ex iis unus Eurymachus, apud quem rem transegerant proditores. Hæc
ubi egerunt, & nuntium Athenas mittunt, & mortuos ex more restituunt Thebanis,
& urbem quà eis usum est, ad præsentes usus muniunt. Athenienses, cum mature eis
renuntiatum esset quæ à Platæensibus essent gesta, Bœotiis protinus quicunq; in At-
tica erant comprehensis, præconem Platæam miserunt denuntiatum, ne quid noui in
Thebanos quos cepissent ageretur prius, q̃ ipsi de iis aliquid constituissent. nondum
enim nuntiatum erat quod perissent. Quippe ad ipsum statim ingressum Thebanoꝝ,
nuntius primus exierat: secũdus, iam uictis ac captis. Vltra quæ nihil rescierant Athe-
nienses: ita rem nescientes, præconem miserunt. Ille ut uenit, uiros comperit interem
ptos. Secundum hæc Athenienses cum exercitu Platæam profecti, frumẽtum impor-
tarunt: relictoq; præsidio, inutilissimos quosq; cum fœminis ac pueris eduxerunt.

Hac apud Platæas gesta re, fœderibusq; aperte ruptis, Athenienses se comparabant
tanquam bellum gesturi: comparabant se item Lacedæmonii eorumq; socii: utriq; le-
gationes ad regem & ad alios barbaros missuri, si quod alicunde præsidium se adeptu-
ros sperarent, utq; conciliarent sibi in societatem ciuitates extra ipsorum imperia po-
sitas. Et Lacedæmonii quidem præter eas quas habebant, negotium dederunt iis, qui
Lacedæmonij Italos ac Siculos in auxilium asciscunt. ex Italia & Sicilia in partibus erant, naues conficerent pro magnitudine ciuitatum, ad
quingentas omnino: & certum argenti numerũ pararent: cæteris intermissis: nec reci-
perent Athenienses nisi una naui, dum hæc omnia essent comparata. Athenienses ue-
ro tum socias ciuitates recognoscunt, tum uel magis ad loca circũ Peloponnesum lẽ-
Peloponesi urbes. gationes mittunt: ad Corcyram, ad Cephaleniam, ad Acarnanas, ad Zacynthum: cera
nentes, si hæc in amicitia sint, tutius se circum Peloponnesum bellaturos. Nihil paruũ
utriq; agitabant animo, nec humilius q̃ pro sua dignitate bellum capessebant. Omnes
enim inter initia flagrantius se tuentur. Et multa quæ tunc erat in Peloponneso, mul-
ta Athenis iuuentus, bellũ non inuita sequebatur, utpote non experta. Et cætera Grae
cia erecta animo erat, primis ciuitatum concurrentibus. Multa quoq; oracula ferebam
tur, uates canebant, tam in his ciuitatibus quæ pugnaturæ erant, quã in cæteris. Nec
Deli tremor. non Delus parum ante hæc tremuit, prius semper immota, duntaxat Græcorum me-
moria, dicebantur, credebanturq; ea quæ facienda erant, significari; & siqua alia huius

modi fieri contigit, omnia requirebantur. At uero homines multo in amorẽ Lacedæ-
moniorum propẽsiores erant, præsertim prædicantiũ se Græciam in libertatẽ assertu-
ros, properabatq; pro se quisq; & priuatim & publice, tum sermone, tum opera ad au-
xilium illis præstandum: existimans eatenus impediri negotia, quatenus ipse nõ ades
set. Ea plerosq; tenebat in Athenienses indignatio: alios, quod cuperent imperiũ tol-
li: alios, q; ne sibi imperaret, timerent. huiusmodi igitur & apparatu & animo moue-
bant. Vtrisq; autẽ hæ sociæ ciuitates ad bellum aderant: Lacedæmoniis quidẽ omnes
intra Isthmum Peloponnenses, præter Argios & Achæos. Erant em̃ & his & illis ami
ci. Soli ex Achæis Pellenenses fuerunt in partibus ab initio, mox deinde etiam cæteri.
Extra Peloponnesum Megarenses, Phocenses, Locri, Bœotii, Ambraciotæ, Leucadii,
Anactorii. Ex quibus classem præbuerunt Corinthii, Megarenses, Sicyonii, Pellenen
ses, Elii, Ambraciotæ, Leucadii: equitatũ Bœotii, Phocẽses, Locri: peditatũ cæteræ ci-
uitates: Hæc Lacedæmoniorũ societas. Athenienses uero, Chii, Lesbii, Platæenses, Mes
senii qui sunt in Naupacto, Acarnanum pleriq;, Corcyrenses, Zacynthii, & aliæ tribu
tariæ ciuitates: in his tot nationibus Caria quæ ad mare sita est, Dores Caribus finiti-
mi, Ionia, Hellespontus, Thraciæ loca, insulæ quæcunq; Peloponesum & Cretam ad
solem orientẽ uergunt, Cycladũ exceptis Melo & Thera, cæteræ omnes. Ex his naues
præbuerunt Chii, Lesbii, Corcyrẽses: cæteri peditatũ pecuniam q;. Hi socii atq; hic ap
paratus utrorũq; ad bellũ fuit. Lacedæmonii post illa quæ apud Platæas gesta sunt,
edixerunt sociis intra atq; extra Peloponesum, ut in expedito haberẽt in urbibus copi
as, cum iis necessariis, qualia deceret in externam profectionẽ habere, tanquam Atti-
cam inuadẽtes. Quod ubi ad præstitutam diem factum est, eodẽ tempore duæ partes
ex singulis ciuitatibus ad Isthmum contẽderunt. Quo postquam omnis coactus est ex
ercitus, rex Lacedæmoniorũ Archidamus, huius dux expeditionis, conuocatis omniũ
ciuitatũ prætoribus, & in primis qui dignitate præditi forẽt, maximeq; digni qui ades
sent, hunc in modum disseruit:

Quæ ciuitates Lacedæmonijs auxilio fuerint.

Athenienssiũ partiũ fautores.

Archidamus.

Oratio Archidami regis.

Vlri Peloponnenses ac socii, & nostri maiores multas expeditiones tum in ipsa Pe
lopõneso, tũ extra eam sumpserunt, & ii qui ex nobisipsis sunt prouectiore æta-
te, haud inexperti sane sunt rei bellicæ: nunquam tamen maiorem habentes apparatum
belli processimus. Verum nunc aduersus ualidissimam pergimus ciuitatẽ, & ipsi opti
mi in re militari, & plurimi. Quo magis par est nos apparere tales, qui neque à maio-
rum, neque à natura ipsorum gloria degeneremus. Omnis enim Græcia ad hunc mo-
tum animo erecta est & attenta, uotaq; facit propter Atheniẽsium odium, ut nobis ex
sententia ueniat. Itaque non est faciẽdum, ut si cui uidemur permulti in hostem ire, ac
magna fiducia esse, ne ille prodeat ad conferendũ nobiscum prælium. Idcirco aliquid
de apparatu belli remittatur: sed unusquisque & dux suæ ciuitatis, & miles, semper ex
pectet in aliquod sibi discrimen per sese esse ueniendum: anceps enim conditio bello-
rum, & ex paruo fiunt multa, & cum indignatione cõfligitur. Sæpe minor manus dif
metuit, maiorem præ cõtemptu parum instructum, profligauit. Oportet autem in ho
stili terra militantes, animo quidem esse præstanti, ad rem uero gerendam cum metu
se præparare. Ita nanque & ad inuadendum hostem promptiores fuerint, & ad con-
grediendum tutiores. Neque uero aduersus ciuitatem nos tendimus ita inualidam ad
se ulciscendam, sed omnibus quammaxime rebus instructam, ut omnino credendum
sit eos in certamen esse uenturos: si minus nunc, cum nõdum sub aspectum uenimus,
at certe cum uenerimus, agentes hostiliter in ipsorum terra, ac cuncta uastantes. Omes
enim, qui ante suos oculos subito insolitũ quippiam patiuntur, iracundia subit: & qui
ratione minimum utuntur, ii plerunque ad agendum furore prosiliunt. Quod Athe-
nienses maxime omnium credibile est esse facturos, qui se dignum censent & aliis im-
perare, & uicinorum terram uastare potius, quam suam ab aliis uastari cernere. Igitur
tanquam aduersus tantam ciuitatem expeditionẽ molientes, ac summam gloriam tam
pro genitoribus nostris quam pro nobisipsis allaturi, ad utrunque prout res feret, se-

quimini: quâcunq; uos aliquis duxerit, memores omi in re ornatus atq; custodiæ, & celeriter iussa exequentes. Nam pulcherrimũ hoc tutissimumq;, cum multi sint, cunctos tamen eodem ornatu præditos cerni. Hæc tantũ locutus Archidamus. Soluto concilio, Melesippũ Diacriti filium, uirũ Spartiatam ante omia Athenas dimittit: si qd iam humilius sentiant Athenienses, cum iam eos in itinere uideant. Illi hominẽ neq; in fenatum neq; in urbem admittentes (obtinuerat em Periclis sententia, neq; caduceatorẽ, neq; legatum admitti Lacedæmonioꝝ, si in expeditionem exissent) inauditum remiserunt: iussum eodem die finibus excedere, & hæc renuntiare: si quid in posteꝝ uellent, regressi prius in sua, legationes mitterent. Addũt etiam huic, qui eum deducerent, ut cum nemine colloquium fereret. Is ubi ad fines uenit, iamiam dimittendus, hactenus locutus abscessit: Hic dies ingentiũ Græciæ malorum erit initiũ. Melesippo ad castra reuerso, Archidamus ubi cognouit Atheniẽses nihilominus animos dimittere, ita demum mouit castra, progressusq; est cum exercitu in hostium terram. Bœotii cum reliquis copiis (nam partem equitatumq; cõmilitio Pelopõnensium dederant) uenientes Platæam, agrum populabant, nondum Pelopõnensibus ad Isthmum coactis, sed iam iter facientibus prius quàm Atticam inuaderent. Pericles Xanthippi filius, Atheniensium dux decimus, ut cognouit hostium aduentum, fore suspicatus Archidamũ, quia hospes eius erat, aut sua spõte ut amico gratificaretur, aut Lacedæmonioꝝ iussu ad cõflandam ei inuidiam, sicut eiusdem causa iusserant tolli piacula, relictuꝝ; subinde agros ipsius intactos, prædixit in cõcione: Quoniã sibi hospes aliquando esset Archidamus, non fore tamen id malo ciuitatis, seq; fundos ac uillas suas, si nõ ut cæteroꝝ uastentur ab hostibus, finere reip. esse: nec uocãdum ob id in aliquam suspicionem. Et quod ad præsentia attinet, hortatus est quemadmodũ prius, & expeditos esse ad bellum, & ex agris omia cõportare: nec prodire in pugnam, sed ingressos urbem tutari, & rem nauticam qua pollerent diligenter aptare, & res sociorum sub manu tenere: ex hoc em pecuniarum prouentu futuras ei uires, ac magna ex parte bellum uinci consilio & pecuniæ ui. Iubens præterea cõsidere tunc prouentu sexcentorũ talentorum, quæ quotannis fere à sociis pro tributo penderẽtur ciuitati præter alios prouẽtus: tum signato argento quod esset in arce sex milium talentorũ. Nam cum plurima, decem milia talentorum fuere, trecentis minus. Ex quibus & in propylæa arcis, aliasq; substructiões, & in Potidæam fuerat erogatum. Præter aurum argentumq; nõ signatum, priuatim publice ue repositum, præterq; sacra uasa uel põparum, uel certaminum, ac Medica spolia, & si quid aliud huiusmodi non inferioris summæ quingentorum talentorum. Addebat etiam ex aliis quoq; templis non exiguas pecunias, quibus uterentur: & si omia prohiberentur, etiam auro quo dea est ipsa circũdata: affirmans simulacrum illud quadraginta pondo talentorum habere auri excocti, totumq; pro salute reip. tollendũ, itẽrum tamen non minore mensura resarciendum. Atq; hunc in modũ pecuniis eos cõfidere hortabat. Esse præterea tredecim milia armatoꝝ, iis exceptis, qui in præsidiis, aut in propugnaculis essent, numero sedecim milibus. Tot em excubabant circa initia aduentus hostium, cum seniorum, tum adulescentulorum, tum peregrinorum, quicunque armati erant. Siquidem & Phalericus murus erat quinq; & triginta stadiorum ad urbis ambitum, & ipse ambitus quatenus custodiebatur, trium & quadraginta. Nam pars eius sine custodia erat, inter longum muꝝ & Phalericum media. Longi uero muri ad Piræa, usq; ad quadraginta stadia habebant: quorum exteriora custodiebãtur & Piræos uicina: * omis autem ambitus sexaginta erat stadiorum, cuius dimidium custodiebatur. Ad hæc mille ducentos hippotoxotas: triremes quoq; quæ agi possent, trecentas. Hæc enim Athenienses fuerunt: omia nihil infetiora quam referũtur. Quo tempore ingressuri ipsorum fines erant Peloponnenses, se ad bellum accingentes, alia quoq; Pericles qualia consueuerat differuit, ad demonstrandum superiores se bello futuros. Quibus auditis persuasi Athenienses, omnia ex agris comportant, liberos, cõiuges, supellectilem, utensilia: ligna deniq; ædificiorum quæ diruebant, pecora quo

Melesippus.

Periclis agri.

Periclis concio.

Athenienſiũ facultates.

Mineruæ ſimulacrũ.

Athenienſiũ munitiones.

Phalericus murus.

In græco additur, ξὺν μουνυχίᾳ. i. unà cũ Munychia.

que ac iumenta in Eubœam circumiectasq; insulas dimittũt. Quæ demigratio fuit eis sane molesta propter inueteratam plerisq; cõsuetudinem semper agendi in agris, iam inde ab ultimo initio præter cæteros Atheniẽsibus usurpatam. Siquidem sub Cecrope illisq; prisc is usq; ad Thesea regibus, Attica oppidatim habitabat: curias habens & magistratus hominibus haudquaquã solitis, cum nihil timerent adire regem gratia cõsultãdi, quibusdam etiam bella gerentibus, ueluti Eleusiniis, iuncto Eumolpo cũ Erechtheo. Theseus uero posteaquam regno potitus est, uir potẽs & perinde solers cum alia regionis eius excoluit, tum uero illud, quod cæterorum oppidorum & conciliabula & magistratus aboleuit: & in ea quæ nunc est urbe, uno instituto consilio, & una curia, cunctos collocauit: coẽgitq; sua quenq; ut prius colentes, una tamen hac urbe uti, quam ingẽtem iam omibus in ea ordinatis effectam successoribꝰ per manus tradidit. Cuius congregationis Athenienses etiam nunc diem solennem in deæ honorem publice agunt. Nam ante Thesea, quæ nunc summa urbs est, tunc urbs fuit: & id præcipue, quod sub ea spectat aquilonem: ut testantur quæ ibi sunt delubra etiam aliorũ deorum. & quæ extra illud sunt, ab hac præcipue parte extructa, delubra uisuntur Iouis Olympii, Telluris, Bacchi in Limnis, cui uetustiora Bacchanalia fiunt decimo mensis Anthesteriõnis die: quemadmodum nunc quoq; Iones ab Athenienſibus oriundi existimant. Necnon alia huius generis extructa sunt uetusta templa, & Fonte, qui nunc posteaquam tyranni cõcinnarunt, Nouemfistulæ nominatur. olim autem Callirroẽ cũ fontes extarent, quia uicinus erat, utebantur in maximis quibusq; rebus, ut hodie quoque ex uetustate duret opinio, ante coniugalia, & in alia quæ sacrorum sunt, illa aqua esse utẽdum. Et nunc etiam propter uetustam hanc habitationem, summa pars urbis uocatur ab Athenienſibus, Vrbs. Igitur suo fere arbitratu Athenienses passim domicilia habentes, post quam una in mœnia coiere, tamen ob morem in agris agendi cum omni familia, plerisq; & priorum & posteriorum, usq; ad hoc bellum non facile migrabant: & eo difficilius, quod nuper post bellum Medicum supellectilem reportauerat: grauabãtur etiam & ægre ferebant, quod deserturi essent penates ac templa, quæ ipsis ob uetustum perpetuo ritum patria erant, deserturi quoq; uitæ consuetudinem: deniq; nil aliud, quàm si fuam quisq; urbem defereret. Vbi in urbem migratum est, paucis quibusdam domus fuerunt, nonnullis apud amicos necessariosq; effugium: aliqui (quæ magna portio fuit) infrequentia urbis loca ad habitandum cepere, templaq; ac basilicas omnes, præterquam summæ urbis & Eleusinæ: & si quod aliud robuste erat obseratum, necnon Pelasgicum quod uocatur, summæ urbi subiectum, quodq; inhabitare nefas erat: prout & Pythici oraculi fine uersus uetabatur, dicente:

Satiusq; Pelasgicum otia seruet.

Ob ipsam tamen repentinam necessitatem, præstitit usum domus. Cæterũ ut mihi uidetur, oraculum in contrarium cecidit quàm expectabatur. Non em propter prophanatum habitatione templum, calamitates ciuitati cõtigerunt: sed propter bellum, inhabitandi necessitas. Nec nominatim templum hoc ab oraculo prænotatũ est, aliquando infauste habitandum esse. In turribus quoq; muroꝝ multi sibi habitacula construxerũt, deniq; ubi quisq; poterat. Quippe nõ prohibebat ciuitas hoc agere, tot unà immigrãtes. Sed postea depositi in longis muris & in magna parte Piræi habitarũt. Iam uero ii etiam quæ ad bellum spectabant præstringebant, tum sociorum auxilia cogentes, tum centum nauibus, quæ exituræ in Peloponnesum erant, apparandis intenti. Et Athenienses quidẽ in hoc erant occupationis. Pelopõnensium aũt exercitus in Atticã tendens, peruenit primũ ad Oenoen, qua Atticã ingressurus erat. Vbi cum subsedissent, tormenta, machinasq; quibus muros quaterent, parabant. Nam Oenoe muris prædita est, Atticã ab Eubœa disterminans, qua Athenienses q̃ties bellum incidit, pro munimento utunt. Circa hanc Pelopõnenses cũ in præparandis machinis tẽporis satis triuerunt, tum uero ꝓpter Archidamũ, quem non paꝝ insimulabant, q̃ uideret et in euocandis auxiliis lentior, & q̃ Athenienſiũ studiosus, esset nequaq̃ uehemens hor

Cecrops.

Theſeus.

ἀκρόπολις.

In græco additur, καὶ τὸ πρὸ θριπ. i. Apollinis delubrũ.

Delubra deorum apud Athenas.

Athenienſiũ commigratio ex agris in urbem.

Oraculũ.

Peloponnenſium exercitus.

rator ad bellum. Contractis autem iam copijs, dabant crimini & statiua apud Isthmũ
Archidamus segnitiei insimulatur. habita, & in cætero itinere faciendo cunctatio, & super omnia ad Oenoen segnities. Quæ hominis negligentia si non extitisset, uidebantur sibi Peloponnenses celeri ad uentu omnia quæ extra urbẽ haberent Athenienses (nam interim hæc illo introporta uerant) occupaturi fuisse. Hac itaque inuidia premebatur Archidamus in obsidione Oenoes: quam (ut fertur) ideo tolerabat, quod expectaret ut Athenienses nondum uiolata ipsorum terra, aliquid de tumore remitterent, non passuri ante suos eam oculos uastari. At postquam Oenoen adorti, omnique ope conati expugnare nequeunt, nullumq; Athenienses caduceatorem mittebãt, ita demũ castris illinc motis, octogesimo fere die ab iis, quæ apud Platæã Thebanis ingressis acta sunt, æstate frumentisq; maturis,
Eleusis depopulatur. Atticam inuaserunt, duce Archidamo Zeuxidami filio, Lacedæmonioq; rege. ac subsidentes, depopulati sunt primum Eleusina, campumq; Thriasium: fugatis aliquãtulum circa loca, quæ dicuntur Rhiti, Athenienſibus equitibus. Deinde progressi ad dextera habentes Aegaleon montẽ, per Cecropiam ad Acharnas usque peruenerunt, maximum omnium oppidorum quæ Atticæ populi uocantur: positisq; in obsidione castris, diu illic habuere statiua populationibus occupati. Fertur Archidamus circum Acharnas cum exercitu tanquam ad pugnam instructo mansisse; nec illa expeditione in plana descendisse, eo consilio, quod suspicabatur Athenienses multa iuuentute florentes, & ad bellum ut nunquam aliàs instructos, in occursum prodituros, nec in ocu
Acharnæ op. lis suis agrum uastari passuros. Vbi neque ad Eleusina, neque ad campum Thriasium occurrerunt, experiri statuit dum Acharnas obsidet, an occurrere auderent: simul quã locus habẽdis statiuis opportunus uidebatur, simul quod Acharnes (qui magna pars ciuitatis, quippe tria milia armatorum erant) non credebantur quod sua corrumperentur neglecturi, sed omnes in prælium exituri, si non exirent tunc Athenienses: minore iam metu in posterum posse uastari campum, & ad ipsam urbem accedi. Acharnes enim suis rebus exutos, non ita promptos ad subeundum pro alieno agro discrimen, ideoq; discordes sententias fore. Et hac quidem cogitatione, cum Acharnas obsideret, Archidamus erat. Athenienses uero, quoad hostis circa Eleusina & campũ Thriasiũ subsedit, spem nonnullam cõceperunt non esse propius progressuros, memoria te
Plistoanax. nentes Plistoanactẽ Pausaniæ filium Lacedæmoniorũ regem, quatuordecim ante hoc bellũ annis, cum Peloponnesi exercitu dum Atticam inuasisset ad Eleusina & Trioze, nec ultrà progressum, rediisse: eoq; ex Sparta relegatus est, creditus id fecisse pecunia. Vt autẽ circunsidentem Acharnas exercitum cognouerunt, LX. stadiis ab urbe distantem, cum in cõspectu (ut credibile est) regio uastaretur, quod nunq; præterquam Medico bello, neq; iuuenes neq; senes aspexerãt, id uero acerbũ sane, nec iam negligendũ tolerandumq;, sed obuiam prodeundũ, cum aliis, tum præcipue iuuentuti uisum est.
Acharnẽsium diuersæ opiniones. Coacto cõcilio, magna inter eos altercatio erat, aliis exire iubentibus, aliis quibusdam non sinentibus. Vates quoq; multifaria uaticinia referebant, ad quos audiendos undique coibatur. Acharnes, q̃ putarent apud se non minimam portionem Athenienſium esse, q̃ ipsorum terra uastaretur, ad exeũdum præcipue urgebant: atq; omi ex parte ciuitas tumultuabatur, & Pericli irascebantur, prorsus immemores eorum quæ prius ipse suasisset. Cõuitiabantur etiam, q̃ cum esset dux, non tamen eos educeret, existimantes ipsum omium quæ paterentur autorem. Quos Pericles uidens ex præsenti conditione afflictari, utpote non recte sentientes de exeundo, ut ipse faciebat, cõcionem nõ
Periclis prudentia. aduocauit, nullumq; habuit cœtum, ne quid ira magis q̃ iudicio peccarent cõgregati. Itaq; urbem custodit, & q̃maxime potest quietam ciuitatem tenet: equites tamẽ emittit, ne q̃ qui ab exercitu excurreret urbi uicinos agros adorti, prædas agerent: pugnaq; equestris parua in Phrygijs commissa est, inter unam Athenienſium turmam adiunctis Thessalis, & Bœotiorum equitatum. In qua non inferiores erant Atheniẽses & Thessali, donec Bœotijs equitibus pedites auxilium tulerunt. Tunc facta fuga, Athenienſium Thessalorumq; aliquot desiderati sunt: quos tamen ipso die præterquam quod ho

stem rogarent, receperunt. postero die trophæum Peloponnenses statuerunt. Hæc au
tem Thessalorum auxilia ex uetusta societate Athenienſibus affuerunt, Larissæi, Phar- *Qui ex Thessalis Athenien siũ adiutores.*
salii, Parhasii, Cranonij, Pirasii, Gyrtonij, Pheræi: ducibus ex Larissa quidem Polymede & Aristone ex sua utroq; factione. Ex Pharsalo aũt Menone, & deinceps cæteris suorum ciuium ducibus. Peloponnenses, ubi Athenienses se obuiam non ferunt in pugnam, ex Acharnis mouerunt: populatiq; sunt alios quosdam ex populis, sitos inter Parnethum & Brilessum montes. Dum hi in Attica agunt, Athenienses centum naues
Atheniẽses Peloponnesum inuadunt. quas instruxerant cum mille armatis quadringentisq; sagittariis circũ Peloponnesum miserunt, ducibus Carcino Xenotimi, Protea Epiclis, & Socrate Antigenis filio. Qui cum hoc apparatu soluentes è portu uela fecerunt. Peloponnenses tamdiu in Attica morati, quoad commeatus suppeditauit, per Bœotiam quã non inuaserunt, sunt reuersi. Prætereuntesque Oropum regionem nomine Piraicem, quam Oropij Athenienſibus subditi colunt, populati sunt, ac regressi in Peloponnesum, in suas quique urbes discesserunt. Post quorum abitum Athenienses terra mariq; custodias collocauerunt: quemadmodum per omne bellum custodias acturi erant. Necnon mille talenta ex ijs
Atheniẽsium pecuniæ in usum belli. quæ in summa urbe essent, placuit ipsis qui præclare fecerant, seponere, nec erogare, sed ex alijs sumere in usum belli. Quod si quis aut referat, aut ferendis suffragijs obtineat mouendam pecuniam hanc alios in usus, nisi si hostes classe adoriantur urbẽ, propulsari q̃ oporteat, pœnam morte sanxerunt. Ex hac pecunia centum extra ordinem formosissimas triremes quotannis fecerunt cum suis præfectis. Quarum nulla fas erat in aliud quidquam uti, nisi cum eadem pecunia ob idem periculum si opus foret. His centum nauibus, qui erant Athenienses, cum quinquaginta Corcyrensium quæ uenerant auxilio, prænauigantes Peloponnesum, cum alijs nõnullis illinc socijs, præter alias clades quas intulerunt, egressi in terram, Methonem (quæ est in Laconica) adorti sunt, tum muris inualidam, tum hominibus uacuam. Forte in ijs circà locis erat cum
Brasidas. præsidio Brasidas Tellidis filius, uir Spartiates. Hic re cognita, cum centum armatis auxilio ijs qui intus erant, aduenit: perque medium Athenienſium exercitum, huc illuc que palatum, & ad muros conuersum, in urbem irrupit aliquot sociorum in ipsa impressione amissis: eamque tutatus est. Propter quam strenuitatem ante omnes qui bellum administrarunt apud Spartam collaudatus est. Athenienses inde soluentes abierunt: & cum Phiam Elidem tenuissent, biduo populati sunt: & ad prohibendã uim *Phia.*
uenientes ex conuallibus Elidis trecentos egregios uiros, & ex finitimis illinc Elio rum alios pugna inita uicerunt. Cæterum exorto ingenti uento, cum tempestate iactarentur in loco portu carente, multi cõscensis nauibus præteruecti promontoriũ quod
Piscis ꝓmont. dicitur Piscis, in portum qui est in Phia, uenerunt. Interim Messenij & alij nõnulli qui conscendere naues nequierant, terrestri profecti itinere Phiam expugnarunt: posteaq; in naues quæ circumibant, receptisunt. Atque illinc relicta Phia (multa enim iam manus Eliorum ueniebat auxilio) nauigantes Athenienses, alia circà loca populabantur. Per idem tempus Athenienses triginta naues miserunt ut obirent Locridem,
Cleopompus. simulque Eubœam tutarentur, duce Cleopompo Cliniæ filio: qui egressus in terram, nonnulla loca uastat, Thronium capit, obsides illinc accipit: apud Alopen qui ex Locris auxilium ferebant, commisso certamine superat. Hac eadem æstate, Aeginetas cum liberis uxoribusq; è sedibus suis eiecerunt Athenienses, exprobrata uel præcipue eis belli culpa, cum ꝑsertim tutius fore uideretur, Aeginam utiq; Peloponneso obnoxiam teneri, suoq; colonia illuc missa, prout non ita multo post missa est. Illis eiectis Pe
Thyrea. lopõnenses tum Athenienſiũ odio, tum de se bene meritis & terræmotus tẽpore cõ ser uili bello, Thyream incolendam, & eius agrum colẽdum dederunt. Qui ager Argiuũ ac Laconicũ diuidit, ad mare usq; pertingens: ubi ad hoc tempus eoq; nonnulli habitant, cæteri per Græciã dissipati sunt. Eadẽ quoq; æstate Calendis lunaribus, hoc ẽ,
Eclipsis solis. interlunio, q̃ solũ tempore credit posse contingere, sol defecit secundũ meridiem, nõ nullis intermittentibus stellis: rursusq; è curua in solidam speciem replctus est. Per

Nymphodorus. eandē quoq; æstatē Nymphodorꝰ Abderitē Pythei filiū, magnæ apud Sitalcē sororis
uirū autoritatis, quem pro hoste prius habuerant, sibi cōciliauerunt, accerseruntq;, uo
Sitalces. lentes per Sitalcem contrahere cum Tereo Thracum rege societatem. Hic autē Teres
Sitalcis pater, magnum Odrysarum regnum primus reliqua Thracia maius reddidit.
Progne. Nam bona pars Thracū ipsius iuris est, nihilq; Tereo illi attinet, qui Procnen Pandio-
nis filiam ex Athenis duxit uxorem. Neque ex eadem ambo Thracia extitere. Siqui-
dem Tereus Dauliam, quæ nunc terræ Phocidis uocatur, incoluit, tūc à Thracibus ha
bitatæ. Qua interea fœminæ facinus illud circa Itym patrauerunt, & à multis poetis
in commemoranda Philomena, luscinia auis Daulias celebratur. Et credibile est Pan-
dionem tantulo distantem affinitatem ex filia propter auxilium mutuum maluisse, q̄
Teres. eam quæ tot dierum uiam usque ad Odrysas distaret. At Teres ne nomen quidem ha
Perdicca. bens idem, regnum Odrysarum ui primus adeptus est: cuius filium Sitalcem Athenie
enses in societatem asciuerunt, cupiētes per hunc sibi & loca in Thracia, & Perdiccam
comparare. Cum uenit Athenas Nymphodorus, & societatem Sitalcis mādato iniit,
& filium ciuem Atheniēsem fecit nomine Sadocum, & bellum quod esset in Thracia,
dissoluturum se recepit, persuaso Sitalce, admittēdas Athenienſibus copias Thracum
equitū, clypeatorumq;. Conciliauit eis etiam Perdiccam, inductis ad Thermen illi red-
dendam. Vnde Perdiccas protinus Athenienſibus ac Phormioni iunctus, arma intulit
Chalcidenſibus. Ita Sitalces & Perdiccas, ille Terei, hic Alexandri filius, alter Thracū,
alter Macedonum rex, fœdus cum Athenienſibus percusserunt. Atheniēses autem
qui cum centum adhuc nauibus Peloponneſo obseruabantur, Solion Corinthioꝝ op
Euarchus. pidum: postquam diripuerunt, id cum agro solis Acarnanum Palirensibus colendum
tradiderunt, Astacumq; ui captam, Euarcho tyranno eiecto, in societatem conscive-
runt: & in Cephaleniam insulam uelificantes, citra certamen ea potiti sunt. Sita est au
tem Cephalenia Acarnaniam uersus & Leucadem, quatuor habens ciuitates: Palenſes,
Cranios, Samæos, Pronnæos. Nec multo post reuersæ sunt Athenas naues. Sub huius
æstatis autumnum, Atheniēses cum incolis duce Pericle Xanthippi filio, populariter
incursionem fecerunt in agrum Megaricum: & ii qui Peloponneſum cum centum na
uibus præteruehebantur (apud Aeginam autem tunc erant) domum repetētes, ut ac-
ceperunt omnem ciuitatem in expeditione esse, ad Megaram decreto illuc cursu com
mixti sunt: qui maximus extitit duntaxat coactus Athenienſium exercitus, utpote flo
renti ciuitate, necdum morbum passa. Fuerunt enim Athenienſium sub armis decem
milia, præter tria apud Potidæam, præter incolarum, qui unà in expeditionem armati prodierunt, non minus quàm totidem milia: præter etiam aliam leuiter armatorum
non exiguam turbam. hi magna in parte terræ illius hostiliter cum egissent, sese recepe-
Athenienſiū incursiones. runt. Fuerunt aliæ quoq; Athenienſium quotannis in agrum Megarenſem incursio-
Atalāte insula nes, nunc equitatu, nunc cū exercitu, donec Nisæam exciderunt. A quibus etiam Ata-
lante in arcem est muris firmata: & iam extrema æstate, hac insula iuxta Locros, Opū-
tios prius deserta, ne prædones ex Opūte, & aliis Locroꝝ oppidis nauigantes, Eubœ-
am prædarentur. Effecta sunt autē ista æstate hac post Peloponnenſiū ex Attica discessū.

Ineunte hyeme, Euarchus Acarnan uolens in Astacū reuerti, persuadet Corinthiis
ut cum. L. nauibus, mille quingētos armatos ferentibus se reducerent. Ipse quoq; nō-
nihil auxilioꝝ conducit. Præerant autē his copiis Euphamidas Aristonymi, Timoxeni,
Timocratis, & Eumachus Chrysidis filius: qui illuc nauigantes hominē reduxerunt,
& cætetæ Acarnaniæ nonnulla ad mare oppida subigere uolētes, id frustra conati, flo
mum reuertebant. Et cū præternauigantes Cephaleniam tenuissent, exissentq; in Cra
niorum oram, specie deditionis ab illis decepti ex inopinato inuadentibus, partē suo-
rum amiserunt: & cum acrius urgerent, domum se receperūt. Eadē hyeme Atheniēn-
ses uetere instituto bustum publice fecerunt iis, qui primum hoc in bello mortem op-
petissent, hunc in modū: Facto ante triduum tabernaculo, mortuoꝝ ossa proponunt,
& suoꝝ quisq; reliquiis si quid libeat imponit, Cum efferuntur, singularum tribuum

singulas arcas, suæ quanq; tribus ossa continētes, uehicula portant. Vnus item thorus
inanis fertur constratus, eorum qui non extant, qui inter cæsos non fuere cōperti. Ef-
ferunt autem promiscue uoluntarii quiq; uel ciues, uel hospites, fœminis propinqui-
tate coniunctis ad sepulchrum eiulantibus. condunt q; in publico monumento, quod
est iuxta monumentum Callisti apud suburbana. Vbi semper eos sepeliunt qui in bel- *Callisti monumentum.*
lo ceciderunt, præterquam qui in Marathone. Quorum singularem fuisse uirtutē exi-
stimantes, eodem in loco sepulchrum fecerūt. Postea uero quam eos humauerint, ali-
quis ab ipsa ciuitate delectus, uir haud quaq; pro inconsulto habitus, & cui pro digni-
tate conueniat, super eos orationē habet, qualē decet de illoꝝ laudibus. qua habita, dis-
ceditur. Hoc quidem more sepeliunt, quo per omne belli tempus, quoties id eis acci-
dit, legitimo utuntur. Vt autem ad hos, qui primi mortem oppetiere, laudandos Peri-
cles Xanthippi filius delectus est, & tempus affuit, à sepulchro in excelsum suggestū,
quo à pleraq; frequentia exaudiretur, procedens, ita disseruit:

Oratio Periclis funebris.

Funebris oratio miræ elegātiæ.

MVlti quidem eorum qui ex hoc hactenus loco uerba fecerunt, hunc legibus in
stitutum morem in concione dicendi ad exequias defunctorū in bello, ut pul-
chrum laudant. Mihi uero satis esse uisum est, uiroꝝ præstantium factis honores decla-
rare, qualia circa bustū hoc publice instructa conspicitis: nec in uno uiro multoꝝ uir-
tutes periclitari debere, & siue bene, siue male is dicat, haberi fidem. Arduū enim in di
cendo seruare temperamentū in ea re, in qua uix etiam ueritatis opinio afferri potest.
Nam auditor, qui & rem agnoscit, & hominem diligit, aliquid fere & opinione & uo
luntate sua inferius dictū existimat. Qui uero inexpertus est, is propter inuidiam quic
quid supra suam uim audit, ait supergressum esse ueritatem. Eatenusq; tolerandæ alie- γνώμαι
næ laudes uidentur, quatenus seipsum quisq; parem arbitrat alicui illatū assequendæ:
quibus uero imparem, iis inuidet, fidemq; nō habet. Verum quandoquidem ita olim
iam probatum est hæc fieri, oportet me quoq; legi obsequentem, ad uestram singulo-
rum & uolūtatem & opinionem, q̄plurimum potero accōmodare oꝝonem, sumpto à
ꝓgenitoribus initio. Aequum em̄ simulac decoꝝ est, ex hoc loco eis honorē hunc me-
moriæ reddere, qui regionē istam ipsi semper incolentes, posteris ad hoc tempus libe-
ram sua uirtute tradiderunt. Et cum illi laude digni sunt, tum uel magis pres nostri, q
ad ea quæ acceperant, hoc quantūcunq; habemus imperiū adiicientes, *non sine labore*
partū, nobis q nunc sumus reliquerunt: quæ uero ultra hōc sunt, ipsi nos qui assumus
præcipue pfecta ætate propagauimus, & patriam oīnibus quæ uel ad pacē uel ad bellū
pertinēt, instruximus atq; ornauimus. Vbi uero res bellicas, quibus parta sunt oīnia,
uel à nobis uel à pribus nris, strenue gestas in ꝓpulsandis bellis, à Barbaro uel à Grę-
cia illatis, omitto, nolens lōgus esse apud scientes. At quo studio huc euasimus, & qua
reip. administratione, quibus'ue artibus propagatū imperium est cum demonstraro,
ad hos laudandos accedam, existimans nec alienū esse hoc tempore iista memorari, nec
inutile ab oīni cœtu ciuium pariter hospitumq; audiri. Fungimur em̄ ea reip. admini-
stratione, quæ uicinarum leges non sectetur ciuitatū, ipsi potius alteri exemplar, q̄ ali-
ena imitantes: nomenq; habemus, non quod ad paucos, sed quod ad multos pertinet, *Democratia Atheniensiū.*
democratia. Idem iuris quantūlibet priuatim inter se differentibus oīnibus est, hono-
res prout quisq; aliquid sui specimē dederit: neq; iis qui ex certa parte ciuium sunt po
tius quàm ex uirtute, neq; propter paupertatē quis q̄ minus publico munere non fun
gatur, dūmodo patriæ prodesse possit, pro uirili parte prohibetur. Ingenue & in rep.
& in mutua quotidianorum operum suspicione uersamur, non succensentes, si uis ui
cinorum populorum cum uoluptate aliquid agat: ac præferentes innoxiam quidē, sed
triſtem quādam in alieno gaudio seueritatem. Priuata alacriter cōmunicamus: quæ ad
remp. spectant, minime præuaricamur, propter metū tum eoꝝ qui sunt in magistra-
tu, tum uero legum, eaq; præcipue, quæ uel in auxilium læsoꝝ latæ, uel quæ latæ nō
sunt, euidentē ignominiam irrogantes. Iam uero laboribus plurimas animi remissio-

nes indulgemus: ſacra certamina, anniuerſariaq; ſacrificia, cum decenti priuatoꝝ appa
ratu interponentes, quorū quotidiana declaratio triſtitiam diſcutit. Importantur huc
propter magnitudinē ciuitatis ex oībus terris oīa, euenitq; nobis ut nō magis hinc
natiuis bonis fruamur, quā iis quæ ſunt apud alios homines. In ſtudiis autē rei belhcæ
hinc quoq; differimus ab hoſtibus, qđ hanc urbem oīmbus exhibemus, nullis expulſi
onibus hoſpitū quempiam uel diſcere uel ſpectare prohibemus, quaſi hæc non occul
tata ſint profutura hoſti ſi uiderit. Neq; magis aut apparatui belloꝝ aut fraudibus cōfi
dimus, quàm id quod ipſi p̄ſtare poſſumus. Ad res agendas animi præſtantia apud q̄ſ
dam in diſciplinis iuuenes ab ineūte ſtatim ætate uirile robur pertinaci exercitatione
nanciſcuntur: nos autem, qui iam remiſſius uiuimus, nihilo tamen ſegnius hoſtilia dif
crimina adimus. Cuius rei ſignum eſt, quod neq; Lacedæmonii per ſe tātum, ſed cum
omnibus terram noſtram inuaſerunt, & ipſi per noſmet finitimorū fines ingreſſi, eos
qui domi ſua tuebantur, haud difficulter plerunq; ſubegimus. Adeo nemo hoſtiū un
quam aduerſus oīm noſtrā uim ferre ſe auſus eſt, tum propter noſtrū rei nauticæ ſtu
dium, tum propter copias quas in diuerſa terrarum loca dimittimus. In quorū ſi quo
conſerta pugna cum aliquibus noſtrum illi fuere ſuperiores, cūctos nos ſuperaſſe glo
riantur: & cum uicti ſunt ab uniuerſis, uictos eſſe ſe prædicant. Quanq̄ ſi quiete pot
us quàm laborum aſſiduitate, nec legibus magis q̄ generoſis moribus periclitari uel
mus, ſatius eſt nobis nō defatigari ærumnis ante, quàm ueniant: & cum tempus eſt il
las ſubeundi, uideri ſubire non minus ſtrenue, quàm ii qui ſemper in ærumnis agūt.
Licet hinc quoq; ciuitatem iſtam admiratione dignam ſicut in cæteris cognoſcere, qđ
ſpecioſa quidem ſocia mediocritate complectimur. Philoſophamur autem, id eſt, ino
piam toleramus citra animi eneruationem: diuitiisq; utimur potius in rem opportuni
tate, quàm cum uerborū iactantia. Egeſtatē ſuam nulli fateri deforme eſt: deforme, ut
eam deuitet, nō anniti. Adeſt p̄terea eiſdem hominibus ſuaꝝ ſimul & cōmunium rer
cura: & iis qui rebus agendis incūbunt, nō minor de reip. ſtatu notitia. Soli em̄ nos cū
qui nihil rationis cū rep. habet, non ciuē otioſum, ſed inutilē arbitramur. Iidē ſi quas
res recte iudicamus cōcipimus ue, non exiſtimamus oſonem iis rebus officere, ſed po
tius nō doceri prius illas ſicut oportet q̄ exequaris. Nam hoc quoq; p̄ſtantius habem
q; iidem p̄cipue in iis quæ aggredimur, & audacia utimur, & ratiōe: cum aliis inſcitia
fiduciam, ratio cunctationē afferat. Præſtantiſſimo quiq; animo æqſſime iudicant: qui
& dura ſimul aptiſſime ac iucunda cognoſcunt, & ob id à periculis ſe non ſubtrahūt.
Iidem erga multos ultro uirtutis officiis fungimur: quippe qui nō accipiēdis, ſed dan
dis bñficiis amicos cōparamus. Quoniam meliore conditione eſt qui bene facit, peio
re cui bene fit: cum ille quod fecit tueri debeat bñuolentia, hic ſciat ſe in dando nō gra
tificaturum, ſed gratiam redditurum. Iidem ſoli emolumēti magis quàm liberalitatis
fideliter exercendæ ratione habita, aliis magnifice gratificamur. Atq; ut ſemel dicā, ui
detur mihi hæc ciuitas tum in totum eſſe Græciæ magiſteriū, tum per ſingulos uiros
corpus ad plurima rerum genera idoneum exhibere, cum gratia præcipue & uenuſta
te. Et quia hæc impræſentiarum non orationis iactatione magis quàm reꝝ ueritate ni
tuntur, hæc urbis potentia quam his artibus parauimus eſt documēto. Quæ ſola oīm
um eaꝝ quæ nūc ſunt, fama ſui (ut expimento cōſtat) maior eſt: ſola quæ nec hoſti oc
currens iraſcit ob acceptam ab illo cladem: neq; à ſubiectis male audit, tanq̄ indigna
quæ dominet. Neq; nullis potentiam noſtram, ſed uel maximis teſtificamur indiciis,
futuri p̄ſentibus uenturiſq; miraculo: nec deſiderantes aut Homeꝝ præconē, aut quiſ
quis in p̄ſens carminibus mulceat. Opinionē rerū ueritas delet. Sed oīa maria oēsq;
terras noſtra audacia peruias fecimus, ubiq; bonoꝝ malorumq; ſeparatim monumen
ta collocātes. Pro hac igit ciuitate & iſti (quia indignū ducerent eā euerti) præliān
tes, gñoſe occubuerunt, & reliquoꝝ decet unūquenq; uelle anniti. Quæ cauſa mihi fu
it, ut prolixius de ciuitate loquens, tum docerem non de pari re nobis eſſe certamē, &
quibus nihil ſimile adeſt, tum planā facerē probationibus hoꝝ laudem, de q̄bus nunc

Sententia memorabilis.

me habetur oratio: cuius haud ea quæ maxima, iam dicta ſunt. Nam quæ ego ciuitatis
decora prædicaui, ea nimirum iſtorum atq; eorum ſimilium uirtuti debentur. Qualis
non in multis Græcorum de ſuis operibus ratio conſtet. Atq; mihi uidetur uirtutē ui γνώμη
ri, ut nunc iſtorum, uita ſignificare, mors plane declarare. Etenim iuſtum eſt, eos qui
præſtare alia nequeunt, certe in bellis patriæ fortunam in animo proponere: cum me
lius publice de ciuitate, quàm peius priuatim meruerint, hoc malum illo bono obru
entes: ueluti iſti, quorum nemo neq; diuitiis mollitus eſt, præoptans illis in poſterum
frui: neq; ſpe paupertatis in diuitias commutandæ, à ſubeundis aſperis retētus eſt, ho
ſtilis pœnæ quàm ſalutis ſuæ cupidiores. Simulq; hoc oīum pulcherrimum pericu
lum exiſtimantes, uoluerunt ex ultione hoſtium ad hæc peruenire: freti ſpe, id quod
non uiderunt, conſequendi: dignū etiam opus, ex iis quæ iam uiderant, ducentes cui
ſe crederent: ſatiusq; eſſe in propulſanda ui pati, q̄ in cedendo incolumes fieri. Et cum
dedecus infamiæ fugiunt, rem corpore pertulerunt: & breuiſſimū intra tempus cum
fortuna potius per ſummam gloriam, quàm cum timore tranſigere. Et iſti quidē, qua
les par erat, tales in patriam extitere. Reliqui uero debent minus quidem obnoxiū ca
ſibus optare, ſed nequaq̄ minus audacē poſtulare in hoſtes ut habeant animum: conſi
derantes non ſola oratione conſtare profectum, quem apud uos non minus q̄ ego co
gnitum habentes, ampliaret quiſpiam cōmmemorando, quantum boni ineſt in hoſti
bus propulſandis: ſed uel magis, ſi contemplantes quotidie ex operibus potentiam ci
uitatis, efficiamini illi⁹ amatores. Et cum ea uobis magna uideatur eſſe, cogiteris uiros
magnanimos, qui ius faſq; intelligerent, in operibus prudētes, iſta comparaſſe: & qui
quoties eis ex ſententia non ceſſiſſet, non ſtatuerunt ſua uirtute fraudandam eſſe ciui
tatem, ſpecioſiſſima eam collecta donantes. Publice nanq; corpora impenderunt: pri
uatim laudem, quæ nunquam ſeneſceret, acceperunt: ſimul & honorificentiſſimam ſe
pulturam, in qua nō magis ipſi ſunt ſiti, quàm ſempiterna eorum gloria, ut ſeſe quoq;
offeret tempus uel narrandi uel imitandi, celebranda relinquitur. Quippe illuſtrium
uirorum oīs terra ſepulchrum: neq; id domeſticorum tantum ſaxorum teſtatur in
ſcriptio, ſed etiam ſine ſcripto in exteras gētes egreſſa memoria, magis apud animū cu
iuſq; quàm apud urnas hoſpitatur. Quos ipſi nunc ad imitandū uobis proponentes,
& felicitatem exiſtimantes eſſe libertatem, rurſus libertatē eſſe felicitatē, nolite bellica
recuſare diſcrimina. Neq; enim calamitoſi, quibus ſpes boni nō adeſt, iuſtius uitæ nō
parcant, quàm ii quorum diuerſa uitæ cōditio, & præſertim optima periclitatur. Tri
ſtiorq; eſt uiro prudentia prædito contumelia comes ignauiæ, quàm per robur & pu
blicam ſpem ſine ſenſu futura mors. Ideoq; parētes iſtorum, nunc quicunq; adeſtis, nō
magis deſleo quàm conſolor. Cum em̄ multiplicibus dum educantur, ut ſcimus, ſub
iaceant accidētibus, præclare cum illis agitur, quod præclariſſimū ſortiuntur ut nunc
iſti obitum, uos mœrorem, & quibuſcūq; datum eſt, ut eorū uita feliciter acta pariter
& finita cēſeatur. Nec me fallit, arduum eſſe perſuaſu ne mœſtitiam ſentiatis, quoties
uobis iſtorum memoria refricabitur: in aliorum rebus ſecūdis, quibus & ipſi aliquan
do exultaſtis, & ex iis bonis non quibus nunquam potituri, ſed quibus diu potiti pri
uantur. Tolerare tamen oportet ſpe aliorum liberorū eos, qui in ætate adhuc ſunt pro
creandi. Siquidem futura ſoboles, & quibuſdam erit particularis obliuio defunctorū:
& reipublicæ bis proderit, quod eam nec deſolatam patietur, & tutam præſtabit. Nō
enim poſſunt aut par aut iuſtum cōſilium dare ii, qui exponunt periculis liberos iſto
rum more, & qui nō exponūt. Vos uero qui in ætate proceſſiſtis, quo diuturniorem
uitam feliciter traduxiſtis, eo plus lucri uos feciſſe exiſtimetis: & hoc quod ſupereſt ui
tæ, breue futurum, quod utiq; ob iſtorum gloriam leuius fiet. Sola nanq; magnanimi
tas non ſeneſcit: nec magis in affecta iam ætate lucrari delectat, ut quidam aiunt, quàm
honorari. Filii autem horum ac fratres qui adeſtis, magnum uideo uobis propoſitū eſ
ſe certamen. Nam eius qui fato functus eſt, uirtutem nemo nō ſolet proſequi laude, ac
fere ſupra modū. At uos non pares iudicamini, ſed aliquantulo inferiores eſſe. Quip

pe uiuentium inter æmulos liuor est, quo sublato, uirtus cum beneuolo celebratur as-
sensu. Si quid autem me oportet de muliebri quoque uirtute commemorare, earum
quæ nunc erunt uiduitate breui, omnia exhortatione complectar. Etenim ingenti uo
bis est gloriæ, non esse uos sexu uestro infirmiores, hoc est pudicas esse. Cuius rei de-
cus dedecusue nimiũ cadit in uiros. In hac ego oratione legibus iniuncta, retuli quæ
cunque habui utilia, & re ipsa qui sepeliebantur ornati sunt. Quorum liberos ciuitas
hinc ad pubertatem publice alet, utilem profecto & istis & futuris proponẽs laurcam
talium certaminum. Quæ enim huberrima uirtutis proposita sunt præmia, ad ea opti-
mo quisque in rempublicam animo contendit. Iam postquam suos quisq; necessarios
deplorastis, abscedite. Actum est autẽ huiusmodi funus hyeme: tum, quia primus
annus belli finitus est. Ineunte æstate, Peloponẽnenses sociiq; ex duabus quemadmo-
dum superiore anno partib⁹ Atticam ingressi sunt, duce Archidamo Zeuxidami filio
Lacedæmoniorũ rege: castrisq; positis, regionem populabantur. Vbi cum nõ multos
dies fuissent, morbus primũ apud Athenienses cœpit: prius quidẽ, ut aiunt: alibi quo
que & circa Lemnum, & aliis multis in locis grassatus. Cæterũ neq; tantũ pestilẽtiæ,
neq; tantum funerũ usquam fuisse memoratur. Nam huic nec medici pares erant ignо
to eis inter initia: imò ipsorum plurimi extinguebantur, ut maxime illos adibant: nec
alia ulla hominũ ars, nec quæ in templis expostcebantur, nec diuinationes, & quæ sunt
id genus quibus utebant, omnia deniq; frustra fuerunt. Eaq; homines malo ipso eui-
cti cum morerẽtur, reliquerunt. Incepit autẽ (ut fertur) primũ ex Aethiopia, quæ est
super Aegyptum. Deinde in Aegyptũ Libyamq; descendit: & in regis magna ex par
te regionem: confestimq; Athenas inuasit, principio in Pyreo cõtagionis facto: ita, ut
ab eis diceret, uenena in puteos (nondũ enim illic fontes erant) à Peloponẽsibus ei-
se deiecta. Mox & in superiorẽ urbem processit: multoq; magis iam mors ingruebat.
Referatur igit hoc, ut cognoscat quisq; uel peritus medicinæ, uel imperitus, unde cre
dibile sit id extitisse, quas ue satis idoneas existimet causas, quæ ad tãtam mutationem
uim haberent. Ego uero quæ potero referam, & quæ sibi quisq; proponẽs, si quando
hoc rursus incidat, iam prædoctus habeat aliquid præcipue, unde non ignoret, aperi-
am & ipse passus hunc morbũ, & alios patientes intuitus. Enimuero annus ille, ut cõ-
fessione fere omnium constat, maxime immunis fuit aliorum morborũ. Quod si quo
quis alio prius laborabat, is morbus in hunc omnino conuertebatur. Cæteros quoq;
salubri corpore repente nulla ex causa corripiebant ante omnia capitis acres feruores,
oculorum suffusio ruboris, adustioq;. Introrsum uero statim lingua cum faucibus san
guinolenta uisebatur, spiritus arcte, & cum graueolentia meabat. Deinde ex iis sternu
tatio raucitasq; existebat, nec diu post, labor in pectus cum uehementi tussi descende-
bat: & cum ad præcordia hæserat, illa uexabat: sequebantur cunctæ fellis & humoris
quæ à medicis nominantur apocatharses, & ipsæ cum ingenti cruciatu: & plerisq; in-
anis incidebat singultus, acrem ciens spasmum: qui in quibusdam protinus, in quibus
dam serius sedabatur. Et corpus quidem exterius non admodum feruẽs tactu erat: ne
que pallidum, sed subrubrum, fuscum, minutis pustulis ac papulis scatens. Interius au
tem ita ardebat, ut neq; perq; tenuia uestimenta aut sindones iniici, neq; aliud quippiã
nisi nuditatem sustineret. Iucũdissimũ erat in gelidam seipsos aquam abiicere, id quod
in puteis multi eorũ quibus custos deerat fecerunt, inexhausta siti adacti. Quanquam
perinde erat nimis ac minus bibere. Accedebat huc inquies membrorum, perpetuaq;
uigilia. Neque uero corpus quoad morbus augebatur flaccescebat, sed opinione ho-
minum fortius pesti reluctabatur. Adeo plurimi intra nonũ & septimum diem ab ar-
dore urente uitalia necabantur: adhuc aliquid roboris habentes, aut si hoc tempus ex-
issent, tamen desidente ad uterum morbo, atq; illum acriter concutiente, idq; cum alii
duo profluuio, multi quoq; postmodũ debilitate ipsa peribant. Peruagabat em omnẽ
corporis superficiẽ, in capite primũ coalita lues. Ex qua utiq; perniciosissima, si quis
conualescebat, eius uiolentiam significabant extrema membrorũ: siquidẽ ad uerenda

Anni secũdi initium. Peloponnenses in Atticam.

Pestis Atheniensium.

Thucydides peste corre-ptus.

Apocatharses

Attende uim pestis.

& ad summas manus summosq; pedes prorumpebat, quibus nonnulli amissis libera-
bantur: quidam amissis & oculis. Sunt etiã quos simulac surrexerunt, omnium pari-
ter cepit obliuio, necessariorum quoq; ac suiipsorum. Nam genus morbi in singulis ex
titit, & maius quàm ut exprimi, & acerbius, quàm ut humana natura tolerari possit: in
hoc declarans præcipue aliquid aliud fuisse præter consueta, ꝙ cum multa hominum
cadauera iacerent insepulta, alites quadrupedesq; ea uel nõ adierunt, uel quæcunq; gu-
starunt attigeruntq;, periere. Quibus ex auibus euidens fiebat coniectura, ꝙ neq; circa
cadauera, neq; alibi uisebantur. Canes magis propter hominis consuetudinem mali si-
gnificationem dabant. Verum (ut alia multa calamitatis genera præteream) quæ singu
lis acciderunt, aliis quàm aliis asperius, eiusmodi in totum morbus fuit, cum aliud quid
dã insolens accessit, quod tunc animos affligeret, ꝙ quicquid fiebat, proficiebat in mor
bum. Peribant alii per incuriam, alii per multam curationem, nec de ulla medicina con
stabat, quam quis diceret utilem fore, si offerretur. Quod enim alteri proderat, id offi-
ciebat alteri. Corpus integrum erat, nullum præ se ferens roboris imbecillitatis ue dis-
crimen: idq; etsi quantalibet obseruatione curaretur, à peste corripiebatur. Teterrimũ
tamen totius mali fuit animi defectio, quoties quis languoris sibi conscius, protinus an
ticipata desperatione sui, multo seipsos magis destituebant, nec languori resistebant.
Et quia alius ob alterius curationem plus lædebatur, ritu ouium moriebãtur: quæ præ-
cipua mortium causa extitit. Nam siue præ metu inuicẽ non adirent, destituti peribãt: *Mortiũ causa*
unde multæ domus uacuæ factæ sunt: siue adirent, inficiebantur: & præcipue qui offi-
cij gratia diligentius aliquid administrassent, utpote pudore non adeundi amicos, ipsi
sibi non parcentes. Postquam domestici, eos qui uita excesserant, cõplorauerant, defici
ebant luis uehementia superati. Verum ii præcipue morientem laborantemq; misera-
bantur, qui ipsi euaserant: quippe id iam antea experti, ac de se securi. Neq; enim bis eũ
dem morbus corripiebat duntaxat ut extingueret. Qui quidem ab aliis beati censeban-
tur, & sua ipsi sponte ob suæ sospitatis lætitiam spem in posterum præsumebãt, ne qñ
alio morbo absumerentur. Angebat autem eos præter ingruentem pestem cõportatio
rerum ex agris in urbem: iis qui ex agris migrauerant, grauior. quippe domorum penu
ria, in cauernis utiq; tempore æstiuo animam strangulantibus agitabant. Ita non modo
sine ulla dignitate expirabant, sed alii aliis immortui mutuo iacebant: semianimesq; in
uiis & circa fontes omnes aquæ desiderio uolutabantur. Quin ipsa templa in quibus ta
bernacula fecerant, referta erant illic mortuorum, hominibus uiolentia mali quid age-
rent non habentibus, abalienatisq; à cognitione sacrorum sanctorũq;: perturbatis pari-
ter omnibus sepulchrorum iuribus, quibus antea utebantur, cum sepelirent quisq; ut
poterant. Multi quoq; crebra iam familiarium strage, quia idonea deerant, ad pudẽda
conuertebãtur sepulchra. Nam alii occupatis quos alieni extruxerant pyris, mortuum
suum imponebant, ignemq; subiiciebant: alii cum alter arderet superiecto quem fere-
bant, abibant. Vnde primum incepit in ciuitate uitium hoc in maius euasurum. Fact
lius enim quis audeat ea quæ prius occulta uoluisset, ne comperta forent inimicis uolu
ptati. Videntes tam in promptu fortunæ commutationem, beatos repente moriẽtes,
modo inopes repente illorum bona consequentes, operæpretium putauerunt, ad sub-
ita gaudia uoluptatesq; transire, diurnam arbitrantes & uitam & pecuniã. Nemoq; per
honestatem quam cernebat animum induxit: ad inferendas sibi ærumnas, inexploratũ
habens, priusquam ad illam peruenirent occumberet nec ne. Quod autem in præsentia
erat iucundum, & undiq; ad se animum pelliciens, id & honestum constituebat & uti
le, deorum metu aut hominum legibus nequaq; coercitus: cum & in æquo poneret pi
um uel impium esse, uidentes æqualiter cunctos oppetere mortẽ, nec timerent eousq;
uindictæ ueniendum, ut delicta uiuentes luerent: multoq; maiorem illius iudicii pœ-
nam imminere, in quo tulissent iam facta sententiam, quæ antequam decidat, consenta-
neum esse se aliquantulum uita frui. Tali igitur clade Athenienses circumuenti uexabã
tur, hominibus intra muros mortem obeuntibus, & extra hostibus agrum ferro igniq;

uastantibus. Qua in calamitate cum alia repetebantur memoria, qualia credibile est, tũ uero hoc carmen quod senes aiebant iampridem decantari:

Doriacum ueniet limo comitante duellum.

Limos. De quo altercatio erat, num λοιμός, id est, pestilentia in hoc carmine ab antiquis nomi-
naretur, an λιμός, id est fames. Sed euicit impræsentiarum merito pestilentiæ interpre-
tatio. Ad ea enim quæ patiebantur homines oraculum retorquebant. Equidem existi-
Doricum bellum. mo si aliud post hoc aliquando contigerit Doricum bellum, itidem ex rerum fide fame
cantaturos. Memorabant præterea qui norant oraculum Lacedæmoniorum, cum illis
Oraculum. deus consulentibus an oporteret bellum mouere, respondit, penes omni conatu bel-
lantes uictoriam fore, se quoq; ipsum auxilio. Itaq; similia circa hoc quoq; futura augu-
rabantur. Morbus autem primo statim Peloponnensium ingressu cœpit: nec ipsam Pe-
loponnesum inuasit, ut dignum relatu sit. Athenis præcipue grassabatur. Secundo lo-
ca aliis oppidis, ut quodq; frequẽtissimũ populo erat: Et hæc quidem quæ circa mor-
bum extitere. Peloponnenses uero ubi campestria populati sunt, in partem, quæ ma-
Laurius mons. ritima uocatur, processerunt usq; ad Laurium, ubi sunt argẽtea metalla Athenien sibus,
& hanc primum quæ Peloponesum spectat, deinde quæ ad Eubœam & Andrum uer-
git, uastauerunt. Pericles autem tunc quoq; dux in eadem perstabat sententia, sicut su-
periore expeditione fecerat, ne Athenienses exirent. Qui cum hostes adhuc in campo
agitarent, priusquam maritimas copias promouerent, centum naues ad inuadendum
Peloponnesum instruebat: quas omnibus præparatis soluit, ducens in iis Atheniensi-
um armatorum quatuor milia, trecentos equites in hippaginibus, quas tunc primum
ex uetustis nauigiis fecerãt, comitantibus Chijs & Lesbiis cum nauibus quinquaginta.
Dum solueret Pericles cum exercitu, Peloponnenses ad maritima Atticæ agentes reli-
Epidaurus. quit. Vbi peruẽtum est Epidaurum, qui est in Peloponneso, magnam agri partem po-
pulati sunt, adortiq; urbem in spem uenerant expugnandi, sed non successit. Recipien-
Trœzenis. Halias. Hermionis. Prasiæ. tes se illinc idem fecerunt in ora Trœzenide & Halide & Hermionide. Quæ loca in
Peloponeso sunt ad mare omnia. Profecti illinc in Prasias, quod est in ora maritima La-
conicum oppidum, uastato agro ipsum ceperunt diripueruntq;. His actis domum re-
diere, nec nacti sunt apud Atticam Peloponnenses iam domum reuersos. Quandiu Pe-
loponnenses in Attica erant, & Athenienses cum classe nauigabant, tamdiu morbus
Athenienses domi foris que uexabat. Ex quo ferebatur Peloponnenses metu morbi,
quem de transfugis discebant in ciuitate sæuire, & simul sepeliri mortuos sentiebant,
raptim ex finibus excessisse. Hac autem expeditione Peloponnenses cum diutissime
manssissent, uniuersam regionem ferro populati sunt, quadraginta ferme diebus illic
Agnon. consumptis. Eadem æstate Agnon Niciæ & Cleopompus Cliniæ filius collegæ in pri-
Cleopompus. tura Periclis, sumptas easdem, quibus ille usus fuerat, copias festinato duxerunt aduer-
sus eos, qui sunt in Thracia Chalcidenses: Potidæamq; adhuc obsessam cum peruenis-
sent, machinas urbi admouent, omniq; ope illam expugnare conantur. Sed neq; cona-
tus hic, neq; apparatus alius processit, interueniẽte morbo, qui prorsus in Atheniensi-
um exercitu grassabatur, ita ut eo prior exercitus, ob hunc qui cum Agnone superue-
nerat læderetur, cum hactenus prospera ualetudine usus esset. Nam Phormio cum mil-
Phormio. le sexentis apud Chalcidenses amplius non erat. Itaq; Agnon mille quinquaginta mi-
litibus quadraginta circiter intra dies morbo amissis, Athenas renauigauit, relictis pri-
stinis in Potidææ obsidione militibus. Post alteram uero Peloponenensium inuasionem,
Athenienses cum & ager ipsorum iterum ferro uastaretur, & morbo parirer ac bello
premerentur, mutata uoluntate Periclem insimulabant, tanquam autorem ipsis belli
gerendi, eiq; calamitates referebant acceptas. Igitur ad cedendum Lacedæmoniis ani-
mo inclinantur. Sed missi aliquot legati re infecta redierunt. Tunc undiq; consilij ino-
pes in Periclem inuehebantur. Ille cernens eos præsentem statum ægre ferẽtes, omni-
aq; agentes quæ ipse peruiderat, aduocata concione (adhuc enim ptor exercitus erat)
exhortatus est eos ad bene sperandum, reuocans iracundiam ad lenitatem, & metum

ad fiducium, procedens: atq; hunc in modum locutus est:

Oratio Periclis.

NEc inexpectata mihi uestra in me indignatio fuit (intelligo enim eius causas) & eam ob rem coegi concilium, ut in memoriam redigam ac reprehendam, si quid uos haud recte uel mihi succensetis, uel aduersis succumbitis. Ego enim existimo, melius agi cum ciuibus priuatim, si tota ciuitas fortunata sit, quàm si per singulos ciues felix sit, publice uero labefactetur. Nam quum euertitur patria, is cui priuatim bene est, nihil tamen minus & ipse euertitur: cui autem male, is in illa prospere agente multo magis incolumis est. Quoties igitur patria suas ipsius potest tolerare clades, quas nemo unus possit, quo pacto non conueniat uniuersos illi opitulari, neq; id quod nunc agitis, domesticis iacturis attonitos, reipublicæ salutem pro derelicta habere, incusantes me qui bellandi consilium dedi, atq; adeo uos ipsos qui id cõprobastis? Et mihi tali uiro irascimini, qui (ut reor) sum nulli secundus, uel in cognoscẽdo quæ opus facto sunt, uel in explicando, uel in amanda ciuitate, uel in uincenda pecunia. Nam qui nouit, neq; id quod sentit explicat, perinde est ac si nesciret. Qui uero utrunq; habet, nisi studiosus reipublicæ fuerit, is peræque nihil ex utilitate ciuitatis loquetur. Cui autem hoc etiam affuerit, si idem pecunia uincatur, pro hac una habebit cuncta uenalia. Itaq; si mihi hæc omnia mediocriter præter cæteros adesse uos iudicantes, de bello gerendo fidem habuistis, nunc haud probe eidem crimen imponitis. Etenim eos qui prospera fortuna utuntur, bellum præoptare quàm pacem, magna uecordia est: sin uero necesse sit, aut finitimis cedentes imperata facere, aut pro uictoria belli adire discrimen, pro fecto qui cedunt, iis qui resistunt uituperari digniores. Et ego quidem idem qui antea sum, nec à sententia discedo. Vos autem uacillatis, quos constat integra re mihi acquiescere, accepta calamitate pœnitere, & rationem meam uestra infirmitate metientes nõ rectam iudicatis. quia sensum molestiarum unusquisq; hactenus habuit, cõmunis autem utilitas nondum patet. Magnaq; mutatione facta, & hac ex leui momento, mens uestra languescit ad ea perferenda, quæ decreuistis. Rapiunt enim consilium repentina & inexpectata & longe præter opinionem accidentia, id quod nobis cum circa alia, tum uel maxime circa morbum usu uenit. Tamen cum urbem ciuitatemq; magnam habeamus, & perinde egregiis institutis simus educati, decet ne maximis quidem nos incommodis uelle succumbere, nec amplitudinem nostram labefactare. Nam æqui iuris esse homines censent, & accusare eum, qui per ignauiam gloriæ quam obtinet desertor est, & odisse eum, qui per confidentiam gloriam ad se non pertinentem affectat. Sepositoq; priuatarum rerum dolore debemus salutem publicam uindicare, huic belli labori, ne magnus sit, néue aliud contingat, resistentes. Et satis quidem illa sint, in quibus alias sæpe demõstraui, me non iure uobis in suspicionem uenire. Aperiam autem & hoc, quod neq; ipsi uidemini unquam cogitasse, cum uobis affit (de magnitudine loquor imperii) neq; ego in pristinis orationibus usurpaui, ne nunc quidem memoraturus, ut pote specie ipsa iactantiusculum, nisi uos præter rationem attonitos uiderem. Ipsi quidem existimatis in socios tantum uos tenere imperium, ego uero pronuntio, ex duabus partibus, quæ in usum patent terra & mari, uos alterius insolidum potentissimos esse, duntaxat quatenus obire cõsuestis, & si plus obire uelletis, porentissimos esse. Neq; est hac tempestate rex quispiam, aut aliqua gens, quæ uos instructa quæ nunc adest classe nauigantes prohibere possit. Qua ex potentia ut apparet ne iis quidem caremus, quæ uos magnificatis, ad domesticum & terræ usum pertinentia. Itaq; non est consentaneum, iniquo uos ea ferre animo, & non potius æquo atq; sedato, existimantes ornamentum diuitiarum apud potentiam esse, & libertate per nos incolumi facile hæc iri recuperatum: quæq; si nõ seruamus, sed imminui libenti animo patimur, in neutro nõ degenerare nos à patribus nostris iudicandos, qui hæc non ab aliis acceperunt, sed laboribus suis parta atq; custodita nobis tradiderunt. Nam turpius est, quàm conatu potiendi frustrari, exui potientem, Conueniteq; aduersus hostem ire nos, non modo con-

fidentes,sed etiam fidentes. Siquidem confidentia ex improuisa,quoq; prosperitate in
ignauum etiam aliquem cadit: fiducia uero præbet ei, qui se consilio credit, ut hosti
præualeat,id quod uobis accidit, & in pari conditione fortunæ: solertia ex altitudine
mentis tutiorem reddit audaciam,spei,cuius uis in lubrico est,minus fidei habens,quã
ex præsentibus copiis,consilio,cuius exploratior prouidẽtia est. Decet item uos pubii
cæ ob imperium dignitati, qua cuncti lætamini, consulere, nullum recusantes labo
rem,nisi & honores recusetis: neq; existimare de libertate tantum amittenda rem esse,
sed de amittendo imperio periculum quoq; subeundum, ob eas quas in imperio con
traxistis offensas, à quo discedere uos iam integrum non est, ne quis hoc impræsentia
rum ueritus existimet se nullo negotio liberaliter degere. Quippe imperium iam ue
luti tyrannidem administratis, quod sumere quidem uidetur esse iniurium, deponere
autem periculosum. Nam huiusmodi homines qui bellum timent,persuadendo, alios
protinus & ciuitatem perderent, & si quibus ipsi præessent, eos liberos esse sinerent.
Enimuero otium neq; potest esse incolume, nisi negotio modificatum, neq; in princi
pe ciuitate conducit,sed in ea,quæ bona fide tolerat seruitutem. Vos uero neq; huiusmo
cemodi ciuibus seducamini,neq; mihi succenseatis,cui de bello gerendo fuistis assenti,
Quod si hostilis aduentus ea fecit quæ facturum esse credibile erat uobis sibi obedire
nolentibus, & si accessit præter expectationem hic morbus, res sola omnium spe no
stra potentior, unde scio me magna ex parte magis inuisum esse, profecto iniuste me
perosi estis,nisi & quoties uobis prospere præter opinionem euenit, eam mihi felicita
tem referatis acceptam. Oportet enim quæ diuinitus, necessario: quæ ab hostibus pro
ficiscuntur fortiter ferre. Quæ cum fuerint olim in more huius ciuitatis, cauete ne nũc
dissoluantur in uobis, cum præsertim sciatis eam apud omnes homines ideo maxi
mum habere nomen, quod non cedat aduersis, quodq; plurimos labores ac plurima
corpora in bello consumpserit,& summa ad hanc diem sit potita potentia. Cuius apud
posteros in æternum si quando nunc cedamus(Natura enim comparatum est ut omnia
decrescant)memoria deseretur,atq; adeo Græcorum, quoniam Græci nos latissimum
renuimus imperium,& maxima tolerauimus bella,tum aduersus uniuersos,tum aduer
sus singulos, ciuitatemq; opulentissimam & frequentissimam habuimus. Quanquam
qui segnis est,ista haud dubie uituperabit, sed rerum gerendarum studiosus æmulabi
tur. Quod si quis opes non adeptus sit, inuidebit. Cæterum odisse & mœstum esse o
mnibus quidem in suo tempore contingit, quicunq; se dignos existimarunt ut aliis in
perarent. Quisquis in maximis rebus inuidiam suscipit, recte is consulit, nam odium
non admodum resistit. Verum splendor in præsens,& perpetua in posterum gloria ce
lebranda relinquitur. Quæ duo uos prospicientes, decus futurum, & dedecus præ
sens,alacri iam animo decus capessite, ac dedecus deuitate,nullum ad Lacedæmonios
caduceatorem mittendo,significantes nos præsentibus ærumnis opprimi, tanquam ñ
qui quoniam inter accidentia,& minimum afflictantur animo, & re quam maxime re
luctantur, sunt omnium & priuatim & publice præstantissimi. Talibus Pericles di
ctis tentauit tum mitigare in se conceptam Athenienſium iram, tum animos à præsen
tibus malis abducere. Cui publice quidem acquieuerunt, nullisq; amplius ad Lacedæ
monios missis legatis,impensi incubuere in bellum,priuatim tamen difficultates ægre
ferebant: plebs quia quas tenues habebat facultates exhauriebantur, proceres quod ex
mia in agris prædia uillasq; sumptuose magnificeq; ædificatas amiserant,pro pace ma
xime omnes bellum habentes. Nec prius quam gerebant indignationem posuere,
quam eum pecunia mulctarunt, rursusq; no... multo post id quod fieri uulgus amat,
ducem delegerunt omnium ei rerum permisso arbitrio: quem & si suam quisq; uicem
dolentes ob iacturam rei familiaris abiectiori iam animo erant, tamen ñs quæ ad rem
publicam spectabant longe omnium præstantissimum iudicabant. Quamdiu enim rei
publicæ præfuit,in pace moderate eam administrauit, integre tutatus est, amplissimam
reddidit;illatoq; postea bello ciuitatis uires,ut liquet, præuidit. Cuius post obitũ prog

uidentia in bellum (duos enim ab eo moto annos & dimidiatum uixit) uel magis co
gnita est. Nam is dicebat ita demum uictores euasuros,si bello abstinerent, rem nauti- *Periclis mors.*
cam curantes,neq; imperium capesserent bello, neq; ciuitatem in periculum uocarent.
Illi uero hæc omnia è contrario egerunt, & cætera quæ extra bellum esse uidebantur,
ex sua quisq; ambitione atq; priuato quæstu, in suam sociorumq; perniciem admini
strauerunt: quæ si prospere cessissent,fructuosa priuatis hominibus,& honorificata po
tius fuissent: Cum uero improspere cesserint, pernicioſa in bellum reipublicæ extite
runt. Cuius rei causa fuit,quod cum ille polleret dignitate atq; consilio,& pecunia pro
culdubio incorruptus esset, libere multitudinem continebat. Nec magis illi se comi- *Periclis laus.*
tem quàm ducem præbebat. Nec enim adeptus per illicita potentiam, aliquid ad uolu
ptatem loquebatur, sed unde moueret indignationem cum autoritate contradicebat.
Quoties itaq; intelligebat eos quippiam intempestiue ferociterq; conantes, orationis
acrimonia deterrebat. Quoties ab re formidantes, rursus ad fiduciam erigebat. Deniq;
uerbo quidem popularis status,re autem ipsa penes primarium uirum principatus e
rat. Nam qui successerunt cum potius inter se pares forent,primum quisq; locum affe *Athenienſ.*
ctantes,ad demulcendum uoluptatibus populum se conuerterunt, negotiis relaxatis. *impendentia.*
Vnde cum alia multa,ut in magna ciuitate,tum uero illud peccarunt,quod in Siciliam
nauigauerunt, magnum imprudentiæ flagitium, non tam propter eos aduersus quos
ierunt,quàm propter eos qui miserunt,non prospicientes iis quos mittebant. Nam dũ
domi inuicem perturbantur, mutuisq; criminibus de principatu contendunt, statum
postea exercitus conquassarunt. Re autem apud Siciliam infeliciter gesta, alioq; appa
ratu amisso,cum classis maiore parte, & intra urbem iam seditione laborantes, tamen
tres annos restiterunt: & prioribus hostibus,& Siculis ad hos adiunctis, cum iam ple
risq; sociorum defecissent, & mox Cyrus regis filius esset in partibus, pecunia ad clas- *Cyrus.*
sem Peloponnensibus data. Neq; prius succubuerunt quàm ipsi priuatis inter se discor
diis colliſi defecerunt. Adeo suppeditabant Pericli quæ ipse præuiderat, & quidem fa
cile sanè ad resistendum in eo bello Peloponnensibus. Lacedæmonii autem sociisq; ea
dem æstate centum cum nauibus ac militibus mille, Cnemo Spartiata nauarcho,pro- *Zazynthos.*
fecti sunt in Zazynthum insulam, quæ è regione Elidis iacet, Athæorum qui sunt in *Athæi.*
Peloponneſo coloniam,Athenienſibus belli ſociam. Egressiq; in terram multa hostili- *Aristeus*
ter egerunt: & cum illos ad deditionem non possent compellere, domum se recepe- *Corinthius.*
runt. Eadem iam extrema æstate Aristeus Corinthius, Lacedæmoniorumq; legati, *Nicolaus.*
Aneristus,Nicolaus,Pratodemus,ac Timagoras Tegeates, & suo nomine Polis Argi- *Timagoras.*
us, iter habentes ad regem in Asiam, si qua ratione persuaderent illum, ut pecuniam *Pratodemus.*
daret,belliq; societatem iniret, adierunt prius in Thracia Sitalcem Terei filium,uolen- *Polis Arg.*
tes,si possent,eum inducere ad commutandam cum ipsis quam haberet cum Athenien
sibus societatem, simulq; cum copiis eundem Potidæam quam exercitus Athenienſi
um obsideret. Cumq; per regnum Sitalcæ iter ingressi, essent trasituri Hellespontum, *Pharnaces.*
ad Pharnacem Pharnabazi filium,à quo erant ad regem deducendi, forte legati Athe- *Sadocus.*
nienses cum apud Sitalcem essent, Learchus Callimachi, & Ameniades Philemonis,
suadent Sadoco Sitalcæ filio,qui factus erat Athenienſis, ut ipsis illos interciperet, ne
ciuitatem eius per quam ad regem pergebant aliqua ex parte læderent. Is autem per
suasus,missis aliquot cum Learcho & Ameniade,eos iam Thraciam emensos, antequã
nauem conscenderent Hellespontum transituri comprehendit,iussitq; his dari,eos tra
ditos ñdem Athenas portauerent. Vbi peruentum est,ueriti Athenienses ne quid Ari
steus rursus adhuc in ipsos grassaretur,si euasisset,quem antea omnium, quæ apud Po
tidæam & Thraciam acciderant, autorem fuisse constabat, cunctos eodem die intere- *Lacedæmonio*
merũt indemnatos: & quædam dicere uolentes, atq; in fossas deiecerunt,arbitrati se iu *rum legati tru*
ste suis sociorumq; negotiatoribus parentare, quos circa Peloponnesum onerariis na- *cidantur.*
uibus cursum tenentes nacti Lacedæmonii trucidarant, in fossasq; abiecerant ipsi iniu
tia priores. Quippe initio belli quoscunq; mari cepissent, omnes uelut hostes uita pri

uabant, siue Athenien sium partes secutos, siue neutrorum. Circa extremum eiusdē æstatis Ambraciotæ ascitis in societatem multis, Barbarorum expeditionem sumpse-

Argos. Amphilochicum. Amphilochus

rūt aduersus Argos Amphilochicum, cæteramq; Amphilochiam, exorta hinc primum simultate: Amphilochus Amphiarai filius post bellum Troianum cum domum repe-teret, exosus Argi domicilium, condidit in sinu Ambracico urbem, quam nomine pri-mæ suæ appellauit Argos, cognomine Amphilochicum, cum cætera Amphilochia, quæq; fuit in omni Ambracia maxima potentissimos habens populares. Ii multis po-stea ætatibus agitati cladibus, Ambraciotas sibi finitimos in consortium accersierunt, linguamq; tunc primum ex Ambraciotis unà habitantibus Græcam effecerunt. Nam

Ambraciotarum & Argiuorum odiū.

cæteri Amphilochi Barbari sunt. Progressu itaq; temporis Ambraciotæ urbe, Argiuis expulsis, ipsi potiuntur. Qua de re Amphilochi sese Acarnanibus dedunt, & utriq; in auxilium uocant Athenienses. Ab his Phormio dux cum triginta nauibus ad eos mis-sus, ubi peruenit, ui Argos capiunt, Ambraciotas diripiunt, communiter ipsi urbem incolunt. Atq; his gestis primum inter Athenienses inita est Acarnanesq; societas, & Ambraciotis orta aduersus Argiuos propter suorum captiuitatem simultas. Postea ue-ro belli tempore coacta manu & ipsorum & Chaonum & aliorum quorundam ex fi-nitimis Barbarorum Argos se contulerunt: & regione occupata, cum urbem aggressi expugnare nequissent, domum in sua quiq; loca redierunt. Hactenus æstate gestum est, ineunte hyeme Athenienses uiginti quidem circa Peloponnesum naues dimise-re Phormione duce. Qui profectus ex Naupacto obseruabat nequa nauis Corinthum it-

Melesander.

numq; Crisæum aut intraret, aut exiret. Alias autem sex in Cariam Lyciamq; duce Me-lesandro, illinc pecuniam exacturas, & oneraria nauigia ex Phaside & Phœnice, arq; ex illa cōtinente proficiscentia, prohibituras à latronibus ex Peloponneso infestari. Egres-sus in Lyciam Melesander eductis in aciem Athenien sium socialiumq; nauium copijs,

Potidæatarū deditio.

superatus occisusq; est amissa suorum parte. Eadem hyeme Potidæatæ cum iam obsi-dentibus impares essent, & Pelopōnensium expeditiones in Atticam nihil magis sum-mouissent ab obsidione Athenienses, re frumentaria deficiente, adeo ut iam præter alia quæ acciderunt, penuria cibi quidam mutuo se depasti essent. Ita demum in colloqui-um de deditione uenerunt cum Athenien sium ducibus, quibus ea cura mandata erat,

Xenophon Eurip. Hestiodorus Phenomachus

Xenophonte Euripidis, Hestiodoro Aristoclidæ, & Phenomacho Callimachi filio. Qui ideo conditionem acceperunt, quod uidebant exercitus ærumnam in loco hyber-no, & duo milia talentorum in obsidione per patriam esse consumpta. Conuenit ita-q; ut exirent ipsi & liberti & auxiliares cum singulis uestimentis, fœminæ esi binis, cumq; certa singuli ad uiaticum pecunia. Et hi quidem interposita fide in regionem Chalci-dis abierunt quo quisq; potuit. Athenienses uero duces suos quod iniussu ipsorum cō-uenissent incusauerunt, existimantes hos si uoluissent urbem expugnaturos fuisse. Eam postea colonis ex suo corpore illuc missis habitauerunt. Atque hæc per hyemem gesta

3. Annus belli Pelo. Platæa obsidetur.

sunt, secundus' que belli annus finitus, quod Thucydides conscripsit. Ineunte æstate Peloponnenses socii' que non in Atticam sed aduersus Plataeam cū exercitu uenerunt, duce Archidamo Zeuxidami filio Lacedæmoniorum rege, quem castra iam metatum ac regionem uastaturum, missa protinus Platæensium legatio adiit, itaq; inquit:

Oratio legatorum Platæensium.

ARchidame ac Lacedæmonii, neq; iuste, neq; è dignitate uestra patrumq; uestro-rum facitis, quod agrum Platæensem hostiliter infidetis. Nam Pausanias Lace-dæmonius Cleombroti filius, qui Græciam Medorum dominatu liberauit, cum iis Græcis qui pugnæ apud nos commissæ ultro subiere discrimen, uictimis in foro Pla-tæensi immolatis Ioui liberatori, conuocatisq; omnibus sociis, reddidit Platæensibus & agrum & urbem, ubi suis legibus uiuerent, ne quis iniuste, ne' ue dominandi causa, illis arma inferret, alioqui eos qui aderant socios, pro uiribus auxilio futuros. Hæc pa-tres uestri uirtutis ergo, qua fuerunt in illis periculis præstantia, dederunt nobis. At

uos è contrario agiti9, qui cum Thebanis inimicissimis nostris, ad redigendos nos in seruitutem uenistis. Itaque & eos qui iuriiurando tunc affuerunt, & uestros patrios, & nostros indigenas deos testati, dicimus uobis ne agrum Platæensem lædatis, ne' ue ius-iurandum uioletis, sed nostro nos iure uiuere finatis, quemadmodum Pausanias statu-it. Hæc tantūm locutis Platæensibus excepit Archidamus, Recte (inquiens) dicitis uiri Platæenses, si uerbis facta respondeant. Quemadmodum enim Pausanias uobis p-stitit, ut ipsi uestro iure uiuatis, præstate uos quoque pro uestra uirili liberos alios, qui cunq; & periculorum, & iurisiurandi uobis ea tempestate participes, nunc Athenien si bus seruiunt, quorumq; in libertatem asserendorum gratia, tantus apparatus sit tan-tumq; bellum. Cuius liberationis ut maxime adiutores fueritis, ita maxime iusiuran-dum seruaueritis: sin minus eadem quæ iam antea, hortamur, otium agite, colentes quæ uestra ipsorum sunt, nec sitis in partibus apud alterutros, & tamen utrisq; pro a-micis recipite, hæc sat uobis erunt. Non plura Archidamus. Quæ cum audissent le-gati Platæenses, ingressiq; urbem ad multitudinem retulissent, Archidamo respondē-runt, impossibilia sibi factu esse, quæ suaderentur, sine Athenien sibus, apud quos li-beri ipsorum atque uxores essent. Timere quoque se toti ciuitati, ne scilicet, aut illis di-gressis Athenienses uenirent ista non permissuri, aut Thebani, utpote in iureiurando contenti, dum utraque pars recipitur, rursus urbem occupare conarentur. Ille bene eos iubens sperare, respondit: Vos uero urbem ac domos nobis Lacedæmoniis tradi-te, fines agri demonstrate, arbores & quicquid aliud potest sub numerum cadere nume-rate: ipsi quocunque libuerit abscedite, quousque fuerit bellum: ubi defierit, reddi-turi uobis quæcunq; acceperimus, habentes ea interim in depositō, colentesq; ac fru-ctum reddentes, qui uobis ad usum suppetat uitæ. Eo audito legati ingressi iterum, ha-bito cum multitudine consilio, dixerunt ea quæ suaderentur uelle se prius communi-care cum Athenien sibus, accepturos que conditionem si illos persuaserint. Interea lo-ci iusserunt sibi fidem dari in ipsorum regione nihil eos hostiliter acturos. Atque ita interposita fide, intra quot dies credibile fuit acceptum iri responsum, à regionis uasta-tione temperarunt. Aditis Athenien sibus legati Platæenses agitato' que cum eis cō-silio reuersi, hæc ciuitati renuntiant. Neque in superiori tempore uiri Platæenses ex quo societatem iniuimus, inquiunt Athenienses se permisisse uobis iniuriam fieri, ne-que nunc esse neglecturos, sed pro uiribus adiuturos. Admonent' que uos iurisiuran-di, quo uestri se patres obstruxere, nihil noui se circa societatem acturos. Hæc cum legati renuntiassent, Platæenses docuerunt non prodere Athenienses, sed resistere, & si oporteat uel ante ipsorum oculos uastari agros, & quicquid aliud contingere posset, pati, neminem' que emittere, sed de muro responsum dare impossibilia sibi esse quæ Lace-dæmonii suaderent. Qui cum respondissent, tunc uero Archidamus rex stetit con-testans deos atque heroes indigenas his uerbis: Dii quicunque terram Platæensem te-netis, heroes consci i este iureiurando prius ab istis uiolato non incipere à nobis in-iuriam, quod in hanc terram uenimus, in qua patres nostri uotis apud uos nuncupa-tis, Medos superauerunt, quam' que uos propitii adiutricem Græcis in prælio præsti-tistis, neque nunc nos si quid faciemus, iniustos fore. Quoniam qui adhortati eos mul-tis iustis' que rationibus nihil proficimus. Itaque concedite ut & ñ qui ceperunt in-furiam facere, pœnas dent: & qui merito punire parant, pœnas sumant. His deos precatus, militi bellum permittit. Et primum urbem, ne quis eam egrederetur, ex-populatis arboribus, cancellato uallo circundat. Deinde aggerem ante urbem iaci-unt, sperantes propediem se expugnaturos, tanta manu in opere occupata. Itaque cæ-sam è Cithærone materiam utrinque muris opponētes, supra urbis ædificia extruūt, in modum canistrorum intextā, ne copiosus agger diffluer et. In quem etiā congerunt ac superiaciunt ligna, lapides, humū, & si quid aliud ad excitandā magnitudinem facit,

Archidami responsum.

Archidami contestatio.

Platææ obsidio.

Cithæron.

Quo in opere dies noctibus nulla intermissione iunctos septuaginta consumpserunt, uicibus quiescentes. Nam cum alteri congerebant, alteri somnum cibumq; capiebant, præpositis operi Lacedæmoniis, qui peregrini singularum ciuitatum militibus duce- *Platæen. sedulitas.*
crant, atq; urgentibus. Hunc aggerem Platæenses extolli cernentes, murum ligneum & ipsi componunt, quem ubi statuerunt qua parte muri hostis aggerem excitabat, ædi-
ficant laterculis uicinarum domorum quas diruebant, lignis eos internectentibus, ne
succrescens ædificium minus se sustineret: prætexentibusq; ad tutelam id coriis ac pal-
lijs, ne & ipsi in opere & ligna missilibus igniferis ferirentur: Atque ita murus in mul-
tum altitudinis processit. Nihil tamen minus agger ex aduerso surgebat. At Platæenses
tale quiddam commenti sunt: Intercisо muro, qua uineæ aggeris admotæ erant, illa-
rum humum egerebant. Ea re Peloponnenses comperta, subactum cœnum canistris
arundinaceis eò, ubi subtracta humus erat, iniecerunt, ne sicut humus diffluens efferre-
tur. A quo excluſi Platæenses id quidem tulerunt, sed sub terra actis ab urbe ad agge-
rem cuniculis per certa uestigia, rursus humum ad se subducebant, diuq; eos qui erant
foris latuerunt, ita ut illis etiam atq; etiam aggerentibus, minus tamen moles crescerет,
subducto deorsum aggere & assidue in locum uacuefactum decidente. Cæterum ue-
riti ne pauci permultis essent impares, hoc quoq; excogitauerunt: Omissa magni ædifi
cij contra uineas substructione, ab utroq; eius latere, qua muro humiliori committeba-
tur, intra urbem lunari specie murum ducunt, ut si magnus caperetur his, hic hostes in-
tercluderet, cogeretq; iterum agere uineas, & procedendo duplicem laborem subire,
magis etiam in ancipiti futuros. Promouerant autem urbi machinas ab aggere Pelo-
ponnenses, unam iuxta uineas contra substructionem oppidanorum, qua substructio-
ne uehementer quassata, animos illorum perterrefecerant, aliàs alibi contra murum.
Quas oppidani tum circundatis laqueis refringebant, tum hac ratione, trabes ingen-
tes, quas ferreis longisq; catenis utrinque à capitibus suspenderant, transuersas à binis
antennis supra murum inclinatis porrectisq;, contraxerant: & quoties datura ictum
machina erat, prominentem eius partem laxatis catenis, atq; è manu remissis præcipiti
incussione decurtabant. Post hæc Peloponnenses cum & nihil proficerent machinæ, &
aduersus uineas antemurale excitatum esset, existimantes arduum esse inter tot impe-
dimenta capere urbem, ad circundandam muro eam se accingunt, prius tamen igni ten-
tandum rati si possent ingruente uento incendere, cum spatiosa non esset. Omnia enim
secum uersabant siqua ratione rem sine sumptu, & sine obsidione conficerent. Allatos
itaq; materiæ fasces ab aggere in id fossatum, quod ad murum prius interiacebat coni-
ciunt. Quo protinus utpote à tanta hominum manu impleto processerunt, quantum
plurimum alterius urbis occupare è loco superiore potuerunt. Iniecto'que igni cum
sulphure ac pice materiam incenderunt. Vnde tãtum flammæ excitatum est, quantum
nemo unquam ad tempus illud inspexit, duntaxat manu & industria factum. Nam ali-
quando uentis collisa secum sylua in montibus sua sponte ignem edidit, & ex eo flam-
mam. Hoc incendium cum ingens extitit, tum uero parum abfuit quin oppidanos, *Incendij uis.*
qui alia mala effugerant, absumeret, exiguo urbis tractu relicto quo non pertingeret.
Quod si uentus ut hostes sperauerant, commodus affuisset, actum de illis erat. Nunc
illud etiam fertur contigisse, magnam uim aquæ de cœlo cum tonitruis effusam in-
cendium extinxisse, atque ita periculum summouisse. Hoc quoque fruſtrati Pelo-
ponnenses, retenta quadam exercitus parte, cætera remissa, urbem muro circum-
dant, certo assignato singulis ciuitatibus loco, ducta interius exteriusque fossa, ex qua
lateres effecerunt. Eo perfecto, sub exortum arcturi relicto ad tutelam dimidij mu-
ri præsidio (nam alterum dimidium Bœotii custodiebant) cum exercitu redierunt ad
suas quique urbes digressi. At Platæenses cum liberos & uxores cum senioribus, atq;
hominum nullius usus multitudinem iam ante exportassent, ipsi reliqui qui obsidionẽ
sustentabant quadringenti nũero erant, & Athenienſium octoginta, cũ centum ac de-

cem fœminis quæ panem facerent. Tot omnino fuerunt cuncti qui ad tolerandam ob-
sidionem sunt constituti, nemine alio intra muros nec seruo nec libero: Huiusce modi
fuit Platæensium aduersus oppugnantes præparatio. Eadem æstate obsidionis prin-
cipio, cum duobus milibus sui corporis armatorum, ducentisq; equitibus, duce Xeno *Xenoph.*
phonte Euripidis filio, cum aliis duobus ducibus arma intulerunt in Thracia Chalci- *Eurip.*
denſibus, & Bottiæis, frumento maturo. Et cum Spartolo, quæ est in Bottiæa, copias *Spartolus opp.*
admouissent, frumentum corruperunt. Videbatur autem ea ciuitas ad Athenienses
defectura quorundam, qui intus erant, opera. Sed uocatu eorum qui hæc nolebant, ex
Olyntho armatæ copiæ præsidio uenerunt. Cum quibus Spartolo progressis, Atheni-
enses ante ipsam urbem conseruerunt pugnam, Chalcidenſiumq; peditatum cum non *Crusis regio.*
nullis auxiliaribus superarunt, ad urbemq; compulerunt: sed peditatus ac leuis arma-
tura à Chalcidenſibus equitibus ac leuiter armatis superatus est, habentibus aliquot
scutatos è regione, quæ dicitur Crusidis. Gesto iam prælio superueniunt alij ex Olyn
tho scutati auxilio futuri. Quos ut uiderunt ex Spartolo leuiter armati, addito animo
tum accessione sociorum, tum quod antea non inferiores fuissent, iterum cum Chalci- *Chalcidenſiũ*
denſium equitatu ac subsidiarijs Athenienses inuadunt. Illi uero sese ad duas cohortes *& Athenie.*
recipiunt, quas cum impedimentis reliquerant. Qui quoties infestis armis se infere- *prælium.*
bant, toties ab hoste fuga fiebat: Cum rursus se referebant, infestabantur, missiliaq; in-
gerebantur, adequitantibus Chalcidenſibus equitibus, & quà uidebatur adorientibus.
Deniq; non mediocriter iam perculsos in fugam uertunt, longoq; tractu persequun-
tur. Athenienses Potidæam fuga perlati, receptis postea ex fœdere interfectis, Athe- *Athenienſ.*
nas cum reliquiis exercitus reuerterunt. Ex quo desiderati sunt quadringenti ac trigin- *fuga.*
ta cum omnibus ducibus. Chalcidenses ac Bottiæi, ubi trophæum statuerunt, mortu-
osq; suos legerunt, in suas quisq; urbes discessere. Eadem æstate non multo post hæc
Ambraciotæ Chaonesq; auidi omnem Acarnaniam uexandi, & ab Athenienſibus alie- *Ambraciota-*
nandi, Lacedæmoniis suadent classem ex socialibus urbibus parare, armatos mille in *rũ rebellio.*
Acarnaniam mittere: quod dicerent si secum illi cum nauibus simul ac peditatu irent,
quandoquidem Acarnanes mari nequeant mutuo sibi esse auxilio, facile in potestatem
redacta Acarnania, Zazyntho & Cephalenia esse potituros, nec Athenienses itidem ut
nuper Peloponnesum peruagaturos: Spem quoq; Naupacti capiendæ fore. His persua-
sit Lacedæmonij. Cnemum adhuc nauarchum & milites cum aliquot nauibus è uesti- *Cnemus.*
gio mittunt, iussum instructa quamprimum classe nauigare in Leucada. Studebant au-
tem præcipue Corinthij Ambraciotis utpote suis colonis. Et classis quidem Corin-
thiorum Sicyoniorumq; & circà oppidorum, instruebatur. Nam Leucadiorum, Ana-
ctoriorum, Ambraciotarum iam profecta apud Leucada præstolabatur. Cnemus &
mille cum eo milites ubi transfretarunt, ignaro Phormione, qui decem circa Naupactũ
præsidiarijs Athenienſium nauibus præerat, in terra confestim copias educit in aciem,
eiq; præsto fuerunt ex Græcis Ambraciotæ, Leucadij, Anactorij, præter eos mille Pelo- *Chaones.*
ponnenses quos ipse adduxerat. Barbaroꝝ Chaones, (qui nõ sub regibus, sed sub an-
nuis ex principali genere magistratibus uiuũt) mille, Photio & Nicanore ducibus, ad
iunctis Thesprotis, & ipsis sine rege agẽtibus. Molossoꝝ & Antitanũ duxerat Sabylin- *Molossi.*
thus Tharypis regis adhuc pupilli tutelã gerens: Parauæoꝝ Orœdus rex adiuncto cõ- *Parauæi.*
militio mille Orestarũ Antiochi regis eoꝝ permissu. Misit & Perdiccas clã Athenienſi- *Antitanæ.*
bus mille Macedones q postea supueneruũt. Hoc exercitu Cnemus nolẽs è Corintho *Sabylinthus.*
opperiri classem, profectus est, perq; Argiũ agrum iter facientes, cum uicum Limnæam *Nicanor.*
sine muris diripuissent, Stratũ pueneruũt maximã Acarnaniæ urbẽ, rati si hanc primam *Orœdus.*
cepissent, cæteras haud ægre in deditionẽ uenturas. Acarnanes ubi cognouerunt ter- *Limnæa.*
ra multam manum aduenisse, & mari hostes cum classe affuturos, non miserunt mu- *Stratus opp.*
tuo auxilia, sua enim quique custodiebant, sed Phormionem accersierunt iubentes ire
suppetias. Ille respondet id fieri non posse, ut cum classis è Corintho solutura sit Nau
pactũ sine præsidio relinquat, Peloponnenses in tres dispertiti acies ad urbem Stratio-

rum iter intendunt,eo consilio ut castris cominus positis, nisi uerbis induxerint oppi-
danos,re oppidum tentent . Et medium quidem locum in pergendo tenebant Chao-
nes & Barbari alii,dexteram uero Leucadii Anactoriiq; & qui cum eis erant: sinistram
autem Cnemus cum Peloponnensibus & Ambratiotis magno inuicem interuallo,a-
deo ut aliquãdo à mutuo prospectu abessent.Et Græci seruatis ordinibus, explorati-
itineribus pergebãt,dum idoneo in loco castra communirent . Chaones autem suis ui-
ribus freti,ut qui omnium illius continentis bellacissimi haberentur,non sustinuerunt
castris deligere locum,sed robore ipso feroces: additis aliis mutuo auxilio Barbaris,ur-
bem se ipso clamore expugnaturos sperabant,suumq; id opus fore . Quos propius ac-
cedere Stratii animaduertentes,arbitrati si ab aliis seiunctos superassent,fore ut nequa-
quam postea Græci similiter accederent, circa urbem insidias collocant : illosq; , cum
propiores facti essent, ex urbe pariter , & ex insidiis prosilientes circunueniunt timore
perculsos,multisq; Chaonum trucidatis . Cum alii Barbari hos cedentes uiderunt, ne
ipsi quidem iam sustinuere , sed in fugam se coniecere , neutro Græcorum agminum
sentiente hanc pugnam , ita multum illi præcesserant , sed opinante deligendis castris
occupatos. Quos postquam effusa fuga ferebantur,ad se receperunt,cõtractisq; agmi-
nibus ibidem per diem quieuerunt : Strathis non uenientibus cum ipsis ad manum,
quod uidelicet alii Acarnanes auxilia non ferebant,sed eminus fundis cum periculo la-
cessebant,quo genere Acarnanes excellere existimantur. Non enim eis loco moueri li-
ne armis fas erat. Vbi nox aduenit,Cnemus cum exercitu regressus trepide ad amnem
Anapum,octoginta stadiis Strato distantem . postero die cæsos recepit ex fœdere: &
cum Oeniades interuenissent pro amicitia ad eos concessit , priusquam undiq; auxilia
coirent , atque illinc omnes domum discesserunt .Stratii trophæum statuerunt præli
cum Barbaris gesti. Classis autem quam ex Corintho & ab aliis sociis ex sinu Cri-
sæo ad Cnemum profectam oportuit,ne mari superiores Acarnanes opem ferrent, nõ
uenit , sed coacta est per ipsos dies prælii ad Stratum commissi,pugnare cum nauibus
uiginti quibus Phormio ad tutelam Naupacti præerat. Nam eas Phormio,extra sinum
cum tenderent, obseruabat, consilio in aperto mari inuadendi . Corinthij uero socij
non tanquam ad nauale prælium, sed ad terrestre militariter instructi , in Acarnaniam
nauigabant,nihil minus opinantes, quàm contra suas septem & quadraginta Athe-
enses cum uiginti nauibus ausuros conserere pugnam . Eos postquam uiderunt è re-
gione uenientes , iuxta ipsorum terram sumptis ex Patris Achaiæ iis qui in oppositam
continentem ad Acarnaniam transibant,nouerunt Athenienses esse ex Chalcide Eu-
no fluuio infestis proris euntes,& licet noctu progressi,non tamen latuere hostem. Ita
necesse fuit in medio freto prælium facere.Duces ijdem qui in singulis ciuitatibus con-
stituti fuerant.Corinthiorum autem Machon,& Isocrates,& Agatharchidas. Et Pelo-
ponnenses quidem in orbem naues dispoſuere,quàm latissimum poterant exitum hos-
tium intercludentes , proris extra, puppibus intro uersis , minoribus nauigiis in me-
dium receptis, simulq; quinque nauibus omnium uelocissimis , ut exiguo ex interual-
lo,si quà hostis incurreret , prosilientes adessent. Athenienses uero suas in seriem sin-
gulas circumagebant,speciem præbentes iamiam inuadendi , ac penè radentes cursu
quos circuibant in angustum redigebant , uetiti à Phormione prius inuadere quàm
ipse signum dedisset . Quippe qui speraret fore ut ordo ille non perstaret ,sicut in pu-
gnam peditum , utq; naues se inuicem compingerent , ac nauigia turbamentum præ-
berent. Ad hæc flaturum è sinu uentum sub exortum auroræ fieri consuetum , ille ob-
nauigando præstolabatur , existimans tunc nec illos aliquo momento futuros stabiles
& se suo arbitratu aggredi posse,ob maiorem nauium suarum uelocitatem , idq; uen-
to spirante præcipue . Qui ubi flare cœpit,& iam in arctum naues redactæ, tum uentu
leuia nauigia propellente , tum mediis cum exterioribus se compingentibus, utrãq;
alteras turbare, mox alia in aliam incidere , uiri contis inuicem alienam nauem à suam re-
pellere,uociferariq;.Et dum se ab aliis tutantur mutuoq; conuiciantur,nulla neq; præ-

Strati obsidio.

Chaonum insultus.

Chaonũ fuga.

Acarnanes funda periti.

Anapus flu.

Stratiorũ trophæum.

Patræ urbs.

Machon. Isocrates. Agatharchidas.

Naualis pugnæ instructio.

Phormionis pyudentia.

Peloponnensium nauium cõfusio.

cepta neq; iussa exaudire:& quia remos in undoso mari referre non potuerant , quip-
pe homines imperiti , præbere naues minus gubernatoribus obsequentes . Ibi Phor-
mio tali in tempore suis signum dat, illi inuecti primum unam ex prætoriis nauibus de
primunt,deindq; cæteras quascunq; adorti corrumpunt , adeo tumultuose agentes , ut
neminem hostium animum recipere permitterent . Fugientes itaque Patras uersus &
Dymen Achaiæ persecuti, duodecim naues ceperunt , ac plurimis eorum hominibus
occisis in Molycricum nauigarunt, positoq; in promontorio trophæo & naui Neptu-
no consecrata,in Naupactum reuerterunt. Peloponnenses quoq; confestim cum re
liquis nauibus ex Dyme & Patris ad Cyllenem , quæ sunt Eliorum naualia , abiere.
Quò etiam Cnemus è Leucade & naues , quas cum his mixtas oportuit , post prælium
ad Stratum gestum uenerunt.Huc præterea mittunt Lacedæmonii Cnemo Timocra-
tem Brasidam & Lycophronem, quorum consilio ille in re nautica uteretur , iubentes
aliud prælium nauale commodius instrui,nec à paucis nauibus mare prohiberi. Vide
batur enim cum propter alia , tum uero,quod tunc primum prælium nauale tentaue-
rant , illud sanè præter rationem fuisse commissum , nec tantopere classem suam impa-
rem,sed ignauiam quandam potius extitisse,non reputantes quantum distaret ab ipso
rum rei nauticæ tyrocinio,iam ueterana Athenienſium exercitatio.Itaq; cum indigna-
tione istos miserunt.Qui cum ad Cnemum peruenerunt,edicunt certas ciuitatibus na
ues,quæ iam aderant reficiunt ex utilitate pugnæ naualis. Phormio & ipse Athenas cũ
nuntio uictoriæ mittit,qui de hostium apparatu edoceat , iubet naues & quàm pluri-
mas & quàm maturrime sibi mitti,propediem prælium expectari . Athenienses & ui-
ginti naues mittunt,mandantq; ut simul illas accepisset in Cretam ante omnia nauiga-
ret. Nicias enim Cretensis Gortynius, Athenienſium amicus autor eis erat in Cydo-
niam traiiciendi , quod diceret se eam illorum hostem in potestatem redacturum , sed
hoc Polichnitas Cydoniatarum finitimos demereri studebat . His nauibus acceptis,
Phormio adiit Cretam,ac iunctis Polichnitis agrum Cydoniorum uastauit. Vbi uen-
tis & difficultate nauigandi retentus ,non exiguum triuit tempus.Peloponnenses inte
rea omnibus quæ ad pugnam naualem pertinẽt instructis, in Panhormum Achaicum
nauigauerunt: ubi interea Peloponnensis exercitus præstò erat , eis auxilio futurus.
Phormio cum eisdem uiginti quibus pugnauerat nauibus profectus in promontori-
um Molycricum , exteriora tenuit . Erat autem hoc promontorium partium Atheni-
ensium. Nam alterum est è regione in Peloponneso septem ferè stadiorum maris in-
teruallo, Crisæi sinus os . Ipsi quoq; Peloponnenses Achaicum promontorium haud
ita multum à Panhormo distans,ubi aderat eis peditatus,subierunt cum septem & se-
ptuaginta nauibus. Iidem ubi conspexere Athenienses,utrique altrinsecus in statione
manserunt,meditantes præparantesq; pugnam singulis diebus,sex septem ue,eo con-
silio,quod neq; illi egredi è promontoriis in liberum mare uolebant , superiori clade
conterriti,neq; hi ingredi angustias,rati pro illis esse in arcto pugnare. Cæterum Cne-
mus & Brasidas & ex Peloponnensibus alii duces,uolentes primo quoq; tempore pu-
gnam committere,priusquam aliquid auxiliorum ab Athenienſibus superueniret,con
cionem primum militum aduocauerunt . Quorum multos priore calamitate perterri-
tos cum animaduerterent,ad eos excitandos hunc in modum uerba fecerunt:

Athenienſium uictoria naualis.

Cyllene.

Molycricum.

Nicias. Cretenſis.

Cydoniæ uastatur.

Polichnitæ.

Panhormus.

Molycricum prom.

Concio Cnemi & Peloponnensium ducum ad milites.

SI quis uestrum uiri Peloponnenses proptet superiorem pugnam , futuram refor-
midat,is non recte sibi timendum interpretatur.Nam & apparatus tunc opportu-
nus defuit , ut scitis , nec ad prælium nauale nos magis quàm ad exercitum nauiga-
bamus . Acciderunt autem aduersa non modica & fortunæ temeritate , & in pri-
mis pugnæ naualis inscitia nonnihil obfuit , Itaque neque nostra culpa euenit

ut ſuperaremur: neq; conuenit, cum non uſquadeo ſis uictus cōſilio, habeasq; aliquas apud te in contrarium rationes, ob id quod accidit animo conſternari, ſed exiſtimare ut homines fortuitis fallantur, uſu uenire, cum eiſdem tamen bene agi ſi fortes ſint, ſemp ſuo conſilio freti, nec excuſantes imperitiam, cum eadem animi uix uſquam inſtrenui fiant. Et ſane uobis nequaquam ita deeſt peritia, ut ſupereſt audacia. At iſtorum quam præcipue extimeſcitis ſcientia, ſiquidem fuerit fortitudine prædita, memor erit inter aſpera exequi quæ didicit: ſin minus, nullum tunc artificium ualet. Timor enim memo riam excutit, & ars citra præſtantiam animi inter pericula nil prodeſt. Ergo illorum ma iori experientiæ maiorem opponite audaciam: timori, quia uicti eſtis, opponite quod imparati fuiſtis. Ad hæc ſuppeditat uobis copia tum nauium, tum militum, in terra & noſtra & uicina ad pugnam naualem accinctorum. Plures enim ac melius inſtructi fe rè præualent. Itaq; ne unum quidem reperimus, quod uos deficiat: & quæcunq; prius peccauimus, hæc eadem ipſo experimento nos edocent. Præſtanti igitur animo & gu bernatores & nautæ ſuum quiſq; munus exequamini, non deſerentes locum cuiq; aſſig gnatum. Quibus non priorem, quam ſuperiores duces fecerunt, commoditatem pu gnandi præſtabimus, nec cauſam ulli ut ſit inſtrenuis. Quod ſi quis talis eſſe uoluerit, is pro merito plectetur: ſtrenui uero dignis uirtute præmiis ornabuntur. Huiuſmo di uerbis duces Peloponnenſium ſuos animauerūt. Phormio autem timens & ipſe mi litum pauorem, & animaduertens q̄ addenſatis inter ſe nauibus multitudinem claſſis hoſtilis formidabant, uoluit conuocatos eos animare, pariter & in præſens tempus ad monere. Nam ſemper antea quo animos illorum præpararet, negauerat ullam tantam claſſem, cui inuadenti non foret ab eis reſiſtendum. Et ipſi milites iampridem hanc in tra ſe fiduciam præſumpſerant, ut quia Athenienſes eſſent, nulli quamlibet numeroſæ Peloponnenſium claſſi cederent. Tunc tamen eos cernens præſenti rerum aſpectu ani mo debilitatos, ſtatuit audaciæ cōmonefaciēdos. Cōuocatisq; illis hoc modo diſſeruit:

Oratio Phormionis Athenienſis ad milites.

CVm uos animaduertam, uiri milites, pertimeſcere multitudinem hoſtium, conuo candos cenſui, quod abſurdum duco, eorum quæ horrenda nō ſunt, horrore præ ſtringi. Nam iſti primum idcirco tot naues, nec ex æquo comparauerunt, quod priùs ſuperati, & ſibi conſcii ſunt, non eſſe ſe nobis pares. Deinde ideo ueniunt tanquam in quo præcipue confidunt, eos deceat animoſos eſſe, nulla de re alia audaces, niſi quod in pedeſtri acie plerunq; uictores diſcedunt, rati idem ſe in re nautica facturos. Quæ fa cultas ſi qua eis in illo, multo iuſtius nobis in iſto adeſt. Quoniā ex ipſa animoſitate ni hil antecellunt. Verum hoc quod utriq; in ſuo quiſq; loco expertiores ſumus, nos auda ciores facit. Lacedæmonii præterea quod ſociorū principes ſunt, ſuæ gloriæ gratia muł tos inuitos in periculum ducunt, aliiq; qui nunquam tentaturi rurſus pugnam, in qua ita ſuperati ſunt. Eorum uos nequaquam extimeſcatis audaciam, quibus ipſi uehementio rem, ut credibile eſt ineutitis metum: tum quia iam uicti ſunt, tum quia exiſtimant nos ita obſtituros, ut nonnihil egregie dignum nobis agamus. Atq; hoſtes quidem qui nu mero præſtant, ut iſti, magis uiribus quàm conſilio freti inuadunt. Qui uero pauciores ſunt, nec pugnare coguntur, ii confirmato ex conſcientia ingenii animo audacter ob uiam eunt. Quod iſti reputantes merito non magis exterriti ſunt ob id, quàm ob tantu lum nauium apparatum. Multi iam exercitus per imperitiam à minoribus, quidam eti am per ignauiam profligati ſunt, quarum rerum utriuſq; nos ſumus expertes. Neq; ue ro committam, ut quantum in me erit, aut intra ſinum certamen ineamus, aut in eū pe netremus, cum ſciam anguſtias loci non competere paucis nauibus agilioribus ſub peri tis rectoribus, contra multas ab imperitis inſeſſas. Non enim aliquis niſi ex longo pro ſpectu hoſtium, quaſi hoc expediat in eos inuehebatur: neq; cum periclitabitur, quoti es opportunū erit ſe ſubducere queat, nulliq; ſibi elapſus, nulli receptus: quæ agilioru & nauium & nautarum opera ſunt, ſed neceſſe fuerit pro nauali pedeſtre certamen fie ri, meliorem q̄ in eo conditionem plurium nauium, Sed harum ego rerum, quoad po

tero, curam habebo. Vos uero apud naues in ſuo quiſq; ordine manētes, è ueſtigio præ ceptis obtemperate, cum præſertim breui momento inuadendi conſtet occaſio, et inter agendum plurimi exiſtimate ornatū & ſilentium: quæ cū aliis in rebus bellicis condu cunt, tum præcipue in naualib⁹. Propulſate igit̄ iſtos pro dignitate eoꝝ, quæ geſſiſtis, magna uobis rō in hoc certamine propoſita, utrū ſpem Peloponnenſibus eripiatis, cū claſſe nauigandi, an Athenienſibus metum maris propiorem afferatis. Illud quoq; uo bis in memoriam redigo, nos ſuperaſſe eorum permultos, uirorumq; qui ſuperati ſunt mentes, neſcire in eiſdem periculis ſibi conſtare. Talibus & ſuos Phormion adhorta tus eſt. At Peloponnenſes quandoquidē ab iſtis non procedebaē intra ſinum, atq; angu ſtias, uolentes introducere inuitos, ſub exortū auroræ profecti, quadrato agmine uela faciunt intra ſinum, ſuam terram uerſus, dextro cornu procedente, ſicut in ſtatione ſte terant, ubi uiginti naues maxime celeres cōſtituerunt, ut ſi ipſos Naupactū uerſus ten dere ratus Phormion, ad ferendam opem idem iter intendat, non effugiat exterius ue lificantis cornu incurſum, ſed ab eo intercludatur. Phormion quod illi captabant ueri tus pro oppido præſidiis carenti, ut proficiſcentes inſpexit, inuitus feſtinabundusq; im poſitis in naues militibus terram legit, ſimulq; peditatus Meſſeniorum præſto erat au xilio futurus. Hos ut uiderunt Peloponnenſes nauem naui ſequente iam intra ſinum ac prope terram nauigantes, id quod maxime uolebant, uno repente ſigno cōuerſis naui bus dirigunt curſum in Athenienſes ut quiſq; celerrime poterat, ſperantes oēm hoſti um claſſem à ſe captum iri. Cæterum hanc conuerſionem & dextrū cornu ſubterfuge runt in apertum mare undecim naues, quæ præcedebant. Cæteras fuga petentes terrā Peloponnenſes circūuenire, premere, corrumpere: homines quicunq; enatare non po terant, conficere: quaſdam quas depreſſerant naues inanes trahere. Nā unam demū cū ipſis uiris ceperunt. Quaſdā Meſſenii ſubſidiū ferētes cū armis mare ingreſſi cū cōſcen diſſent, pro tabulatis pugnando eripuerunt iam trahi incipiētes. Hūc in modū ſupaue re Peloponnēſes, corruperēq; Atticas naues. Eorū uiginti quæ p cornu dextrō locatæ fuerant, undecim illas Athenienſium inſequebanē, quæ declinata in altum fuga elapſæ, præuerterant hoſtem, præter unam: applicantesq; Naupactū portum adeptæ prope Apollinis templū, cōuerſis proris ſeſe ad defenſionem accingebant, ſi cōtra ipſos in ter ram hoſtes nauigarent. Illi poſterius uenientes inter nauigandū pæana canebant, tan quam uictores. Harum longe prima Leucadia nauis unam quæ reliqua erat Atticarū inſequebatur. Forte nauis oneraria aliquantū procul à littore ad ancoras ſtabat: quam Attica nauis cum occupaſſet, eiq; ſe circunegiſſet, mediam Leucadiam incurrit, demer gitq;. Quæ res ex improuiſo & inopinato cum accidiſſet, Peloponnenſes terrore con cuſſit. Ad hæc incōpoſiti, ut in uictoria ſequentes, partim demiſſis remis curſum inhi buerant, rem inutilem ſibi, utilem Athenienſibus, ad ſe ex breui ſpatio inuadendos, cū uolunt aduentum plurium opperiri, partim imperitia locorū in breuia impegerant. Quod fieri uidentes Athenienſes ſubit audacia, unaq; ſe uociferatiōe adhortātes in eos tendunt. Illi propter ea quæ peccauerant, & quod incompoſiti erant pauliſper modo ſuſtinuere, tum dantes terga in ſtatiōem, unde diſceſſerant, tendunt. Quorū tamen ſex naues quæ maxime propinquæ fuerant, Athenienſes inſecuti ceperunt: & ſuas quas il li corruptas tunc primum ad terram religauerant, abſtulerunt, hoſtium aliis occiſis, aliis quos ceperant reſeruatis. Nam Timocrates Lacedæmonius in naui Leucadia naui gans, quæ circa onerariam eſt depreſſa, ubi ea fracta eſt, gladio ſe tranſegit, in portūq; Naupactum decidit. Reuerſi Athenienſes trophæum ibi ſtatuerunt, unde profecti ui cerūt, mortuosq; ac naufragia quæcunq; apud oram ipſorum erant legerunt, & ſua ho ſtibus ex fœdere reddiderunt. Peloponnenſes autē & ipſi trophæum ſtatuerunt pro ui ctoribus agentes, ob fugatas ad terram quas corruperunt naues, & eam quam cepe runt iuxta trophæum in Achaico promontorio cōſecrarunt. Poſt hæc ueriti ne ſuper uenirent ab Athenienſibus auxilia, noctu uela fecerunt in ſinū Criſſæum Corinthiūq; omnes præter Leucadios. Nec ita multo pòſt ab eorum digreſſu Athenienſes è Cre

Athenienſes uincuntur.

Pæana canere

Athenienſium inſtauratio.

Peloponnēſes uincuntur.

Timocratis interitus.

Trophæa duplicia.

ta uigiti cũ nauibus,quas ante pugnã ad Phormionẽ adductas oportuit,Naupactũ ap
pulsæ sunt:æstasq; exacta,prius tñ q̃ classis Corinthũ in sinũq; Crissæũ discederet,Cne
mus & Brasidas & alii Peloponnensium principes edocti à Megarensibus ineunte hy
Piræus. eme uoluerunt tentare Piræum Athenienſium portum, qui neq; custodiret,neq; clau
deretur, haud ab re: quoniam multo cæteris antecellerent re nauali Athenienses. Pla
citum aũt singulos nautas cum singulis remis,scalmis,pellibus,quas remiges sibi in re
migando substrauerunt,Corintho pedibus ire ad mare quod Athenas spectat, atq; il
Nisæa. linc q̃ celerrime tẽdere Megaram: deductisq; ex Nisæa,quæ sunt illorum naualia, qua
draginta nauibus quæ illic erant,nauigare cõfestim in Piræum, ubi neq; ullæ naues ad
custodiam essent,neq; expectatio ulla hostium ex improuiso unquam innauigantium,
siue ex aperto & per otium,siue ex insidiis quàm præsentirẽtur. Vbi uero hoc eis age
re placuit,statim abierũt:cumq; noctu peruenissent,& naues ex Nisæa deduxissent, in
Piræum contendebant,non etiam ut crediti sunt periculum metuentes, & quidam ex
iam uentus dicitur eis impedimento fuisse. Supra promontorium quod Salaminem re
spicit,Megaram uersus præsidium erat,iuxta tres ad custodiam naues,ne quid inuehe
retur Megarensibus,nc ue quid illinc ueheretur. Hoc illi præsidium sunt aggressi, tri
remes uacuas deduxerunt:cæteram Salaminẽ ex improuiso adorti diripuerunt,sed ab
iis qui expugnabantur leuati sunt ignes,Athenas uersus,aduentum hostium significan
tes. Ex quo tantus peruasit animos terror, ut nullus fuerit maior eo bello. Nam qui in
urbe erant,iam Piræum hostes inuectos arbitrabantur:& qui in Piræo, Salaminẽ e
captam, tantumq; nõ in se ueniri,quod sane facile illi fecissent, si & cũctari uoluissent,
nec uento interpellati fuissent. Athenienses igitur prima luce populariter succurrẽtes,
in Piræum naues deduxerunt,festinanterq; ac multo tumultu cũ ascendissent, in Sala
minem uela fecerunt, peditatu ad tutelam Piræi relicto. Quos ubi sensere Peloponne
ses auxilio uenire,magna ex parte Salaminẽ peruagati,captis hominibus,præda,et ea
bus ex Budoro castello nauibus,propere in Nisæã renauigarũt,diffisi nauibus,quæ ad
Budorum ca- tempus deductæ, nec mari ferendo satis firmæ erant. Profectiq; Megaram iterum C
stellũ. rinthũ pedestri itinere redierunt. Quos apud Salaminẽ non adepti Atheniẽses,& ipsi
reuersi sunt, atq; ex eo die Piræum impensius custodierunt, tum claustris portuũ, tum
alia diligẽtia. Per idem temp⁹ circa initia huius hyemis, Sitalces Odryses, Terei filius,
Sitalces. Thracum rex expeditionem sumpsit aduersus Perdiccam Alexandri filium, Macedo
O dryses. niæ regem: & Chalcidenses qui sunt in Thracia, ob duo promissa, quorum alterum
Sitalcis expe- uolebat reposcere: alterum Athenienſibus ipse persoluere. Nam & ei Perdiccas prin
di io. cipio belli cum rebus eius ad perniciem spectantibus sponsionem fecisset, si ipsum Si
Perdiccas. talces Athenienſibus reconciliasset,nec Philippum fratrem eundemq; hostem resti
eret in regnũ,quæ spoponderat non exoluit. Et ipse Athenienſibus receperat ubi socie
tatem cum Perdicca iniuisset compositurũ se in Thracia Chalcidicum bellũ. Vtraq;
Philippus. igitur causa expeditionem suscepit, & Amyntam Philippi filium in regnum Macedo
Agnon. nũ ducebat cũ legatis Atheniẽsium,qui huius rei causa aderant,Agnone duce. Opor
tebat enim Athenienses quoq; cũ classe & peditatu aduersus Chalcidenses præstò esse.
Aemus mons. Igitur ab Odrysis ingressus, accersit primum Thraces quibuscunq; imperitabat,intra
Rodope mons Aemum montẽ & Rhodopen ponto Euxino tenus & Hellespontο: deinde superato
Getæ. Aemo, Getas et quæcunq; aliæ cis Istrum fluuium magis ad pontum Euxinum uergẽ
Scythæ. tes incolunt populi, qui sunt Getæ & Scytharum finitimi, ac similes cultu, oẽs ex equo
Hippotoxotæ sagittarii, quos hippotoxotas dicimus. Præterea euocauit montanorum Thracũ per
Dij. multos,genus liberum & macharis accinctũ, qui Dij uocantur, Rhodopen plerosq; in
Agrianes. colentes partim mercede inductos, partim studio secutos. Accersit & Agrianes & Le
Græos. æos & cæteras gentes Pæonias imperii sui ultimos, usq; ad Græos & Leæos Pæonas
Leæi. & Strymonẽ amnem,qui fluit è Scomio monte per Graæos ac Leæos, ubi imperii est
Stymon flu. termin⁹: hinc ad Pæonas sui iam iuris, illinc quà spectat Triballos, qui & ipsi sui iuris
Pæones. sunt,Treibus ac Tilataeis terminantibus,qui Scomium montem incolunt ad septen
Triballi.

ones continenter,ad solem occidentem usq; ad Oscium flumen,ex codem quo Nestus Oscium flu.
& Ebrus oriens monte inculto,& sane Rhodope uicino. Fuit autẽ Odrysorum impe- Nestus flu.
rium magnitudine ad mare usq; pertingẽs, ab urbe Abderoq; ad pontũ Euxinum usq; Ebrus flu.
ad flumen Istrum. Ea ora ubi minimum spatii habet, potest ambiri nauigando,si uen
tus à puppi semper inspiret naui rotũda,quatuor diebus ac totidem noctibus. Item iti
nere terrestri ubi breuissimum ab Abderis ad Istrum,uir expeditus undecim intra dies
transmittat:Et tãta quidẽ fuit ad mare lõgitudo. Per mediterranea uero à Byzantio ad
Leæos & super Strymonẽ,hàc, hinc enim longissimus est à mari tractus,homini expe
dito tredecim intra dies peragrabitur. Tributũ quoq; quod ex Barbaris gentibus Græ
cisq; exigebatur sub Seutho,qui post Sitalcẽ regno potitus maxime id auxit quadrin- Seuthus.
gentorum fere talentorum,fuit uis summa auri argentiq;. Nec inferiora his quæ affere
bantur ex auro & argento munera. Præter res textiles,uel uillosas,uel leues,et aliam su
pellectilem,quæ non modo ipsi,sed etiã proceribus nobilibusq; Odrysorũ stata erant,
longe alio quàm apud regnum Persarum instituto,& quàm apud alios Thraces,accipi Dandi accipi-
endi citius quàm dandi. Deformius enim erat eum qui poscereť nõ dare,quàm cũ qui endiq; institu-
poscceret nõ impetrare. Tametsi hoc instituto plerunq; imperiose utebantur, quoniam tum.
nihil donanti, nihil transigere licebat. Ita regnum eo potentiæ puenit. Quippe omni
um qui in Europa sunt inter Ionium sinũ & pontũ Euxinum,hoc maximũ extitit pro
uentu pecuniarũ,& cæteris opibus,sed robore certandi & exercitus magnitudine mul
to est Scytharum gente inferius. Nam Scythis nõ modo quæ in Europa,sed etiam quæ Scythæ.
in Asia sunt nationes æquari nequeunt, ut singulæ illis omnibus inter se concordibus
resistant, ne in alia quidem solertia ac prudentia ex pr̃senti utilitate uiuẽdi. Sitalces igit
tam ingenti plagæ imperans,ubi comparato exercitu omnia in expedito fuerunt,pro
fectus in Macedoniam est primum per suum regnũ, deinde per Cercinam mõtem ha Cercina mons
bitatorib⁹ uacuum,qui Sintos Pæonesq; committit, eadem uia, quam ipse prius in ex
peditione aduersus Pæones fecerat succisa sylua. Eum montẽ transeuntes ad dextram
habebant Pæones, ad sinistram Sintos & Medos. Quem emensi peruenerunt in Do- Sinti populi.
berum Pæonium nihil in eo superando passi,nisi aliquid morbo. Nam morbus incidit. Medi.
Siquidẽ Thracum sine imperio non parum multi ultro sequebantur prædæ gratia. Ita Doberus.
que fertur omnis multitudo non minor cẽtum quinquaginta milibus extitisse, & hæc Pæones.
maxima ex parte pedestris, ex tertia autẽ ferme equestris, qui equitatus ex Odrysis præ
cipue constabat. Secundum hos ex Getis ex peditatu machæriferi, qui è Rhodope de- Machæriferi.
scenderunt,gens sui iuris,bellacissimi erant. Cæterum uero uulgus ipsa terribilissimũ
multitudine promiscuum sequebatur. In Doberum ubi coierunt,quæ in rem fuerant
præpararunt,ut è montis iugo inuaderent inferiorem Macedoniam,quæ Perdiccæ pa
rebat. Nam inter Macedonas sunt & Lyncestæ,& Elimiotæ,& aliæ in superioribus gẽ Lyncest.e.
tes sociæ illis atq; obnoxiæ: In hisq; Perdiccas regnũ habebat. Nam eius pater Alexan- Elimiotæ po.
der ac progenitores Temenidæ olim ab Argo oriundi,eam quæ nũc maritima est Ma- Pieria.
cedoniam primi adepti sunt,in eaq; regnarunt, bello expulsis ex Pieria quidem Pieri
bus,qui postea sub Pangæo trans Strymonẽ incoluerunt Phagreten,aliaq; item oppi- Phagres pop.
da. Vnde nunc quoq; sub Pangæo plaga uergẽs ad marc uocatur sinus Pierícus. Ex ea
uero quæ nominatur Bottia Bottiæi,qui nunc Chalcidensium sunt confines. Quiuet Bottia.
iam in Pæonia iuxta Axium amnem occuparunt *Stenentincm,à mõtanis ad Pellam Axius flu.
usq; & mare pertingentẽ,ac trans Axium Strymone tenus eam quæ Mygdonia appel Pierícus sinus
latur eiectis Edonibus. Eiecerunt & ex Eordia, ita nanq; nunc uocatur Eordos, quo- Stenentinẽ,
rum permulti deleti sunt,aliquantulumq; adhuc ex ijs circa Physcam sedes habet. Nec σενὰν τινα
non ex Almopia,Almopes: alias insuper gentes in potestatẽ redegerũt. Macedones hi hoc est angu-
quibus nunc etiam imperant,Anthemontem,Grestoniam, Bisaltiam,& ipsorum Ma stiam quandã
cedonũ Pollam: quæ omnia Macedonia uocant,quæq; regis Perdiccæ Alexandri filij Eordia.
erant,quo tempore Sitalces inuasit. At hi quidẽ Macedones ingressis tam multis copi Almopia.
is resistere cum nõ possent,quæcunq; in regione erant comportarunt in loca munita,ac

Archelaus. muros habentia, tum non admodum multa. Nam postea Archelaus Perdiccæ filius re
gno potitus, ea quæ ibi uisuntur extruxit, amplasq; uias muniuit, ac cætera ex usu bel
li, equis, armis, alioq; apparatu melius quàm superiores octo reges adornauit. Exer
citus autem Thracum ubi ex Dobero mouit, primum ingressus ea quæ prius Philippi
Idomene. fuerant, ui cepit Idomenem: Gortyniam uero & Atlantam & alia quædam oppida ac
Gortynia. cepit in fidem ob amicitiam Amyntæ, cuius Philippus filius aderat. Europum autem
Atlanta. cum tentasset, expugnare non potuit. Dehinc in reliquam progressus est Macedoniam,
Europus opp. quæ uel ad dexteram Pellæ iacet & Cyrrhi. His interiora non adiit Bottiæam & Pieri
am, sed Mygdoniam, Grestoniam, Anthemunte populatus est. Macedones cum se pa
res peditatu fore diffiderent, accitis equis à sociis superiora habitantibus, pauci contra
multos adorti sunt exercitum Thracum: & quà impressionem fecerunt, nemo sustinuit,
utique equites egregios ac loricatos, sed multitudine circunfusa longe numerosiore an
cipiti marte prælíabantur. Cumq; superatum se iri à pluribus animaduerterēt, pugnā
ad extremum inhibuerunt. Et Sitalces apud Perdiccam uerba fecit, quamobrem arma
intulisset. Et quoniam Athenienses cum classe nō aderant, quippe non ituꝝ credentes,
dona ad eum legatosq; miserant, partem copiarum in Chalcidenses Bottiæosque di
mittit, atq; castellis extructis regionem uastabat. Vbi dum statiua habet, Thessali qui ad
austrum spectant & Magnetes & cæteri sub imperio Thessalorū Thermopylarumq;
tenus Græci metu perculsi, ne in ipsos iret exercitus, in armis erant. Trepidabant item
trans Strymonem uergentes ad aquilonem Thraces quicunq; campestria incolunt. Pa
Panæi. næi insuper, & Odomanti, & Droi, et Dersæi, qui omnes suis legibus uiuunt. Sitalces
Odomanti. autem cum Græcis Athenienſium hostibus in colloquium uenit, se illorum inductum
Droi. nequaquam iure societatis inuicem inuasuros. Ipse Chalcidicam & Bottiæam & item
Macedoniam infestus uastabat. Cui tandem cum nihil eorum confecisset, quorum gra
tia uenerat, & commeatu careret exercitus, atq; hyeme uexaretur, Seuthes Spardoci fi
Seuthes. lius, & ipsi patruelis, qui potentia secundus, suadet, uti quàm celerrime discedat. Seu
then autem Perdiccas clàm sibi cōciliauerat, pollicitus sororem se illi cum pecunia da
turum. Ita Sitalces persuasus triginta diebus, et horum apd Chalcedē octo cōsumptis,
cum exercitu domū quā celerrime reuersus est. Et Perdiccas sororem Stratonicen uti
Stratonice. spoponderat Seuthe in matrimonium dedit: Atque ita circa Sitalcis expeditionem res
gestæ sunt. Ii autem qui apud Naupactum agebant Atheniēses eadem hyeme post
quam classis Peloponnensium dissoluta erat, duce Phormione sub armis ad Astacum
nauigarunt. Progressiq; in mediterranea Acarnaniæ cum quadringētis suorum classi
ariorum armatis ac Messenijs totidem, eos qui dubiæ in partes fidei uisi sunt, ex Strato
& Coronte, aliisq; oppidis eiecerunt. Et Cynete Theolyti filio in Corontē deducto, ite
rum se ad naues receperunt, nō ausi propter anni tempus Oeniades solos omniū Acar
nanum assiduos hostes lacessere. Nam Achelous amnis ex Pindo monte deuolutus, per
Agrai. Dolopiā, Agraos, Amphilochos, perq; Acarnanicū campū, superne Straton urbē Oe
Dolopia. niadasq; interfluens mari miscetur; restagnatoq; horū oppido intolerabilem utiq; hye
me propter alluuiones militiam præstat. Iacēt autem pleræq; Echinadum insularum
è regione Oeniadum ab alluuionibus Acheloi nihil admodum distantes: quarum nō
nullæ quoties torrens fluuius humum aggesit cum continente iunguntur. Creditur q;
fore non ita multo pòst tempore, ut hoc non patiantur illæ. Nam & æstus est ingens,
multus, fabulosus, & insulæ crebræ & limi aggestu interſepiente cōmissæ, nec grada
tim, ne ui fluminis dissiparentur, sed ita ut non rectum aquis in Pelagus exitum præbe
Alcmæon. ant; præterea incultæ & paruæ. Fertur autem Alcmæoni Amphiarai filio post ma
trem necatā errabundo, Apollo terram hanc habitandam oraculo significasse, respon
dens, non prius illum terroribus liberatum iri, quàm in ea regione locum ad habitan
dum reperisset: qui neq; dum à sole cōspectus, neq; terra esset, quando matrem necauit,
ut omni alia terra ab ipso ob parricidiū prophanata. Ille (ut aiunt) incertus consilij, uix
tandē intellexit alluuionem Acheloi eā esse. Satisq; soli illud ad usum corporis uisum

est. Postquam occisa matre non exiguo tempore pererrasset, incolēsq; circa Oeniades
loca renauigauit, & à filio Acarnane cognomen regioni reliquit: Et de Alcmæone Acarnanes un
quidem quæ accepimus eiusmodi referimus. Athenienses autem cum Phormione ex de appellati.
Acarnania in Naupactum profecti, primo uere Athenas nauigarunt, secum portantes
libera capita in prælíis naualibus capta: quorum singula singulis redēpta sunt, itemq;
naues quas ceperant. Et hyems hæc finita est, ac tertius belli annus quod Thucydides
conscripsit.

THVCYDIDIS HISTORIA RVM PELOPONNENSIVM LIBER TERTIVS.

Neunte æstate adulto iam frumento, Peloponnen
ses ac socii duce Archidamo Zeuxidamifilio Lace
dæmoniorum rege ingressi sunt Atticam, statiuaq; 4. anni initiū.
habentes regionem populabantur, excursionesq; fa
ciebant ut consueuerant, Athenienſibus equitibus,
quacunq; dabatur occasio, leuiter armatorum plu
rimam turbam prohibentibus, ne progressa cum ar
mis læderet loca urbi uicina. Cōmorati autem quo
ad cōmeatus suppeditauit, reuersi sunt in suā quiq;
ciuitatem. sub ipsorū tamen in Atticam ingressum
protinus omnis Lesbos præter Methymnā ab Athe
nienſibus defecit, cum id iam inde ante motum bel
lum uoluisset, sed Lacedæmonij eam recipere nolue
runt. cæterum opinione sua maturius deficere coacta est. Quippe obstruendis portu Lesbi defectio
bus, extruēdis muris, ædificandis nauibus prorsus occupati fuerant, utq; è Ponto quæ ab Atn.
cunque oportebat, sagittarii, frumētum & quæ accerserant, uenirent. Siquidem Tene
dij cum quibus inimicitias exercebant & Methymnæi, priuatim quoque ipsorum Mi Tenedij.
tylenæorum quidam, quibus propter factionem publicum erat cum Atheniēsibus ho Mitylenæ.
spitium, indicium detulerunt omnes Lesbios ad commigrandum Mitylenen cogi, ac
Mitylenæos omni apparatu ad defectionem spectare, Lacedæmonijs Bœotijsq; cogna
tis eorum administris: & nisi occuparent Athenienses Lesbum amissuros Atheniēses,
ut qui & morbo iam uexarentur, & bello, eoq; acerrimo: præterea existimarent magni
negotij esse, Lesbum bello tentare, et naues habentes integris uiribus, non acceperunt
ab initio delationem, sed ipsos deferentes maiori ex parte redarguebant, quod uidelicet illa uera esse nollent. At postquam dimissa illuc legatione non persuasere ut Mity
lenæi frequentiam ciuitatis ex cætera insula & apparatum dissoluerent, timentes iam
anteuertere uoluerunt, missis confestim quadraginta nauibus, quæ forte ut Peloponne
sum obirent in expedito erant: sub Cleippide Dinij filio ex tribus ducibus primo. Re Cleippides.
nuntiatum enim eis erat futurum Apollinis Maloentis festum extra urbem, quod o Apollinis Ma-
mni Mitylenæorum frequentia celebraretur, spemq; esse, ut repentino aduentu adori loentis festum.
rent. Quod si conatus procederet recte res se haberet: sin minus, Mitylenæis edicerēt,
ut naues tradant, muros demolianť, nō obtemperantibus bellū inferrent: Et naues qui
dem profectæ sunt. Decem autem triremes Mitylenæorum auxiliares, quæ ex fœdere
tunc aderant, retentæ sunt, & uiri qui in eis erant in carcerem coniecti. Quidam tamen
Athenis profectus in Eubœam, atque illinc terrestri itinere cum Geræston peruenis
set, nactus ibi onerariam nauim, secunda nauigatione usus, triduo quàm Athenis discef
sit Mitylenen delatus, nuntiauit eis naues in se Athenienſium uenire. Illi neque ad Ma
loentem exierunt: & cætera murorum atque portuum ubi semisarta erant sarcientes,

custodias egerunt. Nec ita multo pòst Athenienses cũ appulissent, uidissentq́, hæc de-
nuntiant duces mandata: illis non audientibus dicto, ad pugnam se instruunt. Oppi-
dani imparati & è repentino coacti pugnare, progressi sunt nauibus aliquantulũ ante
Fœdera Mitylenæorum & Athenienſium. portum tanquan ad prælium. Deinde insequente Athenienſium classe fugientes, in col-
loquium ducum uenerunt, uolentes si qua miti conditione transigi posset è uestigio
naues dimittere. Idq́ Athenienses duces admiserunt, & ipsi timentes ne non satis cẽnt
ad omnem Lesbum debellandam. Factis inducijs mittunt Athenas Mitylenæi cum
alios, tum uero unum ex ijs qui detulerant indicium, quem iam facti pœnitebat, ñ for-
te persuadeant, ut naues ab ipsis abscedant tanquam nihil rerum nouarum molienti-
bus. Et interea legatos quoq́ cum triremi Lacedæmonem mittunt clàm Athenien-
sium classe, quæ ad septentrionalem urbis partem in Malea stationem habebat. Non em̃
fidem habebant ijs, quæ ab Athenienſibus offerebantur. Atque hi quidem legati aſper-
rima nauigatione usi in pelago, delati Lacedæmoniam agebant cum illis, ut aliquid ue-
niret auxilij. Vbi uero alij legati Athenis re infecta redierunt, ad bellum se accingebat
& Mitylene & cætera Lesbos, præter Methymnam. Nam hæc Atheniẽsibus fauebat,
Imbrij. Lemnij. & Imbrij & Lemnij & ex alijs insulis aliquantulum sociorũ. Et cum eruptionem quan-
dam totius populi in castra Athenienſium fecissent, commissáque pugna non inferio-
res extitissent, tamen regressi sunt, quod sibi ipsis fidem non haberent, ibi pernocta-
re non ausi. Ac deinceps quieuerunt, uolentes, si quid ex Peloponneso & ex alio appa-
ratu proueniat, periculum facere. Etenim superuenerunt Meleas Lacon, & Hermeoni-
Meleas. Hermeonidas. das Thebanus: missi illi quidem ante defectionem, sed qui aduentum Athenienſium
præuertere cum nequissent, postea commissa iam pugna clanculum triremi aduecti
sunt, hortatiq́ ut secum aliam triremem cum legatis mitterent, prout & miserunt. Ho-
rum quiete aucti animo Athenienses, accersitisq́ sociis, qui nihil roboris uidentes esse
apud Lesbios, ocyus affuerunt: circũdato ad australẽ urbis partem exercitu, bina hinc
atque hinc castra muro cingunt, & in utroque portu ingressum nauibus muniunt, pro
hibito Mitylenæis usu maris. Nam cætera terra oppidani alijq́ Lesbij, q̃ iam auxilio ue-
nerant, potiebantur: non multum Atheniẽsibus circum castra tenentibus, cum Malea
potius eis & nauium statio & mercat⁹ esset: Atque ita ad Mitylenẽ bellum gerebatur.
Per idem huius æstatis tempus Athenienses circa Peloponnesum triginta naues dimi-
serunt, duce Asopio Phormionis, iussi ab Acarnanibus aliquem sibi uel filium, uel con-
Asopius dux. sanguineum Phormionis mitti pro duce. His nauibus Asopius profectus, maritimæ La-
coniæ loca diripuit, dehinc earum plerisq́ domum remissis ipse cum duodecim Nau
pactum se contulit. Post hæc euocato omni Acarnanum populo, intulit arma Oeniadi
bus, Acheloum nauibus inuectus, pedestri exercicu regionem populante, sed cum ho
Nericum. stis non concederet misso peditatu, ipse in Leucadiam nauigauit, egressusq́ in Nericũ,
dum se recepit, ab hominibus loci mutuo sibi auxiliantibus, paucisq́ nonnullis præ-
diarijs, cum exercitus parte interfectus est. Postea cæteri concessa hostibus uictoria, ex
fœdere receptis mortuis abierunt. Mitylenæi autem legati, qui prima cum naui
missi fuerant, quemadmodum ipsis Lacedæmonii dixerant, ut ad Olympiam adessent,
quò cæteri quoq́ socij eis auditis consultarent, ad Olympiam præstò fuerunt. Quo in
Olympias festum. loco Olympias festum fiebat, Dorico Rhodio iterum uictore. Atq́ ubi solennibus ce-
lebratis in colloquium uentum est, ita uerba fecerunt:

Oratio Mitylenæorum apud Lacedæmonios.

SCimus quidem uiri Lacedæmonii, socijq́, hoc receptum apud Græcos ac iustum es
se, ut quoscunq́ belli tempore à pristina societate deficientes in suam accipiũt, eos
tantisper in delicijs habeant, dum illis utiles sunt. Sed cum existimẽt superiorum ami
corum proditores fuisse, eosdẽ peiores fore utiq́ censent, neq́ id iniuria, si tamen æqua
les inter se essent, qui deficiunt, & qui deseruntur. Cũ em̃ aliqui pares sunt consilio ac
beneuolentia, si idem æquales sint apparatu et uiribus, nulla subest æqua causa defecti-
onis, quod in nobis Athenienſibusq́ non fuit, ne cui peiores fore uideamur, si à quibus

in pace honestati sumus ab ijs inter aduersa desciscimus. De iustitia nanq́ ac uirtute, cũ
præsertim societatẽ precemur, uerba faciemus, scientes neq́ amicitiam inter priuatos
initam esse stabilẽ, neq́ cõsortiũ inter ciuitates aliquid pollere, nisi mutua opinio inter
cedat uirtutis, et circa cætera morum uitæq́ consensio. quippe discordibus in mẽtibus
differentia consistit actionũ. Eñuero inter nos Athenienſesq́ societas incepta est, cũ
uos ab armis post Medicum bellũ discessistis, & illi reliquias eaq́ rerũ persequebantur:
quã nos societatẽ non coutraximus ad subigendos Athenſẽsibus Græcos, sed à Medoq́
seruitute eximendos, & eousq́ illos sumus prõpto animo secuti, quoad equo iure præ
fuerunt. Vbi animaduertimus, submoto Medo hoste, tendentes ad imponẽdam socijs
seruitutem, iam non sine timore fuimus: Sed quia non licuit ad uim propulsandã socijs
in unũ cõuenire propter multitudiuẽ consultantiũ, oẽs præter nos & Chios in seruitu
tem redacti sunt. Nos cũ nostri iuris essemus & liberi, nomine duntaxat cũ Athenien-
Defectionis Mitylenæorũ ab Athen. cauſæ. sibus militauimus, nequaquam pro fidelibus eos ducibus habentes, sumpto ex superiori
bus factis exemplo. Neq́ em̃ credibile erat cũ illos subegissent, quibuscũ fœdus unà no
biscũ inierant, non idem eos in cæteros fœderatos si quando facultas afforet, esse factu-
ros. Qd̃ si nostri adhuc iuris essemus oẽs, plus eis fidei haberemus, ne nihil noui moli-
rentur. Cum uero plerosq́ socioq́ subegerint, indignius eos credibile est esse laturos, si
bi nos in rebus agendis æquari: iamq́ in hoc admodum processerunt, cum soli nos iam
secum ex æquo uersemur, præcipueq́ ꝙ quanto ipsi potentiores, tanto nos desertiores
efficimur. Ad societatẽ nil aliud fidelem facit, quàm mutuus metus. Nam qui præuari-
cari quippiam uult, nisi alteri uiribus præstet, ab eo inuadendo deterretur. Et nos nul-
la alia causa liberi ab illis relicti sumus, nisi ut quæcunq́ ad parandam potẽtiam molie
bantur, non tam re uera, quàm ut iuste, honeste, probe sumpsisse uiderentur, simulq́ ut
hoc testimonio uterenẽ, nisi aliquid peccassent ij contra quos arma ferrẽt, non fuisse mi
litaturos, unà socios qui idem haberent autoritatis. Vnde factũ est, ut & maximas pri-
mum uires aduersus infirmissimum quenq́ colligerent, ac paulatim sublatis alijs extre
ma quæ relinquebantur redolerẽt infirmiora. Qd̃ si à nobis cœpissent, omnibus adhuc
suas uires, et ubi cõsistere oporteret habentibus, haud similiter subegissent. Quibus nõ
nihil etiam timoris incutiebat classis nostra, ne in unum coacta, & aut uobis, aut alicui
alteri se applicans, periculum eis crearet. Euasimus autem eos, tum rempublícam ipso
rum, tum quoq́ magistratus deleniendo, profecto nisi conflatum esset hoc bellum, nõ
multum duraturi, ut uidere licet ex aliorum exẽplo. Quænam igitur hæc amicitia ex-
titit, aut quæ fida libertas, ubi præter opinionẽ utriq́ alteris sumus suspecti? Illi nobis
in bello præ timore blandientes, & nos illis uicissim rebus pacatis, quodq́ alijs beneuo
lentia, id nobis timor stabile, fidum, firmum præstitit. Ita metu magis quàm amicitia
in societate perstitimus, & utris citius securitas sui præbuisset audaciam, ij priores ad
præuaricandum futuri fuerunt. Qd̃ si cui uidemur iniurij, propter eorum in nocendo
cunctationem, q̃ priores defecimus, non præstolantes ad plane cognoscendum, si quid
illi nocerẽt, is non recte considerat. Nam si ex æquo uoluissemus & tendere illis insidi-
as uicissim, & cunctari, quid attinebat nos eis pares sub ipsis esse? Cum uero semper pe
nes illos facultas hæc esset tentandi, penes nos hoc esse decuit, ut defensionem anticipa
remus. Has nos cũ haberemus Lacedæmonij, ac socij rationes causasq́ defecimus, & ap-
tas audientibus ad cognoscẽdum nos recte feciſſe, & ualidas ad nos perterrendos ut ad
aliqd̃ præsidiũ cõuerteremur. Hoc nos olim iam facere uolentes etiã in pace missis ad
uos q̃ de defectiõe agerẽt, tũc uobis respuẽtibus facere prohibiti, nũc Bœotijs puocan
tibus confestim obtẽperauimus, existimantes duplicẽ hanc esse defectionẽ, unã ne stan
tes ab Atheniẽsibus Græciam opprimamus, sed eã in libertatẽ asseramus: alterã ne ipsi
in posterũ ab illis profligamur, sed incolumitati nostræ consulamns. Et præpropere q̃
dẽ ac ꝑmature facta est hæc nostra defectio. Quo magis oportet uos socios receptis no
bis quàm celerrime subuenire, ut declaretis uos eodẽ tẽpore & eos tutari quos debetis,

& hostibus obesse. Ad quod adest opportunitas tanta quanta nondum ulla. Siquidé & morbo consumpti sunt Athenienses & sumptibus, nauesq; eorum partim circa oram uestram agitant, partim aduersus nos instruuntur, ut credibile non sit eos abundare ros classe, si uos æstate hac nauibus pariter ac peditatu rursus eos inuadatis, sed aurnō futuros pares uobis maria obeūtibus, aut utrisq; uobis nobisq; cessuros: Neq; uero qui piam existimet pro peregrina se terra debere domesticum adire periculum. Cui enim procul abesse uidetur Lesbos, huic illa utilitatem è propinquo præstabit. Nam non in Attica bellum erit, quemadmodū aliquis putat, sed illic unde Attica sumit emolumentum. Est autem illi pecuniarum prouentus à socijs, eritq; etiam maior si nos in potestatem redegerit. quoniam neq; alius deficiet, & nostra illorum fient. Nos quoq; duriora patiemur quàm qui iampridem seruierunt. Quod si nobis impigre uos auxilium tuleritis, tum ciuitatem accipietis præditam magna classe, cuius in primis uos indigetis, tum Athenienses facilius destruetis, subtractis eorum socijs, cum quisq; sit audacius desciturus, tum eam quæ uos premit effugietis inuidiam, non opitulandi ijs, qui ad uos desciscunt. Si autem uos illorum liberatores ostēderitis, uires belli firmiores habebitis. Erubescentes igitur frustrari Græcorum de uobis spes, erubescentes Iouem Olympium, cuius in tēplo æquales uobis supplicesq; sedemus, protegite Mitylenæos inita cum eis societate, nec prodere uelitis priuato quidem corporum periculo expositos, sed communem omnibus, si recte succedat utilitatem allaturos: communioremq; pernicieru, si recte non succedet, uobis frustra tentatis. Estote uiri quales & Græci uos censent esse, & nostra necessitas desiderat. Talia Mitylenæi dixerunt. Quæ cum audissent Lacedæmonij ac socij, approbassentq;, Lesbios in societatem recipiendos cēsuerunt. Et Lacedæmonii tanquam in Atticam expeditiōem sumpturi edicunt sociis qui aderant, ut primo quoque tempore cum duabus partibus præstò essent: & ipsi in primis profecti, phalangas nauium apd Isthmum comparabant, ueluti illas è Corintho subuecturi ad mare quod Athenas spectat, ut hostem classe pariter, ac peditatu inuaderent. Et hi quidem hæc strenue confecerunt. Cæteri quoque socij lente conuenerunt, tum occupatione fructuum legendorum, tum tædio militandi. Eos cum intelligerent Athenienses per contemptum hostilis imbecillitatis se instruere, cētum naues armauerunt, uolentes declarare, non recte illos sentire, secq; præterquam quod classem mouerunt, uel quæ ad Lesbum, uel quæ circa Peloponnensum esset, facile posse resistere. Ingressi eas tam ipsi præter equestris & secundi ordinis homines, quàm peregrini, prætuecti Isthmum sese ostentabant, & in Peloponnēse solum quacunque eis uidebatur egrediebantur. Hanc Lacedæmonii classem longe maiorem opinione cernētes, arbitrati ea falsa esse quæ à Mitylenæis referebant, & sibi rem arduam, cū neq; socij adessent, & triginta naues Athenienſium, quæ circa Peloponnesum erant uicina urbis ipsorum uastare nuntiarentur, domū redierunt. Post hæc ædificata classe quam in Lesbum dimiterent, quadraginta naues per ciuitates edixerūt, delecto Alcida nauarcho qui illuc se conferret. Athenienses ubi illos abire senserunt, & ipsi cum cētum nauibus abierunt. Per hoc tempus, quo profectæ sunt hæ naues, Athenienſium longe & instructissima & optimatissima classis fuit, etsi circa belli initia tot numero & ucl plures naues extiterunt. Centum enim Atticam, Eubœam, Salaminē custodiebant, totidem circa Peloponnesum uolitabant, præter illas quæ ad Potidæam & alibi erāt, ut in summa fuerint una æstate ducētæ quinquaginta. Quæ res præcipue pecuniam exhausit, & illa Potidæana. Siquidem qui Potidæam defensarunt milites (fuerūt autem principio tria millia, nec pauciores qui obsiderunt, tum mille & sexcenti qui prius cum Phormione abierūt) bi nas drachmas singulis diebus acceperūt: alteram suo, alteram famuli nomine, eandem & uniuersæ naues mercedem. Atque ita pecuniæ primum consumptæ sunt, & tot tantæq; naues expletæ. Per idem tempus Mitylenæi, quo Lacedæmonii apud Isthmum agebant, Methymnæ tanquam proditionem molienti bellum à terra intulerunt, adiunctis auxiliarijs, tentata que urbe, cum res non procederet qua parte expectabant, in

Alcidas.

Classis Athe.

Stipendia classiariorū militum.

Methymna.

Antissam, & Pyram, & Eressum abierunt. Quarum ciuitatum, cum & res stabilissent, & muros firmiores fecissent, festinabundi domū reuersi sunt. Eis reuersis Methymnæi cum copijs Antissam inuadunt. Sed ab Antissæis auxiliarijsq; quibusdam, qui superuenerant, perculsi, multis amissis cæteri trepide recesserunt. Hæc ubi Athenienses resciuerunt, ac Mitylenæos terra potiri, nec illis prohibendis pares esse milites suos, mittūt ineunte autumno Pacheten Epicuri filium pro duce cum mille sui corporis militibus, qui in nauibus officio remigum functi cū Mitylenem appulissent, eam simplici muro cingunt, ac ualidis in locis castella excitant. Et Mitylene quidem utrinq; iam & à mari & à terra uehemētissime urgebatur, hyemsq; appetebat. Cæterum Athenienses ad obsidionem deficiente pecunia, tunc primum ipsi tributum contulerunt ducenta talenta, & ad socios legendæ pecuniæ gratia duodecim naues miserunt, Lysicle cum quatuor collegis duce. Is cum alia loca circunuectus illinc pecuniam exegisset, ex Myunte per Mæandrium campū transgressus Cariam ad collem usque Sādium, à Carijs Anæitisq; inuasus, & cum multis suorum cæsus est. Eadem hyeme Platæenses, adhuc eā à Peloponnensibus & Bœotijs obsidebantur, cum & penuria rei frumentariæ laborarent, neque in Athenienſibus ulla spes defensionis esset, neque alia salus ostenderetur, consilium ineunt ipsi, & qui una circunsidebantur Athenienses, primum ut superato hostium muro omnes exirent, si ui consequi possent, autoribus Theæneto Timidi uiro uaticino & Eupolpida Daimachi filio, qui ipsis præerant, deinde dimidia parte, quod ingens existimaret periculum, reformidante, ad ducentos fere ac uiginti in sententia exeundi permansere in hunc modum: Scalas ad altitudinem muri fecerunt, sumpta illius mensura ex laterculorum coagmentatione, qua parte murus ad eos spectans tectorio carebat. Numerabant autem permulti pariter coagmenta lapidum, quorum nonnulli erant aberraturi, sed à pluribus uera ratiocinatione coniectabatur, cum præsertim sæpius numerarent, & cum nō longe abessent, facile murus in id quod uolebāt subiectus oculis erat. Itaque in hunc modum proceritatem scalarum ex crassitudine laterum coniectantes, instar muri ceperunt. Erat autem Peloponnensium muri structura huiusmodi: Habebat is duos ambitus, alterum Platæas uersus, alterum exteriorem, si quis Athenis adoriretur, sexdecim inter se pedum spatio distantes. Quo in spatio habitacula custodum ædificata erant, distincta quidem sed continua, ita ut unus solidus murus uideretur, uterque pinnas habens, & ad decimam quanq; pinnam ingentes turres, eiusdem qua murus crassitudinis, & ad eius frontes intrinsecus extrinsecusq; tendentes, ne tranſitus circà, sed per eas esset. Noctibus, quoties imber erat, illi relictis pinnis custodias è turribus parum remotis ac superne tectis agebant. Huiusce modi quem obseruabant Platæenses murus erat. Qui postea quàm rem instruxerant, obseruata nocte quæ & pluuia & uento turbida esset, & præterea sine luna, exierunt ducibus eisdem qui conatus autores erant. Et primum fossas quæ ipsos ambibant, transeunt. deinde muro succedunt ignaris hostium custodibus, utpote non prospicientibus propter tenebras, nec exaudientibus accedentium strepitum uento obstrepente. Et ni hilominus isti ne arma inuicē offensa sensum præberēt, multū inter se distantes ibant. Erant autem leuiter armati sinistro tantum pede calceato, ne in luto laberētur. Igitur quà interturrium erat pinnis subeunt, scientes illas esse desertas, primíq; conscendunt qui scalas tulerant admouerantq;. Deinde duodecim pugione solū ac thorace armati, duce Ammea Corœbi filio, qui & primus ascendit. Hunc sex qui sequebantur utrinq; superant turrim, post quos deinde succedunt alij cum eadem armatura ac iaculis à tergo horum, quo facilius procederent. alijs scuta gestantibus, & cum prope hostes uenturum esset traditurīs. Vbi maiore ex parte muros euaserant custodes turrium sensere. Nam quidam Platæenſium apprehensam in ascendendo tegulam è pinnis eiecit, quæ cadens sonitum fecit, statimq; à custodibus uociferatum est. Exercitus quoque ad muros contendit, non enim sciebat quidnam discriminis foret, nocte obscura & procellosa, & alioqui q reliqui erant in urbe Platæenses egressi Peloponnensiū

Pyra.
Eressus.
Pachetes.
Sandi. collis
Anæitij.
Theæneto.
Eupolpidas.

murum,diuersa quàm qua sui conscenderant parte inuadunt, ut q̃minimum illis mé
tem hostis auerterent. Tumultuabantur itaq; Peloponnenses in loco manentes, ne mo
tamen eorum ex custodia opem ferre audebat,sed in ancipiti erant quidnam accidisset
coniectantes. Eorum trecẽti illi quibus datum negotium erat,ut si quid opus esset sub
sidio forent,è muro ad uociferationem processerunt. Facesq; hostilis aduentus indices
Platæenses per castra hostiũ perrumpentes fugã capessũt
Thebas uersus sublatæ sunt. Platæenses & ipsi ex suo muro complures excitant face
prius ad hoc ipsum præparatas,ut hostis,quid sibi lumina uellent incertus,& aliud ali
quid contigisse,quàm quod erat existimans,opem non ferret dũ socii sui qui exierant,
fugam ac tuta capesserent. Interea Platæensium quicunque primi conscenderant, utra
que turri custodibus occisis potiti, earum transitus ne quis illàc subsidio ueniret, tue
bantur:& admouentes è muro turribus scalas plerosque in superiora recipiebant, qui
qui pro turribus stabant missilibus eos qui ueniebant auxilio superius inferiusq; ar cẽ
tibus.Eo' que plures interea scalas ipsi iam plures admouebant:simulq; deiectis pinnis
per interturrium ascendebant, & subinde qui recipiebantur crepidini fossæ imminẽs
sagittis illinc atque iaculis incessebat,si quis hostium auxilio ueniret ad prohibendum
tempestiuum transitum fossæ. Vbi omnes transierunt murum,sed ægre & nouissimi,
qui de turribus descenderunt,ad fossam tendunt,ibiq; ex aduerso se offerunt trecentis
li lumina gestantes. Quibus eo magis conspectis, Platæenses eadem causa minus ipsi
conspiciendi,præter quàm quod in obscuro erant pro crepidine fossæ stantes,nuda cor
porum missilibus feriebant. Ita postremi quoque fossam transmiserunt difficulter tã
men & operose. Nam eius aqua non ita in solidam concreuerat glaciem ut permeari
posset,sed aquosa glacies erat,qualis Subsolano potius quàm Aquilone flante sub sole
esset, & eo uento nox illa pluuiosa fossæ aquam uehementer adauxerat,quã uix extra
tes transierunt,& ipsi magnitudinem tempestatis potissimum ad fugam elegerant, Ile
linc digressi, uiam quæ Thebas fert ire conferti pergunt,ad dextram habentes Iunonis
Iunonis tẽplũ Androcrates.
delubrum ab Androcrate conditum, quod uidelicet existimarẽt minime creditum iri
in id se iter deflexisse, quod ad hostes ferret,& simul conspiciantur Peloponnẽses cum
luminibus persequentes uiam,quæ per Cithæronem, & Capita quærcus Athenas du
Capita quercus.
cit. Vbi sex septem ue stadia Thebas uersus perrexerunt,diuertentes uia, quæ per mon
tem ad Erythras & Nysias fert abierunt, adeptiq; montes Athenas perfugerunt nume
ro ducenti duodecim ex pluribus. Siquidem nonnulli eorum antequam murum cõ
scenderent in urbem reuerterunt, unus sagittarius in exteriori fossa captus est. Pelopõ
nenses, postquam à ferendo subsidio destiterunt, in sua quisq; statione manserunt.
At Platæenses ex urbe nullius eorum quæ contigerant gnari,cæteris qui redierant, ne
minẽ superesse renuntiantibus,ubi illuxit caduceatorẽ miserũt de mortuis recipiẽdis,
sed re comperta destiterunt: Atq; hunc in modũ Platæenses munitiones transgressi sa
lutem sibi pepererũt. Sub extremũ eiusdem hyemis ex urbe Lacedæmone missus est
Salæthus. Pyrrha.
cum triremi Mitylenen Salæthus Lacedæmonius, q uectº in Pyrrham pedestri illinc
itinere per aluell quendam torrẽtis, quà munitiões transiri poterant,occulte ingressus
est Mitylenen,retulitq; primoribus expeditionẽ in Atticam fore,et quadraginta naues
quæ auxilio ire debebãt pariter affuturas,seq; cum harum rerum tum aliarum curandã
rum gratia præmissum. Vnde Mitylenæi sumpta fiducia minus ad Athenienses ani
mo inclinabantur,ut cum eis conuenirent. Atque hæc hyems quartusq; annus belli ex
5. Anni initiũ
cessit quod Thucydides cõscripsit. In sequentis æstatis principio Pelopõnenses
postquam Alcidam, qui eorum erat nauarchus, cum quadraginta nauibus cum que
mandatis miserunt, ipsi ac socii Atticam inuaserũt,ut Athenienses utrinque distrícti,
minus possent nauium Mitylenen mittere, ac rerum gerere. Præerat huic expeditio
Cleomenes.
ni pro rege Pausania Plistoanactis filio adhuc pupillo Cleomenes patruus, popula
ti autem sunt ex Attica cum ea quæ prius: & si quid refuticauerat, tum ea quæ
superioribus expeditionibus intacta reliquerant. Quæ expeditio post secundam
acerbissima omnium Athenientibus extitit, Quoniam hostis aliquid in Lesbo pes

suam classem quasi iam appulsam,ut audiret expectans,passim discurrendo pleraq; ua
stabat. Sed cũ nihil ex sententia eueniret, & res frumentaria defecisset, in suam quisq;
ciuitatem discessit.Mitylenæi interim cũ tandiu naues ex Peloponeso nõ uenirent,fru
Mitylenæi cũ Athenienſibus paciſcuntur.
mento iam defecti,ad transigendum cũ Atheniẽsibus adacti sunt,idq; ob hanc causam:
Salæthus ne ipse quidẽ iam naues expectans, populũ prius leuiter armatũ ad se ar
mandum inducit,tanquam in Athenienses exiturus. Vbi arma sumpserunt,oppidani
iam non migrãtibus obtẽperabant,factisq; agminibus uidebant proceres exhibere fru
menta,ac uiritim diuidere, affirmantes alioqui se urbẽ Atheniensibus prodituros. Qd
ubi cognouerũt q res administrabãt,cũ neq; ad prohibendũ pares essent,et in periculo
futuri si à pactiõe excluderent, cõmuniter pacti sunt cũ Pachete atq; exercitu,ut Athe
nienſibus liceret de Mitylenæis cõsultare quãnam uellent satisfactionẽ,utq; ipsi exerci
tum intra urbẽ reciperent, & legationem pro se Athenas mitterent;& dũ illa rediret,
Paches neminẽ Mitylenæoꝝ,neq; occideret,neq; alligaret,neq; captiuum duceret. Et
hæc quidã conuentio fuit. At ñ qui præcipue cũ Lacedæmoniis tractauerant,sibi timẽ
tes,ad ingressum exercitus expectare nõ sustinuerũt,sed apud aras pariter cõsidebant.
Quos illinc excitatos Paches ne quid iniuriæ fieret trãsmisit in Tenedũ,quousq; Athe
Tenedos.
nienſibus aliquid uideretur. Antissam quoq; missis eò triremibus,in potestatẽ redegit,
& cætera,quod ad exercitũ attinet pro suo arbitrio cõstituit.Peloponnensiũ uero qua
draginta naues, quas subito uenisse oportebat in circũeunda Peloponneso,tẽpus triue
re,et in cætera nauigatione otiose uenientes,latuerunt quidẽ qui ex urbe erant Atheni
Icarus. Myconus. Embatus. Teutiaplus.
enses, quoad Delum tenuerunt: Illinc digressi apud Icaron & Myconum primũ acci
piunt in deditionem uenisse Mitylenen. Cæterũ uolentes rem exploratam habere, ad
Embatum Erythrææ se conferunt septimo fere mè à capta Mitylene die. Ibi comperto
negotio, de rebus præsentibus deliberabãt. Quibus Teutiaplus Eleus ita locutus est:

Oratio Teutiapli.

ALcida cæteriq; collegæ mei qui adestis Peloponnẽsium duces, mihi uidetur no
bis Mitylenen esse nauigandũ prius,q̃ palam fit quemadmodũ apud nos agatur.
Offendemus enim ut credibile est pleraq; incustodita apud homines urbe recens poti
tos,præcipueq; à mari, qua ex pte nec ipsi hostiũ quẽpiam uenire suspicant, & nos ma
xime ualidi sumus. Credibile quoq; est eoꝝ peditatũ, ut in uictoria negligentius agẽ
tem, & per hospitia dispersum. In quos,si & repentino & noctu irruamus, spero fore,
ut cum ijs qui intus sunt,si quis supereſt nostri studiosus, optata consequamur. Neque
nos periculi pigeat,existimantes nihil aliud in bello,q̃ ex huiusmodi rebus accidere no
uitatis:Hoc si quis dux, & intra se seruet,& in hoste obseruans illum adoriatur, plerũ
que compos est uoti. Hæc demum locutus ille Alcidam non persuasit. Alij nonnul
li ex Ionia exules, & Lesbij qui unà nauigabant hortabantur, quandoquidem periculũ
metueret,aliquam in Ionia urbem,aut Cumam in Aeolide occuparet: ex qua urbe pro
deuntes Ioniam ad defectionem inducerent,spem enim esse nullis se inuitis uenturos,
& hunc,quamuis maximus esset,Atheniensibus prouentum,non modo crepturos,sed
etiam prærepturos si inuaderẽt. Arbitrari se quoque dicebant persuasum iri Pissuthnẽ
Pissuthne.
ad belli societatem. Alcidas ne his quidem acquieuit,suaq; sententiæ plurimos è con
filio socios habuit: ut quoniam eum Mitylene frustrata esset,rursus in Peloponnesum
quam primum reuerteretur. Itaq; cum Embato soluens appulisset ad Myonesum,quæ
Myonesus insula.
est insula Teiorum, permultos captiuos quos nauigando interceperat trucidauit. Et
cum Ephesum subiisset,adierunt eum Anæorum Samioꝝ legati,negantes ipsum recte
asserere Græciam in libertatẽ,si illos necaret,q neq; arma cõtrà tulissent,neq; hostes es
sent:sed tantũ Atheniensiũ necessario socij forent, ut nisi desineret paucos ex hostibus
sibi cõciliaturꝝ,phuresq; amicoꝝ pro hostibº habiturꝝ. Quibus psuasus Alcidas quoscũ
que iam habebat Chioꝝ & ex alijs aliqt missos fecit. Nam hoies cõspectis nauibus nõ
refugiebãt,sed potius tanq̃ ad Atticas accedebant, minime timentes ne Atheniensibus
maria tenẽtibus,naues Peloponensiũ Ioniã unq̃ transmitterẽt. Alcidas aũt ex Epheso

raptim abiit, fugamq; fecit. Conspectus enim fuerat à nauibus Salaminia & Paralo cũ adhuc ad Claron in ancoris esset: quæ naues ab Athenis cursum tenebant, quæ ne se persequerentur ille ueritus, alto ferebatur, tanquam nusquam à terra sua sponte nisi ad Peloponnesum applicaturus. Pacheti Atheniẽsibusq; cũ undiq;, tũ uero ex Erythræa huius rei nuntius affertur. Quippe cum Ioniæ urbes muris careant, ingens metus subibat, ne Peloponnenses cum classe prætereuntes, etsi non haberent in animo manere, tamen diripeẽrt, ut in quasq; inciderent urbes. Salaminia quoq; nauis ac Paralus sese hostem ad Claron uidisse referebat. Eum Paches enixe persecut⁹ usq; ad Latmõ insulam, postquam adipiscendi spes abfuit, retro rediit, existimans se lucrifecisse quod illas in alto nusquam adeptus esset, ne castra munire, & custodias agere, & ipsos aggredi necesse fuisset. Cum rediit Notion urbem Colophonioꝝ tenuit, quam Colophonii incolebant, eius arce ab Itamane & Barbaris irrumpentibus per domesticam illoꝝ seditionẽ capta, eodem fere tempore, quo Peloponnẽses iterum Atticam sunt ingressi. Rursus in Notion. Notio, inter eos qui illuc cõfugerant, & pristinos oppidanos seditiõe orta, alteri accessita à Pissuthne, & ab Arcadibus, ac Barbaris auxilia in muris urbẽ interspientibus habebant, & qui in arce Medis fauebant recepti pariter rempu. administrabant: alteri cõse fuga subduxissent exules Pachetem accersierunt. Hic Hippiam eorum qui intra muros illos erant ducẽ, ad colloquium euocauit, ut si nihil quod placeret illi dixisset, rursus eum in muros saluum sanumq; restitueret. Et ille ad hunc processit. Hic eo in custodia sine uinculis haberi iusso, munitiones repente adortus nihil tale expectantes Arcades capit, ac Barbaros quicunq; intus erãt occcidit. Dehinc Hippiam sicuti pepigerat Hippiæ occisio. introductum comprehendit, sagittisq; confícit. Colophoniis Notion restituit, præterea eos qui cum Medis senssissent. Eo postea Athenienses coactis omnibus, si quis usquam erat, Colophoniis, secundum ipsoꝝ legis colonos ad habitandum Notion miserunt. Et Paches Mitylenẽ reuersus, Pyrrham & Ereſſon in deditionem redegit, captumq; Salaethũ Lacedæmoniũ in urbe latitantem Athenas misit, pariter & eos Mitylenæos quos apud Tenedon depositerat, & si quis alius ei uisus est extitisse seditionis autor. Dimisitq; maiore exercitus parte cum reliquis remansit ad constituenda arbitrio suo negotia Mitylenes, ac cæteræ Lesbi. Vbi Athenas ñ q à Pachete missi fuerãt puenere, Athenienses Salæthum uita priuarunt licet pollicentem, cum alia quædam, tum uero à Salaethi cæles Pachetis gesta. tæis (adhuc enim obsidebantur) se Peloponnẽses abducturũ. De reliquis aũt cũ ad cõsilium relatum esset, præ indignatione censuerunt non modo qui adessent, sed omnes etiam qui puberes essent Mitylenæorum interficiẽdos, impuberes uero ac fœminas in seruitutem redigendos, dantes crimini tũ quod desciissent, cũ non ea cõditione, qua cæteri sub imperio forent, tum uel magis quod naues Peloponnẽsium ad opem eis ferendam ausæ essent in Ioniam cum periculo ire, non enim subito consilio uidebantur defecisse. Mittunt igitur propere triremem nũtiatum decreta Pacheti, imperatumq; ut Mitylenæos necaret. Postero die subit eos pœnitentia quædam, et facti reputatio, uisumq; fæuum ac uehemens decretum totam necare ciuitatem, potius quàm eos qui autores mali fuissent. Quod ubi senserunt Mitylenæorum legati, & qui eis studebant Athenienses additis primoribus, haud ægre persuaserunt, ut de eo iterum ad cõsilium referret, quibus & ipsis notum erat maiorẽ ciuium partem uelle per aliquos ad se rursus de re eadem referri. Coactaq; confestim concione, aliæ dicebantur à singulis sententiæ. At Cleon Cleæneti filius, cuius euicerat pridie de occidẽdis sententia, ciuis alioqui omnium uiolentissimus, & maximæ, ut illa tempestate, apud populum autoritatis processit Cleon clemens iterum, atq; ita uerba fecit:

Oratio Cleonis apud Athenienses.

CVm sæpe aliàs ego statum popularem animaduerti inualidum esse ad aliis imperandum, tum præcipue nunc in uestra de Mitylenæis pœnitentia, etem quasi secure inter uos quotidie, & sine insidiis agitis, eodem modo erga socios estis affecti, & quicquid aut illorum oratione persuasi delinquitis, aut misericordia tribuitis, nõ sententiis id

ad uestrum periculum pertinere, & ad nullam eorum gratiam uos emolliri: non considerantes imperium quod habetis, esse tyrannidẽ, & eos qui parent, ad insidiandũ intentos, & inuitos parere: neq; ob id uobis dicto audiẽtes esse, q; læsi tamen eis ueniam datis, sed quia uiribus uestris potius quàm ipsorum beneuolentia superatis. Pernicio siſſimum autem ex oñibus est, si apud nos nihil eorum quæ decreueritis, stabile erit: nec intelligimus melius agi cum ciuitate quæ malis legibus dum constanter utitur, q̃ cum ea quæ bonis, sed inconstanter: utiliorem q; esse imperitiam cum modestia, q̃ peritiã cum immodestia: ac tardioris ingenñ homines administrare cõmodius plerunq; ciuitates, q̃ solertioris: nam isti tum legibus sapientiores uideri, tum semper excellere dicẽdo in consultatione reip. uolunt, tanquam nulla sit alia materia maior, ubi uim ingenñ sui ostendant, unde in multas calamitates ciuitates incidunt. Illi suæ peritiæ diffidentes, non abnuunt se legibus esse imperitiores: & cum inualidiores sint, quàm ut bene dicentis orationẽ refellant, potius ex æquo sunt iudices q̃ concertatores, ideoq; eis plerunq; feliciter cedit. Hunc in modum decet & nos facere, non facultate dicẽdi, & solertiæ cõtentione subnixos, uestræ multitudini aliter ac sentimus suadere. Quod ad me attinet, in eadem sententia sum: eosq; miror, qui iterum retulerũt de Mitylenæis, ac tempus teri permittunt, rem illis commodiorem qui iniuriam fecere, quàm nobis. Nam sic qui iniuriam accepit, remissius iram exercet, quàm ille qui fecit. In ulciscendo cum recentissima offensa est, tum maxime par supplicii sumimus. Miror quoque esse (quisquis is erit) qui contradicat, ostendendumq; sibi ducat iniurias quidem Mitylenæoꝝ nobis utiles esse, detrimenta uero non ad sociorum calamitatem redundare. Nunc palàm est, aut fretum facultate dicendi contendere, aut quod euidens sane est, id è contrario ostendat esse incognitum, aut lucro euocatũ, conari uos exculta oratione seducere. Huiusmodi ex controuersiis ciuitas aliis quidem emolumenta præbet, ipsa uero in discrimen adducitur. Cuius rei penes uos culpa est, qui praue instituistis ista certamina, quiq; consueuistis esse uerborum spectatores, operum auditores: cõiectantes ita maxime posse fieri futura ut quisq; optime dixerit; & ex iam factis nõ id certius existimantes esse quod ipsi uidistis, quàm quod audistis, deliniti pulchrorum cõmendatione uerborũ. Itaq; faciles estis falli nouitate sermonis, difficiles animo ad exequendum quod probatum esset: serui semper ineptiarum, consueta fastidientes, & se potissimum singuli cupiẽtes posse dicere. Si hoc nequeatis, astipulantes ñs qui talia dicunt, ut eoꝝ sequendo sententiam, non uideamini illis inferiores esse. Quinetiam alio aliquid acute dicẽte, proni ad id q̃d dicitur laudandũ, & ad significandum uos anteq̃ diceretur sensisse, cum tardi sitis ad ea prouidenda quæ illinc sunt euẽtura, aliud quærentes (ut sic dicam) quàm ea quibus uiuitis. ne præsentia quidem satis intelligentes, prorsus uoluptate aurium capti, ac similes spectatoribus sophistarum, sedentibus potius quàm de rep. consultantibus. A quibus ego uos conabor abducere, ostẽdens unam Mitylenæorum ciuitatẽ, præcipuam uobis iniuriam intulisse. Nam siqui q; aut imperium uestrum ferre nequeant, aut q; ab hostibus compellantur desciscunt. ueniam do. Si uero hi qui insulam tenent & urbem muris præditam, ubi nisi à mari formidolosus est hostis noster, & ubi ipsi contra illum non sunt indefensi, instructa iam classe liberi, præterea & à nobis ante omnes in honore habiti hoc egerint, quid aliud quàm insidiati sunt, inferentes potius bellum, quàm desciscẽtes à nobis? Defectio enim eorum cẽ, quibus aliqua uis infertur. Captarũt quoq; per inimicissimos nostros nos perdere, q̃d indignius est, quàm si suis ipsorum uiribus nos bello petissent. Quibus nec calamitates uicinorum exemplo fuerũt, quicunq; iam post rebellionem à nobis superati sunt: nec præsens sua felicitas segnitiem attulit. ne in pericula uenirent, effecti que ad futura audaces, maiore quidem spe quàm pro uiribus, sed minore quàm uoluntas fuit, bellum sumpserunt, anteferendam iustitiæ potentiam rati. Nulla enim iniuria lacessiti, ob id quo se superaturos arbitrati sunt, nobis arma intulerunt. Siquidem solet usu uenire in ciuitatibus, præsertim ñs q̃bus breui & insperato felicitas contigit, ut ad insolen

tiam conuertantur: & plerunq; quæ secundum rationem hominibus prospera euenia-
unt, stabiliora sint, quàm quæ præter opinionẽ. Faciliusq; prope dixerim esse propul-
sare aduersa, quàm tutari secunda. Decuerat autem iam olim Mitylenæos nihilo pecu-
liarius honore quàm cæteros à nobis affici. nam non eò petulantiæ pcessissent. Et alio-
quí natura comparatum est, ut obnoxius sibi quisq; contemnat, non obnoxios admi-
retur. Plectantur itaq; nunc pro magnitudine sceleris, neq; paucis culpam imputãtes,
populũ absoluatis. Cuncti nanq; nos pariter inuaserunt: quibus liceret nunc, si ad nos
confugissent, rursus in urbe degere. Sed quia existimarũt tutius periculum esse, si per
paucos res ageretur, ipsi quoq; defecerunt. Respicite quinetiam ad socios: quorum si
easdem pœnas infligatis, & ꝝs qui coacti ab hoste, & ꝝs qui uolũtarꝝ defecerũt, quem
tandem fore existimatis, quem non ad deficiendum quantulacunq; causa impellatis?
cum is si prospere cedit, liber sit: si minus, nihil intolerandum patiatur. Ex quo nos in
omnibus ciuitatibus periculum subibimus tum pecuniarum, tum corporum: & si ci-
uitatem expugnauerimus, ea profligata, prouentibus per quos uires habemus, in po-
sterum carebimus: si non expugnauerimus, ipsos præter eos qui nunc sunt hostes ha-
bebimus: et quo tẽpore nos oportet aduersus illos stare, in bello sociali occupabimur.
Non igitur conuenit spem eis proponere aut sermone persuasam, aut pecunijs empti
ueniæ consequendæ, tanquam hominum more peccauerint. Nõ enim inuiti læserũt,
sed scientes insidiati sunt. Quod citra uoluntatem fit, id dignum est uenia. Itaq; ego et
tunc primum repugnaui, & nunc ne decretorum uestrorum uos pœniteat repugno.
Tria reip. pernicioſa. Ne ue tribus rebus imperio perniciosissimis delinquatis, misericordia, uoluptate, oꝛa-
tionum lenitate. Nam misericordiam quidem ꝝs qui similes sunt, tribui iustũ est, non
ꝝs qui nec è diuerso miserentur, & necessario se perpetuos constituerunt hostes. Ora-
tores autem qui dicendo oblectant, habebunt alias minoribus in rebus dicendi certa-
men, non ubi ciuitas paululum oblectata faciat magnam iacturam, & ipsi ob bene de-
cta bene accipiantur. Lenitas uero potius illis exhibetur qui in posterum morigeri, ꝙ
qui nihilominus hostes atq; ijdem futuri sunt si relinquantur. Atq; (ut semel omnia di-
cam) si mihi assensi fueritis, quæ iusta sunt & utilia, circa Mitylenæos agetis: sin minus,
neq; illis gratificabimini, & uosipsos potius condemnabitis. Quippe si recte isti defe-
cerunt, profecto uos non legitime imperatis: quanquam & si non legitime, tamẽ cum
hoc agendum uobis censeatis, oportet uos legitime, non ex uestra utilitate de ipsis sup-
plicium sumere, aut certe ab imperando desistere, ac sublato periculo, bonorum uiro-
rum fungi officio. Refundatis agedum eandem in autores pœnam: ostendatis ꝙ uos
non exhulcerato esse animo in ulciscendo, licet euaseritis, quàm illi fuerunt & in insi-
diando, cogitantes quænam ipsi si uicissent, credendi sunt fuisse facturi, qui præsertim
iniuriam facere cœperunt. Qui nulla iniuria irritati, ad lædendum ueniunt, ꝝ ad pe-
niciem tendũt, suspicantes periculum, quod eos manet ab hoste quẽ relinquant. Quil
quis enim à quo nõ oportuit læsus est, acerbior est (si euasit) in illum quàm iustum in
hostem. Nolite ergo uestri ipsorũ fieri proditores, & animo quàm proxime accedẽ-
tes ad ea quæ passuri fuistis, prout nihil præoptastis quàm ut eos caperetis, nunc talio-
nem reddatis: non protinus ob præsentem statum emolliti, nec cladis quæ tunc uobis
impendebat obliti. Plectite istos pro merito: pariter & cæteris socijs insigne præbete
exemplum, quisquis descierit, eum à uobis morte multandum. Hoc enim si cognouer-
rint, uos deposita cura minus cum uestris ipsorum socijs, quàm cum hostibus decerta-
Diodotus. bitis: Hæc Cleon. Post quẽ Diodotus Eucratis filius, qui maxime in superiore con-
cione cõtradixerat ne Mitylenæi necarentꝰ, processit, atq; ibi huiusmodi uerba habuit:

Oratio Diodoti dicentis sententiam Cleoni contrariam.

Consultationi bonæ contraria. Neque illos ego qui de Mitylenæis iterum ad consiliũ retulerunt accusandos pu-
to, neq; illos laudandos, qui maximis de rebus sæpius consultari uetant. Statuo
que duo præcipue contraria esse ad bene consulendum, celeritatem, & iram: Quorum
alterum inscite fieri amat, alterum temere ac parum considerate: & cum qui repugnat,

quin res uerbis doceatur, aut amentem esse, aut putare sua aliquid interesse. Amentem
quidem, si quo alio modo censet fieri posse, ut futura quæ latent, nisi oratione patefiãt:
Sua autem interesse, si uolens aliquid turpe persuadere, non arbitratur de eo se posse
bene dicere, sed eos qui ex aduerso dicturi & qui audituri sunt, deterrere criminãdo.
Verum illi odiosissimi sunt qui contradicentibus præiudiciũ aliquod corruptelæ op
ponunt. Nam si imperitia obꝝceretur, cuius sententia in senatu non uicit, pro imperi-
tiore utiq; is, non pro iniustiore discederet. Obiecta uero iniustitia, idem siue eius sen
tentia uicit, suspectus fit: siue non uicit, iniustus habetur, non solum inscitus. Ex quo
etiam respublica detrimento afficitur, deficientibus ꝝs hoc timore qui consultant, qua
si melius cum ea ageretur, si tales ciues nulla facultate dicendi præditos haberet, quod
ita minimum ad peccandum homines inducerentur. Porro debet & ciuis bonus non
absterrere alios à contradicendo, sed ex pari loco demonstrare se meliora dicere: & be
ne morata ciuitas nullo eum honore afficere, qui præ cæteris bene consulucrit, sed nec
honorem quem ille habet imminuere. Item eum qui in consulendo inferior fuit, nul
lo dedecore nedum supplicio prosequi. Ita enim & is cuius sententia probata est, quã
minimum uel ad gratiam uel aliter ac sentit, quo plus honoris consequatur, loquetur:
& is cuius sententia probatur, quàm minimum concupiscet eadem ratione gratum fa
ciendo conciliare sibi multitudinem. Quorũ nos contraria agimus, qui si quis de cor-
ruptione suspectus sit, etiam si optime dicat, tamen inuidia lucri nõdum explorati, ex
ploratam ciuitatis utilitatem repudiamus. Nec dubium est, statim cum audiuntur, nõ
minus suspecta bona esse quàm mala. Ex quo oportet ut similiter & qui optima, et qui
pessima ciuitati uult persuadere, dolo id & mendacio agat, nec possit ob has præstigias
ex professo quippiam illi soli prodesse, nisi decipiat. Nam qui propalàm largiet ei ali-
quid, is in suspicionẽ ueniet, ne id clã lucrifacere uelit. Enimuero decet nos qui ex hoc
loco de rebus summis tanti momenti dicimus, longius prospicere, quàm uos qui ex
propinquo consideratis: cum præsertim nos rationem reddere debeamus consilij no
stri, uos non debeatis uestræ auscultationis. Nam si is qui persuasit, & is qui persuasus
est, æque multarentur, profecto uos modestius iudicaretis. Nunc si quando destituti
spe estis, unam persuasoris sententiam cum iracundia plectitis, non uestras ipsorum q
frequentes una peccastis. Ego autem neq; contradicturus pro Mitylenæis processi, ne
que quempiam accusaturus. Non enim de illorum facinore nobis certamẽ est, si sapi-
mus, sed bene de nobis consulendo. Neq; eis, si nocentes plane asserere uolo, idcirco
uitam adimi iubebo: neq; si qua uenia dignos, idcirco ueniam dari, nisi constiterit idẽ
ciuitati conducere. Quippe cum existimem de futuro nos magis, quàm de præsenti
consultare: & hoc quo Cleon præcipue nititur, utile esse ad cohibendas in posterum
rebelliones, utile esse pœnam proponi mortem, ego è contrario interpretor, ac meli-
us aliter rem esse casuram. Quæso ne præ istius ad persuadendum apposita oratione,
utilitatem meæ respuatis. Nam eius oratio cũ sit ad iustitiam propensior, forsitan apud
uestram quæ nunc in Mitylenæos iram est præponderet. Verum nunc non discepta-
mus nos iudicio cum illis, ut de iure quæri oporteat: sed de eis deliberamus, quemad
modum nobis sint utiles. Est quidem multis in ciuitatibus constituta mors pœna, nõ
modo huiusmodi criminibus, sed etiam minoribus: tamen spe solicitati homines pe
riculum adeunt, neque unquam ad hoc aliquis accessit, qui opinaretur nequaquam in
fidias sibi successuras. & quæ ciuitas unquam non ideo deficit, quod crederet se maio
rem habere quàm habebat apparatum, uel suum, uel socialem? Ingenitum natura est γνώμη
omnibus, & priuatim & publice delinquere. Nec ulla lex tanti est, quæ istud prohibe
re possit, cum per omnia sit itum supplicia, si quo modo his terroribus homines à faci
noroſis minus læderentur. Nec ab re olim maximis sceleribus mitiores fuerunt pœ-
næ constitutæ. Harum pleræque, cum iam eas tempore præuaricamur, in mortem re-
dactæ sunt. Quam tamẽ & ipsam præuaricamur. Itaque aut aliquis isto uehementior
inueniendus est terror, aut ne iste quidem coercebit. Nempe huic ex necessitate ino-

pia præbet audaciam, illi auaritiam opes per insolentiam ac timorem, illis aliæ accidit causæ. Impetu homines ut suo quisque occupantur insanabili, & potentiore quàm ut reprimatur, in periculum deducuntur. Præterea plurimum officiunt spes ac amor: hic quidem dux, illa uero comes: hic insidiarum uitandarum immemor, illa prosperitatem fortunæ suggerens. Ex quo fit, ut quæ incerta sunt præmia, potentiora sunt pœnis quæ subiectæ sunt oculis. Accedit his fortuna, quæ nihilominus ad euocandos animos pollet. Nam ex inopinato oblata aliquãdo uel ex minoribus causis ducit aliquem ad periclitandum: nec minus ciuitatem, imò tanto magis, quanto de maioribus ei res est, deliberare de imperio propagando, & quisquis cæteris cum ciuibus iunctus insolite plus qddam spei sibi proponit. Deniq; & impossibile, & ingentis uecordiæ est, credere quoties humana natura ad aliquid agendum concitata, impetu tendit, ulla prohiberi aut legum ui, aut alia difficultate. Quare non oportet nos neque mortis pœna tam quam fideiussore confisos, de Mitylenæis cõsulere deterius, neque ad desperationem illos qui defecerũt impellere, tanquam eis pœnitere non liceat, neque breuissimo tempore delictum eorum eluere. Considerate nanque, si qua nũc ciuitas quæ defecerit, non desperandam sibi à uobis salutem: eam de se dedẽda conditiones accepturam, adhuc habentem unde reddat uictoribus impensas belli, in posterum tributa soluat. At illo modo quam tandem putatis, quæ non & melius se quàm nunc fecit, ad bellum instruat, & obsidionem ad extrema perferat? An idem ualet diu post & confestim in deditionem uenire? Et nobis quomodo detrimentosum non sit, dum illi se dedere recusant, nos sumptus facere in obsidẽdo? Et si capimus, profligatam capere ciuitatem, & emolumentis ex illa deinceps priuari, propter quæ sumus nos hostibus parati? Quæ propter non tanquam iudices debemus nos exacte de nocẽtibus sumere supplicium, sed considerare quemadmodum in futurum rationem habeamus pecuniarum suppeditandarum, ex ciuitatibus moderate multatis, nec custodire eas ex legum seueritate, sed ex operum sedulitate. Cuius rei nunc contrarium facimus: qui si quem libertatem, sed ui alterius imperio subditum, & merito repetentem deficiendo libertatem subegimus, truciter in eum putamus animaduertendum. Oportet non ualde plectere hostiros homines quod rebellarunt, sed ualde custodire antequam rebellent, & anteuertere ut ne ueniant quidem in huiusmodi cogitationem: cum' que ceperimus, pro minima culpam hanc eis imputare. Animaduertite præterea quantopere sitis peccaturi, si Cleoni assentiamini. Nunc quidem singularum ciuitatum populus in amorem uestri propensus est, & aut non deficit cum potentibus, aut si deficere cogatur, continuo defectionis autoribus infestus est. Ita ciuitatis illius uulgus uestri studiosum habentes, pergitis in bellum. Quod si populum Mitylenæum occiditis, qui & tunc defectionis expers fuit, & ubi arbitrium armorum nactus est ciuitatem tradidit, primum in benemeritos eritis iniurij. peinde id quod maxime optant potentes, constituetis. Quippe ubi ad defectionem traxerint ciuitatem, protinus habebunt in partibus populum, proposita per uos eadem omnibus pœna, tam ijs qui deliquerunt, quàm ijs qui non deliquerunt. Qui si etiam deliquissent, dissimulandum est, ut id quod adhuc nobis superest sociale, non fiat hostile: & hoc ipse multo utilius arbitror ad imperij conseruationem, nos iniuriam accipere non inuitos, quàm eos occidere quos non debemus. Neque id quod Cleon ait reperietur, iustam ultionem eandem' q; utilem esse posse. Vos uero cum intelligatis hæc meliora esse, nihil neque misericordiæ neque lenitati indulgẽtes, quibus ne ego quidem adduci uos sino, ex his quæ suasi mihi acquiescite: detis quos Paches tanquam noxios misit, per otium iudicate, cæteros illic habitare permittite. Hæc enim & in posterum bona sunt, & hostibus iam formidolosa. Nam quisquis bene consultat, is contra hostes plus pollet, quàm qui temeraria ferocitate ad facta prorumpit: Talia Diodotus. His sententijs dictis inter se maxime contrarijs, tamen res in controuersia fuit apud Athenienses: & cum ad suffragia uentum est, paré utraque sententia numerum tulit, & Diodoti superior fuit. Mittunt itaque aliam è ueteri-

Spes. Amor.

Fortuna.

Diodoti sententia.

gio triremem, ne forte nõ assecuta hæc priorem, quæ uno ferme die & una nocte præcesserat, extinctam offenderet ciuitatem. Instructa est autem nauis à Mitylenæis legatis & uino & hordeaceo pane: ipsiq; uiri promissis onerati, si alteram nauẽ præuerterent. Qui tanto studio nauigarunt, ut inter remigandum comederent panem uino oleoq; maceratum? & per uices alij somnum caperent, alij remigarent, nullo flatu (quod fortunatum fuit) aduersante. Hunc in modum sibi instante, hanc nauim superior illa utique ad triste ministerium non festina, tantisper processit, dum Paches decretum legeret, & ad exequenda mandata se præpararet. Ibi posterior superueniens, ne ciuitas perderetur prohibuit. Adeo Mitylene prope periculum uenit. Cæteros autem quos Paches miserat, & præcipuos defectionis autores, ex Cleonis sententia Athenienses morte multarunt, numero paulo plures mille. Et muros urbis eorum demoliti sunt, & naues ademerunt, nec tributum postea Lesbijs imposuerunt: sed diuiso loco (præterquam Methymnæorum) in tria milia partium, dijs trecentas dedicauerunt incertas: colonos inter se sortiti miserunt, iussis Lesbijs in singulas partes eis pendere quotannis binas argenti minas, ut ipsi colerent terram. Ademerunt præterea quæcunq; tenuerant oppida in continente Mitylenæi, unde postea Athenienses paruerunt. Et apud Lesbum quidem ita res gestæ sunt. Eadem æstate post receptam Lesbũ Athenienses, duce Nicia Nicerati filio, cum copijs aduersus Minoam insulam ierunt, quæ ante Megara iacet, quaq; Megarenses (turri ibi extructa) pro præsidio utebantur. Volebat autem Nicias Athenienses illic custodiam esse breuiore spatio, & non in Budoro atque Salamine: ne ue Peloponnenses quoties illinc proficiscerentur, laterent ipsorum triremes, quale prius contigerat latronum excursionibus: ne ue Megarensibus in troire nauibus unquam liceret. Iam primum igitur à Nisæa duas quæ prominebant turres machinis è mari expugnat, nauium inter illa & insulam accessum liberat: atque id cõtinentis quà pontem uersus per palustria mittebantur auxilia insulæ, non ita multum distanti à continente, muro munit. Vbi hoc paucos intra dies confecit, mox relicto in insula apud murum præsidio, cum copijs rediit. Per eadem huius æstatis tempora, Platæenses cum iam commeatum non haberent, nec expugnari possent, cum Peloponnensibus transegerunt ad hunc modum: Accesserunt illi ad muros urbis, eos isti ad propulsandum inualidi erant. Quorum imbecillitatem intelligens Lacedæmonius dux, noluit urbem ui capere. quippe cui ex Lacedæmone præceptũ erat, ut si quando cum Athenijs conueniret, & utrique ad reddenda oppida bello capta consentirent, non esse Platæam reddendam, tanquam sua sese sponte dedidisset. Mittit autem ad eos caduceatorem qui diceret, nunquid se & urbẽ uellent ultro Lacedæmonijs dedere, iudicesq; illos habere, de noxijs supplicium, de indemnato nemine sumpturos. Hactenus caduceator. Isti se & urbem (iam enim in ultima erat debilitate) dediderũt. Quos aliquot diebus pauere Peloponnenses, usque dum ex Lacedæmone quinque iudices aduenerunt. Illi ubi affuerunt, nullam his accusationem proposuere: tantum accersitos percontati sunt, nunquid à bello moto de Lacedæmonijs ac socijs qppiam bene meriti essent. Hi respondentes, poposcerunt licere sibi longius dicere. Acceptaq; dicendi uenia, delecti ex eis Astymachus Asopolai, & Lacon Aimnesti filius (cui publicum erat cum Lacedæmonijs hospitium) progressi, talia dixerunt:

Mitylenæorũ discrimen & multatio.

Lesbiorũ multatio.

Nicias.

Minoa insula.

Platæensiũ & Peloponensiũ fœdera.

Astymachus. Lacon.

Oratio Platæensium apud Lacedæmonios.

EQVIDEM Lacedæmonij uobis habentes fidem, nos deditionem ciuitatis urbisq; fecimus, non existimantes tale subeundum nobis esse iudicium, sed ciuile aliquod: neque apud alios iudices, ut nunc est, quàm apud uos, & maxime de iure disputandum. Nunc autem ueremur, ne utraque nos fefellerit opinio. Suspicamur enim merito, & certamen hoc nobis esse de uita, & uos non ex æquo ad iudicandum uenisse. Cuius rei signum est, quod neque ulla nostri accusatio quam debeamus refellere antecessit, sed ipsi ut loqueremur poposcimus: & interrogatio uestra perbreuis fuit, Ad quam uera responsio, causæ nostræ inimica est; falsa, coargui potest. Vti-

dique itaque ancipiti in conditione constituti,& cogimur,& tutius quàm tacere arbi
tramur,aliquid dicendo periclitari. Etenim id quod dici potuit,si dictum non est,fo
dicat mentem eorum qui in hoc casu positi sunt,tanquam saluti tunc futurum,si dictũ
fuisset:& nobis præter cætera arduum est ad persuadendum uobis. Nam si ignoti es
semus,afferendis testimonijs quorum essetis ignari,haud dubie proficeremus. Nunc
apud scientes omnia loquemur,ueriti non quidem ne nobis(quos antea cognitos ha
betis)hoc crimini detis,quod nostræ uirtutes uestrorum sociorum uirtutibus inferio
res sint,sed ne ad alios gratiã iudiciũ subeamus iam peractũ. Nihilo tamen minus qd
iuris & aduersus simultatem Thebanorum,& erga uos cæteros q Græcos habemus,
exhibebimus ac persuadere conabimur,nostra benefacta recẽsentes. Etenim quod ad
breuem * orationem pertinet,nunquid hoc bello de Lacedæmonijs socijs q bene me
riti sumus,dicimus si ut hostes interrogamur,non feciſſe uobis iniuriam, quod nullo
uos beneficio affecimus:sin ut amicos,nostra sententia uos peccasse potius bellum no
bis inferentes. At in pace quod eam nunc nos priores non rumpimus,& aduersus Me
dum quod soli ex Bœotijs tunc ad uos accessimus,pro Græciæ libertate boni fuimus.
Siquidem cum mediterranei sumus,tamen apud Artemisium prælio nauali pugnauí
mus:& dum in agro nostro dimicatum est,uobis ac Pausaniæ affuimus:& si qua alia p
id tempus cum discrimine sunt à Græcis gesta,eorum nos omnium participes supe
uires extitimus. Vobis quoq separatim Lacedæmonij,cum maximus Spartam terror
circunstetisset,post terræmotum facta in Ithomen mancipiorum fuga,tertiam ex no
bis ipsis partem auxilio misimus. Quarum rerum nefas est excidere memoriam. Et ea
lem quidem priscis temporibus operam optimamq nauauimus. At hostes postea fu
imus. Vos in culpa,qui nos societatem obsecrantes,cum à Thebanis angeremur,reie
cistis:utq ad Athenienses tanquam uicinos confugeremus,iussistis,cum ipsi longiñ
qui essetis. In bello itaq nihil indignum à nobis neq passi fuistis,neq passuri. Quod si
ab Athenientibus uestro iussu deficere noluimus,haud iniurium est. Etenim cum nos
illi contra Thebanos dum uos pigebat adiuuerint,prodere eos honestũ non erat,præ
sertim quos in societatem precibus adduxissemus,à quibus beneficia,à quibus ius ci
uitatis accepissemus. Ex quo decuit,quæcunq nobis illi præcepissent,nos strenue ex
equi. Quæ uos duces cum suis utriq socijs egistis,si quid non probe egistis,facti culpa non penes illos est qui secuti sunt,sed penes eos qui duces ad praue agendum extiterunt. Thebani cum alias multas iniurias nobis intulerunt,tum uero postremã hanc, quæ ut nostis horum causa est quæ patimur. Nam cum urbem nostram fœderũ tempore & die solenni cepissent, merito eos supplicio affecimus secundum communem omniũ legem,quæ sanxit hostem multari licere à quo inuadaris: propter quem mulctatum,nunc haud recte nos plectimur. Nam si iustitiam præsenti utilitate uestra,exi
lio commilitio metiemini,profecto nõ religiosos uos iudices esse declarabitis,& cõ
modo magis q honesto inseruire. Quod si uobis isti nunc utiles uident esse,certe mul
to nos magis acreliqui Græci tunc utiles extitimus,cũ in maius essetis discrimẽ addu
cti. Nunc em uobis ad alios inuadendos animi uires q assunt. At eo tempore Barbarus
seruitutẽ omnibus Græcis imponebat,dum isti cum illo fuerũt: ut iustum sit,huic no
stro peccato(si quid peccauimus)opponi nostrũ quo tunc erga uos fuimus studium,
quod ipso peccato maius esse reperietis:& eo magis,q ea tẽpestate rari fuerũt è Græ
cis,qui uirtutẽ obijcerẽt suam uiribus Xerxis:laudatiq potius sunt, qui dum inuade
rent,non habuerunt rationẽ utilitatis tutelæq suæ,malentes cum periculo auderepul
cherrima:ex quibus nos fuimus,& quidẽ præcipuo honore affecti. Quo noie nũc ne
pereamus ueremur,secuti potius Athenienses iuste,q uos astute. Emuero decet idẽ de
eisdẽ reb° uos sentire pariter & declarare, nec utilitatẽ re ulla alia metiri q socios pro
bitate:à quibus dum firma perpetuo gratia bñficijs habet,præsens profecto quam alia
quando nobis debuerunt,gratia refert. Considerate quoq nunc à plerisq uos Græcis
existimari probitatis esse uirtutisq exẽplar, Qui si de nobis iniquã tulerítis sententiã,

βεώτμια τὸ βραχυ legitur Græce.

uidete(non em occultẽ hanc causam iudicabitis)ne factũ uestrum non probetur,qui
de nobis bonis uiris,ipsi meliores indecẽs aliquid statueritis,& hominũ de Græcia be
ne meritoꝝ spolia publicis in tẽplis reponatis. Et sane indignum uideat,uos Lacedæ
monios euertere Platæas,quam ciuitatẽ patres uestri uirtutis ergò in tripode Delphi
co inscripserũt,& ex omi Græcia prorsus delere propter Thebanos. Eò nanq calami
tatis deuenimus,ut & perituri fuerimus si Medi uicissent,& nũc apud uos,prius amí
cissimos,superemur à Thebanis:duasq difficultates maximas subeamus,tunc quidem
fame pereundi,nisi nos urbẽq dederemus,nunc aũt capitis causam dicẽdi. Et ab omi
bus Platæenses sumus abiecti,deserti,inhonorati:qui supra uires fuim° studiosi Græ
corũ,neq eorum tunc socioꝝ quisquam nobis est auxilio:etiam ne uos Lacedæmonij
unica spes nostra paꝝ firmi fitis,extimescimus. Quos precamur in honorẽ & tunc soci
alium deoꝝ,& nostroꝝ in Græcos officioꝝ flectamini:& si quid à Thebanis persuasi
estis,à sententia recedatis:reposcatisq uicissim illos gratiã uestram de nobis occiden
dis,quos minime debetis:specioſam gratiã pro turpi reddẽtes,nec in p̃benda alijs uo
luptate,dedecus ipsi accipiatis. Nam in prõptu est uobis corpora nostra morte multa
re,sed arduũ eius facti infamiã abolere,q nos iniquo supplicio afficiatis,homines uo
bis amicos,non inimicos,etsi necessitate hostes. Itaq si nobis metum mortis eximetis,
innocenter iudicaueritis:illud ante omnia cogitantes,in uestram nos potestatem uenis
se uoluntarios,ac manibus passis,cuiusmodi homines Græciæ ritus occidi uetat. Præ
terea de uobis perpetuo nos esse benemeritos. Intueamini nanque sepulchra patrum
uestrorum,quos à Medis interemptos,& in nostra terra sitos,quotannis publice hone
stamus cum alijs inferijs,tum uero indumentorum apparatu:& quoscunq nostrũ so
lum fert fructum primitijs iusta soluentes,uiri ex amica uobis regione & beneuoli ali
quando socij uestri ac commilitones. Quibus uos è contrario facitis non recte sentien
tes. Considerate enim:Pausanias quidem qui illos sepelit,sepelit tanquam in terra ami
ca & apud amicos. Vos autem si nos occideritis,agrumq Platæensem Thebanũ fece
ritis,quid aliud quàm patres uestros atq cognatos,ijs quibus nunc afficiuntur honori
bus exutos,relinquetis in terra hostili & apud ipsos interfectores? Insuper solum in q
Græci seruitute liberati sunt,in seruitutem redigetis: delubra deũm apud quæ conce
ptis uotis illi Medos superarunt,deserta patiemini: primas aras eorum qui hæc condi
derunt ædificaruntq,tolletis,rem profecto Lacedæmonij,indignam uestra gloria,in
dignam publicis Græciæ institutis,indignam progenitorum memoria, indignam be
neficijs nostris,ut alienæ inimicitiæ gratia,nihil ipsi læsi nos occidatis: cum dignum
sit ut ueniam detis,ut animo frangamini,ut modesta capiamini misericordia:conside
rantes nõ solum qualia,sed quales simus acerba passuri,& ipsum calamitatis incertum
quandoque accidere etiam immerenti. Vos itaque prout debemus,& prout necessi
tas cogit oramus,implorantes eorundem altarium & Græciæ & communes deos,ut
nobis hæc allegantibus assentiamini:ne iusiurandum quod patres uestri iurarunt obli
uiscamini,per quorum sepulchra supplicauimus,inuocãtes etiam eos uita defunctos,
ne subijciamur Thebanis,ne ue amicissimi uestri inimicissimis nostris tradamur,illum
uobis in memoriam redigẽtes diem,quo cum patribus uestris præclarissime gessim°:
hodiernum esse,quo durissima quæque pati periclitamur. Sed quoniam hominibus
in hanc conditionem positis,ut necessarium,ita tristissimum est finem loquendi face
re,quia cum fine loquendi finiri uita periclitatur,loqui cessantes, adhuc loquimur, ci
uitatẽ nos urbemq tradidisse nõ Thebanis(præoptassemus enim,quàm hoc,turpissi
ma nece fameq interire)sed uobis,fidẽ uobis habentes. Quod nisi exoramus,iustum
est in eadem nos unde processimus restitutos, fini quodcunque periculum deligere:
hoc etiam admonẽtes,ne Platæenses homines Græcorum aliquando studiosissimi, ex
uestris manibus Lacedæmonij,& que uestra fide,& uestri supplices, Thebanis capitalis
simis inimicis prodamur,sed nostræ salutis autores fitis:ne qui cæteros Græcos uindi
catis in libertatẽ,idem nos extinguatis, Et talia quidem dixere Platæenses. The

bani autem ueriti ne quid ob hæc Lacedæmonij concederent, processerũt, & se quoq; oratione habere uelle dixerunt, quoniam ipsorum opinione longior esset data uenia respondendi illis ad interrogationem. Vbi loquendi facta potestas est, ita exorsi sunt

Oratio Thebanorum contra Platæenses.

EQVIDEM Dicendi partes haudquaquam postulassemus, si isti & breuiter ad interrogata respondissent, nec in nos conuersi crimina obiecissent, nec seipsos præter rem tum excusassent nemine accusante, tum laudassent nullo detrahente. Nunc autem oportet ea nos partim negare, partim coarguere, ne ipsis & sua iactantia, & nostra prosit inertia. Vos uero auditis utrisque, quid ueri sit iudicabitis. Iam primum cur horum aduersarij facti sumus, hinc extitit, quod cum Platæam ex omni Bœotia postremam condidissemus, aliaq; que cum hoc oppida, quæ conuenis exterminatis obtinuimus, isti nostrum imperium quemadmodum à principio fuerat constitutum dedignabantur, soli omnium Bœotiorũ transgressi patria instituta. Ad quæ custodienda cum cogerentur, ad Athenienses defecere: cumq; illis nos permultis iniuriis affecere, quarum & talionem acceperunt. At postquam Barbarus Græciam inuasit, aiunt se solos ex Bœotijs non sensisse cum Medis: & in hoc præcipue tum se iactant, tum nobis cõuitiantur. Nos uero fatemur eos non sensisse cum Medis, quia necesse Athenienses: uerum cum eadem ratione tenderent Athenienses aduersus Græcos, dicimus uos solos ex Bœotijs ab Athenienfibus stetisse. Atque id quo pacto utrique fecerimus considerate. Nostra quidem ciuitas ea tempestate neque per legitimum principatum, neque per popularem statum administrabatur: sed (quod legibus ac ciuitati infensissimum est, proximeq; ad tyrannidem accedit) potentia paucorum qui suas facultates fundandi spe, si Medus rerum potiretur, ui plebem coercentes Barbarum induxerunt. Quod certe ciuitas uniuersa non fecit, neque tunc sui arbitrij, ut dignum sit exprobrare ei quod non saluis legibus peccauerit. At ubi postmodi discessum leges recepit, considerare oportet, cum postea Athenienses inuaderent Græciam, & suæ ditioni nostram regionem subijcere conarentur, eiusq; propterea testinas discordias bonam partem subiecissent, nunquid nos pugna ad Cheroneam commissa, uictores Bœotiam liberauimus? & nunc libenter aliam Græciam cæteris liberamus, tantum equorum copiarumque præstantes, quantum nulli sociorum. Atque hæc hactenus de purgando crimine quod cum Medis sensimus. Quod autem uos magis Græciam læseritis, ac digniores sitis omni supplicio, tentabimus ostendere; Extitistis ut dicitis, ad nos ulciscendos Athenienfium socij atque conciues. Oportebat ergo uos duntaxat aduersum nos, non etiam aduersus alios illis præstare comitatum: cum pſertim, si quo ab eis inuiti ducebamini, præsto Lacedæmonij essent, societate uobis cum istis iam inde contracta, quam ipsi tantopere allegatis: quæ satis erat ad nos arcendos ab inferenda eo iniuria, & ad uestræ prorsus securitati consulendum. Sed nimirum uolentes non coacti, iam partes Athenienfiũ elegistis. Et pol ea dicitis deforme futurum fuisse, prodere bene meritos: imò deformius fuisset uersos prodere Græcos cum quibus coniurastis, quàm solos Atheniẽses: & Græciam liberantes, quàm in seruitutem redigentes: quibus non æquam uos gratiam retulistis, nec à dedecore alienam. Quippe iniuria lacessiti, ut dicitis, illos asciuistis: & cisdem in facienda alijs iniuria uos socios præstitistis. Et sane minus turpe est simile gratiã non reddere, quàm eam quæ cum iustitia debetur, per iniustitiam reddere. Ex quo declarastis uos solos ex Bœotijs, non Græcorum causa non stetisse à Medis, sed quia nec Athenienses steterunt, eadem quæ illi facere uolentes, contraria quæ cæteri Græci. Et nunc ab ijs contra quos pro alijs strenui extitistis, exigitis ut uobis prosint. Verum equaquam est æquum, sed quemadmodum Athenienses elegistis, sic ab eis adiuuemini: nec allegetis illius temporis coniurationem, tanquam nunc ob illam uos liberare oporteat, cuius desertores præuaricatores que fuistis. Ad Aeginetas potius, & alios

quot aliorum qui coniurauerant subigendos, quàm subigi prohibuistis. Et hæc neq; inuiti, utpote saluis legibus quas in hunc diem habetis, neque sicuti nos ab aliquo coacti. Nouissimam quoque antequam muro concluderemini exhortationem, ne essetis in partibus, sed in otio, admittere recusastis. Quinam igitur sunt apud omnes Græcos uobis odio digniores? qui in illorum perniciem strenui maluistis esse, profecto nunc ea in quibus aliquando boni extitistis, ut fertis, nequaquam uobis natura conuenire indicantes. Nam ea demum probata sunt niti ueritate, quæ natura perpetuo uoluit: Veluti hoc, quod cum Athenienfibus iniquum ingredientibus iter, perrexistis. Hactenus quæ pertinebant ad ostendendum, & nos inuitos à Medis, & uos ab Athenienfibus uoluntarios stetisse. Quod autem ad extremum dicitis uobis iniuriam factam, quod nefarie nos stantibus fœderibus & die solenni, ad urbem uestram accessimus, ne in hoc quidem nos magis quàm uos delinquere existimamus. Nam si dum ad urbem uestram uenimus, oppugnassemus uos, agrumq; hostili more uastassemus, iniurij nimirũ fuissemus. Sin uero quidam ex uobis tum opibus, tum genere primores, quod uellent uos ab externa societate desinere, & ad communia Bœotiorum omnium redire iura, nos ultro accersierunt, quid tandem iniuriæ facimus? Qui enim ducunt, potius quàm qui sequuntur, delinquunt. Quanquam nec nos, nec illi (ut nostra fert opinio) delinquunt. Quippe ciues ut uos, & qui pluribus quàm uos rebus periclitabantur, suas ipsorum portas aperuerunt: & in suam urbem intromittentes amicos, non hostiliter, uolebant eos qui ex uobis peiores essent, non amplius malos esse: & qui boni, quæ merentur obtinerent: moderatores ipsi uestrarum mentium, nõ corporum exterminatores è patria: sed redintegrantes in pristinam necessitudinem, nec ulli uos hostes esse, sed cum omnibus æqualiter fœderatos reddere uolentes. Cuius rei signum est, quod neque hostiliter egimus, siquidem nemini uis illata à nobis est, et ediximus, ut quisquis secundum communes Bœotiæ ritus degere uellet, ad nos transiret. Vos quoque libenter transistis, ac pactione inita initio quieuistis. Sed postea cum nos paucos esse cognouissetis, non paria nobis (si quid inhumane uidebamur egisse) reddidistis: qui cum multitudine ingressi, non oratione nos inducendo ut exiremus, à nouitate operis supersedistis, sed contra pactionẽ in nos cuncti irruistis. Et quos quidem pugnantes occidistis, eos haud ita sane desideramus. Nam iure quodam id passi sunt. At quos & uiuos, & manus protendentes cepistis, quosq; spopondistis nobis nequaquam uos interfecturos, eos nefarie interemistis. Opus quid ni nefarium, immane, & ter iniquum: idq; breue intra spatium, tum soluendo pactionem, tum uiros postea occidendo, tum illos non iri occisum, si nihil agros uestros læderemus, mendaciter pollicendo? Et tamen dicitis nos præter ius agere, & uos esse qui pœnam detis, indignos. Indignos pœna profecto, si non recte isti iudicabũt: imò dignos qui ob ista omnia pœnas detis. Atque hæc nos Lacedæmonij & uestra & nostra causa commemorauimus. Vestra, q; ut qui condemnaturi hos estis, iuste sentiatis, & nos in expetenda ultione tanto magis simus insontes. Neq; uero prisca istorum decora, si qua extiterũt, audientes uos frangant, quæ iniuriam quidem patientibus debent esse præsidio, ijs uero qui aliquid turpitudinis admiserunt, duplicare suppliciũ, quoniam nulla rationabili causa peccauerunt. Neq; lamentis aliq d ac miseratione proficiant, implorantes patrũ uestrorum sepulchra, & suam solitudinẽ deplorãtes. Nam multo tristiora nos passam ostendimus nostram iuuentutẽ, quæ ab istis trucidata est, cuius patres partim in Coronia, cũ ad uos Bœotiã ducerent, mortẽ oppetierunt, partim in senio filijs orbati, apud desolatas domos lõge iustioribus uos precibus obsecrãt, ut de istis sumatis suppliciũ, quia ex omnibus ij dignissimi sunt misericordia, q indignũ aliquid passi sunt. Et e contrario, ij à quibus indignitas uenit, digni sunt quos calamitatibus gaudeamus: quales hi sunt suaipsos nunc culpa deserti, qui meliores socios libenter repudiauerũt, quiq; nihil à nobis læsi, læserunt magis odio q causa iudicantes. A deo minores, q pro merito nunc pœnas dabunt. Nam legitime punientur. Neq; uero (ut aiunt) manus in pu

gna protendentes,ſed ex pacto ſeſe in iudicium tradiderũt. Quæ cum ita ſint Lacedæmoniꝫ,& legi quam iſti præuaricati ſunt ſubuenite,& nobis qui paſſi ſumus iniuſta,iuſtam gratiam reddite eorum quæ grauiter geſſimus, neque iſtorum uerbis apud uos repulſam feramus. Addite Græcis exemplum,non uerborum uos,ſed rerum proponere certamina. Reſi bonæ fuerint,breui commemoratione contentæ ſunt. Compti autem modulatiq; ſermones peccatis uelamenta prætendunt. Quod ſi illi penes quos arbitrium eſt,ut nunc penes uos,contractis in ſumma dubijs,cunctos ſemel interrogarent,minus captaret aliquis in turpibus rebus pulchros ſermones. Hæc Thebani.

Lacedæmoniꝫ tamen ſtatuerunt ſuam ſibi interrogationem recte proceſſuram,nunquid de ipſis belli tempore Platæenſes bene meruiſſent: q̃niam ꝓpè æquũ cenſebant, illos ex ueteribus Pauſaniæ legibus reliquo tempore quieuiſſe,uſq; dum oblata eſt conditio ut in medio eſſent priuſquam muro uallarentur. At ubi repudiata conditio eſt, tum uero ob ſuam uolũtatem æquam ſe iam nullo cum illis fœdere teneri: deq; ſe male meruiſſe illos rati,rurſus eodem modo productos ſingulos percontati ſunt, Nunquid eo bello de Lacedæmonijs ſocijſq; bene meriti eſſent. Cum nihil dicerent,illinc abductos interfecerunt excepto nemine: Platæenſiũ quidem non pauciores ducentos. Athenienſium uero qui una obſeſſi fuerant quinque & uiginti,fœminis in captiuitatem abductis. Vrbem autem Megarenſibus propter ſeditionem domo profugis,& reliquis Platæenſibus qui cum illis ſenſerant,Thebani incolendam dederunt. Anno uertente, demoliti illam ad ſolum à fundamentis totam, prope Iunonis templum exſtruxerunt diuerſorium quoquò uerſus ducenũm pedum circundatum domicilijs,ſupra infraq; ſumptis ad hunc laquearibus ac ianuis Platæenſium,alijſq; quæ ex auro & ferro muros prætexuerant: atque id lectis conſtructis Iunoni dedicauerunt, eidem quoq; templum ex lapidibus centum pedum ædificauerunt. Agrum publicatum ad decem annos locatum coluere Thebani, nonnihil & propemodum omnino Lacedæmonij Thebanorum gratia,qui auerſi à Platæenſibus fuere,exiſtimantes bello qnod iam tum excitatum erat,perutiles illos fore. Hunc finem habuerunt quæ geſta ſunt ad Platæam nonageſimotertio anno quàm Platæenſes inierunt cum Athenienſibus ſocietatem.

Platæenſiũ cædes.

Platæarũ demolitio.

Iunonis templum.

Quadraginta autem Peloponnenſium naues, quæ Lesbo uenerant auxilio, poſtquam per pelagus perſequentem Athenienſiũ claſſem fugientes, prope Cretam tempeſtate iactatæ illic palantes Peloponneſum tenuerunt, offendunt apud Cyllenen tres remes tredecim Leucadiorum Ambraciorumq;, cum Braſida Tellidis filio Alcidæ cõſiliario, qui illuc ſuperuenerat. Habebant enim in animo Lacedæmonij, quoniam eos Lesbus fefelliſſet,adauctam claſſem mittere in Corcyram ſeditione laborantem, cum duodecim omnino naues Athenienſium ad Naupactum eſſent. Vtq; id prius quàm Athenis plures ſubuenirent,Braſidas & Alcidas occuparent, inſtructi erant. Etenim Corcyrenſes inteſtinis agitabantur diſcordijs. Ex quo ij qui pugna nauali ad Epidamnum capti domum à Corinthijs remiſſi fuerant,uerbo quidem ob octingenta talenta, quæ Corcyrenſium hoſpites pro ipſis fideiuſſerant: re autem, ut Corinthijs Corcyram ab eis perſuaſi ſubijcerent. Et ſolicitantes iſti ſingulos ciues, nitebantur ab Athenienſiũ ſocietate abducere. Cumq; Attica nauis & item Corinthia ueniſſet, utraq; cum legatis,ac uentum in colloquiũ eſſet, cẽſuere Corcyrenſes, Athenienſes quidem ex conuentis ſocios eſſe, Peloponnenſes uero quẽadmodum prius amicos. Siquidem Pithias qui præerat ciuitati, uoluntarius erat Athenienſium hoſpes. Eum uiri iſti in iudicium uocant, ponẽtes in crimine,quod Corcyram ſubigeret Athenienſibus. Abſolutus hic inuicem reos facit quinq; ex eis maxime locupletes, q̃ diceret illos p̃cidere uallos ẽ Iouis phano & Alcina: quoꝝ pro ſingulis ſinguli ſtateres erat pœna conſtituta. Quã pœnam cum ſoluere deberẽt, & ob eius magnitudinẽ apud templa ſederent ſupplices, ut multa ſoluẽda modificaret, Pithias ſuadebat alijs (ad hæc enim princeps ſenatus erat) ut lege uterent. Illi quandoquidem lege compellebantur, & ſimul audiebant Pithiam quoad ſenator eſſet, multitudini ſuaſuꝝ, ut eoſdem amicos hoſtesq; duceret, q̃s Athe-

Braſidas.

Corcyrẽſium inteſtinæ diſcordiæ.

Pithiæ accuſatio.

nienſes, facta manu arreptiſq; pugionibus repente in ſenatum irrumpunt, ac Pithiam obtruncant, & aliorum tam ſenatorum quàm priuatorum ad ſexaginta. Pauci eorum qui cum Pithia ſenſerant,ad Atticam triremem quæ adhuc aderat, effugiũt. Hac illi re perpetrata, conuocatis Corcyrenſibus, inquiunt optime ſic habere ſe rem, & minime rediġi iam eos ab Athenienſibus in ſeruitutem. quod reliquum eſt, neutros, niſi paciſici cum ſingulis ueniant nauibus, recipiendos: ſi cum pluribus, pro hoſte habendos. Vbi hæc dixerunt, & ad ea decernẽda adegere populum, ſtatim legatos Athenas mittunt, qui & rem geſtam doceant, tanquam ita fuerit opus facto: & eis qui illuc confugiſſent perſuadeant, ut nihil inconueniens agerent, ne quid turbaretur. Hi cum Athenas peruenijſſent, tanquam res nouas molientes, & ij quoſcunq; perſuaſerant, ab Athenienſibus comprehenſi ſunt, & apud Aeginam in cuſtodiam habiti. Interea Corcyrẽſium optimates, ſub auduentum Corinthiæ triremis, legationiſq; Lacedæmoniorum, populum adorti ſunt, ac pugna commiſſa uicerunt: noctiſq; interuentu, in arcem populus atq; urbis ſuperiora confugit, ibiq; frequentes communito loco, portum Hyllaicum tenebant. Victores forum ceperunt, ubi permulti ipſorum habitabant: & portũ qui in forum & in cõtinentem ſpectat. Poſtero die nonnihil inter eos miſſilibus certatum eſt: & ab utriſq; in agros miſſum ad ſolicitanda ſeruitia ſpõſione libertatis. Sed ad ſocietatẽ poti⁹ populi, multitudo ſeruitioꝝ ſe cõtulit. Ad alteros uero octingẽti è cõtinẽte auxiliares. Atq; uno die interiecto, commiſſa iterum pugna populus uicit, tum locorum ui, tum hominũ numero ſuperior. Fœminis quoq; eum adiuuantibus, quæ audacter & ſupra ſexum ſuſtinẽtes tumultũ, tegulis hoſtẽ è domibus feriebant. Facta ſub crepuſculũ fuga, ueriti optimates ne ſublato clamore, ipſo impetu aduerſarij naualia occuparent, & ſe occiderent, circũiectas foro domos & illis cõtiguas, ne qua in eos fieret impreſſio, incendũt, neq; ſuis neq; alienis parcentes. Adeo ingentis pecuniæ res negotiatorum ſunt concrematæ: ueniſſetq; in periculum urbs ne abſumeretur, ſi uentus flammæ urbem uerſus ingruiſſet. Vbi à pugna tanq; utrinq; ceſſatũ eſt, quieti noctem in cuſtodia egerunt: & quia populus uicerat, nauis Corinthia clamdeſtina diſceſſit: itemq; auxiliarium plerique latentes hoſtem, ſe in continentẽ receperunt. Poſtera luce Nicoſtratus Diotrephis Athenienſium dux, ex Naupacto ad opem ferendam uenit cum nauibus duodecim, quingentisq; Meſſeniorum armatis. Atq; quo in cõcordiam reducat, perſuadet ut inuicem concederent decem uiros, ad cõdemnationem, qui præcipui malorũ autores extitiſſent (qui tamen iudicium non expectarunt) cæteri urbem habitarent, icto inter ſe & cum Athenienſibus fœdere, ut eoſdem pro amicis, eoſdem pro hoſtibus haberẽt. Hæc cum tranſegiſſet, abiturusq; eſſet, egerũt cum eo primores populi, ut quinq; ex ſuis naues ipſis relinqueret, quo min⁹ altera ſe factio mouere poſſet, totidem ex eis quas expleſſet cum illo mitterent. Quo acquieſcente, ſuos aduerſarios in naues deligebant. Sed illi extimeſcentes ne Athenas ablegarentur, in templo Pollucis & Caſtoris ſedebant, Nicoſtrato excitante cos ac conſolante, ſed fruſtra. Vnde populus hac ratione, tanq; nihil ſami cogitarent diffiſi cũ Nicoſtrato nauigare, omia è domibus illorum arma ſummouet: & nonnullos (ut quiſq; incidebat) obtruncaſſet utiq;, niſi Nicoſtratus prohibuiſſet. Quod fieri cernentes alij, conſederunt in templo Iunonis ſupplices, non pauciores quadringentis. Cæterum ne quid ab ijs innouaret ueritus populus perſuaſos erexit, & in inſulã, quæ è regione templi Iunonis eſt, tranſportauit: quæq; ad uſum uitæ erant, mittebat. Cũ in hoc ſtatu ſeditio eſſet, quarto q̃nto ue à tranſportatione in inſulam die, naues Peloponnenſium ex Cyllene ueniũt, ſtatione illic habita poſt reditum ex Ionia, numero tres & quinquaginta, duce Alcida, ut prius ſocio conſiliorum Braſida. Ingreſſæq; portum Sybota, qui eſt in continẽte, ſub exortum auroræ in Corcyram tendũt. Hic magno tumultu trepidãtes oppidani tum circa res urbanas, tum circa hoſtium aduentum, ſexaginta pariter inſtruũt naues: & ut quanq; expleuerant, in occurſum hoſtium mittunt, Athenienſibus ut ſe priores exire ſinerent, illicq; poſtea cum omni claſſe ſuccederent, hortantibus. Vbi ſparſim euntes ho-

Pithiæ cædes.

Corcyrenſium inteſtina pugna.

Hyllaicus portus.

Fœtarum Corcyrenſiũ uirtus.

Nicoſtratus.

Pollucis et Caſtoris templũ.

Sybota.

stibus uicinæ fuerunt, duæ protinus ad illos transeunt. In cæteris hi qui erant Corcyrenses, inter se præliabantur nullo ordine, sed omnia tumultuose agentes. Conspicati id Peloponnenses, duodecim in hos naues dirigũt, reliquas in duodecim Atticas, quarum duæ erant Salaminia & Parala. Et Corcyrenses quidem & membratim & incomposite concurrentes, à seipsis profligabantur. Athenienses uero timẽtes hostium multitudinem, ne ue circumuenirentur, non in confertas, neq; in earum medium quæ ex aduerso instructæ erant, incurrunt: sed in cornu impactæ, unam nauem demergunt: deinde in orbem digestæ hostilem circumeundo, turbare conabantur. Quo cognito, qui aduersus Corcyrenses erant, timore perculsi ne idem quod ad Naupactum cõtingeret, auxilio ueniunt; addensatæq; omnes pariter in Athenienses dirigunt cursum. Illi iam cæsim euntes, se subducebant, uolentes & dum ipsi lente retrocedunt, & hostes ex aduerso instructi sunt, tunc maxime fugã occupare Corcyrenses. Talisq; pugna in solis occasum extracta est. Corcyrẽses suspicati in se urbẽ ue hostem ut uictorẽ uenturum, aut ex insula uiros recepturum, aut aliud quippiam noui moliturum, sumptos illos ex insula reportant iterum in delubrum Iunonis, urbemq; custodiũt. Hostis quamquam uictor, tamen non ausus urbem petere, cum tredecim quas ceperat Corcyrenæum nauibus, in continentem unde profectus fuerat concessit: nihiloq; magis posterodie ausus, etsi perturbata uehementer ac trepida ciuitate, quamuis Brasida (ut fertur) Alcidam adhortante, cum numero sententiarum esset inferior, egressus est in Leucimnam promõtorium, agrosq; uastauit. Interea istius aduentũ metuens populus Corcyrensis, uenerat in colloquium cum supplicibus aliisq; de conseruanda ciuitate: & eorum nonnullos, ut naues conscenderent, persuaserat. Nam utcunq; triginta expleuerant, & hostium opperiebantur aduẽtum. At illi ad meridiẽ usq; terram populati, uela fecerunt: per noctem autem lumina eis significauerunt, sexaginta Atheniẽsium naues proficiscentes à Leucade. Quas Athenienses facti certiores de Corcyrẽsium seditione, decq; classe quæ illuc cũ Alcida erat itura, miserant, duce Eurymedonte Thucletis filio. Itaq; eadem nocte festinabundi domum se itinere terrestri receperunt, nauibus ne in circumeundo conspicerentur, per Leucadium Isthmum in contrarium littus traductis. Harũ discessum, & Atticas aduentantes ubi sensere Corcyrenses, in urbẽ Melsenios qui prius extrà erant, introducunt: nauibusq; quas expleuerant iussis Hyllaicũ adire portum, dum circumuehuntur, si quem hostium nanciscerentur, occiderunt. Et quoscunq; ad conscendendas naues induxerant eiectis, abierunt. Et ad delubrum Iunonis profecti, cum ex supplicibus circiter triginta ad subeundum iudicium persuasissent, omnes morte damnauerunt. Quod cernentes qui persuasi non fuerant, ibidem in tẽplo se mutuo interemerunt: quidam ex arboribus se ipsos laqueis suspenderunt: omnes ut cuiq; licuit sibi mortem consciuerunt: septemq; intra dies quibus Eurymedon cum sexaginta nauibus mansit, Corcyrenses eos qui ipsorum uidebantur inimici, morte multarunt, crimini illis dantes ꝙ statum populi dissoluerẽt. Occisi sunt etiã quidam priuatæ simultatis causa: quidam & pecuniarum creditatum ab ipsis debitoribus. Omnis deniq; mortis species uisebatur, nihilq; non contigit quod in huiusmodi casu fieri solet, atq; etiam amplius. Etenim pater filiũ uita priuauit: homines à templis ad necem abstrahebantur, atq; adeo intra ipsa necabantur. Alij obstructo Bacchi delubro, ui mortui sunt. Eò usq; processit cruenta seditio: ob id quoq; uisa maior, ꝙ primum hæc apud eos extitit. nam postea in omni propè Græcia grassata est, ubiq; factionibus exortis, cũ primores populi accerserent Athenienses: optimates, Lacedæmonios: hac in pace non habẽtes causam pariter & occasionem, quam in bello: ut alterutris in societatem accitis, sui corporis hominibus prodessent, & diuersis nocerẽt. Quibus illecebris cupidi rerum nouarum facile inducti sunt, multaq; per seditionem ciuitatibus & acerba acciderunt, & accident semper quoad eadem natura hominum etit, uel atrociora, uel mitiora, uel aliis modis uaria, prout quæq; mutationes fortuitorũ contingẽt. Siquidem in pace ac rebus secundis, tum publice tum priuatim melius homines sentiunt, ꝙ in odiosas necessitates non incidunt. Bellum uero copiã rerum subtrahens quotidiani uictus uiolentus magister est, & ad præsentem conditionem impetum multorũ accommodat. Agitati sunt itaq; seditionibus status ciuitatum, & quicquid alicubi actũ audiebatur, aliorum animos ad id postea superandum acuebat, uel rerum nouitate, uel conatus solertia, uel ultionis insolentia, consuetis rerum uocabulis in excusationem immutatis. Temeritas enim fortitudo amicorum studiosa uocabatur, considerata cunctatio honesta formido, modestia ignauiæ uelamentum, in omnibus solertia, in omnibus segnities, præceps indignatio uirilitati ascribebatur, tuto consultare excusata tergiuersatio erat, qui exæstuaret is fidelis semper: qui huic contradiceret, is suspectus habebatur: cui insidiæ succedebant hic erat astutus, & eo astutior si alterius insidias prouidisset, qui prospiciebat ne foret in partibus amicitiæ dissolutor & aduersariorũ timẽs. Omnino qui in nocendo alterum præuenisset, laudabatur, & qui ad hoc non cogitantem exhortatus esset. Quinetiam ex alienis quàm ex propinquis sodalitium potius quã ad audendum sine excusatione paratus erat. Non enim huiusmodi conuentus per leges latas ob utilitatem, sed contra leges ob auaritiam fiebant. Nec fidem inter se magis habebant iure diuino, quàm aliquo in rep. scelere. Ea quæ ab aduersariis probe dicebantur, non animi generositate admittebant obseruabantq;, sed si ad suam utilitatem reduc darent. Pluris faciebant talionem reddere, quàm nihil iniuriæ pati. Iusiurandum, si qñ inuicem interponeretur de fide præsentis reconciliationis, tandiu ualebat q̃diu nihil aliunde uirium accedebat. Quantulacunq; in re quis audendo alterum occupasset, quẽ securum uidisset, hoc sibi iucundius propter illius fidei fiduciam ducebat, quàm si ex professo id faceret. Quoniam id & tutum factu esse, & quia malitia uicerat, certamen existimasse prudentiæ arbitrabatur, cum facilius nocentes quæ magna multitudo est, uocentur industrii quàm imperiti boni: & in hoc quidem homines erubescant, in illo quidẽ gloriẽtur. Quarum rerum omnium causa est auaritia, & honorum appetitus, & ubi de illis certamen est, partium studia. Nam qui in ciuitatibus præerant honesto utriq; nomine, alteri statum popularem, æqualitatem ciuilem, alteri paucorum regimen optimatum appellantes præferebant, & uerbo quidem remp. fouentes certabant. Sed hoc inter eos quoquo modo uincendi erat certamen, tum atrocissima quæq; audendo, tum atrociores pœnas irrogãdo, non illas ex modo iustitiæ aut ex utilitate ciuitatis, sed sua semper uoluptate metientes, quam utriq; de alteris utcunq; capiebant, siue per iniqua suffragia condemnatis, siue ui oppressis, expediti ad implendam ita tum animi concitationem. Adeo neutri deorum religionem ullius momenti faciebant in contrahendo, sed qui aliquid commodius transegissent colore uerborum, ñ ab omnibus melius audiebant. Quisquis ciuium in partibus non erat, is ab utraq; factione occidebatur, uel quod ab illa non stabat, uel propter inuidiam, quod malorũ erat immunis. Ita propter seditiones omne facinoris genus in Græcia extitit. Et simplicitas quæ præcipue generositatis est particeps, cum derisu exterminabatur, mutuoq; consilia cum perfidia interciperet res excellens existimabatur. Inter reconciliatos enim nullus sermo robur habebat, nullum iusiurandum timori erat, & cuncti ad diffidendum, quàm ad fidendum promptiori cogitatione malebant sibi prospicere, ne quid calamitatis acciperent quàm credere. Infirmiores quoq; consilii homines, plerunq; superiores erant. Quippe qui & sui si bi defectus conscii, & aduersariorum prudentiam intelligentes, ueriti ne eorum & dicendi celeritate & acerbæ orationi essent impares, & agilitate ingenii præuenirentur, ad rem agendam temerariñ descendebant. At illi tum præ horum contemptu quod longius prouiderent, tum quia non oportebat facto aggredi, quæ consilio agere licet, incauti magis opprimebantur. Apud Corcyram itaq; multa huiusmodi audaciæ exempla sunt edita, & item quæcunq; facerent, uel qui se aduersus ultores damni, iniuria dati potius, quàm iure rursus ulciscerentur, uel qui ex diuturna inopia eximi uellent, uel qui uicinorum bona affectantes quæ maxima causa fuit, contra ius assequi se illa confiderent, uel qui non auaritia, sed indignatione ducti, propter inscitiam, quod id æquum præcipue censerent,

Salaminia nauis.
Paralanauis.
Corcyrẽses uincuntur à Peloponnẽsibus.
Leucimna.
Messenij.
Eurymedon.
Corcyrẽsium cruẽta seditio, cædesq; intestinæ.
Seditionũ occasiones.
Seditionis mala commemorantur.

sæue & ineffrenate inuaderent. Perturbataq; tunc uita in ciuitate, uictrix legum solita
hominis natura, ostendit illas libenter se præuaricari, impotenti ira imbecillior, iure po
tentior, plura possidentis inimica, uindictam sanctitati, lucrum innocentiæ præpones,
potentiæ nihil ipsi nocituræ inuidens, & cões de his leges, in quibus reposita est omnis
bus spes salutis, inter aduersa dissoluens, in expetenda aliorum ultioné, nec aliquid sibi
relinquens, si quando ipsa in discrimen adducta, egeat aliqua illarum. Eiusmodi igitur
iras ante omnia inter se Corcyrenses in urbe exercuerunt, & Eurymedon Atheniensesq; cum classe profecti sunt. Post hæc ij qui profugerant Corcyrensium, ad quingentos em eos euaserant, captis muris quæ in continente erat, sua potiti sunt terra: atq; illinc egressi p das abigebant ex insula, hominibus loci magna cladé inferentes. Ex quo ingens fames ciuitatē inuasit. Iidē missa Lacedæmonē Corinthumq; legatione de reditu suo, cum nihil ꝓfecissent, aliquanto post tpe comparatis nauibus, auxiliaribusq; militibus, in insulam transierunt, numero omnes circiter sexcenti: atq; incēsis nauibus ne qua alia quam potiendæ terræ spes foret, montem Istonem conscenderūt, ac muro ibi extructo eos qui intra urbem erant uexabant terra potiti. Extremo huius æstatis Athenienses uiginti naues in Siciliam dimiserunt ducibus Lachete Melanopi & Charœada Euphileti filio. Syracusani namq; cum Leontinis bellum gerebant. Erant autem Syracusanorum sociæ præter Camerinam cæteræ Dorides ciuitates: quæ cū Lacedæmoniis ante cœptum bellum societatem cōtraxerant: Leontinorum uero Chalcidicæ Camerinaq;. Ex Italia Locri Syracusanis, Rhegini utpote cognati Leontinis studebant. Miserunt itaq; socii Leontinorum Athenas, qui pro uetusta societate, & quia Iones essent, persuaderent illis ut naues sibi traiicerent. Prohiberi enim se à Syracusanis, & terræ usu, & maris. Et traiecerunt Athenienses per speciem necessitudinis, eo tamen consilio, ut neq; illinc frumentum exportaretur in Peloponnesum, & tentarent nunquid possent Siculas res sibi subiicere. Igitur cum Rhegium appulissent, additis sociis bellum gerebant. Et æstas excessit. Hyeme ineunte, morbus iterum corripuit Athenēses, nunquam ille quidem omnino quietus, sed aliquantulum tamen interquiescens, tunc uero immoratus non minus solido anno, prius autem etiam biennio, & nihil magis Athenienſium uires afflixit. Neq; enim pauciores quatuor milibus & quadringentis ordinariorum militum, trecentorumq; equitum extincti sunt. Nam alterius turbæ numerus iniri non pōt. Extiterunt pterea tremores terræ frequētes, & Athenis & in Eubœa & cū in cætera Bœotia, tum uero in Orchomeno. Eadē hyeme, qui in Sicilia erāt Athenienses ac Rhegini cū triginta nauibus inuaserunt Aeoli, ut uocāt, insulas, æstate tum ab hostibus aquæ penuria. Colunt aūt Liparæi Cnidioꝝ coloni, sed ex iis unā incolunt nō grandē noīe Liparam, & ex hac transeuntes uiri alias ferunt Didymā, Strongylē, & Hieram. Creduntq; in Hiera Vulcanū exercere ærariā, ꝙ ea noctibus cernīt ꝓmultum ignē, diebus fumū reddere. Sūt aūt sitæ eæ īsulæ Siculū uersus ac Messanū agrū, sociæ tunc Syracusanoꝝ. Vastata hoꝝ terra cū dedere sese recusarent, Rhegiū rediere Athenienses, hyemsq; & quintus annus exiit huius belli, q̄d Thucydides cōscripsit. Appetente æstate Peloponnenses ac socii sumpta in Atticā expeditione ad Isthmū usq; uenerunt, duce Agide Archidami filio Lacedæmoniorꝝ rege: sed cum crebri terræmotus fierent, priusq; Atticā inuaderēt, retro se receperunt. Per hæc tpa tremoribus terræ Euboeam agitantibus, apud Orobias mare ab ea quæ tunc erat tellus cum æstu supergressum partem quandā urbis restagnauit, eamq; alibi deseruit, alibi diluit, cū nece oīm quæ excelsa cursu superare negerunt, & q̄d antea tellus fuerat, nūc mare est. Simillima huic alluuio extitit circa Atalantam insulā apud Locros, & Athenienſium tum castellum ex parte subruit, tum duarum nauium quæ subductæ erant alterā diffregit. Et in Peparethō restagnatio quædā citra tamen alluuionē, & terræmotus non nihil muri diruit atq; horreum & alias aliquot domos. Cuius rei fuisse causam reor, ꝙ terræmotus qua parte uehementissimus extitit, illinc expulit mare: & cū rursus illud uiolentior repente retraxit, fecit alluuionem. Sine terræmotu autem nō uidetur mihi cōtingere, ut hoc fiat.

Istone. *Laches.* *Charœades.* *Syracusanum bellum.* *Camerina.* *Rhegini.* *Leontini.* *Athenienſium pestis.* *Orchomenus.* *Aeoliæ insulæ.* *Lipara.* *Didyma.* *Strongyle.* *Hiera.* *6. ann. initiū.* *Orobiæ.* *Terræmotus.* *Atalanta insula.* *Peparethum.* *Alluuionis causæ.*

Eadē æstate alii quoq; in Sicilia ut quibus ue contingit, belligerauerunt, & ipsi Siculi enses inter se, alii aliis arma inferentes, & Athenienses sociis iunctis. Quæ autem aut hi contra hos, aut illi gesserunt, maxime digna memoratu, horum habebo mētionem. Etenim Charœada Athenienſium duce occiso à Syracusanis in bello, Laches, penes quem summa potestas nauium erat, cum sociis profectus est Mylas Messaniorꝝ, ubi erant præsidio duæ cohortes illoꝝ: quæ cū insidias quasdam classicis tetendissent, ab Athenienſibus ac sociis in fugam uersi multos è suis amiserūt. Et admotis ad munitionem copiis, pactionem facere coacti sunt, ut & arcē dederent, & aduersus Messanā una militarent. Et mox Mamertini, progredientibus Athenienſibus sociisq;, deditionem & ipsi fecerunt, datis obsidibus, & quæcūq; ad fidei tutelā pertinent pstitis. Eadē æstate Athenienses triginta quidem circū Peloponesum naues dimiserunt. Quibus præerant Demosthenes Alcisthenis, & Procles Theodori filius. Sexaginta uero in Melum cum duobus milibus armatoꝝ, quibus præerat Nicias Nicerati filius. Melios em, cū essent insulani, & dicto audientes esse nollent, & militiæ societatē abnuerent, subigere uolebant. Vbi uastato agro nihil minus illi ad paciscendum descendunt: Athenienses in Oropō, quod est è regione traiiciunt. Cumq; per noctē quieuissent, protinus armati è nauibus itinere pedestri in Tanagrā Bœotiæ ire pergunt. Et ex Athenis cunctus populus ducibus Hipponico Calliæ, & Eurymedonte Thuclis filio, dato signo eōdem loci per terrā occurrunt. Communitisq; castris huc diem cōmorati in Tanagra populationem fecerunt. Ac postridie superatis prælio, q̄ progressi inuaserāt, Tanagræis, & aliquot q̄ auxilio uenerant Thebanis, detractis armis, trophæo posito abierunt, hi ad urbē, illi ad naues. Cum q̄bus nauibus ꝓfectus Nicias, ubi Locridis orā populatus est, domū rediit. Per idem tps Lacedæmonii Heracleam in Thrachinia coloniā posuerunt hac de causa: Mylienses in tres uniuersi partes distinguuntur, Paralios, Hieres, & Trachinios. Ex his Trachinii cum ab Oetæis finitimis bello uexarentē, habuerunt in aio à principio Athenienses ascisscere, sed illoꝝ dissidii fidei Lacedæmonē mittunt Tisamenū pro legato, cū quo ad idem rogādum perrexerunt Dores, quæ est Lacedæmōioꝝ metropolis, & ipsi ab Oetæis uexati. Hos cū audissent Lacedæmonii cepere consilium mittendæ coloniæ, tū ad Trachinios Doresq; protegendos, tum quia bello Athenienſi cōmode sibi urbs sita fore uidebat. Quippe ad instruendas cōtra Eubœā naues exiguū traiectum esse, & in Thraciā euntes opportunū diuerticulū habituros. Itaq; omni ope ad condendū oppidum incumbunt, consulto primū apud Delphos deo. Quo annuente colonos miserunt, tum suoꝝ, tum circà populoꝝ, aliorumq; Græcoꝝ, uoluntario quoq; sequi iusso, præter Iones, & Achæos, & aliquot alias gentes, tribus Lacedæmoniis ponendæ coloniæ ducibus Leonte, Alcida, Damagonte. Hi collatis colonis urbem ex integro muris cingunt, quæ nunc Heraclea nominat, tractu fere quadraginta stadioꝝ à Thermopylis, dimidio à mari distans. Naualia quoq; & ꝓparauerunt, & ceperunt facere iuxta Thermopylas atq; ipsas angustias ad tutelam rerum suarum. Hac urbe instituta, Athenienses à principio timere cœperunt ac sentire aduersus Eubœam præcipue illam conditam esse, ꝙ breuis illinc esset ad Cæneum Eubœæ traiectus. Sed eis postea, præter opinionem, quia nihil inde calamitatis euenit, idq; ob hanc causam, ꝙ & Thessali qui ibi rerū potiebantur, & ij quorum in solo urbs condita erat, ueriti ne præporentes accolas haberent, infestarunt, assidueq; bello nouos colonos lacessiuerunt, donec ad paucissimos redigerent, cum fuissent initio permulti: audacter uno quoq; illuc eunte, tanquam stabili futura ciuitate, cuius autores Lacedæmonii essent. Tametsi Lacedæmonii principes illuc traiicientes, uel ipsi maxime & statum destruxerunt, & homines ad pauciratem redegerunt, tum deterrendo plurimos, tum nonnullis in rebus aspere imperando. Ex q̄ facilius finitimi eos superauerunt. Eadem æstate & eodē tpe quo apud Melon Athenienses tenebantur, triginta eorundem naues quæ Peloponnesum lustrabant, primū apud Ellomenum Leucadiæ insidiis positis quosdā ex præsidiis interceperunt. deinde ampliore cū classe Leucadē petiuerūt comitantibus cunctis populariter Acarnanibus,

Siculum bellū. *Charœadæ cædes.* *Mylæ.* *Mamertinorum deditio.* *Demosthenes.* *Procles.* *Nicias.* *Oropus.* *Hipponicus.* *Mylienſium partes.* *Heraclea.* *Trachinii.* *Paralii.* *Hieres.* *Dores.* *Leon.* *Alcidas.* *Damagon.* *Heraclea.* *Thermopylæ.* *Cæneum.* *Thessali.* *Ellomenus.*

pter Oeniades, Zacynthiisq;, & Cephalẽsibus, ac Corcyrenſiũ qndecim nauibus. Qua
tanta hoſtiũ manu oppreſſi Leucadii, cum ipſoꝝ ager tam extra q̃ intra, ubi Leucas ipſa
ſita eſt, & Apollinis tẽplũ uaſtaret, quieſcebant. Et quidẽ Acarnanes agebant cum De-
moſthene Athenienſiũ duce, ut eos muro intercluderet, exiſtimantes tũ eã ciuitatem fa
cilem fore ad expugnandũ, tũ ſe illa ſemper ipſis hoſte liberandos. Cæterum ille tuncꝫ
Meſſeniis ſuadebat, tanq̃ honeſtũ eſſet tanto exercitu coacto arma Aetolis inferre, ꝙ &
Naupacto hoſtes eſſent: & ſi hos ſuperaſſent facile his copiis cæterã Epiꝝ in poteſtatẽ
Athenienſiũ redacturos. Nam & ſi gens Aetoloꝝ grandis eſſet & bellicoſa, tũ cũ uicos
muris carentes, & hos inter ſe ualde diſtantes habitaret, & leui armatura uteret, aiebant
nõ difficulter eam ſubigi poſſe anteq̃ ſuccurreret: iubebantq; ut primũ inuaderẽt Apo
dotos, dehinc Ophioneos, poſt hos Eurytanes, quæ maxima eſt pars Aetoloꝝ, ſingua
ignotiſſimos, & quemadmodũ dicunt omophagi, hoc eſt cruda carne ueſcentes. His
cũ captis facile cæteros cõceſſuros. Demoſthenes qua erãt apud eũ Meſſenii gratia, his
uerbis adductus eſt, cũ pſertim arbitraret ſe ſine Athenienſium copiis tm̃ Epiroticis ſo
ciis cũ Aetolis poſſe itinere terreſtri aduerſus Bœotios ire per Locros, Ozolas ad Cyti
nium Doricũ, ꝙd Parnaſſum ad dexterã habet, uſq; dum ad Phocenſes deſcendat: quos
ſperabat perpetua cũ Athenienſibus amicitia ſtudioſe cõmilitium pſtituros, aut certe
coactos. Et Phocenſibus contermina Bœotia eſt. Igit̃ ſoluens à Leucade cum oĩbus co
piis nauigauit in Solion Acarnanibus inuitis. Cum qbus ſuum cõſilium cum cõmuni
caſſet, neq; id illi admiſiſſent, ꝙ Leucadẽ nõ interclauſiſſet, ipſe cũ reliquo exercitu Ce-
phalænenſium, Meſſenioꝝ trecentorumq; ex ſuis claſſiariis Athenienſiũ, nã quindecim
Corcyrenſium naues abierãt, bellũ intulit Aetolis, pfectus ex Oenone Locridis. Erant
autẽ hi Ozolæ fœderati cum Locris, debebantq; Athenienſibus pſto eſſe cum omni exer
citu ĩ mediterraneis. Quippe cum finitimi ſint Aetolis, & gñe armoꝝ ſimiles, ad hæc
& pugnæ illorum & locoꝝ periti, magno uſui eorum auxilia fore uidebantur. Et cum
ſtatiua in templo Nemæi Iouis habuiſſet (quo in templo fertur Heſiodus Poeta ab inco
lis interemptus, cum oraculum accepiſſet ſe in Nemæa hoc eſſe paſſurum) ſub aurorã
motis caſtris in Aetoliam pergit: ac primo die Potidaniã expugnat, ſequenti Crocy-
lion, tertio Tichion. Vbi ſubſidens prædam in Eupolion Locridis miſit, habens in ani-
mo, cum cætera in poteſtatem redegiſſet, ſic aduerſus Ophiones, niſi ſe dederent, poſt
quam Naupactum rediſſet, tendere. Sed non latuit Aetolos hic apparatus, ac ne tum
quidem cum primum cepit̃ conſilium inuadendi. Poſtquam omnis exercitus intro-
greſſus eſt, tum ingenti manu omnes auxilio uenere etiam ab ultima Ophionia, qui ad
Maliacum ſinum pertingunt, Bomienſes, Gallienſesq;. Ibi Demoſthenem Meſſenii ta
le quiddam quale prius admonendum, faciles eſſe Aetolos ad bellandum, hortabantur
ut quàm primum iret ad uicos, nec expectaret dum uniuerſi conferta acie occurrerent,
oblatam ſemper occaſionem raperet. Quibus ille uerbis acquieſcens, ac fortuna fretus,
nihil dum aduerſi expertus, Locros qui uenturi ſibi auxilio erant, non præſtolatus, cũ
præcipue iaculatoribus leuis armaturæ egeret, contendit aduerſus Aegitium, aggreſ-
ſusq; expugnat. Nam oppidani fuga dilapſi erant, & colles, qui oppido imminent, in-
ſidebant. Eſt enim ſitum excelſis in locis remotum fere octoginta ſtadiis à mari. Ibi Ae
toli, iam enim ad auxilium uenerant, alii ex aliis tumulis decurrentes, Athenienſes ſo-
cioſq; inuadunt, miſſilia ingerunt: & quoties Athenienſium exercitus inſtat, pedem re
ferunt, referentibus pedem inſtant, diuq; huiuſmodi fuit pugna alterutra inſecutione
ac fuga, & in utraq; inferiores erant Atheniẽſes. Itaq; quoad ſuppeditarunt ſagittariis
tela licuitq; munere ſuo uti, reſtiterunt. Nam Aetoli utpote leuiter armati dum ſagittis
peterentur, ſe ſubducebant. At ubi ſagittariorum præfectus occubuit, cæteri diſſipan-
tur multo iam continentiq; labore defeſſi, & Aetolis urgentibus iaculantibusq; ſic in
fugam terga uerterunt, atq; incidentes in rupes inuias, ac loca ſibi ignota. Siquidem eo
rum dux itineꝝ Chromon Meſſenius occiderat, interiere. Quoꝝ cũ multos in ipſa fu-
ga aſſecuti cominus Aetoli iaculis occiderunt, hoĩes ueloces ac leuiter armati, tum uero

Apodoti. Ophionei. Eurytanes. Aetoli omophagi. Cytinium. Bœotia.

Demoſthenes in Aetoloꝝ.

Iupiter Nemæus. Heſiodi cædes. Potidania. Crocylion. Tichion. Ophiones.

Bomienſes. Gallienſes.

Aegitium.

Athenienſium fuga. Aetolorum victoria.

plures uiis aberrantes, tũ delatos in inſulas p inuias immiſſo igne cõcremarunt, ut nul-
lũ nõ genus fugæ ac mortis in Athenienſi exercitu uiſeret, ægreq; q ſupfuerunt ad ma
re, & ad Oeneonẽ Locridis, unde pfecti fuerant, euaderent. Perierũt aũt cum ex ſociis
multi, tum Athenienſiũ armatoꝝ circiter centũ uiginti. Hi tot uiri & ætate florentes, &
in hoc bello ex populo Atheniẽſi pſtantiſſimi amiſſi ſunt. Periit quoq; alter ex ducib⁹
Procles. Victi uictoribus cõceſſa uictoria mortuos ſuos recuperarunt, & in Naupactũ
ſe de hinc Athenas nauibus receperunt, Demoſthene apud Naupactum & eadem cir-
ca loca relicto, ꝙ Athenienſes ob ea quæ geſſiſſet timeret. Per eadẽ tpa Athenienſes
qui circa Siciliam agebant, cũ in Locridẽ nauigaſſent, ingreſſu quodam Locros q loco
auxilium ferebant ſuperant, ac Peripolion capiunt, ꝙd oppidum ſitũ eſt ad flumen Ha
lecẽ. Eadẽ æſtate Aetoli iã antea miſſis Corynthũ ac Lacedæmona legatis Tolopho
Ophionẽſi, & Boriade Eurytane, ac Tiſandro Apodoto, ſuadent ut ſibi aduerſus Nau-
pactum mittant̃ auxilia, propter Athenienſiũ ingreſſum. Et miſerũt Lacedæmonii tria
milia grauis armaturæ ex ſociis, quoꝝ fuere quingenti ex urbe Heraclea, tunc recens a-
pud Trachiniam condita, duce Eurylocho, comitibus eius Maſſario & Menedato oĩ-
bus Spartiatis. Coacto apud Delphos exercitu, Eurylochus Locris Ozolis, ut ſibi præ
ſto eſſent, edixit. Illac enim in Naupactum iter erat, & ſimul eos ab Athenienſibus ab-
ducere uolebat, habens præcipue ſui ſtudioſos Amphiſſes, qui propter odium Phocen
ſium timentes, & primi dederunt obſides, & alios ad dandum ĩduxerunt, aduentu
exercitus territos, & ante oĩes ſibi finitimos Myones qua parte Locris inacceſſa eſt ma
xime. Deinde Ipnenſes, Meſſapios, Tritanes, Chalæos, Tholophonios, Heſſios, & Oe-
anthenſes, qui omnes militiam ſecuti ſunt. Nam Olpæi ſequi noluerunt, tantum obſi-
des dederunt. Hyæi ne obſides quidem dederunt prius, q̃ eorum uicus captus eſt, noſe
Polis. Vbi cuncta in expedito fuere, & obſides in Dorico Cytinio depoſiti aduerſus
Naupactum per Locros cum exercitu contendit. Inq; ipſo itinere faciendo Oeneonẽ
de Locris capit, & Eupolion. Nam imperata facere recuſauerant. Cũ in Naupactiã uẽ-
tum eſt & Aetoli uenere auxilio, regionem populant̃, & ſuburbana mutis carentia ca-
piunt. Profectiq; Molycrion Corinthioꝝ coloniam, ſed Athenienſium ditionis, expu-
gnant. Demoſthenes autem Athenienſis (nam adhuc poſt reditum ab Aetolica clade
circa Naupactum agebat) præſcito hoſtium aduentu ab urbe, ſolicitus adiens Acarna-
nes perſuadet, etſi ægre propter diſceſſum à Leucade, ut Naupacto ſubueniant, à qui
bus miſſi cum eo mille armati nauibus ingreſſi urbem tutati ſunt. Metus enim uehemẽs
erat, cum muri magni eſſent, & propugnatores pauci, ne parum ad defenſionem ſuffi-
cerent. Eurylochus & qui cum eo erant, ubi cognouerunt ingreſſis copiis oppidum ex
pugnari non poſſe, abierunt, non in Peloponneſum ſed in Aeolidem, quæ nunc Caly
don uocatur, & Pleuronem, aliaq; circa loca, necnon in Proſchion Aetoliæ. Nam eos
Ambracii adierant ſuadentes ut ſecum Argos Amphilochicum cæteramq; Amphilo-
chiam, præterea Acarnaniam ſubigerent, affirmantes ſi potiantur iis, fore ut totam epi
toticam gentem in Lacedæmoniorũ ſocietatem adducerent. His perſuaſus Eurylochus,
omiſſis Aetolis per illa loca conquieuit, dum Ambraciis auxilio uenientibus aduerſus
Argos eundum eſſet. Aeſtasq; exceſſit. Sub hyemem autem qui in Sicilia agebant
Athenienſes cum ſociis Græcis, & quicunq; Siculorum uel ab imperio Syracuſanorũ
ad ipſos defecerant uel rerum ſocii erant, aggreſſi ſunt Niſam Siciliæ oppidum, cuius
arcem Syracuſani tenebant. Quam cum expugnare nequiſſent, abierunt. Sed in abeun-
tes impetu dato, illi ex arce poſtremos Athenienſium ſocios in fugam uertunt, paucos
occidunt. Poſt hæc Laches & Athenienſes egreſſi è nauibus nonnulla in loca Locri-
dis, iuxta Caicinum amnem. Locrenſes ad arcendam uim occurrentes, cum Proxeno
Capatonis filio, circiter trecentos ceperunt, detractisq; armis abierunt. Eadem quo-
que hyeme Delum expiauere Athenienſes ex oraculo quodam. Nam & Piſiſtratus ty
rannus eam prius expiauerat ſed non omnem, uerum eatenus, quatenus à templo pro-
ſpectus patebat. Tunc autem omnis expiata eſt, idq; ad hunc modum: Quæcunque in

Peripolion capitur. Halex fluu. Tolophus. Boriades. Tiſandrus. Eurylochus.

Ipnenſes. Meſſapii. Tritanes al. Tritæenſes. Chalæi. Tolophonii. Heſſii. Oeantenſes. Olpæi. Hyæi. Polis uicus. Eupolion. Oeneon. Molycrion.

Aeolis. Calydon. Argos. Amphilochicum. Proſchium.

Niſa oppugnatur.

Caicinus fluu.

Deli expiatio. Piſiſtratus.

Delo defunctos extitere monumẽta, oĩa ſuſtulerunt, & in poſterum edixerunt, ne q̃s
Rhenia inſula. in inſula, neq; moreretur, neq; naſceret, ſed morituri iam ac perituri in Rheniã tranſportarentur inſulam: ita parum à Delo diſtantẽ, ut Polycrates Samios tyrannus, cum
aliquando & claſſe polleret, & aliis inſulis imperitaret, captam Rheniã catena annecteret Delo, Delioq; Apollini conſecraret. Tunc quoq; primum poſt luſtrationem Athe-
Delia feſta. Luſtrationes. Epheſia feſta. nienſes luſtralia feſta, id eſt quinto quoq; anno fecerunt. Fuerat aũt aliãs priſca memoria ingens apud Delon celebritas Ionum & ex circumiectis inſulis hoĩm, qui cum con-
Homeri uerſus ex Hymno qui ĩſcribitur ſ̃ς ἀπόλλωνα. iugibus ac liberis ſpectabant, ut nunc ad Epheſia feſta Iones cõfluunt, fiebatq; certamẽ gymnicum, muſicumq;, & ciuitates choros ducebant. Quæ ita fuiſſe declarat in primis Homerus his uerſibus, quæ ſunt ex procemio Apollinis:

Tunc tibi magnopere in Delo mens geſtit Apollo,
Cum natis quoties cum coniugibusq; frequentes,
Iones in fluxa celebrant tua compita ueſte.
Ceſtibus & uariis certamina ſacra choreis
Oblectant, referuntq; tuas modulamine laudes.

Quod autem & muſici certamine propoſito, illuc ſe certaturi conferebant, in his uerſibus indicat, qui ſunt ex eodem procemio. Siquidem deliacum fœminarum chos laudans, ita uerſus eius laudationis finit, in quibus & ſui ipſius meminit:

Verum age dum nobis aſſis cum Phœbe Diana,
Vos etiam cunctæ me diſcedente ualete:
Et memores eſtote mei poſthac, homo ſi quis
Venerit huc alius peregre, dicatq; puellæ,
Quis uir in his uerſans unq̃ lepidiſſimus oris
Pectora præcipue demulſit ueſtra canendo,
Vos uno aſſenſu ſic reſpondete fauentes,
Vir qui luminibus captus Chion incolit altam.

His Homerus ſignificauit iam olim apud Delum magnum cõuentum ac feſtũ cõſueſſe celebrari. Ad quæ poſtea & inſulani & Athenienſes choros cum ſacris miſſitarunt. Sed certamina & cætera pleraq; aduerſis caſibus, ut credibile eſt, exoleuerũt, primiq; Athenienſes certamen inſtituerunt, & curſus equos, quod antè non fuerat. Eadẽ hyeme

Ambracii. Ambracii, prout ſponderant Eurylocho, cum exercitu præſto fuerunt, profectiq;
Olpæ. Argos Amphilochicum, cum tribus milibus armatos, atq; Argiã ingreſſi, Olpas capiunt, ualidum in colle murum mari imminentem, quo Acarnanes eius autores aliquan-
Argia. do pro publico iudicii loco utebantur, diſtantem fere quinq; & uiginti ſtadiis ab Argi uorum, quæ maritima eſt urbe. At uero Acarnanes partim Argos ſuppetias gerunt, partim utiq; qui ex Amphilochia erant, ne ſe lateret Peloponnenſium, qui cũ Eurylocho
Ariſtoteles. Hierophon. ueniebant in Ambracios tranſitus cuſtodias eò loci agebant, qui fontes uocantur. Mittunt præterea tũ in Aetoliã ad Demoſthenẽ, qui fuerat Athenienſiũ dux, ut ſibi peſſet, tum ad uiginti quæ circa Peloponneſum erãt naues Athenienſiũ, quibus præerat Ariſtoteles Timocratis & Hierophon Antimneſti filius. Qui apud Olpas erant Ambracij mittunt & ipſi ad urbem, ut ſibi ueniat oĩs populus auxilio, extimeſcentes ne Eurylochus cum iis quos habebat Acarnanes pertranſire nõ poſſint, neue ſibi deſtitutis auxiliandum foret, aut redire uolentibus minime tutum. Hos ubi ueniſſe ſenſerunt Eurylochus ac Pelopõnenſes, motis è Proſchio caſtris, confeſtim ad ferenda eis auxilia proficiſcuntur. Ac tranſmiſſo Acheloo p Acarnaniam, ob miſſa Argos præſidia, uacuã iter faciunt, ad dextram habẽtes & urbem & præſidiũ Stratios, ad ſiniſtram reliquã Acarnaniã. Et cũ illos agrũ pertranſiſſent, per Phytiã & rurſus per Medeonis extrema, dein-
Phytia. Medeon. Agræi. Thyamus mons. hinc per Limnæã ad Agræos regionem, quæ nõ Acarnaniæ iam, ſed ipſis amica erat, pergunt, occupatoq; Thyamo monte inculto, ac ſuperato, in Argiam iam nocte deueniunt. Atq; illĩc inter urbem Argios & Acarnanũ ad fontes cuſtodiam furtim itinere facto, cum Ambraciis qui apud Olpas erant, miſcẽtur; ac ſimul illuxit confertiante urbẽ

quæ uocatur Metropolis cõſiſtunt, caſtraq; metant. Nec ita multo poſt, hinc naues uiginti Atheniẽſium Argiis auxilium laturæ ad Ambracicum affuerũt, illinc Demoſthe-
Metropolis. nes cum ducentis Meſſenios armatis, & Athenienſiũ ſagittariis ſexaginta. Et claſſiarij quidam milites nauibus egreſſi tumulum circa Olpas inuaſerũt, Acarnanes autem & Amphilochorum aliquot (nam eorum pleriq; ab Ambraciis diſtinebantur) cum iam Argos conueniſſent, ſe præparabant tanq̃ cũ aduerſariis pugnaturi, delecto duce ſocialis exercitus Demoſthene cũ ipſorum prætoribus. Hic præmotis copiis, prope Olpas
Demoſthenes Ambraciotarum dux deſtinatur. caſtra poſuit, dirimente utroſq; ingenti rupe, & dies quinq; ceſſatum eſt. ſexto ad pugnandũ ſe utriq; inſtruebant. Sed maior erat ac ſperarat Peloponnenſium acies: ex quo Demoſthenes ne circunueniretur metuens, in quadam caua & dumoſa uia collocat tã ex armatis q̃ ex leui armatura ad quadringentos: ut cum hoſtis numero ſuperior eſſet, in ipſo congreſſu ſurgentes ex inſidiis eum à tergo aggrederentur. Vbi utrinq; inſtructũ, ad manus itum eſt. Dextrũ cornu Demoſthenes cum Meſſeniis & paucis Atheniẽſibus tenebat, alteq; Acarnanes ut quiq; erant inſtructi, & qui aderant Amphilochorum iaculatores. Pelopõnenſes & Ambracii inſtructi promiſcue erant, præter Mantineos. Hi enim in læuo potius, nec eo extremo conferti ſtabant. Nam eius extremũ te-
Pugna ad Olpas. nebat Eurylochus cum ſuis, contra Meſſenios Demoſthenemq;. Cũ iam manus conſererent, Peloponnenſesq; circunuenirent ſiniſtro ſuo dextrum aduerſariorũ cornu, atq; concluderent, ſuperueniũt his à tergo ex inſidiis Acarnanes, datoq; impetu hoſtẽ auertunt, ita ut uirtutis immemor nõ reſiſteret, ſed territus maiorẽ exercitus partẽ ad fugiendum induceret. quippe ubi uidit Eurylochi cornu, q̃d erat ualidius cædi, multo maiori metu perculſus eſt. Et ab ea parte Meſſenii cum Demoſthene rem cõficere annitun-
Ambraciorũ præſtantia. Peloponnẽſes uincuntur. tur. Sed Ambracii & qui in dextro cornu erant à ſua parte uicerunt, hoſtẽq; ad Argos uſq; ſunt perſecuti. Nam illorũ circà populorũ pugnaciſſimi ſunt. Ii cũ reuertuntur ad ſuos eoſq; maxima ex parte ſuperatos, & in ſe tendentes cæteros Acarnanes conſpicantur, ægre ad Olpas ſalutem ſibi peperere, multis eorum interf. tis, dum incõpoſiti &
Mantinei Menedæus. Eurylochus. Macarius. nullo ordine inuadunt, præterq̃ Mãtineorum qui ex omni exercitu maxime cõpoſite ſeſe receperunt. Ceſſauitq; ſub ueſperum pugna. Poſtero die Menedæus defuncto Eurylocho ac Macario ſuſcipiens ipſe imperiũ, ob acceptam ingentem calamitatẽ dubius quonam modo aut remanens ferret obſidionẽ terra ac mari obſeptus, aut tuto diſcederet, mentionem facit apud Demoſthenem ducesq; Acarnanũ de diſceſſu paciſcendo, recipiendiſq; cæſis. Illi cæſos quidẽ reddiderunt, ac ſuos fere trecẽtis receptis trophæum ſtatuerunt. Abeundi uero facultatem nõ palam indulſere omnibus, ſed clã & Mantineis tantum cũ Menedæo ac cæteris Peloponnenſiũ ducibus, & quicunq; ex eis erãt
Mãtineorum fuga. præcipuæ dignitatis, uolentes cum Ambracios & peregrinũ militẽ mercede conductũ deſertos eſſe, tũ uero Lacedæmoniis ac Pelopõnenſibus apud Græcos illos conflare inuidiã tanq̃ proditoribus, qui ſuæ ipſorum nõ ſocios ſaluti conſuluiſſent. Hi receptos mortuos ſuos feſtinabundi pro præſenti copia ſepelierunt, & de abeundo ii, quibus data facultas erat, clanculum deliberabãt. Ibi Demoſthenes cum Acarnanibus certior fit Ambracios primo illo ex Olpis nuntio excitos uenire auxilio, ac uelle p Amphilochos iis, qui in Olpis eſſent ſe committere, nihil admodum eorum quæ geſta eſſent ſcientes. Itaq; protinus partem quandam copiarum mittit ad obſidendas inſidiis uias, ac tutiſſima quæq; loca occupanda. Cæteras copias ad ferendas iis auxilia inſtruit. Interea Mantinei, & ii, cum quibus tranſactum erat per cauſam legendi holera ac ſarmenta paulatim egredientes abibant, & cum legendo ea, quorum gratia exierant, iam procul ab Olpa etant progreſſi, tunc ſe ocyus prorípiebant. Quos abire Ambracii ubi ſenſere, & cæteri qui ſic frequentes eò ſe contulerant, & ipſi prodeunt, capeſſuntq; curſus, uolentes aſſequi ſocios. Eos arbitrati Acarnanes initio omnes æqualiter ſine factione abire Peloponnenſes inſequi cœpere, & fuere qui in quoſdam è ducibus inſequi uetantes ac dicentes data fide illos abire iaculũ emiſerint, exiſtimantes ſe proditos eſſe. Tunc omiſſis Mantineis ac Peloponnenſibus Ambracios trucidabant, erat que ingens & contentio

Salynthius. Agrais Ambraciorũ cædes. Idomene.

& error, quisnam Ambracius, quis ue Peloponnensis esset, & ex eis ad ducentos cæsis, cæteri in Agraidem, quæ contermina erat, diffugiunt. Quos Salynthius Agræorꝝ rex utpote amicus excepit. Inter hæc Ambracij qui ex urbe ad hos iter habebant ad Idomenen perueniunt. Sunt aũt Idomene duo excelsi tumuli, quorꝝ eum qui maior est occupauerunt qui è castris à Demosthene præmissi fuerant, cum hostem in ueniendo ac deueniendo latuissent. Minorem illi priores ascenderant atq; insidebant. Demosthenes in cœna ac primo crepusculo statim cum cætero exercitu uiã ingreditur, dimidium eius secum habens, altero dimidio per Amphilochicos montes eunte, ac sub exortũ auroræ inuadit Ambracios adhuc iacentes, nec dum aliquid rei gestæ gnaros, quinimo opinantes potius istos ex suis esse. Nam astute Demosthenes primos omnium Messenios ire iusserat, ac Dorice alloqui ad faciendam primis excubatoribus fidem, præsertim nõ cernentibus cum adhuc nox esset. Vbi igitur cum omnibus copiis impetus factus est, in fuga muertuntur, multi ibidem cæduntur, cæteri montes uersus fugæ se mandant. Verum occupatis iam itineribus, ad hæc Amphilochis, tum leuiter armatis, tum regionis peritis aduersus armis graues, & quò se uerterent ignaros, & in loca aut prærupta, aut ab insidiantibus iam insessa incidentes trucidabantur. Et cum omne fugæ tentarent genus, nonnulli ad mare non ita distans contendebant, ac conspectis quæ terram legebant Atticis nauibus, ad eas (ita rei conditio urgebat) annatabant, existimantes præsenti in metu satius esse ab iis qui in nauibus erãt, si oporteat, interfici se, q̃ aut à barbaris aut ab inimicissimis Amphilochis. Hunc itaq; in modũ Ambraciis pstigatis, è multis pauci in urbem euaserunt. Acarnanes spoliatis cadaueribus, trophæisq; erectis Argos redierunt. Et ad eos postero die caduceator uenit ab iis Ambraciis, q ex Olpa ad Agræos fuerant, petiturus eorum corpora, qui post primam pugnã cæsi fuerant: dum nulla fide accepta cum Mãtinæis & aliis qui fidem acceperant simul exissent. Cæterꝝ intuens spolia Ambraciorum qui ex urbe prodierant, admirabat numerꝝ, neq; enim rescierat eladem, sed ea sociorum suorꝝ esse arbitrabat. Et eum quidã opinatus ab ijs uenire, q apud Idomenen essent, quidnam admiraretur interrogat, & quot ex ipsis perissent. Circiter ducentos inquit ille. Atqui non ducentorum arma hæc sunt, excepit qui interrogabat, sed plusq̃ mille interfectorum. Et ille rursus: Non ergo sunt eorum qui nobiscum in acie steterunt. Cui idem respondit: Sunt sane uestrorum, siquidem uos heri in Idomene pugnastis. Atqui nos, inquit ille, heri cũ nemine pugnauimus, sed nudiustertius cũ abiremus. Et hic, nos uero, inquit, cum istis heri certauimus ex urbe Ambraciorũ auxilio uenientibus. Quo audito caduceator intelligens auxiliorum urbanorum stragem, edito gemitu re infecta continuo abiit attonitus præsentium malorum magnitudine, nec ulterius cæsos repetiit. Hæc enim clades hoc bello maxima extitit, utiq; una in ciuitate,

Cæsorum Ambraciorum incredibilis numerus. Ambraciorũ exuuiæ.

& intra tam paucos dies. Nec numerum cæsorum scripsi ut incredibilem, quoniam maior esse fertur quàm pro magnitudine ciuitatis. Hoc scio Acarnanes atq; Amphilochos, si Athenienses ac Demosthenẽ audire uoluissent, ipso clamore Ambraciã fuisse expugnaturos. Nunc pertimuerunt ne tenentes illã Athenienses grauiores ipsis accolæ forent. Post hæc tertia spoliorum parte Athenien sibus in sortẽ data, reliquum inter ciuitates diuiserunt. Et quæ Athenien sibus cesserunt, pleraq; fuere intercepta. Nã quæ in templis affixæ uisuntur trecentæ solidæ armaturæ, eæ peculiariter Demostheni datæ, & ab eo nauibus apportatæ sunt. Cui ob has res gestas tutior in patriã, post calamitatem in Aetolia acceptam, reditus fuit. Vbi uiginti Athenien siũ naues Naupactum rediere, & Athenienses ac Demosthenes abiere, Acarnanes & Amphilochi publica fide interposita ueniam dedere Ambracijs, atq; Peloponnensibus qui ad Salynthiũ & Agræos confugerant, ex Oeniadis abeundi. Aditoq; Salynthio cum Ambraciis in posterꝝ annos centũ data societatẽ coierunt, his legibus, ut neq; cũ Acarnanibus Ambracij Peloponnensibus arma inferrent, neq; cum Ambraciis Acarnanes Athenien sibus, sed mutuo sibi auxilio forent, redderentq; Ambracij Acarnanibus q cq d aut oppidorꝝ aut finium de Amphilochis tenerẽt, nec opem Anactoriis ferrẽt Acarnanũ hostibus. His

Acarnanum Ambraciorũ ꝙfœdera.

conuentis bellũ soluerunt. Post hæc Corinthii pũblicum ex suis ad trecẽtos armatos in Ambraciã miserunt, cũ duce Xenoclide Euthyclis filio, q ægre itinere per epirũ facto puenerunt: ita se habent res ad Ambraciã gestæ. Eadẽ hyeme q apud Siciliã erãt Athenienses, cũ egressi è nauibus in Imeræa essent, Sicilien sibus unà superne inuadẽtibus extrema Imeræ: cũq; ad Aeoli insulas nauigassent, in Rhegiũ se receperunt. Vbi Pythodorꝰ Isolochi filium Athenien siũ ducem offendunt, successorem Lachetis in nauium præfectura. Nam Sicilienses socii aditis Athenien sibus persuaserant, ut se maiore classe adiuuarent. Quippe Syracusani cũ terra forent illis superiores, & mari paucis nauibus impedirent, talẽ classem instruxerant, ut post hac cõtemni nõ possent. Itaq; sexaginta naues expleuerunt Athenienses, tanq̃ sociis mittendas, & tũ tum existimabant ciuitatibus ibi bellum finitum iri, tũ uolebant fieri nauiũ experimentũ. Igit unum è ducibus Pythodorꝰ cum paucis nauibus miserunt, missuri cũ pluribus Sophoclem Sostratidæ filium, & Eurymedontem Thuclei. Pythodorus, accepta iam Lachetis pfectura profectus est sub extremũ hyemis ad pũblicum Locrorꝝ, q̃d ceperat Laches, & uictus à Locris in pugna discessit. Per idem uer proluuiũ ignis ex Aetna monte oĩm Siciliæ maximo emanauit, quemadmodum aliãs, & aliquantulũ soli Catanen siũ corrupit sub Aetna in colentium. Fert autem pluuium hoc quinquagesimo à superiore emanasse anno, & ad summum ter extitisse, ex quo Sicilia à Græcis incolit. Hæc per eã hyemem gesta sunt, & sextus exiit annus huius belli, quod Thucydides conscripsit.

Xenoclides.

Imeræa.

Pythodorus.

Sophocles. Eurymedon.

Catanenses. Aetnæ proluuium ignis.

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER QVARTVS.

Neunte æstate, quum frumenta iam extant in spicis, profectæ decem Syracusanorum naues, totidemq; Locrensiũ, Messanam in Sicilia ceperunt ab ipsis oppidanis acciti. Defecit autem ab Athenien sibus ea ciuitas præcipue, opera cum Syracusanorum, qui cernentes id oppidum inuadẽdæ Siciliæ opportunum, metuebãt ne se maioribus copiis aggrederentẽ illinc profecti Athenienses, tum Locrensium, qui Rheginos sibi inuisos uolebant utrinq; oppugnari. Itaq; in eorum agrum cum omni exercitu inuadunt simul ne Mamertinis illi ferrent auxilia, simul indu-

7. ann. initiũ. Messana capitur.

citi ab Rheginis, qui apud ipsos erant exulibus. Nam Rhegium permulto tempore seditionibus agitabatur, nec in præsenti poterant Locrenses arcere, quo etiam magis illi ingruebant, qui postea, quàm agrum populati sunt rediere cum peditatu. Nam naues ad Messanam in præsidio erant, eõdemq; aliæ quæ instruebantur uenturæ, atq; illic bellum gesturæ. Per idem uer nondum adultis frumentis, Peloponnenses ac socij Atticã ingressi sunt, duce Agide Archidami filio Lacedæmoniorum rege, statiuaq; habentes eam populabantur. Athenienses uero, ut instruxerunt quadraginta naues in Siciliam miserunt, cum iis qui erant reliqui, ducibus Eurymedonte ac Sophocle. Nam Pythodorus ex ijs ducibus tertius iam eõdem abierat. Mandarunt q; ut Corcyræorum quoq;, qui intra urbem erant, curam in transitu haberent, exercentibus in eos latrocinia exulibus, q in montibus agebant. Et sexaginta Peloponnensiũ nauibus, quæ ad ulciscendos illuc eos aduenerant, existimantes rẽ facile confectũ iri, ciuitate admodũ fame laborante. Mandarũt itẽ Demostheni, q priuatã à reditu ex Acarnania uitã degebat, hoc ipsum agitãti ut his nauibus circa Pelopõnesum si uellet uteretur. Hi cũ orã Laconicã pteraueherentẽ, accepissentq; ad Corcyrã iam esse Pelopõnensium naues, Eurymedon q dem ac Sophocles in Corcyram tendere pperabant. Demosthenes aũt, ut prius in Pylon, & cũ loco potiti essent, & quæ oporteret egissent ĩ Corcyrã tẽderẽt iubere, illis cõtradicẽtibus, opportune tũ exorta tẽpestas cũ classẽ detulisset Pylon, postulare ut cõfestim mu

Peloponnẽses Atticam inuadunt

Pylos.

to locum munirent. Ea enim re simul se nauigasse, ad hoc ostendere affatim materiæ ac lapidis adesse, & situ locum munitum desertũq; ac magno circà tractu desertũ. Abest namq; Pylos à Sparte stadia circiter quadraginta, sita olim in agro Messenio, quẽ Lacedæmonii uocant Coryphasion. Illi dicere multa esse in Peloponneso promontoria deserta, si libeat in iis occupandis exhaurire ciuitatem. Cæterum huic nonnihil à quolibet alio differre uidebatur hic locus, ꝙ adiaceret ei portus, ꝙq; Messenii quondam incolæ illinc prodeuntes plurimũ infesti Lacedæmoniis ꝓpter linguæ cõmercium futuri essent, fidelesq; loci custodes. Vbi neq; ducibus, neq; militibus persuadet, etiam postea cum præfectis re communicata quieuit, nondum apto ad nauigandũ mari, donec ipsis militibus otium agentibus cupido incessit concludendi munitiõibus locum. Itaq; rem aggressi moliuntur, & cum lapidariis carerent ferramentis, collectos passim lapides ferebant: & ubi quisq; quadrabat coagmentabant, lutum sicubi opus illo esset uasorũ penuria humeris comportantes, ut id commodissime illic maneret, incurui, ne'ue deflueret manibus post tergum consertis, omniq; ratiõe annitentes, opportunissimis q̃busq; oppugnationi partibus communitis anteuenire succursum Lacedæmoniorum. Nam plerunq; loci suopte situ munitum muro non indiget. Lacedæmonii cum hoc accepissent (agebant autem tunc forte festum quoddã solenne) contempserunt, tanq̃ dum ex essent, aut hoste non expectaturo, aut se oppidum paruo negotio recepturis. Nonnihil etiam eos exercitus qui ad Athenas erat remoratus est. Athenienses communito intra sex dies loco terram uersus, ubi maxime oportebat, ad tutelam eius Demosthenem cũ quinq; nauibus relinquunt, cum cæteris in Corcyram ac Siciliam ire pergunt. At Peloponnenses, qui in Attica erant, ut Pylum captam acceperunt, propere domum redire. Quippe cum Lacedæmonii Agisq; rex domesticum sibi existimarent ad Pylon bellum: & quia præmature fuerant egressi adhuc uiridi frumento permulti commeatu deficerent, adhæc cæli tempestas maior quàm pro anni tempore uexauerat exercitum, ad eo ut quod sæpe alias contigerit eos ocyus discedere, & in hac expeditione quàm brevissime immorari. Nam quindecim dies in Attica manserunt. Per idem tempus Simonides Athenienses dux, coacta paucorum Athenensium, qui in præsidiis erant, & magna illinc sociorum manu, Eiona, quæ est in Thracia, Mendæorum colonia, tunc hostem per proditionem cepit: illicoq; Chalcidensibus ac Bottiæis suppetias ferentibus expulsus est, ac multos milites amisit. Regressis ex Attica Peloponensibus, Spartiatæ quidem ipsi & finitimorum proximus quisq; properanter ad ferenda auxilia Pylon iere. Cæterorum uero Lacedæmoniorum tardior profectio extitit modo reuersorum ex alia expeditione. Edixerunt autem per Peloponnesum ut primo quoque tpe Pylo subueniretur, & ad suas sexaginta naues quæ apud Corcyrã erant, miserunt. Quæ trãsportatæ per Leucadium Isthmũ cum Atticam classem quæ ad Zacynthũ erat, latuissent, Pylũ peruenerũt, cũ iã pst̃o esset pedester exercitus. Demosthenes adhuc eo cursum tenentibus Peloponensiũ nauibus, occupat duas ex suis summittere ad nuntiãdũ Eurymedõti, aliisq; q apud Zacynthũ cũ classe erant Atheniẽsibus ut præsto essent, tanq̃ loco in discrimen adducto. Et illi quidem prout Demosthenes mandarat festinanter affuerunt. Lacedæmonii uero uelut oppugnaturi à terra & à mari locum se instruebant, sperantes facile expugnaturos se opus q̃d & à properantibus esset extructũ, & à paucis tenereť. Cæteꝝ cũ Atticarum nauiũ è Zacyntho auxilia expectarent, in animo habebant, nisi prius expugnassent, obstruere fauces portus, ne illũ subire fas esset Atheniensibus nauibus. Insula enim nomine Sphacteria portui prætẽta atq; uicina efficit portum tutum, & introitus angustos, ut hinc quà uergit ad Atheniensium munitiones & Pylum bina nauigia, illinc quà uergit ad reliquã cõtinentem, octona nouena'ue trãseant, sylueſtris tota, ꝓpter solitudinẽ inuia, quindecim ferme stadiorum magnitudo. Introitum igitur intercludere statuerunt nauibus confertim foràs spectantibus. Quin etiã in ipsam insulã timẽtes ne sibi ex ea bellũ fieret, armatos transportarunt aliis in cõtinente collocatis. Ita nãq; Atheniensibus & insulam fore hostilẽ & cõtinentẽ, ut quæ

Sparte. Coryphasion.

Sedulitas militum Atheni. mira.

Agis Lacedæmoniorum rex.

Simõides dux Eione.

Pylus oppugnatur.

Sphacteria insula.

egressum illis non præberet. Nam cætera circa Pylon extra hos introitus pelagus spectantia importuosa sunt, nec talia unde illi proficiscerentur ad suos adiuuandos: se uero, circa pugnam naualem citraq; periculum, ut credibile erat, locũ expugnaturos, in q̃ commeatus non esset nisi ad breue tps sumptus. Vbi hæc eis prospecta sunt, & milites in insulam transportati ex oĩbus sortiti cohortibus, aliiq; subinde atq; alii per uices traiecti, postremi qui illic relicti trecenti ac uiginti fuerunt præter coꝛ seruitia, duce Epitada Molobri filio. Demosthenes cernens Lacedæmonios pedítatu pariter & classe aggressuros, & ipse se instruit, ac triremes quæ sibi reliquæ erant subducit ad munitiões, clarisq; præfigit, eaꝛ nautas scutis inualidis armat, & salignis plerisq;. Neq; em̃ poterant in culto in loco suppeditare arma. Quin hæc ipsa ceperant è triremi Messeniorum actuariaq; nauigio, cum forte illuc appulissent Messenii numero fere quadraginta, qui bus unà cum aliis Demosthenes usus est. Is igit̃ cum multos & inermium & armatoꝛ super tuta ipso situ, sed præcipue super extructa, qua parte in continentẽ uergunt, disposuisset, præcipit ut peditatum si aggrediatur, arceant. Ipse delectis sibi ex omnibus sexaginta armatis, & aliquot sagittariis muros egreditur mare uersus, qua maxime parte illos descendere conaturos in loca aspera petrosaq; ad mare uersa, & quà murus ipsorum fragilissimus erat eum reuellere ausuros suspicabatur. Murum enim fragilem fecerat ꝙ putabat nũquam fore, ut nauibus superior esset hostis: & si superior esset ad egrediendum in terram oppidum captum iri. Itaq; ad maritimam partem profectus, illic armatos disposuit ad arcendum quoad posset hostem, eosq; his uerbis est adhortatus:

Epitadas Demosthenis industria.

Oratio Demosthenis ad milites.

Viri qui mecum hoc subistis periculum, nemo uestrum malit in hac necessitate uideri intelligens, reputando omnes quæ nos circunstant difficultates potius, quã secure & bona cum spe audacter hostes inuadere, ex eis incolumis euasurus. Quæcunque enim ut hæc ipsa in necessitatem deuenerunt, ea minimam rationem, celerrimum periculum desiderant. Quanquam ego plura nobiscum facere uideo, si & manere nec ea quæ potiora nobis assunt prodere uolumus multitudine illorum detetriti. Etenim partem loci, quam tenemus, inaccessibilem arbitror, adiutricemq; fieri nobis perstanti bus: recedẽtibus uero, & si difficilem accessu tamen facilem fore nullo prohibente. Hostem quoque ex hoc acriorem habebimus, quod ei si à nobis urgeatur, non facilis rursus sit sui receptio. Nam & dum in nauibus est, facillime illi resistitur: & dum egreditur iam æquo in loco ipsius multitudo quamlibet magna (in exíguo enim dimicatur) non ualde timenda est ob littoris in quod descenditur iniquitatem. Neq; exercitus ille in terram est utiq; futurus maior ex loci æqualitate, sed è nauibus pugnat in mari, ubi necesse est periculosa multa contingere: Adeo suas illis difficultates existimo instar cuiusque nostra est hominum paucitas. Super hæc uos obsecro, cum sitis Athenienses & experientia in alios è nauibus desiliendi gnari, si quis perstet, nec terrore illisoꝛ fluctuum, & cum impetu incurrentium nauiũ summoueatur, hunc nunq̃ ui summoueri, ut maneatis, ad ipsas littoris salebras arcẽdo hostẽ, uosq; ipsos pariter ac locum conseruetis. His tm̃ exhortato Demosthene, Athenienses alacriores effecti descẽdentes ad mare se dispposuerũt: Lacedæmonii uero progressi castris pedítatu munitiões, nauibus quæ tres & quadraginta erant, Thrasymelida Crateficlis Spartiata nauarcho, partẽ qua Demosthenes opperiebatur inuadunt: Atheniẽses & ipsi utrinq; à terra & à mari resistebant. Illi delectis aliquot nauibus, q̃m pluribus adiri nõ poterat, per uices aliis quiescentibus adnauigabant, oĩ audacia atq; exhortatione utẽtes, si quo pacto reiectis hostibus loco potirent. Inter quos maxime extabat Brasidas unus è trierarchis: qui cum cerneret locum accessu difficilem, sed sicubi accedi posse uidebat, trierarchos gubernatoresq; formidantes ac nauibus cauentes ne colliderent, uociferabatur dicẽs, improbũ esse cũ lignis parcũt spectare illic hostem ubi muros extruxisset, iubebat ut illisis littori nauibus ui in terrã descẽderẽt, ne'ue pigeret socios impẽsentiaꝛ naues suas pro acceptis magnis beneficiis Lacedæmoniis impẽdere, sed illis impactis quacunq; ratiõe in littus

Thrasymelidas. Lacedæmoniorum conatus. Brasidæ consilium.

Brasidæ casus

egressos,& uiris & loco potiri. Talibus uerbis Brasidas alios instigans, gubernatorem suum ad applicandum nauem adegit, pergensq; ad pontem conatus descendere, ab Athenien sibus percutit: & cum multis uulneribus sauciatus esset, linquente animo in re migium collabitur: Clypeusq; eius defluxit in mare & ad terram appulsus est: quo recepto Athenienses postea ad trophæū sunt usi, quod de hac aggressione statuerunt. Alios item Lacedæmoniis aderat quidem animus ad egrediendū, sed facultas deerat tum locorum asperitate, tū Athenienſiū nihil cedentiū perseuerantia. Atq; eò fortuna peruenit, ut Athenienses è terra & ea Laconica Lacedæmonios applicare prohiberent, illi aduersus hos in terrā suā tunc hostilē descendere conarentur. Nā fere eo tpe de utrisq; talis opinio erat, ut hi mediterranei pedestribus copiis longe pstantissimi essent, illi inter maritimos plurimū re nauali præcellerent. Atq; hoc die ac parte insequentis aliquoties aggressi destiterunt. Tertio die aliquot naues ad materiā machinasq; in Asinam dimiserūt, sperantes se murum qui portū spectabat, altum quidē sed egressioni præcipue oppor tunum machinis expugnaturos. Hoc interim tpe naues Atheniēsium sexaginta ex Zacynthо affuerunt. Nam accesserunt eis auxilio aliquot psidiariæ ex Naupacto, & quatuor Chiæ. Hæ ubi uident & continentem & insulam armatis refertam, & naues quæ in portu erant nō prodire, ambigebant quónam intenderent. Cæterum tunc quod cōtenderunt in primam insulam, & desertam nec ita distantem, ibiq; stationē habuerunt. Postero die uelut ad nauale prælium instructi procedunt, si uoluntas hostium ferret in apertum mare obuiam ire: sin minus in portum ipsi ingressuri. Illi neq; obuiā ire, neq; quēadmodū constituerāt, aditū obstruxere, sed quieti in terra naues explebant, & se parabāt tanq; in portu, q nō paruus est, si qs ingrederet pugnaturi. Quo cognito Athenienses ab utroq; ingressu in illos tendūt, inuectiq; in eas, quæ plures & iam exteriores infestis proris erant naues in fugā uertunt: ac persecuti ut in breui spatio multis lacertis, quinq; capiunt, & eas unā cum ipsis uiris, cæteras quæ in terrā refugerant inuadūt, quas quæ adhuc plenæ erant, priusq; subducerentur feriunt quasdā, unde uiri fugā fecerant, alligantes uacuas, trahūt. Quæ cōspicientes Lacedæmonii & eam iacturā ægre ferentes, quod qui apud insulam essent intercipiendi forent, ad auxilium ueniunt: utq; erant armati mare ingressi, apprehensas è contrario naues retrahunt, existimantes per se quisq; id opus impediri cuicunq; ipse non adesset, eratq; ingens tumultus, commutata amborum ad naues forma dimicandi. Quippe Lacedæmonii præ studio atq; formidine nihil aliud quàm (ut sic dicam) à terra nauale prælium: Athenienses uero uincentes ac præsenti fortuna quàm plurimum procedere uolentes, de nauibus pedestre prælium gerebant: multoq; labore, ac multis inuicem uulneribus acceptis dirempti sunt, & à Lacedæmoniis uacuæ naues præter eas quæ principio captæ fuerant, seruatæ. Regressis in sua utrisq; castra, Atheniēses erecto trophæo, restitutis mortuis, potiti naufragiis, protinus insulam circunueniunt nauibus, custodiuntq;, tanquam uiris qui in ea essent captiuis. Peloponnenses autem qui iam ex omni mediterranea regione auxilio uenerant, è diuerso circa Pylum stationem habebāt. Postquam Spartæ quæ ad Pylum gesta sunt renuntiata, placuit eis uelut super ingenti clade magistratus ad castra se conferre, consultaturos re inspecta q̄primum quidnam agendū uideretur. Illi ubi animaduerterunt nulla ratione posse suis succurri, nec periclitandum putarent, ut illi uel fame aliquid paterentur, uel à multitudine opprimerentur, caperentur ue, uisum est cum Athenienſium ducibus agendum, ut cum induciæ belli ad Pylum si uellent factæ essent, legatio Athenas de conuentionibus mitteretur: quo sua primo quoq; tempore conarentur recuperare. Accepta per duces Athenienſium conditione, ita conuenit. Lacedæmonii quidē naues quibus pugnassent, & quæcunq; in Laconica ora longæ essent, contractas ad Pylum traderent Athenienſibus, necarma inferrent munitionibus neq; à terra neq; à mari, Athenienses sinerent illos è cōtinente comportare suis in insulam certū modiū frumēti modū, binas chœnicas Atticas, & totidem cotylas uini, & carnē uiritim, dimidium seruis: idq; Athenienſibus inspectantibus, nec ue ullum illuc nauigiū furtim iret,

Asina.

Athenienses Lacedæmonios persequuntur.

Lacedæ. ab Atheni. inducias petunt.

& nihilominus insulam custodirent, ne quà illi abiret, neue arma Lacedæmoniorum castris inferrentur uel terra uel mari. Quicquid autem horum uel quantumlibet alterutri transgrederentur ibi induciæ pro salute essent, eæ autem durarent dum Athenis Lacedæmoniorum legati redissent, quos Athenienses portarent trireme atque reportarent, sub eorum reditum induciarū tempus exiret: utq; has naues cuiusmodi accepissent Athenienses eiusmodi restituerent. Ad hūc modū induciæ pactæ sunt, nauesq; triginta circiter sexaginta ac legati missi: qui cū Athenas peruenissent talibus disseruerunt:

Oratio Lacedæmoniorum apud Athenienses.

LAcedæmoniī nos miserunt huc Athenienses ad transigendum de iis qui in insula sunt uiris, suadentes quicquid uobis emolumentum, idem nobis, ut in hoc calamitoso casu, dignitatē præcipue allaturū. Neq; uero longiorem præter consuetudinē habemus orationem, sed nostri instituti est ut pauca suppetunt, non uti multis, rursus uti pluribus q̄ties postulat tēpus nos docere uerbis, quid in primis operæpretiū sit facere. Quæ uos nolite hostili animo accipere, neq; tanquam impiti doceamini, apd quos mētionem de bene consulendo facimus, q̄ peritos existimamus. Etem̄ licet uobis præsentem prosperitatē recte collocare, pro iis quos in uestra potestate habetis, accipiendo honorem & gloriam, nec admittēdo id quod quidam faciunt, adepti aliquid inexperti boni, qui semper propter præsentē ex inopinato prosperitatē sperantes, maiora concupiscunt. Atq; quib⁹ crebræ alternantis fortunæ uicissitudines cōtigerunt, iusti sunt, ac minime creduli ꝓsperitatibus, id quod præcipue & uestræ ciuitati ob experimentū, & nostræ merito cōueniat. Quod licet intelligatis respicientes ad nostros casus, qui cū simus summæ apud Græcos dignitatis, tamen uos adiuuimus ad ea postulanda, quæ dare antehac ipsi, ut credimus, potentiores eramus, non delapsi in hoc infortunium, aut inopia militū, aut copia insolenter habita, sed more reꝝ humanarꝝ opinione decepti, ubi oīm æqua conditio est. Quo minus oportet uos præsenti ciuitatis uestræ robore, & accessione aliarū reꝝ fretos, opinari fortunam uobiscū perpetuo futuram, cū sit prouidorum hoīm, felicitatem suam pro certo habere, in incerto positam esse, ut ferendis accidentibus sint instructiores: neq; existimare, quatenus uoluerit quis aggredi bellum, eatenus ei facultatem adesse, sed quatenus fortuita sua ducēt. Huiusmodi homines quia animos non tollunt sua prosperitate confisi, minimum labant, in summa felicitate maxime trepidi. Quod si erga nos hoc tempore facietis Athenienses, bene uobiscum agit: sin nos respuatis, & postea quid aduersi patiamini, qualia multa contingunt, non est ut putetis uos ea, quæ nūc successerunt, retēturos, cū pollitis nullo cū piculo famam & potentiæ & prudētiæ relinquere ad posteritatē. Lacedæmoniī uos ad fœdera, ad finiendū bellū prouocant, offerentes pacē, societatem, & aliam in posterū quancunq; amicitiam familiaritatēq;, pro his reposcentes eos, q in insula sunt uiros, satiusq; utrisq; fore existimantes, tū non adire discrimen, an illi fugiant oblata aliqua salutis occasione, an si expugnati potius capiant, tū uehementes inimicitias ita demū usquequaq; dissolui, non si dimicando pari altera in bello iā multo superior alteram ad iusiurandū adigat: neq; ex æquo pacificat, sed si dū tempus adest idē faciendi, tum uictrix occasionis pulchrius atq; modestius alterius expectatiōe reconcilieť. Nam ille iam obnoxius non ad obsistendū tanquam coactus, sed ob uerecundiam ad referēdam gratiam propensior stabit cōuentis. Quod citius faciūt homines erga maiores, q̄ erga mediocres aduersarios: cū sit natura comparatum, ut sæpe sponte cedentibus, libenter indulgeamuus, insolentibus etiam cōtra animi propositum, cum periculo aduersemur. Nobiscū uero utrisq; si unquam ali âs nūc profecto præclare agit si in gratiam redeamus, priusquam aliquid indignū nos interea pati contingat, ex quo necesse sit nos æternum erga uos gerere odium publice priuatimq;, & uos eaꝝ reꝝ immittatis arbitrium, quas nūc flagitamus. Sed qm̄ adhuc anceps euentus est, reconciliemur, uos cū gloria nostraq; beneuolētia, nos cū mediocri tolerabilique iactura deuitato dedecore. Et quia ipsi pro bello pacē elegimus, nimiꝝ cæteris Græcis finē malorꝝ præstabimus, quorū culpam potius in uos illi refundent, nisi

Lacedæmoniorum in dicendo obseruātia

γνώμη

hoc conceſſeritis. Nam hactenus bellum gerunt, neſciẽtes utri autores belli extiterint. facta uero reconciliatione, cuius nunc penes uos maior poteſtas eſt, gratias uobis habebunt, dũ ſciatis facultatẽ uobis adeſſe, ut Lacedæmonios firmos uobis amicos efficiatis, à quibus ad hoc prouocamini, ſi de ipſis bene potius, q̃ male meriti fueritis. In quo quot bona ineẽ credibile ſit, cõſiderate. Nã hæc nobis uobiſcq; tractantib⁹, cætera Græcia, ut ſcitis, inferior dignitate cõprobabit. Hæc demum Lacedæmonii dixerũt, rati Athenienſes cupidos quidẽ fœderũ priſtinorũ, ſed p ipſos prohiberi, oblatam uero pacem libẽter accepturos ac reddituros quos haberẽt. At illi quia hos habebant arbitrantes q̃ties uellẽt ſecũ ad faciendũ fœdus paratos eſſe Lacedæmonios, maiora affectabant, præſertim urgente Cleone Cleæneti filio, uiro populari ea tempeſtate, & in dicendo multitudini acceptiſſimo. Is perſuaſit reſpondendũ oportere prius eos qui in inſula eſſent, & armis & ſe ipſis traditis Athenas portari, ſecundo loco ubi reddidiſſent Lacedæmonii Niſæam, & Pegas, & Troezena, & Achaiam, quæ bello non cepiſſent, ſed Athenienſes ex ſuperiore pactione cladibus affecti conceſſiſſent, tũ uero aliquanto decentius paciſcentes recipere ſuos, ac fœdera inire tam diuturna quantum utriſq; placuiſſet. Ad hoc reſpõſum Lacedæmonii nihil cõtradixerunt, iuſſerũt tamen eligi ſibi deceptores apud quos quiete ſingula exponendo audiendoq; conuenirẽt in ĩs, quæ alteri alteris perſuaſiſſent. Tunc Cleon uehementer inſtare, dicendo agnoſcere eos etiam antẽ nihil fuiſſe in quo ius haberent, & nũc eſſe manifeſtos qui nihil dicere apud multitudinẽ uellent, ſed apud conciliũ paucorũ, ſi quid ſani cogitarent, iubere ut apud uniuerſos loquerenẽ. Illi cernentes neq; ſibi fas eſſe ad populũ loq; & ſi quid calamitate adducti cõcedendũ illis putarent, apud ſocios inuidioſum fore, re orata et non exorata, neq; Athenienſes moderate ſe geſturos in ĩs ad quæ prouocarent, infecto negotio Athenis diſceſſerunt. Quibus profectis inducię confeſtim ad Pylum factæ ſolutæ ſunt, & repetentibus naues ex conuento, Athenienſes reddere recuſarunt, dantes crimini q̃ contra conuentũ munitionibus incurriſſent, aliaq; quæ non exigua uidebanẽ, hac ratione niteres, q̃ in cõuentis dicebat: ea ſoluta fore ſi quid eſſet quantũlibet tranſgreſſum. Cõtradicẽtibus illis & hoc improbe agi clamantibus, diſceſſum eſt; itumq; ad bellũ parandum, et omni ope ad Pylum ab utriſq; decertatũ eſt, binis nauibus è regiõe ſemper interdiu inſulam obeuntibus, noctu omnibus deinceps in ſtatione manẽtibus, præter eas quæ ad pelagus quoties uentus eſſet excubabant, ad quas acceſſerunt ex Athenis ob eandẽ causam uiginti, ita ut uniuerſæ numero eſſent ſeptuaginta. At Peloponnẽſes à terra caſtra habentes ſubinde muros adoriebantur, obſeruabantq; ſi qua occaſio offerret ſuos liberandi. Interea apud Siciliam Syracuſani ac ſocij ſumpta cætera claſſe quam cõſtruxerant, bellum ex urbe Meſſana aduerſus præſidiarias intra urbẽ naues gerebant, ſolicitati maxime à Locrenſibus ob inimicitias Rheginorũ: iam et ipſis in horũ agrũ cum omni manu egreſſis, uolebantq; naualẽ expiri pugnam, q̃ uidelicet cernerẽt paucas adeſſe Athenienſium naues, ſed plures affuturas cũ inſulam illi oppugnari audiſſent. Sperabant eẽ ſi claſſe uiciſſent, terra mariq; aggreſſos ſe Rhegio potituros, ac res ſuas iam poteriores futuras. Et cũ in propinquo ſint Rhegiũ Italiæ promontorium, & Meſſana in Sicilia, non permiſſuros, ut ingrediantur Athenienſes, fretũq; obtineant. Eſt aũt fretũ inter Rhegiũ atq; Meſſanam mare, quà breuiſſimo interuallo Sicilia diſtat à continente, & hoc appellatẽ Charybdis, quà ferẽ Vlyſſes pertrãſiſſe, haud ab re ſic exiſtimatũ, q̃ cadat rabide per anguſtias pelagi Tyrrheni ac Siculi. In hoc igiẽ medio Syracuſanorũ ſociorumq; paulo plus quam triginta naues coactæ ſunt ſub ſerũ diei pugnare, cũ Athenienſium duodeuiginti & Rheginorũ octo nauibus, circa nauigium quod illac curſum tenebat cõcurrentes, ac uicti ab Athenienſibus celeriter in ſua caſtra, quà quæcunq; ſors tulit contẽderũt, una ad Meſſanam & ad Rehgiũ nauí amiſſa, cũ nox prælio interceſſiſſet. Poſtea Locrenſes è Rheginorũ agro diſceſſerũt, et Syracuſanorũ ſociorũq; octo naues oræ Peloridẽ, quæ eſt agri Mamertini ſubierũt, eiſq; affuit peditatus. Quas ita tuiti uacuas Athenienſes atq; Rhegini aggreſſi, iniecta ferrea manu unam ex ſuis p

Cleon. *Niſæa.* *Pegæ.* *Troezena.* *Athenienſium poſtulata.*

Rhegium. *Fretũ Siculũ.* *Charybdis.* *Vlyſſes.*

Peloris. *Manus ferrea*

rũt, uiris natando elapſis. Mox eaſdẽ ingreſſis Syracuſanis et fune trahentibus Meſſanã uerſus, rurſus Athenienſes occurrũt, & illis dato ſigno prius inuadentibus alterã nauim amiſerunt. Hunc in modũ Syracuſani & in faciẽda nauigatiõe, & in nauali certamine non inferiores, in portũ ſe Meſſanæ receperunt, Athenienſes uero in Camerinã, quam prodi Syracuſanis acceperant, p Archiam & qui eũ ſequebanẽ. Mamertinorũq; interea omnis populus à terra pariter & nauibus aduerſus Naxũ Chalcidicam, quæ in finibus ſita eſt, p̃ficiſcit, ac primo die intra muros repulſis Naxiis agrũ populabat, poſtero cũ claſſe pernauigans ad amnẽ Aceſinẽ, agrũ uaſtat, peditatu oppidũ oppugnante. Atq; interim Siculi montani ad ferendam Naxiis opẽ, frequentes in * Meſſenios deſcendũt. Quos ut conſpexere Naxij, addito animo ſeipſos mutuo adhortanẽ, tanquam ſibi ueniant auxilio Leontini, cũ alijs Græcis ſocijs: & ſubito ex urbe erũpentes in Meſſenios irruunt, & in fugam uertũt, ac ſupra mille occidũt, cæteris ægre domũ elapſis. Nam Barbari inuijs aggreſſi permultos trucidauerunt, & naues quæ Meſſanam tenuerant, mox in ſuam quæq; urbem remearunt. Statimq; Leontini ac ſocij cũ Athenienſibus Meſſanam ut conquaſſatam oppugnatũ contendunt. Athenienſes quidem à portu cũ claſſe, peditatus uero à terra. At illi & ex Locrenſibus aliquot cũ Demotele poſt cladem accepta ad præſidiũ relictis, repentina eruptione inuadentes excrcitũ Leontinorum, pleruncq; in fugam uertunt ac multos occidunt. Quo inſpecto Athenienſes egreſſi nauibus auxiliũ ferũt, rurſuſq; * Mamertinos perſecuti ſunt ad urbẽ uſq;, perturbatis inſtantes, ac poſito trophæo Rhegiũ reuerterunt. Poſt hæc Græci, qui in Sicilia ſunt, inter ſe fine Athenienſibus alij alios bello infeſtabant. At ad Pylũ Lacedæmonijs in cõtinente ſtatiua habentibus, ſui adhuc obſidebanẽ in inſula ab Athenienſibus, eratq; illis admodum laborioſa cuſtodia, tũ cibi & aquæ inopia. Nullus eñ erat niſi unus in uertice Pyli fons, & is nõ magnus. Sed effoſſo plerique ad mare ſabulo, quale credibile eſt, aquã potabant, tũ loci anguſtia, in quo poſita erant caſtra, & nauibus ſtationẽ non habentibus. Quare aliæ per uices è terra frumentũ conuehebant, aliæ exterius excubabant, tũ ſummo animi angore, quẽ longior expectatione more afferebat, opinantibus eos qui in inſula deſerta eſſent, falſaq; aqua utercnẽ paucis diebus expugnãdos. Cuius rei cauſa erat Lacedæmonij qui edixerunt ut quiſquis uellet illuc frumentũ molitũ, uinũ, caſeum, & ſi quid aliud eſculentũ eſſet obſeſſis utile comportaret, ingenti id pretio taxantes, ſeruis quoq; libertatẽ ſpondentes idẽ facientibus. Ita cũ alij, tum uero ſerui adito periculo cõportabant, tranſmittentes à Peloponneſo quæcunq; poterant, & noctu quoq; tendentes ad eam inſulæ partem, quæ pelagus ſpectat, obſeruato maxime uento illuc ferente. Quia cum ſtatus à põto erat, facilius latebant cuſtodiam triremiũ, quibus tunc tutum non eſſet circum inſulam habere ſtationem, & illi nauigia ſua littori impingerent ſecuri, tum taxato pro illis pretio, tũ armatis ſocijs qui in inſula erant, ad deſcenſus in inſulam nauiũ cuſtodientibus. Quicunq; tamẽ tranqllo periculũ fecerunt, intercepti ſunt. Cõmeabant etiam illuc per portũ natantes urinatores funiculo trahẽtes in utribus papaueris mellitum ſemẽ & lini pinſitum. Quibus cũ à principio latuiſſent, cuſtodes appoſiti ſunt, omniq; ratione pro ſe utriq; cõminiſcebantur, illi ut cibaria tranſmitterẽt, bi ne celarentur. Athenienſes qui in urbe erant ubi reſcierunt cum exercitu ſuo miſere agi, & frumentũ in inſulam tranſportari, inopes cõſilij erant, uerebanturq;, ne cuſtodiæ ſuorum hyems intercederet, cernentes neq; neceſſaria illis circa Peloponeſum poſſe ſubmini utiq; in loco inculto, neque per æſtatem ſufficientia tranſmitti, neq; ſtationem ſuis fore locis importuoſis, & illos qui forent in inſula ſi cuſtodia intermitteretur futuros incolumes, aut eiſdem nauibus quo frumentũ ipſis attuliſſent obſeruata tempeſtate abituros, & quod ante omnia timebant, exiſtimantes aliquantulũ iam meliore conditione Lacedæmonios caduceatorẽ nõ miſſuros ad ipſos de pacificatiõe. Adeo pœnitebat eos fœdera non admiſiſſe. Quæ ne fierent ſe impedimento fuiſſe Cleon intelligẽs illos ſuſpicari, negabat uerum dicere qui ea nuntiarent: cumq; ĩ qui inde aduenerant hortarẽtur, ut ſi ipſis fidẽ nõ haberent, aliquos ſpeculatum mitterent, ipſe pro ſpeculatore ab

Camerina.

Naxus Chalcidica.

Aceſine flu. *Al. Mamertinos legunt.* *Meſſeniorum cædes.*

In græco legitur Meſſenios ubiq;.

Cleonis cõſilium.

Theogenes. Athenienſibus cũ Theogene eſt delectus. Sed animaduertentes fore neceſſario, ut aut ea dẽ diceret, quæ illi quibus detraxerat, aut cõtraria dicendo mendax agnoſceret, ſuadet Athenienſibus quos cernebat animatos ad pluſculũ copiarũ quàm conſtituerant mittendũ, nõ expedire mitti ſpeculatores, neq; tẽpus omittendo expectare: ſed ſi uera uiderẽtur quæ renũtiabant, illuc claſſem ire. Significabat aũt Niciam Niceratiſilium, cui erat

Cleonis cũ Nicia ſimultas. inimicus, tunc ducẽ, exprobrans facile eſſe apparata claſſe proficiſcẽtes, ſi uiri eſſent imperatores, capere eos, qui in inſula forẽt: idq; factuũ ſe, ſi eſſet imperator. At Nicias uidens tũ Athenienſes nõnihil ſuccenſentes Cleoni, ꝙ ne nũc quidẽ, ſi facile ſibi uideret, nauigaret, tũ illũ ipſi exprobrantẽ, iuſſit eũ, ut ſumptis copijs ſi quas uellẽt officio ipſius fungeretur. Hic uero à principio ratus uerbo duntaxat eũ ſua iura cedere, ubi cupienter agnouit, tergiuerſabat inquiẽs nõ ſe, ſed illũ eſſe imperatorẽ, uidelicet uerebat iam, cũ non exiſtimaſſet ſibi illũ cedere auſuũ. Rurſus Nicias idem iubens ꝓtura aduerſus Pylum ſuſcepta, abijt, Athenienſes teſtatus: illi quo magis Cleon ſubterfugiebat nauigandi onem ac tergiuerſabat, eo magis qualia uulgꝰ facere gaudet, iubere Niciæ ut traderet magiſtratũ, & conuitiari Cleoni ut iret. Ille ubi nihil habuit quo à dictis ſuis ſe eximeret, munus ſuſcepit, procedensq; inquit, non ſe timere Lacedæmonios, nauigaturuſq; nullo è ciuibꝰ ſumpto, ſed Lẽnijs atq; Imbrijs armatis q aderãt, & peltatis qui ex Aeno auxilio uenerant, & aliunde ſagittarijs quadringentis. Hos ſuper eos q ad Pylũ eſſent habentem ſe, ait, intra XX. dies aut Lacedæmonios uiuos adductuũ, aut ibi mortem oppetituũ. Cuius ſermonis leuitas Athenienſibus, etſi riſum mouit, tñ iucunda extitit. Prudentibus, alteriuſ duoꝝ bonorũ fore cõſiderantibus, aut ſe liberatũ iri importunitate Cleonis, quod magis ſperabant, aut ſi opinione fallerentur Lacedæmonios in ipſoꝝ manus uẽturos. Perfectis oĩbus in cõcione rebus, Cleon delegata ſibi per ſuffragia Pylo pũnicia, uno ſibi delecto Demoſthene ex ijs imperatoribus qui ad Pylũ erant, è ueſtigio proficiſcit. Delegit aut Demoſthenẽ ꝙ audiret & ipſum in animo habere in inſulam deſcendendi. Etẽm milites locoꝝ difficultate male accepti, & obſeſſi potius quàm obſidentes, ad periclitandũ animati erant, & huic addebat aĩm inſula iam cremata. Nam cũ prius eſſet pleraq; ſyluaris et inuia, propter perpetuam deſolationẽ, reformidabat Demoſthenes, idq; magis eſſe pro hoſtibus arbitrabat, ꝙ ſibi cũ magnis copijs egreſſo in terram, illi ex abditis locis adorti nocere poſſent, ipſe uero non item illorũ, aut errores, aut copias ſubter ſyluam agnoſcere. cũ ſui exercitus peccata omnia in aperto eſſent, adeò ut quacunq; hoſtis uellet, ex improuiſo impetũ dare poſſet, penes quẽ foret arbitriũ manus conſerendi. Et ſi hoſtẽ in locũ arboribus denſum cõpelleret, etſi numero inferiorẽ, tamen quia loci expertus eſſet, ſuperiorẽ multitudine inexperta iudicabat. Suũ quoq; exercitum cũ multus eſſet ignoratuũ, ſicubi laborantibus oporteret mutuo ferre auxilia, quia nullus foret in ſaltu proſpectus. Et cũ per ſe mouebant hæc Demoſthenẽ, tum uero poſtquam apud Aetoliam male pugnauerat, cuius ei cladis maxima pars extiterat,

Demoſthenis induſtria. Syluæ incẽſio ſyluam. Cũ aũt milites anguſtia ſyluæ cogerent, dum ad extrema ſyluæ propinquant, ꝓprima quæq; excubijs loca prandij parãdi gratia, q dam paulati ſyluã incẽdit inuitus. & mox exorto uento, cũ multum ex ea cremaretur, tamen id hoſtem fallebat. Ita Demoſthenes apertius intuens plures eſſe Lacedæmonios quàm quibus fuerat ſuſpicatus mitti frumentũ, & maius operæpretiũ Athenienſes facturos ſi feſtinarẽt. Inſulam quoque faciliorẽ ad deſcendendũ, accingebat ſe ad inuadendũ euocatis è uicino ſocialibus copijs ac cætera præparans. Ad hunc Cleon præmiſſo de ſuo aduentu nuntio, cum his quas flagitauerat copijs, uenit ad Pylũ, congreſſiq; ambo, ante oſa ad hoſtiũ caſtra, quæ erant in cõtinente, caduceatorem dimittunt, prouocatum illos, an iubere uelint ſine periculo eos, qui in inſula eſſent & arma & ſeipſos dedere, aſſeruãdos tolerabili cuſtodia, donec aliquid de ſumma rerum fuiſſet tranſactum, non accepta conditione unũ diẽ ſuperſederunt. Poſtridie armatis omnibus in pauculas naues impoſitis noctu diſcedunt, & cũ ſub aurora in inſulam deſcendiſſent, utrinq; & à pelago & à portu octingenti ferme armati curſu tendunt aduerſus primũ hoſtiũ in inſula præſidiũ. Ita nanq; diſpoſitis

erant. excubabant aũt in ea prima ſtatiõe XXX. circiter armati. Nã media et planiſſima quæq; & aquis circũiecta tenebat pleraq; pars cũ Epitada duce, aliquot alijs extremũ in ſulæ Pylon uerſus, qd præceps in mare atq; à terra minimũ expugnabile erat, propter caſtellum illic quoddã uetuſtũ, ſaxis paſſim lectis conſtructũ, qd ſibi profuturũ arbitrabant, ſi q̃ maiore ui retroire cogerent: Atq; ita quidẽ illi diſpoſiti erant. Athenienſes uero quos inuaſere in prima ſtatiõe cuſtodes, ilicò trucidauere, nacti eos in cubilibꝰ & ad hucarma capientes, quippe quos deſcenſus hoſtiũ latuiſſet, opinantes ex cõſuetudine naues noctu ad ſtationẽ cõmeaſſe. Exorta ſtatim aurora, reliquus exercitus nauiũ paulo plus q̃ LXX. ꝑter Thelamias ſuperuenit, ut quiſq; erat inſtructus, cũ ſagittarijs octingentis, nec paucioribus peltatis, Meſſenijſq; auxiliaribus, & alijs quicunq; circa Pylon tenebant, ꝑterquam munitionum cuſtodes. Hi à Demoſthene diſpoſiti int ſe diſtabant duceni, & eo plures, alicubi pauciores, occupatis locoꝝ cacuminibus, ut q̃plurimũ hoſtes angerent undiq; concluſi: nec habentes quorſum ſe dirigerent, ſed ipſa multitudine ancipites eſſent feriendi ab ijs qui in fronte ſtabant, ſi in eos qui à tergo erant, tenderent: ab ijs utriſq; ſi in tranſuerſos, aſſidue in terga eoꝝ quacunq; cederent hæſuris leuiſ armatis: & qui nõ eominus, ſed eminus ſtrenui ſunt ſagittis, iaculis, lapidibus, fundis, in quos inuadere non licebat, quippe cũ fugiendo uincant et inſtent cedentibus. Hoc q dẽ conſilio Demoſthenes & in ingreſſu prius, et in re gerenda poſtea eſt uſus. Illi uero qui circa Epitadam quæ maxima in inſula eoꝝ portio erat, ut uiderunt & primũ præſidium profligatũ, & in ſe uadentẽ exercitũ, aciem inſtruunt, & in Athenienſes armatos. Ii eñ ex aduerſo ſtabant, ex tranſuerſo & à tergo leuis armatura, tendunt uolentes uenire ad manus, ſed nequierunt manus conſerere, neq; ſua militare ſcientia, prohibẽtibus utrinq; leuiter armatis. Ita in occurſum non iere ſed quieti ſtetere, niſi ꝙ qua maxime parte in ipſos impetũ dabat leuis armatura, progreſſi eam fugabant. Illi tñ inter fugiendum ſeſe defenſabant, utpote hoſtes expediti, & facile fugam occupantes p loca aſpera, & ob priſtinam ſolitudinẽ ſalebroſa, Lacedæmonijs qui arma geſtarent perſequi non ualentibus. Sic aliquantiſper inter eos leui certamine actũ eſt. Et cũ Lacedæmonij iam non poſſent celeriter erũpere quà laceſſebant, eoſq; iam tardiores effectos aĩaduerteret leuis armatura, & ipſa plus audaciæ ſumere, ac præ ſe ferre, ꝙ plures multo ipſi eſſent, quodq; aſſueti iam minus tribiles illos putare, à quibus nõ ſtatim q̃lia ſuſpicabant paſſi fuiſſent, cũ primũ in tram egreſſi ſunt, tanq̃ captiui futuri. Itaq; ꝙ in Lacedæmonios irent, parui faciẽtes, ſublato clamore cõfertim tẽdunt, miſſilibuſq; inceſſunt, lapidibus, ſagittis, iaculis, prout aliquid quiſq; habebat ad manũ. Hoc clamore edito atq; impetu, terror incuſſus eſt hominibus huiuſmodi pugnæ inſuetis: & cũ puluis ſyluæ nuper incenſæ in ſublime ferret, arduũ erat proſpicere ſibi aduerſus multoꝝ hoĩm ſagittas, ſaxaq;, quæ unà cũ puluere ferebant. Ibi res indigna Lacedæmonijs uiſa eſt, quoꝝ neq; Pylei eos à ſagittis protegebant, & haſtæ dũ emitterent, frangebant: Quiq; non proſpicere circũſepti, non exaudire, q̃ ipſis præciperent, poterant, magis ac magis uociferante hoſte, nullã undiq; circũſiſtẽte periculo ſpẽ habẽtes, q̃nam mõ ſe tutantes oporteret euadere. Poſtremo multis iã ſaucijs cũ aſſidue eodẽ in loco uerſarent, conferti euadunt in extremæ inſulæ caſtellũ, haud ita diſtans, & ad ſummũ ibidẽ præſidiũ. Quò ubi conceſſere, tũc uero leuit armati maiore et clamore et audacia inſtare, & quoſcũq; ex Lacedæmoniis à ſuis digreſſos excepiſſent, trucidare. Sed pleriq; ad munitiões elapſi, cũ illarũ cuſtodibꝰ ſeſe inſtruebant, tanq̃ defenſuri locũ, q̃ parte oppugnabilis erat. Athenienſes uero eos inſecuti, cũ ſe circũfundere, et locũ cõcludere ſitus difficultate nõ poſſent, aggreſſi aduerſa fronte propellere conabant. Diuq; ac maxima diei parte utriq; enecti pugna, ſiti, ſole, tam obnitebant hi quidem, ut illos è loco ſuperiore detruderent: illi uero ne truderent, qd facere q̃ antea eis facilius erat, quia neq; circuiri iam poterant, neq; à lateribus inuadi. Sed cũ nullum res haberet exitum, dux Meſſenioꝝ, Cleonem atq; Demoſthenem adĩes, inquit, incaſſum eos laborare, ſi uero ſibi aliquantulum ſagittarum ac leuis armaturæ uellent dare, circunuentuũ ſe illos à tergo, quacunq; uiam in

Epitadas.

Thelamiæ nãues.

Athenienſi. in Lacedæmonios eruptio.

ueniret, quà putaret se posse peruadere. Idem quæ depoposcerat acceptis, clãculum ne conspiceretur digressus, assidue secundũ prærupta insulæ pergens ad eam partẽ qui Lacedæmoniũ loci situ freti non custodiebant, ægre ac uix circuiens illos latuit: atq; ex improuiso & repente in loco superiore à tergo hostium conspectus, hos metu consternauit, suos quod expectauerant cernentes multo magis erexit. Ita Lacedæmoniũ cum utrinq; cæderentur eò fortunæ deuenerant, qualis (ut parua magnis comparentur) apud Thermopylas fuit. Illi em̃ in semita circũuenti à Persis interempti sunt. At isti cũ undique cæderẽtur non amplius resistebant, sed pauci cum multis dimicantes, languidis inedia corporibus, cedebant: et iam Athenienses potiti erant accessibus. Quoq; magis cedebant, eo magis interfectum iri animaduertentes Cleon atque Demosthenes, pugnam sedarunt inhibitis suis, uolentes adduci uiuos illos ad Athenienses, si forte uoce caduceatoris audita frangerent animo ad arma tradenda, & præsenti casu uincerentur, denuntiat caduceator, nunquid uelint arma & seipsos dedere Athenienſibus ad decernendũ quicquid illis uideat. Hoc cum audissent, scutis plerisq; positis manu excutiebant, significantes se accipere conditionem. Factis dehinc inducẽs in colloquiũ uenit. Cleon Demosthenesq; et ex illis Styphon, Pharacus, Epitada, qui primus ex prioribus ducibus fuerat, occiso, & Hippagreto, qui secundus ab illo fuerat electus, inter mortuos iacente tanq̃ defuncto, tamen adhuc uiuo: ipse tertio loco suffectus ad imperandum ex lege, si quid illis accidisset. Is ait et ꝫ qui cũ eo erant uelle id se denuntiare ijs q in cõtinente essent Lacedæmonijs, quidnam ipsos facere oporteret. Hoc nõ pmittẽtes Athenienses ipsi è continente caduceatores euocarũt. Et cũ bis terue interrogatum esset, postremus, qui è Lacedæmonijs ad eos ex continente nauigauit, renũtiat, Lacedæmoniũ iubent uti de uobis ipsi consulatis, nihil tamen turpiter facientes. Illi inter se cõsilio inito arma seq; dediderunt, atq; in custodia habiti diem illũ noctemq; insequentẽ. Postero die Athenienses erecto in insula trophæo, cætera ad nauigationẽ apparabant, captiuis ad custodiam p trierarchos distributis, & Lacedæmonijs misso caduceatore mortuos reddiderunt. Tot autem in insula aut cæsi sunt aut uiui capti. Quadringenti ac uiginti nũero transierant armati. Horũ trecenti minus octo uiui capti sunt, quorũ ad cẽtum uiginti Spartiatæ erant, cæteri cæsi: Ex Athenienſibus nõ multi desiderati. Non enim pugna stataria fuit. Tempus autẽ uniuersum quo illi in insula obsessi sunt à pugna nauali ad hanc, duo & septuaginta dies fuere, & eorum uiginti, quibus abiere legati fœderum gratia, frumentum illis præbitum est, reliquo tẽpore clandestinis nauigationibus allati sunt. Et erant frumenti atq; aliorũ esculẽtorum ibi reliquiæ. Siquidem Epitadas dux parcius illa quàm pro copia præbebat. Et Athenienses quidẽ ac Peloponnenses è Pylo cũ exercitu utriq; domum abierunt. Effectum consecuta est, etsi uelana Cleonis repromissio. Nam intra uiginti dies, quemadmodũ pollicitus est, hostẽ adduxit, præter opinionẽ cum alioq;, tum uero eorũ Græcorum qui bello affuerunt. Non enim de Lacedæmoniis ita censebant, ut nulla fame, nulla necessitate adacti traderent arma, sed illa retinentes & quoad possent dimicantes occumberent, & suis qui mortem oppetissent similes, nequaquam se dederent. Quorum captiuorum quidam cum eũ postea aliquando per contumeliam interrogaret aliquis ex Athenienſium socijs, nunquid ij, qui occubuissent ex eis boni atq; honesti fuissent, respõdit, magni profecto faciendũ esse fusum (sagittam uidelicet intelligens) si bonos internosceret, significans ut quisq; in lapides aut sagittas incidisset, occubuisse. Vbi autem eos accepere Athenienses decreuere in uincu lis asseruandos, donec aliquod cũ Peloponnẽsibus conuenisset, si prius illi in agrũ ipso rum intrassent, eductos è carcere occidendos. In Pylo autem cum ijdem præsidium col locassent, Messenij è Naupacto missis eodem nonnullis sociorum opportunissimis tam quam in patriam (est enim Pylus Messenij, quando Messana fuit, soli) latrocinijs Lacedæmonicam infestabant, maximis que iacturis afficiebant, cum eiusdem linguæ essent. Huiusmodi belli antea insueti Lacedæmonij, & quod seruí sui ad hostem fugiebant, ueriti ne quid ulterius apud ipsos nouaretur, non facile ferebant: & quanquam id ce

Styphon. Pharacus. Epitadas. Hippagretus.

Captiuorũ numerus.

Tempus obsidionis.

Cleonis promissio.

Lacedæmonij cuiusdam responsum.

Pylus.

cultum esse uolebant Athenienſibus, tamen ad eos legationem miserunt, tentantes & Pylum recipere & captiuos. At illi maiora affectantes, idẽtidem reuersos legatos re infecta remiserunt: Et hæc quidẽ circa Pylũ gesta. Eadẽ æstate statim secundũ hæc Athenienses in agrum Corinthiũ profecti sunt cũ nauibus septuaginta, duo millia armatorũ nominis Attici, cumq; hippaginibus ducẽtos equites ferentibus. Comitabantẽ eos è socijs Milesij, Andrij, Carystij. Præerat huic classi Nicias Nicerati filius cũ duobus collegis. Sub exortum auroræ inter Cherronesum ac Rhitum tenuerunt littus loci, super quem Solygius collis est, quo colle Dores quondam cõmunito cũ Corinthijs, qui Aeoles intra urbem essent, belligerauerunt. Estq; nunc castellũ noie Solygia à qua litus (quod naues tenebat) distat stadijs duodecim, ab urbe Corintho circit sexaginta, ab Isthmo uiginti. Corinthij ex agro certiores facti de uenturo Athenienſiũ exercitu oẽs ad Isthmũ præter eos, qui extra Isthmum colunt, diu antè succurrerant, quorum sexcẽti in Ambraciam & Leucadiã pfidii gratia abierant: cæteri sine delectu obseruabant, ad quam partẽ Atheniẽses appellerent. Sed cũ eos illi noctu pteruecti latuissent, & si gna de hostium aduẽtu ipsis exepta essent, relicta suorum dimidia parte apud Cẽchreas, Crommyonem Athenienses irent, propere auxilium tulerunt. Et Battus alter è ducibus (duo nanq; prælio affuerunt) accepto agmine pergit ad Solygiam tutandam, castellum muris nõ præditum. cum reliquis Lycophron cum hoste cõfligit, Corinthijs à principio in dextrum Athenienſium cornu, quod statim ante Cheronesum processerat, illatis: deinde cæteris copijs. Asperum & totum in manibus præliũm. Et dextrum quod Athenienſium cornu cum Carystijs, hi enim postremi in acie erant, Corinthios excepit, atq; ægre repulit. Illi cum ad maceriam usq; cessissent, totus enim erat locus accliuis, supne lapidibus hostẽ inferius positũ incessebant: cumq; pæana cecinissent, rursus inuasere, & excipientibus eos Athenienſibus iterum pugna in manibus erat. Cæterum cohors quædam Corinthiorum sinistro suorum cornu suppetias ferens, dextrum Athenienſium in fugam uertit, & ad mare pſecuta est. Hãc rursus Athenienses atque Carystij à nauibus fugant. Reliquus autem exercitus continenter utrinq; dimicabat, præcipue dextrũ Corinthioq; cornu, in quo stans Lycophron sinistro Athenienſium resistebat. Suspicabantur enim eos Solygiam castellũ tentaturos: ita diu neutri cedẽtes alteris obnixi perstabant. Tandẽ Corinthij ab equitatu qui Athenienſibus aderat (ipsi enim equos non habebant) in fugam uersi sunt, & in collem se recipientes, depositisq; armis nõ amplius descendẽtes qeuare. In hac fuga plurimi eorum in dexrro cornu interiere, in ijs Lycophron dux. Reliqua exercit pars neq; hoste uehementer insequente, neque effusa fuga, postquam superata est, ad altiora succẽdens loco se tutabatur. Athenienses ubi iam nihil lacessuntur, hostium cadauera spoliant, suorum tollunt, trophæum continuo statuunt. Porro dimidiæ parti Corinthiorum quæ in Cenchrea subfederat custos, ne hostis in Crommyonem nauigaret, non erat apertũ sub Oneo monte spectaculũ pugnæ, sed puluis. Quo uiso ac re cognita confestim auxilio uenit. Veniunt item auxilio ex urbe Corinthij senes, ubi quod gereretur sensere. Quos uniuersos conspicati Athenienses in se tendentes, rati iuuadi se à uicinis circà Peloponnenſibus, propere ad naues recessere, habẽtes spolia & suorum cadauera, præter quam duorũ, qui cum reperiri nequissent, reliquerunt. atq; cõscensis nauibus ad circũiectas insulas transfretarunt. Vnde misso caduceatore quos reliquerant mortuos è fœdere receperunt. Interfecti autẽ sunt Corinthiorũ in prima pugna ducenti duodecim. Athenienſium paulominus quinquaginta. Profecti ex insulis cũ in Crommyonẽ (qui est agri Corinthij) centũ & uiginti stadijs ab urbe distantẽ, eodẽ die uenissent Athenienses, ingressi regionem populati sunt, noctemq; immorati. Postero die nauigantes primum in Epidaurum agrum, nonnihilq; egressi, in Methonem ueniunt, quæ inter Epidaurum ac Troezenem sita est. Isthmumq; Cherronesi ubi Methone est, capiunt, muro circũdant, impositoq; præsidio (quod longo postea tempore in agro Troezenio, & Halienſi, et Epidaurio latrocinia exercuit) domũ redierũt. Per idem tempus quo

Oneus.

Nũerus occisorum.

Methone. Vide Strã. li. octauo q hunc locũ ãnotauit

Eurymedon. Sophocles dux Athen. Istone mons.

hæc gesta sunt, Eurymedon ac Sophocles cum classe Athenien-
sium è Pylo in Siciliam proficiscẽtes cum uenissent in Corcyram, prodierunt in aciem additis sibi ĩs, qui oppi-
dum incolebant, aducrsus eos Corcyrenses qui mõte insesso Istone post seditionẽ tran-
scuntes regionẽ suæ ditionis fecerant, uehementerq; uexabant. Isti adorti munitiones
expugnant, illi fugam agmine uno intendentes in locũ quendam ediũorẽ, pacti cũ ho-

Ptychia insula

stibus sunt, ut auxiliares quidem traderent, de se uero post tradita arma, Athenien-
pulo cognosci permiterent. Ita eos in insulã Ptychiam data fide duces transportarant
asseruandos, donec Athenas mittantur: ita tamen ut si quis fugiens deprehensus sit,
pro soluta sit omnibus fides. Verum primores populi Corcyrenses uerentes ne Athe-
nienses illuc profectos, istos non morte afficerent, huiuscemodi rẽ machinantur: Sub-
mittunt ad quosdam qui apud Ptychiam erant aliquot amicos, ut eos subornent, docẽ-
tes optimũ factu esse, ut primo quoq; tempore illinc fugam capessant, nauigio aliquo
præparato: trafituros em̃ duces Athenien-siũ ipsos populo Corcyrẽsi. Vbi persuasi na-
uigiũ machinati, profecti, inĉepti sunt, pactio soluta est, traditiq; uniuersi populo Cor-
cyrensi. Assensserunt huic cõmento in primis Athenien-sium duces, quo plus occasionis
ad fugam, ac minus timoris ad cõminiscẽdum esset, præ se ferentes, qm̃ in Siciliam na-
uigarẽt, nolle illos uiros in alios potestatem uenire, sed præmq; loco in istos, à quibus
ipsi acciti essent. Hos cũ accepissent Corcyrẽses intra grande ædificium cohibuerunt.
Productos dehinc uicenos gemino armatos ordine utrinq; stipatos, atq; inter se colli-
gatos deducebant. Pungẽtibus percutientibusq; qui circà instructi ibant, siquidem ini-
micum suum quis aspexisset, ac lictoribus eos qui tardius incederent prætereundo ur-
gentibus. Atq; hunc in modum eductos trucidarunt ad sexaginta, ignaris rei ĩs, qui in

Crudele Corcyrensium factum.

ædificio superant, qppe opinantibus socios aliò traduci. Vt aũt resciẽrũt à q̃dã edoĉi,
tũc inuocare Athenien-ses ac iubere ut se, si uoluntas eos ferret, ipsi occiderẽt: negare se
aut exituros, aut aliquem introire, quoad possent, permissuros. Corcyrẽses uero ne ipsi
quidem uim afferendam foribus existimauerunt, sed conscenso ædificij tecto reuulsoq;
lacunari tegulis sagittisq; infra positos petebant. Illi ut poterant se protegebãt, ipsorũ a-
que multi mortem sibi consciscebant, partim sagittas ab hoste missas iugulis imprimẽ-
tes, partim cubilium suorũ qui illic inerant funibus, partim restibus quas fecerant ex-
uestibus strangulantes. Omni denique ratione plerunq; noctis (nox enim interuenit)

Corcyrensium seditiõis finis.

tum sibi manus inferentes, tũ à superne ferientibus absumpti sunt. Quos orta luce Cor-
cyrenses in plaustra aceruatim coniectos extra urbem portarunt, eorumq; uxores quæ
cunq; intra ædificium captæ sunt, in seruitutem redigerunt. Tali morte Corcyrenses
qui montem insederant à populo sunt affecti: atq; seditio, quæ multa extiterat hunc fi-
nem habuit, quatenus ad hoc bellum pertinet. Neq; enim de alĩs quicquam *iam relic-*
quum erat suspiciõe dignum. Athenienses in Siciliam quò primum institueran
profecti, adiunctis illinc sociis bellum gerebant. Extremaq; æstate, qui apud Naupa-
ctum erant Athenienses, atque Acarnanes cum exercitu euntes Anactorium Corin-
thiorum oppidum, in ore sinus Ambracij situm, per proditionem ceperunt, id' que
eiectis undiq; Corinthĩs Acarnanes ipsi tenuerũt: Atq; æstas exit. Ineunte hyeme

Aristides. Eione. Artapheraes. Literæ Persæ ad Lacedæm. Artaxerxes. Nouus murus Chij.

Aristides Archippi unus è ducibus classis ad socios ob pecuniam cogendam missus, a-
pud Eionem, quæ est super Strymonem, cepit Artaphernem uirum Persam ab rege
missum Lacedæmona. Quo Athenienses perducto, epistolas legerunt ex Assyrĩs litte-
ris traductas: quarũ cum alia multa scriberentur ad Lacedæmonios, summa hæc erat:
Nescire se quid Lacedæmonij uellent: nam cũ multi legati uenirent, nullũ eadem dice-
re, si uellent aperte loqui per hunc Persam ad se mitterent Artapherne. Postea Athenien-
enses unà cũ legatis triremi dimiserũt Ephesum. Vbi cũ accepissent Artaxerxẽ Xerxis
filium proxime excessisse de uita, per id enim tempus decesserat, domum rediere.
Eadem hyeme Chij nouum murum Athenien-sium iussu demoliti sunt, suspicantium
ipsos nouis rebus studere, etsi fidem fecerant, & quoad poterant, satisdabant se nihil
aduersus illos noui cogitaturos: & hyems exijt, septimus que annus huius belli quod

Thucydides conscripsit. Initio statim insequẽtis æstatis circa nouiluniũ sol ex parte
defecit, eodemq; mẽse extitit terræmotus, & Mitylenæi aliiq; Lesbij exules permulti in
continentẽ profecti, coacta illinc manu & auxilijs ex Peloponneso mercede conductis
Rhetiũ occupant: & acceptis duobus Phocaicos staterũ millibus rursus reddiderunt
prorsus illæsum. Mox ad Antandrũ transeuntes, urbẽ interueniẽte pditione capiunt, q̃
rum propositũ erat cũ alias ciuitates, quæ Actææ uocanť, quasq; prius incolẽtibus Mi-
tylenæis Atheniẽses tenebant in libertatẽ uindicandi, tũ uero Antandrũ: et cũ ea potiti
essent, quippe in qua erat magna opportunitas faciẽdas nauiũ ob materiã, & illinc, &
ex Ida suprapositã, atq; ob aliũ apparatũ, facili illinc trãsitu infestãdi Lesbũ adeo uicinã,
& occupandi Aeolicos uicos in continente. Et hi q̃dẽ hæc facere cõstituerant. Eadẽ ue-
ro æstate Athenienses cũ nauibus LX. duo millia armatos & aliq̃t equites, ducentes ex
socijs Milesios & alios nõnullos, duce Nicia Nicerati Nicostrato Diotrephis & Auto-
cle Tolmæi filio, bellũ intulerũt Cytheris, quæ est insula Laconicæ appositа oræ Malcã
uersus quæ Lacedæmonijs circũiectis habitat: et ad quã magistratus ad ius dicẽdũ quo-
tannis ex Sparta trãsibat, armatumq; p̃sidium semper mittebat, et eius ingẽs à Lacedæ-
monijs cura gerebat. Quoniam ipsis erat ex Aegypto et Lybia nauigios receptꝰ, et mi-
nus latrocinia à mari, qua tm̃ poterat pte grassari, Laconicã oram uexabant, utpote to-
tam Siculo ac Cretico pelago obnoxiã. Cũ igit̃ appulissent Atheniẽses cũ exercitu de-
núm nauiũ & duũm milliũ Milesios, urbẽ maritimam capiunt noĩe Scandeam. Reliq̃
cum exercitu abeuntes ab insula in loca Maleam spectantia, tẽdunt ad maritimũ oppi-
dum Cytherios, oppidanosq; reperiunt oẽs sub armis stantes. Cõmissa pugna Cythe
rij cũ paulisper sustinuissent terga dantes ad urbẽ supiorẽ refugiunt. Postea cũ Nicia at
que collegis transegerũt, ut sese Atheniẽsibus permitterẽt citra tm̃ mortẽ. Fuerant aũt
prius habiti sermões inť Niciam & quosdã Cytherios, quo festinantius aptiusq; quæ
ad cõuentionẽ & impsentiam et in posterꝫ ptinebant cõfecta sunt. Siquidẽ Atheniẽses
Cytherios trãstulerũt, tũ qa Lacedæmonij erant, tũ quia eorꝫ insula adeo est Laconicæ
oræ obiecta. Post cõuentionẽ Atheniẽses accepta Scãdea oppido sub portũ sito, et Cy-
theris impsito p̃sidio, nauigarũt in Asinam, in Helos, & in plurima ad mare loca: in q̃
bus egressi in tram cõfidentes ubicũq; opportunũ erat tram populabanť circiť septẽ di-
es. Lacedæmonij cernẽtes ab Athenien-sibus teneri Cythera, cũ expectarent suã quoq;
terrã similiť inuasurꝫ iri, nusq̃ illi q̃dem cũ multis copijs putarunt occurrendũ, sed per
regionẽ eas distribuẽdas, put quisq; locus p̃sidium postulabat. Alia q̃etiam custodie
bant, timẽtes ne q̃d sibi nouæ seditiõis oriret, cũ & in insula inopinata & ingẽs calami-
tas accepta esset, et Pylus ac Cythera amissa, bellũq; ipsos undiq; circũstaret repentinũ
& improuisum. adeo ut p̃ter cõsuetudinẽ equites CCCC. ac sagittarios cõpararent, &
ad militandũ si q̃s aliãs, tũ maxie segnes redderenť, cõtrahentes hæc in specie appara-
tus, quẽ habebant ad nauale certamen, idq; cõtra Athenienses, qui q̃ties aliq̃d nõ aggre-
diebanť, ideo nõ aggrediebanť, q̃ sibi id effecturi nõ uidebanť. Præterea fortuita multa
quæ ipsis p̃ter rationẽ acciderant, summũ metũ incutiebant, neq̃ calamitas aliqua rur
sus, qualis ad Pylũ eis contingeret. Ea propter erant ad pugnandum timidiores, existi
mantes q̃q̃d molirenť, id infaustũ fore, decepti opiniõe q̃ insoliti antehac fuerant ad
uersæ fortunæ. Athenien-sibus aũt oram maritimã uastantibus ipsi plerunq; quieti erãt,
ut aduersus singula p̃sidia illis descendendum esset, censentes, & nũero eos & in ea re
inferiores futuros. Vna aũt cohors, quæ præsidio erat Corcyræ et Aphrodisiæ, turbam
leuis armaturæ palatã repente aggressa terrefecit, sed excepta à graui armatura rursus
se recepit amissis aliquot suorum atq; armis. Atheniẽses erecto trophæo in Cythera
abierunt, atq; inde in Epidaurum Limeram: mox uastata soli parte in Thyream terræ
quam uocant Cyuriam agrum Argium atq; Laconicum disterminantis, quam La-
cedæmonii colentes Aeginetis patria eiectis incolendam dederant, tum ob liberalita-
tem qua in ipsos usi illi fuerant, et terræmotus tẽpore restitutis mancipijs, tum q̃ Athe
nien-sibus subditi, tm̃ pro eis assidue senserant, Aduẽtantibus igit̃ cũ classe Atheniẽsibus

8 *Anni initiũ.* *Eclipsis solis.*

Antandros capitur. *Actææ.*

Cytheriorum magistratus.

Scandia.

Asina. *Helos.*

Limera. *Thyrea.* *Cyuria.*

Aeginetæ Athenienſes fugiunt.
Thyrea capitur.
Tantalus.

Aegínetæ relicto, quem ad mare extruxerant, muro ad ſuperiorẽ quam incolebant urbem refugerunt, decem fere à mari ſtadia diſtantẽ; cumq; eis una cohors Lacedæmoniorum, data ad præſidium loci, quæ extruendo muro ſocia fuerat, tamẽ muros ingredi noluit, ne precatibus quidẽ Aeginetis, rata periculoſum ſibi fore muris includi: ſed cum impares ſe ad pugnam exiſtimarẽt, nacti loca editiora quieuerunt. Interea Athenienſes terram tenentes admotis omnibus copijs Thyream capiunt, diripiunt, incendũt, Athenasq; redeunt, Aeginetas quicunq; in certamine nõ occubuerant & Tantalũ portantes Patroclis filiũ, qui apud illos fuerat, pro Lacedæmonijs dux. Viuus em̃ cũ uulneratus eſſet, captus eſt. Aliquod etiam ex Cytheris qui tutelæ gratia uiſi ſunt tranſferendi, & hos quidẽ ex Cythereis cenſuerunt Athenienſes in inſulas tranſcribẽdos, alios qui illic relinquerent tributũ quaterna talenta pẽderent, Aeginetas uero propter perpetuam in multatẽ omnes quicunq; capti eſſent necandos. Tantalũ aũt ſupra cæteros Lacedæmonios apud inſulam captos allígandũ. Eadẽ æſtate in Siciliam inter Camarinæos atque Geloos induciæ primũ initæ ſunt. Mox cæteri Siculi legatis ſingularũ ciuitatũ ad Gelam coactis, inter ſe tractabant, ſi quo pacto recõciliarent. Et cũ multæ ultro citroq; ſententiæ dicerent diſſentientiũ, & prout quiſq; ſe læſum iri arbitrabat expoſtulanũ,

Hermocrates.

Hermocrates Hermonis filius Syracuſanus, qui præcipue eos ad cõmune bonũ hortabat, huiuſcemodi habuit orationem:

Oratio Hermocratis ad Sicilienſes.

NOn ex ea ciuitate uiri Sicilienſes quæ aut minima ſit, aut maxime bello laboret, ego ortus uerba facturus ſum. Sed ut apiam, quæ mihi ſententia optima uideã in cõmune totiꝰ Siciliæ bonũ: Atqui quã ſit triſtis res gerere bellũ, & uniuerſa quæ in eo ſolent contingere, quiſnam longa apud ſcientes oratione exequat? Nemo enim rerũ imperitia ad hoc agendũ compellitur, aut ab hoc agendo ſi quid amplius adipiſci ſperat, terrore coercetur. Vſu tamẽ uenit, ut his maiora uideantur lucra fore, quã diffi cultates. Illi enim malint ſubire pericula, quàm uel aliquam iacturã in præſentia facere. Quod ſi hæc neutri ipſa, niſi tẽporis beneficio, facere queũt, nimiꝝ exhortatio de re cõciliatione cõducit, id qd̃ nobis hoc tẽpore ſi acquieſcimus, in primis opæpretiũ erit. Nanq; antea, quàm ut ſuis quiſq; rebus bene cõſuleret, bellũ ſuſcepimus, ut nũc inuicem altercantes tẽtemus in priſtinam redire gratiam rurſum reuerſuri ad bellũ, niſi ſuũ ſuis cuiq; reddat. Etem̃ noſſe uos oportet, nõ de priuatis mõ rebus ſi ſapimꝰ coactũ eſſe cõcilium. ſed nũquid etiam uniuerſam Siciliam ab inſidiantibus, ut ego arbitror, Athenienſibus poſſimus eximere, atq; huius rei exiſtimare ipſos Athenienſes uel magis quã uera mea pacis ſequeſtros eſſe neceſſarios, q̃ maximũ inter oẽs Græcos exercitũ ad obſeruanda delicta noſtra pſto ſunt cũ paucis nauibꝰ, res quidẽ noſe ſocietatis legitima, ſed natura hoſtilis, quippe cũ ad emolumentũ ſuũ intenti ſint. Nam ſi bellũ elegerimus, eos hos uiros accerſierimus, qui etiam non accerſentibus bellũ inferunt, ubi nos mutuo uexauerimus domeſticis ſumptibus, cũ profectu impñ iſtoꝝ, credibile eſt eos aliq̃n cũ maiori claſſe uenturos, ac noſtra oĩa & quos affectos cognoſcent in ſuã poteſtatẽ redigere conaturos. Et certe, ſi ſapimus, ſatius eſt unicuiq; aliena inuadẽdo, q̃ ea quæ poſſidet de ſtruẽdo ſocios accire, ac picula ſuſcipere exiſtimantẽ ſeditiones maxime pernicioſas ciuitatibus, atq; Siciliæ, q̃ nobis incolẽtibus uniuerſis, tendunt̃ inſidiæ dũ noſtræ ciuitates alia cũ alia cõtendunt. Quæ nos aĩaduertentes debemus, priuatus cũ priuato, & ciuitas cũ ciuitate redire in gratiã, cõiter dare operam, ut oẽm Siciliam liberem, nec in mentẽ uenire cuipiã oportet noſtrates quidẽ Dores Athenienſibus eẽ hoſtes, Chalcidẽſes aũt ppter lonũ cognationẽ fideles. Neq; em̃ Athenienſes inferũt bellũ gentibus noſtris partiũ odio, ſed fortunaꝝ auiditate, quas cũcti in Sicilia poſſidemꝰ, id quod in patribus Chalcidenſiũ declararunt ab illis acciti. Nam à quibus nunq̃ ex fœdere ſocietatis adiuti fuerant, ijs ipſi libentius ius cõfœderationis pſtiterunt. Et Athenienſibus quidẽ hæc proſpicientibus ac proficere uolentibus nimiꝝ ueniã do, nec imperiũ affectantes uitupero, ſed proniores ad imperata facienda. Humana nanq; ingenñ natura cõparatũ eſt, ut ſubmittens ſe prædis caueat ab inuadente. Nec quiſquis noſtrum cognoſcit, niſi

probe proſpiciat, atq; hoc antiquiſſimum iudicet, cõmunem motum eſſe communem oim ſalutem, fallitur. Hoc metu ſi inuicẽ conueniamus q̃primũ liberabimur. Neq; em̃ ex ſua nos terra Athenienſes inuadunt, ſed ex eoꝝ à quibus acciti ſunt. Atq; ita nõ bellũ bello, ſed diſcordia pace ſedabit̃ nullo negotio. Et qui accerſiti uenerũt honeſte, iniuſſi iure optimo abibunt, infecta re. Et hoc quidẽ quantũ ad Athenienſes attinet bene cõſulentibus bonum eſſe cõperietur. Pacem uero quam cuncti optimam eſſe cõfitenẽ, quo nammodo nõ oporteat inter nos fieri? Nunquid exiſtimatis ſi cui boni quid adeſt, aut ſi cui quid è contrario eſt nõ potiorẽ ei quietẽ eſſe q̃ bellũ? ut ab armis diſcedẽtes utrinque noſtra per quietẽ cõſeruemus, fruamurq; per pacẽ ſine periculo honoribus, dignitatibus, alijſq; quæcunq; quis oratiõe longa exequat, quemadmodũ è cõtrario de incõmodis belli. Quæ uos conſiderantes deberis nõ uerba mea pro nihilo habere, ſed ſuam potius quiſq; ſalutẽ ex ijs prouidere. Et ſi quis arbitrabitur ſe aut iure, aut iniuria aliqd utiq; effecturũ, ne ſpe fruſtrante grauiter labat̃, cum ſciat pleriſq; contigiſſe, iam ut cũ uel ad ulciſcẽdas iniurias, uel ſolicitante ſpe, utiq; freti aliqua potẽtia ad ampliandas facultates tendunt, neutri quod uellent effecerint, ſed è contrario, hi ſalutem, illi res ſuas amiſerint. Vltio enim nõ quia iniuſte cuipiam fit, protinus iuſtam proſperitatem nanciſcitur. Neq; uires ſtabilis res eſt, quia bene ſperetur, & plerunq; futuri temeritas præualet: quæ cum ſit omnium rerum fallaciſſima, tamẽ utiliſſima uidere. At cum tantundem timoris adeſt, circunſpectu alius alium inuadimus: Ita nunc nos futuri quod obſcurum inexploratum eſt, tum Athenienſium, qui formidoloſi iam aſſunt, metu, quod ſupereſt exiſtimemus, quæ quiſq; noſtrum ſe acturum arbitrabatur, ea prorſus prohiberi hiſce impedimentis, & hoſtem huic regioni imminentem miſſum faciamus, & ante omnia ipſi inter nos æternum fœdus ineamus: Sin minus, certe in longiſſimum tempus inducijs factis, priuatas in aliud tempus diſcordias differamus, ſcientes in ſumma, ſi mihi aſſenſum ſit, ſuam cuiq; futuram liberam ciuitatem, unde habeamus arbitrium bene maleue agendi, pro merito ac iure uicem reddendi. Si aſſenſum mihi non ſit, & alios audiamus, non de ulciſcẽdo nobis aliquo res erit: ſed ſi ad uotũ proſpere cedet, neceſſario efficiemur amici quidem ijs, qui maxime hoſtes: aduerſarij uero ijs, quibus nos eſſe non conuenit. Et ego quemadmodũ initio dixi, ex ea ciuitate cũ ſim, quæ & maxima eſt, & bellum magis infert quàm repellit, hortor ut in poſterum proſpiciẽtes inter nos conueniamus, neue ſic aduerſarios mulctemus, ut nos ipſos uehementius lædamus, neue contentionis inſania arbitremur dominos eſſe nos & proprii conſilij, & cuius nequaquam dominamur fortunæ: ſed quatenus par eſt, aut nos, aut alios iure ſuperari, eatenus nobis per nos faciendum, non ab hoſtibus patiendũ. Neq; enim deforme eſt Dorem aliquẽ à Dore, aut Chalcidenſem à ſuo gentili ſuperari, cũ omnes inuicem confines ſimus, & incolæ unius terræ eiuſdemq; inſulæ, & idẽ ſortiti nomẽ Sicilienſes, qui quidẽ bellũ geremus (ut opinor) quando cõueniet, & rurſus in mutuã redibimus gratiam, habito cõmuni colloquio. Alienigenas aũt huc uenientes, ſi ſapimus, ſemp cõiuncti propulſabimus, etiam ſi quibus ſeparatim uis afferat̃ uniuerſi periclitamur. Nec ſocios unq̃ poſthac accerſamus, neq; recõciliatores. Quod facientes Siciliam & in præſentia q; & duobus bonis nõ fraudabimus, ut eam ab Athenienſibus inteſtinoq; bello liberemus, & in poſterũ per nos liberã poſſidebimus, alioꝝ quoq; inſidijs minus obnoxiam.

Talia locuto Hermocrate perſuaſi Sicilienſes inter ſe in hanc ſententiã conuenerunt, ut ab armis diſcederetur, obtinentibus quibuſq; quæ obtinerent, modo foret Morgantina Camerinoꝝ certam Syracuſanis pecuniam reddentium. Socij uero Athenienſium accitis illorum primoribus aiunt fœdera, quæ ineunda eſſent fore cum eis cõmunia. Iis probantibus pacificati ſunt. Poſt quod Athenienſium naues è Sicilia deceſſerunt. Earum duces domum reuerſos ciuitas mulctauit, exilio quidem duos, Pythodorum & Sophoclem, pecunia uero tertium, Eurymedontem quaſi penes eos fuiſſet Siciliam ſubigere, uerum perſuaſi muneribus abſceſſiſſent. Adeo freti præſenti proſperitate, dignum ducebant ut nihil ſibi obſiſteret, utq; difficillima peræque atq; facilia, &

Morgantina.
Pythodorus.
Sophocles.
Eurymedon.

Megarenſium et Athe. pacta

Hippocrates.

Minoa inſula.

Megarenſium cõmentum.

Peloponnẽſes fugiunt.

ſiue magnis copiis ſiue exiguis poſſint efficere. Cuius rei cauſa erat quæ animos ad ſpe randum ſubminiſtrabat, multiplex præter rationem felicitas. Eadem æſtate Megaren ſes tum bello Athenienſium bis quotannis in agrum ipſorum cum omnibus copijs in gredientium, tum à ſuis exulibus, qui per ſeditionem multitudinis exacti aſſiduis latro ciniis graſſabantur, affecti, in colloquium uenerunt, tanquam oporteret recipi exules, ne per utroſq; ciuitas perderetur. Id muſſari intelligẽtes eorum qui extra erant amici, poſtulare & ipſi quàm antea apertius, ut huiuſmodi colloquium haberetur. Intelligen tes quoq; primores ciuitatis plebem tolerandis malis parem non fore, timore adacti in colloquium cum Athenienſium ducibus Hippocrate Ariphronis & Demoſthene Alciſthenis filio ueniunt, uolentes dedere ciuitatem, exiſtimantesq; ſic minus ſibi peri culoſum quàm ſi ab ipſis eiecti reuerterentur. Conuentum eſt primum ut Athenien ſes demolirentur muros amplos octo ferme ſtadiorum ab urbe ad Niſæam eorum portum, ne ex Niſæa ſuccurrerent Peloponnenſes, qui ſoli illic ob eius urbis tutelam præſidium habebant. deinde tentarent ut arx in edito ſita traderetur, res futura conceſſu facilis. Illo conceſſo, ubi ab operibus atque à colloquio ad res præparandas utrinque itum eſt, Athenienſes noctu ad Minoam Megarenſium inſulam profecti cum ſexcen tis armatis, duce Hippocrate ad foſſam conſederunt, unde lateres ad extruendos mu ros non ita illinc longe faciebant: Platæenſibus leuiter armatis alijſq; incolis cum De moſthene altero duce, apd templum Martis, quod propius adeſt, ad inſidias collocatis, nemine ſentiente, præter eos quibus curæ fuit ea nocte ſentire. Et cum aduentaret dilu culum Megarenſes qui proditionem moliebantur, iampridem commenti apertionem portarũ, huiuſcemodi rem fecerunt: Soliti erant noctu ueluti latrones perſuaſo ſuo ma giſtratu actuarium nauigium carro impoſitum, per foſſam ad mare traducere, ac nauig gare, & rurſus ante lucem id per portas carro in muros introferre, ut ſua Athenienſib ex Minoa inſula foret occulta cuſtodia, cum nullo omnino in portu nauigium eſſet. Et cum ad portas iam erat currus, cum illæ ex more tanquam ad recipiendam nauiculam ſunt apertæ, Athenienſes hoc uiſo (ex compoſito enim factum erat) ex inſidijs procu runt, uolentes priuſquam iterum clauderentur portas occupare, atque irrupere dum adhuc currus in illis eſt impedimento ne occludantur: & cum ipſis pariter qui rerum erant ſocij. Megarenſes cuſtodes apud ipſas portas trucidant, et omnium primi, qui cis ca Demoſthenem erant Platæenſes, ac circum habitantes irrumpunt: quoq; loci nunc trophæum uiſitur, confeſtimq; intra urbem eos Peloponnenſes, qui ueniebant auxilio (ſenſerunt enim qui in proximo agebant Peloponnenſes) congreſſi ſuperant, & ſuper uenientes Athenienſium graui armaturæ tutas portas præſtabant. Illi ut quiſq; intra bat tendere ad murum Peloponnenſium præſidiariorum. A principio reſiſtentes pau ci uim arcere, nonnulli occumbere, plericq; in fugam ſe dare, timentes ingruentem ma ctæ hoſtem: & cum illic pugnarent Megarenſes proditores, ab omnibus ſe Megarenſi bus proditos eſſe exiſtimantes. Contigit enim ut præco Athenienſium ſuopte conſi lio denuntiaret, quiſquis uult Megarenſium ad Athenienſes tranſeat armis depoſitis. Quod ubi Peloponnenſes audierunt reuera putantes ab utriſq; ſe oppugnari non amp plius reſtiterunt, ſed in Niſæam fugam intenderunt. Et prima aurora iam muris capta ac tumultuantibus intra urbem Megarẽſibus ñs, qui fauerant Athenienſibus unà cum aliſs, conſcia rei multitudine dicere portas aperiri oportere, & in pugnam exire, utdeli cet conuenerat ut apertis portis Athenienſes irrumperent ipſi, ne ue læderẽtur, interno ſcendi oleo eſſent inuncti. Potior tamen eis extitit, quam ex apertione portarum tutela. Siquidem quatuor millia peditum grauis armaturæ & ſexcenti equites Athe nienſium noctu itinere facto ab Eleuſine ex compoſito aderãt. Et cum illi inuncti iam ad portas eſſent, unus ex conſcijs inſidias ñs, qui inſcñ erant exponit. Iſti conſpiratoine facta frequentes ueniunt, negantq; prodire oportere. Neq; enim ſe antea hoc cum ua lidiores eſſent auſos fuiſſe, neque in apertum diſcrimen ciuitatem eſſe deducendam: quis uero non pareat, ipſius pugnam fore, diſſimulantes ſe ſcire quid faciẽdum foret,

Athenienſium conſultatio.

Niſæorum deditio.

Braſidas.

Tripodiſcus. Geranía mõs.

ſed tanquam ad conſultandum quod optimum eſſet ſe roborarent: & inſuper ad cuſto diendas portas permanebant. adeo non licuit inſidiatoribus cogitata perpetrare. Ani maduertẽtes autem Athenienſium duces rei impedimẽtum interceſſiſſe, nec ſe ſatis ua lidos futuros ad urbem expugnandam, protinus Niſæam muro cõcludunt, arbitrantes ſi prius eam quàm aliquid ſuccurreret, cepiſſent, fore ut ocyus Megara in deditionẽ ue niret. Et cum ex Athenis ppere adueniſſent, ferrum, tectores, aliaq; neceſſaria, murum extruxerunt ab eo quẽ ipſi tenebãt ſumpto initio Megarenſes uerſus, ab illo utrinq; ad mare Niſææ, utentes muris & foſſa, tum lapidibus atq; lateribus ex ſuburbanis, tum ar boribus quas cædebant, aliaq; materia, & ſicubi quid deerat, locum clatris muniẽtes, ex ercitu muros ac foſſam deſtruente. Quin hæ ipſæ domus ſuburbanæ, acceptis pinnis, erant pro caſtellis. In quod opus totus dies inſumptus eſt, & ſequens uſq; ad ueſperum in id quod reſtabat ad perficiẽdum. Vnde metu perculſi qui in Niſæa erant, tũ frumen ti inopia, quo ex arce quæ ſuperior eſt deuecto, in diem uiuebant, tum deſperatione ce leris Peloponnẽſium auxilij, tum quod Megarenſes hoſtes eſſe ſuſpicabantur, depacti ſunt cum Athenienſibus, ut traditis armis certa ſinguli pecunia dimitterẽtur. Atheniẽ ſes autẽ licèret in Lacedæmonios eorumq; ducem, & ſi quis alius intus eſſet, libero uti arbitrio. Ita pactione facta abierunt illi, & Athenienſes longis muris ab urbe Megarẽ ſi interciſis, ac Niſæa accepta, ad alia ſe inſtruebãt. Per hæc tẽpora Braſidas Lacedæ monius Telidis filius circa Sicyonem & Corinthum agens ad comparãdum in Thraci am exercitum, ut accepit de expugnatione murorum, timẽs Peloponnẽſibus, qui intra Niſæam erant, nẽue caperẽtur Megara, mittit ad Bœotios, iubens propere eos cũ omi exercitu præſto ſibi eſſe ad Tripodiſcum, qui eſt uicus agri Megarici habẽs hoc nomen, ſitus ſub monte Gerania. Eò ipſe uenit cum grauis armaturæ Corinthioꝝ duobus mil libus ac ſeptingẽtis, Phliaſiorum quadringẽtis, Sicyoniorꝝ ſexcentis, præter eos quos iam ipſe coegerat, credens Niſææ nõdum expugnatæ, ſe laturum auxilia. Vbi rem ac cepit (noctu enim ad Tripodiſcum peruenit) egreſſus antè quàm hoſti auditus eſſet, cũ delecta trecẽtorum manu, acceſſit ad urbem Megarenſium, ignaris Athenienſibus, qui ad mare agebãt, Niſæam tentaturus uerbo quidem, ſed re quoq; ſi poſſet, quodq; præci puum erat, urbem Megarenſium ſi intraſſet munituru. Popoſcit autẽ ut ſe reciperẽt, quod diceret in ſpe eſſe Niſæam capiendi. Verum utraq; Megarẽſium factio uerita, altera quidem ne illos reductis exulibus expelleret, altera uero ne hoc timore populus in eam impetũ faceret, & ſecũ ipſa dimicãs ciuitas, ab inſidiantibus è propinquo Athe nienſibus perderetur, nõ recipiendum putauit, ſed ſibi quietẽtibus euentum expectã dum. Sperabant enim utrinq; fore, ut inter Atheniẽſes & eos qui auxilio uenerãt, præ lium committeretur, atq; ita tutius ipſi, ut quiſq; cũ illis ſenſiſſet, adiutores accederẽt. Braſidas ubi nõ perſuadet, retro ad alium redit exercitũ, ac primo ſtatim diluculo Bœ otij affuerunt, in animo habentes, prius q̃ ad ipſos Braſidas mitteret, ad ſuccurrendum in Megara ire, tanquam nõ alieno ab ipſis periculo. Et cũ iam in agro Platæẽſi cũ omni exercitu forent, aduẽtu nunti animatiores multò effecti, duobus millibus ac ducẽtis ar matis, equitibusq; ſexcentis ad Braſidam miſſis, cum maiori ipſi exercitus parte redie rant. Cum autem iam afforẽt omnes copiæ armatorum, nõ minus ſex milliũ, & Athe nienſes in acie circa Niſæam & mare inſtructi eſſent, & leuis eorum armatura per cã pos palata, hanc ex improuiſo Bœotiorum equitatus in eam impetu dato, in fugã uer tit ad mare uerſus: quippe priuſquam alicũde Megarẽſibus ſubueniretur, inuaſerat: cũ quo in occurſum progreſſi Atheniẽſes ad manus uenere, ac diu equeſtre prælium fuit. In quo utriq; nõ inferiores ſe extitiſſe exiſtimarũt. Siquidem præfectũ equitum & ali quot alios ad ipſam Niſæam profectos interemerunt ſpoliaruntq;: & cum cadauera, quibus poriti erãt, illis ex fœdere reddidiſſent, trophæum ſtatuerunt. Verum in omni pugna cum neutri acriter uſqueadeo inſtarent, dirempti ſunt, Bœotij ad ſuos, Atheniẽ ſes ad Niſæam ſe recipientes. Secundum hæc Braſidas cum exercitu propius mare atq; urbem Megaram progreſſus, occupato idoneo loco inſtructa acie quieſcebat, ratus &

Brasidæ cõsultatio.

Athenienſes ſe inuaſuros,& Megarenſes ad ſpectaculum ſtare,utrorũ ſit futura victoria,& ſecum bene utrocũq; modo agi,ut neq; ipſi priores laceſſerẽt illos, periculumq; pugnandi ultro adirent,& ubi palã eſſet eos eſſe paratos ad defenſionem, ibi tanquam ſine puluere ceſſuram merito uictoriam. Itemq; quod ad Megarẽſes attinet,recte contingere:niſi cm̃ ueniſſe uiſi eſſent à Megarẽſibus,nequaquam ſe fortunam adituros,ſed haud dubie ueluti uictores ſe protinus urbe carituros. Nunc aũt hoc certe aſſecuturos, ut Atheniẽſibus pugnare uolẽtibus,ipſi ea obtineãt citra pugnã,quoq; gratia ueniſſent, quod & cõtigit. Siquidem Megarẽſes ubi Atheniẽſes egreſſi apud muros longos, inſtructa acie quieuerunt,idem & ipſi fecerunt. Quieſcebant aũt illi, quod eorum ducem cenſebãt,ſi à Lacedæmoniis non inuaderẽtur,haudquaquam par eſſe diſcrimen ſuũ & illorum. Nam cum ipſis pleraq; ſucceſſiſſent,ſi priores prælium aduerſus plures ininẽt, aut uictores Megara capturos,aut uictos optimam copiarum partem amiſſuros. Illos uero quoq; exercitus non ex una ciuitate,ſed ex ſingularum partibus conſtaret,conſtaret haud ab re periculum facere uelle.Et ſatis mãſum eſt, ubi ab alterutris nihil tentatum ab Atheniẽſibus prius in Niſæam diſceſſum, tum à Peloponnẽſibus eò unde proceſſerant.Ita Megarenſes exulum amici,tanquam Atheniẽſibus nolẽtibus iam certare,addito magis animo, portas aperiũt Braſidæ uelut uictori cum ciuitatũ primoribus, & ei receptis in colloquiũ ueniunt,alterius factiõis hoĩbus iam timore perculſis.Mox diſpſis in urbes ſuas ſociis,Braſidas Corinthum reuerſus,exercitũ in Thraciam,quò antea cõſtituerat,cõparabat.Reuerſis quoq; Atheniẽſibus domũ,Megarenſes q cunq; partes maxĩe extiterant req; ad hos trahendarũ,uidentes ſe eſſe deprehenſos, continuo ex urbe ſe ſubduxerunt. Cæteri habito cũ exulũ neceſſariis colloquio,eos qui apud Pegas

Megarẽſes exules reuocant.

agebant,reuocarunt,interpoſita fide cũ maximo iureiurando nihil ſe iniuriæ memores fore,ſed quæ optima eſſent ciuitati conſulturos. Iidem ubi magiſtratus effecti ſunt, dum arma recognoſcũt,diſpoſitis manipulis,deligunt ex inimicis qui p̃cipue ſtudioſi

Oligarchia.

Atheniẽſium fuiſſe uidebãtur,ad centum uiros,& hos adacto ad ferenda palã ſuffragio populo,tanquam cõdemnatos interficiunt, ciuitatemq; ferè ad oligarchiam, id eſt, ad dominatum paucoq; redigũt. Atq; hic ſtatus ex ſeditiõe ſecutus,diu ſub pauciſſimis duravit.

Antandrus.

Eadem æſtate cũ Antandrus à Mitylenæis,quemadmodũ cõſtituerãt, munienda eſſet,ubi id eos moliri ſenſerunt Athenienſiũ duces,claſſes ad legendam pecuniam miſſæ:Demodocus & Ariſtides,q circa Helleſpõtum agebãt:nã tertius eoq; Lamachus in Pontũ cũ decem nauibus abierat,res momentoſa uiſa eſt eis,ne idem qđ apud Anæam in Samo contingeret:ubi Samioq; exules ſeſe communiẽtes,Peloponnẽſibus gubernatores eis mittẽdo in rem nauticam adiumẽto erant,& eos q intra urbem eſſent, perturbabant:& qui excederẽt urbe receptabant. Ita coacta ex ſociis manu Antandrum perunt, cõmiſſaq; cum iis qui ex Antandro p̃dierunt,pugna,iteq; locũ recipiunt. Neq; ita poſt Lamachus,q Pontũ intrauerat,cũ fluuiũ Calecem,q per agrũ Heracleẽſem fluit,ſubſet,naues amiſit ſubita ui torrentium aquaq; ſuperne deuoluta. Ipſe cũ exercitu itinere pedeſtri per Bithynos,Thraces,q trans mare in Aſia ſunt,Chalcedonẽ uenit in ore Pontĩ ſitam Megarenſiũ coloniam. Eademq; æſtate Demoſthenes Atheniẽſiũ dux cum nauibus quadragĩta in Naupactũ ſe contulit,ſtatim à diſceſſu ex agro Megarẽſi. Nam & Hippocrates de rebus Bœotiis cũ quibuſdã apud ciuitates uiris tranſegerat,eupiẽtibus transferre ſtatum illũ in populare,ut Athenienſiũ,eratautore p̃cipuo Pitiodoro exule Thebano.atq; hunc in modũ res p̃parauerũt. Conſtituerant q̃dam per p̃ditionẽ tradere Siphas,oppidũ ſoli Theſpici in ſinu Criſſæo maritimũ, cũ iam alĩ ex Orchomeno,q̃d quondã Minyeũ,nunc Bœotiũ uocant, Chæroneã Orchomeni uectigalẽ deditури eſſent,adiutoribus p̃cipue Orchomeniis exulib. qui ex Peloponneſo hoĩes mercede cõduxerant. Eſt aũt Chæronea in extremis Bœotiæ regione Phanotidis, in agro Phocẽſi,promiſcue habitantibus Phocenſiũ nõnullis. Enimuero oportebat Atheniẽſes Deliũ occupare Apollinis tẽplum,in Tanagræa Eubœam uerſus, & hæc ipſa fieri condicta die,ne Bœotii in Delium frequentes opem ferrent,ſed de ſuis ipſorum rebus

Pitiodorus.

Siphæ oppidũ Minyeum.

Chæronea.

Delium.

ſolliciti quique ſatagerẽt. Etſi conatus recte ceſſiſſent,& Delium muro cluſiſſent,facile ſperabant,& ſi non protinus, tñ aliquid moliri rerum nouarum apud reſpublicas Bœotiorum ſe loca hæc tenentibus,& regionem per latrocinia infeſtantibus:& cum ſingulis è propinquo receptus eſſet, non intra id loci rem conſtitutam: ſed tpe Athenienſes ad eos accedendo qui defeciſſent, Bœotiis non ſatis copiarum habentibus, per hæc ſibi uiam ad occaſiones munituros. Huiuſmodi igitur inſidiæ tendebantur: Hippocrates q copias habebat,debebat ipſe quidem cum tempus afforet,eas ex urbe in Bœotios ducere,Demoſthenem tñ cum nauibus quadragĩta ad Naupactum præmittit,ut coacto ex illis locis exercitu Acarnanum cæterorumq; ſociorum, in Siphas nauigaret ad proditionem ſpectantes,cum oporteret,occurſurus. Et dies inter eos eſt cõſtituta,qua die hæc confici oporteret. Et Demoſthenes quidẽ habens tum Oeniades à cũctis Acarnanibus in ſocietatem Athenienſium adactos,tum ſociorum auxilia quæ illinc undique euocauerat,profectus primum ad Salynthium & Agræas,admotis copiis,alia ſimulando ſe ſe præparabat,ut quando opus eſſet occurreret ad Siphas. Braſidas per hoc idem æſtatis tempus, cum mille & ſeptingentis armatis ad obeundas res Thraciæ pergens, ubi puenit Heracleam,quæ eſt in Trachine,præmittit in Pharſalum ad neceſſarios ſuos nuntium,efflagitans ut ſe atq; exercitum deducerent. Qui cum ad eum in Melitiam Achaiæ ueniſſent,Panærus,Dorus,Hippolochidas,Torilaus,& Strophacus Chalcidẽſium hoſpes,tunc ire contendit,deducentibus eum cum alĩs Theſſalis,tum uero ex Larriſſa Niconida Perdiccæ filio eius neceſſario. Etenim Theſſaliam ſemper alioqui diffidilem tranſitu,tum ſine duce tranſire non poterat utiq; cum armis,quia proxima quæque ſuſpecta reddidiſſet,cum omnibus Græcis pariter niſi tranſitum exoraſſet, tum uero Athenienſibus,in quorum amorem perpetuo fuit propẽſum Theſſalorum uulgus. Itaq; niſi Theſſali dominatu potius quàm æquitate legum (quod ipſorum eſt proprium) uterenẽ, nunquam Braſidas pertranſiſſet, Nanq; tunc ei ire pergenti contrariæ factionis Theſſali ad flumen Enipen occurrũt,pergere prohibentes,quod dicerent iniurios eo eſſe,quia ſine publica autoritate tranſirẽt. At ñ qui duces huius erant,negare ſe inuitis illis tranſituros:ſed cum celeriter ueniſſent, eſſentq; hoſpites,eſſe excipiendos. Ipſe quoq; Braſidas per Theſſalorum terram ſe ire,quorum amicus eſſet, & Athenienſibus ſuis hoſtibus, non eis arma inferre, nec ullas ſcire inter Theſſalum & Lacedæmonium eſſe inimicitias, q̃n uter alterius ſolo utatur,nũc illis inuitis progredi nec uelle nec poſſe,orare tamẽ ne prohiberetur. His illi auditis abierunt. Braſidas autem hortatu ducturum antequam plures ad inhibendum iter coirent, nuſquam ſubſiſtens curſim perrexit:& eodem quo ex Melitia profectus eſt die,Pharſalum pẽruenit,& ad flumen Apidanũ caſtra poſuit. Atq; illinc in Phaciũ,& inde in Peræbiã:illicq; iam Theſſalis ductoribus digreſſis,Peræbi qui ditionis Theſſalorum ſunt,ad Dion uſq; deduxerunt,oppidũ ex imperio Perdiccæ,ſub Olympo ſitum Macedoniæ monte,Theſſaliam uerſus. Hunc in modum Braſidas Theſſaliam tranſcurrens præuenit, priuſquam ſe quis ad inhibendum præpararet,& ad Perdiccam in regione Chalcidis ſe contulit. Siquidem ñ qui in Thracia ab Athenienſibus defecerãt,atq; Perdiccas,ubi res Athenienſium ſecundæ eſſe cœpere,metu copias ex Peloponneſo abduxerunt. Chalcidenſes quidem quod in ſe primum uenturos ſuſpicabantur Athenienſes, quódq; finitimæ eorum ciuitates, quæ non defecerant clam ſe communi conſilio præparabant. Perdiccas uero non ille quidẽ ex profeſſo hoſtis,ſed tamen & ipſe reformidans priſtinas cum Athenienſibus diſcordias,præcipuéq; Arrhibæum Lynceſtarum regem deiectum uolebat. Acceſſit ad facilius educendum ex Peloponneſo exercitum præſens infelicitas,Lacedæmoniorum quidem qui ſperabant Athenienſes cum cæteras Peloponneſo, tum uero ipſorum regioni imminẽtes hoc maxime modo auertere,ſi quid inuicem eis doleret,miſſo aduerſus eorum ſocios exercitu. præſertim cum parati eſſent,qui hunc exercitum alerent,quique ipſos in facienda ab Athenienſibus defectione accerſerẽt. Eo quidem magis, quod per cauſam hanc uolebant ſeruitia emittere, ne quid noui ea tempeſtate Pylo capta moliã

Enipeus fluuius.

Apidanus.

Phacium.

Peræbia.

Dion oppidũ.

Olympus.

Arrhibæus rex.

rentur. Cum hoc feciſſent Lacedæmonii, illorum & iuuentutẽ & turbam reformidantes (ferè enim eis inter præcipuas curas fuit ſemper ſeruitiorum cuſtodia) præceperũt ut quicunq; inter hoſtes ſtrenuiſſimi ſibi uiderentur extitiſſe, ſecernerentur tanquam liberandi, ad explorandam illorum ſententiam, rati ut quiſque primus dignum ſe libertate duceret, ita maxime inſidiaturum: Quorum cum ad duo millia diſcreti eſſent, & templa coronati circuiſſent, tanquam libertate donati, non ita multo poſt de luce ſubtracti ſunt, neque quo pacto quiſq; perierit quiſquam nouit. Et tunc libenter ſeptingẽtos armatos ex ipſis cum Braſida dimiſerũt. Nam cæteros hic mercede adductos ex Peloponneſo eduxit. Eum autem & Lacedæmonij miſerunt maxime cupidum eundi, & Chalcidenſes præoptauerunt, uirum & in Sparta pro impigro ad omnia habitum: & poſtquam exijt, plurimi apud Lacedæmonios effectum. Etenim ſtatim à principio ſtatum ſe, & temperantem erga ciuitates cum præbet, plurima loca ad eum defecerunt, nonnulla per proditionem ſunt capta. Ex quo Lacedæmoniis euenit, ut efficerẽt quod uolebant, reddítionem locorum ac receptionem, & in Peloponneſo belli laxamẽtum. Quinetiam circa bellum, quod res Siculas inſecutum eſt, Braſidæ uirtus atque ſolertia eos qui uel experimento cognorant, uel ex auditu iudicabant Atheniẽſium ſocios præcipue cupidos Lacedæmoniorum effecit. Nam cum primus illinc prodiſſet, uiſuſq; eſſet circa omnia egregius, firmam ſpem reliquit, cæteros eiuſmodi eſſe. Cum igitur ad res Thraciæ ueniſſe Atheniẽſes eum acceperunt, hoſtem denuntiauere, Perdiccam exiſtimantes autorem aduentus illius eſſe, & maiorem de ſocijs eius loci cuſtodiam egerũt. Perdiccas autem ſumpto Braſida, atque exercitu ipſius ſecum, in Arrhibæum Bromeri filium Lyncęſtarum Macedonum regem ſibi finitimum, eundemq; hoſtem tenebat, uolens eum debellare. Is cum ad ingreſſum Lynci ueniſſet cum Braſida atque exercitu, Braſidas dicere priuſquam bellum inferretur, uelle conuenire Arrhibæum oratione, ſi poſſet, ſocium Lacedæmonijs facturus. Etenim Arrhibæus p caduceatorem edixerat, ſe paratum eſſe rem Braſidæ inter ambos diſceptatore committere, & Chalcidẽſium, qui una aderant legati, quo eum expeditiorem ad ſua conficienda negotia haberent, commonefaciebant, ne pro Perdicca difficilia ſubiret, cum præſertim apud Lacedæmonem, qui fuerant à Perdicca miſſi, tale quiddam iactaſſent, multa hunc ex ſibi finitimis circa locis ad ſocietatem illorum adducturum. Quo magis Braſidas poſtulabat ut ex publica utilitate res Arrhibæi tranſigeret, Perdiccas negare ſe Braſidam adducere iudicem ſuarum controuerſiarum, ſed potius hoſtium deſtructorem, quos ipſe denuntiaſſet, eumq; iniurium eſſe, ſi ſe dimidium exercitus alente faueat Arrhibæo. Braſidas tamen hoc inuito ac repugnante conuenit Arrhibæum, eiuſq; perſuaſus oratione, abduxit exercitum, nondum terram illius ingreſſus. A quo tempore Perdiccas tertiam pro dimidia ſtipendij partem dedit, ſibi exiſtimans iniuriam fieri. Eadem æſtate continuo poſt hæc paulo ante uindemiam, Braſidas ſecum habens Chalcidẽſes, bellum intulit Acantho Andriorum coloniæ. Oppidani reciperẽt hunc necne, inter ſe illi quidẽ altercabantur, qui cum Chalcidenſibus ſentiebant, & plebs, ſed ob metum fructuum, qui adhuc foris erant, perſuaſa eſt multitudo à Braſida, ut eum ſolum admitteret: & cũ audiſſet, deliberaret. Admiſſus & apud illam ſtans, non deerat autem ei, ut homini Lacedæmonio, dicendi facultas, huiuſmodi orationem habuit:

Arrhibæus. Perdiccæ in Arrhibæum expeditio.

Braſidas cum Perdicca in cõtentionẽ uenit.

Acanthus.

Oratio Braſidæ ad Acanthios.

QVod ego atque exercitus, uiri Acanthij, à Lacedæmonijs dimiſſi huc ſumus, declarat ueram eſſe cauſam, quam in bello mouendo Athenienſibus prædiximus, nos bellum geſturos ob Græciam Athenienſium ſeruitute liberandam. Si autem ſero uenimus, decepti uidelicet ſpe ocyus debellandi Atheniẽſes ſine ueſtro periculo, nemo reprehendat, cum nunc, quando tempus adeſt, uenerimus conaturi uobiſcum illos euertere. Miror tamẽ me portis excludi, & non libẽtibus uobis uenire. Etenim nos Lacedæmonij exiſtimantes præter id quod fecimus, huc ad ſocios uenire nõ poſſe, hoc

autem animo etiam ad cupidos eſſe uenturos: hoc tantum periculi contempſimus, cũ alienam terram multorum dierum itinere peragrauimus, exhibito omni erga uos ſtudio. Quod ſi uos aliud in animo habetis, aut ſi ueſtræ ipſorum ac cæterorum Græcorum libertati obſiſtetis, improbum fuerit non modo quia obſiſtitis, uerumetiam quia quos aſſuefacio, minus mihi aliquis obſequetur. Res profecto digna, quod ciuitas iſta ſane egregia pro prudenti habita, ad quam primum acceſſi nõ admiſerit. Neque huius facti ſatis idoneam poſſum inire rationem, niſi quod uideor aut iniuſtam libertatem afferre, aut imbecillis atque inualidus uenire ad propulſandam Athenienſium uim, ſi in inuaſerint. Certe & dum ad Niſæam cum his quas nũc habeo copijs auxilio ueniſſem; Athenienſes cum plures eſſent, non ſunt auſi conſligere. ut credibile non ſit eoſdem huc eſſe miſſuros aduerſus uos tantum copiarum, quantum claſſiarij exercitus ad Niſæam miſerũt, & ego non ad perniciem, ſed ad libertatem Græciæ aduenj, maximo iureiurando apud magiſtratus Lacedæmoniorum interpoſito, quoſcunque illis aſciuero ſocios ſuis utique legibus eſſe uicturos. Neque ut uos, aut ui, aut fraude ſocios habeamus, ſed è contrario, ut uobis in ſeruitutem Athenienſium redactis ſocij ſimus in bello. Quæ propter dignum me cenſeo, qui neque ſuſpectus ſim, ſummam de hoc fidem faciens, neque inualidus ultor exiſtimer, ad uos magis animandos ueniſſe. Quod ſi quis priuatim ob aliqua metuẽs ne quibus ego ciuitatem tradam, cunctatur, is ante omnes uelim confidat. Ego enim neque ad concitandam ſeditionem uenio, neq; occultam opinor eſſe, quam affero libertatem, ſi omiſſo patrio inſtituto, aut plebem paucis, aut pauciores plebi addixero. Nam odioſius fuerit, hoc quã m æternum imperium, & nobis Lacedæmonijs gratia laborum noſtrorum non deberetur, ſed pro honore & gloria potius accuſatio, quod quibus criminibus inſectamur Atheniẽſes, ea ipſi habere uideamur magis inuiſa in nobis, q̃ in eo qui hanc uirtutem non profitetur. Fraus enim cũ in omnibus fœda eſt, tum uero in his qui maiori dignitate ſunt prædíti fœdior eſt, quàm aperta uiolentia. Nam uiolentia iure potentiæ, quam fortuna ipſi largita eſt; fraus autem in fidiis iniuſti propoſiti graſſatur: Ita nos multam in maximarum rerum momentis adhibemus circunſpectionem, nec uos maiorem præter iuſiurandum cõfirmationem ſumatis, quã m unde facta rationibus reſpondentia neceſſariam opinionem præbẽt, pro ut etiam conducit, ut dixi. Quod ſi me uobis hæc proponente, tamen negatis uos poſſe obſequi, & cum bene uobis uelitis, poſtulatis ut ſine noxa quieſcatis, quod libertas uobis non ſine periculo fore uidetur, iuſtumq; eſſe eam illis offerri, qui poſſit recipere: in uitrum autem compelli neminem: deos teſtor, & heroas indigenas me bono ueſtro uenientem nihil uerbis proficere, eoq; experiar uaſtandis agris ad hoc uos compellere, exiſtimans nõ iam iniuria agere, ſed iure, & duabus neceſſariis rationibus: una propter Lacedæmonios, ne amore ueſtro, ſi non accedatis nobis, illi damno afficiantur, à uobis ob pecuniam quam Athenienſibus penditis: altera propter Græcos, ne per uos eximi de ſeruiture prohibeantur. Neq; enim probe fecerimus hoc, ac ne debemus nos qui dem Lacedæmonij inuitos aſſerere in libertatem, niſi cauſa alicuius publici boni, neque dominatum affectamus, ſed alios potius dominatu abdicare properantes. Eſſemus que iniurij in pleroſq;, ſi uniuerſis ſua iura reſtituentes omittamus, uos huic facto aduerſantes. De his bene conſultetis, annitamini q; tum ut principes ſitis apud Græcos capeſſendæ libertatis, tum ut ſempiternam uobis gloriam pariatis, tũ ne ueſtra priuatorum bona detrimentum accipiant, tum ut uniuerſæ ciuitati honeſtiſſimum nomẽ imponatis:

Hactenus Braſidas. Acanthij uero multa prius ultro citroq; altercati, clàm datis ſuffragijs, tum propter Braſidæ uerba ad perſuadendum appoſita, tum fructuum amittendorum metu, plericq; cenſuerunt ab Athenienſibus deficiendum, habitaq; fide iuriiurãdo quod iuratus hicà Lacedæmoniorum magiſtratibus dimiſſus eſt, ſocios quos aſciſceret ſuis uſuros legibus, ita exercitum admiſerunt. Hos ſecutà eſt non multo poſt Stagirus Andriorum colonia. Hæc ſunt per eam æſtatem geſta. Principio ſtatim inſequentis hyemis quemadmodum Hippocrati atque Demoſtheni Athenienſium duci

In Græco legitur ἐπῖω. Interpres uidetur legiſſe ἴδιω.

Fraus uiolentia fœdior.

Acanthij Braſidæ acquieſcunt.

Stagirus.

bus erat constitutum circa res Bœotiæ,& oportebat hunc cum classe ad Siphas occurrere,illum ad Delium,factum est errore dieꝛ,quibus debebat uterq; cum exercituire, ut cum Demosthenes prior ad Siphas applicasset,habẽs in nauibus Acarnanes,& multos ex his locis sociorum,res frustra esset, detectis per Nicomachum insidiis,uirũ Phocensem Phanoteum. Nam is Lacedæmoniis nuntiauit,& illi Bœotiis. Ita omni Bœotia succurrente,cum nihildum Hippocrates qui in mediterraneis erat,læsisset,occupatæ sunt Siphæ & Chæronea. Quod delictum ubi resciuerunt,qui rem tractauerant, nihil agitandũ in ciuitatibus cẽsuerunt. Hippocrates autem excitato omni populo Athenien si,ciuibus incolis,& quicunq; aderant hospitibus posterior contendit ad Delium, *Delium obsidetur.* Bœotiis iam reuersis à Siphis,positisq; castris, Delium muro concludit Apollinis templum ad hunc modum:Fossam circum fanum ac delubrum ducunt,humum egestam pro muro aggerunt,in ea uallos defigunt,clatrantq;: uinea quæ circuniecta fano erat, excisa,lapides etiam ac lateres ex proximis ædibus detractos inijciunt,omni denicq; rami one munitiones excitant,positis ubi opportunum erat, ligneis turribus, nec ullo fani ædificio existente. Nam porticus quæ fuerat,conciderat. Itaq; tertio ad ingressum edomo die cum incepissent,quartum & quintum ad prandii tempus in opere consumpserunt. Deinde cum pleraq; perfecissent,exercitus illinc abijt decem ferme stadia,tanquã rediens domum, statimq; quæ maxima multitudo erat leuis armatura discessit, cæteri depositis armis quiescebant, Hippocrate relicto ad custodias: & quod reliquum erat, circa propugnacula opus facto constituẽdum. Per hos dies in Tanagra Bœotij cogebantur,& ubi ex omnibus ciuitatibus affuerunt,cognouerunt q; hostem se domum recipere,cæteri Bœotiorum magistratus,qui undecim sunt,dissuadebant prælium,quo- *Bœotiorum magistratus.* niam hostis intra Bœotiam iam nõ esset:in conterminis em Oropiæ erant Atheniẽses *Pagondas Thebanus.* cum arma posuerunt. Sed Pagondas Thebanus Aeoladi filius unus è magistratibus, cum Arianthide Lysimachi filio,penes quem tunc imperium erat, cupidus ibi pugnæ committendæ,quod satius esse arbitrabatur periclitari, hortatus singulas cohortes, ne frequentes arma relinquerent, suasit Bœotiis,ut irent aduersus Athenienses, certamenq; cõmitterent,huiusce modi oratione: Oratio Pagondæ ad Bœotios milites.

PAr erat,uiri Bœotij,nemini uestrum in mentem uenire,qui magistratus estis,non esse consentaneum,ut cum Atheniensibus,nisi eos in Bœotia assecuti, prælium ineamus. Nam cum in Bœotia munitiones extruxerũt,& eam è finitimis locis profecti sint afflicturi,nimirum pro hostibus habendi sunt,& quocunq; in loco deprehendantur, & undecunque uenientes, gesserunt hostilia. Nunc si cui non pugnare tutius uidebatur,is mutet sententiam. Neq; enim eadem prouidentiæ ratio habenda est ijs, quorum de agro per alium occupato agitur: & ijs qui cum sua ipsorum possideant, plura concupiscentes ultro aliena inuadunt. Et uobis certe cum proprium est, inuadentem uos peregrinum hostem & domi & procul à domo, tum uero conuenit multo magis Athenienses,& quidem finitimos propulsare. Nam ita demum cuiusq; ciuitatis libertas paratur,si in resistendo uicinis par sit. Quod si isti non modo uicinos,sed etiam longe positos conantur in seruitutem redigere,quo tandem pacto non ad ultimum debemus uenire certaminis,habentes exemplum è regione positos trans fretum Euboeæ & cæteræ Græciæ plurimum,quomodo his subiectum est,& intelligere cæteros uicinos de finibus dimicare, nobis si uincimur unum indiscretum intoto territorio finem esse statuendum? Quippe nostra ingressi ui obtinebunt, tanto periculosius,quanto ceteris istos accolas habemus. Et sane consueuerunt qui uiribus freti,ut nunc Atheniẽses uicinis arma inferunt,aduersus quietum,& in sua se tantummodo terra defendentem promptius id facere,quam facile cõtinere eum qui extra fines occurrat: & si occasio fuerit,bellum incipiat. Cuius rei ex istis documenta habemus. Nam cum eos terram nostram seditione laborantem tenẽtes ad Chæroneam uicissemus,securam admodum ad hoc tempus Bœotiam præstitimus. Quorum nos memores debemus anniti qui maiores quidem natu sumus ut nostri similes simus: Qui uero iuniores egregijs illis ora-

rentibus,ne domesticas laudes dedecoremus, confidentesq; deo,ipsum à nobis futurũ, cuius fanum isti infando muro septum incolunt, necnõ fas sacrificiis,quæ nobis immolantibus pulchra se ostendunt,in hos pariter tendere ac demonstrare eis,si quæ concupiscunt,nullis illa defendentibus aggressos obtinuisse:sed ab ijs quibus generosum est, & suam regionem semper pugnãdo liberare,nec alienam iniuste in seruitutem redigere,sine certamine nõ discessuros. His uerbis adhortatus Bœotios Pagondas persuasit ire aduersus Athenienses,confestimq; motis castris exercitum eduxit. Iam enim *Pagondæ castra.* erat serum diei. Et postquam promouit prope hostem, substitit in loco quodam, unde inuicẽ se aspicere interiecto colle non possent,ac suos ordinat,& tanquam ad prælium instruit. Hippocrates, qui apud Delium erat,ubi ei nuntiatum est infestos ire Bœotios, mittit ad exercitum,iubens ut aciem præparent:nec multo post ipse affuit, relictis ferme trecentis circa Delium equitibus,tum ad loci custodiam,si quis illum tẽtaret, tum ut occasione obseruata,pugnæ adessent. Bœotii dispositis qui hos propulsarent, ubi cætera recte habebant superato colle apparent,tenentes arma atq; instructi,quemadmodum erãt pugnaturi,septem millia ferè grauis armaturæ:Leuis uero supra decem millia:Equites mille,peltati quingenti. Dextrum cornu tenebant Thebani cum sociis: Medii erant Hailartii & Coronæi & Copæenses,aliiq; stagni accolæ. Sinistrum tenebant Thespienses,Tanagræiq;,& Orchomenii. In utroq; autem cornu equites erant ac leuis armatura. Thebanorum singulis scutatis quini & uiceni applicati erant. cæteri ut cuique contigerat. Hunc in modum instructi Bœotii fuere,atq; ornati. Athenien sium aci- *Hippocratis exercitus.* es graui armatura par hostili tota octonis densa uiris,equites par cornibus erant. Leuis armatura ex apparatu instructa,neq; tũc aderat,neq; in urbe erat. Nam quæ una in expeditionem exierat,plures hostibus fuerũt, & inermes multi secuti, utpote promiscuo ex hostibus qui aderant,oppidanisq; exercitu. Qui ut primum domum ire cœperunt, non affuerunt nisi pauci. Cum autem in acie starent iamiam concursuri, Hippocrates dux superueniens, Atheniẽsium exercitum his uerbis adhortatus est:

Exhortatio Hippocratis ad milites Athenienses.

BReuis quidem Atheniẽses,adhortatio fit apud præstãtes uiros,sed tãtundem præstat magis in memoriam redigẽs q̃ iubẽs. Nemini autem nostrum in mẽtem ueniat,tanquam improbum sit,nos hoc tantum periculum uelle in aliena terra propulsare. Nam in horum terra certamẽ erit pro nostra:in qua si uicerimus,nũquam inuadent Peloponnẽses istorum equitatu carẽtes. Vno autem prælio cũ istam acquiritis, tũ uel magis illam liberatis. Pergite igitur in eos,uti dignum est, & patria, quam unusquisq; uestrũ inter Græcas principẽ habere se gloriatur,& uestris maioribus,qui duce Myronida,istis apud Oenophyta superatis,Bœotiam aliquando tenuerunt. Talibus hortabundus Hippocrates ad medium usq; peruenerat exercitus,nec dum maiorem partem adierat,cum Bœotii adhortante eos hic quoque Pagonda perpaucis pæana modulati de colle infesti feruntur,& in eos è diuerso Athenienses,cursuq; confligunt, extremis tamen utrorumque ad manus non uenientibus,sed idem tamen patientibus ob rũ uos,quibus interpellabantur. Cæteri acri certamine umbonibus se perpellentes consistebãt. Et sinistrum quidem Bœotioꝝ cornu ad medium usq; uictum est ab Atheniẽ- *Bœotiorum & Atheniensium cõflictus.* sibus,in alios iam & pcipue in Thespiẽses recta tendẽtibus. Nã cũ ijs qui cõtra steterãt, cederẽt,& in angusto ab Atheniẽsibus circũdarenẽ,interficiebãtur. Thespiensium qui se defendẽdo manus conseruerũt, feriebanẽ,& Atheniẽsiũ nõnulli in cõcludẽdo hoste perturbati, dũq; nõ internoscũt,se mutuo interimebãt. Ab hac igitẽ parte Bœotii superati sunt,& ad eã quæ pugnabat cõfugerunt,in dextro cornu ubi Thebani stabãt, superanẽ Atheniẽses,ijs illi paulatim repulsos primũ insequebanẽ. Cõtigit aũt ut duæ egregiæ turmæ à Pagonda missæ,cũ sinistrũ eoꝝ cornu laboraret, circuito furtim tumulo, repẽte in cõspectũ se dederunt, & Athenien siũ cornu,qđ uincebat,terrefecerũt,existimantiũ supuenire aliũ exercitũ. Ita cũ utrijq; ab ijs & à Thebanis psequẽtibus urgerẽt, *Athenien sium fuga.* totius Athenien siũ exercitus fuga facta est, aliis ad Deliũ & mare,aliis in Oropũ,aliis

ad Parnethen montem, aliis ut cuiusque spes aliqua tulit tendentibus, quos Bœotij insequentes trucidabant: & præcipue equites tum ipsorum, tum Locrensium, qui recens in fugam uersa, auxilio uenerant. Cæterum noctis interuentu facilius fugientium turba salutem sibi peperit. Postero die qui apud Oropum & Delium erant, relicto ibi præsidio, adhuc enim illud tenebant, domum se per secundum mare receperunt. Et Bœotorum trophæum posito, cadaueribus que suorum quidem sumptis, hostium uero spoliatis, relictoque præsidio reuersi sunt in Tanagram insidiantes Delio, tanquam aggressuri. *Bœotiorum trophæum.*

Quorum caduceatori Athenienſium caduceator ad mortuos petendos iter faciens, obuius fit, ab eoque reuocatur, quod diceret illum nihil acturum priusquam ipse reuertisset. Idem cum ante Athenienses stetisset, exposuit mandata Bœotiorum, haud iniuste fecisse eos, qui iura Græcorum transgressi essent, quibus constitutum sit, eos qui alienam terram inuaderent, à templis qui illinc sint, abstinere. Athenienses autem Delium muro circundedisse, incolere, & quæcunque ab hominibus in profano fiunt, ea in illo fano facere: aquam quam nefas ipsis esset tangere, nisi ad abluendas in sacrificium manus, in alios usus haurire. Ideoque Bœotios tum dei, tum sua uice inuocantes loci præsides dæmones atque Apollinem, edicere illis, ut è templo excedant, sua secum abportantes. Hæc cum caduceator dixisset, Athenienses misso ad Bœotios suo caduceatore, negant se quippiam in templū iniuria fecisse, aut in posterum sua sponte esse facturos. Neque enim ea se gratia ab initio uenisse, sed ut illinc eos qui potius iniuriam inferrent, propulsarent. Esse autem apud Græcos legem, penes quos imperium sit cuiuscunque regiōis, seu magnæ, seu paruæ, ut penes eosdem sint semper & templa, ubi etiam ceremonijs fiant sacra, quibus cōsuetum esset, quoad fieri potest. Etenim Bœotios, alios que permultos, quicunque terram aliquam ui cultoribus eiectis ipsi incolunt, templa quæ prius aliena erant occupantes, pro suis possidere: & eos si præualerent, & ipsorum terra potirentur, hoc iuris habituros. Nunc autem in qua parte sunt, libenter esse, & tanquam ex suo non abscedere. Aquam quoque se in necessitate mouisse, nec per cōtumeliam appositisse, sed cum illos ulciscuntur, qui in suam terram irruperunt, ad uēdum compulsos esse. Omnia uero licere bello, & aduersitate aliqua circumuentis uenia esse quandam etiam apud deum. Etenim delictis non uoluntarijs refugium esse aras: sceluseque eorum uocari qui nulla necessitate sunt mali, non eorum qui propter aduersa aliquid audent. Quinetiam illos impie multò magis facere, qui pro templis mortuos reddi dignum censerent, quàm qui inuiti quæ consentanea sunt templis accipiunt. Planè autem iubebant illis dici, se non recedere ex agro Bœotio: non enim iam in eo se esse, quem ui obtinuissent, sed ex ritu maiorum postulare, ut mortuos tollere liceret. Bœotij respondent: siquidem in Bœotia essent, excedentes è terra sua asportarent sua: sin in illorum, ipsi intelligerent quid foret faciēdum, existimantes Oropiam ubi contigit illos occumbere, commissa in eius confiniis pugna, ditionis Atheniēsium esse, quos cæsos ipsi nō tenerēt illis inuitis. Neq; ad eos reddēdos se obligatos esse, sed illos ex sua terra abeuntes, consentaneum esse ea quæ repetunt, recipere. Hos Athenienſium caduceator cum audisset, infecta re abijt. Et Bœotij tum accersitis protinus exulibus Maliaco iaculatoribus funditoribusq;, tum duobus millibus grauis armaturæ Corinthiorum, quæ secundum pugnam auxilio uenerunt, tum præsidiarijs Peloponnesibus, qui ex Nisæa una cum Megarensibus profecti erant, aduersus Delium castra mouent: aggressi que munimenta cum aliis oppugnandi generibus, tum uero machina admota, unde & locus expugnatus est ad hunc modum: Factam antennam ingentem cum geminas in partes serrauissent, omnem excauant, eamque rursus ueluti trabiam affabre compingunt, & in ipsius summo lebetem catenis appendunt, adunco super illud ferreo rostro, ad insufflandum, quod ab ipsa antenna procedebat, eius ligno magna ex parte ferrato. Hanc machinam longo spatio carris aduectā, muro admouent, qua maxime parte uitibus erat lignisq; cōstructus. Vbi admota est grandibus hi libus ei capiti antennæ, quod ad ipsos spectabat, applicitis, flatum cient, qui flatus ac *Scatentia memorabilis.* *Oppugnandi callidum inuentum.*

ter actus in ahenum prunas & sulphur & picem habens ingentē flammam excitauit, murumque incendit; ita ut nemine super eum perstante, sed omnibus in fugam se dantibus munimenta caperentur. Præsidiarioq; alij occubuerunt: ducenti capti sunt, alia multitudo cōscensis nauibus recepit se domū. Recepto Delio decimoseptimo à pugna die, caduceator Atheniēsium rei gestæ prorsus ignarus, nō ita pòst rursus cū uenisset, cæsorum gratia eos Bœotij reddiderunt, non amplius eadem respondentes. Perierunt autem in pugna Bœotiorum quidem paulominus quàm quingenti: Athenienſium uero cum Hippocrate imperatore paulo minus quàm mille, præter leuis armaturæ atq; ixarum magnum numerum. *Deliū capitur.*

Post hanc pugnam Demosthenes ubi nauiganti sibi ad Siphas traditio nō processit, cum haberet in ea classe Acarnanum, & Agræorum, & Athenienſium ad quadringentos armatos, egressus est in agrum Sicyonium: & priusquam omnes appellerent naues, Sicyonij ad sua tutanda uenientes eos qui egressi fuerant, fugant, ad naues q; usque persecuti, alios interemerunt, alios uiuos ceperunt, ac trophæo erecto, cæsos suis petētibus reddiderunt. *Sicyonij.*

Per eosdem dies, quibus ad Delium res gesta est, Sitalces Odrysorum rex uita excessit, uictus in prælio à Triballis, qui bus intulerat arma. Cui successit in regno Odrysorum, ac cæteræ cui hic imperauerat, Thraciæ, Seuthes Sparadoci germani Sitalcis filius. *Sitalcis interitus.* *Seuthes.*

Eadē hyeme Brasidas cum ijs, quos in Thracia habebat socijs, bellum intulit Amphipoli Athenienſium coloniæ ad Strymonem fluuium. Hunc locum, ubi nunc sita est urbs, primus tētauit incolere Aristagoras. *Amphipolis.* *Aristagoras.*

Miliesius, cum regem Darium fugeret, sed ab Edonibus eiectus est. Deinde Athenienses duobus pòst & triginta annis eò missis decem millibus incolarum, tum suorum, tum aliorum quicunque ire uellent, quæ à Thracibus apud Drabescum sunt interempta. Rursus undetricesimo anno Athenienses reuersi Agnone Niciæ filio coloniam deducente, expulsis Edonibus hanc urbem condiderunt, quæ prius nouem uiæ uocabantur. Profecti autem fuere ex Eione, quam ipsi maritimum emporium in ostijs fluuij habebant, quinq; & uiginti stadijs distantē ab urbe, quæ nunc est, quam Agnon ideo Amphipolim appellauit, quod præterfluente utrinq; Strymone cingeretur, ducto q; à flumine ad flumen longo muro, conspicuam mare uersus & continentem collocauit coloniam. Aduersus hanc igitur Brasidas ex Arnis agri Chalcidensis cum exercitu profectus, circa solis occasum peruenit in Aulonem & Bromiscum, quà stagnum Bolbæ mari infunditur: cœnatus que noctu ire pergit. Erat autem tempestas, subningebatq;. Quo libentius iter faciebat, uolens latere, qui intra Amphipolim essent, præter proditores. Nam erant ibi tum nonnulli Argiliorum, qui sunt Andriorum coloni, illic domicilij habētes, tum alij huius rei participes, partim à Perdicca, partim à Chalcidensibus persuasi, præcipue que Argilij in proximo habitantes, Athenienſibus suspecti semper & oppido insidiantes. Hi ubi & tempus affuit, & Brasidas cum iampridem de tradenda urbe composuissent, cum suis qui munia reipublicæ administrabant, tunc eum in urbem receperunt, eademq; nocte ab Atheniēsibus deficientes exercitum ad pontem fluminis promouerunt, unde magis quàm à transitu oppidum abest nondum muris cinctum, uti nunc est. Præsidium autem quoddam modicum, quod ibi collocatum erat, paruo negotio Brasidas ui submouens, tum proditionis, tum tempestatis, tum repentini aduentus beneficio pontem transit: continuo que eorum potitus est, quæ Amphipolitanorum passim extra oppidum habitantium erant. Hoc repentino eius transitu aduersus ciuitatem facto, & eorum qui extra fuerant multis captis, alijs ad urbem fuga ciapsis, Amphipolitani maiorē in modum tumultuabātur, præsertim mutuo suspecti. Creditū est (ut dicitur) Brasidā, nisi maluisset suos ad prædam q̄ ad urbē subito cōuertere, eā fuisse capturq;. Nūc sistēs exercitum ad ea quæ extra urbē sunt diripiēda discurrit, destitit tñ cum per eos q intus erant, nihil eis succederet. Cæteq; aduersarij multitudine proditoribus præpollētes, ne statim portæ aperirētur mittunt cū Eucleo duce, qui aderat eis ad præsidium loci pro Athenienſibus ad alterum ducē Thraciæ pūdē, Thucydidē Olori filiū qui hæc conscripsit, agentē circa Thason Parioq; colo *Argilij.* *Bromiscus.* *Bolbæ stagnū.* *Arne.* *Aulon.* *THVCYDIDES.* *Olorus.*

niam,quæ est insula distans ab Amphipoli ferè dimidiati diei nauigatione,iubentes ut sibi ueniret auxilio. Quod simulac ille audiuit cum septem nauibus,quæ fortè aderant, proficiscitur:uolens ille quidem præcipue antequam Amphipolis dederetur occurre re:sin minus,Eiona occupare. Interea Brasidas metuens,tum è Thaso auxilia nauium, tum quod audiebat Thucydidem in omni circà Thracia officinis aurariis præesse, & per se admodum posse apud primores in continente, annixus est urbem si posset ante capere,ne si ille ueniret,plebs Amphipolitana sperans eum & classe & sociorum auxi- lijs ex Thracia coactis, urbem defensurum, iam sese dedere recuset. Atque ita æquabi- lem conuentionem inijt hoc edicto per præconem denuntiato, Amphipolitanorum at- que Athenienſium,qui intra urbem essent,quisquis uellet pari simili' que iure uti,eum manere apud sua bona:qui nollet eum abire, exportatis suis facultatibus quinque in- tra dies. Hoc audito plerique alterius uolũtatis effecti sunt. præsertim cum perpaucos Atheniẽses respublica administraretur:cæteri,uulgus promiscuum, & eorum magna ex parte propinqui essent,qui foris fuerãt capti,& præ metu æquum esse edictum exi- stimantes:Athenienses quidem quod libenter exirent,non idem sibi impendere pericu- lum,quod alijs rati,quodq; non celerem succursum expectarent. Gætera uero multitu- do quod neque æquabili ciuitatis iure priuarentur,& præter opinionem periculo libe- ratentur. Itaque ijs qui cum Brasida composuerant,in aperto iam edictum iustum alle- rentibus,quod cernerent uulgus quoque mutasse sentẽtiam, nec amplius exaudire eũ, qui aderat Athenienſium ducem,accepta conditio est, initaq; conuentio. Atque hunc in modum urbs tradita. Eodem die circa uesperum Thucydides cum nauibus ad Eio- na appulsus es. Amphipolim tenente iam Brasida,& nocte Eionem accepit,statim sub aurora(nisi naues celeriter auxilio ueniſſent) occupandam. Secundum hæc Thucydi- des quidem res apud Eionem ordinabat, ut & statim si Brasidas inuaderet, & mox eos qui de superioribus transire ex fœdere uellent tuto possent excipere. Ille autem repen- te multis cum nauigijs secundo flumine ad Eionem uectus,si fortè promontorio quod à muris excurrit occupato , fluminis ostijs potiretur. Qui etiam à terra Eionem cum tentasset, utrinque pariter est repulsus, ob id' que ad res Amphipolitanas ordinandas se tulit , & ad eum defecit Myrcinus ciuitas Edonensis Pittaco Edonorum rege à Ti- beris Goaxis, & uxore Braure interfecto. Nec multo pòst Gapselus & Oesyma , quæ sunt Thasiorum coloniæ,Perdicca hæc transigente,cum statim post captam urbem ab- fuisset. Amissa Athenienses Amphipoli ingẽti metu tenebantur,præsertim quod hæc ciuitas eis perutilis erat,tum prouẽtu materiæ,quæ ad ædificãdas naues exporta- batur, pecuniæq;, tum quod aduersus socios suos ad Strymonem usque deducẽribus Thessalis transitus Lacedæmonijs erat. Quibus nisi pontem tenentibus propter ingens sanè fluminis in superioribus stagnum,haudquaquã liceret accedere triremibus,Athe- niẽsibus ad Eionem excubantibus. Tunc autem Atheniẽses hæc facilia factu existiman- tes,& ne deficerent socij uerebantur. Nam Brasidas cum in cæteris modestum se præ- bebat,tum uero ubique prædicabat se ad liberandam Græciam esse missum. Quod au- dientes quæ Athenienſibus parebant ciuitates,& Amphipolim ab eo captam, & qua- lem se,quámque mitem exhiberet,uehementissime ad res nouandas incitabantur: ad- ad eum clàm missis caduceatoribus,accedere iubebãt pro se quique,ad illum primi de- ficere uolentes, quippe rati non timendum sibi tandiu, destitutis Athenienſium sub- sidio:quantum postea constitit,plus affectione cæca iudicantes quàm certa prouidẽtia, assueti homines quod maxime affectant,id spei inconsideratæ permittere:quod non at- fectant id principi rationi committere. Augebatur præterea eis fiducia neminem ad- uersus ipsos auxilio uenturum, quod recentem in Bœotia Athenienses calamitatem accepissent. Brasida quoque alliciente nec uera referẽte,non esse ausos congredi Athe- nienses,apud Nisæam secum solius exercitum habente. Ideo ante omnia uolupratem impræsentiarum capiebant: & quia tunc primum Lacedæmonij constituerant ea lo- ca tentare, ipsi nauare illis operam omni ratione parati erant, Quæ sentientes Athe-

Brasidas Amphipoli potitur.

Myrcinus. Pittacus rex. Goaxis. Braures. Gapselus. Oesyma.

Græcorum in Brasidam affectio.

nienses præsidia,ut in rpe & breui & hyberno,in urbes dimiserunt. At Brasidas è Lace- dæmone mitti sibi exercitum cum iussisset,ipse super Strymonem ad cõpingendas na- ues se accingebat. Verum hæc ei à Lacedæmonijs suppeditata non sunt,partim iuuidia primorum,partim quod malebant suos ex insula recuperare,atq; bellũ finire. Ea- dem hyeme Megarenses maiorem murũ,quem de ipsis tenuerant Athenienses,recupe- ratum euertunt ad solum. Et Brasidas post captam Amphipolim,socioq; exercitũ quẽ habebat, duxit aduersus locũ nomine Actam,qui à fossa regia introrsum prominet, cu iusq; Athos mons excelsus ad Aegæũ pelagus terminat. Vbi cõtinent urbes Sana An- drioq; colonia ad ipsam fossam mare uersus,quod Eubœam spectat,& Thyssus,& Cle onæ,& Acrothous,& Holophyxus, & Dius,quæ promiscuis gẽtibus habitant,Barba ris bilinguibus,& aliquantulũ Chalcidensibus,sed præcipue Pelasgicis Tyrrhenis,qui Lemnum aliqñ Athenasq; incoluerunt,& Bisaltico,& Crestonico, & Edonibus uicu- latim habitantibus. Haq; pleraq; ad Brasidam desciuere. Verum Sana & Dius qa ob- siderunt,earum regionẽ Brasidas statiua illic habens,populatus est. Et cum imperata non faceret,continuo castra mouit aduersus Toronam Chalcidicam,quã Athenienses tenebant, solicitatus à paucis quibusdam urbẽ tradere paratis. Et profectus nocte iam circa diluculum cum exercitu consedit ad templum Castoris & Pollucis,quod ab urbe tribus ferè stadijs distat,ignaris Atheniẽsibus,qui ibi præsidio erant, cæterisq; oppida nis,præter eos qui cum illo transegerãt , ac uenturum nouerant:quorum aliquot,qui eum clàm adierant,aduentum ipsius obseruabãt. Qui ubi illum adesse senserunt,admi- serunt ad se septem uiros nihil habentes armorũ,nisi gladios. Tot enim ex uiginti,qui- bus negotium datum erat,ingredi non timuere,duce Lysistrato Olynthio. Ii per mu- ros ad mare uergentem introgressi,ac furtim conscensa altissima arce urbis ad collem posi- tæ,præsidium quod illic erat obtruncant,& portulam Canastræum uersus prumpũt. Brasidas autem aliquantulum progressus cum cætero exercitu quiescebat, præmissis centum peltatis:qui cum portæ aliquæ aperirentur,& signum quod conuenerat tolle retur,primi irrumperent. Et ñ quidem aduentante tempore mirabundi ad urbem pau latim appropinquabant. Intus autem Toronæi illi,qui cum ijs qui introierant, præpa- rabant,ut & urbem occuparent,& portæ apud forum diffracto uecte ipsis aperirẽtur. Iidem primum circũductos quosdam per portulam introducunt, ut eos qui in urbe es- sent nihil scientes,& à tergo & ab utroq; latere repente terrerẽt. Deinde ignem,quod signum conditũ erat,proferunt,& per portas fori peltatos iam cæteros accipiunt. Et Brasidas conspecto quod conuenerat signo,excitatis suis cursu contendit: identidẽ uo ciferantibus ad incutiendum iis qui intus erant, metum. Quorum alij protinus in por tas inciderunt,alij in trabes quadrangulares,quæ ad tollenda saxa muri collapsi, qui re ficiebatur, ante illum positæ erant. Brasidas igitur cum multitudine cõfestim sursum uersus ad urbis superiora conuertitur,uolens eam à summo ac prorsus occupare. Cæ tera item passim discurrit. In hac ciuitatis expugnatione plerisq; omnis rei ignari fata- gebãt. Qui uero participes fuerant,& quibus res placebat,subito introeuntibus se asso ciant. Atheniẽses autem(erant enim armati circiter quinquaginta in foro dormiẽtes) ubi senserunt,aliquot eorum inter manus illorum obtruncati sunt,reliqui fuga elapsi: pars itinere pedestri, pars ad duas naues,quæ custodias agebant,euaserunt in Lecythũ, præsidium quod ipsi tenebant,occupata arce urbis maritimæ in angustiis Isthmi posi- tæ,ad quos etiam cõfugerunt Toronæorum quicunq; erant studiosi illorum. Luce ora- ta,& urbe prorsus capta, Brasidas ijs Toronæis,quicunq; ad Athenienses pfugerãt,per caduceatorem edicit:Quisq; exire uelit,eũ tuto ad sua reuersum,munijs ciuitatis fun- dũq;. Athenienses uero iubet abire Lecytho,ut quæ sit Chalcidensium,data in hoc fi- de,eos & ipsoq; facultates incolumes fore. Illi negãt qdem se locũ relicturos, sponderi tamen sibi postulant diei spatium ad mortuos tollendos. Hic fide publica dies duos in dulsit. Quibus & ipse uicina ædificia firmauit,& Athenienses sua. Insuper concilio To ronæorum| coacto, talia quidem locutus est , qualia apud illos qui erant in Acantho:

Toronæ capitur.

Lecythus.

Lysistratus.

Canastræum.

Athos. Acta locus. Sana oppidũ. Thyssus op. Cleonæ. Acrothous. Holophyxus. Dius. Torona Chalcidica. Castoris & Pollucis tẽplũ.

Oratiuncula Brasidæ ad Toronæos ob liqua.

Non esse æquum existimari qui secum de tradenda urbe transegissent, cæteris deseri ores aut proditores esse, quippe qui neq; pecunia pſuasi hoc egissent, neq; seruitutis, sed libertatis & publici commodi gratia, aut eos qui huius facti participes nō extitissent re bus suis fruí nō debere. Se enim uenisse non ad ciuitatem perdēdam, aliquem ue priua tum, & idcirco edictum fecisse ijs, qui ad Athenienses fugissent, quod nihilo deteriores censeret ob amicitiam, quæ illis fuisset cum Athenienſibus, neq; Lacedæmonioq; amicitiam eis cum experti fuerint, uisum iri minorem: sed eo propensiores ad ipsorum be neuolentiam fore, quanto ij futuri forent iustiores, nunc quod inexperti essent, fuisse de territos. Eos se hortari omnes ad se præparandum tanquam fideles futuros socios, eosdem posthac si iā peccauerint, fontes fore: nā antehac iniustos nō fuisse, sed illos potiu quibus fortioribus paruissent: & si quid aduersati fuissent, ueniam dandam. Hæc dicēdo illos hortabatur. Vbi tempus sponsionis exijt, Lecythum aggreditur. Atheniēses pro muris parum ualidis, & pro ædificijs pinnas habentibus, sese defensabant, unumq; diem uim arcuerūt. Postero autem cum machinam hostis admoturus esset, ex qua igne in lignea propugnacula iacularetur, turrim ligneam super ædificium opponunt ad ea partem, ad quam iam tendebat exercitus, quæq; maxime exceptura machinam putabatur: & præcipue expugnabilis erat. Huc multas amphoras aquæ, atq; urnalia & saxa comportant: multíq; mortales conscendunt. Quo onere maiore quam ut ferre posset, ædificium repente discissum est: editoq; ingentí fragore, eos Atheniēses qui cominus spectabant, maiore dolore affecit quā metu. At ij qui eminus, & præsertim remotissimi quiq; existimantes captum iam illic oppidum, fugam ad mare & ad naues capessunt. Quos Brasidas ut uidit deseruisse propugnacula, & quod acciderat aspexit, aggressus cum exercitu, oppidum capit, & quoscunq; ibi nactus est, interficit. Ita Atheniēses relicto loco nauibus ac nauigijs in Pallenē se receperunt. Denuntiauerat autem uoce præconis,

Lecythum capitur.

cum oppugnaturus Lecythum esset Brasidas, daturum se triginta minas argenti ci, qui primus murum cōscendisset. Verum ratus non humanitus, sed aliter expugnationem extitisse, eam pecuniam Palladi (est enim illic eius deæ templum) donauit: & ubi Lecythum euertit, reparauitq;, omne ad solum dedicauit. Atreliquum hyemis consumpſit tum ea loca quæ habebat stabiliēdo, tum alienis insidiādo. Qua hyeme exacta, octauus

9. Anni initiū.

belli annus excessit. Ineunte autē statim uere sequentis æstatis, Lacedæmonij atq; Atheniēses annuas inducias fecere, quod cēserent Atheniēses quidem Brasidam nihil amplius de ipsis defectionem tracturum: priusquam per quietem reficerentur, simul & ut si eis bene cederet, ulterior conuentio fieret. Lacedæmonij uero, hæc ipsa prout erat, Athenienses extimescere, & laxamento malorum ac laborū futuros, sua sponte auidiores ad agendum de reconciliatione, redditisq; captiuis, ad paciscendum in longius repus. Nanq; suos recuperare plurimi faciebant, & eo magis quo Brasidas magis proficiebat, remq; augebat, habentes in animo alios confirmare, alios qui ex æquo resistēbant tentare ac uincere. Igitur ab ijs & eorum sociis inducíæ pactæ sunt, in hæc uerba:

Inducíæ inter Athenienses & Lacedæmonios.

Inducíarū pāgendarum forma.

QVod ad templum atq; oraculum Apollinis Pythij attinet, placet nobis, ut qui uolínt nullo dolo, nulloq; metu cōsulant ad patrium quisq; ritum. Lacedæmonij permiserunt hæc, eorumq; qui aderant socii, atq; dixerunt se Bœotiis hoc atq; Phocēsibus quoad possent, misso caduceatore persuasuros. Quod ad pecuniam dei attinet, curare ut fontes deprehēdamus, & in eos iure, & ex maiorū legibus animaduertamus nos uosq;, & quibuscunq; aliis libuerit, patria instituta seruātibus. De his igitur placuit Lacedæmoniis & eorum sociis (si modo fœdera fiant) cum Athenienſibus utrosq; in ea terra manere contētos, iisq; habenis: Lacedæmonios quidem in Coryphasio intra Buphradem & Tomeum manētes: Atheniēses autem in Cythereis, neutros cum alterius societate miscerí, neq; nos cum ipsis, neq; ipsos nobiscum. Eos qui in Nisæa essent, & ipso Minoa, non transire iter, quod est à Pylis præter Nisum ad Neptuni delubrū. Ab ipso aūt delubro statim ad pontē Minoam uersus, Megarenses quoq; ac socios nō transire de-

re uiam hanc, & insulam habentes quam Athenienses ceperunt: neutrosq; cum alteris ultro citroq; commercium habere. Item eis uti licere quæcunq; nunc in Troëzene habent, & de quibuscunq; cum Athenienſibus cōuenerit: necnō uti mari, quōcunq; placuerit, uel ad sua ipsorum, uel ad sociorum ire. Item Lacedæmonijs licere & socijs nauigare nauí non longa, sed alio nauigio quod remis agatur: sitq; pōdo uecturæ duūm milium talentorum. Item caduceatori atq; legatis, comitibusq; quantiscunq; si placuerit, dissoluendi belli gratia & controuersiarum, in Peloponesum Athenasue euntibus accedeuntibus, terra mariq; fœdera esse. Transfugas interea non recipi, liberum seruumue, neq; à uobis neq; à nobis. Item uos causam dicere nobis deferentibus, & nos uobis: secundum instituta maioq; in litigando, litem solui iudicio citra bellum. Lacedæmonijs hæc ac socijs placita sunt. Quod si quid ijs aut honestius, aut iustius esse uobis uidetur, euntes in Lacedæmona docetote. Nihil enim quod modo iustum dixeris, abnuent uel Lacedæmonij uel socij: ij qui ibunt, id spatij arbitrijq; in eundo habituri, quatenus uos nobis iubebitis. Fœdera hæc ad annum erunt. Placuerunt populo. Acamantis magistratum prytaneum gerebat, Phænippus scriba fuit, Niciades præfuit, Laches recitauit. Quod faustum Athenienſibus sit inducias fieri, prout concesserūt Lacedæmonij eorumq; socij, & spopōderunt in populo inducias esse annuas, quæ hodierno die incipiant, quartodecimo Elaphebolionis, id est Decembris mensis. Hoc interim tempore utrorumq; legatos atq; caduceatores inuicem adeūtes, tractare qua ratione bellum dissoluatur, concionem aduocantibus imperatoribus ac prætoribus. Primum de pace consultare Athenienses, quonam modo adeat legatio de bello soluēdo, & perq; subito legatos qui aderunt spondere apud populum, se placitis staturos ad annum uertentem. Hæc conuenta ac placita sunt inter Lacedæmonios Athenienſesq; & utrorumq; socios, Gerastij apud Lacedæmonios mensis die duodecimo. Conuentorum autores extiterūt ex Lacedæmonijs Taurus Echetimidæ, Athenæus Periclidæ, Philocharidas Eryxidaidæ: Ex Corinthijs Aeneas Ocytæ, Euphamidas Aristonymi: Ex Sicyonijs Damotimus Naucratis, Onasimus Megacis: Ex Megarenſib⁹ Nicasus Ceali, Menecrates Amphidori: Ex Epidaurijs Amphias Epēidæ: Ex Athenienſibus, magistratus Nicostratus Diotrephis, Nicias Niceratí, Autocles Tolmæi. Atq; hæ quidē inducíæ pactæ sunt, & per eas assidue in colloquium de rerum maiorum fœderibus uentitabatur. Verum per hos dies cum hæc fiunt, Sciona apud Pallenam ciuitas ab Athenienſibus ad Brasidam deficit. Aiunt autem Scionæi sa Pallenenses esse, ex Peloponneso oriundos: suosq; maiores cum à Troia nauigarent, tempestate qua Achiui uli sunt, in eum locum appulsos, ibi consedisse. Quos cum defecissent, noctu Brasidas adiit, præeuntem officii gratia triremem sequens ipse eminus actuario nauigio, ut si in quod nauigio suo maius incidisset, triremis opem ei ferret. Si uero in aliam æque magnam triremem, non existimabat illam in mínus nauigium directuram, sed in nauem, & se interea saluum fore. Cum transfretasset, coacto Scioniorum concilio, in eam sententiam locutus est, in quam apud Acanthum ac Toronam: & hoc amplius esse istos præcipua laude dignos, qui cum Pellene in Isthmo sita ab Athenienſibus occupet Pellenes. tidæam tenentibus, cumq; nihil sint aliud q̄ insulani, tamen ad libertatem ultro transierint, non expectantes ignauiter ut sibi necessitas exprimeretur agnoscendi domestici boni: & esse id signum, eos aliquid aliud rerum maximarum præstanti animo subdituros. Quod si ex sententia cōtingeret, haud dubie fidelissimos Lacedæmoniis amicos existimatum iri, atq; aliis in rebus honoratum. Quibus uerbis erecto animo Scionii et omnes pariter auditores effecti, etiam illi quibus antea res acta displicuerat, constituerunt strenue bellum ferre. Et Brasidam cum in cæteris honeste acceperunt, tum uero & publice aurea corona redimierunt, tanq̄ Græciæ liberatorem: & priuatim teniis coronauerunt, ac ueluti athletam frequentarunt. Ille cōfestim relicto eis aliquanto præsidio, retro abiit. Nec multo pòst eōdē cum maiore exercitu transfretauit, uolēs Mendam atq; Potidæam tentare, ac prius occupare q̄ (quod suspicabatur) Atheniēses tan-

Sciona.

Brasidæ honores.

Mendam.

quam insulæ succurrerent. Et cum nonnihil de proditione transegisset cum his ciuitatibus, & iam rem esset exercturus, interim ad eum ueniunt cum triremi qui inducias renuntiarent: ex Athenien sibus Aristonymus, ex Lacedæmoniis Athenæus. Ita exercitus rursus Toronam reuersus est, & legati renuntiant Brasidæ cõuenta. Quæ quidem uniuersi in Thracia sociis approbauerunt. Aristonymus autem cæteris annuere, Scionios tamẽ negare in fœderibus fore, quos ex dierum supputatione sciebat post iniras inducias defecisse. Brasidas contrà multis uerbis affirmare antea defecisse, nec se urbem uelle tradere. Quæ ubi Aristonymus Athenis retulit, protinus Athenienses in expedito fuerunt Scionæ bellũ inferendi. Sed Lacedæmonij missa legatione, dicere eos fœdera præuaricari, & se pro ciuitate intercessuros, fidem Brasidæ habentes, paratosq; iudicio disceptare. Illi nolle iudicio periclitari, sed primo quoque tempore cum exercitu abire irati, si qui in insulis iam sunt, qui ab ipsis descisc ẽdum censeant, inutili sibi Lacedæmoniorum terrestri potentia confisi. Constabat tamen re uera defectionem fuisse qua ius suum tutabantur Athenienses. Quippe duobus diebus posterius à Scionis descitum est. Itaque facto in sententiam Cleonis decreto de Scionijs capiendis interea mendisq;, cætera omittentes, ad hoc sese præparabant. Atq; interea ab eis Menda deficit, ciuitas in Pallena Erythreorum colonia, quam & ipsam Brasidas recepit, non existimans se iniuste agere, quia per inducias aperte defecissent. Nam erant quæ inuicem Athenienſibus crimini daret & fœderum ruptoribus. Quo magis Mendẽses fuere audaces, tum cognita Brasidæ propensa sententia, tum sumpta ex Scionijs coniectura, quos non prodidisset, tum quod eis pauci cum adessent consci, & ij tunc cunctarentur, non tamen omisissent: sed cũ sibi ipsis timerent ne patefierent, tamen eos qui multi erant, præter opinionem superauissent. Hæc cum protinus Athenienses acceperit, multo magis irritati, se aduersus utranq; ciuitatem instruebant: quorum classis aduentum expectans Brasidas, liberos, uxores que Scioniorum ac Mendensium subduxit in Chalcidicam Olynthum, cum præsidio quingentorum Peloponnensium, totidemq; peltatorum Chalcidensium, præfecto omnium Polydamida. Et isti quidem tanquam propediem uenturis Athenienſibus, recte sane inter se cõmuniter res administrabant.

Brasidas autem interea pariter ac Perdiccas, rursus aduersus Arrhibæum tendunt in Lyncum. Hic quas habebat copias ducens Macedonum & incolarum Græcorum. Ille præter suas Peloponnensium reliquias, Chalcidenses, Acanthios, & ex alijs populis pro cuiusque magnitudine: in summa Græcorum armatorum fere tria milia, equites omnes qui sequebantur, Macedonum cum Chalcidensibus circiter mille, alia Barbarorum manus permulta. Ingressi regionem Arrhibæi, cum Lyncestas ex aduerso castra metatos inuenissent, & ipsi castra ponunt. Cumq; pedites collem è regione suum utrinque haberent, & campum qui interiacebat equites percursarent, pugna inter eos primum equestris commissa est. Deinde Brasidas & Perdiccas, cum Lyncestæ pedites cum equitibus è colle priores processissent, parati ad prælium è diuerso producti & ipsi copijs, conflixerunt. Lyncestæ in fugam uersi sunt, multi interempti, cæteri fugiendo altiora adepti, quieuerunt. Post hæc trophæo erecto, biduum triduumq; substiterunt, opperientes Illyrios, qui à Perdicca mercede cõducti uenturi erant. Verum Perdiccas non subsidere amplius uolebat, sed aduersus Arrhibæi oppida progredi. Brasidas autem respiciens ad Mendam ne quid pateretur, si prius appellerent Athenienses, & quod Illyrij non aderant, non ad progrediendum, sed ad regrediendum paratus animatus erat. Et cum ij inter se altercarentur, nuntiatum est Illyrios Perdicca pacto, cum Arrhibæo esse. Ex quo utrique uidebatur, ob illorum metum hominum bellicosorum esse abeundum. Cumq; propter contentionem nihil esset constitutũ, quonam tendere oporteret, interueniẽte nocte Macedones, Barbarorũq; multitudo, subito timore perculsi, id quod in magnis exercitibus fieri cõsueuit, incertis causis, quod putarent plures aduentare quàm ueniebant, tantumq; nondum adesse, in repentinam fugam se dantes, domum reuerterunt. Et Perdiccam à principio ignarum rei ut reſcio

Inducias ora tores Aristonymus & Athenæus.

Mẽda deficit ad Lacedæmonios.

Olynthꝰ Chalcidica.

Polydamidas.

Perdiccæ unà cũ Brasida in Arrhibæũ expeditio.

Lyncestæ.

Illyrij.

uit coegerunt, antequam Brasidam inspiceret (procul enim sane alter ab altero castra habebant) illinc discedere. Brasidas primo diluculo postquam accepit & abisse Macedones, & Illyrios atq; Arrhibæũ inuasuros, quadrato ipse agmine leui armatura in medium accepta, constituerat abscedere: dispositisq; si quà inuaderetur iunioribus excursoribus, cum delecta ipse trecentorum manu in animo habebat ut postremus discederet, resistendo primis quibusque hostium sese offerentibus: & priusquam illi aduentarent, ut in breui, milites suos adhortatus est:

Oratio Brasidæ ad milites.

NIsi ego suspicarer uiri Peloponenses terrore perculsos, quod derelictus sum, quodq; Barbari & ij permulti in nos tendunt, non ita uos hortarer pariter ac docerem. Nunc quod ad desertionem nostrorum, & ad hostium multitudinem attinet, quæ maxima sunt, uos breui admonitione & hortatione persuadere conabor. Conuenit enim nobis in rebus bellicis strenuos esse, non propter præsentiam sociorum semper, sed uirtutis propriæ causa, neque aliorum multitudine terreri. Quippe qui non ex eiusmodi republica ortum ducitis, in quibus non præsunt paucis multi, sed potius pluribus pauci, nullo alio adepti potentiam quàm uincendo in prælijs. Barbaros autẽ quos nunc inexperti formidatis, scire debetis & ex illis contra quos pro Macedonibus pugnauistis, & ex ijs quæ ego partim cõiectura, partim fama intelligo non asperos fore. Quæcunque enim re uera sunt imbecilla, sed putantur ualida, cum de ipsis documentum ueritatis accesserit, audaciores aduersarios reddũt. Quibus autẽ aliquod utique bonum adest, si quis id non præuiderit, hic in eos ferocior fertur. Isti uero & tardi sunt in ueniẽdo, terrori sunt hominib⁹ imperitis, utpote aspectu multitudinis horrendi, & uociferationis magnitudine terribiles, & inanis illa elatorum armorum crepitatio speciem minarum habet, sed ijdem in conserendis manibus aduersus eos qui ista sustinent, non tales existunt. Neq; enim pudet eos quemadmodum nos Lacedæmonios, cum ordinem nullum habeant, locum deserere dum superantur: quorum fuga eandem quam aggressio honestis gloriam habet, ac pro irreprehensibili re ac forti existimatur. Et cum pugna rerũ domina sit, præcipueq; si cui præbeat cum decore causam conseruandæ salutis, tutius ducunt citra suum periculum terrefacere nos, quàm nobis cum uenire ad manus, id quod antè, q̃ nunc factitauerunt. A quibus quidquid asperitatis impẽdeat, cernitis re quidem modicum, aspectu autem & auditu ferox. Eos cum infesti uenient uos sustinentes, & cum tempus erit, cum decore & ordine rursus uos subducentes, in tutum propere abibitis, cogniturí in reliquũ tempus huiusmodi turbas, ijs qui primum impetum exceperint, ostentare robur, minabũdas eminus ac cunctabundas eadem: si accesseris, cominusq; cõstiteris, strenuitatem celeriter in id ut tuti sint demonstrare. Talibus hortatus Brasidas, copias subducebat. Quo uiso, Barbari multa uociferatione ac tumultu ingruebant, eum fugere opinantes, præuẽtuq; se interfecturos. Sed cum excursores quacunq; illi incidebant obsisterent, & ipse cum delecta manu inuadentes sustineret, ita præter opinionem aduersus primum impetum restiterunt, & deinceps excipiendo eos propulsarunt: sese cum ab illis cessaretur, subtrahentes. At cum in spatiosum uentum est locum à Græcis qui cum Brasida erant, iam procul aberant barbari, quæ pars relicta erat, ut hos insecuta cum ipsis conferret manus. Nam cæteri cursu cõtenderant in fugientes Macedones, quorum ut in quenq; incidebant, trucidauerunt. Idem angusto in regione Arrhibæi inter duos colles ingressu occupato, scientes non aliam esse Brasidæ ad redeundum uiam, iam aduẽtantem illum ad ambiguum uiæ circũsistunt tanq̃ capturi. At iste re cognita, præcipit ijs qui secum erant trecentis, ut in eum quem magis suspicabatur captum iri collem tendentes, quàm possent pro se quisq; celerrimo cursu sine ordine conarentur extrudere Barbaros iam contra uenientes, priusquam maiori illorum accedente multitudine ibi cõcluderetur. Ita Brasidiani eos qui in colle erant aggressi, impetu superant, & reliquus exercitus eõdem facilius concessit. Nam Barbari facta illinc suorum fuga deterriti, & q̃

hos ad fines esse, iamq; euasisse arbitrarent, nō sunt ulterius persecuti. Brasidas autem ubi editiora adeptus est, tutius iter faciens, peruenit eodem die Arnissam primū, quæ erat ditionis Perdiccæ, ubi milites Macedonibus q̄ priores abissent irati, ut in quæq; incidebant inter eundum, uel iuga boum, uel uasa quæ Macedonibus deciderāt: qualia credibile est in nocturno & trepido discessu contingere: iuga quidem soluentes conti derunt, uasa uero sibi uendicarunt. At hinc primū Perdiccas Brasidam sibi hostem esse existimauit, & postea iudicio Peloponnensium in Athenienses non cōsuetum odium gessit: sed cum è grauissimis calamitatibus emersisset, dedit operam ut quoquo modo q̄primum cum Athenienſibus conueniret, & à Lacedæmonijs dissociaretur. Brasidas ex Macedonia reuersus Toronam, offendit Athenienses iam Mendam tenentes: & quia inualidum se ad expellendos iam hostes si in Pallenam transiret, arbitrabatur, ibi subsedit ad urbis præsidium. Nam per id tempus Athenienses exierant auxilio ijs, qui apud Lyncum erant contra Mendam & Scioniam, quemadmodū instructi erant quinquaginta cum nauibus, quarum decem erant Chiæ, ferentibus mille armatos suorum popularium, sagittarios sexcentos, Thracum mercenariorū mille, aliosq; illic sociorum peltatos, Nicia Nicerati, & Nicostrato Diotrephis ducibus. Cū qua classe ex Potidæa profecti, cum iuxta Neptuni templum tenuissent, aduersus Mēdenses iere. Illi & Scioniorum auxiliares recenti cum Peloponnensium præsidio, omnes armati numero septingenti Polydamida duce extra urbem castra habebant super tutum collem. Eò Nicias tramitibus quibusdam euadere cum tentasset, habens secum Methonensiū leuium armatos centum uiginti, Athenienſium armatorū delectos sexaginta cum omnibus sagittarijs, illos ab ipsis uulneratus summouere non potuit. Nicostratus alio lōgiore itinere cum omni reliquo exercitu aggressus in peruiū collem, eò perturbationis uenit, ut pax abfuerit quin totus Athenienſiū exercitus uinceretur. Et cum eo die Mendenses socijq; dedere recusarent, digressi Athenienses castra metati sunt, atq; insecuta nocte Mendenses in urbem cōcesserunt. Postero die Athenienses oram Scionæ præterecti, eius suburbana ceperūt, & agrum quanta ea fuit die populati sunt, nemine eōdem prodeunte. erat enim nōnihil seditionis intra urbem. Et cum proxima nocte trecēti illi Scionij domum abissent, postridie Nicias cum dimidio copiarū progressus ad fines Scioniorum regionē uastauit: & Nicostratus pariter cum reliquis urbem obsedit à superioribus portis, quà itur Potidæam: Polydamidas (ab hac em̄ parte Mendenſibus auxiliaribusq; intra murum arma posita erant) eos tanq̄ ad pugnam instruebat. Et cū ad exeundum Mendenses hortaretur, eiq; è populo quidam seditioſe contradiceret, & ne exitum negaret, neq; belligerare oportere, & ipse hominem ut cōtradicebat manu abripuisset atque perturbasset, indignatus è uestigio populus sumptis armis tendit in Peloponnenses, & in eos qui cū illis populo aduersati essent: & impetu dato uertit in fugam, tum ob repentinum certamen, tum ob metum Athenienſiū, quibus portæ fuere præfractæ. Quippe Peloponnenses suspicabantur illos ab aliquo præmonitos in se ipsi iam antea tenebant. Athenienses aūt (iam em̄ Nicias erat reuersus) ante urbem stabant, cum omnibus copijs irrūpentes, ueluti ui captam (ut quæ non ex cōuento aperta fuisset) diripiūt, ut uix eos cohibere potuerint duces ne & homines trucidarent. Post hæc iussere Mendenses, pristino ritu remp. administrarent, ut de ijs per se supplicium sumerent, quos esse seditionis autores censuissent. Eos autem qui in arce erant, cōclusos serunt, muro utrinq; ad mare pertingenti, & in eo imposuere præsidium. Potiti ijs quæ circa Mendam sunt, aduersus Scionam tendunt. Obuiam prodeuntes oppidani cum Peloponnensibus, in difficili ante urbem tumulo cōsidunt: quem nisi caperet hostis, urbem circūuallare non poterat. Eum Athenienses strenue aggressi, derrusisq; pugna qui occurrerunt, castra ponunt, trophæum statuunt, oppidum cōcludere parant. Nec multo pōst cum in eo iam opere occuparentur, auxilia quæ in arce Mendæ obsidebantur, superatis qui ad mare erant custodibus, noctu abierunt. Quorum pleriq; fu-

Perdiccas à Pelopon. dissociatus, Athenienſibus iungitur.

Lyncus oppi.

Nicias. Nicostratus.

Mēda ab athenīēsibus occupatur.

glentes per hostium castra obsidentium Scionam intrauerunt. Ea circumuallata, Perdiccas per caduceatores cum Athenienſium ducibus fœdus init, odio Brasidæ contracto obreditum ex Lynco, iam tum statim rem transigere orsus. Etenim comparata apud Thessalos externorum manu, quorum primoribus semper fuerat usus simul Niciās, postq̄ inter eōs conuenit, iubent ut aliquid insigne pro Athenienſium tutela faceret, simul sua sponte, q̄ nollet amplius in suam regionem uenire Peloponnenses, prohibuit Ischagoram Lacedæmonium (is nanq; tunc exercitum terrestri itinere deductus ad Brasidam erat) ne cum copijs impedimentisq; transiret, ita ut ne Thessalos quidem illi tentarent. Ipse tamen Ischagoras & Amenias & Aristeus, ad Brasidam peruenerunt, à Lacedæmonijs missi ad res inspiciundas, eductis è Sparta secum adolescentulis, cum leges id uetarent, qui ciuitatibus præficerētur, ne ea res quibus unq; committeretur. Et præfecerunt Amphipoli Clearidam Cleonymi, Toronæ Telidam l lege-sandri. Eadem æstate Thebani muros Thespiensium (crimini dantes q̄ sentirēt cum Athenienſibus) diruerūt, id quod semper quidē uoluerant: sed tunc facilius fuit, quo niam in pugna cum Athenienſibus commissa, omnis eorum iuuentutis flos erat extinctus. Templum quoq; Iunonis eadem æstate apud Argos deflagrauit, Chryside sacerdote cum ardētem quandam lucernam coronis appo suisset, illic ita soporata, ut incensa omnia atq; flagrantia non sentiret: propter quod Argiuos uerita, protinus in Philuntem nocte confugit. Argiui ex lege quæ apud eos est promulgata, aliam instituēre sacerdotem nomine Phaenidē, cum octo annos huius belli Chrysis præfuisset, & dimidiatum quidō profugit. Et Sciona iam extremo æstatis undiq; muris concluſa est: quibus impoſito Athenienses præsidio, cum cætero exercitu abierunt. Insequens hyems apud Athenienses atq; Lacedæmonios quieta mansit propter inducias. Mantinei uero ac Tegeatæ cum suis utrinq; socijs apud Laodicū terræ Orestidis cōflixerunt, an ceps q̄ uictoria extitit. Nam altero utriq; cornu in fugam uerso, trophæa fixerunt, ad Delphos spolia miserūt, cum multis utrinq; cæsis adhuc dubio Marte pugnantes nox diremisset. Tegeatæ illic pernoctantes, statim trophæum excitarunt: Mātinei cum in Bucolionem discessissent, idem posterius è regione fecerunt. Exitu eiusdē hyemis, appetente uere, Brasidas Potidæam tentauit. Noctu enim adiens, scalas admouit: hactenusq; hostem latuit. Nam tintinabulo allato, sic incassum ante ipsius proditoris rediitum admotæ sunt scalæ: & cū statim sensisset hostis, Brasidas priusquam accederet, raptim retro reduxit exercitum, luce nō expectata. Et hyems exiuit, annusq; nonus belli quod Thucydides conscripsit.

Perdiccæ cum Athenien. fœdus.

Ischagoras. Aminias. Aristeus.

Thespiensium muri diruti.

Iunonis templum deflagratum.

Chrysis sacrificā. Phaenis sacerdos.

Scionā muris concluſa.

Laodicum.

Tegeatæ.

Mantinei.

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER QVINTVS.

10. Anni initiū

INSEQVENTI æstate, fœderū annua dies quæ ad Pythia usq; processerat, exijt. Per quas inducias Athenienses è Delo Delios summouerunt, rati illos ex uetusta quadā causa non esse castos ad sacra faciēda, & hoc sibi restare expiationis, de qua superius à me cōmemoratū est, quasi sublatis defunctorū monumētis id rite faciētes. Delij uero Atramytteū in Asia ut quisq; adibat, eis locum dante Pharnace, incoluerūt. Cleon post exactas inducias, cum triginta nauibus ducens peditum urbanorum mille & ducentos aut matos, cum equitibus trecentis ac socijs pluribus in prouinciā Thraciæ, cum ad hoc Athenienses induxisset, traiecit. Et cū Scioniam primū tenuisset iam expugnatā, sumptis illinc psidiarijs armatis, in portum Colophonijs nauigauit, nō admodū ab urbe Toronæa distante. Vbi certior factus à trāsfugis neq; Brasidā intus esse, & qui essent, impares fore ad resistendū, terrestri itinere ad urbē tendit: & decē nauibus ad circumundum portū dimissis, ante omia pergit ad munimenta, quæ Brasidas urbi circunderat uolēs includere suburbana, & diruto ueteri muro unā efficere urbē. Adortis ea Athenienſibus, Pasitelidas Lacedæmonius dux cū eo q̄d aderat psidio succurrens, resi-

Atramytteū.

Cleonis expeditio.

Scionia ab Athen. recuperata.

Pasitelidas.

ſtebat. Sed cum repelleret, & pterea timeret ne ue naues quæ circũmiſſæ erãt, circuito portu deſertam urbẽ occuparent, ne ue in muro qui expugnabat, ipſe caperet, eo reſecto ad urbem curſu cõtendit. Verũ & Athenienſes claſſici nauibus egreſſi, urbẽ priores receperũt: & inſecutus cũ uociferatione peditatus quã ſubrutus uetus murus erat, irrupit, ac Lacedæmoniorũ Toronæorũq; alios q repugnabant, ſtatim interemerũt, alios uiuos ceperunt, inter ꝙs & Paſitelidã ducem. Braſidas aũt Toronen ille quidem ad ſuccurrendũ profectus eſt, ſed in uia certior de expugnatiõe factus, redijt, ꝓuenturus hoſtem, niſi. xl. ferme ſtadijs ſerior fuiſſet. Cleon atq; Athenienſes trophæa duo erexerunt, unum añ portum, alterũ ante muros: uxoribusq; ac liberis Toronæorũ in ſeruitutem arreptis, ipſos atq; Lacedæmonios, & ſi qs alius Chalcidẽſium aderat, cunctos ad DCC. numero Athenas miſerũt. Quorũ Lacedæmonij ex fœderibus poſtea initis remiſſi ſunt, cæteri ab Olynthijs accepti, totidẽ uiris ꝓmutati. Per idẽ tempus & Boeotij Panactum muro in cõfinijs, q erat Athenienſiũ, proditione ceperũt. Et Cleon impoſito ꝓſidio Toronæ ꝓfectus, Athõ prope ad Amphipolim uſq; ꝓnauigauit, & Phæax Eraſiſtrati filius cũ duobus collegis ab Athenienſibus p legato miſſus in Italiam atq; Siciliam, duabus cũ nauibus tranſmiſit. Nam Leontini Athenienſibus è Sicilia reuerſis, poſt cõuentionẽ cũ multos in ciuitatẽ aſcripſiſſent, & plebs agrũ uiritim diuidere haberet in aĩo, id ſentientes ij q potentes erant, Syracuſanis accitis plebẽ eiecere, & ea paſſim errabunda dedẽtes ſe Syracuſanis, urbẽq; deſerentes, ac deſolãtes habitacula, Syracuſas ut ciues cõmigrarunt. Quorũ nõnulli diſplicente ſibi facto, relictis Syracuſijs, Phoces cum quendã urbis ſuæ, noĩe Phoces cepere, & arcẽ in Leontino agro ualidã, noĩe Bricinnias, ad ꝙs ꝓmulti exulãtis plebis ſe cõtulerunt. Et ꝓ muris ſtantes belligerabant. Hoc cũ audiſſent Athenienſes, Phæacẽ miſerunt, ſi q modo perſuaſis ſuis q ibi erant ſocijs, & alijs ſi poſſet Sicilienſibus, cõmuniter tanq; aduerſus ꝓficiſcentem Syracuſanorũ potentiã, ſumptis armis liberarent populũ Leontinũ. Phæax ubi aduenit, inductis Catanæis atq; Acragãtinis, quia apud Gelã res ei è cõtrario eueniebat, ad cæteros non perrexit, intelligẽs haudquaq; ſe illos perſuaſurũ: ſed rediens ꝓ Siculos Catanam, & in tranſitu Bricinnias ueniẽs, adhortatusq;, diſceſſit. Is tũ & cũ in Siciliã trãſmiſit, & ruſus cũ redijt, apud Italiã cum nõnullis ciuitatibus de amicitia Athenienſiũ ſermonem habuit: atq; cũ Mamertinis apud Locros agentibus, q relegati erant, cũ poſt Sicilienſium pacificationẽ orta inter Mamertinos ſeditione, ab aduerſa factione accitis Locrẽſibus eiecti eſſent, factaq; aliq; ꝺ̃u Meſſana Locrẽſium. Hos itaq; Phæax illuc receptus, niſi læſit, quia cũ Locrenſibꝰ tranſegerat Athenienſiũ noĩe. Soli cm̃ oĩm ſocioꝝ in recẽſione Sicilienſiũ fœdus abnuerant cũ Athenienſibus, ne tum quidẽ amiſſuri, niſi bello aduerſus Itones & Melæos occupati fuiſſent, finitimos ſuos atq; coloniã. Et Phæax quidẽ aliquanto poſterius Athenas rediit. Cleon aũt ſoluens à Torona Amphipolim uerſus, Stagiraꝝ ab Eione ꝓfectus, inuadit Andrioꝝ & Galepſum Thaſioꝝ coloniã. Sed illa nõ expugnata, hanc expugnat: miſſiſq; ad Perdiccã legatis, ut cũ copijs ex iure ſocietatis ad ſe ueniret: miſſis itẽ alijs in Thraciam ad Pollen Odomantoꝝ regẽ, qui ꝙplurima Thraces mercede cõduxerat, ipſe apud Eionem ſubſedit hos expectãs. Hæc Braſidas cũ accepiſſet, & ipſe inſedit è regione Cerdyliũ, qui eſt locus Argilioꝝ transitu editus, haud ſane diſtans ab Amphipoli, unde oĩa ſubijciebant oculis, adeo ut ne lateret quidẽ, Cleon (id qđ facturus expectabat) prodiẽs cum exercitu ur aduerſus Amphipolim aſcẽderet, hoſtiles copias præ ſuis ꝓſentibus cõtemnens. Inſtruxerat autem Braſidas Thracum mercede cõductos. M. D. & Edones quos oĩes euocarat, peltatos atq; equites hũs Myrcinioꝝ & Chalcidẽſium, præter eos quos apud Amphipolim peltatos mille, in ſumma ad. xii. peditum armata, & equites Græcorum trecentos. Hos cum haberet, Cerdylium cum mille quingentis inſedit, cæteris intra Amphipolim cum Clearida inſtructis. Cleon tantiſper otium tenuit, dum id quod Braſidas exſpectabat facere coactus eſt. Nam ægre milites ferebant mãſionem, reputabantq; quantæ imperitiæ atq; ignauiæ duci ſuo eſſet, cum Braſida tantæ peritiæ atq; audaciæ uiro

Torone capitur.

Panactum.

Phæax. Leontini.

Phoces. Bricinnias.

Catana.

Meſſana fit Locrenſium.

Itones. Melæi.

Stagirus.

Polles rex.

Cerdylium.

Braſidæ copiæ & peritia.

Cleonis ignauia.

Ad hæc, inuiti domo cum eo uenerant. Hanc muſſationem gliſcere cum animaduerteret Cleon, nolens ipſos q in eodem deſiderent loco, grauari, cõtractos educit, uſus eadẽ ratione qua apud Pylum: quæ quia proſpere ceſſerat, aliquid ſe ſapere opinabat. Etenim neminem ſperabat ad pugnãdum ſibi obuiam exiturum: quin potius ad inſpiciendum locum eſſe dixit aſcẽdere: maiorem tamen apparatũ expectabat, non ut tutò ſi ad hoc cogeret pugnaturus ſuperaturusq;, ſed ut circundato exercitu urbem expugnaturus. Cum ueniſſet, & ualido in colle ante Amphipolim exercitum collocaſſet, ipſe cõtemplabatur Strymonis reſtagnationẽ, & urbis ſitum. Thraciam uerſus quãd modũ ſe haberet, exiſtimans ſibi qñcunq; liberet abſcedere licere abſq; certamine. Etenim nemo neq; ſuper muros cõſpiciebatur, neq; egredi portis, quæ & clauſæ omnes erant. Adeo ſibi peccaſſe uidebatur, q etiam cum machinis non ueniſſet: poſſe em̃ urbem, q deſerta eſſet, capi. Braſidas ſimulac Athenienſes mouiſſe cognouit, & ipſe deſcendens è Cerdylio Amphipolim intrat: nullamq; eruptionem, nullam q inſtruendi agminis aduerſus Athenienſes ſignificationẽ facit, diffiſus copijs ſuis quas impares hoſti putabat, nõ numero, nam propemodũ pares erant, ſed ornatu. Nam in ea expeditione militabat Athenienſiũ flos, & Lemnioꝝ Imbriorumq; robur. Itaq; artem aggreſſurus adhibet, quod uidelicet ſi numerum ſuorum & quãtum neceſſarium erat armatorum oſtendiſſet, haud arbitrabatur magis proficere, quàm ſi improuiſus eſſet ac uere contemptus. Igitur delectis ibi armatis centum quinquaginta, ac traditis Clearidæ cæteris, cõſtituit adoriri priuſquam abirent Athenienſes, ratus non perinde illos, ſi diſcluſi fuiſſent, recepturos, ſi quæ ſibi ſuperuenirent auxilia. Verũ milites adhortari, cõſiliumq; ſuum aperire uolens, aduocatis oĩbus, in hunc modum diſſeruit:

Braſidas Amphipolĩ adit.

Oratio Braſidæ ad milites.

VIRI Peloponnenſes, quoniam ex ea terra profecti uos, quæ propter generoſitatem libera ſemper extitit, & quia Dores cũ Ionijs dimicaturi eſtis, quoꝝ ſuperiores eſſe cõſueuiſtis, ſatis erit paucis rem aperire. Docebo uos quonam modo irruptionem facere deſtino, ne q cum paucis, non cũ uniuerſis mihi periclitandum duco, uobis imbecillitatẽ uirium interpretantibus formidinem præſtet. Hoſtis em̃ quantũ conſpicio contemptu noſtri, quos nõ putat in ſe ad pugnam progreſſuros, locũ conſcẽdit: & nunc ad ſpectaculũ conuerſus, nullo ordine ſecurus agit. Quæ peccata hoſtiũ quiſq; optime animaduerterit, & pro ſuis etiã uiribus aggredit, non id faciẽs ex aperto & inſtructo cõtrà agmine magis q ex præſenti opportunitate, huic plerunq; feliciter ſuccedit. Atq; hæc belli furta honeſtiſſimã gloriã obtinent, per quæ præcipue quis hoſtem fallens, ſummo amicos afficiat commodo. Ergo dum imparati adhuc cõfidunt, dumq; abeundi potius q manendi (quantum mihi uideo) animum habent, in hoc eoꝝ ancipiti cõſilio priuſq; ſententiam cõponant, ego cũ his quos habeo occupabo, in medio eorum agmen ſi potero incurrens & irruens. Tu Clearida mox ubi me iam inſiliſſe conſpexeris, atq; terrentẽ illos conijcies, tunc uero patefactis repente portis ꝓdeas cũ iſtis qui tecum ſunt Amphipolitanis ac ſocijs, annitereq; q feſtinatiſſime te immiſcere. Sic em̃ ſpero ꝓcipue eos territum iri: qm̃ terribiliores ſunt hoſti qui interueniunt pugnæ q ipſi pugnantes. Et quod ad te attinet, ut Spartiatã decet, uiꝝ te egregiũ præſta, & eũ uos ſocij ſtrenue ſequamini, exiſtimantes id demũ eſſe bene bellare, ut uelis, ut erubeſcas, ut ducibus pareas: atq; hodierno die fore ut aut liberi exiſtatis, ſi ſtrenue geſſeritis, et ſocij Lacedæmonioꝝ uocitemini, aut Athenienſiũ ſerui duriore etiã q pertuliſtis ſeruitute: cæterisq; Græcis q minus liberi fiant impedimento ſitis: ſi etiã optime rem geſſeritis, ſine captiuis tm̃ ac cæde hoſtiũ. Sed neq; uos inſtrenui ſitis, cũ ſciatis q̃tis de rebus certamen eſt, & ego oſtendã me non magis poſſe alios adhortari eminus, q̃ gratuiter ipſe cominus agere. Hactenus locutus Braſidas, tum ſeſe ac exercitũ ꝓparauit, rurſumq; alios cũ Clearida ad portas quæ Thraces uocant, & quemadmodũ dictũ eſt erũperent collocauit. Verũ quia à Cerdylio deſcendens, fuerat & in urbe quoq; cõſpicua rem diuinã faciens, atq; immolans extra urbem circa templũ Palladis conſpectus, hoc

Thraces portæ.

Cleoni nuntiatum est. Processerat aũt tunc Cleon ad spectaculum, quia & omis hosti lis exercitus intra urbem subiiciebat oculis, & sub portis uestigia multa equoꝝ atq; hominũ exeũtium notabant. Hæc cum audisset, eò perrexit: atq; ubi rem agnouit, iubet colligi uasa ad proficiscendum, q; scilicet nollet pugna decernere, priusq; sibi ueniret auxilia, q; arbitraretur fugam se antecapere posse: edicitq; abeuntibus ad finistrũ cornu, tanq; agere id solum liceret, ad Eionem se subducerẽt. Verum ubi hoc lente agi uisum est, cõuerso ipse dextro cornu, & nuda hostibus præbens, abducebat exercitum. Cum interim Brasidas ubi opportunitatem adesse cognouit, & Atheniẽsium mouere castra, ad eos inquit qui secum erant aliosq;: Isti nos non expectant, indicio est motus lanceaꝝ atq; capitum: in hoc quicunq; agunt, ñ haud cõsuerunt expectare inuadentes. Sed nunc aliquis mihi portas quas dictum est patefaciat, & præstanti animo q̃ celeri me irruamus. Sub hæc per portas, & eas quæ sunt super uallum, per q; primas (longe qui tum erant muri) egressus, cursu cõtendit recta uia ubi nunc per maxime ardua loci

Athenienſium fuga. cuntibus trophæum uisit. Atq; circa medium agmen adortus Athenienses iam terre tos, & sua cõfusione inuadentes audacia in fugam uertit. Et Clearidas ubi præeptum erat, cum exercitu Thracibus egressus portis infertur. Ex quo cõtigit ut ex inopinato ac repentino Athenienses utrinq; perturbarent, utq; finistrum eoꝝ cornu Eionẽ ucre

Brasidas uulneratur. sus, sicuti progressum erat, dissipatum fugam faceret, & hoc iam fugiẽte Brasidas cum in dextrum ingruit, uulneraret: quem cadentem cum Athenienses non animaduertis sent, sui qui proximi stabant, sublatum asportarunt. Eoq; magis dextrum Athenien

Cleonis cædes. um cornu perstitit. Cleon ut primum nõ expectandum sibi cõstituit, statim in fugã ceptus est, à Myrcinio peltato interfectus. Qui uero cum eo fuerant armati, cõuersi in hostem, sup tumulũ bis ter' ue assilienti Clearidæ restiterunt, nec prius cesserunt q̃ Myrcinioꝝ Chalcidensiũq; equitatus ac peltati circunsistentes atq; iaculis incessentes, in fu

Athenienſes in fugam uertuntur. gam eos uertunt. Ita uniuersus Athenien sium exercitus iam diffugiens, ægre uarias in mõtibus uias intendit: & quicunq; cæsi nõ sunt, aut à principio dũ manus conserunt, aut ab equitatu Chalcidẽsium atq; peltatis, Eionem se receperunt. Brasidas cum eum

Brasidæ mors sui è prælio subtraxissent, in urbem perlatus adhuc spirans, cognouit quidem suos ille uicisse, sed nõ multo post deficiẽs expirauit. Reliquus exercitus cum Clearida perfec

Brasidæ honores. tus hostẽ, ubi redñt, cæsos spoliauit, trophæũq; erexit. Post hæc uniuersi socñ Brasidã sub armis comitati, publice sepelierunt intra urbẽ ante foꝝ q̃d nunc est. deinde Amphi politani monumentum eius circunstantes, tanq; heroi fanum dedicarunt, honores ti

Agnonis monumentum. buerunt, certamina & anniuersalia sacrificia, coloniam quoq; uelut deductori ascripse runt, deiectis Agnonis ædificiis, & si quæ ædes in illius memoriã futuræ erant, tũ Brasidam liberatorẽ suum extitisse arbitrantes, tum ob p̃sentem Athenien siũ metum, Lacedæmoniꝝ societatẽ demerentes. Nam eosdem honores habere Agnonẽ, neq; ita es utilitate ipsoꝝ erat, neq; ita iucundũ propter hostilitatem Atheniẽsium, quibus tam mortuos reddiderunt: quoꝝ numerus ad sexcentos fuit, hostium aũt septem: q̃m non iustum prælium extitit, sed potius ex huiusmodi casu, & incusso prius metu. Subla

Rhamphias. Autocharidas Epicydidas. Heraclea. mortuis, illi domũ nauigauerunt: qui cum Clearida erant, rem Amphipolitanam con stabilierunt. Per eadẽ tempora sub extremum ætatis, Rhamphias & Autocharidas & Epicydidas Lacedæmoniñ, in prouinciã quæ erat in Thracia, trãsportarunt n õgẽ tos in supplementũ armatos: & cum Heracleam quæ est in Trachine peruenissent, quæ eunq; non probe se habere uisa sunt, eis cõstiterunt. Quibus ibidem agentibus, præ

Pierius mons. lium hoc gestum est, æstasq; excessit. Initio autem statim hyemis, ñ qui cum Rhamphia erant, ad Pierium usq; (qui est Thessaliæ mons) progressi sunt: sed inhibiti à Thessalis, & præterea morte Brasidæ ad quem copias ducebant, domum reuerterũt, putantes haudquaquam iam tempus esse, cum & Athenienses uicti abissent, nec ipsi idonei forent qui aliquid eorũ conficerent, quæ Brasidas animo agitasset: cum præsertim scirent quando domo exissent, Lacedæmonios fuisse propensiores ad pacem. Etiam cõgit, ut sedm pugnã quæ ad Amphipolim gesta est, & Rhâphiæ regressum, neutri amp

plius quippiam belli attingerent, ad pacem magis spectantes. Athenienses quidem, q; calamitatem acceperant apud Delium, & paulo pòst rursus ad Amphipolim, neq; iam firmam uirium spem habentes ut antea, qua cum fœdera expectarant, meliori se futuros cõditione, præsenti prosperitate cõfisi. Præterea & reformidabant socios, ne propter ipsoꝝ clades elati citius deficerent: & pœnitebat eos, q; post rem bene gestam ad Pylum nõ pacificauissent. Lacedæmoniñ uero, q; secus atq; opinati fuissent, sibi in bello successerat, cuius paucos intra annos putarant potentiam se Athenienſiũ deleturos, si terram illoꝝ depopularentur. Accepta autem ad Pylum clade, qualis nulla prius in Sparta, & iis qui è Pylo ac Cytheris prodibant, regionẽ latrocinio infestantibus, & seruis ad hostem transeuntibus, & iis qui supererant assidue suspectis, ne quid noui sicut prius molirentur, solicitati ad præsentem statum ab iis qui fugissent. Huc accedebat, q; fœdera tricennalia cum Argiuis percussa in exitu erant, nec alia uolebant illi ferire, nisi terra Cynuria sibi restitueretur. ut putarent Argiuis se & Athenienſibus pariter, impares ad belligerandum. Eo quidem magis, q; nonnullas habebant suspectas in Peloponeso ciuitates, ne deficerent ad Argiuos, prout & factum est. Hæc igitur utriq; animo uersantibꝰ uisum est de pactionibus agẽdum, nec Lacedæmoniis minus defide rio recipiendi captiuos ex insula, quippe qui erant cum Spartiatæ atq; primores, tum uero ipsorum propinqui. Eoq; iam inde ex quo capti fuerãt, transigi cœptum est. Sed Athenienses elati animo, nõdum uolebant æquis cõditionibus finire bellum. Eosdẽ apud Delium clade affectos gnari Lacedæmoniñ tunc id magis admissuros, confestim annuas fecere inducias, quibus eos oportebat coire de ampliori tẽpore consultaturos. Postea uero q̃ ad Amphipolim ab Athenienſibus male pugnatum est, & Cleon atque Brasidas mortem oppetiere, qui præcipue è diuerso paci aduersabantur: Brasidas quidem q; prospere bellaret, & ob id honores assequeretur: Cleon autem q; inquiete ciuitatis credebat se in sceleribus committendis manifestiorem fore, & minus habiturum fidei in obtrectando. Multo magis hoc exoptabant, & ante omnes duo in sua utriq; ciuitate ad principatum properãtes, Pliſtoanax Pausaniæ Lacedæmoniorum rex, & Nicias Nicerati, in re militari eorum qui tunc erant longe elatissimus. Hic quidem, q; in eo in quo nihil dum damni fecissent, uolebat operæq; pretium putabat tueri felicitatem, & cum cæteros ciues, tum uero se laboribus impræsentiaꝝ uacare, & nomen posteritati relinquere, q; nusquam de republica male meritus esset. Quod ita demum arbitratur contingere, si nihil periculi foret, & si quis se q̃minimum fortunæ committeret, & fugam periculi pace præstari: Ille autem, q; ab inimicis insimulabatur de reuersione ex Attica, & quasi ob hanc culpam ista cõtingerent, quoties aliquid eladis accipiebant, à Lacedæmoniis ei semper inuidia fiebat. Etem insimulabatur q; cum Aristocle fratre uatem quæ ad Delphos erat, persuasisset ut Lacedæmoniis ad petẽda oracula eò missis, hæc plerunque responderet: Ioue sati semidei prolem ex alieno solo in suum reducere, alioqui argenteo arare uomere. Eandem quoque aliquanto pòst tempore, ut Lacedæmonios hortaretur ad se reducendum in Lycæo exulantem propter suspicionẽ acceptorum munerum, ob reditum illum ex Attica, & dimidiatas ædes templi Iouis metu Lacedæmoniorum tunc inhabitantem, undeuicesimo regni sui anno reducendum, eiusmodi choris atque sacrificiis quibus prosequi reges instituerũt, cum primũ Lacedæmona condidere. Hac igitur offensus criminatione Pliſtoanax, simulq; q; existimabat tum nihil in pace aduersi cõtingere, ubi Lacedæmoniñ suos recepissent, tũ haud quaquam se inimicorum inuidiæ obnoxium fore, cui semper obnoxiñ sint necesse est principes in ciuitate belli tempore, propter eius detrimenta conuentionem præoptabat. Eamq; per hyemem in colloquium itum, & iam instante uere apparatus à Lacedæmoniis palàm agitabatur per ciuitates, denuntiãtibus tanquam ad munitiones faciendas, quo magis exaudirent Athenienses. Et ubi in cõciliis multa sunt utrinq; iura allata, ita cõuentum est ut pax fieret, utriq; ea quæ bello effẽt parata reddẽtibus, sed Athenienſibus Niſæam retinentibus. Nam cum Platæam repeterent Athenienses, & eam

Cynuria.

Cleon. Brasidas.

Pliſtoanax.

Criminati Pliſtoanacta dela ta.

Argenteo arare uomere.

De fœderibus agitur.

se ui cepisse Thebani negarent, nec oppidanis prodentibus sed dedentibus, idē de Nisæa & illi dicebant. Tunc aduocatis Lacedæmonij sociis, præter Bœotios atq; Corinthios, Eleosq; & alios Megarenses (his enim quæ fiebant haud placebāt) decreto pacto de bello finiendo, fœdus inierunt, percusserūtq; cum Athenienſibus, quod Athenienses apud illos iurando comprobarunt. Fœdera fecere Athenienses ac Lacedæmonij cum sociis in hæc uerba, per ciuitates rata iureiurando sunt habita:

Fœderū initorum uerba.

Fœdera inter Lacedæmonios & Athenienses.

QVOD ad templa publica pertinet, licere quicunque uelit tuto ire, consulere, consultores mittere more maiorum terra & mari. Phanum uero ac templum Apollinis quod est apud Delphos, ipsos uti suis legibus, uectigalibus, iudicijs, suaq; ac nique terra more patrio. Esse porro fœdera annos quinquaginta Athenienſibus ac Lacedæmonijs & utrorunque sociis, pura & innoxia, uel terra uel mari. Nec licere armis inferre detrimenti causa, neque Lacedæmonijs neque Athenienſibus eorum ue sociis, ulla uel arte uel machinatione. Si quid inter eos cōtrouersiæ existat, iure agant & iureiurando, de quibuscunque conuentum est: reddentibus Lacedæmonijs ac sociis Amphipolim Athenienſibus: licere tamen ciuitatibus, quascunque Lacedæmonij tradiderint Athenienſibus, abire quò libeat suis cum facultatibus. Eas uero quas Aristides tributarias fecit, liberas esse. Item non licere Athenienſibus atque sociis nocendi gratia luc ferre arma, si tributum pendant pacti icta fœdera. Sunt autem hæ, Argilus, Stagirus, Acanthus, Scolus, Olynthus, Spartolus. Nec socias esse alterutris, aut Lacedæmonijs, aut Atheniēſibus. Quod si eas induxerint Athenienses, ut uelint esse sociæ, licere eis facere. Non tamen Cyuernæos, & Sanæos, & Singæos suas ipsorum urbes incolere, quemadmodum Olynthij & Acanthij, Lacedæmonij ac socij, Panactum Athenienſibus, & inuicem Athenienses Coryphasiū illis, & Cythera, & Methonen, & Pteleum, & Atalantam, & quoscunq; Lacedæmoniorum captiuos in carceribus, uel apud Athenas, uel alibi intra suam ditionem haberent reddentibus: necnon eos quos capta gnatione Scionæ cepissent Peloponnensium, & quicunque ex sociis Lacedæmonios apud Scionam essent, & quoscunque Brasidas eò misisset: si quis denique Lacedæmoniorum socius Athenis, uel alibi ut imperium teneant, in carceribus esset, missos facientibus Lacedæmonijs, præterea ac sociis reddentibus quoscunque haberent, hunc modum, Athenienſium sociorum ue. Quod autem ad Sciones attinet & Toronæos & Sermylios, & si quam aliam ciuitatem haberent Athenienses, consultaturos, deq; his ciuitatibus quidquid sibi uideretur. Eosdem iusiurandum apud Lacedæmonios eorumq; socios per ciuitates iuraturos, & utrosq; alteris domesticum iusiurādum, quod apud utranq; ciuitatem maximū est: quod quidem hoc sit: Sto his pactionibus & his fœderibus iuste & pure. Sit Lacedæmonijs ac sociis in hunc modum erga Atheniēſes iusiurandum. Id autē quotannis renouari ab utrisq;, & titulos lapideos erigi in Olympiis, in Pythijs, in Isthmo, & Athenis intra urbē, & Lacedæmone in Amyclæo. Si quid autē alterutris in mentē non uenit, & si quid rationibus discussum æquū utrisq; uidebitur. Athenienſibus ac Lacedæmonijs sub tempus fœderum præsidebat ephorus Pliſtolas, mensis Artemisii quarto ante finem die. Illum die. Athenis præsidebat Alcæus mensis Elaphebolionis sexto ante finem die. Iurarunt aūt & fœdus pcusserūt, ex Lacedæmonijs Pliſtolas, Domagetus, Chionis, Metagenes, Acāthus, Daithus, Ischagoras, Philocharidas, Zeuxidas, Antippus, Tellis, Alcinadas, Empedias, Menas, Lamphilus: Ex Athenienſibus Lampon, Isthmionicus, Nicias, Euthydemus, Procles, Pythodorus, Agnon, Myrtilus, Thrasycles, Theogenes, Aristocōtes, Iolcius, Timocrates, Leon, Lamachus, Demosthenes. Hæc fœdera icta sunt sub extremum hyemis simul & initium ueris, statim ab urbicis Dionysiis, decem solidis annis, & pauculis diebus à prima in Atticam incursione, & ab huius belli principio. Velim autem quis mihi confideret ad fidem habendam temporatius, quam aut quoslibet alicubi magistratus, aut recēsionem aliquos ex aliqua digni-

Ciuitatū noīa ab Aristide tributo adactarū

Iusiurandū domesticū Atheniensiū & Lacedæmoniorū

Pliſtolas.

Fœderis percussores.

tate nominum res gestas significantium. Non em̄ exacta res est, exponere quibusnam uel ineuntibus uel gerentibus magistratū, ut quidq; gestum est, sed per æstates & hyemes distinguere, quemadmodum feci. Vnde comperiet uim anni in duo media diuidens, decem æstates & totidem hyemes habuisse superius bellū. Lacedæmonij captiuos protinus qui penes se erant, missos fecerūt: nam sortiti priorem locum erant reddendi quæ haberent. Miserunt'q; in Thraciam ad suam prouinciam legatos, Ischagoram & Menam & Philocharidā, ut Amphipolim traderent Athenienſibus, atq; alij fœdera quemadmodum conuenerat, de singulis rata haberent. Quod tamē illi facere abnuerunt, arbitrantes ea nequaq̄ sibi utilia esse. Ne Clearidas quidem urbem tradidit, gratificari uolens Chalcidenſibus, q; negaret se posse tradere istis inuitis. Verum proprio ipse cum legatis illinc in Lacedæmonem uenit ad se purgādum, si accusaretur ab ijs qui cum Ischagora fuerant q; non paruisset: & præterea ad cognoscendum, si quid posset fœdus immutari. Sed cum comperisset id cōprobatum esse, celeriter redijt, mittentibus eum Lacedæmonijs, atq; iubentibus præcipue ut urbem traderet: sin minus, quicunq; ibi forent Peloponnenſes educeret. Cæterum Lacedæmonij cum apud eos socij essent, & iussi rata habere fœdera, negarēt eadem qua prius causa se illa habituros rata, nisi aliquatenus æquiora fierent, hos non audientes dimiserunt, ipsi cum Atheniēſibus societatē fecerūt, rati Argiuos qui missis Ampelida & Licho fœdus inire recusassent, non acres hostes sine Athenienſibus fore, & cæterā ferè Peloponesum quieturam: alioqui si liceret, ad Athenienses accessuram. Præsentibus igit̄ Athenienſiū legatis, habitisq; colloquijs, conuentū est, societasq; cū iureiurando inita hæc his legibus:

Societas inita inter Lacedæmonios & Athenienses.

SOcij erūt Lacedæmonij annos quinquaginta. q; si qui hostes agrum inuaserint Lacedæmoniorum, eisq; noxam fecerint, opem ferant Athenienses quocunq; modo, & quantam maximam poterūt. Si idem hostes agrum uastauerint, pro hoste sit illa ciuitas Lacedæmonijs & Athenienſibus, afficiaturq; ab utrisq; damno, & ab utrisq; pariter hoc bellum deponat̄. atq; ista fiant iuste & impigre & pure. Item si qui hostes terram Athenienſium ingrediant̄, noxamq; fecerint, Lacedæmonij opem ferant quocunque modo, & quantam maximā possunt. Si agrū idem uastauerint, pro hoste sit illa ciuitas Lacedæmonijs & Athenienſibus, afficiaturq; ab utrisq; damno, & ab utrisq; pariter hoc bellum deponat̄. atq; ista fiant iuste & impigre & pure. Quod si seruitus impendeat Lacedæmonijs, opitulentur Athenienses omni ui quoad poterunt. Hæc autē fœdera iidem qui superiora utrinq; iurauerunt quotannis renouanda, Lacedæmoniis Athenas euntibus sub Dionysia, Athenienſibus Lacedæmone sub Hyacinthia, erecto apud utrosq; saxeo titulo: Vno quidem Lacedæmone iuxta Apollinem in Amyclæo, altero autem Athenis intra urbem iuxta Mineruam. Quod si quid uisum fuerit Lacedæmonijs & Atheniēſibus adijciendum tollendum'ue circa societatem, quidqd utrisque uisum fuerit, id æquum sit. Hoc iusiurandum è Lacedæmonijs isti iurauerūt: Pliſtoanax, Agis, Pliſtolas, Damagetus, Chionis, Metagenes, Acanthus, Daithus, Ischagoras, Philocharidas, Zeuxidas, Antippus, Alcinadas, Tellis, Empedias, Menas, Laphil°: Ex Athenienſibus Lampon, Isthmionicus, Laches, Nicias, Euthydemus, Procles, Pythodorus, Agnon, Myrtilus, Thrasycles, Theagenes, Aristocrates, Iolcius, Timocrates Leon, Lamachus, Demosthenes. Hæc societas inita est nō multo post fœdera, & captiuos ex insula reddidere Lacedæmonijs Athenienses. Aestas'q; decimi anni cœpit. Quæ per decem continenter annos primo bello gesta, hactenus conscripta sunt. Post fœdera uero & societatem inter Lacedæmonios atq; Athenienses decennem post bellum initam sub Pliſtola Lacedæmoniorum ephoro, & Alcæo Athenis præsidēte, pax fuit duntaxat apud eos qui illa administrant. Cæterum Corinthij & quædam in Peloponneſo ciuitates, quæ acta fuerant cōcusserunt: protinusq; alia pturbatio extitit sociorum aduersus Lacedæmonios. Quinetiā Lacedæmonij ipsi progressu temporis in suspicionem uenere Athenienſibus, partim ob quædam quæ ex uerbis pactionis exea-

Temporum distinctiones more Thucydideo.

Dionysia.

Hyacinthia.

Forte legendū admittebant, τοῖς ἀξαμένοις.

cuti non sunt,atq; ad sex annos decemq; menses temperatũ est,quo minus utrimq; mu-
Fœderum ruptorum occasio. tuo terram inuaderent:extra illam uero uehementissime inuicem se læserunt,per in-
duciarum nõ synceram quietem.Mox coacti rumpere illa post decem annos fœdera,
rursus in apertum iere bellum.Hæc autem idem Thucydides Atheniẽsis gradatim cõ-
Thucydidis descriptio. scripsit,quemadmodum singula quæq; gesta sunt per æstates & hyemes, eousq; dum
Athenienſium imperium Lacedæmonij cum socijs euerterunt,ac longos muros &
ræa ceperunt,ad quod tempus,anni belli omnes extiterunt septem & uiginti. Quod
si quis pactionem quæ intercessit,spatio belli ascribendã non putabit,is haud recte p
tabit. Si enim ex rebus gestis id existimabit,inueniet non esse consentaneum eam iud
cari pacem,in qua neq; tradita neq; recepta sunt omnia de quibus cõuenerat. Et præ
ter hæc in Mantinico & Epidauro atq; in alijs bellis utrinq; clades acceptæ.Et nihilo
minus in Thracia q socij fuerant,hostes extiterunt,& Bœotij decendiales inducias ag
Belli Peloponnesiaci diuturnitas. bant. Itaq; & ex superioris belli decennio,& ex suspectis post illud inducijs, & ex
secuto has posteriori bello,si quis tot annos supputabit per tempora & aliquot dieru
accessionem,hoc solum inueniet exitu comprobatum,ex ijs quæ futura esse ex oracu
lis affirmabantur.Etenim memoria teneo,ab incepto usq; ad finitum bellum,à cõplu
ribus prædicari solitum ter nouenis annis bellum geri oportere.Quo omni tempore
Thucydidis exilium. cum per ætatem res ego iam intelligerem,& animum aduerterem ut aliquid diligere
ter cognoscerem,contigit ut cum patria exularem annos uiginti,postq; in Amphip
lim traiecissem dux classis,cumq; rebus agendis interfuerim apud utrosq;, nec minus
propter exilium apud Peloponnenses per otium aliquid earum rerum impensius no
sem. Igitur controuersiam quæ post decem annos extitit,& fœderũ perturbationem,
& deinceps quemadmodum bellatum est,exequar. Nam posteaq; quinquagint
norum fœdera sunt inita,& mox societates legationesq; quæ ex Peloponneso ad hæc
accitæ fuerant,& Lacedæmone discessere,& alij domũ abiere,Corinthij ad Argos co
uersi,primum uerba fecerunt cum quibusdam principibus Argiuorum,quandoquid
dem Lacedæmonij fœdera societatemq; cum Athenienſibus fecissent,antea sibi inim
cissimis,non ob utilitatem Peloponnesi,sed ob seruitutem,oportere Argiuos cõsid
rare ut salua sit res Pelopõnensis,atq; decernere,quæcunq; Græca ciuitas suis legibus
pari iure,æquis cõditionibus uiuens,uelit cum Argiuis societatẽ facere licere,ut una
quæq; ad alterius terram mutua ferat auxilia:deligere aliquot homines penes quos
imperij summa,ne res foras emanet,neue fiat ad populum mentio,si ille non sit assen
Fœdrum initia apud reliquã Græciã. rus. Multos enim aiebat ad Argiuos odio Lacedæmoniorum se collocaturos. Hæc c
demonstrassent Corinthij, domum reuerterunt. Quæ Argiui illi cum audissent, & ad
magistratus atq; ad populum retulissent,facto decreto,Argiui duodecim uiros del
gerunt,cum quibus liceret societatem facere quisquis uellet Græcorum,præter Athe
nienses ac Lacedæmonios,cum hoc neutris id liceret iniussu populi Argiui. Admis
runt autem hoc Argiui eo impensius,tum q cernerent bellum sibi cum Lacedæmo
is futurum,quoniam fœdera cum illis in exitu erant,tum q sperarent se principes fo
re Peloponnesi.Siquidem per id tempus præcipue Lacedæmoniũ imperium male au
debat,& propter acceptas clades contemptui erant:& inter omnes optime Argiui se
habebant,qui non sumpto cũ cæteris Attico bello,q cum utrisq; fœderati essent,re
Mãtinæi à Lacedæmonijs deficiunt. ampliauerant. Hunc itaq; in modum Argiui Græcorum uoluntarios in societatem re
cipiebant,ad quos primi Mantinæi cum sociis transierãt,Lacedæmonios ueriti:à qui
bus dum adhuc bellum cum Athenienſibus gerunt,partem quandam Arcadiæ illor
Areadis. ditionis auertissent,quosq; non credebat neglecturos,q ea Mantinæi potirentur, fe
dum illi cunctantur,libenter ad Argiuos se contulerunt,ciuitatem magnam consid
rantes & cum Lacedæmoniis usq; certantem,& statum popularem quemadmodũ ip
habentem. Secundum horum defectionem reliqua Peloponnesus gliscere cœpit,tan
quam ipsi foret idem faciendum, rata plus quiddam cognouisse Mantinæos q ad A
giuos accessissent;& simul succensens Lacedæmoniis,cum ob alia,tum uero q in fœd

ribus Atticis ascriptũ esset, periurium esse quicquam adiicere, tollere ue ei quod utrisq;
ciuitati usum est,Lacedæmoniæ & Athenienſi.Hæc enim particula Peloponnenses p
cipue turbauit,& ad suspicãdum induxit, ne se uellent in seruitutem redigere Lacedæ
monij cum Athenienſibus. Aequum nanq; futurum fuisse, ut ea transmutatio uniuer
sis sociis ascriberetur.Ex quo perterriti multi ad Argiuos transierunt, ut eorum socie
tatem singuli coirẽt, Lacedæmonij hunc tumultum gliscere in Peloponneso sentien
tes, & Corinthios illorum magistros fuisse, ac fœdus & ipsos cum Argiuis percussu
ros,mittunt Corinthum legationem uolentes quod futurum erat præuenire,expostu
latũ,q illi essent totius rei caput: periuri etiã futuri, si ab ipsorũ ad Argiuorum societa
tem deficerent, Iam nunc quoq; iniurij qui fœdera cum Athenienſibus non compro
barent,cum dicatur in iis,id ualere quicquid maior sociorum pars decreuerit, nisi q
uel deorum uel hominum impedimentum interceſſerit . Corinthij uero adhibitis so
cijs,prius enim eos aduocauerant,quicunq; & ipsi fœdera non admisissent, contradi
cere Lacedæmonijs,non tamen propalàm ostendentes, ubi sibi facta esset iniuria: quia
neque ipsis recuperassent ab Athenienſibus Sollium neq; Anactorium,& si quid aliud
arbitrabantur amississe , prætendere tantum se deserturos non esse eos qui forent in
Thracia.Iure enim iurando suam illis priuatim fidem dedisse semel,cum primum una
cum Potidæatibus rebellarunt,& sæpius postea,negare itaque se fœdifragos eis esse,si
ipsorum cum Athenienſibus societatem respuerent . Cum enim deorum fidem iura
uerint illis in Thracia,periuros se fore, si prodant . Dictum autem illic esse , nisi dii aut
heroes forent impedimento,& uideri sibi hoc diuinum impedimentum esse. & de ue
teri quidem iureiurando hactenus responderunt . Quod autem ad Argiuam societa
tem attineret, se habito cum amicis consilio quicquid iusti fuerit facturos. Et Lacedæ
monij quidem Legati domum abierunt:Corinthij uero Argiuorum legatis,qui etiam
aderant, iubentes societatem inire,ipsos nec differre ,edicunt ut sibi præsto sint proxi
mo concilio. Aduenit quoque mox Eleorum legatio,& primum iniit cum Corinthijs
societatem,deinde illinc Argos petẽtes quemadmodum prædictum est, cum Argiuis
idem fecit. Infensi nanq; Elei Lacedæmonijs erant propter Lepreum. Nam bello quod
Lepreatæ cum Arcadibus gesserunt,acciti à Lepratis Elei in auxilium mercede dimidi
atorum fructuum rerræ, cum bellum soluissent, imposuerant ipsis Lepratis qui solum
tollerent annuum talentum Olympio Ioui pendendum. Quod illi cum ad bellum usq;
Atticum pependissent, postmodum defierunt causati bellum;& dum ab Eleis cogeren
tur ad Lacedæmonios recurrerunt. Commissa illis causa suspicati Elei non æquos fu
turos iudices,omissa deceptatione solum Lepreatarum depopulati sunt . Nihilo tamẽ
minus Lacedæmonij pronuntiarũt liberos esse Lepreatas,& Eleos agere iniuste :& qa
Elei iudicio non stabant ,armatum præsidium in Lepreum miserunt. Isti existimantes
urbem quæ à se defecissent Lacedæmonios recepisse , prolata pactione qua dicebatur,
quæ quis moto Attico bello teneret,eadem retinendo prodiret in bellum , tanquã ipsi
ius suum non obtinerent ad Argiuos deficiunt, societatemq; sicuti prædictum est faci
unt.Fecerunt item statim post Corinthij, & qui in Thracia sunt Chalcidenses . Idem
quoq; allegantes Bœotij ac Megarenses cum à Lacedæmonijs contemnerentur, tamen
quieuerunt , q censerent popularem Argiuorum statum minus sibi profuturum sub
dominatu paucorum degẽtibus, q̃ remp. Lacedæmoniorum. Per eadem huius æsta
tis tempora Athenienses expugnata Sciona pubere interfecerunt,pueros ac mulieres
in seruitutem redegerunt,agrum Platæensibus colendũ dederunt, necnon Delios rur
sus in Delum reduxerunt ,reputantes & præliorum detrimenta,& dei apud Delphos
oracula. Quinetiam Phocenses ac Locrenses inter se bellare cœperunt, Corinthij insu
per atq; Argiui iam socij Tegeam ueniunt,ut ab Lacedæmonijs deducerent, cernentes
secum esse ex magna parte Peloponnesum,& si hic locus accederet totam futurã. Vbi
Tegeatæ negant se Lacedæmonijs aduersaturos, Corinthij qui grauiter hactenus ege
rant,animos dimiserunt,ueriti ne quis alius ad se posthac accederet . Tamen Bœotios

Corinthii tumultus magistri.

Sollium. Anactorium.

Lepreatarum bellum.

Eleorum atq; Lacedæm. simultas.

Sciona expugnatur.

Delij reducuntur.

Phocensium & Locrensiũ bellum.

ipsi adeundos putauerunt, orandosq; ut sui atq; Argiuorum socii forent, cætera quæ communiter administrarẽt, ad hæc ut fœdera decem dierum, quæ illis erant cum Athenienſibus, non longe post alia quadraginta annorum se Athenas secuti, sibi quoq; obtinerent. Corinthii iubebant ut Athenienſium si hoc abnuerent inducias renuntiarent, nec cum eisdem in posterum nisi se adhibitis fœdera facerent. Bœotii rogantibus Corinthiis quod ad societatem Argiuorum pertineret expectare iusserunt, profecti ad eisdem Athenas decem dierum fœdera non inuenerunt. Cæterum Athenienſes Corinthiis responderunt sibi cum illis fœdera, si Lacedæmoniorum ii socii forent. Itaque Bœotii postulantibus Corinthiis atq; flagitantibus ut secum paciscerentur, noluerunt tamen decem dierum fœderibus renuntiare. Ipsis autem Corinthiis inducias citra fœdus extitere cum Athenienſibus. Eadem æstate Lacedæmonii populariter duce Pleistoanacte Pausaniæ regis, in expeditionem ierunt aduersus Parrhasios in Arcadia Mantineis obnoxios, acciti ab eis seditione laborantibus, excisuri præterea si possent munitionem in Cypselis quem Mantinei extruxerunt, suorumq; præsidio tenebant in Agro Parrhasio positum super Scioitium, qui est in Laconica. Et Lacedæmonii quidem regionem Parrhasiam depopulabantur. Mantinei autem tradita Argiuis custodia urbis, ipsi societatem tutabantur; sed cum nequirent & murum in Cypselis & in Parrhasiis urbes defendere, abiere. Lacedæmonii ubi & Parrhasios in libertatem asseruerunt, & munitionem exciderunt, domum reuersi sunt. Iidem per eandem æstatem iã reuersis à Thyrea militibus qui cum Brasida profecti fuerant, quos post inita fœdera Clearidas reportauerat, decreuerunt seruos, qui sub Brasida fuissent in prælio liberos esse, habentes ubicunq; liberet habitandi potestatem, eosq; non ita multo post cum iis quos receperant in ciuitatem ascripserant in Lepreo, quod in Laconico & Eleo agro situm est, collocauerunt, iam cum Eleis dissidentes. Præterea eos quos in insula traditis armis captos receperant, & horum nonnullos iam magistratibus fungentes, ignominiæ notauerunt, ueriti ne propter calamitatem acceptam, illi opinantes suam imminutam esse conditionem aliquid molirentur rerum nouarum si honoribus uterentur. Notauerunt autem hac ignominia, ne gerendi magistratus, ne'ue mercandi, uendendi dandi'ue alicui ius haberent. Aliquanto tamen post ad dignitatem sunt restituti. Eadem æstate Thyssum oppidum Thyssonem, quæ est in Atho Athenienſium societatem Dictydienſes ceperunt. Qua omni æstate inter Athenienſes ac Peloponnenſes commercium fuit, sed inter se suspecti erant Athenienſes & Lacedæmonii usque ab iniris fœderibus, quod neutri loca alteris redderent. Nam Lacedæmonii quorum priores in reddendo partes erant, nec Amphipolim cætera que loca reddiderant, nec socios in Thracia ad recipiendas fœdera adegerant, ac ne Bœotios quidem atq; Corinthios, assidue dicentes se illos si fœdera recipere nollent, unà cum Athenienſibus coacturos, præstituta die citra tamen syngrapham, intra quam diem qui fœdera rata non haberent utrisque essent pro hostibus. Harum rerum nullam confici ab illis Athenienſes cum uiderent, suspicabantur nihil æquum Lacedæmonios animo agitare. Ex quo Pylum repetentibus reddere non perſederunt, adeo ut captiuos quoq; ex insula quos in uinculis habuerant reddidisse pœniteret. Etiam loca cætera tenere perseuerauerũt, præstolantes dum illi quæ spopondissent perficerẽt. Lacedæmonii uero dixere, se quæ poterant feciſſe, quos enim in uinculis habuissent Athenienſibus reddidisse, milites qui in Thracia, & si quis alius in ipsorum arbitrio fuisset, abduxisse, Amphipolim ut restituerent, non esse in sua potestate. Bœotios atq; Corinthios ut in fœdera adducerent operam daturos, ut'que Panactum reciperent, & siquis Athenienſis apud Bœotios captiuus esset. Pylum autem ut sibi redderent postulare, sin minus Messenios illinc ac seruitia abducerent, quemadmodum ipsi ex Thracia feciſſent, Athenienſes per se si uellent locum custodirent. Sæpe itaque ex multis habitis sermonibus, per hanc æstatem permouerunt Athenienſes ad ducendos è Pylo Messenios, ac cæteros, tum seruos, tum eos qui è Laconica ad ipsos trãſierãt, quos in uerticibus Cephaleniæ collocauerant. Igitur æstate hac ab utrisq; otium fuit,

Parrhasii.

Scirtitium.

Lepreũ.

Ignominia notati.

Thyssus opp.

Athenienſes et Lacedæmonii de reddendis utrinq; locis dissentiunt.

& adutroſq; inuicem uentitatum. Insequẽti hyeme, iam enim alii ephori, nec ii sub quibus inita fœdera erant, & eorum quidem fœderum aduersarii, cum legati à societate uenissent, præsentibus Athenienſibus, Bœotiis, Corinthiis, & multa ultro citroq; dicerentur, nec quicquam conueniret, ut reditum est domum, Cleobulus & Xenares, ii enim præcipue ex ephoris fœdera solui uolebant, sermones habuere seperatim cum Bœotiis atq; Corinthiis, hortantes ut perfecte earum rerũ conditionem cognoscerẽt, utq; Bœotii, qui priores fuissent, socii Argiuorum rursus se cum Argiuis facerent sociosq; Lacedæmoniorum: sic enim fore ut Bœotii ad accipienda Attica fœdera minime cogerentur. Nam Lacedæmonios ante inimicitias Athenienſium, ac ruptionem fœderum, præoptasse sibi amicos atq; socios esse Argiuos: Siquidem semper Argiuorum simultatem habuerant suspectam, cupientes sibi syncere amicum Argos esse, quod uidelicet existimarent bellum extra Peloponnesum sic facilius fore. Enim uero obsecrare Bœotios, Panactum Lacedæmoniis traderent: ut pro hoc recepta si possint Pylo, expeditius inferant Athenienſibus bellum. Ita edocti Bœotii atq; Corinthii à Xenare Cleobulóque, & à suis amicis qui è Lacedæmoniis aderant, ut ad suos publice referrent, utriq; abiere. Quos abeuntes duo è summo magistratu Argiui inter uiam obseruauerunt, cõgressiq; cum eis in colloquium deuenerunt, si quo pacto Bœotii ipsis socii fieri possent, quemadmodum Corinthii & Elei & Mantinei: existimare enim hac re proceden te, facile iam eos, & belligerari, & pacisci: etiam cum Lacedæmoniis si uellent, re inter ipsos communicata, & si quibus cum aliis oporteret. Hæc Bœotiis legatis audita placuerunt. Quippe opportune ista rogabantur, quæ amici quoq; è Lacedæmone ipsis iniunxerant. Ea sentientes ab his admitti Argiui, illi missuros se in Bœotiam legatos cũ dixissent digressi sunt. Reuersi Bœotii detulere ad magistratus, quæq; ex Lacedæmone, quæq; ex Argiuis in congressu audissent. Magistratus, quod res placita erat erectore animo esse. Nam ipsis cum utraq; parte conueniebat, & eorum opera Lacedæmoniorum amici indigebant, & Argiui ad similia properabant. Neq; multo post cum legati Argiuorum uenissent, ob ea transigenda quæ dixissent, probata ipsorum oratione eos remiserunt, promittentes se legationem Argos de societate missuros. Interea uisum est eis Corinthiisq; ac Megarensibus & legatis è Thracia inter se coniurare, de ferendo inuicem auxilio, ut quisq; indigeret. deq; non gerendo cum aliquibus bello, paciscendoq; nisi communiter, & ita Bœotios Megarenſesq;, nam idem ii inter se ipsi fecerant, fœdera facere iam cum Argiuis. Verum antequam iusiurandum præstaretur, idem Bœotiorum magistratus rem ad quatuor consilia Bœotiorum penes quæ summa potestas est, retulerunt, suadentes, ut ex usu rei Bœotiæ cum iis ciuitatibus quæcunq; hoc uellent coniurarent. Hoc illi qui in consiliis erant non admittendum censuerunt, ueriti ne Lacedæmoniis aduersarentur, si cum Corinthiis qui ab illis defecerant coniurarẽt. Neq; enim eos certiores fecerant sui magistratus de iis quæ ex Lacedæmone sibi Cleobulus & Xenares ephori suasissent, ut prius Argiuorum Corinthiorumq; socii facti, post modum fierent Lacedæmoniorum, *rati etiam si ipsi non dicerẽt, tamen non aliud* illos è consilio decreturos, quàm quod eis ipsi præcognitum suasissent. Vbi autem res in contrarium cessit, Corinthii quidem & è Thracia legati infecto negotio abierunt: Bœotii uero magistratus prius expectantes, ut eadem persuaderent, utq; experirentur facere cum Argiuis societatem, nec de Argiuis ad consilia retulerunt, nec Argos quam promiserant legationem miserunt, incuria quadam & omnium occupatione. Hac eadem hyeme Mecybernam, ubi erat Athenienſium præsidium, Olynthii subito adorti ceperunt. Post hæc Lacedæmonii (nam inter eos atq; Athenienſes assidua colloquia habebantur de reddendis, quæ inuicem tenebant) sperantes si Panactum à Bœotiis Athenienſes recepissent, fore ut ipsi reciperent Pylum, adierunt per legationem Bœotios, obsecrauerunt'q;, ut sibi Panactum, & qui in uinculis essent Athenienſes traderentur, ut pro iis ipsi Pylum reciperent. Illi negare se reddituros, nisi secum quemadmodum cum Athenienſibus hi societatem seperatim coirent, Lacedæmonii intelligentes

Cleobulus & Xenares ephori.

Ephori Fœdera frangere contendunt.

Argos amicũ optant Laced.

Græcorum cõiurationes.

Bœotiorum 4. consilia.

Mecyberna.

hi quidem se iniurios fore in Athenienses, cum dictum sit neq; fœdus iniri, neq; belli, nisi communiter, cupidi tamen Panacti recipiendi, & pro eo Pylum recuperádi: cum præsertim qui properabant turbare fœdera propensiores in Bœotios essent, societatem fecerunt hyeme iam extrema, & sub uere statim Panactum excisum est: Et undecimus belli annus exiit. Ineunte statim uere insequentis æstatis Argiui, quando neque legati Bœotiorum quos illi missuros se dixerant ueniebant, & eosdem Panactum excidisse acceperunt, separatimq; societatem cum Lacedæmoniis coisse, extimuerunt ne soli relinquerentur, cæteris sociis ad Lacedæmonios transeuntibus, opinantes à Lacedæmoniis Bœotios inductos, & Panactum excidisse, & in Athenienſium societatem concessisse, ipsis Athenienſibus harum rerum conſciis, cum quibus quoque iam sibi societatem facere integrum non esset, cum antea speraſſent per causam dissensionis sibi hos socios fore, si fœdera quæ Athenienſibus essent cum Lacedæmoniis non manerent. Itaq; incerti ob hæc cõsilia, ac timore perculsi, ne sibi bellandum foret cum Lacedæmoniis pariter & Tegeatis & Bœotiis & Athenienſibus, ut qui prius fœdera Lacedæmoniorum non accepissent, sed animum Peloponneso imperandi habuissent, misere quàprimum potuere in Lacedæmoniam legatos, Eustrophum & Aesonem, qui illis amicissimi uidebantur, arbitrantes se, ubi confœderati cum Lacedæmoniis essent, quòcunque res caderent, pro conditione præsentium temporum optime quietem acturos. Eorum legati cum Lacedæmonem uenissent, sermonem habuerunt, quonam modo fœdera facienda essent, postulantibus ante omnia Argiuis, aut ciuitati cuipiam, aut priusquam delegari causam suam de terra Cynuria, de qua semper disceptaretur in finibus posita, quæ Thyream continet & urbem Athenam, colitur q; à Lacedæmoniis. Sed uetantibus mox Lacedæmoniis fieri de illa mentionem, cæterum si uellent hi ex priſtina formula fœdus facere, se ad id paratos esse dicentibus, legati hoc sibi utiq; concedi inbãt impræsentiarum fœdus fieri annorum quinquaginta, ea tamen lege ut liceret utrisq; libet alteros prouocare ad prælium, dummodo neque morbo neque bello implicitos & de hac terra decernere, quemadmodum iterum quondam factum est, cum se utriq; uictores discessisse putauerunt, sed non insequi ulterius, quàm ad huius uel illius urbis terminos. Hæc à principio Lacedæmoniis uideri stolida. Deinde quia cuperent amicum omnino habere Argos, quæ postulabantur indulsere, & in scriptum retulere, ita bentes tamen prius, quàm aliquid conficeretur illos redire Argos, ad hæc demonſtrada plebi: & si ei placita essent uenire ad Hyacinthia iusiurandum præstituros: Et legati quidem abiere. Interea autem dum Argiui ista tract arent, Lacedæmoniorum legati Andromedes, Phædimus, & Antimenidas, quibus datum erat negotium recipiendi à Bœotiis Panactum ac captiuos, Athenienſibus que reddendi, offendunt Panactum ab ipsis Bœotiis dirutum, causantibus quoddam olim inter se atque Athenienses ex quadam controuersia iusiurandum interceſſisse, ne alterutri locum illum incolerent, sed utriq;. Cæterum quos illi habebant captiuos receperunt, Athenienſibus reddiderunt referentes Panacti excisionem, ibiq; nullum amplius Athenienſium hostem habitaturum, per hoc existimantes & Panactum se tradere. Hæc cum dicerentur, graiter sane tulere Athenienses, iniuriam sibi fieri putantes à Lacedæmoniis, tum ob excisum Panactum quod stans traditum oportuit, tum quod audiebant eos cum Bœotiis quoque societatem feciſſe, cum antea dicerent se communiter adacturos ad conſederationem qui recusarent. Hæc atq; alia confiderantes quæ ex pacto seruata non essent, deceptos se existimabant, ut aspere responso reddito legatos remiserint. Cum esset huiusmodi dissidium inter Lacedæmonios atq; Athenienses, ii qui Athenis solum fœdera cupiebant, protinus hoc efficere instituerunt, cum alii nonnulli, tum uero Alcibiades Cliniæ filius per adolescentiam ille quidem in qua adhuc erat, ut quis in alia ciuitate, commendatione autem progenitorum sane honoratus, cui placebat, ut fatius uidebatur, ad Argiuos potius accedere, neque ob id modo quod fatius uidebatur, uerumetiam ferocitate spiritus fœderibus erat infestus, quæ per Niciam & Lachetem

ILAm. initiũ.

Eustrophus Aeson.

Legati argiuorum apud Lacedæm.

Cynuria. Thyrea Athena.

Lacedæmoniorum respõsio.

Andromedes Phædimus. Antimenidas.

Athenien. Lacedæ. q; dissidij redintegrati occasio.

Alcibiades.

tempta sua adolescentia Lacedæmoniũ fecisset, nec habito sibi honore uetusti iure hospitij, quod ab auo repudiatum, ipse renouatum curauerat officijs, quibus captiuos ex insula fuerat prosecutus. Ex quo prorsus sibi detractum interpretans, ab initio Lacedæmonijs uerbo aduersabatur, affirmans illos inualidos esse, & ea causa cum Athenienſibus fœdera percussisse, ut per hæc ab eis Argiuos abducerent, & rursus Athenienses destitutos adorirentur. At ubi discordia extitit, tunc uero sine mora ad Argiuos priuatim mittit, iubens quàm celerrime ad societatem prouocati uenirent cum Mantineis, & Eleis, tanquam opportuno tempore, ut se maxime annixuro. Quo nuntio audito Argiui, simul que cognito non iniſſe cum Bœotiis Athenienses societatem, sed à Lacedæmonijs uehementer dissidere, omissis suis legatis, fœdera apud Lacedæmonem tractantibus, ad Athenienses potius mentem aduerterunt, reputantes ciuitatem olim iam sibi amicam, & quæ sub statu populari regeretur, quemadmodum ipsi ac magnæ potentiæ, præsidio futuram à mari, si ipsis bellum moueretur. Mittunt itaque confestim ad Athenienses de societate legatos, comitantibus Eleorum ac Mantineorum legatis. Venit autem properè & Lacedæmoniorum legatio, Philocharidas, Leon, & Endius, qui uidebantur studiosi esse Athenienſium: Timebatur enim ne per iracundiam facerent Athenienses cum Argiuis societatem ad reposcendam Pylum in locum Panacti, & ad excusandam societatem cum Bœotijs, non se id malo Athenienſium feciſſe. Ii apud concilium de his rebus cum dicerent, seq; uenisse cum potestate summa de omnibus controuersijs tranſigendi, Alcibiadem reformidabant, ne si ad populum eadem dicerent, inducerent uulgus, & respueretur societas Argiuorum. Verum Alcibiades aduersus hos huiusmodi rem machinatur; Suadet Lacedæmonijs ne palam faciant populo se cum summa potestate uenisse, data eis fide si hoc faciant, se Pylum illis restituturum, persuasis autem à se quemadmodum iterum nuper ad eorundem legatis contradicendum, & in cæteris utrosque reconciliaturum. Hæc Alcibiades ideo agebat, ut illos à Nicia alienaret, & ad populum infectando, tanquam nihil unquam nec synceri cogitantes, nec ueri de his rebus loquentes, Athenienſibus Argiuos & Mantineos & Eleos redderet socios, prout & contigit. Nam legati, cum ad populum proceſſiſſent, & interrogati negaſſent se id quod in senatu dixerant, cum absoluta potestate uenisse, tum uero Athenienses non amplius sustinuerunt, sed Alcibiadem multo quàm antea uehementius in Lacedæmonios uociferantem audierunt. Animati protinus Argiuis introductis & illorum comitibus, iniere cum eis societatem. Verum facto terræmotu, priusquam aliquid constitueretur, concilium dilatum est. Postero die coacto concilio, Nicias cum Lacedæmonijs deceptis, de non confitendo se uenisse præditos potestate, & ipse deceptus affirmabat oportere nihilominus Athenienses fieri socios Lacedæmoniorum potius, & differendo quæ ad Argiuam societatem pertinerent, iterum ad Lacedæmonios mittere ac cognoscere quid consilij haberent, dicens hos notificam ipsis, deformem illis esse belli dilationem. Cum ipsis enim, quandoquidem res eorum bene haberet, præclariſſime agi præsentem tuendo felicitatem. Illorum uero quorum aduersæ res essent interesse ut inuenirent quamprimum quonammodo periclitarentur. Suasit que ut illuc legatos, & se inter illos mitterent iustorum Lacedæmonijs, si quid æqui cogitarent, Panactum incolume redderent, Amphipolim & Bœotiorum societatem missam facerent, nisi ita pepigissent quemadmodum dictum est, ut neutri sine alteris cum ullo paciscerentur. Item denuntiaturum, si pergerent iniurij esse, se quoq; iam Argiuos in societatem recepisse, & huius rei gratia adesse. Si quid aliud super hæc succensebant, Athenienses id omne obiecturos, legatos cum Nicia miserunt. Legati ubi peruenerunt, & post alia cum ad extremum dicerent, nisi societatem Lacedæmoniũ Bœotiorum dirimerent, qui fœderibus non continerentur, se quoque in societatem Argiuos & qui cum eis essent re-

philocharidas Leon. Endius.

Lacedæmoniorum legati p Alcibiadẽ decipiuntur.

Niciæ repugnat Alcibiades.

cepturos. Illi negabant se Bœotiorum societatem dirempturos, ut ita responderent euincente factione Xenaris ephori, ius tamen iurandum Nicia flagitante renouarunt. Verebatur enim Nicias ne omni prorsus infecto negotio discederet, infimulaturq́, id quod & contigit, quod autor fœderum cum Lacedæmoniis fuisse uideretur. Sub cuius reditum audientes Athenienses nihil acti è Lacedæmone referri, subito indignati, & se iniuria affici putantes, cum Argiuis (aderant enim illi) fœdera ac societatem autore Alcibiade fecerunt his uerbis:

Fœdera Athenienſium cũ Argiuis Mantineisq́ & Eleis ad annos centũ.

FOedera fecere Athenienses in annos centum, Argiui que & Mantinei atq́ Elei, pro se proq́ sociis quibus utriq́ præsunt, sine dolo ac sine noxa tam terra quàm mari, ne liceat arma inferre detrimenti causa, neq́ Argiuos, Mantineos, Eleos, eorumq́ socios, Athenienſibus, neq́ rursus Athenienses eorumq́ socios Argiuis, Eleis, Mantineis, illorum'ue sociis, ulla uel arte uel machinatione. Ex hac formula societas sit Athenienſibus, Argiuis, Eleis, & Mantineis annos centum. Si hostes terram Athenienſium intrauerint, eò ueniant Argiui auxilio & Elei & Mantinei, simulac palam eis factum erit ab Athenienſibus, pro suis uiribus quàm ualidissime poterunt. Si ijdem hostes eandem terram depopulati abierint, pro hostili sit ea ciuitas Argiuis, Mantineis, Eleis, Athenienſibus, maloq́ afficiatur à cunctis his ciuitatibus, nulliq́ ipsarum fas sit bellum, quod erit aduersus illam ciuitatem, soluere, nisi id omnibus uideatur. Itemq́ Athenienses auxilium ferant Argos, Mantineam, Elim, si hostis inuaserit terram Argiuorum, Eleorum, Mantinearum, simulac palam eis factum erit ab his ciuitatibus, pro suis uiribus quàm ualidissime poterũt. Si hostis terram depopulatus abscesserit, ea ciuitas pro hostili sit Athenienſibus, Argiuis, Mantineis, & Eleis, ab hisq́ omnibus ciuitatibus malo afficiatur, nec fas sit soluere bellum aduersus eam ciuitatem, nisi id omnibus ipsis uideatur, neq́ finere per suam terram sociorum'ue quibus singuli præsunt, aut per mare armatos transire ferendi belli gratia, nisi communi decreto harum ciuitatum, Athenienſis, Argiuæ, Mantineæ, Eleæ, de transeundo. Quinetiam ciuitas quæ arcesserit, opem ferentibus commeatum præstet ad dies triginta ex eo die quo in eam urbem auxilia accersierint, & item abeuntibus. Eadem si diutius uti exercitu accito uelit, stipendium det ternos quotidie obolos Aeginæos singulis grauis ac leuis armaturæ militibus, atque sagittarijs. Equiti autem singulas drachmas Aeginæas, ipsaq́ imperium sit per exercitum teneat, quamdiu illic bellum erit. Si quo tamen uniuersis ciuitatibus uideatur communiter in expeditionem eundum, participet imperium eis omnibus. Hæc fœdera Athenienses pro seipsis proq́ sociis iurent, Argiui & Mantinei & Elei & eorum socii per suas quiq́ ciuitates. Iurent autem proprium quiq́ iusiurandum, quod maximum est, apud templa augusta, in hæc uerba:

Stipendium militare.

Iusiurandum confœderatorum.

STABO in societate secundum conuenta iuste, & innocenter, & simpliciter, neque transgrediar ulla neq́ arte, neque machinatione. Iurent item Athenis senatus ac tribuni plebis, id que iusiurandum confirment quæstores. Apud Argos iurent senatus & octoginta uiri: Apud Mantineam iurent opifices senatus q́, ac cæteri magistratus, confirment uates, ac belli duces: In Elide opifices quæstoresq́ æratij & sexaginta uiri, confirment opifices, legum que custodes. Renouent quoque quotannis iusiurandum Athenienses quidem eundo in Elim, Mantineam, Argos triginta diebus ante Olympia. Argiui uero, Mantinei, Elei eundo Athenas decem diebus ante magna Panathenæa. Describant quoque placita hæc fœderalia ac socialia eum iureiurando lapideo titulo: Athenienses quidem in urbe, Argiui uero in foro apud delubrum Apollinis, Mantinei autem in foro item & apud Iouis delubrum. Communiter uero ponant Iudis Olympiacis æneum titulum iis, quæ nunc sunt Olympijs. Quod si quiddam uideatur esse satius his ciuitatibus addi

ad conuenta, quicquid cunctis communiter uidebitur, id ratum sit. Et fœdera quidem atq́ societates hunc in modum sunt initæ, neque tamen quæ inter Lacedæmonios atque Athenienses erant, ob has abolitæ sunt, neque ob alias. Cæterum Corinthij Argiuorum socii eas admittere noluerunt, ac ne ratam quidem iureiurando habere iam initam cum Eleis & Argiuis & Mantineis societatem, debellando deq́ pacificando cum eisdem hostibus, quod dicerent sufficere sibi superiorem conuentionem de auxilio inuicem præstando lacessitis bello, non autem bello lacessentibus. Ita Corinthij à societate recesserunt, rursusq́ cum Lacedæmoniis senserunt. Atque hac æstate Olympia extiterunt. In quibus Androsthenes Arcas in Pancratii certamine primam palmam retulit, & Lacedæmoniis Elei interdixere templo ne sacrificarent, certarent'ue, nec intendentes crimen illis per iudicium, ut ius Olympiacum postulauit, eos condemnarunt, dicentes arma illos in Phyrcum murum inferre, & armatos in suum Lepreum dum Olympiacum fœdus esset dimittere. Multa autem erant duo milia armarum, in singulos armatorum binæ, quemadmodum lege constituitur. His Lacedæmonii missa legatione contradicebant, negantes iuste se condemnatos, nondum palàm facto apud Lacedæmonem fœdere, quando ipsi in Lepreum miserunt armatos: Elei inducias dicere iam apud ipsos esse, quippe qui ipsis primi denuntiassent, & se quiescentibus nec id expectantibus, illi iniuriam faciendo sub fœderibus latuissent. Et cum Lacedæmonii exciperent denuntiatum oportuisse etiam Lacedæmone, si sibi fieri suspicarentur iniuriam, non autem prout ipsi suspicarentur id agi, neque arma etiam ullo pacto inferri. Illi eadem ratione respondere non se iniurios esse, si non sit creditum: cæterum si sibi restituere Lepreum illi uellent, ita demum partem se multæ missuros, & eam pecuniam cuilibet deo proeis oblaturos. Illis hæc non audentibus rursus postulare, Lepreum quidem si nolent non restituerent, uerum ascenderent ad Iouis Olympij aram, quandoquidem templo uti exoptarent, ut coram Græcis iusiurandum præstarent, postmodum utique multam soluturos. Ne hanc quidem conditionem accipientes Lacedæmonij, prohibiti sunt ab immolatione apud templum atque à certaminibus, domiq́ sacrificarunt, Ludos spectauere cæteri Græci præter Lepreatas, ueriti tamen Elei ne per uim Lacedæmonij sacrificarent, armata iuuentute excubias habuere. Ad quos accesserunt Argiui pariter & Mantinei, ex utrisque milleni, & Athenienſium equites, qui apud Argos diem festum præstolabantur. Omnem autem illam frequentiam ingens perculit terror, ne Lacedæmonii cum armatis uenirent, præsertim posteaquã Lichas Arcesilai Lacedæmonius uirgis à lictoribus cæsus in loco certaminis, quia cum eius biga uicisset, declarato uictore Bœotiorum tribuno plebis, ipse progressus in locum ludorum Lacedæmoniis interdictum coronasset aurigam, auidus indicandi suum currum fuisse. Quo magis perterriti sunt omnes, suspicatiq́ aliquid noui fore. Lacedæmonii tamen quieuere, atque ita eis ludorum die successit. Secundùm Olympia Argiui atque socii Corinthum perrexere, oratum illos, ut ad se transirent. Aderant autem Lacedæmoniorum legati: & cum multi sermones habiti essent, ad postremum nihil est actum, sed facto terræmotu digressum in suam cuiusque urbem. Aestas que excessit. Ineunte hyeme pugnauere Heraclienses, qui sunt in Thrachine cum Aenianibus, & Dolopibus, & Melienſibus, atque aliquot Thessalis. Nam hæ circà gentes illis hostes erant, quod non aduersus alias quàm aduersus se ea urbs condita esset. Ideo'que statim ab ipsa condita infestæ ei fuerunt, quoad poterant ad perniciem illius incumbentes, & in ea tunc pugna superiores extitere, cum aliis Heraclienſibus, tum uero Xenare Cnidio Lacedæmonio illorum duce interfecto. Et hyems pariter duodecimus belli annus exiit. Principio statim insequentis æstatis, Heracleam post prælium grauiter affectam accepere Bœotij, Hegesippida Lacedæmonio, tanquam non bene gubernante, eiecto,

Olympia. Androsthenes.

Phyreus murus.

Lichas uirgis cæsus.

Heraclienſes. Aenianes.

Xenaris cædes.

13. anni initium.

Hegesippidas.

Alcibiades.

ueriti ne Lacedæmonijs in Peloponneſo tumultuantibus occuparent Athenienſes locum. qua ex re Lacedæmonij in illos irati erãt. Eadem æſtate Alcibiades Cliniæ filius Athenienſium dux, adiutoribus Argiuis ac ſocijs profectus in Peloponneſum cum paucis Athenienſium armatis ac ſagittarijs, & quos illinc ſumpſerant ſocijs, eo' que exercitu Peloponneſum pertranſiens cum alia quæ ad ſocietatem pertinent, conſtituit, tum muri Patreæ, ad mare demolirentur perſuaſit, habens ipſe in animo alios extruere in iugo Achaico, ſed accurrentibus Corinthijs Sicyonijs' que, quibus offuturi erant illi extructi, prohibitus eſt. Eadem æſtate bellum extitit inter Epi-

Epidaurium cum Argiuis bellum.

daurios atque Argiuos titulo quidem hoſtiæ, quam ad Apollinem Pythium Epidaurii cum adducere debuiſſent paſcuorum nomine, non miſerant, cuius templi maximum arbitrium erat penes Argiuos. Veruntamen nulla ſubſiſtente cauſa ui-ſum ipſis atq; Alcibiadi, Epidaurum ſi poſſent, occupare, tum ut à Corintho ſecuri eſſent, tum ut ab Aegina breuior ad auxilium traiectus foret, quàm ex Athenis Scyl-læo circuito. Itaque Argiui ſeſe præparabant tanquam ipſi aduerſus Epidaurum ad exigendam hoſtiam exituri. Eduxeruut autem per eadem tempora & Lacedæ-

Leuctra. Lyceum. Agis.

monij omnem populum in Leuctra, quæ ſunt in eorum confinijs aduerſus Lyceum, duce Agide Archidami filio rege ſuo, nemine quò tenderent ſciente, ne ipſis quidem ciuitatibus, unde uiri in militiam mittebantur. Sed quia ſacrificantes pro tranſitu litare non potuerunt, domum rediere, edicentes ſocijs, ut poſt inſequentem menſem (erat autem tum Maius, in quo ſtata ſacra apud Dores ſunt) ſe præparent tanquam in militiam exituri. Illis digreſſis Argiui ante quartum diem Calendarum Iunij egreſſi, & eo die quantus fuit itinere facto, ingreſſi ſunt Epidaurium agrum ac depopulati. Ipſis' que Epidaurijs ſocijs implorantibus, partim illorum nondum adeſſe menſem cauſabantur, partim uſque ad confinia Epidauriæ progreſſi quietem egerunt. Atque quoad Argiui in Epidauro fuerunt, legationes ſo-

Ephamidas.

ciorum Mantineam uentitarunt, ab Athenienſibus excitæ. Et cum in colloquium uentum eſt, Ephamidas Corinthius negare congruere ucrba cum rebus. Nam ipſis quidem de pace tranſigere: Epidaurios autem ac ſocios cum armis aduerſus Argiuos in acie ſtare oportere, ergo primum miſſos facere exercitus, qui utrinque uenerunt, atque ita rurſus loqui de pace. Id probantes Athenienſium legati abierunt, Argiuos' que ex Epidauria abduxerunt. Et cum poſtmodum reuerſi eôdem conuenire non poſſent, reditum eſt ab Argiuis iterum in Epidauriam, populatio' que facta. Exierunt quoque Lacedæmonij aduerſus Caryas. Et cum ne hic quidem de pro-greſſu ſacrificantes litarent, rediere. Argiui tertia fere Epidauriæ parte uaſtata, do-mum regreſſi ſunt. Quibus præſidio fuerant mille armati Athenienſium, Alcibia-de duce cognito Lacedæmonios in expeditionem exiſſe. Hæc manus ubi ea op-amplius non fuit diſceſſit, atque ita æſtas exacta eſt. Initio hyemis Lacedæmon-clam Athenienſibus præſidium trecẽtorum militum, Ageſippida præfecto ad Epi-daurum mari ſummiſerunt, propter quod Argiui Athenas uenerunt expoſtula-tum quod cum in fœderibus ſcriptum eſſet, ut neutri per ea, quæ ſuæ ditionis eſ-ſent, ſinerent tranſire hoſtem, Athenienſes ſuo mari dimiſiſſent Lacedæmonios trã-ire, dixerunt' q; niſi Athenienſes uiciſſim Meſſenios ac ſeruitia in Pylum tranſpor-rent, iniurios fore. Illi autore Alcibiade, & Laconico lapidi titulari ſubſcripſerc Lace-dæmonios peieraſſe, & ſeruitia è cranijs ad latrocinandum in Pylum tranſpor-uere, cætera quieſcentes. Per hanc hyemem cum inter Argiuos atq; Epidaurios bel-laretur, nullum iuſtum prælium extitit, ſed ex inſidijs incurſiones, ubi ex alterutris prout contingebat, nonnulli cadebant. Atq; extremo hyemis iam uergentis in ue-Argiui ſumptis ſcalis tendunt Epidaurum, tanquam deſertam propter bellum ex-pugnaturi, ſed infecto rediere negotio, hyems' q; & tertiuſdecimus ann° belli exce-

14. anni initium.

ſit. Inſequentis æſtatis medio Lacedæmonij cũ Epidaurij ſocij uexarent, & in Po-

loponneſo alia à ſe loca deſcerent, alia male cogitarent, opinantes niſi præoccuparent, protinus rem in deterius progreſſuram, uniuerſi aduerſus Argos eunt, ipſi atq; ſeruitia duce rege ſuo Agide Archidami filio, comitantibus eos Tegeatis, & quicunq; alij Arcades erant Lacedæmoniorum ſocii. Nam ex cætera Peloponneſo ſocii, & qui extra illam erant, ad Phliuntem cogebantur, Bœotiorum quinq; milia cum iuſtis armis, totidem leuis armaturæ, & quingenti equites, ac totidem ſine equis, Corinthiorum duo milia armata, aliorum pro ſua cuiuſque copia numerus: Phliaſiorum uero, quia in ipſorum agro exercitus erant, quantacunque fuit manus. Argiui, tunc primum præſcito Lacedæmoniorum apparatu, cum illi in Phliuntem tenderent ad ſe cum aliis coniungendum, tunc ipſi cum exercitu prodiere, accedentibus auxilio Mantineis, ſocios ſuos habentibus, & tribus milibus Eleorum armatis, & progreſſi Lacedæmoniis occurrunt apud Methydrium Arcadiæ: & utriſque collem acceptis, Argiui quidem ad pugnam ſeſe præparabant, tanquam deſtituto ſociis hoſte: Agis autem ſub noctem *Methydrium.* mouetus clàm in Phliuntem contendit ad ſocios. Quo Argiui cognito ipſo ſtatim diluculo abeunte, primum Argos, mox ubi expectabant Lacedæmonios cum ſociis in uiam, quæ fert in Nemeam deſcenſuros. Verum Agis non id, ubi iſti expectabant, iter tenuit, ſed aliud aſperius denuntiata re Lacedæmoniis & Arcadibus Epidauriiſq;, & in campum Argiuorum deſcendit. Corinthii quoque Pellenſes' que ac Phliaſii diuerſo itinere matutini perrexere. Bœotiis autem Megariiſq; ac Sicyoniis præceptum erat, ut uia quæ ducit ad Nemeas deſcenderẽt, quà Argiui inſidebant: ut ſi illi ad arcendam uim Lacedæmoniorum in plana properarent, ipſi eos inſecuti equitatu uterentur. Ita inſtructa re ingreſſus plana Agis Saminthum ac cætera populabatur. Quo Ar- *Saminthus.* giui cognito iam luce ad ſubueniendum ſuis rebus è Nemea pergunt, & nacti Phliaſiorum Corinthiorum' que exercitum, aliquot ex Phliaſiis obtruncant. Sed ex ipſis haud multo plures à Corinthiis obtruncantur. Et Bœotii Megarii' que ac Sicyonii per rexerunt, ut erat ſibi præceptum, ad Nemeam, nec iam Argiuos adepti ſunt. Illi ubi deſcenderant conſpicati ſua uaſtari, ad pugnam ſeſe expediebant, & inuicem è regione Lacedæmonii. Cæterum Argiui circunuenti erant à Lacedæmoniis, & qui cum ipſis erant, eos ex parte camporum ſecludentibus ab urbe, è ſuperiore parte Corinthijs, Phliaſijs, ac Pellenſibus, ex Nemea Bœotiis, Sicyoniis, ac Megarijs. Equi autem Argiuis præſtò non erant. Soli nanque ex ſociis Athenienſes nondum aduenerant. Neque uero Argiuus ſocialiſq; exercitus tam atrocem ſibi conditionem adeſſe opinabatur, ſed Lacedæmonios à ſe in ſua terra & ante ſuam urbem deprehenſos, eoq; ſe pugnam pulchre commiſſurum. Iamq; utroq; exercitu tantum non concurrente, progreſſi duo ex Argiuis, Thraſylus è quinq; ducibus unus, & Alciphron hoſpes Lacedæmoniorũ, *Argiuorum cum Laced. pacta.* cum Agide colloquuti ſunt, ne prælium fieret. Paratos enim Argiuos iudicio ſtare ſimultatibus Lacedæmoniis deberent, & illi inuicem ipſis, & in poſterum ictis fœderibus pacem acturos. Hæc ex ſeipſis Argiui iſti iniuſſu multitudinis cum dixiſſent, acquieſcens Agis, ne ipſe quidem frequentia ſuorum in conſilium adhibita, ſed uno tantum quæſtore, qui in ea ſibi comes expeditione erat, pepigit quatuor menſes inter quos deberent ea conficere quæ dixiſſent: exercitum' que confeſtim abduxit, cum nullo aliorum ſociorum locutus. Eum Lacedæmonii ſocij' que prout ducebat ſecuti quidem ſunt legis cauſa, ſed inter ſe tamen magnopere incuſabant, quod cum opportune cecidiſſet ut poſſent cum hoſte confligere, undique concluſi ab equitatu peditatu' que, diſcederent nulla geſta re illo apparatu digna. Etenim pulcherrimus ad eam diem ille Græcorum exercitus conuenerat, maxime conſpicuus, quoad in Nemea habuit, ſtatim ubi omnes Lacedæmoniorum copiæ affuerunt, & Arcades, & Bœotii, & Corinthii, & Sicyonii, & Pellenſes, & Phliaſii, & Megarii, & hi inter ſuos quique electi iudicati' que pares, non modo ad pugnandum cum Argiuis eorum' que ſociis, ſed etiam cum altero tanto ſi accederet copiarum. Qui exercitus ita ſuccenſens Agidi abiit, in ſuam unoquoque domum dilapſo, Sed multo ſuccenſe-

bant magis Argiui ijs, qui iniussu suo pepigerant, rati nunquam à se commodiorem Lacedæmoniis præbitam effugiendi opportunitatem, quoniam ipsi cum multis atque egregiis sociis ante urbem essent contra illos dimicaturi. Itaq; reuersi apud Charadrū, quo in loco antequam è militia urbem introeant de causis militaribus iudicant, Thrasylum lapidare cœperunt. Is ad aram confugiens mortem deuitauit. Eius tamen peculiam publicauerunt. Postea superuenientibus mille armatis Athenien sium, ac trecentis equitibus Lachete ac Nicostrato ducibus ut abirent iusserunt. Pacta enim cum Lacedæmoniis qualiacunq; tamen soluere pigebat, nec eos ad populum respondere uolentes produxerunt, priusquam Mantinei & Elei (nam ii adhuc aderant) id precibus extorserunt. Introducti illi apud Argiuos ac socios coram Alcibiade legato hæc dixere: Non recte fœdera sine sociis cæteris ne nunc quidem fieri, se enim tempore præsto esse, iniri oportere bellum. Denique cum socios oratione persuasissent, confestim aduersus Orchomenum Arcadicum omnes contenderunt, præter Argiuos. Nam ii etsi persuasi, tamen relicti sunt, mox deinde & ipsi contenderunt. Vniuersiq; obsidentes Orchomenum oppugnabant, ac machinas ad muros quatiendos faciebant, cupidi expugnandæ urbis, cum propter alia, tum uero quod ibi obsides ex Arcadia erant à Lacedæmoniis positi. Orchomenii fragilitati murorum diffisi utique aduersus tot hostium copias, ueriti ne prius expugnarentur, quàm sibi subueniretur, pepigere cum hostibus societatem, datis obsidibus ex suorum numero Mantineis, ac traditis quos ibi Lacedæmonii deposuissent. Recepto iam Orchomeno deliberabant socii, quorsum deinceps potissimum ire oporteret. Elei iubebant iri in Lepreum, Mantinei in Tegeam, & ad hos accedentibus Argiuis atque Athenien sibus, indignati Elei quod non decretum esset, ut in Lepreum iretur, domum redière. Cæteri socii apud Mantineam tantum aduersus Tegeam ituri se præparabant, euocati à quibusdam ex ipsa urbe Tegeatibus, operam nauaturis ad ipsam urbem dedendam. Lacedæmonii, posteaquam ab Argo regressi sunt, initis in quatuor menses fœderibus, Agidem uehementer incusabant, quod secum rem non communicasset in tanta cum Argiuis opportunitate bene pugnandi, quanta nunquam antea, & maiore ipsorum opinione. Non enim facile factu esse tot ac tales socios contrahere. Vbi autem de Orchomeno capto allatus est nuntius, multo uehementius indignati protinus præiracundia deliberabant insuetas subuia, quasi oporteret & domum eius diruere, & ipsum centum milibus drachmarum mulctare. Ille deprecari eos, ne id rei agerent, bono enim se opere delicta sua repugnaturum, aut ducendo exercitum, aut faciendo tunc erga illos quid uellent. Illi ab irroganda quidem mulcta atq; à diruendis ædibus abstinuerunt: Legem tamen è uestigio, quae nunquam antea fuisset, tulerunt. Decem nanque uiros Spartiatos ei consiliarios alieceruntque, sine quibus ipsi non liceret educere ex urbe exercitum. Interea nuntius ex Tegea à necessariis affertur, nisi celeriter assit, Tegeam ab ipsis ad Argiuos eorum quę socios defecturam, tantum que non defecisse. Ibi Lacedæmoniorum auxilia liberi omnes patriter & serui, quanta nunquam cum festinatione comparata sunt, contulerunt que se in Orestium Mænaliæ, & suarum partium Arcadibus præceperunt, ut in Tegeam per sua uestigia frequentes irent. Ipsi cum in Orestium uniuersi uenissent, remissa illinc quinta sui parte domum, ubi senes ac pueri erant, ad res domesticas tuendas, reliquo cum exercitu in Tegeam præueniunt: & eum haud multo post socii ex Arcadia affuissent, miserunt Corinthum & ad Bœotios, & Phocenses, & Locros, iubentes ut propere in Mătineam succurrerent. Erant autem quibus è propinquo ueniendum esset, sed non facile nisi frequentibus & se inuicem præstolantibus ad hostilem terram transeundam. nam ea media intercludebantur, nihilo tamen minus ire properabant. Lacedæmonii assumptis qui aderant Arcadibus sociis in Agrum Mantinicum incurrerunt, eum que castris ante Herculis templum positis depopulabantur. Hos ubi resciuere Argiui ac socii loco munito, & accessu difficili occupato, ueluti ad pugnam sese instruxerunt, Quibus sine mora obuiam à Lacedæmoniis itum est: & cum ad lapidis aut iaculi iactum processum esset, ibi è senioribus quidam ad Agidem exclamat, cernens suos aduersus locum arduum tendentes. Agis malum malo sanare cogitat, significans uidelicet illum uelle culpatam ex Argo reuersionem præsertim haud opportuna strenuitate emendare. Ille siue ob id conuitium, siue quod sibi aliud uideretur, siue quod idem è uestigio copias rursus priusquam manus consererent, celeriter abduxit: & ubi ad Tegeam peruenit, aquam in Agrum Mantinicum diuertit, de qua aqua Mantinei & Tegeatæ inter se belligerantur, ut pleraq; uastante, in utros agros inciderit. Volebant autem Argiuos ac socios rebus suis subuenientes è colle abducere, ad emissariū aquæ, ubi hostem esse audissent, & in plano prælium facere, atq; in emittenda aqua eum illic diem perstitit. Argiui uero ac socii primo stupefacti repentina illorum è propinquo abitione, nō habebant quid coniectarent. Deinde posteaq; iidem digressi sese abdiderunt, & ipsi non insequendo eos quieuerunt, tunc protinus duces suos insimulabant, q; & prius opportune deprehensos ante Argos dimisissent Lacedæmonios, & nunc fugæ se dantes nemo esset insecutus, sed per otium illi liberati, ipsi proditi forent. Qua insectatione duces primo turbati sunt, mox abductis à tumulo copiis, progressiq; in planum castra posuerunt, tanquam in hostem ituri, ac postero die aciem instruunt, ueluti pugnaturi cum hoste, si eum adipiscerentur. Hos Lacedæmonii ab aqua rursus ad Herculis templum in eadem castra redeuntes, cōspiciunt ex aduerso uniuersos iam cominus è tumulo progressos. Ex qua re tanto sunt timore perculsi, quāto nū quam ex omni memoria fuere. Quippe quibus breue momentum dabatur ad se instruendos, sed statim accelerando in suo quisq; loco constiterunt, Agide omnia ducis munera obeunte, ut lex iubet. Rege enim duce cuncta eius imperio subsunt, & secundis à se ducibus quæ fieri oporteret mandante, & illi deinceps tribunis, tribuniq; centuri onibus, rursus centuriones decanis: atq; hunc in modum siquid desideratur mandari, celeriter denuntiatur. Fere enim in toto Lacedæmoniorum exercitu exceptis paucis duces ducum sunt, & rerum agendarum diligentia multis incumbit. Tunc autem in sinistro cornu Sciritæ sua sponte constiterunt. Hunc ordinem semper omnium Lacedæmonii inter seipsos seruant. luxta hos è Thracia reuersi milites Brasidiani, cūq; iis qui proxime ciuitati donati fuerant, secundum hos iam ipsi Lacedæmonii gradatim per agmina, iuxta eos Arcades, Heræes, post hos Mænalii, in dextro cornu Tegeatæ, paucis Lacedæmoniorum extrema tenentibus, & pro cornibus equitatu. Atq; hoc ordine Lacedæmonii instructi erant, hostium cornu dextrum Mantinei tenebant, quia in ipsorū terra res agebatur. luxta hos erant ex Arcadia socii, tum mille ex Argiuis delecti, quibus ob diuturnum rei militaris usum, ciuitas è publico stipendiū præbebat. Prope hos cæteri Argiui, post eos sui socii Cleonæi, & Orneatæ. postea Athenienses ultimi sinistrū cornu renebant cū equitatu domestico. Atq; hic ordo & hæ copiæ utrorunq; erāt: Sed Lacedæmoniorū exercitus specie maior. Verum quantus nūerus horum & item illorū, uel quantus uniuersorū extitit, scribere equidem nequeo. Nam Lacedæmoniorū numerus propter domesticum silentii institutum ignorabatur. Horum autem propter strepitum sua cuiusq; iactantium agmina credibilis non erat. Hinc tamen ratiocinando Lacedæmoniorum qui tunc aduenit numerum licet inire, quod agmina septem pugnauerunt, præter Sciritas qui fuere sexcenti, singula ex quinis centuriis, & singulæ centuriæ ex binis manipulis. Cuius in prima parte quaterni uiri pugnabant. Neq; ubique denſitas collocatorum in acie peræqua erat, sed pro arbitrio cuiusque in suo agmine præfecti. Octonis fere ubique hominibus densa acie, in longum autem fronte prætenta, præter Sciritas quadringentos, & duodequinquaginta. Atque ubi iam consligendum erat, ibi apud singulos populos à propriis ducibus exhortationes fiebant. Apud Mantineos quidem rem esse pro patria, pro seruitute, ne illam experirentur ampliùs: pro imperio, ut id inexpertum sibi præriperent hostibus. Apud Argiuos autem pro pristino principatu & æquali in Peloponneso dignitate, ne se perpetuo priuatos, nè ue inultas iniurias, quas sæpe ab inimicis eisdemq; uicinis accepissent ferrēt:

Charadrus lo.

Thrasylus lapidari cœptus.

Orchomenus deditur.

Agidis mulcta.

ὑπ' ὀργῆς παρὰ τὸν τρόπον τῶν ἑαυτῶν.

id est, præ iracundia deliberabant præter suum morem.

Orestium.

Malum malo sanare prouerbium.

De aqua belligeratio.

Lacedæmoniorum terror.

Lacedæm. Lex de bellicis muneribus

Ordo Lacedæmonii exercitus & Argiui.

Apud Athenienſes uero pulchrum eſſe inter frequentes atq; egregios ſocios pugnati-
do nullis exiſtere inferiores, ſi Lacedæmonios in Peloponeſo uincerent, ſuum imperi
um & ſtabilius & maius habituros, ut terram ſuam nunquam quiſpiam alius inuade-
ret. Et Argiuis quidem atq; eorum ſociis talia proponebantur. Lacedæmonii autem
per ſeipſos, & ex militari diſciplina cum eſſent ſtrenui, recolentes animo quæ norant ſe
exhortabantur, gnari diutinam operum meditationem magis ſalutiferam eſſe, quàm
breuem uerborum benedictorum exhortationem. Atq; poſt hæc concurſum eſt Argi-
uis ſociiſq; uehementer & irate tendentibus. Lacedæmoniis autem cũctanter & ad ci-
tum tibicinum, qui inter ipſos multi ex lege interpoſiti erant non rei diuinæ gratia, ſed
ut ſedate per modulationem incederent, neue ſi progrederẽtur agminis ordo pertur
baretur, id quod in concurſu magnorum exercituum ſolet accidere. Cum adhuc in cõ
greſſum pergeretur, Agis rex id facere conſtituerat quod in omni acie factitatur: Quo
ties duæ confligunt acies, dextrum utriuſq; cornu magis exporrigitur, & oppoſito ſibi
ſiniſtro ſe circumagit, quia dum timet quiſq; nudas ſui partes proferre, plerunq; ſe ſcu
to illius admouet, qui ſibi dexter eſt, exiſtimans ad præcludendum hoſtis tranſitum dẽ
ſitatem maxime tutã eſſe. Cuius rei caput eſt is qui primus in dextro ſtat cornu, aſſiduc
laborans nudam ſui partem ab hoſte ſubducere. Atq; eodem timore cæteri ſequuntur.
Et tunc quidem Mantinei multum Sciritarum cornu ſuperabant: ſed multo magis La-
cedæmonii atq; Tegeatæ, Athenienſium quo plures erant. Agis ne ſiniſtrum ſuorũ co
nu concluderetur metuens ratus multo ſuperiores eſſe Mantineos, ſignum dedit Sci
ritis ac Braſidianis, ut ſe exporrigendo longius à ſuis æquarẽt Mantineis, & ſimul ũ
tiat duabus è dextro cornu cohortibus, quibus præerant Hipponoides & Ariſtocles
tribuni, ut illuc accedant, & congreſſi uacua illa loca expleant, opinans, & dextrum ſuo
rum cornu ſic quoq; abundaturum, & ſiniſtrum Mantineis oppoſitum firmius perſi
turum. Contigit autem ut tum ex ipſo concurſu, tum ex breui momento exequendi
præcepti Ariſtocles & Hipponoides adire noluerunt. Quo nomine poſtea ex Spar
eiecti ſunt pro ignauis habiti, utq; hoſtes ſe illis applicare occuparint, & Scirit
eos iubente, quandoquidem cohortes non accederent, ut rurſus coirent, id
nequiuerint, nec hoſtem concludere. Sed uidelicet tunc Lacedæmonii in omnibus
cum rei militaris peritia, tum uirtute inferiores ſe oſtenderunt. Nam ubi ad manus
cum hoſte uenerunt Mantinei, quod erat dextrum cornu, in fugam uertit illorum Sci
ritas ac Braſidianos, iidemq; cum ſociis & Argiuorum mille delectis per uacua & non
commiſſa ordinum perrumpentes, cecidere Lacedæmonios, concluſoſq; uerterunt in
fugam: & repulſis ad plauſtra uſque, ibi aliquot ſeniorum pro plauſtris inſtructos in
teremerunt. Atq; hac in parte ſuperati ſunt Lacedæmonii. At in alia præcipue in me
dio ubi agebat Agis rex, & circa eum trecenti, qui equites uocantur, impreſſione fa
in ſeniores Argiuorum, eosq; * quicũque cohortes nominantur, & in Cleonæas & in
Orneatas, & qui in ordinibus erant Athenienſes loco pellunt plerosq;, ne ſuſtinentes
quidem conſerere manus, ſed ſtatim ad impetum Lacedæmoniorum cedentes, quam
dam etiam conculcando, ne fuga elaberentur. Poſteaquam hinc ab Argiuis ac ſociis de
ta ſunt terga, tunc uero eorum acies utrinq; perfracta eſt, & ſimul dextrum Lacedæmo
niorum cornu ac Tegeatarum, ſuperante copia ſuorum circuibat Athenienſes anteq;
circunuentos periculo, quod hinc concludebantur, illinc iam uincebantur. Et ad ſum
mam ibi peruentum eſſet perniciem, niſi & equites, qui aderant, ipſis auxilio fuiſſent.
Et contigit ut Agis cognito ſiniſtrum ſuorum cornu laborare, quod erat Mantineis &
mille Argiuorum delectis oppoſitũ, præcipere uniuerſis copiis tendere ad cornu ſi
uincebatur: & hoc facto Athenienſes interea abſceſſu declinatis à ſe hoſtis, per ociu
cum iis Argiuis, qui una uicti erant, euaderent. Mantineis & Argiuorum mille dele
ctis non amplius inerat animus inſtandi ſibi oppoſitis, ſed cernentes & ſuos profli
tos, & Lacedæmonios in ſe ingruentes fugam capeſſunt. Ex quibus Mantineorũ plu
res cæſi ſunt, Argiuorum electorum pleriq; euaſere, & ſi fuga atq; abitione neq; eſſu

Lacedæmoniorum ad tibicinum cantum inceſſus ad prælia.

Hipponoides Ariſtocles.

Equites apud Lacedæm.

Quinq; cohortes πενταλόχοι.

Lacedæmon. victoria.

admodum neq; pertinaci. Siquidẽ Lacedæmonij diu atq; acriter pugnant dũ hoſtẽ in
fugam uertant. Fugatos aũt breui & non uſq; perſequunt. Et tale extitit hoc prælium, tũ
quia locus uiciniſſimus ijs, qui pugnauerunt erat, tũ quia diuturnũ, tum quia maximũ
inter Græcas, tũ quia inter potẽtiſſimas ciuitates geſtũ. Lacedæmonij cadauera hoſtiũ
primum quidem armis, ex quibus trophæũ ſtatuerunt, deinde cætero ornatu ſpoliaue
re, poſtremo repetentibus ex fœdere reddidere, ſuorũ uero recepta in Tegeam cõpor-
tauere, ibiq; humauere. Occubuerunt autem ex Argiuis, & Orneatis, & Cleonæis ſe-
ptingenti: Ex Mantineis ducenti, totidem ex Athenienſibus cum Aeginetis, & eorum
utercq; dux. Lacedæmoniorum ſocij haud ita multum accepere cladis, ut memoratu ſit
dignũ, ex ipſis quot deſiderati ſint, arduũ eſt uerum dicere, eos tamen circiter trecẽtos di
cebant fuiſſe. Cum in eo res eſſet, ut pugna iam foret cõmittenda, Pliſtoanax regũ al
ter, ducens ſeniores auxilio adoleſcentesq; ueniebat, ſed Tegea tenus progreſſus, audi-
ta illic uictoria retro redijt. Iidem auxilia è Corintho & ab alijs extra Iſthmũ ſocijs ue
nientia per nuntios remiſerunt. Dimiſſis itemq; ſociis, reuerſi (aderant enim eis) Car-
nea diem feſtũ egerunt. Ita infamiam, quæ tũc per Græcos paſſim ferebat, ut de igna-
uis propter calamitatem in inſula acceptam, & aliàs ut de inconſultis ac ſegnibus hoc
uno facto diluerũt, exiſtimatiq; ſunt fortunæ iniquitate afflicti, cum animo ijdẽ eſſent.
Contigit aũt ut pridie q̃ prælium fieret, Epidaurij cũ omni manu ſuorũ in Agrum Argi
uum tanq; deſertũ incurrerẽt, quia complures Argiuorum, qui reliqui erant præſidia-
rij egreſſos occiderent. Tria quoq; Eleorum milia, qui auxilio Mantineis ſuperuene-
runt geſto iam prælio, & Athenienſiũ præter alios priores, ſine mora pariter oẽs hi ſo
cij aduerſus Epidaurũ contenderunt, dum Lacedæmonij Carnea celebrarẽt. expugna
tamq; urbem muro excinxerunt. Et ubi alij quieuerunt, Athenienſes ut iuſſi erant cõ-
feſtim arcem Iunonis templum extruxerunt. Atq; in hoc muro cõmuniter relicto præ
ſidio in ſuam urbem abierunt: Aeſtasq; exceſſit. Initio ſtatim inſequentis hyemis, La
cedæmonij poſteaquam Carnea peregerant in expeditionem exierũt, & in Tegeam cũ
ueniſſent, ultro miſerunt Argos, qui ſermonem inſtituerent de paciſcendo. Erant aũt
apud Argos iampridem nõnulli & illorum neceſſarii, & ſtudioſi ſtatum populare abo
lendi, & poſt geſtum prælium multo ualidiores ad inducendum plures in ſententiam
ſuam. Hic uolebant fœdera quæ cum Lacedæmonijs inierant inire rurſus, & mox et-
iam ſocietatẽ, atq; ita iam populum aggredi. Miſſus eſt autem eò, quod hoſpes eorum
eſſet, Lichas Arceſilai filius duo percontaturus: unum quonam modo bellum, ſi bel- *Lichas.*
lum: alterum quonam modo pacem, ſi pacem uellent. Et cum magna extitiſſet alter
catio (aderat nanque Alcibiades) ij qui Lacedæmoniorum ſtudioſi erant, iam libera
audacia perſuaſerunt Argiuis, ut mentionem conuentionis admitterent, cuius uerba
hæc ſunt:

Carnea dies feſtus Laced.

Conuenta inter Lacedæmonios & Argiuos.

PLacet in hunc modũ concilio Lacedæmoniorum paciſci cũ Argiuis, ut reddant Ar
giui Orchomenijs liberos, & eos qui ſunt in Mantineis Lacedæmonijs, utq; ex E-
pidauro præſidium educant, & murum excidant: & niſi illinc deceſſerint Athenienſes,
pro hoſtibus ſint tam Argiuis q̃ Lacedæmonijs, & utrorumq; ſocijs. Et ſi quem puerũ
Lacedæmonij penes ſe habent, eum ſuæ ciuitati reſtituant. Qui exigunt ab Epidauris
iuſiurandum, id exigant per Semelem, & inuicẽ ipſi iuſiurandũ illis præbeant. Ciuita
tes intra Peloponneſum paruæ magnæue liberæ ſint, utentes patrijs inſtitutis. Si quis
exterorum terram Peloponnenſem ingreſſus ſit nocendi ergò, ſuccurratur pariter con
filio habito quàm æquiſſime Peloponnenſium iudicio. Quicq; extra Peloponnenſium
ſocij Lacedæmoniorum ſunt, eodem iure ſint, quo & Lacedæmoniorum & Argiuorũ
ſocij, ſuum territorium obtinentes. Vt præterea cum ſociis ubi hæc oſtẽſa fuerint unà
pugnetur, ſi illis uidebitur, ſin aliter domum redeatur. Hanc primum conditionem
admittentibus Argiuis, exercitus Lacedæmoniorum à Tegea domum abijt. Non ita
multo poſt commercio inter ſe mutuo abeundi, rurſus ijdem illi uiri inter ſe tranſege-

runt, ut Argiui relicta Mantineorum & Athenienſium & Eleorum ſocietate, cum Lacedæmonijs fœdera ac ſocietatem inirent in hæc uerba:

Societas Argiuorum & Lacedæmoniorum.

IN hunc modum Lacedæmonijs & Argiuis placitum eſt inter ſe fœdera atq; ſocietatem eſſe in annos quinquaginta, æquo & pari iure dare pœnas patrijs moribus, et cum alijs in Peloponneſo ciuitatibus fœdus hoc & ſocietatem eſſe. Quæ liberæ & ſuæ autoritatis ſunt ciuitates, ſuum territorium tenere, pœnas ſumere ritu domeſtico, ac dare pares ſimilesq;. Quicunq; extra Peloponneſum ſocij ſunt Lacedæmoniorum eiſdem conditionibus erunt quibus Lacedæmonij, & Argiuorum ſocij, eodemq; iure quo & Argiui ſuum territorium obtinentes: Si cubi opus fuerit communi exercitu conſultare Lacedæmonios & Argiuos quonam modo iuſtiſſime de ſocijs iudicent: Si cui ciuitati uel earum quæ intra Peloponneſum, uel earum quæ extra ſunt controuerſia fuerit, aut de finibus, aut aliqua alia de re, diſceptent: Si qua ſocialis ciuitas cum alia diſſidiat, ad aliquam ciuitatem eatur, quæ æqua ijs quæ diſſidebunt uidebit. Inter amicas patrio ritu iudicetur. Et huiuſmodi quidem fœdera ac ſocietas inita ſunt, per quæ quacunq; belli materiam, aut ſi quid aliud ſimultatis inuicem habebant, id abolitum eſt. Sed confectis iam inter ſe rebus, decreuerunt caduceatorem Athenienſium & legationem neutiquam recipiendam, niſi relictis muris Peloponneſo excederent, nec cum ullo aut paciſcerentur, aut bellum gererent niſi communiter. Intendebant animum ciuitas in alia quædam, tū uero in prouinciam Thraciæ, eoq; utrique ad Perdiccam miſere legatos, ut ſecum coniuraret ſuadentes. Qui tamen non protinus deſciuit ab Athenienſibus, ſed deliberabat ad Argiuos intuens à quibus ipſe oriundus erat, ſuper hæc uerſabatur cum Chalcidenſibus iuſiurandū renouarunt, & aliud addiderunt. Miſerūt & ad Athenienſes Argiui legatos iuſſum ut Epidauri murum relinquerent. Illi cernentes ad caute-
teri præſidii comparationem ſuos eſſe paucos, Demoſthenem miſerunt ad eos educendos. Is ubi peruenit, ſimulat ſe gymnicum extra muros certamē inter præſidiarios uelle edere. Egreſſisq; reliquis præſidijs portas clauſit, ac poſtmodum renouato cum Epidaurijs fœdere, Athenienſes ipſis murum reſtituerunt. Poſt Argiuorum à ſocietate defectionem, Mantinei primo reluctati, mox quia ſine Argiuis impares eſſent, & ipſi cum Lacedæmonijs pepigerunt, imperium que oppidorum reliquerunt. Et Lacedæmonij Argiui que cum millenis utrique ſumpta expeditione, ſtatum in Sicyone ad paucorum redegerunt, ipſi potius Lacedæmonij illuc euntes. Eſt poſt illa utraque iam ſtatum populārem apud Argos ademerunt, et paucorum cōſtituerunt Lacedæmonijs congruentem. Et hæc ſub extremum hyemis geſta ſunt, iam uere appetente. Quartusq; decimus belli annus exceſſit. Inſequenti æſtate & * Epitedienſes quos Atho incolunt, ab Athenienſibus deſciuerunt ad Chalcidenſes, & Lacedæmonij in Achaia res, quæ prius ex ſententia non erant, conſtituerunt, & Argiua plebs paulatim reſipiſcens, reſumptaq; audacia in paucos illos præpotentes impetum facit, obſeruato cōpore quo Lacedæmonij ſe in nudo certamine exercent, & commiſſa intra urbem pugna, uictrix aduerſariorum alios interimit, alios relegat. Lacedæmonij dum à ſocijs accerſerentur, aliquandiu ire ſuperſederunt, mox tamen dilato nudorum certamine ſuccurrentes, cum apud Tegeam accepiſſent uictum ſtatum paucorum, progredi ulteriorus abnuerunt, orantibus ijs q effugerant, regreſſiq; domū nudos certamē peregerunt. Et cum poſtmodum legati ueniſſent, tam ab ijs qui in urbe erant, quàm ab exulantibus Argiuis, adeſſentq; ſocij & multa utrinq; dicta eſſent, pronūtiarunt iniurios eos qui intra urbem erant, illucq; ſibi cū exercitu eundum. Sed his cunctantibus ac ſegnius agentibus metu ipſorum populus Argiuus reſarta rurſus cū Athenienſibus ſocietate, quos ſibi arbitrabantur maximo uſui futuros, excitauit lōgos ad mare uſq; muros, ut ſi terra prohiberentur, mare cōmeatus ope Athenienſium inueherētur. Cuius rei faciendæ fuerunt conſciæ nonnullæ in Peloponneſo ciuitates, & in ea facienda occupatum fuit quic Argis hominum erat; uiri, mulieres, ſerui, ex Athenis eò tranſmiſſis ſtructoribus,

Perdiccas.

Demoſthenes.

16. Anni initiū Epitedienſes. Dienſes dicēdi legitur in græcis.

Gymnicū certamen.

lapidarijſq;, & æſtas abijt. Inſequente hyeme Lacedæmonij cognita Argiuorum extructione, bellum illis inferre ipſi atq; ſocij, præter Corinthios, rege ſuo duce Agide Archidami filio. Erat autem eis quiddam rerum Argiuarum illic tranſigendum, ut ipſis uidebatur, quod tamen ex ſententia non ſucceſſit. Cæterum muros, cum adhuc extruerentur, ui ceperunt atq; diruerunt: itemq; Hyſias agri Argiui oppidum, ac ingenuis omnibus quos ceperant interfectis, abierūt in ſuam quiſque ciuitatem. Poſt hæc Argiuia aduerſus Phliaſium copias eduxerunt, & depopulati regionem abierunt, quia ſuos exules receperant, quorum plerique illic domicilium habebant. Eadem hyeme diſcluſerunt Athenienſes à Macedonia Perdiccam, crimini dantes, quod cum Argiuis atque Lacedæmonijs coniuraſſet, exercitu ab ipſis præparato quem ducerent aduerſus Chalcidenſes in Thracia atque Amphipolim, Nicia Nicerati duce, fruſtratus eſſet ſocietatem. quo detrectante, expeditio præcipue diſſoluta eſſet. Eoq; nomine Athenienſium erat hoſtis, & hyems hæc annusq; belli quintuſdecimus exceſſit. Principio æſtatis Alcibiades cum uiginti nauibus Argos tranſiens trecentos Argiuos qui ſuſpecti erant, & cum Lacedæmoniis ſentire uidebantur, comprehendit: quos apud circunſiectas quibus dominabantur inſulas depoſuere Athenienſes. Iidem aduerſus Melum inſulam nauigauerunt triginta nauibus ſuaꝝ cum mille & ducentis armatis: ſagittarijs trecentis, equitibus ſagittarijs qui hippotoxotæ dicuntur uiginti: Chiorum ſex: Leſbiorum duabus, cum manu ſociali atque inſulana ferme mille & quingentorum armatorum. Sunt autem Melij Lacedæmoniorum coloni illi quidem, ſed quēadmodum cæteri inſulani imperium Athenienſium abnuebant. Verum cū inter initia in partibus nō fuiſſent, mox ab Athenienſibus coacti regionem uaſtantibus in apertum bellum prodierunt. Huc poſteaquam cum ijs copijs tranſmiſere Cleomedes Lycomedis, et Tiſias Timachi duces prius quàm aliquid regioni noceretur miſere legatos ad habenda colloquia. Quos legatos Melij ad multitudinem non intromiſere, ſed apud magiſtratus ea dicere iuſſere quorum gratia ueniſſent. Illi in hunc modum locuti ſunt:

Hyſiæ oppid.

Perdiccæ accuſamus.

16. Anni initiū

Melos inſula.

Melij.

Cleomedes.

Tiſias.

Athenienſium legatorum uerba ad Melios.

QVoniam nos non apud multitudinem uerba facimus, ſed apud paucos, ad quos ideo nos introduxiſtis (intelligimus enim uos hoc ſentire) ne nobis perpetua oratione utentibus, quæ probabilia ſunt atq; firma ſemel audiens multitudo inducatur in errorem agendum. Facite etiam iſtuc uehementius, & perpetua oratione, ne ipſi quidē uaramini, ſed ad ſingula, quæ per nos ab re dici uidebuntur, protinus excipientes iudicate, & ante omnia ſi placet uobis ut loquamur indicate.

MELIORVM VERBA: ad hæc primores Meliorū reſpondentes: Æquitas, inquiunt, per quietem mutuo docendi haud eſt illa quidē uituperanda. Sed ab hac re nonnihil uidetur abhorrere, q̄ bellum à uobis non futurum, ſed iam præſens eſſe conſtat. Cernimus enim uos eorum, quæ dicentur, iudices ueniſſe: & ut fides eſt, hunc finē ex hoc colloquio futurum, ut ſi iure ſuperiores uobis fuerimus, & ob hoc ſi dicto non audientes, bellum nobis inferatis: ſeruitutem, ſi dicto audientes fuerimus.

ATHENIENSIVM: Emuero ſi ad ſuſpiciones futurorum captandas, aut ad aliud quippiam conueniſtis, quàm ut ex uerbis præſentibus et quas cernitis, ſaluti ciuitatis conſulatis, ſileamus: ſin ad hoc ueniſtis, loquamur.

MELIORVM: Conſentaneum eſt ac dignum uenia, homines in tali conditione poſitos multa dicere, & ad multa uideri ſe mutare. Et ſane cōgreſſus hic de ſalute noſtra inſtitutus eſt: itaq; colloquium fiat eo pacto, quo nos ipſi prouocaſtis ſi placet.

ATHENIENSIVM: Neq; nobis utendum arbitramur aut ambitu nominum tanquam iure imperium penes nos ſit, qui Medum exterminauimus: aut longitudine uerborum parum probabili, tāquam iniuria laceſſiti, bellum inferamus: neq; à uobis allegandum, aut colonos eſſe uos Lacedæmoniorum, aut nihil læſiſſe nos, tanquam hæc dicentes fitis nobis perſuaſuri, ſed ea dicenda ab utriſq; opinemur inter nos utique tranſigi poſſe, cum ſciatis uos loqui apud intelligētes, ea quidem uos humana ratione

iudicare iusta esse,quæ ex æqua necessitate proficiscuntur: possibilia uero quæ superiores extorquent,ab infirmioribus annuuntur.

MELIORVM: Quandoquidem uos ita de iure loqui supersedētes,instituitis facere mentionem commodi,equidem nos operæpretiū censemus,nam ita agere necessarium est,non dissoluere (quod publicum commodū est) libertatem,sed homini qui assiduo in periculo uersetur,decorū atq; æquum esse,ut si quod alicui intra limites diligentiæ suadet,emolumentum id assequatur. Neq; hoc minus uestra refert,qui quo maiores cæteris estis,eo maiori exemplo,si labemini, eritis pœnarum magnitudine.

ATHENIENSIVM: Nos uero finem imperij nostri, si forte aboleatur, nō expauescimus. Neq; em̄ qui alios dominant ueluti Lacedæmonii, isti in eos sæui sunt, quos uicerūt, sed ij qui subditi fuerunt, si quando rebellantes superauerunt eos quibus serui erant. Qua de causa liceat nobis periclitari ne hoc fiat, quoniam aduersus Lacedæmonios non est nobis tale certamē. Quod autem pro amplitudine imperij nostri cuitas gratia uenerimus, proq; uestræ ciuitatis sit salute qđ loquamur, id uero planū faciemus, uolētes & posse uobis citra molestiam, & uos e uestro ac nostro usu pariter saluos esse.

MELIORVM: Qui fieri potest, ut ita ex usu sit nos seruire, ut uobis dominari?

ATHENIENSIVM: Nempe, ut uos quidē potius impata faciatis, quàm extrema omnia patiamini, nos uero non interficiendo uos lucrifaciamus.

MELIORVM: Quid ut quietem agētes remoti à partibus uos pro hostibus amicos habeamus, non eritis contenti?

ATHENIENSIVM: Minime, neq; enim tantopere nobis detrimētosum est, uos esse nobis hostes, quantum esse amicos. Nam amicitia uestra imbecillitatis & dium potentiæ nostræ qui præsumus argumentum est.

MELIORVM: Hoccine sentiunt qui sub imperio uestro sunt ut in eadem cōditione ponant eos, qui ad uestrum imperium nihil attinent, & colonias uestras quæ multæ sunt, aliæ ue urbes si postquam desciuerint, subigantur.

ATHENIENS. Quid ni? Nam neutros iuris respectu desinere existimant, sed illos quidem cum uires nacti sunt, superiores esse, nos aūt præ metu non inferre illis arma. Itaq; præterquam q̄ in plures imperium tenebimus, si uos subegerimus, præbitis subacti ipsum nostrum imperium stabilius, cum præsertim sitis insulani, & inter eos qui classe pollēt imbecillissimi, nisi uincatis.

MELI. Quid uos, nonne in eo uestram tutelam reponitis? Debemus enim (quod admodum uos à mentione iustitiæ reiiciendo nos suadetis) ut commodo uestro pereamus, sic nos docedo, uos nostrum cōmodum si hoc cōtingat conari persuadere idem et uobis commodum esse. Nam quid ni uobis reddetis hostes, quicunq; neutras hoc bello partes sequuntur. Quippe qui intuentes in ista quæ agitis, suspicabuntur in se quoq; aliquando uos ituros. Quod quid aliud est, quàm eos, q uobis sunt hostes, augere: & eos qui haudquaquam tales futuri erant, impellere, ut sint hostes.

ATHENIENS. Haud ita est. Neq; enim suspicamur nobis fore acerbiores istos, qui cōtinentem ubiuis incolunt, quàm insulanos qui alicubi sunt nullius imperio subiecti, quales uos estis: quicq; imperio subiecti sunt ob eam necessitatem animo exacerbato. Illi em̄ libertate qua degunt, multo sunt segniores ad custodiēdos à nobis. Itaq; plerūque inconsultis affectibus indulgētes, & seipsos & nos in apertū periculū ducēs.

MELIORVM: Si igitur & uobis ne imperium amittatis, & ijs qui sub imperio degunt, ut à seruitio eximant, tm̄ discrimen adeundū est, profecto nobis quoq; qui adhuc liberi degimus magno flagitio det, atq; ignauiæ, nisi pr̄ oia expiamur q̄ seruiam.

ATHENIEN. Vos uero non prudenter isto modo consuluerītis, quibus non ex æquo nobiscum est de strenuitate certamen, ut cedere pudere uos debeat, sedde salute potius consultatio, ne multo præstantioribus resistatis.

MELI. Sed nō fugit nos sæpius fortunam belli esse cōmunem, q̄ sociam illius partis quæ multitudine hominū abundat, Præterea ei qui se dediderit, nullam spem super

esse ei, qui se exercet etiam stando spem esse.

ATHENIEN. Spes, periculi solatium, etiam si damno afficit, nō tamen euertit eos qui illa ex abūdanti utuntur: sed illos qui omnia etiam eiecerint rem natura perniciosam, quæ simulatque deceperit agnoscitur, à qua quisquis se custodierit, in eo in quo illam cognouit is non labetur. Quod uos qui imbecilles estis, & in hoc rerum articulo positi, nolite pati, neq; similes plerisq; esse, qui cum adsit eis facultas euadendi, postea destituti omni aperta spe fatagentes se conferunt ad incertas, diuinatiōem, oracula, et quæcunq; talia per spem hominem perdūt.

MELIORVM: Arduum quidem nobis eē, id quod probe uos intelligitis ipsi quoq; arbitramur, uestris copijs nos ac fortunæ resistere, qa nō erit ex æquo certamen. Nihilo tamen minus ipsi fortunæ cōfidimus, diuinitus nos non inferiores futuros, quippe qui insontes uobiscum haud iuste inuadentibus consistimus, & quatenus copia milicum deficimur, accessuram illam ex societate quæ nobis cum Lacedæmonijs est, necesse habentibus succurrere si nō ob aliud, certe cum simus cognati, ob pudorem. Ex quo non usquequaq; præter rationem sumus audaces.

ATHENIENS. Ne nos quidem diuinam nobis benignitatē arbitramur defuturam, ut q nihil ducim⁹ iustū, agimus ue pter hominū opinionē, aut de dijs, aut de ipsorum hominum erga se deliberatiōe. Nam quod ad numina pertinet, de illis, quod opinione receptum est, sentimus: de hominibus autem ita naturæ necessitate comparatum, ut haud dubie quis semper dominetur quē superauerit. Quam legē neq; tulimus ipsi, neq; nouam primi omnium usurpamus, sed quæ iam recepta erat, suscipimus usurpamusq;, relicturi etiam perpetuo futuram, ac pro cōperto habentes, uos quoq; ac cæteros si eadē qua nos facultate præditi essetis, idē esse facturos. Ex quo quod ad eos attinet, merito nō extimescimus nos uobis inferiores fore. Nam qđ ptinet ad uestram de Lacedæmonijs opinionē, quos ut creditis, pudebit non succurrere: gratulamur quidē uobis malorum inexpertis, ineptiam tamen istam non probamus. Lacedæmonij enim inter se quidem ipsos, & circa domestica instituta plerunq; uirtute utuntur: erga alios aūt quales se præstent, multa quis cōmemorare posset, sed summatim potius significauerit, id quod nos scimus proculdubio, eos pro honestis habere, quæ sunt uoluptuosa, pro iustis quæ sunt utilia, quanq̄ non est illis istiusmodi cogitatio pro uestra salute, cuius nunc ratio nulla est.

MELI. Nos uero hoc ipsum præcipue credimus, ob quam illos utilitatem non commissuros, ut Melij colonia ipsorū ab eis proditi, efficiamur infidi suarum partium Græcis, utiles aduersarijs.

ATHENIENS. Ergo sentitis ita demū quid utile esse, si fuerit tutū, iuste aūt atq; honeste fieri cū periculo, quod minime omnium Lacedæmonij plerunq; audent.

MELIORVM: Imò uero arbitramur illos nostri causa magis pericula adituros, et se arbitrari per nos q̄ p cæteros esse firmiores, quanto ad res gerēdas sumus Peloponneso uiciniores, quantoq; ipsis sententiæ cognatione fideliores, quam cæteri.

ATHENIENSIVM: Præsidiū erga eos qui inuocant, nō declarat eorū q opitulari debent beneuolētia, sed quod multo satius est, operibus. Id quod Lacedæmonij plus cæteris quodammodo animaduertunt, ut qui diffidentia domesticarū copiarū sociales copias etiam aduersus finitimos accersunt. Ex quo credibile non est nostris natibus mare tenentibus eos in insulam traiecturos.

MELIORVM: Atqui alios habent Lacedæmonii quos mittant, & ingens est Creticū pelagus, in quo difficilius est illud tenentibus alios excipere, q̄ illis latere uolentibus se subducere. Et si hæc eos ratio destituat, illa non deerit, se conuertendi aduersus terram uestram & ad uestros socios qui reliqui sunt, quos Brasidas non adijt, ut uobis res sit non de terra nihil ad uos pertinente, sed uestra ipsorum.

ATHENIENSIVM: Istud uero uobis hæc inexpti continget, nec ignaris à nulla unquam obsidione Athenienses aliorum timore discessisse, quanquam uos ut

animaduertimus,cum de salute uestra dixeritis uos consultaturos, nullam tamen eius rei in tanto sermone feciſtis mentionem,qua freti, homines arbitrantur ſe iri liberari. Cæterum ea,quæ uos uehementiſſime ſperatis,futuri temporis ſunt,ſed præſens tempus breue uobis eſt ad uos tutandos ab eis,quæ iam urgent. Quapropter magnam declaratis amentiam, niſi nobis iterum ſemotis, aliquid aliud quàm hæc prudentius decernatis.Nam ſic nequaquam uos ad uerecundiam, quæ hominibus in fœdis & apertis periculis extitit plerunq; perniciosa, conuertetis. Cum enim permulta proſpiciamus adhuc,atque tendatur id, quod turpe appellatur ui nominis inducẽte, tamen ipſa ui nominis excuſſa, eligitur potius quàm ſponte in cladem inemendabilem incidatur, & turpius dedecus accipiatur per inſipientiam, quàm per fortunam. Quod uos ſi recte conſulueritis,cauebitis, nec indecorum uobis cenſeatis, cedere maximæ ciuitati uobis æqua poſtulanti, ut ſocij ſui efficiamini, ueſtra terra potientes ſub tributo, ne uecum detur uobis optio belli & ſecuritatis, per animi contentionem optetis partem deteriorem, ſed illis ſimiles ſitis, quibus plerunque proſpere ſuccedit, qui paribus non cedentes,honeſte cedunt potentioribus,erga inferiores moderate ſe gerunt. Conſiderate itaq; ſeorſum à nobis, & cogitate etiam atque etiam uos deliberare de patria, quæ una uobis eſt,quam'que ſcitis uno hoc conſilio uel felicem fore uel infelicem.Poſt hæc Athenienſibus à colloquio digreſſis,Melij inter ſeipſos collocuti ſunt,cumq; ſimili modo contradicendum uideretur, reſponderunt:

MELIORVM VERBA: Nobis uero Athenienſes, neq; aliud quàm paulo ante uiſum eſt,uidetur:neq; libertas ſeptingentorum aburbe condita annorum breui tempore amittenda.Sed fortuna quæ nos ad hanc diem diuinitus tutata eſt, & opem cum aliorum hominum,tum uero Lacedæmoniorũ freti conabimur,hanc urbem conſeruare. hortati tamẽ uos prius,ut liceat nobis amicos eſſe uobis,neutris hoſtes, uobiſq; initis fœderibus, quæ ex utriuſque partis utilitate uidebuntur,è noſtro ſolo excedatis.

Talia Melij cum reſpondiſſent,Atheniẽſes iam è colloquio digreſſi dixere:

ATHENIENSIVM: Enimuero uos ſoli omnium, ut nobis uidemini, ex uestris conſilijs certiora iudicatis eſſe,quæ ſunt euentura,quàm quæ cernũtur: & quæ occulta ſunt in conſulendo, tanquam ea quæ fiunt, creditis iam uos intueri, utiq; quo plus & Lacedæmonijs,& fortunæ et ſpei pmittentes uos atque fidentes,eo plus prolapſuri. Et legati quidem ad caſtra rediere.Duces aũt quoniam Melij nullo pacto obtemperare uolebant, ad bellũ continuo ſe conuerterunt, & per urbes diſtributi Melios muro concluſerunt. Poſt hæc præſidio, tum ex ſuis tum ex ſocialibus copijs & à mari & à terra relicto,cum maiori exercitus parte reuerſi ſunt, cæteris qui remanſerunt locum oppugnantibus. Sub idem tempus Argiui Phliaſium agrum ingreſſi,ab ipſis Phliaſijs & ab exulibus ſuis excepti inſidijs,circiter octoginta amiſere, & qui in Pylo Athenienſes erant, ex urbe Lacedæmoniorum prædam auertunt. Neq; tamen ab id Lacedæmonij fœderibus abiectis in eos bellum mouerunt. cæterum edixerunt, quiſquis uellet Peloponnenſibus priuatarum quarundam diſſenſionum cauſa,bellum cũ Athenienſibus gerebant.Melij quoq; Athenienſiũ muri ambitum aggreſſi nocte ceperunt,qua parte forum ille ſpectabat,nonnullosq; interfecerunt,et frumento alijsq;,quæ ex uſu forent, quamplurima potuere importatis,cum ſe recepiſſent,quieuere:Atheniẽſibus in poſterum ad cõmodius excubandum diligentibus effectis, atq; æſtas exceſſit. Inſequenti hyemis initio Lacedæmonij ad fines agri Argiui illum cũ exercitu inuaſuri, quia liberare non potuere,domum rediere.Per quorum expectationem Argiuorum, qui in urbe erant,quidam ex ijs quibus ſuſpecti eſſent comprehenſi, quidam ſua ſponte in exilium abierunt. Sub idem quoq; tempus Melii ab alia parte murum quo obſidebantur cepere rũt,paucis ex Atheniẽſi præſidio ibi præſentibus.Et mox ubi hæc geſta ſunt, profecto ex Athenis alio exercitu duce Philocrate Eudemi filio, cum iam omni ope oppugnarentur,facta quadam inter ipſos proditione, ſeſe dedidere Athenienſibus,liberum illis

arbitrium de ſe permittentes. Athenienſes Meliorum quoſcunque nacti ſunt,puberes interemerunt: pueros ac fœminas in ſeruitutem acceperunt, domumq; aſportarunt, locum ipſi incoluerunt,miſſis eò poſtmodum quingentis colonis,

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER SEXTVS.

EADEM hyeme Atheniẽſes decreuere rurſus in Siciliam maiori quàm cum Lachete & Eurimedonte apparatu tranſmittere ad eam ſubigendam ſi poſſent, ignari plerique & magnitudinis inſulæ,& multitudinis incolentium,tum Græcorum, tum Barbarorum, ac ſuſcipere bellum haud multo minus quodam modo quàm illud erat aduerſus Peloponnenſes. Eſt enim Siciliæ ambitus non ita multo minor quàm octo dierum circumnauigatione onerariæ nauis; & cum tanta ſit,uiginti ferme ſtadiorum intercapedine prohibetur,ne ſit continens.Incoluerunt autẽ eam ab initio atque tenuerunt permultæ gentes, quarum feruntur antiquiſſimi in quadam duntaxat inſulæ parte habitãtes Cyclopes atque Læſtrygones: Quorum ego neque genus, neq; unde uenerint, neque quò abierint dicere habeo. Sufficiat quod & à poetis memoratum eſt, & apud ſe quiſq; de illis agnoſcit. Poſt hos Sicani primi demonſtrantur incoluiſſe, atque ut ipſi prædicant omnium primi, quippe cum ſint illius terræ indigenæ, ſed ueritas arguit eos Iberos eſſe oriundos à flumine Sicano, quod eſt in Iberia, à Ligyis eiectos, & ab his tũc dictam Sicaniam inſulam prius Trinacriam nominatam, qui adhuc loca inſulæ ad occaſum uergentia incolunt. Cæterarum capto Ilio quidam Troianorum dum fugiunt Achæos, nauibus in Siciliam applicuerunt, & in collocatis ſedibus in finibus Sicanorum uniuerſi ſunt Elymi appellati. Vrbes eorum Eryx & Egeſta. His accolæ acceſſerunt nonnulli Phocenſes, eorum qui è Troia tunc in Libyam tempeſtate delati primum, deinde ex Libya in Siciliam tranſmiſere. Siculi autem ex Italia, ibi nanque habitauere, fugientes opicos in eandem inſulam traiecerunt, ut & credibile eſt & fama fertur,ratibus obſeruato cum uentus poſuiſſet freto,forte et alio ter tranſuecti. Et ſane adhuc extant in Italia Siculi, ipſa'que regio ab Italo quodam Arcadum rege, hoc habente nomen, ſic eſt cognominata. Hi magno cum exercitu in Siciliam tranſeuntes uictis prælio Sicanis, & in partes quæ meridiem occaſum ſpectant remiſſis, fecerunt ut pro Sicania Sicilia uocaretur, & eius optima quæque loca incoluerunt, annis ex quo tranſierunt prope trecentis ante Græcorum in Siciliam aduentum, & nunc quoque mediterranea eius atque ad aquiſonem uergentia obtinent.Phœnices præterea,per eandem paſſim habitauerunt occupatis ad mare promontorijs, & paruis circà inſulis negotiãdi cum Siculis gratia.At poſtquam permulti Græcorum illuc cum nauibus traiecerũt omiſſa nauigatione,Motyan Soloentem, & Panhormum finitima Elymis oppida, ſedibus ibi poſitis incoluerũt,freti cum Elymo rum ſocietate, tũ quia exiguo illinc in Carthaginem traiecto Sicilia diſtat.Tot igitur numero Barbari,atq; in hunc modum habitauere Siciliam.Græcorũ autẽ primi Chalcidenſes ex Eubœa tranſeuntes cum Theocle illius deductore coloniæ Naxum incoluerunt,& aram Apollinis Archegeti,quæ nũc extra urbem uiſitur,extruxerunt. Vbi quoties è Sicilia ſoluunt oracula petituri primum ſacrificant.In ſequenti anno Archias ab Hercule oriũdus è Corintho Syracuſas incoluit,expulſis prius ex inſula Siculis, intra quam inſulam nondũ mari circunfluam ſita eſt urbs.Nam ea quæ extra inſulam eſt,diu poſt addito muro facta eſt,populo frequens. Verum Theocles atque Chalcidẽſes è Naxo profecti,ſeptimo poſt inhabitatas Syracuſas anno, Leõtinos eiectis Siculis in colunt, & dehinc Catanã,cũ ipſi Catanenſes euarchũ feciſſent coloniæ autorẽ.Per idẽ

Laches, Eurymedon.
Siciliæ ambitus.
Cyclopes. Læſtrigones Sicani.
Ligyi. Trinacria.
Elymi. Eryx. Egeſta.
Italia unde Italus rex.
Phœnices Siciliæ incolæ. Motya. Solois. Panhormus.
Archageti Apollinis ara Archias.
Theocles, Euarchus.

tempus & Lamis coloniam deducens è Megaris in Siciliam uenit, & super flumen
Pantacius. Pantacium loco quodam cui nomen est Trotilum, incolas collocauit, & illinc postea de
Trotilum gressus, cũ aliquantulo tempore apud Leontinos, unà cũ Chalcidẽsibus remp. admi
strassetab eisdẽ exactus ẽ, collocatisq; in Thapso incolis, cũ uita decessisset, cætei è Tha
Hyblon. pso migrauerunt, & Hyblone rege Siculo, qui regionem prodiderat duce, Megaras
Hyblæi. coluerunt, qui Hyblæi sunt dicti. Et post ducentos ac quadraginta quinq; annos, quam
Selinus. habitare cœpissent, à Gelone Syracusanorum rege ex urbe & agro expulsi sunt. Sed an
tea quàm expellerentur centum postquam illic habitare cœperant annis, Selinuntem
Pammilus. misso illuc Pammilo condiderunt. Is è Megaribus ipsorum metropoli superueniens pa
Gela. riter habitauit. Gelam autem Antiphemus è Rhodo & Entimus è Creta, suam urbem
Antiphemus. coloniam ducentes, pariter condiderunt, anno quadragesimo quinto post Syracusas
Entimus. habitari cœptas, imposito à flumine Gela urbe nomine, cum locus ubi nunc urbs sita
est, quiq; munitus antea muro erat, Lindij uocantur, uiris Dorícis huic ciuitati impo
Agragas. tis. Annoq; prope centesimo octauo à suæ urbis initio, Geloi Agragantem incoluerũt,
Ariston. urbem fluuio Agragante appellantes, delectis sibi autoribus Aristono & Pystilo, datis
Pystilus. quoq; suis legibus. Zancla uero inter initia à latrõibus è Cumis, quæ est in Opica Chal
Zancla unde cídica urbs, profectis habitata est. Sed postea communiter à multitudine quæ a Chal
apparet. deatq; à cætera Eubœa, quæ in eam regionẽ superuenit, cuius coloniæ deductores ex
Perieres. titere Perieres atq; Cratæmenes, alter è Cumis, alter è Chalcide. Vocabatur autẽ pri
Cratæmenes. us ea urbs à Siculis Zancla à specie falcis. Siquidem falcem Siculi Zanclam appellant.
Idem postmodum à Samiis eiecti sunt, & aliis quibusdam Ionibus, qui Medos fugie
tes ad Siciliam appulerunt. Nec ita multo post Anaxilas Rheginorum tyrannus exter
Anaxiles. minatis Samijs, urbem promiscuis hominibus frequentem reddidit, & à sua quõdam
Euclides. patria Messenam apellauit. Imera quoque & Zanclanis habitata est deductis ab Eucli
Simus. de, Símo, & Sacone. in quam coloniam uenerunt plurimi Chalcidenses, cum quibus
Sacon. habitauerunt & Syracusani exules à cõtraria factione superati, qui Myletidæ nomina
Myletidæ. tur. Atque apud hos obtinuit uox quædam inter Chalcidicam & Doricam media, ita
Acræ. leges Chalcidenses obtinuerunt. Acræ autem & Casmenæ à Syracusanis sunt inhabi
Casmenæ. tatæ. Acræ quidem septuaginta annis post Syracusas: Casmenæ uero circiter uiginti an
nos post Acras, & prius ferme centum ac triginta quinq; annos à conditis Syracusis
Camerina per ipsos Syracusanos, autoribus coloniæ Dascone & Menecole, ejectoq;
aliquanto post Camarinæos ob defectionẽ à Syracusanis, mox Hippocrates Gelæ ty
rannus accepit pro redemptione Syracusanorum quos habebat captiuos, atque ipse co
fectus coloniæ deductor, eos in terra Camerina collocauit, & cum rursus à Gelone ha
dibus amoti fuissent, tertio sunt ab eodẽ Gelone collocati. Tot igitur gentes cam
tim græcæ partim barbaræ incoluere Siciliam, quæ cum tanta esset, Athenienses cupi
sibi inuadendam putauerunt, cupiditate proculdubio totius insulæ potiundæ, sed uolẽ
tate quoque honeste ferendi auxilij Chalcidensibus suis cognatis ac pristinis socijs pra
cipueq; Egestanis quorum legati aderant, à quibus inducti sunt, ut illuc tenderent, cum
xe flagitantibus. Quippe Selinuntijs ob quædam sponsalia & controuersiam de agro
finitimis suis bellum intulerant. Illi accitis Syracusanis socijs bello eos prohibebant
terra & mari. Itaque Egestani repetita memoria societatis sibi cum Lachete initæ, &
superioris belli Leontinorum, obsecrabant Athenienses ut se missa classe tutarentur,
cum alia permulta allegantes, tum uero quod caput erat, Syracusanos si impune fer
rent, ut expellerent Leontinos, mox cæteris eorum socijs profligatis, omnem Sicili
am ad suum imperium redacturos. Vnde periculum foret ne quando Dores ma
gna cum manu propter cognationem Doribus Peloponnensibus (à quibus ipsi in Io
lonias missi essent) auxilio euntes unà destruerent Athenienstum potentiam. Eo qu
prudentium esse cum reliquis adhuc socijs obuiam ire Syracusanis, se præsertim collo
caturis satis pecuniæ ad bellum. Quæ in concionibus, & in colloquijs sæpenumero
dicentes Egestanos cum audirent Athenienses, decreuerunt primum mittendos Ege

stam legatos ad explorandam, tum pecuniam si tanta foret, quanta iactabat, & in æra
rio & in templis, tum rem bellicam, ac Selinuntiorũ quoq;, ut quæ illic esset conditio
referrent. Et legati quidem Athenienstum in Siciliam missi sunt. Lacedæmonij
autem eadem hyeme cum socijs propter Corinthios armati, agrum Agiuum ingres
si sunt, eumq; magna ex parte populati: frumenta & aliquot boum paria asportarunt,
& argiuorum exulibus in Orneas transcriptis, atq; illic paucis è reliquo exercitu relic
tis, initisq; fœderibus, ad certũ temp⁹, intra quod Orneatæ atque Argiui se inuicem
non læderent, dum cum exercitu rediere. Nec ita multo pòst Athenienses triginta na
uibus, sexcenti armati cum uenissent, & Argiuorum omnis populus, qui per ætatem
ferre arma poterat, cum illis egressi unum diem Orneas oppugnauerũt, noctu his pro
cul castra habentibus, ij qui intra urbem erant, profugere. Quod ubi sensere postero die
Argiui, Orneas diruerunt, reuersiq; sunt domum, & mox item Athenienses. Iidẽ apud
Methonem quæ finitima Macedoniæ est, assumptis ex ora maritima tum suis, tum Ma *Methone*
cedonibus, qui apud ipsos exulabãt, equitibus terram Perdiccæ infestabant. Verum La
cedæmonij missis ad Chalcidẽses, qui sunt in Thracia, iubebant eos Perdiccæ adesse in
bello. Quod illi facere recusarunt, quibus inducias cum Athenienstbus erant decem di
erum. Et hyems exijt, ac decimus sextus annus huius belli quod Thucydides cõscripsit.

Insequenti æstate ineunte statim uere Athenienstum legati è Sicilia rediere, & *17. Anni intiũ*
cum ijs Egestani, ferentes sexaginta talenta non signati argenti, tanquam menstruum *Stipendiũ mẽ*
stipendium sexaginta nauium, quæ ut mitterentur, erant oraturi. Athenienses aduoca *struum.*
ta concione, auditisq; & Egestanis & suis legatis cum alia dicentibus ad persuadendũ
apposita, tum uero de pecunia mentientibus tanquam parata & multa, tum apud tem
pla, tum apud ærarium, decreuerunt sexaginta naues in Siciliam esse mittendas, cum
ducibus summa potestate præditis, Alcibiadæ Cliniæ, Nicia Niceratí, Lamacho Xeno *Alcibiades.*
phanis filio, qui opem quidem Egestanis ferrent contra Selinuntios. Leontinos au- *Nicias.*
tem, si quid prospere in bello cõtingeret omnes in sua sede collocarent, atque alia tran *Lamachus.*
figerent apud Siciliam, ut maxime expedire reipub. suæ cognoscerent. Quinto post
hæc die concio rursus aduocatur, quemadmodum oporteret hanc classem quàm celer
rime fieri, decerneréq; si qua re ducibus ad profectionem opus esset. Nicias qui inui
tus fuerat delectus haud recte ciuitatem decreuisse existimans, sed exigua de causa &
specie decori omnem Siciliam opus arduum affectasse, procedens, Athenienses à pro
posito reuocare uoluit, hunc in modum dehortatus:

Oratio Niciæ apud Athenienses.

HAec quidem concio ob nostram classem instruendam coacta est, perinde ac si in
Siciliam nauigare oporteat. Mihi aũt uidetur de hoc ipso quoq; cõsiderari opor
tere, utrum satius sit mittere classem nec ne, nec ita breui consultatione de rebus ardu
is, credendo uiris alienigenis bellum sumere, quod ad nos nihil pertineat. Equidem,
quod ad me attinet, ego ex hac re honore afficior, & meo ipsius corpori minime omni
um timeo. Sed cum existimem bonum ciuem esse, cum eum qui & corpori & fortu
nis suis prospicit, tum eum multo magis qui uult sua opera rempub. prosperam esse,
ego sicuti superiori tempore nũquam ampliandæ dignitatis gratia dixi secus atque sen
tiebam, ita nunc quæ optima esse sentio dicam. Qui si suadeam uobis ea, quæ assunt tu
enda, nec ijs quæ certa sunt, propter incerta periclitandum, infirma quidem apud affe
ct⁹ uestros fuerit oratio mea. Quod autem neq; tempestiua est properatio uestra, neq;
facilia sunt ad obtinendum ea, ad quæ contenditis hoc planum faciam. Etenim arbi
tror uos illuc traijciendo, cũ multos hic hostes relinquatis, cupere ut plures etiam huc
hostes contrahatis. Et opinamini apud illos fœdera quæ nobiscũ inierunt, aliquid for
san firmitatis habitura. Illa uero quiescentibus nobis erunt fœdera dumraxat noxe. Sic
enim quidam è nostris atq; ex aduersarijs rem transegerũt. Sicubi aũt exercitus noster plus
cladis accipiat, sine mora manus hostilis ingruet nobis, primũ quia nobiscũ pacti sunt
nõ uolũtate, sed iniquitate fortunæ & necessitate, ac maiore q̃ nos turpitudine. deinde q⁹

per hæc fœdera complures contentiones habuimus. Super hæc sunt qui has pactiones neutiquam admiserunt, neq; ñ ualidissimi, & eorum alñ professi hostes, alñ quia Lacedæmonii propter decem dierum fœdera quiescunt adhuc, & ipsi ab inuadendo cohibentur. Qui forsitan si nostras copias bifariam diuisas esse acceperint, id quod nunc festinamus, nos prorsus adorient, & quidem unà cum Sicilienſibus, quos iampridem putant operæpretium esse excire in societatem. Ex quo animaduertere debemus quæ lia sint hæc, neq; supra modum ciuitatem in discrimẽ adducere, & alienum imperium affectare, priusquam id quod habemus stabilierimus. Quod si & Chalcidẽses, qui sunt in Thracia, tot annos nobis rebelles in potestatem nondum redacti, & in cõtinente alñ nonnulli (ut fertur) male pacati sunt, nos Egestanis etiam socijs tanquam læsis propere succurrimus, & à quibus quod olim defecerunt à nobis iniuriam accepimus, eos ne etiam ab iniuria uindicabimus? Et si hos uincendo retinebimus, illis certe quod procul absunt, quodq; permulti sunt ægre imperabimus. Amẽtia igitur sit eos inuadere, quos neq; uictor quis in officio tenebit, & nisi re feliciter gesta nequeat æque ac priꝰ adoriri. Sicilienses mihi uidentur ut nunc se res habent, etsi imperio potiantur Syracusani minus infesti in nos fore, quo nomine præcipue terrorem nobis incutiunt Egestani. Nam etsi forte nunc illi ueniant cuncti gratificandi Lacedæmonijs gratia, certe credibile nõ est eosdem pro alieno imperio cõtra alterius imperiũ militaturos, cum ipsi imperii habeant. Quoniam quo ipsi modo cum Peloponnensibus nostrum imperium euertissent, eodem credere debẽt suum ab eisdem euersum iri. Porrò Græci qui illic sunt primum nos magnope extimescent, si illuc nõ transmiserimus. dehinc etiam si oẽtatis per nos copijs paulopost discesserimus. Quod si quid detrimenti acceperimus, continuo per contemptum nostri cum alijs hinc Græcis nos adorientur: cum sciamus, ut quæq; res motissima sunt, ita esse maxime admirabilia: & ut maxime experta sunt, ita minimum dignitatis præ se ferre. Id quod nunc uobis Athenienses erga Lacedæmonios, ergaq; ꝏ cios usu uenit. Qui quoniam præter opinionem, circa ea quæ metuebatis antea superiores extitistis, iam præ contemptu illorum Siciliam affectatis. Neque uero oportet ad fortunam aduersariorum extollere animos, sed animos ipsos cohibendo confidere, sentire' que nihil aliũ Lacedæmonios speculari propter ignominiam acceptam, quàm quo pacto, uel nunc quoque si possint decipiendo uos, emendent turpitudinem suam, id'que tanto magis quanto maiore & amore, & studio gloriam uirtutis ampiectuntur. Itaque non de Egestanis in Sicilia, uiris Barbaris, est nobis certamen, si sapimus, sed ut rempublicam nostræ ciuitatis ab insidijs uolentium inducere statum paucorum cito tueamur, debentes memoria tenere nos recens ab ingenti morbo, ac bello paulum quiddam laxamenti accepisse. ut æquum sit nos augeri numero, & pecuniarum & hominum, & hæc pro nobis ipsis hic impendi, non pro uiris desertoribus istis auxilia obsecrantibus, quibus & pulchre mentiri utile est, & uicinorum periculo (cum nihil ipsi nisi uerba tantum impendant) aut meritam gratiam nobis habere rebus prosperè euntibus, aut si quid secus accidat amicos secũ in perniciem trahere. Quod si quis ad hanc præfecturam libens delectus hortatur uos ad nauigandum, suarum tantum rerum rationem habens, præsertim iunior quàm ut imperio fungatur, quo lit admirabilior in apparatu equorum, quos alit ex multis quos habet prouentibus, quoq; magistratum hunc lucrifaciat, nec huic quidem concedere debetis ut priuatim splendeat periculo ciuitatis: sed existimare ab huiusce modi hominibus res quidem publicas labi, priuatas autem profligari. Præterea hoc negotium grande esse, nec de quo adolescentulis consultare, quod'que repente tentare debeat. Cui uiro nunc hic assidentes ab ipso corrogatos cum uideam, timeo, & ob id è diuerso seniores hortor, ne eos pudeat, si ab aliquo istorum admoneantur, nisi bellum suaserint, ne ignaui esse, ne'ue, quod ipsorum uitium est, absentium praui armatores esse uideantur, cum sciatis affectioni pertinaci quam raro prospere euenire, circũspectioni plerunq;, & de patriæ periculo propulsando, in quod deducta est, quodq; maius superioribus est itemq; creare duces ac decernere.

Alcibiadẽ notat.

Siciliensis quantum ad nos pertinet, quibus nunc finibus utuntur non abuti, nec Ioni co sinu si quis terram legat, neque Siciliensi si quis altum teneat, suaq; per se colentes utilitati uacare. Egestanis autem seperatim respondẽdum, quandoquidem sine Athenienſibus à principio bellum cũ Selinuntijs contraxerunt, ut id ipsi per se dissoluant. Nec post hac societatem quemadmodum cõsueuimus faciamus, qui calamitosis quidẽ subsidium ferimus, ipsi uero desiderantes subsidium non inuenimus. Tu quoq; quæstor si & te dignum ducis gerere curam ciuitatis, & bonus ciuis existere, de integro cõsulito Athenienses de his, & ad suffragia reuocato, dum scias si uereris legem dissolure, rogandis iterum sententijs non incursurum te crimen esse in tanta frequentia testium, sed eum ciuitatis maleconsultæ medicum esse, hoc est recte incipiendo, quisquis de illa cum sit illius patria optime, aut certe uolens nihil male meruit: Hæc Nicias. Post hunc processere alñ subinde Athenienses, quorum plerisq; ad sumendam expeditionem hortabantur, nec reuocanda quæ decreta essent, nõnulli dehortabantur, oĩm autem acerrime urgebat ad ineundam expeditionem Alcibiades Cliniæ filius, auidus repugnandi Niciæ, cui erat infestus, cum ob alia circa reipub. administrationẽ, et quod sui mentionem inuidiose ille fecisset, tum præcipue q̃ imperator esse cuperet, sperans se Siciliam pariter atq; Carthaginem in potestatem redacturum, ac priuatim se si rem prospere gereret pecunia simul & gloria auctũ iri. Nam cum esset apd ciuitates in honore, ambitiosius, q̃ pro modo facultatum uiuebat circa alimẽta equorum, aliosq; sumptus, id quod post modum non ex minima parte ciuitatem Athenienſium euertit. Multi enim cum intuerentur eius supra modum in cultu uictuq; lautitiam, & quibuscũq; uersabatur in rebus spiritus, magnitudinem tanquam tyrannidem affectantis, hostes ei extiterũt. Et licet publice res bellicas præclarissime administraret, singuli tamẽ priuatim studijs eius infensi, & alius alium commendantes non diu pòst ciuitatem seduxerunt. Hic itaq; procedens Athenienses hunc in modum cohortatus est.

Oratio Alcibiadæ apud Athenienses.

IMperatorem esse me Athenienses magis quàm alium quẽquam decet. Hinc enim exordiri necesse habeo, cum me Nicias pupugerit, & dignum arbitror: Nam propter quæ inter homines celebror, ea afferunt cũ meis maioribus, ac mihi ipsi gloriam, tum uero patriæ emolumentum. Quippe meo hoc splendore uitæ apud Olympiam spectatores Græci ualidiorem suis uiribus nostram ciuitatem existimant, quam prius debellatam esse credebant, quod ego illuc cum septem curribus adñ, cum quot priuatis antea nemo, quodq; uictor extiti, & secundus, & quartus, ac cætera quæ ad assequẽdam uictoriam faciunt præparaui: quæ iure honorifica sunt, quæq; dum fiunt afferunt etiam potentiæ opinionem. Hæc magnificẽtiæ opera alia ue, quibus in ciuitate celebror, natura sunt illa quidem conciuibus inuidiosa, apud hospites uero exteros'que potentiæ specimen. Neque uero incommodum est hoc hominis propositum, quisquis suis sumptibus nõ de seipso tantum, sed etiam de sua patria benc meretur. Neq; imburn de se aliquem sentientem, nolle esse cæteris parem, quia neq; infelix ullum habet calamitatis suæ socium, sed quemadmodum dum calamitosi sumus, ab aliis contemnimur: ita dum sumus felices feramur ab eisdem quod se contemnamus, parem uicem, dum erunt parem adepti statum, si uolent repensuris. Nec me fugit huius generis homines, & quicunq; alia dignitate præcellunt, inuisos fuisse maxime paribus, sed nonnihil alijs quoque cum quibus unà uixerunt, id tamen suo duntaxat æuo: eosdem id posteritati reliquisse, ut multi se horũ cognatos esse, & nõnulli qui nõ essent gloriarentur quidem ex eadẽ patria unde illi ortũ duxissent, profecto nõ tanq̃ alieni, atq; facinorosi, sed tanq̃ de popularibꝰ suis ac de patria benemeriti. Quoꝝ ego æmulus & ob ista priuatim illustris, animaduertite si quo alio ciue deterius in rep. uersor. Etenim maxima quaque Peloponnesi potentia per me contracta, sine uestro magno, aut periculo aut sumptu, compuli Lacedæmonios uno die apud Mantineam de omni statu suo dimicare. Quo ex pl̃io licet uictores discesserint, tamen ne nunc quidẽ satis audaciæ habẽt,

Et hæc mea adoleſcentia meaq; inſcitia, quæ præter naturam uidebat poſſe contra po
tentiam Peloponnenſium, effecit appoſite loquendo, atq; fidem uindictæ faciendo per
ſuaſit, ut neq; nunc de hac ætate pertimeſcant. Verum quandiu per hanc autoritatē in
ætatem integram adoleſco, & Nicias remp. bene gerere uidet, utiminī utroq; prout cō
modius eſt. Neq; profectionē in Siciliam reuocandam putetis, tanq; aduerſus mul
gentes futuram. Nanq; urbes illic ſunt, promiſcuis hoſibus frequētes, facilesq; ad ſtatus
mutandos atq; uariandos. neq; qſpiam illic tanq pro patria aut p ħs, quæ ad corpus ſuū
pertinent, arma ſumit, neq; conſuetos loci apparatus. Et unuſquiſq; (quia opinatur
aut perſuaſurum quæ dicit, aut ſeditione orta ſi ſe fruſtretur ſpes, cum aliquo peculatu
ſolum eſſe uerſurum) ad hoc ipſum ſe accingit. Ex quo uerisimile eſt huiuſcemodi
turbam neq; uno animo uerba orantis exauditurā, neq; communiter ad res agendas
ſe collocaturam. Quæ ſi quid ad uoluntatem refertur, eō ſe feſtinanter confert, præ
tim ſi quemadmodum audimus ſeditione laborauerint, neq; in bello armati ſint, neq
tot numero quot fama ferunt, cū ne alios quidem Græcos tot fuiſſe compertū ſit, quot
ſuos eſſe illorum quiq; iactabant. Sed quod maxime in augendo numero ſolita ſit Grę
cia mentiri, fere hoc bello oſtēdit, in quo uix ſatis fuit armata. Tales igitur ibi res, quan
tū ſentio ex ħs quæ audiui, atq; adeo faciliores erunt. Nam & Barbaros multos nobis
cū habebimus, qui Syracuſanis ſibi inuiſis unà inferent bellum, neq; iſta erunt impedi
mento negotħs noſtris, ſi recte cōſulueritis. Siquidem noſtri progenitores cum eoſdē
quos nunc aiunt eſſe hoſtes, qui certe nos nauigare permittunt, & præterea Medū ho
ſtem haberent, hoc imperium comparauerūt, nullo alio, niſi quod magnitudine claſſis
pollebant, nec aliam ob rem Peloponnenſes, etſi præpotētes ſint, magis deſperauerint
nos debellare poſſe. Nam quod in terram noſtram ingrediantur, id uero etiam ſi nau
gare ſuperſedeamus facere poſſunt, claſſe nobis obeſſe non poſſunt, quoniam reliquum
noſtrarum nauium par illis eſt. Itaq; eos aliqd dicere credibile eſt, aut quod ire nos pi
get, aut q tergiuerſamur ferre ſocħs quī illic ſunt, opem quam ferre debemus, cum
nos facturos illis iureiurando promiſerimus, nos autem prætendere contra eos, q
ipſi nobis tulerint opem. Neque enim nos illis idcirco præſidium ibi præſtamus, ut
idem uiciſſim hic ipſi nobis præſtent, ſed ut hoſtibus illic noſtris infeſti prohibeant eos
dē huc cōtra nos uenire. Atq; hunc in modū imperiū parauimus, et nos, & quicq; al
terum potiti ſunt, impigre ſuccurrendo ſemper à quibus implorabamur, ſiue Barbaris
ſiue Græcis. Nam ſi ſuperſedeamus opitulari, aut inter genera hominū q buſnam op
tulari oporteat delectum habeamus, paululum quiddam imperii per hoc acquirem
ipſo imperio magis hac ipſa re periclitabimur. Eum enim qui prævalet non mō inua
dētem arces, ſed etiam præoccupes ne quando inuadat. Neq; uero nobis licet ærarium
replere uſq; dum imperare uoluerim°, ſed neceſſe eſt quoniam imperium habemus a
is inſidias tendere, alios inſidiari non ſinere, quia in diſcrimen adducimur, cū illi ab alio
ſubigantur, niſi ipſi alħs imperemus. Neq; eadem de cauſa nobis habenda eſt ratio qu
etis ac cæteris, niſi in eadem in quæ illi ſtudia incūbamus. Conſiderantes magis hinc a
nobis proficiſci ſi nauigantes illuc tendamus, ut & animos proſternamus Peloponne
nenſium, ſi per contemptū ipſorum in Siciliam traiicere uidebimur, non gaudētes ho
ius quiete temporis, & rebus illic bene gerēdis totius Græciæ, ut credibile eſt imperiū
nanciſcemur, aut certe quod in noſtram pariter & ſociorum rē ſit malo afficiemus Syra
cuſanos. Sine noxa autem & manendi ſi quid proficiemus & abeundi facultatem ha
bebimus præſtabūt. Nam penes nos arbitrium erit etiam omniū Sicilienſiū. Neq; uero ut
Niciæ inepta & ad ſeditionē concitandam pertinens à iunioribus ad ſeniores traduce
oratio, ſed pulchro inſtituto & maiorum noſtrorum exemplo, apud quos iuuenes
cum ſenibus conſultantes rem Athenienſem in hunc ſtatum extulerunt. Quem ſtatū
nunc eadem ratione uos proferre experiamini, exiſtimantes iuuentutem ſenectutemq;
nihil alteram ſine altera ualere, ſimulq; & imbecillum & mediocre, & quod plane ac
ſolutum eſt maxime pollere, cum ſint promiſcua, ac ciuitatē ſi ſit in otio, in ſe ac per ſe

ipſam conteri more aliarū rerum, & omnem apud nos diſciplinam cōſeneſcere, & per
certamina aſſidue proficere experimento, & tutandi ſcientiam ſe non loquēdo, ſed ope
ribus potius aſſueſcēdo comparari. Ad ſummam ſic ſentio, ciuitatē negotioſam in otio
um mutatam, cōfeſtim meo iudicio deſtrui, ac tutiſſimos inter omnes degere eos homi
nes, qui præſentibus moribus ac legibus etiam ſi minus bona ſint, utētes, eodem teno
re rēp. adminiſtrant. Hæc Alcibiade locuto, Egeſtanisq; ac Leontinorum exulibus
qui proceſſere precantibus, & admonendi iuriſiurandi ſupplicantibus, ut ſibi ferrēt au
xilium, Athenienſes multo ſtudioſius quàm antea in expeditionē ire ſtatuebant. Quos
Nicias animaduertēs nihil ſane reuocatos eſſe ſua ratiōe, ſed fortaſſe reuocatos iri, ſi ma
gnum, ingētemq; apparatum præciperet, rurſus procedēs hunc in modum apud eoſ
dem locutus eſt:

Oratio Niciæ apud Athenienſes.

QVoniam uos ad hanc militiam obeundam Atheniēſes prorſus animaduerſos uí
deo, operæpretium eſt conſiderare, quēadmodum hoc exequi uelimus. Ego quæ
impræſentiarum mihi in mentem ueniunt indicabo. Etenim aduerſus ciuitates, quan
tum audiendo didici, magnas ituri ſumus, neq; aliam alī obtemperātes, neq; tales quæ
aut ſtatus mutationem deſiderent, illi optabilem quæ uiolēta è ſeruitute in faciliorem
conditionem tranſiret, aut uerisimiliter ſeruitium noſtri ſint cum ſua libertate cōmuta
turæ: itemq; aduerſus permultas, ut in una inſula Græcas ciuitates. Nam præter Naxū
& Catanam, quas propter Leontinorum cognationem ſpero ad nos conceſſuras, aliæ
ſunt numero ſeptē ciuitates omnibus rebus inſtructæ, quibus noſter exercitus, eodem
q modo, & præcipue illæ aduerſus quas tēdimus Selinūs & Syracuſæ. Vbi perquam
multi ſunt & armati & ſagittarī & iaculatores. ubi quoq; permultum eſt nauium ac
multitudinis ad illas implendas, ſuppeditante pecunia uel priuata uel quæ in templis
eſt. Nam præter hanc quæ Selinuntħs etiam eſt, tributa quoq; Syracuſanis penduntur
à Barbaris quibuſdam. Et quo nobis præcipue præſtant, equorum copia præditi ſunt,
nec aduectitio frumento utuntur, ſed uernaculo. Aduerſus hanc itaq; potentiam opus
eſt non claſſe modo & imbecilli exercitu, ſed ut peditatus quoque multus unà trañciat:
ſi quid dignum cogitatis agere uolumus, nec equitatu hoſtium arceri à terra, præſertim
ſi metu noſtri conſpirent inter ſe ciuitates, & nihil nobis inuicem præſtent ulli alī ex a
micis, præterquam Egeſtani, quo pacto equitatui reſiſtemus. Deforme eſt aut reiectos
nos abire, aut inconſulte prius rem aggreſſos, iterum poſtea accerſi. Satiusq; iam nunc
cum iuſto apparatu in hoſtē contēdere, gnaros & longe nos à domo nauigaturos, nec
æquo in loco caſtra habituros, nec per aliqua ſubditorum noſtrorū loca trāſituros. Vn
de facile ire liceat ad ſumenda, quæ opus fuerint, ex terra amicorum, ſed omne iter emē
ſuros per imperium alienum, ut uix illinc quatuor hybernis mēſibus perueniat nunti
us. Quapropter mihi uidetur debere uos ducere magnam uim armatorū, tum noſtra
tum, tum ſociorum, tum ſubditorum: & ſi quem ex Peloponneſo poſſumus aut ſuadē
do aut mercede inducere. Ad hæc ſagittarios multos & funditores, ut hoſtili equitatui
obſiſtant: præterea abundare nauibus, quæ ad ſubuehēda neceſſaria facile ſuppeditēt,
onerariisq; quæ rem frumentariam hinc portēt, triticū & hordeum ptorridū, ac piſto
res, quorum pars molere cogatur, ut ſicubi deprehendamur nauigare prohibiti, habeat
exercitus neceſſaria, cuius etiam propter multitudinē nec tota urbs unà erit capax: de
niq; cætera oīa quoad fieri poteſt, præparare: neq; extraneis inniti, & in primis pecu
niam hinc quamplurimam ferre. Nam quæ ab Egeſtanis prædicatur illic in promptu
eſſe, eam putate uerbo maxime eſſe in promptu. Etenim ſi proficiſcamur hinc non mo
do iuſtis armis iuſtoq; exercitu, præter Egeſtanorum militum manum, ſed etiam rebus
omnibus præpollentes: ſic quoq; uix ualidi ſatis erimus ad hos protegēdos, illos ſupe
randos, cum debeat ciuitas cōſiderare nos pergere apud peregrinos, apudq; hoſtes ha
bitarum: & quo primum die in Siciliam appulerimus, eodem protinus oportere cape
re terram: aut ſi hoc deficiamur, pro certo habere oīa nobis hoſtilia fore. Quod ego
extimeſcens atq; intelligens, debere nos etiam atq; etiam bene cōſultare, ac multo ma

gis felices esse,quod arduum est,cum simus homines,uolo proficisci quàmminimũ me-
met fortunæ committẽs,opportunisq; rebus instructus ac munitus. Hæc enim reor &
cunctæ ciuitati tutissima fore,& nobis imperatoribus salutaria. Quod si cui uideatur se-
cus,huic ego magistratum cedo. Hæc Nicias inquit,ratus se aut mole negotiorum,
Athenienses à sententia reiecturum,aut si in expeditionem ire cogeretur,tuto saltem hoc
modo profecturum. At illi à cupiditate nauigandi nõ destiterunt, ne in difficultate qui
dem instruendi apparatus,sed multo studiosius properauerunt: ita penes Niciam con
trà ac uolebat,uictoria stetit. Nam & ipse bene suadere usus est,& res eo pacto futura
admodum tuta. Adde cupido nauigandi omnibus pariter incessit,senibus quidem tan
quam aut redacturis in ditionem ea,ad quæ pergerẽt,aut magnas uires,si nihil aduersi
contigeret,adempturis. Florentibus aũt ætate quod auebãt peregrinam terram subijce
re oculis ac uisere,sibi promittentes se incolumes fore,illi uero nũerosæ multitudinis
militari,propter præsentem mercedẽ,& spem ampliandi imperij,unde ipsis perpetuũ
suppeteret stipẽdium. Ex quo propter ingẽtem plurium cupiditatẽ,si cui fortè res mi-
nus placebat,is metuẽs ne refragando ciuitati male sentire uideretur,silẽtium agebat.
Tandem quidam Athenienſis adiens Niciam hortatus est inquiens, non debere tergi
uersari,atq; cunctari,sed in omnium cõspectu iam proloqui, quãnam sibi classem uelle
ab Athenienſibus decerni: Ille inuitus se quidem inquit,cum collegis per otium magis
consultaturũ,tamẽ quantum sibi uideretur,nõ paucioribus quàm cẽtum triremibus na
uigandum,& ijs Atticis,quæcunq; uiderẽtur,quibus ipsi Athenienses armati portarẽ
tur,alias quoq; sociales accersendas,in quibus omnibus tam Athenienſium quàm socio
rum nõ minus esset, quàm quinq; millia armatorum,& plus etiam si posset, alias præ-
terea copias ex formula: quinetiam sagittarios & illinc & ex Creta,funditores que di
cendos,& si quid aliud opportunum uideretur,præparare. Quibus auditis Athenien
ses è uestigio summam imperatoribus potestatem tribuerunt,tum circa numerum co
piarum, tum circa omnem nauigandi rationem, prout eis maxime futurum ex usu re
Athenienſis uideret. Postq; hæc apparatus effectus est,& ad socios missum,& apud eos
recensiti ciues. Iam em se ciuitas,& à morbo,& ab assiduo bello recreauerat,aucto etiã
numero tum iuuentutis,tum pecuniæ propter inducias. Ex quo facilius omnia sunt fo
ministrata: & isti quidem iam in procinctu erant. Verũ interea quicũq; lapidei herma
intra urbẽ erant (sunt autem hermæ ex domestica cõsuetudine opus quadratum, & in
permulti tã in priuatarũ ædiũ uestibulis, quàm in sacrarũ) eadẽ nocte circunciſi sunt ea
maxima parte circa ora. Cuius rei autores nemo scit, & si magnis pro indicio propo-
tis præmijs publice quæreretur,decretumq; esset,ut si quod aliud quis admissum pla
lum sciret ultro indicaret,nullo timore,siue ciuis,siue hospes,siue seruus. Pluris quã
pro qualitate hoc factum existimabatur. Quippe quod uidebatur esse, & profectionis
augurium,& coniurationis de rebus nouandis,et dissoluẽdi status popularis. Indicatũ
tamẽ est per incolas quosdam ac famulos nihil quidẽ de hermis, sed de alijs simulacris
nonnihil iampridem cõcisis ab adolescẽtibus per puerilitatem ac temulẽtiam, simul
de mysterijs,quæ intra domos fœde fierẽt. Quarum rerum etiam Alcibiadem insimu-
labant,admittentibus delationem ijs præcipue, qui Alcibiadi erant infensi, quod ipse
hic foret nõnihil impedimẽto,quo minus populo planè præesset. Qui arbitrantes sub
que se primores futuros,si hominem eijcerẽt,rem exaggerabãt,uociferabanturq;, quo
si ad euertendam rempu. pertinerẽt mysteria & hermarum laceratio,colligẽtes ex re-
dijs cæteræ uitæ sine ipso nihil horũ actum,neq; id populare nefas esse. Ille in præce
indicia contra se refellebat,paratus etiam si quid earum rerum admissiſſet iudicio stare,
uel antequam proficiscereturiam enim quæ ad paratum spectabant collata erant,&
quid commississe conuinceretur, pœnam dare: sin absolueretur, fungi suo imperatoris
munere,obtestans ne de se absente reciperẽt crimina,sed iam si deliquisſer, morte mul
ctarẽt. Prudentius enim esse,ne talis se criminis reum,priusquam causam cognoscen-
mitterent pro imperatore tanti exercitus. Veriti eius inimici,ne si contẽdere insisterẽt

Hermæ lapidei.

Alcibiades accusatur.

abalienarent ab eo militum animos,neue plebs quæ illi obsequebatur,relangueſceret:
quia propter hunc Argiui comites erãt expeditionis, & nõnulli ex Mantineis id fieri
dehortati sunt,submissis quoq; alijs orationib. ad profectionẽ maturandã, qui dixerũt,
tunc illum quidẽ nauigaret ne distineret abitio,sed reuersus ad diẽ iudicio sisteret,uolen
tes atrociore eum inuidia premere, quàm in absentem facilius conflaturi erant,reuoca
tum ac coactũ iudicio contendere. Ita uisum est Alcibiadẽ abire. Post hæc medio iã
æstatis discessum est in Siciliam,& pleriſq; sociorum,itemq; onerarijs frumenta portan
tibus,atq; alijs nauibus: & quicunq; præterea apparatus comitabat,præceptum prius
uti ad Cocyram præsto essent,quo frequentes ad Iapygiam promontoriũ trãsmitteret *Iapygia.*
Ionium mare. Ipsi aũt Athenienses, & si qui aderant socioru,ad Piræa descendẽtes,pri
ma statim aurora ad dictã diẽ naues impleuere,tanq; tunc uela facturi. Cũ quibus unà
descendit omnis prope dixerim turba,quæ in urbe erat tũ ciuium,tum incolarũ,hi do-
mesticos,illi amicos,alij cognatos,alij filios suos quisq; deducẽtes cũ spe pariter ac la-
mentatione: Spe quidẽ,tanq; lucraturos: Lamẽtatione aũt q reputabant nũ qñ ampli⁹
aspecturi essent,qui in tam lõginquam à patria nauigationẽ dimitterent. Et impræsen
tiarum,q mutuo se relicturi in periculo forent,tũc magis tristis cogitatio subibat,q cũ
nauigandum esse cẽsuissetaspectu tũ præsentis potẽtiæ, tã grandis exercitus fiduciam
capiebat. Quinetiã peregrini ac cætera multitudo ad spectaculũ perrexit, tanq; dignũ
uisu,& opinione maius. Hæc em classis utiq; unius Græcæ urbis uiribus olim ad illam
diẽ prima exijt instructissima ac sumptuosissima. Emuero classis quæ cũ Pericle missa
est in Epidaurũ,itẽq; cum Agnone in Potidæam,fuit illa qdẽ non inferior numero,cũ *classis Athenien-*
nauium,tum armatorũ,quippe constitit ex quatuor milibus Athenienſiũ armatis,trecẽ *sium.*
tisq; equitibus,triremibus centũ,Lesbioru atq; Chioru quinquaginta,multo quoq; soci
orum comitatu,sed breui cursu ac tenui apparatu. At ista,ut quæ in diuturnã expediti
onẽ erat itura,& ad utrunq; prout usus exigeret, nauibus simul ac peditatu fuit instru
cta,permagno constitit,tũ qñ exædificata est sumptibus & trierarchoru & ciuitatis, tũ
singulas drachmas in singulos nautas quotidie cõferente rep. & nauibus uelocibus ua-
cuis sexaginta,& quæ armatos portarẽt quadraginta, & harũ administris quæ optimæ
oim erant,quibus trierarchi uehebant cũ thranitibus, qui longiores remos trahunt,q
bus ab ipsis trierarchis super publicam nautarũ mercedem alia contribuebatur. Præter-
ea alio sumptu insigniũ atq; ornamentorũ,quibus utebantur pretiosis unoquoq; in lon
gissimum præparante, ut sua nauis inter cæteras & concinnitate præcelleret & eursu.
Et peditatus qui cũ diligentia delectus erat,& armatura & corporis cultu inter se ma- *Græcorum æ-*
gnopere certabat. Accedebat insuper hoc quoq; æmulatiõis,qs cui præponeret,ut po *mulationis cer-*
tius esset ostentatio uiriũ atq; potentiæ apud cæteros Græcos, q̃ in hostẽ apparatus. Si *tamen.*
quis em rationẽ iniret sumptuũ ciuitatis,& priuatorũ cuiusq; in se militis,ciuitatis qui
dẽ quos fecit,cũ duces sua portãtes misit,priuatorũ aũt uel quos quisq; in corporis cul
tum,uel quos trierarchus in nauẽ fecit,quosq; facturus erat, præter eos quos citra pu-
blicam mercedem credibile est plerosq; fecisse in uiaticum,quod ad diuturnã militiam
præparabant,præterq; ea quæ permutãdi grã quis uel miles uel negotiator secũ tulit,
comperiret permulta talẽta fecisse,& ex urbe uniuersa asportata. Neq; uero minus ob
audaciæ miraculum,& cultus splendorẽ,quàm magnitudine classis celeber extitit exer
citus apud eos aduersum quos nauigabat,præsertim tam procul à domo ac maiori co-
natu atq; spe propositaq̃ pro uirib⁹. Vbi naues impletæ sunt uiris, impositaq; oia quæ
secũ ferre debebant,tuba silentiũ indictũ est,tum legitima ante profectionẽ uota nũcu
parunt, non per singulas naues,sed uniuersi per præconẽ,miscẽtesq; per oẽm exercitũ
in aureis argenteisq; poculis,propinabant uectores,ducesq; libabant,uota simul facien
te è terra ciuiũ cætera turba: & si quis alius eis beneuol⁹ aderat. Cũ pæana cecinissent,
libaminaq; peregissent abierunt,& cũ ab initio in specie cornu irent,iam certatim usq;
ad Aeginam cursum tenuerunt. Illinc in Coreyram, quò cætera manus sociorũ coge-
batur,contenderunt. At Syracusis etsi sæpenumero denũtiabatur aduersum se uenire

classem,diu tamen nihil est creditum,sed coacta cõcione orationes habitæ sunt,aliæ ab ijs qui aduentum Athenienſis exercitus credebant,aliæ ab ijs qui non credebant. Quarum Hermocrates Hermonis filius procedens,tanquã plane scire se illa confisus,hunc in modum cohortando uerba fecit: *Hermocrates.*

Oratio Hermocratis apud Syracusanos.

INcredibilia quidem,quemadmodum alij nõnulli,uidebor & ego forsitan apud uos dicere, classem contra nos utiq; uenire. Nec me pterit quæ supra fidem sunt, qui ea deterrit⁹ iccirco desinã,cũ reip.periculũ impendeat,q̃ psuasum habeo, aliquid me ex ploratius afferre,q̃ quemuis aliũ. Athenienſes em̃ in nos,id quod uehementer admiramini,cũ ingenti exercitu ueniunt,tum nauali,tũ pedestri,prætextu quidẽ Egestanorũ sociorum,ac Leontinos domum reducẽdi,re aũt uera Siciliæ auiditate,& in primis uobis nostræ,existimantes si hac urbe potiant̃,facile se cæteris potituros. Itaq; eis tanquã propediẽ applicaturis,cõsiderate quemadmodũ ex præsentibus copijs pulcherrimes sistamus.nec uelitis contẽnendo hostem impræparati deprehẽdi, nec rẽ non credendo omnia ducere omittenda.Quod si cui non incredibilia uidentur hæc,is nolim neq; audaciam eoꝝ,neq; copias reformidet.Neque em̃ magis lædere nos,q̃ lædi à nobis poterunt,idq; q̃ magna cum classe ueniunt,non inutile nobis est,imò adeo utilius,multoq; melius & erga alios Sicilienſes.Quippe qui metu illoꝝ mallent à nobis stare,& q̃ siue superauerimus istos,siue infecto quod optant negotio reiecerim⁹ (nõ em̃ uereor ne quis sequant̃ quod expectãt) pclarissime nobiscum agat̃,id qđ (ut mea fert opinio) sperare debemus.Etem̃ paucis classibus seu Græcoꝝ seu Barbaroꝝ utiq; magis procul à domo profectis recte succesſit. Nã neq; numero superant urbanã suburbanamq; turbam, quã tra quam ueniunt,undiq; in unũ se præ timore congregantẽ:& si penuria reꝝ necessariarũ in alieno solo male rem gerant, quanq̃ id defectu reꝝ contingat,tũ uictoriæ fiducia relinquunt ijs,quibus arma intulerant insidiatiq; fuerant. Qua ratione isti ipsi Athenienses celebres facti sunt,cum Medus,tanquam qui contra Athenas isset,plerunq; inopinatate fortunæ male pugnaret. Cui simile quiddam nobis euenturum non est desperandum. quo magis & quæ hic opus sunt, impigre præparemus,& ad Siculos mittendo, tum alios firmiores reddamus,tum aliorũ societatẽ amicitiamq; cõtrahere tentemus, neq; ad Siculos modo,uerum ad cæteros quoq; Sicilienſes mittendo legatos, ostendamus commune hoc periculum esse. Neq; ad hos tantum,sed etiam in Italiam,ut aut nobis in bello socij sint,aut recipiant Athenienſes. Neq; eò solum,sed Carthaginem uel potius mihi uidetur esse mittendum.Non enim sine fide hoc erit apud illos assiduo metu agentes,ne quando aduersus urbẽ suam ueniant Athenienſes.Itaq; ad hunc tantium fortasse se quoq; in discrimine esse existimantes,uolent aut clàm aut palã,aut aliquo pacto nobis opitulari.Et certe possunt uel maxime omnium qui nunc rerum potiuntur si uelint,quippe qui plurimum auri argentiq; possideant. unde & bellũ & cætera recte procedunt.Mittendum præterea Lacedæmona ac Corinthũ oratum ut huc propere mittant auxilia,& illic in Athenienſes bellum moueant. Quodq; ego in primis opportunum arbitror, etsi uos iamprídẽ desides minime acquiescitis,tamen à me dicetur,per nos Sicilienſes si libet uniuersos,sin minus plerosq; ex nobis cum deductis cunctis nauibus,cum duorum mensium cibarijs occurrendum Athenienſibus ad Tarentum,& ad Iapygiam promontorium,eisq; demonstrandum nõ sibi de Sicilia prius hac re certamen,sed de Ionio mari transeundo.Ex hoc facto nimirum eos maximopere deterrebimus,& ad cogitandum etiam atq; etiam reuocabimus,præsertim q; è sociali ea ra obuiam ut nostram tueamur proficiscemur.Excipiet em̃ nos Tarẽtum,& ipsis cum ingens pelagus sit transeundum, difficile est omni classi in tanto trãsitu seruare ordinem, nobis uero facile factu,ut breui spatio & ordine uenientibus inuadere.Quod si ad accelerandum cursum exoneratis nauibus, addensatisq; uenient, iam remigando defessos aggrediemur:sin hoc non placebit agere, licebit nos subducere Tarentum. Iidem si ea exiguo comitatu quasi ad nauale prælium mare transierint, certe apud deserta loca pe-

nuria laborabunt,& aut manendo debellabũtur:aut si abire conabuntur, cæterum apparatum derelinquent:& cum inexploratum habeant,an à ciuitatibus recipiant̃, sollicito tamen animo erũt.Eoq; ipse hac ratione adducor eos hinc excluſos,ne soluturos q̃dem esse à Corcyra,sed aut consultando illic,speculatoresq; mittendo quot numero sumus,& quo in loco, in hyemis importunitatẽ extrahendos, aut perculsos inopinata re à progrediendo desituros. Eo quidem magis quod quantũ ego audio, peritissimus inter duces eorũ inuitus accepit hoc munus, libenter cauturus, si modo quid à nobis pro nostra dignitate edatur. Prodeat de nobis rumor in maius,ut certum habeo euasurus, nam & rumoribus stant homiũ sententiæ, & magis terrorem incutit, ut inuadere uolenti prior occurras,quàm ut te repugnaturꝝ significes,cũ se ille pari in discrimine sic fore existimet,id quod nunc Athenienſibus usu ueniet, qui in nos tendunt, perinde ac nõ repugnaturos. Neq; immerito id sentiunt,quod seiuncti Lacedæmonijs bello nõ uexauerimus.Iidem si præter opinionem suam audere nos uiderint, magis ex ipsa re inopinata terrebunt̃, q̃ quanta erit re uera nostra potentia.Credite itaq; mihi quod optimũ est,ut hoc quod dixi audeatis:sin minus ut primo quoq; tpe quæ ad bellum pertinent, præparetis,hoc uobis in animum inducentes,contemnere quidem hostẽ à quo inuadaris:id uero ita demũ declarari si factis ualeas,ipsa uero facta declarare si iam tutissimos apparatus cum metu compares,existimans hoc utilissimum fore,si tanquam periculo impendẽte facias,nam hostes cũ classe ueniunt,atq; adeo iam aduentant, tantumq; nõ adsunt:Hæc Hermocrates. At in populo Syracusano magna inter se altercatio erat, alijs negantibus ullo modo uenire Athenienſes,nec uera esse quæ Hermocrates diceret: alijs etiam si uenirent,q̃d sibi facturi essent Athenienſes dicentibus,ut non inuicẽ plura paterent̃,alijs contemnendo prorsus rẽ in derisum cõuertentibus,paucis ofno Hermocrati fidem habentibus,futurumq; timentibus. Tunc Athenagoras q primarius in populo erat,& ut illis temporibus uir ad psuadendam plebem appositissimus,procedens huiusce modi habuit orationem: *Athenagoras.*

Oro Athenagoræ apud Syracusanos.

QVisquis negat Athenienſes,si huc ueniant,dementes esse,et nobis obnoxios fore, is profecto aut formidolosus est,aut de republica non bene sentiẽs.Quod qui nõ ad nos deterrendos nuntiant,hoꝝ non temeritatem demiror,sed insipientiam,nisi si patere se non arbitrabantur.Etenim qui priuatim sibi aliquid timẽt, ij captant ciuitatem perterrefacere,ut publico metu susi occultent.Et huc isti nunc rumores tendunt,haud quaq̃ sua spõte cõfecti,sed ab hominibus qui semper talia moliunt̃. Quod si uos recte consulueritis,non ex ijs quæ isti nuntiant,coniectando ratiocinari debetis,q̃d credibile fit,sed ex ijs quæ perspicaces uiri,& multaꝝ rerum experti,quales ego Athenienſes reor,agerent.Non est credibile hos,relictis Peloponnẽsibus,& bello nondum illic plane finito,ad alterum bellum non inferius illo ultro uenire,quos ego arbitror putare bene secum agi,quod in se nos non tẽdamus,tot ciuitates atq; tam magnæ.Quinetiam si uenient(ut fertur)ad eosdem debellandos,Siciliam uel magis suffecturam quã Peloponnesum,quanto magis ad omnia est instructior& imò adeo nostram ipsam ciuitatem ualidiorem esse hoc qui nunc dicitur uenire exercitu,atq; etiam bis tãto,quippe cum nullus sequat̃ equitatus quod scio,neq; hic suppeditaturus sit,nisi paucoꝝ aliquot Egestanorum,& eorum numerus armatorum nequaquam nostro cõparandus. Arduũ nanq; sit uel uacuis exercitu nauibus cursum huc tẽdere, cæterum apparatũ ferentibus,quãtum suppetere oportet,aduersus tantam ciuitatem,quæ certe exigua nõ est. Adeo quidem ab ista ego opinione dissentio,ut si Athenienſes urbem aliam tãtam, quantæ sunt Syracusæ,coloniam suam nobis finitimam habentes,illinc bellũ mouerẽt,uix fieri posse rear,quin profligarẽtur,nedum nũc, cum omnis sit eis Sicilia hostis. Cõtinebuntur em̃ castris ex classe communitis,atq; ex tabernaculis necessario que apparatu,non laxe tendentes,utpote à nostro equitatu exire prohibiti, prorsus ut ne terra quidem eos posituros credam,adeo nostras q̃ illoꝝ copias cẽseo præstãtiores.Quod intelligentes quẽadmodum Athenienſes sua ipsoꝝ,ut certum habeo, cõseruant, Sed quidam ex hac ur-

be homines,ea quæ neq; sunt neq; fiunt,dictitant: quos ego non nunc primum deprehēdi,sed olim huiuscemodi rumoribus,& nonnunq; malignioribus, interdum ut factis uelle imperitæ multitudini inuidere timorem, ut ipsi ciuitatis potiantur imperio, quod sæpenumero conantes,nequando consequātur uereor,ne uos segnes,antequam opprimamur,ab istis non caueamus:& cum intelligamus hoc,non tamen obuiam eis eamus. His enim de causis raro quiescit nostra ciuitas, pmultis seditionibus agitata, pertisq; certaminibus,ac pluribus secum ipsa quàm cum hostibus,nōnunquam etiam tyrānide iniuoq; dominatu,à quibus ego,si uos sequi uoletis,ut ne quid unquā cauea plectendo,non modo deprehēsos(arduum enim fuerit deprehēdere) sed etiam ob ea, quæ etsi non potuerunt,tamē uoluerunt efficere. Aduersus enim inimicum non modo ex eis quæ agit sumenda defensio,uerumetiam ex iis quæ cogitat præsumenda est: quoniam nisi quis sibi præcauerit prior,detrimentum accipiet. Nam sic mihi præcipue uideor istos oligarchiæ studentes,à maleficio reuocare,si eorum facta partim coarguam, partim caueam,partim doceam. Enimuero sæpe mecum cōsideraui,quidnam à uobis uelitis adolescētes. utrū ne iam nunc imperia obtinere,at istuc legitimum nō est. Nam lex iccirco lata est ne uos geratis imperia,quia nō potestis ea gerere,nō ut contumelijs faceret uobis ad gerenda idoneis. An non esse pari iure cum cæteris? At istuc quo pacto iustum est eosdē homines nō eisdem honoribus affici? Dicat aliquis populare statū esse neq; cōsultam neq; æquabilē,sed q locupletes sint, eosdē optimos esse ad pclarissime imperandū. Ego uero primū respōdeo, popularis stat' noie, intelligi oēm ciuitatē, paucoq; uero, partem ciuitatis. deinde custodes quidē pecuniaq; optimos esse locupletes. ad cōsulēdum aūt præclarissime eos qui pollent intelligentia. Cæteq; uero posse audierit res optime iudicare,& hæc itē siue per partes, siue uniuersum æqualiter distribui in democratia. At paucoq; status pericula quidē multis impartit, commodoq; nō modo plus,uerumetiam totū sibi uendicat,erepta ab alijs sua portione. Quæ scelera hoc tpe qui sunt potētes,idemq; iuuenes,affectāt rem impossibilem in magna ciuitate. Sed adhuc omnium dementissimi, nisi discitis qui ad malum properatis, aut imperitissimi estis olim quos noui Græcoq;, aut iniustissimi si hoc audetis scientes. Veq; autē me edocti, aut ipsi respiciētes, qđ ad totius ciuitatis bonū pertinet id augeatis, existimetisq; hoc æquū & satius eē, q boni ex uobis sunt, hoc ē multitudinē ciuitatis req; cē participē. Qđ si secus uolueritis, piculū aditis ne oi parte priuemini. Reuocite itaq; nunc istos tanq; pcognitos, nec aliqd pficere sinatis. Nā etiā ut ueniāt Athenienses, hæc ciuitas p sua dignitate ppulsabit, suntq; nobis magistratus q ista prouidebūt. Qđ si nihil horū ueri fuerit, prout ego suspicor, nequaq; uestris rumoribus expauefacta ciuitas sponte seruitutem suscipiet, uos sibi duces eligendo: sed ipsa per sese rimata ueritatem de uerbis uestris, tanq; idem quod facta pollētibus iudicabit, & præsentem libertatem nō ex rumoribus amittet, sed ex cautione res agēdas committēdi tueri conabitur. Hæc Athenagoras. Ibi quidam ex magistratibus consurgēs, alium ad dicēdum procedere permisit neminem, ipse autem quod ad præsens attinebat, ita inquit:

Oligarchia.

Popularis status.

Alter ex magistratibus Syracusanis.

OBtrectationes quidem uel inuicem dici, uel ab audientibus admitti, nequaquam prudentiæ est, sed potius ad ea quæ nūtiantur respicere, quo & priuatim & publice instruamus nos probe ad eos arcendos: qui in nos tendunt,& si forte nihil opus fuerit, nihil damni fiet ex publico apparatu armorum, equorum, ac cæterorū, quibus bellum gaudet. Nobis autem curæ erit de hostibus explorare mittēdo ad ciuitates, atque speculando siquid aliud expedire uidebitur. Hæc iam nos curauimus, & quicquid referimus, id ad uos referemus. Hæc locuto magistratu, Syracusani è cōcilio abierūt. Athenienses interea sociq; iam apud Corcyram omnes aderant. Et primum recensito duces exercitu, constituerunt quo ordine cursum conficere deberent, & castra ponere, totaq; classe trifariam distributa, singulas sortiti sunt partes, ne si pariter nauigarent, neque aqua neque portus, neque res in stationibus necessariæ suppeterent, ut quæque cum in cæteris rebus essent copiæ ornatiores, tum uero faciliores ad regendum sub suo quæque duce instructæ. Dehinc præmiserunt in Italiam Siciliámque naues treis, quæ referrēt quænam ciuitates essent ipsos excepturæ, dato eis præcepto, ut occurrerēt classi, quo scirent ipsi quorsum nauigarent. Post hæc Athenienses cum tanto apparatu solueute è Corcyra in Siciliam transfretarunt, triremibus numero centumtrigintaquatuor, ac duabus Rhodijs biremibus: quarum triremium erant Atticæ cētum,& harum ueloces sexaginta, cæteræ quæ milites ferrent reliqua classe Chiorum atque sociorum. In quibus ad summam uehebantur armatorum quinque millia ac centum, quorum erant ex formula Athenienses mille quingenti, cū septingentis famulis ad ministeriū nauium. Cæterorum uero sociorum commilitium, partim subditorum, partim Argiuorum quingenti. Mantineorum autem ac mercenariorum ducentiquinquaginta. Sagittarij omnino quadringentioctoginta, quorum Cretenses fuere octoginta, & fundatores Rhodiorum septingenti, Megarensium' que exulum leuiter armatorum centum niginti, cum una hippagine triginta equites portante. His copijs à principio classis in bellum profecta est, cum triginta onerarijs nauibus, quæ exercitui necessaria ferrent, commeatum, pistores, tectores cum ministris, omia ad extructiōem murorum instrumenta. Cum' que centum nauigijs, quæ onerarias necessario comitabantur. Aliæ præterea permultæ naues partim onerariæ, partim non onerariæ ultrò exercitū sequebantur negotiandi gratia, quæ omnes tunc pariter è Corcyra sinum Ionium trāsmiserunt. At huius classis alia pars promontorium Iapygiam, alia Tarentum, alia aliò, prout cuique commodum fuit, in Italiam appulerunt, à nulla ciuitatum recepti, neque in mercatum neque in urbem, aquarione tantum eis & statione concessa, ac ne his quidem cōcessis à Tarentinis atque Locrensibus, donec uentum est Rhegium Italiæ promontorium. Vbi contractis iam copijs extra urbem, quoniam intra muros non recipiebantur, castra communierant ad Dianæ delubrum, ubi forum uenalium eis præbitum est. Subductis' que nauibus otium tenuere, & apud Rheginos uerba fecere, ut illi quoniam Chalcidenses essent, Leontinis qui & ipsi essent Chalcidēses, auxilium ferrent. Rhegini negare se alterutris affuturos, sed quicquid Italis cæteris communiter placeret, id esse facturos. Isti tamen ad res Siculas animum intendentes, quonam modo optime appellerent, præcursorias ab Egesta naues præstolabantur, scire cupientes de re numaria, nunquid ea essent quæ Athenis legati Egestani prædicassent. Interea Syracusanis cum aliunde sæpenumero, tum uero à speculatoribus nuntiabatur plane naues ad Rhegium stare. Itaque tum amplius incredibili omni studio ad apparatum se accingebant, circummittere ad Siculos, ad hos præsidia, ad illos legationes, cōtrahere ad tutelam ex omni circà regione nauigia, quæ' que intra urbem essent recensere, arma atque equos siqua in publico essent, cætera cōparare tanquam imminenti bello, tantúm que non præsenti. Athenienſibus autem tres illæ præcursoriæ naues ab Egesta ad Rhegium præsto fuere, renuntiarúntque nullam aliam illic esse pecuniam, quàm spondissent: eam uero uideri tātum triginta talēta. Qua ex re duces subito abiecere animos, quod eos ipsa statim principia frustrarētur, quodq; Rhegini unà militare recusarent, quos primos inducere tentassent, & induci posse maxime credibile erat: quippe qui & Leontinorum cognati forent, & ipsorum semper studiosi fuissent. Et Niciæ quidem hæc prout expectauerat ab Egestanis contigerūt, duobus autem reliquis ducibus præter opinionem: etem tale fuit Egestanorum commētum, cum primū eos adiere legati Atheniēses ad explorandas ipsorum pecunias, adductis illis in fanum Veneris, qđ est in Eryce, sacraria donariaq; ostendere, phialas, trullas, thuribula, cæteramq; non tenuem supellectilem: quæ cum forent argentea, multo maiorem pecuniæ speciem præbuerunt, quod paruæ ciuitatis erat. Quinetiam priuatim exceptis hospitio triērarchis, collecta ex omni Egesta & ex omnibus circà oppidis, uel Phœnicum, uel Græcorum corrogata pocula tum aurea, tum argentea in conuiuijs exhibuere, tanquam suam qsq;

Classis Atheniensium.

Armatorum Atheniensium catalogus.

Egestanorum commentum.

Erycis Veneris templum.

Rhegium.

domesticam supellectilem, cum singuli coniuratores eodem fere instrumento supellectilis uterentur: & cum multa ubiq; uasa conspicerentur, magno afficiebantur stupori Athenienses illi ex triremibus, ut reuersi Athenas diuulgarint ingentem se pecuniæ uim conspexisse. Per quos in errorem inductos, cum & alij tunc inducti fuissent, ubi palam factum est, non esse in Egesta pecunias, res in magna inuidia apud milites erat. Duces autem de præsenti rerum statu deliberabant. Et Niciæ quidem consiliū erat cum omnibus copijs nauigare in Selinūtem, quo præcipue missi essent, & si Egestani mercedem toti exercitui numerarent, ibi de rebus agendis consultare: Sin minus, ab eisdem postulare, ut sexaginta nauibus, quot ipsi petissent, cibaria præstarent. atq; ibi permanēdo Selinuntios illis uel ui uel pactione reconciliare, & ita ad alias ciuitates proficiscēdo, ubi uires Athenienſis populi ostentassent, & in amicos atq; socios fidem impigre declarassent, domum redire, nisi quid breui tēpore aut ex inopinato prodesse Leōtinis posset, aut aliquam aliarum ciuitatum in societatem adducere, ne suas quisq; facultates pro re pub. consumentes ipso reip. statu periclitarenē. Alcibiades negare cum tanta manu profectos debere, turpiter infecto negotio abscedere, sed potius apud omnes ciuitates præter Selinuntem ac Syracusas denuntiare, misso præcone aduentū suum, easq; ad defectionem solicitare. Siculos quoq; partim à Syracusanis abducere, partim ad re, ut illinc frumentum suppeditaret & copiæ. Et ante omnia inducere * Mamerciorum (eos em̄ esse præcipue in trāsitu ac traiectu Siciliæ) & illic portum atq; stationem classis exercitusq; capacissimam, atq; in societatem ciuitates euocando, & quarum̄q; partium essent cernendo, tunc aggredi Syracusas ac Selinuntem, saltem ut illi cum Egestanis conuenirēt, isti Leōtinos habitare permitterēt. Lamachus haud dubie affirmare nauigandum esse Syracusas, & ante urbē primo quoq; tpe præliādum, cum adhuc imparati essent, ac maxime perterriti: omnem enim exercitū in principio maxime esse terrificū: si differrēt anteq̄ in cōspectum uenirēt, resumpta per cōsilium audacia, hostem eos cum uiderint, magis contemptui habiturum: Sin autem repentino inciderēt, cum adhuc horribiles expectarētur, maxime superiores futuros, & omni ex parte terrorem iniecturos, tum aspectu (plurimos enim nunc uideri) tum expectatione cladium quas accepturus ille esset, præsertim periculo subitæ pugnæ, eo quidem magis quod credibile esset posse permultos in agris excipi, cum præsumptum habeant, classem neutiquam esse uenturam: qui si in urbem recepissent, non defuturam exercitui rem pecuariam: si uictores, ante urbem consedissent. Præterea reliquos Sicilienses sic iam & Syracusanorum minus, & ipsorum magis societatem petituros, id'que incunctanter cum animaduertissent utri superiores existerent. Stationem insuper nauium dicebant, qua se reciperent, siue inuaderent, oportere Megara facere quæ deserta essent, neque procul à Syracusanis aut mari aut terra. Hæc locutus Lamachus, sententiæ tamen Alcibiadis accedebat. Post hæc Alcibiades Messana sua naui trāsuectus, apud Mamertinos societate ineunda uerba fecit. Vbi non persuadet, respondentibus illis in urbem quidem se nequaquam recepturos, forum tamē uenalium præbituros, traiecit Rhegium, & confestim impletis sexaginta ex omni numero nauibus, sumptis'que necessarijs, Naxum in Naxum transmiserunt, uno ex eis cum cætera classe ad Rhegium relicto. Naxijs intra urbem recepti Catanam nauigant: sed cum à Catanensibus non reciperentur (aderant enim illic quidam Syracusanorum studiosi) subierunt Teriam flumen, ubi stationem eo die cum habuissent, insequenti Syracusas nauigarūt, in * cærum classe se digesta, ac præmiserūt decem naues in portum magnum, quæ subeūtes explorarēt quid nauium ab hoste deductū esset. Et ex eis egressi in terram aliqui denūtiarent Syracusanis, Athenienses uenire ad reducendos in suam patriam Leontinos iure societatis atq; cognationis, ideo Leontini qui Syracusis agerent, intrepide transirent ad amicos ac bene meritos Athenienses. Vbi denuntiarunt situmq; urbis ac portuum, & omnem circà regionem contemplati sunt, unde appellentibus sibi opportunitas foret oppugnandi, rursus reditum est Catanam, Inito consilio Catanenses abnuere exercitum excipere, ingredi tamen duces, & si quid uellent dicere iussere. Apud quos habet oratione Alcibiade, & in illam concionem conuersis oppidanis, milites portulam quandam male constructam subruerunt, ingressiq; mercabātur p urbē. Hos ubi ingressos uidere, qui cum Syracusanis sentiebant, Catanenses subito terrore percussi, clàm profugerunt non adeò multi, cæteri decreuere faciendam cum Atheniēsibus societatem, iubentes reliquum exercitum acciri à Rhegio. Qui postea reuersi Athenienses, iam cū omni manu mouentes inde ubi Catanam appulerunt, castra communiūt. Atq; illic eis affertur è Camarina si se conferant eò, ad ipsos defecturam eam ciuitatem, simulq; Syracusanos classem instruere. Cum omni igitur exercitu ac classe proficiscuntur aduersus Syracusas primum: ubi cum nihil nauiū instrui cōperissent, retro se in Camarinam receperunt, appulsiq; ad littus præconis uoce se uenisse nuntiant, nec tamen recepti sunt, dicentibus illis iusiurandum intercessisse, ut cum una demum applicantes Atheniēses reciperent, nisi si plures naues ipsi ab Atheniēsibus accersissent. Ita infecto negotio discessum est. Cūq; in locum quendam agri Syracusani è nauibus descēdissent, prædasq; egissent occurrentibus Syracusanis equitibus, & per eos peltatis nonnullis ex leui armatura interfectis, Catanam reditum est. Vbi offendunt nauem Salaminiam Athenis missam, tum aduersus Alcibiadem, cui iubebatur ut remearet ad respondendum crimi nibus, quorum publice insimulabatur, tum aduersus alios quosdam milites, de quibus delatum indicium erat, tanquam sodalibus illius, partim in polluēdis impijs mysterijs, partim in uiolandis hermis. Etenim Athenienses post abitum classis, quæstionē nihilominus peregerunt de ijs, quæ circa mysteria circaq; hermas acta erant, nec probatis indicibus, sed suspicionibus omnia rimantes, habita facinorissimis quibusque fide, longe omnium modestissimos ciues comprehenderunt, & in uincula coniecerunt, conducibilius esse arbitrantes, scrutari rem, & inuenire, quàm per facinus indicēs aliquem impunitum habens tyrannidem Pisistrati, ac filiorū acerbam circa finem extitisse, eamq; præterea neq; à se, neque ab Harmodio destructam, sed à Lacedæmonijs, timebat assidue & omnia in peiorem partem accipiebat, quanquam conatus Aristogitonis & Harmodij propter amatorium consortium sumpsit audaciam. Quam ego rem pluribus cōmemorando ostendam, neque alios Græcos, neque Athenienses ipsos de suis tyrannis, aut de re gesta aliquid compertum loqui. Etenim cum Pisistratus senio in tyrannide decessisset, non Hipparchus, ut plerique opinantur, sed Hippias qui erat natu maximus, obtinuit principatum. Erat autem Harmodius quidam, flore ætatis conspicuus, quem Aristogiton mediæ inter ciues conditionis uir adamabat, habebat'que. Is Harmodius ab Hipparcho Pisistrati filio appellatus, de stupro non modo non expugnatus, sed etiam querelam ad Aristogitonem detulit. Hic amatorio dolore affectus, extimescēnsque Hipparchi potentiam, ne ui adolescentem sibi auferret, protinus insidias tendit ad deuendam pro sua facultate tyrannidem. Interea Hipparchus cum rursus solicitando Harmodium nihilo magis induceret, statuerat tamen ui nihil agere, sed in loco aliquo occulto. Cum̄ que sic quidem proficeret, accingebat se ad eum contumelia prosequendum. Hactenus enim licebat, nec ulteriorem dominatum in suos populares induxerant isti tyranni, neque inuidiosum reddiderant, qui plurimam uirtuti atque prudentiæ operam dabant. Vicesimam quoque tantum ex prouentibus exigebant ab Atheniensibus, & urbem suam egregie exornarunt, ac bella tolerauerunt, apud delubra etiam sacrificauerunt, cætera ex superioribus legibus usurpante ciuitate, præterquam ꝙ in hoc incumbebant, ut semper aliquis ex eis erat magistratus: & alij apud Athenienses ex ipsis annuum imperium tenuerunt. Et Pisistratus Hippiæ filius, illius qui tyrannus fuit, qui referens nomen, dum imperaret aram duodecim deorum in foro dedicauit, atque Apollinis Pythij. Sed epigramma aræ, quæ in foro posita erat, deleuit postea populus, cum eam aram augustius exædificauit. Nam illud Pythij adhuc extat, quamuis obscuris litteris, tamen uel nunc quoque apertum in hæc uerba:

Nicię sententia Sdiuus.

Alcibiadis sententia.

Messenios legitur in Græco.

Lamachi sententia.

Naxus.
Teria flumen.
Τὴν κοίλος.

Athenienſ. apud Camarinam illuſi.

Alcibiades Athenas reuocatur.

Harmodius. Aristogiton.

Pisistratidæ tyrannis.

Hipparchus.

Vicesimæ exactio.

Hippias.

Duodecim deorum ara.

Epigramma diſtichon:

Piſiſtrati epigramma.

In Pythĩ Phœbi Piſiſtratus æde locauit
Imperĩ Hippiades hæc monumenta ſui.

Imperaſſe autem Hippiam, quod eſſet inter fratres natu maximus, non modo aſſeuera re poſſum, quia famã diligentius cæteris indagaui, uerũetiam ex hoc ipſo q̃s licet agno ſcat, q̃ ſolum hunc ex fratribus legitimis cõſtat filios ſuſtuliſſe, quemadmodũ teſtat& ara & lapideus titulus de tyrannor̃ ſcelere in arce Atheniẽſi erect⁹, in quo nullus Thei

Titulus lapideus de tyrannorum ſcelere. Myrrhina.

ſali aut Hipparchi filius ſcript⁹ eſt, ſed quinq̃ Hippiæ liberi, quos ille ſuſcepit ex Myr rhina Callidæ Hiperochidæ filia. Et ſanè conſentaneũ eſt maximum natu inter fratres primum duxiſſe uxorem, qui etiam in ipſo titulari lapide ſecũdum patrem primus in ſcriptus legit. Nec non illud nonnullã fidẽ facit, q̃ patris legatus ire, & eiuſdẽ in tyran nide munera obire conſueuerat. Neq̃ uero mihi uidetur unquam Hippias ſtatim ira perium retenturus facile fuiſſe, ſi Hipparchus in principatu periſſet, nec eodẽ ipſe die principatus munia executurus, ſed quod diu iã inter populares ſuos imperioſe, & inter auxiliares diligenter ſe geſſerat, ideo nullo prorſus cum periculo imperium retinuiſſe, neq̃ ſicuti frater iunior feciſſet, trepidaſſe, cum in ea re iampridem exercitatus eſſet. Ve rum ex aduerſo rei eucntu contigit Hippar cho ut nobilitaret, crederetur q̃ à poſteris tyrannidẽ accepiſſe. Hic igit cũ ſolicitando Harmodium pellicere nõ poſſet, contume lia huiuſcemodi proſecutus eſt: Sororem Harmodĩ puellam nuntiatã uenire in põpã quadam ad geſtandũ caniſtrum, per ſuos à miniſterio ſubmouit, dicentes non p̃mitter id magiſtratũ, quia indigna eſſet. Quod ægre ferens Harmodius, & ob eũ multo æg us Ariſtogiton, comparauerunt omnia quæ ad conſpirationẽ pertinebãt, opperiebant

Panathenæa.

tĩ feſta, quæ dicunt magna Panathenæa, quo tantũ die extra ſuſpicionẽ erat, ciues eos qui pompam miſiſſent, in armis frequẽtes eſſe, & debebant ipſi quidẽ aggredi, o ri aũt ſine mora ĩ, qui erant inter haſtatos. Fuerunt autem non multi coniurati occulti dæ rei gratia: & quia ſperabant eos etiã qui conſcĩ non erant, q̃libet paucis facinus au dentibus, tĩ ex repentina re, cum arma haberent, libenter ſeipſos pariter in libertatem

Ceramicus lo.

afferturos. Vbi dies feſtus aduenit, Hippias extrius in loco qui Ceramicus dicit, cũ ha ſtatis exornabat, quẽadmodũ oportebat ſingula in pompa procedere. Harmodius autẽ atq̃ Ariſtogiton, cũ ſumptis iam pugionibus ad opus prodiſſent, conſpicĩtes quendã de coniuratis cũ Hippia familiariter loquentẽ (erat aũt facilis omnibus ad Hippiã ad tus) extimuerũt, arbitrati rem palàm factam eſſe, tantũq̃ non ſe iam cõprehenſum ir Itaq̃ eum à quo fuerant dolore affecti, & per quem omni ſtatu periclitabant, uoluerũt primum ulciſci, ſi poſſent, atq̃ quo erant habitu uadentes introeunt portas, nactiq̃ Hip

Leocorium.

parchum in loco qui uocatur Leocorium, ſtatim adoriuntur inconſulte, ac per iracun diam præcipue alter ob amaſium, alter ob dedecus, feriunt occidunt q̃. Et Ariſtogiton quidem haſtatos à principio deuitauit, ue concurſu multitudinis poſtea comprehen ſus non leuiter mulctatus eſt. Harmodius aũt è ueſtigio illic occubuit. Quo Hippias nuntium cognito apud Ceramicum, nõ in rem præſentẽ, ſed ad pompaticos armatos priuſquã rẽ ſentirent, ſine mora cõtendit: longe em prius abierãt: & cõpoſito ad ſimul tionem cladis uultu, iubet eos in locum quendam quẽ monſtrauit ſine armis abire, q illi fecerunt, rati illum aliquid aliud dicere. Iſte ſatellitibus admonitis ut arma ſubtra herent, ſecreuit protinus eos de quibus ſuſpicabat: & ſi quis cũ pugione deprehenſus eſt. nam cũ ſcuto & haſta cõſueuerant agere pompas. Hũc in modũ propter amatoriã indignationem, principium inſidiarum, & incõſulta ob repẽtinam timoris cauſam ſa dacia extitit Harmodio atq̃ Ariſtogitoni. Et poſt hoc tẽpus fæuior in Athenienſes ty

Hippiæ tyrannis.

rannis eſt inſtituta, quod Hippias iam ſibi uehementius metuens, complures Athenie ſium interemit, & ſimul ad extrema auxilia reſpexit, ſi quid tutelæ aliquando foret, ita tu mutato. Ideoq̃ poſt hæc Hippoclus Aeãtidæ Lampſaceni tyranni filio Archidicẽ fi liam ſuam collocauit, Athenis Lampſaceno, quod ſciret illos multũ apud Dareum re gem poſſe, cuius fœminæ monumentum Lampſaci hoc habet epigramma:

Archedices epigramma.

Propugnatoris Graĩs qui præfuit Hippiæ,
Hac in humo proles conditur Archedice:
Quæ patre Germanisq̃ uiro gnatisq̃ tyrannis,
In nullum tamen eſt facta ſuperba nefas.

Hippias cum tres deinceps annos tyrannidem apud Athenienſes tenuiſſet, quarto an noper Lacedæmonios & Alcmeonidas exules, abrogato ſibi imperio, abiit ex placito in Sigæum & Lampſacum ad Aeantidem, & illinc ad Darium regem. Vnde poſtmo dum anno uiceſimo iam ſenex in Marathona cum Medis in expeditionem uenit.

Aeantides.

Quæ reputans populus Atheniẽſis, ac memoria repetẽs quanta de illis cognouerat fama, exhulcerato tũc animo erat, ac ſuſpicans eos qui de hermis atq̃ myſteriis inſimu labantur, ut omnia quæ egiſſent, uiderẽtur ei ſpectare ad coniurationẽ ſtatus paucor̃ atq̃ tyrannidis: & tanquam ob hanc rem iraſceret, multos & eos ſplendidos uiros iam in carcerem coniecerat, necdum tamen uidebatur eſſe contentus, indies magis ac ma gis proficiebat ſæuitia comprehendẽdi aliquos. Interea quendam ex ĩs qui erant con iecti in carcerem, qui nocentiſſimus eſſe putabatur, perſuaſit unus ex ĩs, qui unà uincti erant, ut rem indicaret ſiue uera illa, ſiue non uera eſſet. In ambas enim partes argumẽ ta ſunt, & liquidam eſſe nemo, aut tunc, aut poſtea dicere potuit. Perſuaſit autẽ quod di ceret oportere eum, uel ſi nihil admiſiſſet, depoſito metu, & ſeipſum & ciuitatem ſuſpi cione liberare, certiorem enim ipſi ſalutem fore, ingenue confitenti quàm præneganti in ſubeundo iudicio: Ita hic & contra ſe, & contra alios cõfeſſus eſt rem actam de her mais. Quod populus libenter accipiẽs, ut opinabatur, manifeſtum, atroci facto uſus, ne prius inſidiatores ſuos ad plebem ferret indicẽ, ſine mora miſſum fecit, ac cæteros quos ille non detuliſſet. Reliquorum autem qui delati erant peracto iudicio, alios occidit, quos uidelicet comprehendit: alios fuga elapſos morte damnauit, propoſita mercede ĩs, qui illos occideret, cũ interim non conſtaret, ĩ qui ſupplicio affecti erant, utrum iu ſto ſupplicio affecti eſſent, nec nec. Et cætera quidem ciuitas hoc planè impræſentiar̃ lucrifecit. De Alcibiade autem inimicis deferentibus ĩſdem ĩs qui prius quàm profici ſceretur, ingruerãt, grauiter accepit. Et ubi de hermis pro cõperto habuit, tunc ei mul to magis ille myſtica de quibus inſimulabatur, unà cum facto coniurationis in popu lum uiſus eſt admiſiſſe. Etem exercitus quidam Lacedæmonior̃ non ſanè magnus, per hoc tp̃s, quo circa hæc Athenis turbatio extitit, ad Iſthmũ uſq̃ progreſſus eſt, ad neſcio quid cum Bœotijs tranſigẽdum, quẽ iſtius opera nõ Bœotior̃ cauſa creditũ eſt, ex cõ poſito ueniſſe: & niſi præoccupaſſent ipſi comprehẽdere illos indicio delatos fore, ut ciuitas proderetur. Vnde unam quandam noctem apud Theſei templum, quod in ur be eſt, ſub armis pernoctarunt. Quinetiam apud Argos Alcibiadis hoſpites ſub idem tempus in ſuſpicionem uenerunt, ne in plebem graſſarentur: & ob id Argiuis ſuorum tunc poteſtatem fecere Athenienſes, quos pro hoſpitibus acceptos in inſulis depoſue rant. denique circunſtabant undique Alcibiadem ſuſpiciones. Itaque ĩ qui adductum eum ad iudicium uolebant, ut morte mulctarẽt, mittunt ad ipſum in Siciliam, & ad ali os, de quibus mentio habita erat, nauem Salaminiam iuſſis nuntijs præcipere homini, ut ad cauſam dicendam frequentet ſe, non tamen comprehendere, habita ratione, tum ſuorum in Sicilia militum atque hoſtium, ne quid turbaretur, tum uel magis Mantir neorum atque Argiuorum, quos ab Alcibiade inductos ad ſocietatem expeditiõis uo lebant permanere. Hic igitur habens ſuam nauem: item que ĩ, qui unà inſimulaban tur, profecti ſunt ex Sicilia cum nauí Salaminia tanquam Athenas ituri. Iidem cum in Thuriis fuere, non amplius ſunt ſecuti, neq̃ poſthac conſpecti. Siquidem è nauí abie runt metu calumniæ, nolentes ſe illuc conferre. Quos tamen qui miſſi erant cum nauí Salaminia ueſtigantes, ubi nuſquam inueſtigant, curſum redeuntes peregerunt. Nec perinde poſt ex Thuria Alcibiades nauí tranſmiſit in Peloponneſum iam exul. Quem Atheniẽſes & eos qui cũ illo erant, deſerto iudicio capite condẽnarunt. Poſt hæc relig duces Atheniẽſiũ in Siciliã bifariã diuiſo exercitu ac ſortito imperãtes, cũ oĩb⁹ eo

Acibiades exigitur ad mulctam.

Thuria.

Alcibiades capite condemnatur.

Athenienſium atrox factum.

Theſei templũ

piis in Selinuntem nauigant atq; Egestam, ad cognoscendum quidem daturi ne forte pecuniam Egestani an non, sed ad explorandas quoq; res Selinuntiorum, discendamq; controuersiam quæ inter illos esset & Segestanos, profecti, ac Siciliam à sinistra habentes qua parte uergit ad sinum Tyrrhenum, Imeram tenuerunt, quæ una est Græca urbs ex omni illa Siciliæ ora, ubi non recepti redierunt. Et cũ præteruehuntur cepere Hyccara uicum Sicanicum quidem, sed hostilem Egestanis (erat autem maritimus) quem ubi diripuere Egestanis tradidere, quorum equitatus iam aderat: ipsi rursus cum pedi tatu per Siculos peragrando peruenere usque Catanam, nauibus quæ prædam portabant circumeuntibus. Nicias ex Hyccaris protinus Egestam delatus, ibiq; cum alia pecunia, tum uero triginta talentis acceptis ad exercitum rediit. Præda quoq; diuendita est, confectaq; ex ea centum uiginti talenta. Illuc circunuecti Siculorum qui socii erant oram, iubebant eos suas copias mittere: Cumq; dimidia exercitus parte ad Hyblam Hyblæam nerunt in agro Gelatino, quæ erat hostilis. quam tamen non expugnauerunt: Aestate excessit. Insequenti statim hyeme Athenienses ad inuadendas Syracusas se apparabant, uicissimq; Syracusani & ipsi, tanquam in illos ituri. Qui quoniam ad primi terrorem atque expectationem non protinus inuaserant Athenienses, quotidie magis ac magis animos sumebant: & quia dum oram illam præterueherentur, longe ab ipsis ire conspecti erant: & profecti Hyblam expugnare nequiuerant, eo uehementius contemnebant, postulabantq; à ducibus prout solet præferocia uulgus facere, ut se Catanam ducerent, quando hostis in ipsos non iret. Quinetiam equites Syracusani ad speculandum assidue ad castra usque Athenienſiũ prouecti, cum alia probra ingerebant, tum uero illud, Nunquid potius ad habitandum secum in aliena uenissent, quàm ad Leontinos in propria sede collocandos. Quæ cognoscentes Athenienſium duces, uolebant primen illos uniuersos quàm longissime ab urbe abducere, ut ipsi interea sub noctem cum classe præteruecti locum castris idoneum per otium caperent, gnari non perinde esse liturros, si aut è classe aduersus præparatos descenderent, aut itinere terrestri euntes cognoscerẽtur. Suæ enim leui armaturæ ac multitudini, cum nihildum equitum adesset, ab equitatu Syracusanorum, qui permultus esset, magnopere noceri. at illo modo occupaturos locum unde ab equitatu nihil admodũ læderentur. Et locum quidem quem caperent ab exulibus Syracusanis, qui ipsos sequebantur, edocti sunt, quem & ceperunt ante Olympia. Ipsi autem ut hoc quod uolebant efficerent, hoc commentum machinati sunt: Mittũt quendam probatæ sibi fidei eundemq; ut putabatur, ducibus Syracusanis ad quos mittebatur, non minus familiarẽ, qui diceret se uenire à quibusdam Catanensibus (erat autem ipse Catanensis) quorum nomina illi nossent, & eos adhuc superesse suæ factionis studiosos: Is inquit Athenienses intra urbem depositis agitare armis. Si uelint illi certa die prima aurora cuncto cum populo uenire aduersus Athenienſium exercitum, se hunc excluſuros ab urbe, classemq; incensuros: Syracusanos autem Athenienses adortos exercitum deleturos. Permultos fore Catanensium ad rem agendam adiutores, ac iam paratos esse, à quibus ipse ueniret. Huic Syracusanorũ duces, qui erant alioquí audaciores, & habebant sua sponte animum eundi cum apparatu aduersus Catanam, multo inconsideratius fidem habuerunt, nec cunctati constituta die qua ad Catanam adessent hominem remiserunt, populoq; omni edixerũt, iam enim Leontinoq; & alij nonnulli ex socijs aderant, ut se nullo delectu ad exeundum expedirent. Vbi omnia quæ ad apparatum pertinent in expedito fuere, & dies qua cõstituerant uenire aduentabat, profecti Catanam uersus castra posuere ad Symæthũ flumen in agro Leontino. Quos ubi aduenientes sensere Athenienses, sumptis omnibus copijs & fluminum & Siculorum, & siquis alius illuc accesserat, eis q; in naues ac nauigia impositis de nocte tendunt Syracusas, & sub ortum auroræ egrediuntur in magnum portum. Quem te Olympium, tanquam illic castrametaturi. Syracusani interim equites primi Catanenses perlati, cognito omnem classem uela fecisse, regressi nuntiant peditatui. Qua de re cognita iam reuersi sunt ad ferendas urbi suppetias: & quia longũ ipsis iter faciendum erat.

Imera.
Hyccara uicus
Hybla.
Syracusanorũ in Athenienses probra.
Olympici loci capiendi commentum.
Symæthus.

Athenienses interea per otium collocauerant opportuno in loco, unde pro suo arbitrio pilum inire possent, nec ab equitatu Syracusanorũ admodũ infestari, uel ante opus, uel in opere faciendo, quod murales munitiones atq; ædificia prohibeant: super hæc arbores & stagnum & loca abrupta. Ipsi quoq; cæsis circà arboribus, & ad mare comportatis, cancellatimq; confixis, naues prætexuerunt. Quinetiam quæ pars castrorum depressior erat, quæq; aditu facillima hostibus, eam electis saxis ac lignis arduam festinabundi reddidere. Præterea pontem per quem remeatur à nauibus soluerunt: quod opus dum fieret, nemo ex urbe progressus interpellauit. Primi Syracusanorum equites ad opem ferendam procurrerunt, mox inde uniuersus peditatus conuenit. Et primum ad exercitum Athenienses accessere propius. Dehinc cum ab alijs non prodiretur obuiam, regressi, ac uia Helorina transmissa, castra posuerunt. Insequenti die Athenienses ac socij se instruxerũt tanquam ad prælium, atq; ita steterunt: Dextrum cornu Argiui tenebant & Mantinei, alterum cæteri socij, Atheniẽses medium. Et dimidium quidem copiarum in fronte octonis ordinibus instructum erat, dimidium uero quod ad tentoria erat, & ipsum octonis quadrato agmine ordinibus: cui præceptũ est, quam cunq; maxime partem exercitus cerneret laborãtem, ad eam se conferret. Intra hos ita instructos, posuere lixas calonesq;. Syracusani autem eos qui iustis armis præditi erãt, instruxere denos ſcenos, omem uidelicet populum, & quicunq; aderant sociorũ. Nam in primis auxilio uenerant Selinuntij, mox Geloi equites ad ducentos, & Camarinæi ad uiginti, sagittarijq; circiter quinquaginta: quos equites nõ minus mille ac ducẽtos in dextro collocare cornu, hos iuxta iaculatores. Ibi cũ Athenienses essent priores inituri prælium, Nicias singulas gentes, ut quanq; adibat, talibus uerbis adhortabatur:

Helorina uia.

Niciæ uerba ad milites.

MVLTA apud uos uiri me uti exhortatione quid opus est, ut certetis qui ad hoc ipsum faciendum adestis? Talis enim apparatus uidetur mihi per se efficacior esse ad præbendam audaciam, quàm uerba alicuius probe dicta, si imbecillus sit apparatus. Nam ubi sumus Argiui & Mantinei & Atheniẽses, & primores insulanorũ, quonam pacto oporteat nos inter tãtos ac tales socios nõ habere ingentẽ uictoriæ spem? Præsertim aduersus homines non delectos, quales nos sumus, sed sine delectu uenientes ad resistendum, & eos quidem Sicilienses, qui & nos cõtemnunt, nec tamen expectant, quia minus peritiæ quàm audaciæ habent. Id uelim cuiq; uestrum ueniat in mentem, nos procul à nostra in haud beneuolà terra abesse, quam nequaquam uos nisi pugnãdo obtinebitis. Volo quoq; diuersa ratione quàm seipsos, ut probe scio, hostes adhortantur, uos admonere. Illi enim quod pro patria sibi res est, ego quod non licebit postea nisi uincimus patria frui, aut certe nõ facile hinc in patriã reuerti. Permulti nanque equites nobis ingruent. Vos igitur uestræ ipsorum dignitatis memores, inuadite strenue hostem, existimantes præsentem difficultatem atq; necessitatem quàm aduersarios esse terribiliorem. Hæc locutus Nicias, cõtinuo copias egit in Syracusanos, nõnnulli quidem illos eo tempore tanquam iam sibi foret dimicandũ, quorũ etiam expectantes currentes, tardius illi quidem peruenere, sed ut quisq; perueniebat, ibi miscens se pluribus, consistebat. Nã eis neq; alacritas neq; audacia defuit, aut hac in pugna, aut in cæteris: nec animi præstantia Athenienſibus inferiores erant, quatenus intelligentia superabat: quatenus non suppetebat, inuito animo cedebant. Et tamen quod non opinantes raptim armis, occurrerunt. Et primum ex utrisq;, qui uel de manu uel fundis lapides iaciunt, & sagittarijs leue certamen commiserunt, fugiendo fugandoq; inuicem, ut in leui armatura factum esse credibile est. Deinde & aruspices bene litatum esse palam fecerunt, & classico canente, armati coierunt, processeruntq;. Et Syracusani quidem prælium inibant pro patria, proq; sua quisq; & in præsens salute, & in posterum libertate. Ex hostibus autem Athenienses quidem pro aliena terra, sed ut suam obtinerent,

Athenienſium & Syracusanorum conflictus.

ne'ue illam uicti perderent. Argiui uero & qui ex ſocijs liberi erant, ut unà cũ Athe-
nienſibus pararent illis ea, quorum gratia uenerant, utq; ſuam quiſq; patriam uictore
reuiſerent. Socij autem qui alterius imperio parebant, alacri animo erãt, præcipue
præſentem ſalutem, quam niſi uincerent deſperabant. Secundo loco ſi non aliud, co
te ut indulgentiores haberent illos quibus parebant, quod eorum adiutores in ſubig
da Sicilia fuiſſent. Vbi pugna ad manus uenit, perdiu inuicem utrinq; abſtiterunt, cum
interim contigit ut fulgura & tonitrua aliquot ſimul & pluuia ingẽs exiſteret. Qua re
re Syracuſani quidem, qui tunc primum pugnabant, minime experti bellorum, retro
re correpti ſunt. Athenienſes autẽ, qui expertiores erant, putarunt ea quæ fiebant, pro
pter anni tempus fieri: & eos qui huic rei non cederent, multo maiorem terrorem a
uerſarijs iniecturos. Primi tamen omnium Argiui impreſſione facta, & læuum Syra
cuſanorum cornu, & poſt Argiuos in oppoſitam ſibi partem Atheniẽſes reliquas co
Syracuſanorum copias perrumpunt, atq; in fugam uertunt. Verum non longo il
ſpatio perſecuti ſunt Athenienſes, equitatu hoſtili qui permultus atq; inuictus erat
hibiti. Is enim in armatos hoſtes ſi quos longius inſequentes cerneret inuectus, com
peſcebat. Illi tamen cõferti, quoad tuto potuere perſecuti, retro ſe receperũt, tropha
umq; ſtatuerunt. Syracuſani in uiam Helorinam congregati, & ut poterant è pſenti
rum ſtatu depoſiti, præſidium tamen ad Olympieum, quod adhuc ipſorum erat, m
ferunt, ueriti ne Athenienſes qui illic erant, pecunias amouerent. Cæteri rediere in
bem. Athenienſes templum illi quidem non adiere, ſed receptis ſuorum cadaueribus
ac pyræ impoſitis, ibidem pernoctarunt. Poſtero die Syracuſanis uictoriam conce
tibus mortuos reddidere, numero tam ciuium quàm ſociorum ducẽtos ſexaginta.
orum autem tum ſociorum tum Athenienſium, quinquaginta omnino amiſere: q
rum oſſibus & hoſtiũ ſpolijs lectis, Catanam nauigauere. Erat enim hyems, ne
lum illic amplius uidebatur geri poſſe, priusq; equites & ſuos ex Athenis accerſere
& ſociales illinc contraherent, ne prorſus equeſtri certamine ſuperarentur, utq; re
cuniaria ex eiſdem locis conficeretur, & ab Athenis afferretur. Quinetiam aliquas
defectionem ciuitates ſollicitarent, quas poſt pugnam ſperabãt ad ſe pronius defec
ras: & cum cætera, tum uero rem frumentariam, & quæ opus erant præpararent, q
ſub uernum tempus Syracuſas tẽtaturi. Et hoc quidem conſilio ad hybernandum
Hermocrates. Naxum & Catanam diſceſſere. Syracuſani autem ſepultis ſuis mortuis, cõcionem
egerunt. Ibi procedens Hermocrates Hermonis filius, cum in cæteris rebus pru
ter agendis nulli ſecundus, tum in bellicis expertæ ſtrenuitatis conſpicuæq; fortitu
Admonitio Hermocratis. nis, exhortabatur eos, nec ſinebat fortunæ ſuccumbere. Non enim ipſorum con
fuiſſe ſuperatum, ſed q̃ ordine caruiſſent, hoc eis nocuiſſe: non tamen perinde infer
ores fuiſſe, ut crederẽtur, præſertim rudes cum eruditiſſimis Græcorum, & propere
dum operarijs bellorum dimicantes. Vehementer etiam officere ducum multitudi
Quindecim, πεντεκαίδεκα. & imperantium turbam (præerant enim eis ✱quinq; duces) & inordinatam rem e
per uices plurium principatum. Quod ſi pauci forẽt imperatores, & ĩ periti, atq; p
eam hyemem armatorum uim compararẽt, ſubminiſtrantes quibus deeſſent arma,
eſſet q̃maxima uis armatorum, & hos ad cæteras belli meditationes adigerent, aſſir
bat quantum credibile eſſet eos aduerſarijs ſuperiores fore, dum ad præſtãtiam anim
rum quæ illis adeſſet, ordo rerum agendarum accederet. Nam hæc ambo inuicem
iuuare: & ordinem quidem periculorum meditatione, præſtantiam uero animi fi
tia ſui per peritiã aſſidue proficere. Quin ipſos imperatores ut paucos, ita ſumma p
teſtate præditos deligi oportere, quibus iuſiurandum præſtetur, permittendum illis
ut quatenus libuerit, eatenus imperio ſuo fungantur. Sic eñ quæ celari oporteret,
Syracuſani duces. gis celatum iri, & cætera pro commoditate præparari nullo tergiuerſante. Her
cratem cum audiſſent Syracuſani, in eius ſententiam omnia decreuerunt, ipſumq; im
Heraclides. peratorem delegerunt, & Heraclidem Lyſimachi, & Sicanũ Execeſti filium. Hos tra
Sicanus. atq; legatos Corinthum Lacedæmonem q̃ miſerunt, ad ſocietatem contrahendam,

Lacedæmonios perſuadendos, ut pro ſe bellum Athenienſes adminiſtrarẽt fortius ex
profeſſo, aut abducendo ex Sicilia Athenienſes, aut aliquod præſidium ad illam Sicili
enſem manum quæ imbecillior eſſet, mittendo. At claſſis Athenienſis quæ ad Cata- *Catana.*
nam erat, continuo Meſſanam ſe contulit, tanquam receptura eam urbem per proditi- *Meſſana.*
onem. Sed quæ tractabantur, non ſucceſſere. Siquidem Alcibiades abrogato ſibi ma- *Alcibiades.*
giſtratu cum reuocaretur, gnarus ſe exulẽ fore, detulit indicium rei cuius agendæ cõ-
ſcius erat, amicis Syracuſanorũ qui Meſſanæ agebant. Illi delatos proditionis cum an-
re omnia interemiſſent, & mox orta ſeditione in armis eſſent, obtinuere id quod uole
bant, ne reciperentur Atheniẽſes. Iſti ſtatiuis illic tredecim circiter dies habitis, ubi an
ni tẽpore uexari cœperunt, & neceſſaria deeſſe, nec aliquid ſuccedebat, rediere in Na
xum: & Thraces illic circundato caſtris uallo, hybernauerunt, miſſa Athenas trireme
pecuniarum & equitatus gratia, ut ea primo ſtatim uere adeſſent. Per eam hyemẽ
Syracuſani murum ante urbem quacunq; parte ſpectat epipolas, incluſo intrà fano, *Epipolæ.*
exciuerunt, ne ſi forte male pugnaſſent, qua parte fragilior erat urbs, circumuallari *Syracuſanorũ bellicus apparatus.*
poſſent. Apud Megara quoque, itemq; apud Olympieum aliud præſidium poſuerũt:
quinetiam quacunq; ex parte deſcendi à mari in terram poterat, cancellato uallo præ-
cluſerunt. Et cum ſcirent apud Naxum Athenienſes hybernare cum omni uulgo, ad
uerſus Catanam in expeditionem ierunt: agroq; eorum uaſtato, & caſtris Athenienſi-
um tabernaculiſq; incenſis, domum rediere. Super hoc cognito ab Athenienſibus Ca
marinam miſſis legatos pro iure ſocietatis initæ ſub Lachete, ſi quo pacto ad ſe illos in
ducerent, & ipſi è diuerſo miſere legationem. Erant nanque ipſis ſuſpecti Camarinen
ſes, quod ſegnius ea quæ miſerant ad ſuperiorem pugnam, miſiſſent, ne deinceps opẽ
ferre recuſarẽt, ne ue Athenienſes quos cernebant è prælio ſuperiores deceſſiſſe, ab il-
lis perſuaſi, ex ueteri amicitia accederent. Profectis igitur illuc ex Syracuſis Hermocrate
cum aliis, Athenienſium autem Euphemo cum cæteris, Hermocrates aduocato conci
lio Camarinenſium, quoq; Athenienſes palàm inſimularet, hanc habuit orationem:

Oratio Hermocratis apud Camarinenſes.

NON ideo ad uos legati miſſi ſumus, uiri Camarinæi, quod timeamus ne præ
ſenti Athenienſium exercitu terreamini, ſed potius ne priusq; à nobis quip-
piam aduertitis, illorum quæ facturi ſunt uerbis inducamini. Veniunt in Si
ciliam ſub obtentu quidem quem audiſtis, animo autem (quoniam omnes
ſuſpicamur, & ut mihi uidetur) non ad Leontinos in ſedem ſuam reducendos, ſed ad
nos potius à ſede noſtra abducendos. Neque enim conſentaneum eſt, illos eas quæ il-
lic ciuitates ſunt, ex urbibus ablegare: quæ autem hic ſunt, in urbibus collocare: &
Leontinorum curam gerere quaſi cognatorum, quia Chalcidenſes ſint: ipſos autẽ Chal-
cidenſes, à quibus iſti oriundi ſunt, in ſeruitute continere. Itaq; quo prætextu illa ob-
tinent, eodem nunc iſta obtinere conantur. Nam cum à uoluntarijs eſſent tanquam ad
uiciſſendum Medum duces conſtituti Ionũs, cæteris q̃ qui ex ipſorum colonijs ſocij
erant, eos in poteſtatẽ ſuam redegerunt: partim quaſi defertores fuiſſent, partim quod
inter ſe belligerarent, partim ob aliam, ut in quoſque opportunam habebant, cauſam
obiectantes. Neq; uero aut Athenienſes pro Græcorum, aut Græci pro ſua ipſorum li
bertate Medo reſtiterunt: ſed ipſi ut ſibi, non Medo ſeruiretur: illi ut dominum com-
mutarent, non pro eo qui minus eum qui magis, ſed pro eo qui peius eum qui *melius* ſen-
tiret. Verum etſi facile reprehẽſibilis eſt Athenienſium ciuitas, non tamẽ ad eam
reprehendendam nunc uenimus, apud homines plane ſcientes quanta illius exiſtat in
iuria, ſed uel multo magis ad reprehendendos uos, qui cum habeatis exempla Græca
rum urbium quæ illic in ſeruitutem redactæ ſunt, non tamẽ defenditis uoſmetipſos:
nec quæ nunc ad uos afferuntur ſophiſmata propulſatis, Leontinorum cognatorũ re-
ſtitutiones, Egeſtanorum ſociorum opitulationem. Qui nequaquam acquieſcentes li
bentius uolumus oſtendere non eſſe nos Ionas, neq; Helleſpõtios, neq; inſulanos, qui
dominum aut Medum aut quemlibet alium commutantes, ſeruiunt, ſed Dores libe-

Siculorum origo.

ros, è libera Peloponneſo Siciliam habitantes, habitaturoſq; donec omnes oppidatim
capiamur: cū ſciamus hac una uia capi nos poſſe, & ad hanc uiam ſe conuertiſſe, ut ali
os ſuis rebus diffidentes à nobis, alios ſub ſpecie ſocietatis ſuæ ad inuicem bellandum
impellant, alios pro cuiuſque conditione iucundum aliquid dicendo, quoad poſſunt,
detrimento afficiant. Et arbitratur aliquis noſtrum, remotiore uicino iam ſubueſo,
non deuenturam in ſe quoq; calamitatem, ſed in eo ſubſtituram potius, qui prior pe
ſus eſt. Quod ſi quis ſtatuit non ſe hoſtem eſſe Athenienſium, ſed Syracuſanum, & du
rum ſibi pro mea patria periclitari, is cogitet non magis pro mea ſe, ſed pariter ac pe
æque pro ſua ipſius pugnare, dum pugnat in mea. Et quidem tanto citius, quod ne
non prius euerſo, ſed ſibi ſocio, non deſtitutus ſuſcepit bellum. Cogitet item Athe
enſem non ulciſci uelle inimicitiam Syracuſanorum, ſed hoc colore ſuam non minu
uobiſcum amicitiam confirmare. Verum ſi quis aut inuidet nobis, aut nos metuit (
uidiæ enim ac timori imbecilliorum obnoxiæ ſunt potentiores) & ob id uult Syracu
ſas quo ſimus modeſtiores damno affici, ſupereſſe tamen quo ipſe tutius degat, hien
humanæ poteſtatis animo ſperat. Neque enim poſſunt homines in ſuo arbitrio pere
que habere uotum pariter & fortunam. Nam ſi aliter atq; expectauit eueniat, tunc
lamitatis ſuæ tædio forſitan uelit rurſus ut prius bonis meis poſſe inuidere, quod iam
impoſſibile eſt deſertori, & qui recuſauit eadem ſuſcipere pericula, ſuſcipere inquam
non uerbo, ſed re. Qui enim nos tuetur, nomine quidem ſtatum noſtrum, opere aut
ſuam ipſius ſalutem tuetur: & ſane decebat uos præcipue qui finitimi eſtis Camarin
os, quiq; ſecundum nos periclitamini, iſta proſpicere, neq; ſegnes ſicut hactenus pa
bere uos ſocios, ſed ueſtra potius ſponte uenientes ad nos, exhibere hortatores, ne a
mo ſuccumberemus: nunc eadē nobis allegando, quæ allegaſſetis ope noſtra indig
tes, ſi contra uos prius Athenienſes ueniſſent. Sed neq; uos nunc, neq; alij ulli ad hoc
agendum acceſſerunt. Veruntamen metu ius & erga nos, & erga hoſtes noſtros ſerui
ſtis, cauſati uobis eſſe cum Athenienſibus ſocietatē, quam profecto uos non cōtra
eos contraxiſtis, ſed contra hoſtes, ſi qui uos inuaderent: utq; Athenienſibus eſſetis
xilio, quoties eis fieret ab alijs iniuria, non cum ipſi quemadmodum nunc uicinis

Rhegini.

ſtris iniuriam facerent: quia ne Rhegini quidem, etſi Chalcidenſes ſunt, uolunt reb
tuere Leontinos, qui ſunt Chalcidēſes. Et certe indignum eſt, ſi illi hoc opus pulchr
iuſtū q; nulla ratione ſuſpectum habentes, modeſte ſe gerunt, uos rationabili cauſa ui
tis ijs qui natura ſunt hoſtes, prodeſſe: eos autem, qui uos naturæ cognatione cont
gunt, perdere hoſtibus iuncti. Sed iniurium eſt, ut adiuuetis potius quàm extimeſc
tis iſtorum apparatum, qui non foret pertimeſcendus, ſi inter nos omnes conuenir
ſed ſi è contrario non conueniet, id quod iſti efficere laborant, qui nō aduerſus nos
los uenerunt (neq; em̄ ea quæ optabant, etſi prælio uictores extitere, peregerunt)
rum protinus abierunt. Vt credibile ſit, eos propter paucitatem ſuam ſibi diffidere
ob id tantopere uelle cum alijs inire ſocietatem, præſertim uēturos huc è Peloponn
ſo auxilijs, qui homines ſunt iſtis in re bellica longe præſtantiores. Neq; illud circum
ſpectum uobis eſſe uideatur, quod nobis quidem æquum, uobis autem tutum ſit, ne
le alterutris auxilio eſſe, tanq; utrorumq; ſocijs. Non em̄ ut iure iſtud, ita facto par eſt
Nam ſi propterea quod uos abeſtis à partibus, ij quibus bellum, ſuccumbent, et ali
ctores exiſtent, quid aliud niſi horum ſalutem nō defenditis, illos ne mali fiant nō p
hibetis? Atqui ſatius fuerit, iniuriam patientibus, & ijs quidē cognatis, adeſſe q̄ cōtr
ne Siciliæ commodum tuendo, & Athenienſes (ut aiunt) amicos non finere pecca
Atq; (ut ſemel omnia complectamur) nos Syracuſani tum dicimus nullius negoti
ſe plane docere, aut uos aut alios ea quæ nihilominus ipſi cognoſcitis, tum uero p
mur pariter & obteſtamur, niſi uerbis noſtris acqeſcitis, inſidias nobis ab Ionibus fac
di perpetuis hoſtibus, & à uobis prodi Doribus Dores. Qui ſi ab Athenienſibus ſuc
remur, propter ueſtra quidem conſilia ſuperabimur: ſed uictoriæ laus penes illos e
nullum aliud præmium accepturos, quàm eum ipſum qui uictoriam ſubminiſtrau

At ſi uictoria penes nos fuerit, pœnam luetis, quod autores extiteritis periculorum no
ſtrorum. Quare conſiderate, atq; iam nunc eligite aut præſentem ſine periculo ſeruitu
tem, aut hoc, ut ſi uiceritis nobiſcum, ne turpiter iſtos dominos ſuſcipiatis, & inimici
tiam noſtram non breuem deuitetis. Hæc Hermocrate locuto, Euphemus Athenien- *Euphemus.*
ſium legatus ità excepit:

Oratio Euphemi Athenienſium legati apud Camarinenſes.

VEneramus quidem ad renouandam priſtinam inter nos & uos Camarinæi ſoci
etatem. Sed quoniam Syracuſanus nos inceſſit, neceſſarium eſt etiam de imperio
noſtro uerba facere, qua ratione illud merito obtineamus. Atq; huius rei uel maxime *Iones.*
iſte teſtimonium perhibet, qui dixit Iones ſemper Doribus extitiſſe hoſtes. ſed ita res *Dores.*
ſe habet. Nos enim cum ſimus Iones, Peloponnenſes autem Dores, ñdemq; & plures
nobis & accolæ, dedimus operam ut illis q̄ minimū obedíremus: & poſt Medicū bel
lum, cum claſſem haberemus, à Lacedæmoniorum imperio ac ductu eximus, arbi
trantes nihilo magis conuenire ut illi nobis, quàm ut nos illis imperaremus, niſi q̄diu
plus ipſi q̄ nos ualuerunt. Iidem nos omnium Græcorum, qui prius regi paruerant,
principes conſtituti, noſtra incolimus, exiſtimantes ſic minime oportere nos Pelopō
nenſibus obnoxios eſſe, habentes uim qua uim propulſemus. Atq; ut ingenue loqua
mur, nō iniuria in noſtram redigimus poteſtatem Iones atque inſulanos: quos etſi co
gnatos noſtros, tamen ſeruire nobis aiunt Syracuſani. Quippe uenerant cum Medo ad
uerſus nos metropolim ſuam, non auſi amittere res domeſticas, ſicut nos qui urbē de
ſeruimus: ſed deficientes à nobis, maluerunt & ipſi ſeruire, & nobis ſeruitutem indu
cere. Propter quæ digni ſum° qui imperemus, & quod plus nauium q̄ cæteræ, plusq;
animorum ſine ulla tergiuerſatione præſtitimus pro Græcia, quodq; ab iſtis hoc idem
enixe præſtantibus Medo, læſi fuimus. Et ſuper hæc, cum uires aduerſus Peloponnē
ſes optemus, neq; alterius auſpicia ſequi, iure optimo ſperamus, ut qui uel ſoli profli
gauimus Barbarum, uel pro libertate cum aliorum, tum præcipue iſtoꝝ, ac noſtra ipſo
rum pericula adiuimus. Iraq; decet & ſine inuidia, & nobis & cuiq; ſalutem præbere,
& nunc tutelæ noſtræ gratia adeſſe, cernentes hæc uobis quoq; uſui eſſe, planumq; fa
cere, quid ſit unde & nos iſti criminantur, & uos præcipue uobis timendum ſuſpica
mini, qui tamen ſcitis eos qui præ ingenti metu ſuſpicantur aliquid, ſolere impræſen
tiarum orationis ſuauitate mulcere eos à quibus ſuſpicantur, in exequēdo autem poſt
ea id agere, quæ ſibi cōducant. Et enim nos illic imperium tenere ob metum memora
uimus, & eadem de cauſa ueniſſe huc, ut cum amicis res hic tuto conſtituamus, non ut
in ſeruitutem redigamus, imò potius ne hoc patiantur, ut prohibeamus. Neq; opinet
quiſpiam, nos ea quæ quaſi nihil ad nos attineant curare, cum ſciat ſtatu ueſtro incolu
mi, dum non eſtis ad reſiſtendum Syracuſanis impares, minus noceri nobis poſſe à Pe
loponnenſibus, ad quos minus copiarum Syracuſani ſubmitterent. Et ipſi ob hoc præ
cipue nos comprobaſtis, quod æquum foret reſtitui Leōtinos, nec ſubditos eſſe, qua
les ſunt eorum conſanguinei apud Eubœam, ſed q̄ potentiſſimos, ut iſtis uice noſtra
finitimis ſuis infeſti eſſent ex ſua terra. Nam bello domeſtico per nos ipſi ſufficim° ad
hoſtem propulſandum. Et Chalcidēſes, quos quia ſubegimus, Syracuſanus hic ait ab
ſtiri de nos uelle eos qui hic ſunt aſſerere in libertatem, utiles nobis erūt, immunes mi
ſtri amici q̄ plurimi potuerunt à nobis aſſeri in libertatem. Et ſane uiro tyrannidē, &
ciuitati principatum obtinenti, nihil non honeſtum quod utile eſt: nihil proprium,
quod non idem fidum ſit. Atq; omnibus in rebus, uel amicū, uel aduerſariū fieri opor
tet ex temporis commoditate: & nobis commodum eſt hoc loco, non ut amicis noce
amus, ſed ut per amicorum potentiam inualidi reddantur inimici. Quod non debet
apud uos carere fide. Nam ſocijs illic noſtris ita imperamus, prout quiſq; nobis eſt uti
lis: Chijs & Methymnæis ut claſſem præbeant, cætera ut liberi ſint, multis ut maiorem
pecuniam ſoluant, alijs ut liberi omnino ſocij ſint, tametſi inſulani ut prædæ opportu

ni, quia in Peloponneſo adiacent in locis ad occaſionem expoſitis. Ex quo crẽdibile ẽ
quod facimus hic quoq; ad utilitatem ſpectare. Atq; hoc quod dicimus, pertinet ad in
ferendum terrorem Syracuſanis, qui uobis dominari affectant, imò toti Siciliæ: id q
obtinere aut ui, aut ueſtra ſolitudine, ſi nos re infecta redierimus, à quibus ill uos ra
quam ſuſpectis abducere uolunt. Quod euenire neceſſe eſt, ſi uos ad eos tranſieritis.
Nam neq; nobis facultas erit amplius parandi tantum copiarum, neq; iſti inualidi co
tra uos erunt nobis abſentibus. Hoc ſi cui non uideatur, res ipſa arguit. Siquidem cum
primum nos adiſtis, hortatiq; eſtis, nullum alium metũ allegaſtis, niſi fore ut ſi negle
xiſſemus uos, in Syracuſanorum uenire poteſtatẽ, ipſi periculum adiremus. Quo mo
nus decet nũc qua ratione poſtulaſtis ut induceremur, eadem uos induci nolle? & hoc
quod aduerſus iſtorum uim ualidiore cum claſſe adſumus, in ſuſpicionem uocare, a
potius de iſtis diffidere debeatis. Nos niſi uobiſcum, ne manere quidem hic poſſum
ſi mali effecti res nobis ſubijceremus, inualidi ad eas retinendas tum longitudine ita
gationis, tum difficultate cuſtodiendi urbes, & magnas alioqui, & mediterraneis opi
is ſubnixas. At iſti non exercitu, ſed quod maius noſtro exercitu eſt, ſuo populo, eum
ſint finitimi ueſtri, inſidiantur uobis aſſidue, quamcunq; ſibi oblatam occaſionem
omittere. Id quod iam declararunt, cum erga alios, tum uero erga Leontinos; & nunc
declarant, cum audent contra nos à quibus hæc facere prohibentur, & Siciliam huc
que ſubigere, uos hortari uelut amentes. At nos è contrario ad multo ueriorem ſalu
exhortamur, orantes ne mutuam ex utriſq; noſtrum utilitatem prodatis, ſed exiſtim
tis ſemper iſtis in uos etiam citra ſociorum auxilia, propter populi multitudinem
uiam expeditam, uobis uero non ſæpe futuram facultatem cum tot auxiliaribus eop
is eos arcendi: quas ſi aut ob ſuſpicionem infecto negotio, aut accepta calamitate
tis abſcedere, optabitis profecto aliquando etiam cernere maiores, dum nõ erit
us huc ueniendi copia. Sed ne criminationibus iſtorum aut uos Camarinæi, aut alii
dem habeant, expoſita per nos omi cur ſuſpecti ſimus ueritate. Quibus ſummatim
memoriam ueſtram redactis, oramus ut acquieſcatis. Nõ enim negamus, nos quidem
aliquot circà populis imperitare, ne nobis alius imperitet, ſed tamen adeſſe ad Sicilos
ſes ſeruitio eximendos, ne quid ab eis lædamur: & quo plura cuſtodiẽda habemus,
ad plura facienda cogi: & ſocios tum antea tum uero nunc ueniſſe ijs, quibus ex uob
inferebatur iniuria, non ſponte noſtra, ſed uocatu ueſtro. Quos nequaq; uos rang
facti iudices aut cenſores rerum à nobis geſtarum, quod iam difficile factu eſt, reno
re tentetis. Sed quatenus ſtudium noſtrũ uobis actionesq; cõducunt, eatenus in uſ
ueſtrũ aſſumatis, exiſtimetisq; non omnibus peræque iſta officere, ſed etiam prode
multo pluribus Græcorum nõ modo nõ officere, ſed etiã prodeſſe. In omi loco ub
ubi non imperamus, coguntur homines propter arma noſtra & ad ſuccurrendum
ad ulciſcendũ parata: & qui inſidias tendunt, ab inferenda iniuria temperare, ut qui
bi iniuriam fieri putant, nullo negotio incolumes fieri. Quare eodem quo cæteri
do facientes, iuncti nobiſcum reddite uices Syracuſanis: & ne ſemper ab eis cauen
aliquando uos ipſis inſidias tendite. Hæc Euphemus. At Camarinæorũ ita ſe hab
bat affectus: Atheniẽſibus quidẽ bene uolebant, niſi quatenus eos affectare imperi
ciliæ ſuſpicabantur: à Syracuſanis autẽ quibus contermini ſunt, aſſidue diſſidebant
men propter hanc ipſam uicinitatem ne ſine ſe illi uincerẽt, miſerũt ad eos tunc pr
aliquot equites: ac deinceps putauerunt eiſdem potius inſeruiendum, ſed opera q
ſent modeſtiſſima. Verum impræſentiarũ ne minores facere uiderentur Atheni
qui in pugna uictores extiterant, æquale utriſq; reſpõſum ediderunt, cum inter ſe
ſultaſſent, hunc in modum: Quoniam bellũ inter eos gereretur, qui ipſis ſoci
uideri ſibi è iureiurando eſſe, neutris cõtra alteros in præſenti auxilia ferẽda. Quo
dito reſpõſo, utriq; legati abierunt. Et Syracuſani quidem ad bellum ſeſe omni op
cingebant: Athenienſes autem apud Naxũ ſtatiua habentes, quod ad Siculos pertin
bat, ut eoꝝ q̃plurimi ad ſe tranſirent operam dabant. Quorum Siculoꝝ cõplures,

Camarinæorũ reſponſum.

eipue qui plana incolentes Syracuſanis parebant, defecerunt: q uero mediterranea te
nebant, & quorum urbes erant liberæ, ac fuerant libera ſemper antea domicilia, proti
nus præter paucos Athenienſibus ſe applicuerunt, commeatumq; ad exercitum com
portarunt, nonnulli & pecuniam. Qui deficere à Syracuſanis recuſabant, eos admo
tis Athenienſes cõpijs partim ad deditionem compulerunt, partim ne miſſa à Syracu
ſanis auxilia poſſent adire, prohibuerunt. Iidem per hyemem mouentes è Naxo, Cata
nam uenerunt. Vbi caſtra ſua à Syracuſanis incenſa rurſus excitauerunt, atq; ibidem
hybernauerunt. Vnde etiam Carthaginem conciliandæ amicitiæ gratia, ſi quid profi
cere poſſent, triremem miſerunt, & ad maritimas ciuitates Tyrrheni maris, quarũ non
nullæ ultro ſe belli ſocias fore ſpoponderunt. Circũmiſerunt item ad Siculos atq; Ege
ſtam, iubentes ut equites ſibi quàm poſſent plurimi mitterẽtur. Cæteraq; quæ ad mu
rum circumducẽdum, lateres, ferrum, & quæcunq; in rem erant præparauerunt, tan
quam ineũteſtatim uere bellum inituri. At legati Syracuſanorum, qui Corinthum ac
Lacedæmona miſſi fuerant, in præterueh ẽdo Italicas ciuitates perſuadere conati ſunt,
non eſſe illis contemnenda quæ ab Atheniẽſibus fierent, tanquam in eis pariter inſidi
oſa. Appuſi Corinthum uerba fecerũt, poſtulantes ut ipſis pro iure cognationis ſub
uenirent. Quibus extemplo Corinthij primi omnium decreuerunt omni ſtudio ſub
ueniendum: cumq; eis legatos ad Lacedæmonios miſerunt, ut illos quoq; inducerent,
& ad bellum apertius gerendum cum Atheniẽſibus, & ad aliquid auxiliorum in Sici
liam mittendum. Hi legati Lacedæmonem uenerunt: eõdemq; & Alcibiades cum ijs,
qui unà exules erant, naui oneraria paulo poſt aduectus, primum ex Thuria in Cylle
nen quæ eſt agri Elei, mox deinde in Lacedæmonẽ ab ipſis Lacedæmonijs accitus, da
tæi fide, quoniam illuc accedere uerebatur, propter ea quæ cum Mantineis tranſege
rat. Contionatiq; ut apud concilium Lacedæmoniorum, eadem & Corinthij & Syracu
ſani & Alcibiades ſuadendo precarentur. Et cum ephori atq; alij magiſtratus Lacedæ
monioꝝ in animo haberent mittere Syracuſas legationem, quæ illos cum Atheniẽſi
bus pacifci prohiberet, nõ tamen ad ferenda auxilia prõpto animo eſſent, proceſſit Al
cibiades, eoſq; huiuſcemodi uerbis excitauit atq; exacuit:

Defectio Siculorũ ad Atheniẽſes.

Carthaginenſes implorantur ab Atheniẽſibus.

Corinthij à Syracuſanis.

Alcibiades Lacedæmonẽ uenit.

Oratio Alcibiadis apud Lacedæmonios.

NECeſſarium mihi eſt ante omnia de mea criminatione apud uos uerba face
re, ne ſuſpectum habentes me cum de republica loquor, non libenter audia
tis: Cum mei progenitores propter accuſationem quandam hoſpitium ue
ſtræ ciuitatis repudiaſſent, ipſe rurſus illud inſtauraui: colui que uos cum
alijs rebus, tum uero circa cladem quam ad Pylum accepiſtis. Atque in hoc erga uos
affectu cum ego perſeuerarem, uos reconciliati cum Atheniẽſibus, per eos inimicis
quidem meis potẽtiam, mihi uero ignominiam attuliſtis. Propter quæ ad partes Man
tineorum Argiuorumq; non immerito tranſgreſſus, atq; hoſtis factus, uobis quoquo
modo nocui. Quod ſi quis tunc iraſcebatur mihi cum nocebamus, is certe nunc ſi ue
reconſideret, acquieſcere debet. Item ſi quis, quod factionem popularem ſectat⁹ ſum
potius, de me peius ſentiat, ne hic quidem recte putabit mihi ſuccenſendum. Semper
enim tyrannis ſuimus infeſti. Quod autẽ imperitanti aduerſatur, id populus nomina
tur: atq; hinc penes nos popularis autoritas permanſit, & ſtatu populari uigente, ple
rung; neceſſe nobis fuit rebus præſentibus obſequi. Tamẽ licẽtia quæ circa remp. intẽ
perantiæ erat, temperate uti ſumus conati, cum nõ defuiſſent tam ſuperiore quàm no
ſtra memoria, qui plebem in deteriora deducerent, qui & me eiecerunt. Nos autẽ omi
tempore quo præfuimus, ita præfuimus, ut iuſtum ſentiremus qua conditione floren
tem maxime ac liberã ciuitatẽ quis accepiſſet, in eandẽ conſeruaret. Nam populariẽ ſta
tum cũ oẽs qui aliqd ſupim⁹ cognitũ habemus, tum uero ipſe q̃ maiore iniuria affect⁹
ſum, eo magis uitupo, ne qd de cõceſſa eius amẽtia dicaẽ. Hũc autẽ ſtatũ nõ uidebaẽ tu
tum nobis immutare, dũ à uobis hoſtibus obſideremur. Hactenus de ijs quæ mihi in
uidiam conflauerunt. Nunc quid ad ea pertinet, de quibus uobis deliberandum, & ſi

quid quod magis ego compertum quàm uos habeam, commemorandum est, cognoscite. In Siciliam eo animo traiecimus, ut Siculienses primum si possemus, in nostram potestatẽ redigeremus. Mox deinde Italicos, tum ut Carthaginensium socijs, atq; ipsis etiam Carthaginensibus imperare tentaremus. Quæ si procederent, aut omnia, aut pleraq;, tum uero Peloponnesum aggrederemur, sumptis illinc uniuersis Græcoq; copijs, multisq; Barbarorum mercede conductis, & Iberis, & alijs, qui sine cunctorum controuersia illic Barbarorum nunc sunt pugnacissimi: ædificatis etiam permultis triremibus præter nostras, affatim materiæ habente Italia, quibus Peloponesum circunsidemus. Peditatu pariter à terra inuadentes, urbium alias ui expugnando, alias circumlando, sperantes facile nos debellaturos, & mox omnis Græciæ imperio potituros. Pecuniam & rem frumentariam ad hæc cõmodius tranfigenda, eisdem illis oppidis suppeditantibus, præter eos cõuentus qui hic exigerẽtur. Quæ ad classem quæ modo recta est pertinent, audistis ex homine, qui quæ cogitaueramus exploratissima habet, quæ etsi discessi illinc, tamen à reliquis imperatoribus conficiẽtur, si poterunt. Cuiremedium nisi occurratis, nihil ibi obstituturum esse iam discite. Etenim Siculienses homines imperiti illi quidem sunt rei militaris, tamen si conueniant, frequentes q; bellum incendunt, nunc quoq; superiores fuerint. Verum soli Syracusani qui uniuersi quondã & in uicti sunt, & à nauigando cohibentur, impares erunt exercitui qui nunc est illic Athenienſium. Quæ urbs si capiatur, reliqua quoq; Sicilia occupabitur, mox & Italia. Atque hoc q̃d prædixi uobis impẽdere periculũ, non diu aberit, quin in uos decidat. Ac quo nemo sentiat de Sicilia solum cõsultari, uerum etiam de Peloponneso, nisi prospere hæc executi fueritis: talemq; illuc classem dimiseritis, ut ijdẽ remiges sint & milites, & quod ipso hoc exercitu magis expedire opinor, uirum Spartiatam pro imperatore qui & præsentes in officio teneat, & recusantes adesse compellat. Sic em̃ & qui uobis amici sunt, plus fidutiæ habebunt: & qui animo nutant, minus timide accedent. Etenim ad hæc loca pertinet, debetis apertius bellum Athenienſibus inferre, ut Syracusanis obtientes curam uos sui gerere, resistant uehementius, & Athenienses segnius alia auxilia suis mittant. Quinetiam Deceleam ab Attica muro interſepire, quod Athenienses semp præcipue formidãt, quodq; solum rentur in hoc bello non esse tentatum. Etenim quis ita maximo damno hostes afficit, si quæ illi maxime reformidãt, hæc ipse ubi primum ne explorarit, inferat? Credibile em̃ est, unumquenq; quæ sibi periculosa sunt, ea & maxime præcipue & timere. Quantopere autẽ ex hac muri extructione, uobis utiles, adeo sarijs inutiles eritis, ut multa omittam, quæ maxima sunt summatim dicam: Intersepto Athenienſium agro, pleraque oppida ueſtræ ditionis erunt, partim capta, partim

Laurij argẽti fodinæ.

uos ultro deficientia. Prouentus quoque ex argentifodinis Laurij, & quæcunque nunc è terra, atque è iudicijs cõmoda ſuggeruntur, ſtatim ceſſabunt: præſertimq; à ſocijs obueniũt, minus obuẽtura ipſis ſocijs iam Athenienſes paruifaciẽtibus, ſi lexerint uos omni ope bellum adminiſtrare. Quarũ rerum ut mature aliquid & impetu gre fiat, in uobis ſitum eſt Lacedæmonij. Nam & hoc fieri poſſe, nec me falli opinionem prorſus confido. Neq; uero debeo aut cuiquam ueſtrũ uideri deterior, ſi qui inter feſtiſſimos uobis hoſtes aliquando publicola habitus ſum, idem nunc contra rempublicã meam acerrime tendo, aut in ſuſpicionẽ uenire, quaſi emerendi exilio fauoris gratia loquar. Exulo quidem, ſed à peruerſitate illorum qui me eiecerunt, non autẽ à ueſtra (ſi mihi crediderit is) utilitate. Neq; mihi pro hoſtibus magis habendi uos, quàm quando hoſtes nobis nocuiſtis, q̃ qui ut amici fierent hoſtes mihi, coegerũt: mihi publicolæ, non nunc cum iniuriam patior, ſed cum tuto in rep. uerſabar. Quæ cum ita ſint, plus mihi patria nõ ſit, nõ reor me aduerſus patriã ire: ſed ad eam multo potius, quæ nulla eſt, recuperandã. Atq; is recte amator patriæ eſt, nõ qui ſuam cũ iniuſte amittit, ſed qui non inuadit: ſed q̃ eam quoquo modo poteſt, ob illius deſiderium recuperare conatur. Nec ego dignũ me arbitror Lacedæmonij, q̃ & in piculis & in laboribus oĩbus interpretamini; cũ ſciatis hũc ſermonẽ uulgo in *prouerbium* uenisse, q̃ dũ hoſtis eſſet, uehicu-

ter nocuit, eundẽ ſi amicus ſit ſatis profuturũ, eo quidem magis, q̃ res Athenienſes cognitas habeo, & ueſtras coniectura colligo. Poſtuloq; ut cum de maximi momenti re, utilluc trahẽtes parua manu, res ibi maximas conſeruetis, & Athenienſium potentiam præſentẽ pariter & futuram euertatis: ipſi in poſtero tutò habituri, & cunctæ Græciæ nõ coactæ, ſed uoluntariæ imperio potituri. Hæc Alcibiades. Qua ratione Lacedæmonij, cum iam antea & ipſi cogitarent bellũ Athenis inferre, ſed adhuc aliquid circunſpectantes cunctarent, multo tamen magis ſunt confirmati, exiſtimãtes ea audiſſe atq; edoctos eſſe omnia ab eo, qui hæc planiſſime noſſet. Itaq; ad intercludendam iam Deceleam animum intenderunt, & ſtatim aliquid auxilioq; in Siciliam mittere; præficientesq; Syracuſanis Gylippum Cleandridæ filiũ, iuſſerunt eum habito cũ illis & cum Corinthijs conſilio curare, ut q̃ poſſet maxime ac maturrime illuc aliquid præſidij iret. Ille Corinthios ut in Aſinen ad ſe iam duas naues mitterẽt iubet, cæteras appararent quaſcunq; mittere deſtinaſſent: quæ cum tempus adeſſet ad nauigãdum, in expedito forent. His conſtitutis, è Lacedæmone diſceſſum eſt. E Sicilia autem triremis Atheniẽſium, quam duces miſerant pecuniarum atq; equitum gratia, Athenas uenit. Cuius poſtulata cum audiſſent Athenienſes, decreuere & commeatum mittendũ & equitatum. Atq; hyems exceſſit, ac decimuſeptimus huius belli annus, quod Thucydides conſcripſit. Inſequente æſtate initio ſtatim ueris, Athenienſes qui in Sicilia erant, mouẽtes è Catana nauigauerunt aduerſus Megara, quæ eſt in Sicilia: unde exterminatis cum Gelone tyranno oppidanis, quemadmodũ prius à me cõmemoratum ẽ, Syracuſani agrum poſſidebant. Huncagrũ egreſſi nauibus Atheniẽſes, populati ſunt, & progreſſi ad caſtellum quoddam Syracuſanoru, cum id nõ expugnaſſent, rurſus tam pedeſtri itinere q̃ nauigatione ad flumen ſe Teriam receperunt: tranſgreſſiq; cãpeſtria uaſtauerunt, frumentumq; incenderunt, & aliquot Syracuſanoru, in quos non tñ multos inciderant, interfecerunt: atq; ad naues erecto trophæo, rediere. Reuerſiq; Catanã, & illic frumẽtati, cum oĩbus copijs profecti ſunt in Centoripa oppidũ Siculũ. Quod cum ex conuentione intraſſent, incenſis fegetibus Ineſſæorum ſimul & Hyblæorũ diſceſſere; ac recensiti Catanam, offendunt equites ducentos quinquaginta ſine ipſis equis, ſed cum illorum ornatu, tanq̃ Sicilia equos ſuppeditatura; & equeſtres ſagittarios triginta. necnon argenti talenta trecenta Athenis aduecta. Eodem uere Lacedæmonij eu rediere. Poſt quorum diſceſſum, Argiui in agrũ Thyreenſem ſibi conterminum in greſſi, magnã ex Lacedæmonijs prædam egerũt, quæ diuendita eſt talentis amplius ui ginti quinq;. Neq; ita poſt eadem æſtate populus Theſpienſis impetũ fecit in magiſtratus, ſed res fruſtra fuit: ſuccurſuq; Atheniẽſium Theſpienſes partim comprehenſi ſunt, partim Athenas effugerunt. Per eandem æſtatem, Syracuſani percepto equitũ adiutu ad Atheniẽſes, & in ſe iamiam futuro, arbitrantes ſi hoſtis nõ occuparet epipolas locum præruptũ urbi imminentẽ, ſe nõ facile poſſe circũuallari muro, ne ſi præſidio quidẽ uincerent, conſtituerunt loci aditus obſeruare, ne latẽter illuc hoſtis aſcẽderet. non em̃ alia parte cõſcendi poſſe, quia cæteræ arduæ eſſent. Hic aũt urbe tenus aliquantulum decliuis, & introrſum omnino patens locus, ideoq; à Syracuſanis epipolæ uocatus, quia eminet plurimum alij loco. Itaq; prima ſtatim luce, omnis populus urbe egreſſus eſt in pratum iuxta Anapum amnem, ductu eorum qui unà cum Hermocrate iam imperium acceperant: ibiq; recenſitus atq; recognitus. Ex quo delecti ſunt ſexcenti armati, ante omnia præfecto eis Diomilo Andrio exule, qui præſidio eſſent epipolis. Et ſi quid aliud accideret, è ueſtigio conuenientes adeſſent. Ea nocte cum diluceret, Athenienſes recenſitis copijs, cum ijs omnibus è Catana profecti ad locum nomine Leonem, ab epipolis ſex ſeptem'ue ſtadijs diſtantem, clam hoſte peditatũ in terram expoſuerunt: & cum claſſe Thapſum ſubierunt (quæ anguſto terræ limite iuga prominens peninſula eſt) non procul à Syracuſis, ſiue terra ſiue mari. Eam terræ an-

Gylippus.

Aſine.

18. anni initiũ.

Gelon.

Teria flumen.

Centoripa.

Ineſſæi. Hyblæi.

Argiui Lacedæmonios populantur.

Epipolarũ ſitus & appellatio.

Anapus fluuius.

Diomilus.

Leon locus.

Thapſus.

gustiam cācellato uallo cum obsepissent, nautici milites quieuere. At peditatus extem
Eurycles. plo ad epipolas cursu contēdit: conscendensq; ab Euricle, locum occupat, priusquam
Syracusani è prato post recensionem cognita re adessent. Affuerunt autem auxilio ei
alij ut quisq; celerrime poterat, tum uero illi sexcēti, quibus præfectus erat Diomilus,
Interiacebat autem à prato, usq; ad locum ubi hostibus occurrerunt, non minus quā
Syracusanorū clades. que ac uiginti stadijs. Hunc itaq; in modum in illos Syracusani incidentes, ac uicti pre
lio apud epipolas, in urbem rediere, amisso Diomilo, & alijs fere trecentis. Quibus
Athenienses redditis hosti uictoriam concedenti, trophæoq; erecto, descēderunt po
stero die aduersus urbem: & cum nemo obuiam prodiret, regressi, castellum apud la
Labdalum. bdalum excitant in summa crepidine epipolarum, qua parte uergūt ad Megara, ut ex
set illud apotheca uasorum atque pecuniarum, quoties aut ad pugnandum, aut ad mu
rum extruendum ipsi prodirent. Nec ita multo post superuenerūt eis ex Egesta equi
tes trecenti, & Siculorum Naxiorumq; & aliorum quorundam circiter centum, cum
ipsorum essent ducenti quinquaginta, qui sibi equos partim ab Egestanis Carane
busq; sumpserunt, partim mercati sunt: quorum equitum summa extitit, sexcētorum
quinquaginta. Impositio itaque apud Labdalum præsidio, aduersus Sycam profe
Syca obsidetur. cti sunt: quam obsidentes, cum propere muro conclusissent, pauorem Syracusanis in
festinatione præbuerunt. Illi tamen ne rem negligerēt, egressi sunt animo pugnandi
sed eos cum utrinq; iam acies instruerentur, uidentes sui duces dissipatos esse, nec fa
cile in ordinem redigi, in urbem reduxerunt, præter quandam equitatus partē quæ re
mansit ad impediendos Athenienses, quo minus & lapides legerent, & longius usq;
rentur. Eam una cohors Athenienſium armata, atq; omnis pariter equitatus aduer
fugam uerterunt, nonnullosq; occiderunt. Cuius equestris uictoriæ trophæum sta
runt. Postero die pars murum aquilonem uersus extruebat, pars lapides atq; mate
Trogilus. comportabat apud locum, cui nomen Trogilum, deponens semper qua parte breui
simus murus fiebat è magno portu ad alterum mare. At Syracusanis nō placuit ani
us totius populi uiribus in prælio periclitari, præcipueq; ductu Hermocratis: sed q
tius esset murum substruere qua parte illi suum ducturi erant, & si in discludendo ho
stem præuenirent, simulq; sibi ibidem præsidium posuissent, mittere aliquam partē
piarum ad occupandos aditus atq; interscpiendos. Hostem enim, si opus absolueri
omnes populos ad se asciturum. Egressi itaq; murum excitant, ducto ab urbe ipsa
ordio subter ambitū muri Athenienſiū ex transuerso, excisis oleis sani, ex quibus tu
res ligneas erexerunt. Adhuc em ipsi maritima obtinebant, nondum Athenienſium
se in magnum portum circumducta è Thapso, unde illi terrestri itinere necessaria af
rebant. Vbi satis habere & uallum & substructionem muri uisum est, nunquam inte
pellantibus eos Athenienſibus, q & ipsi suas munitiones absoluere properabant, q
timebant si bifariam agitarent, ne facilius oppugnarētur, in urbem rediere, una coho
te in præsidiū operis relicta. At uero Athenienses tum fistulas aquæductus, quæ aqu
ad potandum in urbem ferebant, interciderunt, tum speculati alios Syracusanorū p
Athenienſiū in Syracusanos excursio. meridiē intra tentoria se tenentes, alios in urbē regressos, alios pro uallo segniter ero
bantes, cōstituunt ut trecēti ex suis armati, & ite ex leui armatura aliquot, utrinq; elec
repente incurrerent in subiectas hostium munitiones, cæteræ copiæ bipartito sub
quæq; duce contenderent; altera ad urbem, si illic succurreret; altera ad uallum, qua
cinum pyramidæ portulæ erat: aggressi uallum trecēti illi capiunt, custodibus id de
rentibus, & ad murum templo circundatum refugientibus: quo pariter irrumpen
qui persequebantur atq; ingressi, ui rursus à Syracusanis eiecti sunt: ibiq; aliquot A
uorum atque Athenienſium occisi: cæteræ copiæ diruto muro reuulsoq; uallo, reu
terunt, uallos secum pro se quisque portantes, ac trophæum erexerunt: postremo
locum arduū paludi imminentem, muro cinxerunt. Vnde ex epipolis in magnū p
tum prospectus est, & qua breuissimus eis muri ambitus foret descendentibus per
num & paludem in portum, Hoc interim spatio Syracusani egressi, rursus & ipsi u

reparant, inchoatum ab urbe per mediam paludem, fossam q; pariter & aggerem du
cunt, ne liceret Athenienſibus murum ad mare usq; producere. Illi perfecto superius
opere, iterum aggredi statuunt Syracusanorum fossam & uallum. Itaq; iubent classem
ex Thapso circumagi in portum magnum, ipsi circa auroram ab epipolis descenden
tes in planum, per paludem (quà limosa erat & minime dumosa) substratis foribus, la
tisq; asseribus, ac desuper inscendentes, sub ipsum diluculum fossam capiūt & uallum
præter exiguam partem, mox & id quod reliquū erat: prælioq; ibi commisso, uincunt
Syracusanos: quorum qui in dextro cornu steterant, ad urbem fugeruut: qui autem in Syracusani uincuntur.
sinistro, ad flumen. Horum transitum uolentes intercludere trecenti illi delecti Athe
nienſium, cursu ad pontem contenderunt. Quod ueriti Syracusani, aderant autem eis
pleriq; equitum, eunt pariter in hos trecentos, eos q; in fugam uerterunt, & dextrum
Athenienſium cornu aggressi sunt: ad quorum impetum prima cohors eius cornu per
territa est. Id intuens Lamachus, à suo sinistro cornu succurrit cū multis sagittarijs, as
sumptis etiam Argiuis: & cum fossam quandam trāsgressus esset destitutus, cum pau
cis qui una transgressi fuerant, occubuit, cum quinq; sex ue comitibus. Hos statim Sy Lamachi cædes.
racusani arreptos properauerunt portare trans flumen in locū tutum ante alterius ma
nus hostium aduentum, sed illa iam instante, abscesserunt. Hæc interea fieri uidentes
ij, qui inter initia fugerant ad urbem, & ipsi rursus addito animo aciem instruūt aduer Acris pugna.
sus sibi oppositos Athenienses, & partem quandam suorum ad ambitum qui obiectus
erat epipolis, mittunt, rati se desertum illum intercepturos. Et qui missi sunt, occupa
runt illi quidem atq; expugnarūt exteriores munitiones decem iugerum, expugnatu
ri etiam ambitum, nisi à Nicia prohibiti fuissēt, qui illic propter malam ualetudinem
erat relictus. Is enim, machinas & omnem quæ ante murum erat obiecta materiam in
cenderent, ministris suis imperauit, non uidens alio pacto locum inopia defensorum
posse seruari. Atq; ita contigit ut seruaretur. Nam Syracusani non ausi propter incen
dium subire propius, rursus rediere, quoniam Athenienſis qui hostem deorsum fue
rat insecutus, iam ad auxilium aduētabat, & naues pariter à Thapso (ut dictum est) ad
portum magnum appellebant. Quod cernentes illi qui superius erant Syracusani, pro
pere abscessere, reliquusq; omnis exercitus ad urbem, quod existimarent non satis sibi
iam uirium adesse, ad prohibendum quo minus ab hoste murus ad mare duceretur. Se
cundum hæc Athenienses trophæum erexere, mortuosq; Syracusanis uictoriam con
cedentibus reddidere, & Lamachum inuicem cum his qui una perierant, recepere. Et
cum iam pleno esset omnis exercitus naualis pariter & pedestris, cōclusere duplici mu
ro Syracusas, perducto ab epipolis rupibusq; ad mare. Ad quos & commeatus undi
que comportabantur ex Italia, & accedebant permulti socij Siculorum, quod antea fa
cere contempserunt, & ex ora Tyrrheni maris naues biremes tres. Denique omnia ita
procedebant, ut uictoriam spe præsumerent, quia Syracusanis nec fidutia iam erat bel
lo superandi, q sibi nihil dum è Peloponeso auxiliorum ueniret. Itaq; colloquia de pa
cificatione, & inter seipsos & cum Nicia habuere. Is enim iam solus imperator erat defun Nicias.
cto Lamacho: nihil tamē usq; quaq; transactum est. multa tantum (qualia credibile est
agitari inter homines cōsilio nutātes, & arctius quàm antea obsessos) dicta sunt, cum
apud Niciam, tum uero intra urbem. Quippe mutuo sibi ex præsentibus malis non
nihil suspecti erant. Ipsos etiam duces sub quibus ista contigerant eis, abdicauerunt,
tanquam clades esset accepta illorum aut infelicitate aut proditione, & in eorum locū
alios delegerunt, Heraclidem & Euclea & Telliam. Interea Gylippus Lacedæmonius Heraclides. Eucles. Tellias.
& naues à Corintho iam circa Leucadem erant, animo quàm celerrime auxilia in Sici
liam ferendi. Quibus cum atroces nunti afferrentur, omnes in idem mendacium con Gylippus Lacedæmonius. Pythen Corinthius.
gruentes, iam prorsus circumuallatas esse Syracusas, omnē spem Gylippus Siciliæ ab
iecit: cupiens tamen Italiam tutari, cum duabus Laconicis nauibus, & una Pythen Co
rinthius cum totidem Corinthijs, quelocissime transmisso Ionio, Tarentum peruene
re, dum Corinthij præter suas decē naues, duabus Leucadijs & tribus Ambraciotis in

structis, posterius nauigare constituerent. E Tarento Gylippus in Thuriam primum
pro legato profectus, renouata prius memoria patris in administranda repub. ut ad de-
fectionem adduceret, cum nihil proficeret, abijt. Cum præterueheretur Italiam, are-
Terinæus sinus. ptusq; uentis in sinu Terinæo, qui obnoxius aquiloni uehemẽter spirat, auferretur ad
pelagus, rursus tempestate acerrima iactatus, Tarẽtum subijt, ac naues quæcunq; tem-
pestate quassatæ erant, subduxit refecit q;. Hunc Nicias cursum Syracusas tenentes
cum audisset, præ nauiũ paucitate contempsit, id quod & Thurini fecerant, existima-
tes eum potius prædonum ritu nauigare, eoq; nullam adhibendam esse custodiam.

Argiui agri depopulatio. Per eadem huius æstatis tẽpora, Lacedæmonij cum socijs aduersus Argos arma sus-
pserunt, magnamq; Argiui agri partem depopulati sunt. Contra quos trigin ta nau-
Argiuis auxilio misere Athenienses, per quos fœdera quæ ipsis erant cum Lacedæ-
nijs, aperte sunt rupta. Nam ad eam diem latrocinijs è Pylo & circa Pelopõnesum
tius egerant, q̃ in Laconicam cum Argiuis & Mantineis ingressi bellum gesserant. C
hortantibus crebro Argiuis, ut Laconicam cum armis eatenus peragrantes, quate-
ipsi tenerent, & quantulamcunq; partem populati secum abirent, nunquam id face-
in animum induxerãt: tunc uero præfectis Pythodoro, Læspodioq; ac Demarato
Limera. Prassiæ. Epidaurum ingressi, Limeram & Prassias & alia quædam eius regionis loca popula-
sunt. Ex quo factũ est ut Lacedæmonij multo excusatius se cõtra Athenienses tuer-
Phliasia. Reuersis ex agro cum classe Athenienſibus & item Lacedæmonijs, Argiui Phliasia-
cursauere: ac parte agri uastata, nonnullisq; interemptis, domum reuersi sunt.

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELO-
PONNENSIVM LIBER SEPTIMVS.

Locri epizephyrij. GYLIPPVS autem ac Pythen, posteaq̃ naues instruxerea
cros, qui ad occasum uergunt, è Tarento profecti sunt: e
certiores nondum circumuallatas esse undiq; Syracusas, se
huc licere uenientibus cum exercitu per Epipolas introire.
Imera. liberabant utrum dexteriora Siciliæ tenentes, periculum fa
rent intrandi, an ad læuam nauigantes, Imeram peterẽt pri
& comparata tum ex illis, tum ex alijs quos induxissent ma
pergerent itinere terrestri. Et constituerunt ad Imeram nau
dum, præsertim nondum Rhegium appulsis quatuor Atticis nauibus, quas tand
ferat Nicias, cognito q; isti adhuc apud Locros essent. Harum aduẽtum Gylippus
Pythen præuertentes, ac per fretum transmittentes, cum Rhegium ac Messanam re
issent, ad Imeram peruenerunt. Ibi cum essent, Imeræos ad belli societatem, & ad i
quendum, & ad præbenda suarum nauium nautis quibus deerant arma, induxerũt.
Naues enim ibidẽ subduxerant. Selinuntios præterea iussere missis quibusdam ad
tum locum sibi occurrere cum omnibus copijs: aliquantulum autem non tamen
Geloi. Archonides. tum copiarũ missuros se ad istos spoponderunt & Geloi & Siculorum nonnulli
to tunc ad transeundum animosiores, quod & Archonides qui apud quosdam
Gylippus. ci Siculos regnasset, nuper uita excesserat, non inualidus Athenienſium amicus, &
lippus impigre uenire è Lacedæmone uidebatur. Sumptis itaq; Gylippus è suo
tarum epibatarumq; numero, quos armauerat ad septingentos, & Imeræorum
tam leuis q̃ non leuis armaturæ, & equitibus centum Selinuntiorũ aliquot leuiter
matis, atq; equitibus Geloorum paucis, ac Siculis ad mille, omnino pergit Syracu
Necnon Corinthij è Leucade mouentes, cum reliquis nauibus q̃ potuere maturr
Gongylus. auxilio uenerunt. Cuius Corinthiæ classis unus è ducibus Gongylus, qui postre
una cum naui profectus erat, primus appulit Syracusas paulo ante Gylippum: qui
ctus ciuitatem de pacificando cum hostibus concilium habituram, id fieri inhibu
que eam exhortatus est, q; diceret & alias in cursu esse naues, & Gylippum Cleand
dæ pro duce à Lacedæmonijs missum. Qua ex re Syracusani animo confirmati, Gy

po protinus (iã em̃ aduentare eum acceperant) tanq̃ obuiam ituri cum omnibus co-
piis prodiere. Ille in ipso itinere legis Siculorum muro expugnato, acie instructa tanq̃
ad prælium cõtendit ad epipolas, conscẽdensq; ab Euryclo qua parte Athenienses pri
mum ascenderant, perrexit cũ Syracusanis aduersus Athenienſiũ munitiones. Atq; id
Plẽmyrium. tpis quo iste uenit, septem octo ue stadiorum murus erat ab Athenienſibus ad portũ
magnũ perfectus, & is duplex, præter aliquantulum spatij uersus mare quod adhuc
ædificabit. Nam ex altera & quidem maxima ambitus parte Trogilum uersus, lapides
mari tenus iã cõportati iacebãt, & opus alibi perfectũ, alibi semiperfectũ erat relictum.
Eo periculi Syracusæ deuenerant. Athenienses repentino Gylippi ac Syracusanorum
aggressu tumultuãtes quidẽ à principio, tñ ediuerso sese instruxere, ad quos Gylipp⁹
positis iuxtà armis caduceatorẽ p̃mittit, qui diceret si uelint intra quinq; dies Sicilia de
cedere sumptis rebus suis paratum se fœdera cum eis inire. Illi parui facientes hæc, nul
lo reddito rẽsponso caduceatorem remisere, moxq; ab utriſq; ueluti ad pugnã acies in
structa. Cæterũ Gylippus turbatos cernẽs Syracusanos, ægreq; in ordines ire, satius
duxit eos in locũ patentiorẽ reducere. Nec suos Nicias in hostem egit, sed quietos sub
muro castrorũ tenebat. Quos ubi nõ inuadentes se Gylippus aĩaduerteret, abduxit co
pias in uerticẽ noĩc Temenitẽ, ibiq; statiua posuit. Postero die cum maiore suorum ma
nu acies admouit ad muros Athenienſiũ, ne illi inuicem sibi succurrerent, ac missa co-
piarũ parte, castellũ Labdalũ cepit, & omẽ quod ibi nactus est pſidiũ interemit. Nõ em̃
cõspiciebãt à reliquis Athenienſibus locus. Eorundẽ quoq; triremis eodẽ die à Syracu
sanis excepta est, dũ portum magnũ subirent. Extruxere quoq; scẽm hæc Syracusani
& socij murum ab urbe incipientes per epipolas, sursum uersus ducentes ad illum al
terum obliquum & simplicem, ut Athenienses si hoc non impedire, ne urbẽ quidẽ cir
cũuallare amplius possent. Verũ illi absoluto ad mare muro iã se in superiora recepe-
rant: sed eius portio quædam fragilis erat, ad quã Gylippus noctu sumpto exercitu cõ-
tendit: sed cum Athenienses (extra uallum em̃ stationẽ habebant) sensissent & obuiam
se ferrent, tacito agmine redijt. Hoc demũ muro Athenienses sublimius excitato, illic
p se excubias agebant. Nã socios iã reliquis in partibus ubi quisq; excubare deberet, col
locarãt. Niciæ quoq; uidebat muro sepiẽdus locus, quem Plẽmyriũ uocant, quod è p
mõtorium è regione urbis, quodq; pminens portui magno, fauces eius coartat. Et eo
septo faciliorem fore receptũ cõmeatus ac rerũ necessariarũ, & propinquiori spatio ante
portum Syracusanorũ ingressuros, nõ quemadmodũ tunc longinqua portus parte sese
recepturos, si quid hostes classe molirent. Et iã tũ intendebat aĩm magis ad nauale bel-
lum, cernens minus sperandum sibi è mediterraneis locis post Gylippi aduentum. In-
structa itaq; atq; ornata classe exercitu, tria præsidia muro cõmuniuit, ubi & pleraq; ua
sa reposita sunt, & naues magnæ pariter & ueloces iã in stationẽ agebãt. Propter quod
tũ primũ non ex minima parte facta est iactura hoĩm, quippe penuria aquæ, q; longius
aquarent, laborabant. Et quoties lignatũ nautæ prodibant ab equitatu Syracusano ter-
tiam obtinente pleriq; conficiebantur. Nam tertiam equitum partem Syracusani apud
oppidum quod est in Olympieo collocarant, ne ij, qui apud Plemmyrium erant, ad
ipsos iuuandos exirent. Cognito insuper Nicias cæteras Corinthiorum naues aduen-
tare, ad eas intercipiendas mittit uiginti suas, cum mandato, ut illas in Siciliam trans-
mittentes circa Locros & Rhegium & prominentia Siciliæ loca captaret. Gylippus &
ipse murum inter epipolas extruit, usus iis lapidibus, quos Athenienses in usum suũ
aggesserant, simulq; Syracusanos ac socios in aciem extra munitiones producebat, assi-
due Athenienſibus è diuerso suam aciem instruentibus. Cui posteaquam tempus ad-
esse uisum est hostem inuadendi, princeps ipse inuadendi extitit: & cum ad manus uen
tum est, cohortabatur autem Syracusanos equitatus atq; sociorum, itaque inter utro-
rumq; munitiones ibi nullus usus fuit) uicere Athenienses, uictisq; mortuos reddide-
re, ac tropheum erexere. Gylippus conuocatis copijs negat illarum culpam esse, sed
suam qui usum equitum iaculatorumq; eripuisset, instructa intra murorum intercape-

Temenites mons. *Labdalum cæpitur.* *Athenienſiũ cladis.* *Athenienſium uictoria.*

dinem acie,nunc autem se rursus illos eductur um esse,iubereq; eos ut id cogitarent,cū non minorem habeant quàm hostes exercitum,non committendum sibi qui Peloponnenses & Dores essent, quin Ionios & insulanos & conuenas homines uincerent, & regione depellerent. Post hæc ubi tempus fuit, iterum eosdem eduxit. Nicias autem atq; Athenienses censebant etiam si illi nollent priores in aciem prodire, tamen sibi necessarium fore non contemnere murum hostilem, qui iuxta suum excitabatur, tantum nō ad extremitatem sui accesserat: qui si accessisset, faceret ut Syracusani non oppugnarentur, sed oppugnarent, planeq; uincerent ac debellarent. Prodierunt igitur in aciem aduersus Syracusanos ac conflixerunt. Gylippus autem longius à muris quos nuper armatos produxerat, & equites atq; iaculatores i loco spatioso ubi muralia uorum q; opera desinunt transuersos hosti collocarat. Commissa pugna hic equitatus strum Athenienſium cornu, quod in ipsum urgebat, inuadit, atq; in fugam uertit. Et quo factum est ut reliquus exercitus à Syracusanis superaretur, ac dissipatus in sua mimenta redigeretur. Nocte insequenti uictores perduxerūt murum suum usq; ad stilem, ita ut non possent amplius ab illis neq; prohiberi ab ædificando, neq; muro, à uincentibus quidem circumuallari. Appulere post hæc Corinthiorum & Ambraciorum & Leucadiorum, quæ reliquæ erant naues numero duodecim, quibus Thrasonides Corinthius, frustratæ Athenienſium nauium custodiam, à quibus adsunt Syracusani in reliquo muro struendo usq; ad simplicem. Et Gylippus urbe gressus cæteram Siciliam obiuit, ad classem pedestremq; exercitum comparandum, sollicitandas etiā in societatē ciuitates, si quæ aut nō propensæ in bellū, aut omnino horrentes à bello essent. Alij quoq; Syracusanorū Corinthiorumq; legati sunt missi cedæmonem & Corinthum ut plus copiarū traijcerēt, quoquo modo posset, siue ratijs nauibus, siue nauigijs, siue aliter dum peruenirent. Præterea tanq; ab Athenienbus etiam copiæ accerserentur, Syracusani classem explent, & quasi nauibus quoq; stem aggressuri, huic rei operam dant, & in alia quæq; uehementer incūbunt. Quæ cias aīaduertens illorū uires augescere magis indies, suasq; decrescere, mittit & ipse tidem Athenas qui referrent cum de alijs singulis quæ gererent, tum uero de pīti statu quē ancipitem arbitrabat, & de illo actū esse, nisi aut ipsi reuocarentur, aut alii pauci mitterent. Veritus tū ne eos qui mittebant aut dicendi facultas, aut memoria datorum deficeret, aut uoluntas populo assentandi auerteret, epistolam scripsit, tam sententiam suam nihil à nuntio suppressam, cum didicissent Athenienses, pcipue ex ro cōsultaturos. Quibus literis illi quos mittebat acceptis ac mandatis quæ ipsi expeturi erant, abiere. Interea Niciæ rem castrensem custodire maiori iā curæ erat, q̄ uolutaria pericula adire. Sub extremum eiusdem ætatis Euetion Athenienſium dux, Perdicca permultisq; Thracibus bellū intulit Amphipoli: & cum eam non expugnaret, adductis in Strymonem omnem Liburnicis nauibus ab ipso Strymone urbem ōpugnabat, ex Imeræo proficiscens. Atq; hæc ætas excessit. Ineunte hyeme quæ mīsi Nicia erant Athenas peruenere, & quæ mandata erant uerbis exposuere: & ū quid pocontabatur respondere, atq; epistolā reddidere. Quam procedens scriba ciuitatis Athenienſibus recitauit in hæc uerba:

Syracusanorū uictoria.

Thrasonides.

Athenienſium uires deficiunt.

Euetion. Strymon fluuius.

Epistola Niciæ ad Athenienſes.

QVæ ante hæc gesta sunt ex superioribus epistolis nris Athenienses cognouistis. Nunc tempus est uos cognito qua in conditione simus, nihilominus consultare. Cum Syracusanos aduersus quos missi sumus aliquot prælijs superassemus, murum extruxissemus, intra quos nunc agimus, aduenit Gylippus Lacedæmonius cum exercitu ex Peloponneso, & ex quibusdam Sicilienſium ciuitatū, quem prima in pugna mus, in secunda ab equitatu frequenti atq; iaculatoribus coacti sumus intra muros recipere. Nunc itaq; prætermissa circumuallatione murorum propter hostium multitudinem otium tenemus. Non enim possumus omnes in aciem copias educere, cum parte armatorum opus sit ad agendas in stationibus murorum excubias, & hostes

rum simplicem iuxta nostrum excitauerunt, ut iam eos circumuallare nequeamus, nisi quis illum multo cum exercitu adortus expugnet. Euenitq; ut qui alios obsidere uidemur, ipsi potius quatenus ad terram pertinet obsideamur. quippe qui haud multum propter hostium equitatum è loco progredimur. Miserunt præterea in Peloponnesum legationem accersitum alias copias, & ad urbes Siciliæ, in societatem belli sollicitandas, quæ nunc in partibus non sunt, Gylippum illinc pedestres naualesq; copias si poterit adducturū. Constituunt enim quantū audio, pariter adoriri nostras munitiones, peditatu à terra, classe à mari. Neq; cuiq; uestrum hoc arduum esse uidet, q̄ etiam à mari. Nam nra classis, ut illi quoq; cognitum habent, inter initia excelluit, tum siccitate nauium, tum hoim incolumitate. Nunc & naues tamdiu subsidio agentes, & in mari pu trefactæ, & uiri absumpti sunt. Nec licet illas nobis ad reficiendum subducere, ob id q̄ aduersariæ nris nūero pares sunt, atq; etiam plures, quæ nos se inuasuras assidue significant. Quod palā est illos esse facturos, cū penes eos sit, & lacessere pugna, & suas naues exiccare cōmodius, ut qui obsident alienas naues, quod uix nobis licuit tanta classe abūdantibus, nec dum coactis quemadmodū nunc oīi nos classe tutari: qui siquid uel modicum è tutela nra remiserimus, cōmeatum nullum habebimus, quem nunc quoq; ut bem illoq; pteruehentes ægre importamus. Qua de re nautici hoies cum antea amissi sunt, tū uero nunc amittunt, cū lignatum, cū aquatum, cū aliquid p̄datū longius eunt, ab hostili equitatu cōfecti: seruitiis quoq; cū ad pugnandum cōstitimus transfugientibus, pegrinoq; quoq; militū qui cōscendere naues adacti fuerunt, cōtinuo in urbes dilabunt. Qui uero magnitudine mercedis allecti uenerant, ratiq; se quæstū facturos potiq̄ dimicaturos, ubi præter opinionem ex aduerso classem, & alia hostilia uiderunt, partim per occasionem ad hostem trāseunt, partim ut cuiq; facultas est, abeunt (spatiosa em Sicilia est). quidam etiam mancipia Hyccarica mercati, persuasis trierarchis ut illa p se substituant, disciplinam rei naualis euertunt. Non intelligentibus aūt scribo, breue ad tps est ille classiariæ multitudinis flos, pauciq; agendi nauem ac moderandi periti. Atq; inter hæc oīa id me maxime sollicitum facit, q̄ mihi duci nō licet ista prohibere. Nā & ingenia uestra Athenien. difficilia sunt ad coercendum, nec unde expleamus naues habemus, id quod hosti multis ex locis licet, sed necesse est nobis illinc sumere, unde quā do huc uenimus, & quæ absumpta sunt, & quæ supersunt sumpsimus. Siquidem quæ perstant in societate ciuitates inualidæ sunt, Naxus, & Catana. Quod si hoc unum hostibus accedat, ut oppida Italiæ quibus alimur cognito in qua conditione sumus, & q̄ à uobis non mittunt auxilia, ad illos deficiant, profecto sine prælio debellatū est, nosq; ab istis expugnati. His ego iucundiora uobis scribere poteram, sed non tamen utiliora, si modo decet uos rebus nostris aperte cognitis deliberare, cum præsertim habeam uestra ingenia probe nota, qui iucundissima quidem uultis audire, sed siquid ex ijs non p inde successerit, post modum accusatis. Tutius duxi uerum promere. Et nunc in ijs ad quæ nos à principio misistis ita sentite, nihil uos neq; militibus neq; ducibus succensere posse. Verum cum omnis Sicilia cōspiret, & alius à Peloponeso exercitus expectet, decernatis aut nos reuocandos esse, qui ne pntibus quidem hostibus pares sumus, aut alium huc exercitum mittendum, nec peditatu minorē nec classe, nec exigua pecunia, & mihi quoq; successorem, utpote ad permanendum inualido ex renibus laboranti. Quod ut impetrem mereor: quia cum recte ualerem in administrandis magistratibus crebro de uobis benemeritus sum. Quicquid autem facturi estis, id ineunte statim uere neutiq; differendo facitote, tanq; hostibus res Sicilien. paulatim sibi cōciliantibus. Nam quod ad Peloponnen. res attinet, cunctantius illæ quidem fient, tamen nisi aīm aduertatis partim quemadmodum antea uos, latebunt, partim p occupabūt. Hæc Niciæ narrabat epistola, quibus Athenienses auditis, Niciam quidem magistratu nō amouerunt, sed donec illi collegas mitterent duos eoꝝ, qui cum eodem erant, delegerunt, Menandrum & Euthydemum, ne solus & idem æger molestia conficeretur. Alium quoq; exercitum censuere mittendum nauticaꝝ pedestriumq; copiaꝝ tam socialium q̄ suoꝝ, ex

Hyccarica mancipia.

ἐπισαμένους δ' ἐν μιᾷ γε καὶ φῶ, citra negationem legitur.

Menander. Euthidemus.

formula delectis Niciæ collegis, Demosthene Alcisthenis & Eurymedonte Thucli[dis]
lio. Quẽ Eurymedontẽ statim circa solstitiũ hybernũ in Siciliam dimisere cum nauib
decem, cũq; * cẽtum uiginti talentis argenti, qui etiam nuntiaret illis uentura ipsis au
lia, curãq; eox ciuitati fore. Demosthenes ad apparandũ pfectionẽ remansit, tanq; pr
mo statim uere pfecturus, ad indicendũ socijs delectũ, ac cõparandas illine pecunias
naues, & armatos. Super hæc Athenien. mittunt circa Peloponnesum naues uiginti ad
custodiendum, ne quis è Corintho ac Peloponneso trajiceret in Siciliam. Nam Co
rinthij posteaq; ad eos uenere legati, & res in Sicilia meliore conditione esse nuntiaue
re, multo magis animo confirmabant, existimantes non intẽpestiua fuisse classem, qu
prius misissent. Itaq; ad mittendas eò dẽ armatox copias, onerarijs in nauibus sese acc
gebant, eodẽ modo ex cætera Peloponneso Lacedæmonij suas & ipsi copias missuri. Ij
Corinthij quinq; & uiginti naues impleuere, ut pugnã naualẽ expirent aduersus spec
latorias illas, quæ stabãt ad Naupactũ, ne ab ijs onerariæ suæ transire phiberent, oppo
situri triremiũ pfidiũ. Lacedæmonij uero prout cõstituerant, expeditionẽ apparabant
urgentibus Syracusanis atq; Corinthijs, cum audissent auxilia ab Athenien. in Sicilia
mitti, ut ipsa missio prohiberet Lacedæmonijs terram illox ingressis, Alcibiade quo
qui ijs aderat admonente Deceleam muro obsepiendam esse, nec bellũ omittendũ. E
cũ hæc, tum pcipue illud cõfirmabat Lacedæmoniox aios, q; arbitrabant Athenien
duplex gerentes bellum cõtra ipsos cõtraq; Siculenses, facilius opprimi posse, & eos
prius fœdera rupisse. Nã in superiore bello se id potius admisisse. Qm Thebani saluis
deribus Plateã inuasissent; & cũ in prioribus pactionibus diceret, ne arma in ferren
ijs, qui iudicio stare uellent, ipsi ad hoc ab Athenien̄sibus euocati stare noluissent, &
id merito se aduersa fortuna usos, cũ in alijs, tum uero in illa apud Pylũ calamitate.
post q̃ Athenienses ex agro pfecti cũ nauibus triginta, quandã Epidaurici agri
Prasioxq;, & alia loca uastauerunt, atq; è Pylo latrocinia agitabant. Et q̃ties ex fœde
à Lacedæmonijs repetebant res ereptæ, & in iudicijũ uocabant, disceptationem abhor
bant, tum uero arbitrati sunt pristinam culpã suã in Athenienses refusam esse. Ideo
alacri ad bellum aio edixerunt eadẽ hyeme socijs ut illi ferramẽta, dum ipsi cætera ad
tructionẽ murox instrumenta ppararent. Simulq; tanq̃ supplemento in Siciliã mitte
do, pecuniã & ipsi cõtulerunt, & cæteros Peloponenses ad cõferendũ adegerunt. Sub initia
emsq; exijt ac duodeuigesimus huius ann° belli, q̃d Thucydides cõscripsit.

19 anni initiũ. Lacedæmoniorum in Atticam irruptio. Decelea.

Statim insequẽtis ueris, Lacedæmonij socijq; maturrime Atticã incursauere duce Ag
Archidami filio Lacedæmoniox rege, & primũ quæ pfacent campestria uastauere, &
inde muro Deceleam intersepire cœperunt, distributo p ciuitates eo ope. Abest autem
Decelea ab Athenis circiter centũ ac uiginti stadijs, tantundẽ aut nõ multo plus a Boe
tia. Extruebat autẽ murus tũ apud cãpestria, tũ apud opportunissima ad infestandã Ba
ca, etiã Athenas usq; cõspicuus. Et Peloponnenses quidẽ ac socij mux in Attica ædi
cabant. Interea uero qui in Peloponeso erant armatox, copias in Siciliam misere
onerarijs nauibus, Lacedæmonij lectissimũ quenq; seruox atq; ascriptitiox nũero se
centos duce Eccrito Spartiata, Bœotij trecentos, ducibus Zenone & Nicõe Thebanis
Hegesandroq; Thespieo. Hi inter primos à Tenaro Laconicæ profecti altum tenuere.
Nec multo post hos Corinthij quingentos, partim ex ipsa Corintho, ptim ex Arca
bus mercede cõductis, pfecto eis Alexarcho Corinthio: Cũq; Corinthijs Sicyonij se
centos, quibus perat Sargeus Sicyonius. Illæ autẽ quinq; & uiginti Corinthiox naues
instructæ atq; ornatæ p hyemẽ è regione uiginti Atticax nauium, quæ ad Naupactum
stabant, in statione fuerunt, dũ illæ quæ armatos è Peloponneso portabant onerarias e
transiret, quax causa triremes ipsæ prius fuerant instructæ, ne Athenienses aduersus e
nerarias potius q̃ aduersus triremes aim intenderet. Inter initia ueris dũ Decelea mu
ro intercludebat, Athenienses dimisere triginta circa Peloponnesum naues duce Cha
ricle Apollodori, cui mandatũ erat, ut profectus Argos ex iure societatis hortaret Ar
giuos ad explẽdas naues armatis, Dimiserunt itẽ quemadmodũ destinarat in Sicilia

Centum, non additur in Græco. Athenienſium diligentia.

Eccritus. Zenon Theb. Nicon. Hegeſandrus. Alexarchus. Sargeus. Charicles.

Demosthenẽ sexaginta cũ nauibus Athenien̄sibũ & quinq; Chioxe, ferentibus ex formu
la mille & ducentos Athenien̄sium armatos, insulanorũq; q̃plurimos undiq; contrahere
potuerunt, & ex alijs suæ ditionis socijs, ficubi aliquos opportunos ad rẽ militarem ha
bebant. Cui pceptũ est, ut iuncta cũ Charicle classe circunuecti Laconicã oram infesta
rent. Et Demosthenes quidẽ in Aeginã traiecit; ibiq; si qui suox reliqui erãt, & dũ Cha
ricles Argiuos assumeret, opperiebat. In Sicilia uero p eadẽ ueris tpa Gylippus re
dijt Syracusias, agens è ciuitatibus quas psuaserat q̃ potuerat maximũ undiq; exercitũ:
cõuocatisq; Syracusanis, inquit: Operæpretiũ esse eos q̃ plurimas possent naues arma
re, ac pugnã experiri naualẽ. Sperare em̃ se aliqd̃ periculũ dignum facinus in eo bello
editurum. Ad quod illos etiã Hermocrates hortabat in primis, negãs recusandũ classe cõ
fligere cũ Athenien̄sibus: nõ em̃ illos hæreditariã aut ppetuã habere peritiã rei naualis:
sed mediterraneos esse magis, q̃ Syracusanos, & cogentibus Medis nauticos factos. Cæ
terum audacibus uiris q̃les sunt Athenienses eos uideri asperrimos, qui & ipsi ex aduerso
audaciã ferant. Nam q̃ finitimos suos in potestatẽ redegerunt, id uero non tribuendũ
esse eox uiribus, sed audaciæ inuadendi, eoq; idem terroris ab aducrsarijs pati debere.
Secq; dicebat probe nosse Syracusanos ex ipsa audacia obuiã eũdi classi Athenien̄sium,
& ex hac re illis inopinata terrorem incutiendo magis profecturos, q̃ Athenienses ex
sua peritia Syracusanox imperitiæ rei naualis obfuturos. Capesserent igit̃ rem nauticã
eos iubebat, nec pigeret experiri. His & Gylippi & Hermocratis, & ficuius alterius ex
hortatiõibus inducti Syracusani, ad pugnam naualem se expediunt, nauesq; implent.
Quod ubi factum est, Gylippus tota nocte cunctũ pedestre agmẽ duxit, ut eodem mo
mento ipse à terra ad muros, qui sunt in Plẽmyrio subiret, & naues à mari. Itaq; ex cõ
posito triremes Syracusanox portu magno, quinq; & triginta in aduersum tendunt è
portu minori, ubi naualia eox erant, quinq; & quadraginta circũagunt̃, eo consilio ut
cum ijs qui intus erant miscerent̃, & nihilominus Plẽmyriũ adorirent̃, quo Athenien̄ses
utrinq; inuasi tumultuarent̃. At illi propere sexaginta è diuerso nauibus impletis, quin
q; ex ijs & uiginti certamen iniere cum Syracusanox, quinq; & triginta intra portũ ma
gnum, cæteris tendũt aduersus eas quæ è nauibus circũagebant̃: cum quibus statim in
ore magni portus conflixere, diuq; inuicem obstitutũ his conantibus penetrare, illis pe
netrare prohibentibus. Interim dum Athenienses qui erant ad Plẽmyrium ad mare de
scendissent, & ad spectaculũ pugnæ naualis intenti essent, Gylippus prima luce repen
te muros adorit̃, & primũ è tribus maximũ capit, deinde & alios minores non resisten
tibus custodibus, cũ uiderent primũ tã facile captũ. In q̃ qui fuerant, ægre in naues &
quasdã onerarias effugerunt, & in castra se receperunt, insequenti eos una ueloci trire
me Syracusanox, qui iã intra portum magnum uictoria nauali potiebant̃. Vbi uero &
duo reliqui capti sunt muri, ibi Syracusanox haud dubie uictoria erat. Cæterox uictores
facile fugã capessiuerunt. Nã Syracusanæ illæ quæ pro faucibus portus decertabant, cũ
prærupissent obstantes nullo sunt ordine ingressæ, sed se inuicẽ pturbantes hosti præ
buere uictoriam: Siquidem classis Athenien̄sis istas in fugam dedit, & illas à quibus ipsa
intra portũ supata fuerat: Quax decẽ depressit, ac pmultos in illis mortales interfecit,
ptẽq; ex tribus ẽjs uiuos cepit, tres quoq; ipsius naues corruptæ sunt. Athenien̄ses extra
ctis hostilibus naufragijs, ac posito trophæo parua in insula quæ Plẽmyrio placet, in
sua castra rediere. Atq; hunc in modum Syracusani rẽ gesserunt in pugna nauali apud
Plẽmyrium: tũ tribus muris potiti, totidẽ trophæa statuerunt, & è duobus murispo
ſtcrius captis alterox diruerunt, reliquos pfidio impositio tuebantur. In quibus muris ex
pugnandis & pierunt multi, & capti sunt: capta insuper quæ ingens erat ois pecunia,
q̃millis uelut ærario utebant̃ Athenien̄ses, ubi multa inerat pecunia negotiatox, & res
frumentaria, multa etiã trierarchox. Quippe relicta illic erant quadraginta triremium
uela, atq; alia instrumẽta, & tres quæ subductæ erãt triremes. Quæ Plẽmyrii expugna
tio Athenien̄ses maxio detrimento affecit, & in primis q; nõ tuto iã necessaria importa
bant̃, sed cũ prælio, importari phibente Syracusanox nauium occursu. Quæ res cum

Gylippus ad Syracuſanos.

Athenienſium peritia rei naualis.

Naumachia Syracuſanorũ & Athen. ad Plẽmyrium.

Plẽmyrium capitur.

timorem ad cætera exequenda militibus, tum languorem animi afferebat. Secus
Agatharchus dum hæc miſerunt Syracuſani naues duodecim, cum præfecto Agatharcho Syracuſa
no: quarum una legatos in Peloponneſum ferret, ad edocenda quæ apud ipſos gesta
eſſent, & ſe in ſpem ingreſſos, ſimulq; ad acuendos ut bello ibi gerendo magis incum
berent: reliquæ Italiam peterent, quod rumor erat naues pecunia onuſtas ad Athe
enſes curſum tenere. Eas naues Syracuſanæ nactæ magna ex parte corruperunt, & ma
teriam ad ædificandas naues idoneam in ora maritima Caulonijs concremarunt, quæ
Atheniẽſibus erat præparata. Eadem undecim cum Locros hinc abiſſent, & illic in
tione eſſent, nauis una è Pelopõneſo oneraria in qua Theſpienſes armati uehebantur, ado
nit: quibus in ſuas naues receptis Syracuſani domũ redibant, obſeruantibus eos Athe
nienſibus cum uiginti nauibus ante Megara, à quibus una omnino intercepta eſt (nam
plures non potuerunt) cæteræ Syracuſas elapſæ. In ipſo quoq; portu pugnatum eſt,
ui certamine ſub uallum, quod in mari ante uetera naualia Syracuſani iecerant, intra
ipſorum naues ſtationem haberent. Huc Athenienſes nauem decem milium farcien
rum turritam & loricatam, ne in aggrediendo ſibi noceretur, admouent, uallosq; in
ri depactos è nauiculis illaqueant, machinamentisq; conuellunt, quoſdam etiam nau
do educunt, Syracuſanis in iſtos ex naualibus, iſtis ex oneraria in illos miſſilia iacien
bus. Ad extremum Athenienſes multum euulſere uallorum. Erant enim eis cum ce
ri infeſti, tum maxime qui occultabantur non extantes ab aqua de induſtria ſic depo
cti, ut accedentes naues periculum adirent, niſi prouidiſſent, ne ueluti in pedicam
ducerentur. Hos tamen urinatores mercede ſollicitati refixerunt. Sed alios rurſus
racuſani pangebant. Multæ præterea machinationes inuicem, quales inter uicinos ec
citus & oppoſita caſtra habentes fieri credibile eſt, excogitabantur, leuiaq; conferebā
tur certamina, nullum deniq; genus experimenti prætermittebatur. Miſerunt autem
Syracuſani legationes ad ciuitates Corinthiorum, Ambraciorum, Lacedæmoniorum
nuntiatum de Plemmyrio recepto, deq; pugna nauali in qua non tam hoſtium uiri
quàm ſua perturbatione ſuperati eſſent: & quod reliquum erat, ſe bene ſperare ac pe
ſtulare, ut ſibi forent auxilio claſſe pariter ac peditatu, utpote Athenienſibus alium
ercitum expectantibus, ante cuius exercitus aduentum ſi illi profligarentur, ſit debe
tum. Atq; hæc qui in Sicilia erant, egerunt. Demoſthenes autem ubi copias coq;
cum quibus ad auxiliandum ſuis in Siciliam erat tranſmiſſurus, ſoluens ex Aegina
Peloponneſum nauigauit: Charicliq;, qui cum triginta nauibus erat, coniunctus eſt
ſumptis in naues Argiuorum armatis Laconicam petiuerunt. Et primum partem
meræ agri Epidaurici depopulati ſunt. deinde appulſi in agrum Laconicum è regio
ne Cytherorum ubi eſt Apollinis templum nõnihil terræ uaſtauerunt, & locum quo
dam Iſthmo ſimilem muro cluſerunt, quo transfugerent Lacedæmoniorum ſeruitia
unde latrones ſicut ex Pylo prædatum irent. Quem locum ſimulac cepit Demoſthe
nes, traiecit in Corcyram, ut illinc quoq; ſumptis ſocialibus copiis extemplò in Sici
am nauigaret, Charicle, dum murus loco circundaretur, permanente, qui impoſito
lic præſidio, mox & ipſe triginta cum nauibus ſe recepit, & Argiui pariter. Hac
Thraces machærophori. dem æſtate uenerunt Athenas è Thracibus machærophoris à Diaco oriundis mille
trecenti peltati, in Siciliam cum Demoſthene tranſmiſſuri. Hos, quia ſerius uenerunt
Athenienſes in Thraciam unde ueniſſent remittere conſtituerunt. Nam tenere eos
Stipendia Thracũ. bellum quod ex Decelea gerebatur ſumptuoſum ſane uidebatur. Nanq; horum ſing
li quotidie ſingulas drachmas accipiebant. Et Decelea poſteaquam hac æſtate pri
ab uniuerſis hoſtium copijs muro concluſa eſt (nam poſtea certo temporum ſpatio
ſidijs ciuitatum inuicem ſuccedentibus inſeſſa eſt) magnam iacturam fecerat Athe
nienſes, & in primis pecuniarum atq; hominum amiſſione. Nam antehac cum ad bre
ue tempus fierent incurſationes, non prohibebantur reliqua parte anni frui ſuis p
Athenienſes. Nunc autem hoſtibus perpetuo obſidentibus, & nonnunquam maiore
cum manu inuadentibus, aliquando etiam ex neceſſitate ſuæ cuiuſq; uicis cuſtodia

ac prædas agendi, utique Agide præſente Lacedæmoniorum rege, nec ſegnem militi
am ſinente, uehementiſſime uexabantur, omnq; que circà regione exuti ſunt, & ipſo
rum ſeruitia amplius uiginti milibus ad hoſtem tranſierunt, eaq; manuarias artes ma- *Athenienſium*
gna ex parte factitantia. Oues quoque uniuerſæ amiſſæ ſunt ac boues. Necnon equi *angustiæ.*
quotidiana agitatione equitum, tum ad Deceleam recurrentium, tum omnem circà re
gionem tutantium, partim claudi fiebant arido in ſolo & aſſidua ærumna, partim ſau
ciabantur. Etiam commeatus qui prius ex Eubœa per Deceleam breuiore uia ſubuehe
batur, nunc circumnauigante Sunio ſumptuoſa reddebatur. Adeo omni re aduectitia
ciuitas indigebat, & ex urbe præſidium factum erat ciuibus, interdiu per uices ad pin
nas murorum excubantibus, noctu omnibus, præter equites. Ita alij ſub armis, alij ſu
per muros, æſtate pariter & hyeme perſeuerantes conficiebant: & eo quidem triſtius,
quod duo ſimul bella ſuſtinebant, atq; eo peruicaciæ uenerant, quam nemo ſi audiſſet
antea fuerit creditурus, ipſos muro à Peloponnenſibus circumſeſſos, tamen ne ſic qui- *Syracuſanæ*
dem è Sicilia decedere, ſed illic uiciſſim eodem modo obſidere Syracuſas ciuitatem, ni *potentiæ ſpe-*
hilo per ſe quam ipſas Athenas inferiorẽ, dantes ſpecimẽ ſuæ tum potentiæ, tum auda- *cimen.*
ciæ, maius opinione Græcorum q̃ ab initio belli conceperant. Nam alij annum, alij bi
ennium, alij triennium, nemo diutius eos bellum toleraturos putauerat, ſi ipſorum re
gionem Pelopõnenſes introiſſent. Atqui à primo horum ingreſſu annus ſeptimus de
cimus agebatur, cum in Siciliam tranſmiſerunt, iam eodem bello exhauſti, & alterum
bellum ſumpſerunt, nihilo inferius priore quod cum Peloponnenſibus gerebant. Vn
de & Decelea tunc uehementer afflicta, & incidentibus magnis alijs ſuper alios ſumpti *Tributi uige-*
bus, ad tenuitatem rei pecuniariæ redacti ſunt, & in locũ tributi per id tempus uigeſi- *ſima exigitur*
mã exegerunt ab ijs, quibus imperabant, maritimis populis, rati plus ſibi hac ratiõe pe
cuniæ obuenturæ. Nã & impenſæ nõ quales prius, ſed tanto maiores fiebãt, quanto ma
ius exiſtebat bellũ, & obuentiones erant extinctæ. Igit Thraces qui poſt diſceſſum De
moſthenis uenerant, extemplò inopia rei pecuniariæ miſſos fecerunt, dato negotio Dij
trepheo accipiendi, & in pnauigando (tranſibant em per euripum) ſi quid poſſent ho
ſtibus nocere. Hos ille in Tanagrã cũ eduxiſſet, & raptim nõnihil pdæ egiſſet, ſub ueſpe
rũ è Chalcide Eubœæ traiecit euripũ, & expoſitos in Bœotiam duxit aduerſus Myca- *Mycaleſſus*
leſſum, & per noctẽ occultus ſubſedit ante Mercurij fanũ, quod à Mycaleſſo diſtat ſex- *capitur.*
decim circiter ſtadia, ac prima ſtatim luce urbi ſuccedit: eamq; etſi magnam, tamen incu
ſtoditam nactus, & nihil minus q̃ aliquos unquam à mari tãtum facinus auſuros ſuſpi
cãtem capit, qua parte murus inualidus erat & alicubi collapſus, alicubi humiliter ſtru
ctus, ſecuritate inſidiarum etiam portis apertis. Irrumpentes itaq; in eam Thraces & pri *Thracum*
uatas & ſacras ædes diripiunt: oppidanos trucidant, non ſenili non iuuenili ætati par- *in Mycaleſſos*
centes, ſed omnes ut in quenq; incidebant, pueroſq; ac fœminas, quinetiam iumenta & *truculentia.*
quæcunq; animantes uidebant interimentes. Etenim Thracum genus Barbarico pro- *Scholaſticorũ*
ximum, ubicunq; non timet, ibi ſæuiſſimum ſe præbet. Et tunc alia non exigua extitit *clades atrociſ.*
perturbatio, & paſſim funeſtum ſpectaculum: irruẽtes enim in ludum puerorum, qui
illic maximus erat, eos omnes (iam enim ſcholam introierant) conciderunt, quæ cla-
des, adeo inopinata, adeo acerbatoti ciuitati incidit, ut nulla alteri magis. Cognita re *Thebani*
Thebani ſuppetias eunt, adeptiq; Thraces iam digreſſos (non tamen longe) præda ex- *Thraces*
uunt, perterritoſq; perſequuntur ad euripum uſque & ad mare: ubi naues quibus ad- *perſequũtur.*
uecti fuerant, ſtabant: plurimos eorum dum naues conſcendunt nec natandi gnaros
occidunt, cum illi qui in nauibus erant uiſa ſuorum fuga, retraherẽt naues extra ictum
ſagittarum. At poſteaquam iterum ſe recepere Thraces, non incompoſite & aduerſus
equitatum Thebanorum, à quo primum inuali fuerant, procurrerunt, cõglobatiq;, &
ut tempus ferebat ordinati ſeſe defenſabant, tum pauci eorum periere: nonnulli etiam
intra urbem illic inter prædandum deprehenſi. In ſummã ex mille trecentis ducenti o
mnino & quinquaginta, ex Thebanorũ aũt & alijs qui ſuppetias iere circiter uigiti equi
tes armatiq;, unà cũ Scirphõda Thebão, uno ex Bœotijs magiſtratibus. & Mycaleſſiorũ *Scirphondas*

pars quædam recepta est. Cuius ciuitatis calamitate, nullam alterius ut in tam diutino
bello miserabiliorem reor fuisse. Adeo atrox ea fuit. Demosthenes autē è Lacone
post munitum muro locum in Corcyram trajiciens, nauem onerariam in Phia, quæ
agri Elei, in statione adeptus corrupit. Qui uero in ea erant elapsi sunt uiri Corinthii
ijdemq; armati in Siciliam transmissuri: & qui mox alia sumpta oneraria transmiserat
Post hæc in Zacynthum profectus Demosthenes, & in Cephaleniam, sumpsit illinc
matos, & ex Naupacto Messenios accersiuit, atq; in oppositam Acarnaniæ cōtinentem
traiecit, in Alyziam quoq; & Anactorium, quod ab Athenienſibus tenebatur. Cui ex
ca hæc loca agitanti occurrit Eurymedon è Sicilia remeans, quò cum pecunia ad exer
citum portanda per eam hyemem fuerat missus. Is nuntiat cum alia, tum uero scaui
inter nauigationem Plemmyrium esse à Syracusanis receptū. Conon insuper qui Na
pacto præerat ad hos uenit nuntiatum, quinq; & uiginti Corinthiorum naues, quæ
tra Naupactum in statione essent, non definere bellum gerere pugnandi cupidas. Ie
bere igitur eos mittere ad se naues, quod suæ duodeuiginti impares essent ad confli
dum cum hostium quinq; & uiginti. Itaq; mittunt cū Conone Demosthenes & Eury
medon ex ijs, quas ipsi habebant uelocissimas decem ad illas, quæ erant ad Naupac
Quibus missis ad delectum agendum se conferunt: Eurymedon quidem in Corcyr
profectus, quindecim naues ab illis expleri iussit, & armatos delegit. Nam colleg
mostheni iam datus erat, ubi redijt quemadmodum dictum est. Demosthenes aute
ex iis quæ circa Acarnaniam sunt loci quoscunq; potuit funditores ac iaculatores co
git. At legati Syracusanorum qui post expugnatum Plemmyrium adierant ciuitat
cum illas oratione persuasissent, & quem comparauerant exercitum adducturi esse
de hac re certior factus Nicias mittit ad eos Siculos, quà transiturus erat hostis, & ad
cios cum alios, tum Centoripinos & Alicyæos, ne illum transire permittant, sed co
gregati prohibeant. Non enim alia uia transire conaturum. Nam Agrigentini per
um agrum iter denegabant. Itaq; Siculi quemadmodum orati ab Athenienſibus erat
Sicilienſibus iam iter ingressis insidias tendunt tribus in locis, ac repente incautos
gressi ad octingentos ferme occiderunt, omnesq; legatos præter unum Corinthium
Hic eos qui elapsi sunt ad mille & quingentos perduxit Syracusas. Per eosdem d
ad Syracusanos auxilio uenerunt Camarinæi armati quinginti, iaculatores trecent
totidem sagittarii. Miserunt & Geloi naues quinq;, iaculatores quadringentos, equit
ducentos. Iam enim omnis propemodum Sicilia præter Agrigentinos, qui in par
bus non erant, cæteri conspiratione facta cum hactenus circumspectassent, auxilia
bant Syracusanis contra Athenienſes. Accepta tamen apud Siculos clade, Syracusi
cohibebantur ab inuadendis protinus Athenienſibus, cum Demosthenes & Eury
don comparato iam exercitu è Corcyra atq; è continente transmisso mari Ionio, ter
runt Iapygiam promontorium, & illinc Chœradas Iapygiæ insulas, & Iapygum
tum quinquaginta iaculatores Messapiæ gentis imposuere in naues, & renouata am
sita quadam amicitia cum Arta eius loci principe (qui iaculatores indulserat) appu
runt ad Metapontium Italiæ, induxerunt que Metapontinos ad mittendos iure loc
tatis trecentos iaculatores, & triremes duas. Quæ cum accepissent, uenerūt Thuri
ubi deprehendunt aduersarios Athenienſium proxime per seditionem exactos. Asp
illic contractis omnibus copiis uolentes recognoscere si quis relictus esset, & simu
ducere Thurinos ad capessenda quàm libentissime societatem militiæ, & quando
fortunæ uenissent ad eosdem, p hostibus proq; amicis habendos quos haberent A
nienſes, subsederunt atq; ista cōfecerunt. Circa hoc idem tempus Peloponnenſes
classiarii quinq; illarum & uiginti nauium, quæ onerariarum gratia in Siciliam tend
tium è regione Naupacti ad ancoras stabant, contra Atticas tanquam ad pugnam
ualem se instruebant, impletisq; aliis adhuc nauibus, adeo ut paulo essent pauciores
ticis, stationem habuerūt iuxta Erineum Achaiæ in Rhypica, loco in speciem lunæ
uato. Quorum ad præsidiū in eminentibus promontoriis peditatus utrinq; dispo

Phia.
Conon.
Centoripini.
Alicyæi.
Siculi.
Siciliēnſes.
Chœrades insulæ.
Artas.
Thuria.
Peloponnenſium naues.
Erineum.
Rhypica.

erat tum Corinthiorum, tum indigenarum, ipsis nauibus inter se stipatis medium tenē
tibus, duce earum Polyanthe Corinthio. In has è Naupacto tres & triginta Articæ, du
ce Diphilo cōtenderunt. Et Corinthij principio quidem quicuere, postea uero q̄ ipsis
signum sublatum est, & tempus adesse uisum, obuiam Athenienſibus eunt, ac pugnam
committunt, in qua perdiu ab utrisq; repugnatum est, & Corinthiorum tres naues cor
ruptæ, Athenienſium nulla quidē depressa prorsus, cæteræ; septem inutiles ad agēdum
factæ incursu à prora Corinthiacæ, crassiora habentium rostra, laceratisq; remigio; frō
tibus. Certatū est autem ancipiti Marte, adeo ut sibi utrisq; uictoriā uendicarent, Athe
nienſes tñ naufragijs potiti sunt, sed ppellente in altum uēto, nec instantibus ultra Co
rinthijs utrisq; dirempti, nec utrisq; alteros insecuti, nec ulli ex alterutris capti: quia Co
rinthij ac Peloponnenſes beneficio terræ ppe quam dimicarant, liberati sunt, & Atheni
enſium nulla depressa est nauis. Quibus in Naupactum abeuntibus, cōtinuo trophæū
erexere Corinthij ceu uictores, q; plures hostilium nauiū inutiles ad cursum reddidis
sent, interptantes ob id se nō fuisse superatos, q; neutri uicissent. Nā & Corinthij uicto
res se esse cēsebant, si nō admodū uicti essent: & Athenienſes se uictos, nisi admodum
uicissent. Discessu Peloponnenſium, dilapsoq; peditatu, Athenienſes erexerunt & ipsi
trophæum in Achaia, ueluti uictores cum abessent ab Erineo, ubi Corinthij classem ha
bebant uiginti ferme stadiis. Atq; hunc exitum habuit pugna naualis. Demosthenes
autem atq; Eurymedon posteaq; Thurini ad societatē militiæ se expedierun, tseptīgen
tiarmati, trecenti iaculatores iubēt classem in oram tendere Crotoniatā. Ipsi recensitū
prius peditatum ad fluuium Sybarim ducunt per agrum Thurinū: qui cū ad amnem
Hyliam puenissent, p̄misissentq; ad eos Crotoniatæ, qui dicerent nolle se p suā terram
meare exercitum, descenderunt ad mare, & ubi Hylias in illud excurrit castra habuere.
Vbi naues eis ob id pśto fuerunt. Quibus postera die cōscensis, abiere subinde adeūdo
ciuitates pterq; Locrenſium, donec ad Petrā puenere agri Rhegini. Hos interea Syra
cusani cognito uenire, anteq̄ puenirent uoluere fortunā naualē rursus experiri, atq; ter
restrē alio peditatu, quē ob id ipsum cōparauerant. Instruxerunt aūt tunc & alteram
classem tanq̄ superaturi, q; è superiori pugna plus aliquid inspexissent, decurtatisq; p
ris rostra imposuere, ab iis sublicas protenderunt ante murum, senorum fere intrinse
cus cubitorum, quo scilicet modo Corinthii aduersus Athenienſes ad Naupactum na
ues instructi è proris pugnauerunt: Quippe putabant Syracusani aduersus Atticas, nō
ut suas ædificatas à prora, sed graciles, ut quæ nō tam aduersa fronte quàm ex circun
ductu incurrerent, non minus ualituras suas, & in magno portu pugnam multarū na
uium, non magnum intra spatium futuram secum facere, qui aduersis proris eisdemq;
eratis incurrentes diffracturi erant suis crassis ac solidis rostris, uacuas Athenienſium
ac fragiles proras nulla ipsis Athenienſibus facultate, suas naues aut circumagendi aut
educendi propter angustias, quo genere pugnandi maxime illi confiderent: quorum
alterum, ne illi elaberentur quoad possent ipsi, alterum ne naues iidem circumagerent
angustia loci præstaret. Itaq; quod inscitia suorum gubernatorum prius contigisse ui
debatur, ut proris confligerent, ex hoc se maxime superiores fore: non enim liciturum
Athenienſibus nauibus ictu aduersarium repulsis, remigare retrorsum ad iactum iterā
dum alibi nisi terram uersus: nec id nisi perexiguum & in exiguo tractu, iuxta sua ipso
runt castra, cum cætero portu sint hostes potituri, & suis sicubi succumberent auxilio
futuri. Illæ uero in arctum redactæ omnes, & in eundem locum incidentes inuicem se
turbaturæ, id quod in omnibus naualibus pugnis plurimum Athenienſibus obfuit,
quibus non licebat, quemadmodum Syracusanis in omnem portum retrocedere, nec
circumflexu in apertum mare euadere: cum illi à pelago ingressum tenerent, nec resili
re præsertim futuro ipsis infesto Plemmyrio, & non satis amplo portus ingressu. Talia
Syracusani ex sua peritia suisq; uiribus commentati, simulq; iam præ superiori prælio
ferociores rem aggrediuntur, peditatu pariter & classe. Et peditatum quidem Gylip
pus paulo ptius extra urbem eductum ad murum Athenienſium eatenus admo

Polyanthes Corinthius.
Victores Corinthij.
Victi Athen.
Hylias fluu.
Petra Rhegi-norum.
Nauale prælium Syracuſi. atq; Athen.

uet,unde sibi in urbem esset prospectus. Item qui apud Olympieum erant armati, p
equites & leuis armatura Syracusanorum,utrinq; murum & ipsi subeũt. Mox deinde
Syracusanæ naues,socialesq; procedunt. Athenienses qui à principio petisse solo pro
tatu opinabantur,ubi naues quoq; cernunt ex aduerso tendentes subito perturbantur
Isti partim in muros partim ante muros contra accedentes in acie steterunt. At illorum
alij procedunt in equites qui multi erant, iaculatoresq; properato uenientes ab Olym
pieo,& ab his qui exterius erant,alij naues conscendunt, alij in littus auxilium ferun
Et ubi quinq; & septuaginta impletæ sunt naues,obuiam itur hosti, cuius naues erat
circiter octoginta. Hæ classes, cum diu inuicem eo die incurrissent,resilijssent, mu
tentassent,& neutri possent quippiam alteris eripere duntaxat memoratu dignum, p
si quod Syracusani unam aut alteram Athenienſium nauem depresserunt) diremp
sunt,simulq; à muris peditatus abscessit. Postero die Syracusani quieuere, neutiq
significantes quidnam essent acturi. Nicias uero cernens pari euentu fuisse pugnam
ueritus ne rursus idem conaretur hostis,adigit trierarchos ad naues instruendas, ho
quippiam laborasset,onerariasq; protrahit è uallo, quod in uicem portus conclusi e
fixum erat in mari,reliquas onerarias binũm iugerũm spatio inter se distinxit, ut hos
nauis ab hoste superetur,tutum ei effugium foret,& rursus per otium egressio. Inde
apparatu totum diem ad noctem usq; consumpsere Athenienses. Die insequenti Sy
cusani aliquanto maturius,sed eodem conatu & peditatus & classis conflixere cũ Ath
nienſibus:& cum eodem quo nudiustertius modo ad multum diei classes obnixe co
stitissent, inuicem lacessentes, Ariston Corinthius Pyrrichi filius,omnium qui cum
racusanis erant optimus gubernator, suadet prius suæ classis ducibus mittant in urbe
sedulos aliquos, qui iubeant extemplo omnes qui in urbe essent,quod quisq; escule
tum haberet cõferre ad mare,exhibereq; forum rerum uenalium, & ad uendendum
igi,ut egressi nautæ mercatiq; statim ad naues pranderent, ac subinde alij atq; alij
facerent, & eodem die Athenienses aggrederentur inopinatos. Huic obtempera
duces nuntium mittunt,mercatus apparatur. Syracusani sine mora cessim euntes ad
bem reuehuntur,egressi propere ibidem prandent. Hos rati Athenienses tanquam
peratos cessim ire in urbem, ipsi per otium egressi cum ad alia,tum uero ad prandiu
expediendum se conferunt,ut qui non crederent amplius eo die futuram pugnam
ualem. Cum rursus repente Syracusani conscensis nauibus inuehũtur. Qua de re Ath
nienses magno tumultu, ac plerisq; ieiuni nullo ordine naues ascendunt,atq; ægre o
am tendunt. Et cum aliquandiu utrisq; se mutuo obseruantes disiuncti fuissent, tũ
mittendum sibi putauere Athenienses ut differendo à seipsis labore superarentur.
quamprimum cum hoste decernendum. Itaq; dato signo ingruentes pugnam ciet
Eos Syracusani excipientes aduersis proris, quemadmodum excogitauerant omnes
rant quæ ære, lacerant illorum magna ex parte remigiorum frontes,& ex tabulatis
culatores uehementer eosdem infestabant, sed longe magis qui exilibus nauigijs
cumuecti,nunc ima subeuntes,nunc latera prætereuntes, missilia illinc in nautas Ath
nienſium iaciebant. Tandem hunc in modum Syracusani omnibus aduocatis utrib
dimicantes superant. Athenienses terga uertentes,per onerariarum nauium effugia
in suam stationem penetrant,hoste usque ad illas insequẽte,ulterius ire prohibito pr
pter antennas onerariarum,altius quàm ut ingressum impedirent leuatis: unde plur
bei delphines ad demergendas subeuntes naues pendebant,à quibus duæ Syracusa
uictoria feroces succedere ausæ corruptæ sunt,& alia cum ipsis defensoribus capta. S
racusani septem nauibus Athenienſium depressis,multis laceratis multis q; uitris
captis,tum occisis rediere, ac trophæa utriusque pugnæ naualis erexere, sibi pro ce
iam suadentes se classe multum Athenienſibus antecellere, peditatu uero inferio
esse. Et hi quidem tanquam rursus hostem utrinq; aggressuri sese præparabant. De
mosthenes autem interea atque Eurymedon cum auxilijs, quæ acceperant ab Arg
nienſibus, aduenerunt nauibus tribus ferme & septuaginta, præter mercede condu

Alterum naua le prælium.

Aristonis Corinthij consilium.

Syracusanorũ uictoria.

Demosthenis & Eurymedõtis aduentus.

ctas, cum quinq; milibus fere armatorum tam popularium quàm socialium, cumq; nõ
paucis iaculatoribus, & Barbaris, & Græcis. necnon funditoribus sagittarijsq; & hu
iusmodi genus hominum magna ui. Ex quo statim Syracusanos non paruus perculsit
pauor, diffidentes ullum sibi exitum esse posse periculi deuitandi, cum uiderent circũ
uallata Decelea, nihilo tamen minus alium exercitum simile m paremq; priori superue
nisse,& undiq; eximias Athenienſium uires ostendi, quod superiori exercitui tanquam
ex imbellibus confecto robur quoddam accessisset. Demosthenes quonam modo res
se haberent animaduertens censebat non esse terendum tempus, nec committendum si
bi, quod Nicias commisisset: qui cum in ipso principio terribilis appulisset, quia non p
unus Syracusas adortus est, sed apud Catanam hybernauit, & in contemptum uenis
set,& ut à Gylippo è Peloponneso copias afferente præuentus esset, quas copias ne ac
cersissent quidem Syracusani, si confestim eos Nicias inuasisset, & quia se pares hosti
rebantur esse, ubi uidissent se impares esse atq; circumuallatos, non perinde etiam si ac
cersissent copias adiuuari potuissent. Hæc itaque considerans Demosthenes, sciensq; se
tunc primo statim die maxime horribilem esse hostibus, uolebat ocyus uti in illos præ
senti exercitus sui terrore. Et dum cerneret directum Syracusanorum murum, quo se
ab Athenienſibus circumuallari prohibuerant, simplicem esse, & ad expugnandum fa
cilem, si quis ascensum epipolarum occuparet,& item quæ illinc erant castra (quippe
nullis uim Athenienſium laturis) properabat inuasionem experiri spe intra breue mo
mentum bello defungendi. Fore enim ut aut prospere pugnando potiretur Syracusis,
aut illinc copias abduceret potius, quàm incassum uexaret omnes, & qui in militia &
qui domi erant Athenienses. Igitur egressi Athenienses primum Syracusanorum agrũ
circa Anapum depopulantur, potiti regiõe quemadmodum prius pedestribus copijs
pariter & classe, aduersus neutros enim prodiere Syracusani præter equites atq; iacula
tores ex Olympieo. Deinde uisum Demostheni munimenta hostium machinis tentan
da. Sed cum illiæ munimentis admotæ à Syracusanis superne defensantibus incende
rentur, & reliquæ copiæ diuersis in locis subeuntes expellerentur, non amplius tem
pus terendum, sed epipolas inuadendas. Quod ita faciendum Niciæ & alijs collegis su
is persuasit. Cæterum non posse fieri ut accedentes ascendentesq; hostem laterent. Edi
cit igitur quinq; dierum cibaria, eosq; qui lapides legerent, ac structores sumit,& cæ
teram missilium apparatum, cum omnibus quæ extruentibus necessaria sunt, si loco
potirentur. Ipse à primo somno & Eurymedon & Menander sumptis omnibus co
pijs ad epipolas contendit, Nicia ad muros relicto. Vbi iam loco propinquabant pro
pe Eurycum, qua parte iterum prior exercitus ascenderat, latuere custodias Syracusa
norum,& hostilem qui ibidem erat subeuntes murum capiunt, nonnullos custodum
occidunt, pluribus elapsis, qui propere apud terna quæ in epipolis erant castra, Syra
cusanorum una, altera cæterorum Sicilienſium, tertia aliorum sociorum, nuntiant ho
stes introrsus esse, sed præcipue sexcentis illis Syracusanis qui primi apud hanc partem epi
polarum excubabant. Hos protinus subsidio uenientes nacti Demosthenes atq; Athe
nienses, & si strenue restitentes, tamen in fugam uertunt, ac porro celeriter pergunt, ne
præsenti impetu penetrandi, cuius rei gratia uenerant segnius uterentur. Cæteri proxi
mas munitiones Syracusanorum non ualentibus resistere custodibus capiunt, pinnas
detrahunt. At Syracusani & socij, & Gylippus cum suis subsidio è propugnaculis ea
dunt, & quando per noctem inexpectata hostium audacia premebantur, attoniti cum
Athenienſibus congrediuntur, & repulsi inter initia superantur. Sed progredientibus
iam longius nullo ordine Athenienſibus quasi uictoribus, quod uellent omnino non
dum expugnata loca hostium quàm uelocissime perrũpere, ne se impressionem remit
tentibus illi rursus conglobarentur, obsistere primi omnium Thebani, & cõgressi eos
fundunt fugantq;. Hic ingens iã Athenienſium perturbatio oritur atq; difficultas, quã
agnoscere haud facile erat ab his, neq; ab illis quonã modo singula cõtigerunt. Nã quæ
interdiu gesta sunt certius illa quidẽ, sed neq; omnia nouere, qui affuerunt. Vix quisq;

Demosthenis instituum.

Epipolæ captæ.

Prælium nocturnum exanceps.

quæ circa ipſum acta ſunt nouit. In nocturna pugna hac quæ ſola eo bello iter magn
exercitus facta eſt, qua ratione quippiam aperte quis nouerit? Fulgebat quidem luc
ſed ita ſe inuicem conſpiciebant, ut conſpici ad lunam licet, ſpeciem corporis cert
Lunæ ſplendor. bant, familiarem ab alieno non diſcernebant. Anguſto in loco armati ex utriſque n
pauci uerſabantur, ex Athenienſibus cum alii iam uincerẽtur, alii priore adhuc impe
ſione inuicti pergebant, ad quos ex reliquo exercitu plerique aut aſcenderant iam, au
uentabant, adeo ut neſcirent quonam tendere deberent. Nam facta iam à primis fug
omnia perturbata ac difficilia ad dignoſcendum erant. Siquidem & Syracuſani ſoc
uincentes non paruo clamore in iubendo utebantur, quod nequibant aliter per no
quod uellent ſignificare, & eos qui ſe ferebant obuiam excipiebant. Et Athenien
ſuos quæritabant, & quicunq; occurrerent etiam ſi amici eſſent, utiq; cum iam refu
rent, eos hoſtes eſſe ſuſpicabantur: cũq; ſignum teſſeræ percontarentur, identidem
nulla re alia internoſci poterant, ſibiipſis ingentem perturbationem præbebant, q
omnes & ſimul idem percontabantur, id ſignum hoſtibus prodendo, cum eorum
inuicem non ita intelligerent, quia uincentes illi nec diſſipati minus agnoſcebant
Itaq; ſiqui hoſtes in hos incidebant, & ſi magis ualidos tamen diffugiebant, quod ipſo
teſſeram norint, quod ſi ipſi non ſimulabant, trucidabantur. Cæterum quod eis præ
Pæaniſmus. pue nocuit, fuit modulatio pæanis, qui cum ſimilis utrorumq; eſſet, animos confu
bant. Nam ut hoſtes ita Argiui & Corcyræi & quicquid Doricæ gentis cum Athe
Athenienſes uincuntur. enſibus erat, ipſos Athenienſes perterrefaciebant, quoties pæanem citaſſent, adeo q
dem ut ad poſtremum cum ſemel perturbati eſſent, inter ſe ipſos paſſim incurſan
mici in amicos, populares in populares, non modo metum mutuo facerent, ſed re
ad manus uenirent penè ad internicionem. Quorum multi aliis inſequentibus per
rupta ſeſe præcipitantes interiere, cum arctus foret ex epipolis ad regrediendum
ſcenſus: & poſtquam in plana, qui incolumes euaſerant, & ex arduis locis deſcend
eorum plerique utique qui erant ex priore exercitu præcipue locorum notitia in
perfugere, eodemq; alii poſterius peruenere: nonnullos uia decepros errabundos
palantes, ubi illuxit, Syracuſanorum circunfuſus equitatus obtruncauit. Poſtero die
Syracuſanorum uictoria & troph. racuſani duo trophæa ſtatuerunt apud epipolas: unum quia intratum eſt, alterum q
primum Bœotij reſtiterunt. Athenienſes ſe uictos confeſſi mortuos receperunt, qu
rum non exiguus numerus fuit tam ipſorum, quàm ſociorum. Plura tamen arma
pro numero cæſorum capta. Nam qui ad defiliendum ex abruptis compulſi ſunt, ab
ctis ſcutis inermes partim, periere partim euaſere. Poſt hæc Syracuſani proſperæ
Agrigentum. Sicanus. re inopinata, ſucceſſu, ueluti ĩ priſtinam audaciam reſtituti mittunt Agrigẽtum, qu
ſeditiõibus agitabatur, Sicanum quindecim cum nauibus ad occupandam ſi poſſet
ciuitatem. Gylippus quoq; terreſtri itinere Sicilienſes urbes adiit, rurſus alias con
adducturus, ut qui ſpem eſſet ingreſſus, quandoquidem res ita apud epipolas co
Morbi cauſæ. giſſet ui muros Athenienſium expugnandi. Interea Athenienſium duces tum ex ca
mitate accepta, tum ex præſenti cunctis in rebus exercitus imbecillitate conſultabat
cernentes neq; ſucceſſum habuiſſe conatus ſuos, & milites peroſos eſſe manſionem,
pote morbo implicitos duplici cauſa, & propter anni tempus (nam id erat quo pra
pue ægrotatur) & propter loci ſitum, ubi erãt caſtra, paluſtrem, atq; aſperũ, cũ & alio
Demoſthenis conſilium de relinquenda Sicilia. de nulla ſpes oĩderet. Igiẽ Demoſtheni nõ placebat ulterius manere: ſed cũ conſtitu
ſet apud epipolas periclitandũ, & eũ fruſtratus euentus eſſet, decedere potius q̃ mo
ri, dũ mare foret idoneũ ad transfretãdũ, & ipſi poſſent iã claſſis acceſſione hoſtium
ſtra ſuperare. Eſſe eñ conducibilius patriæ cũ iis bellare, qui in ipſoꝝ regione hoſti
extruerent muros, q̃ cũ Syracuſanis quos iã expugnare arduũ eſſet, neq; conuenie
li urbi ingentem pecuniam abſumentes inceſſum aſſidere. Et Demoſtheni quidem
placebat. Nicias autem & ipſe male rem habere ſentiebat, nolebat tamen id orato
confiteri, ne palam facto ipſorum placito de diſcedendo, rumor ad hoſtes emanaret,
idcirco multo difficilius, cũ uellent, latere hoſtẽ poſſent. Ad hæc nõnihil ſpei Nicia

habebat, quippe qui res hoſtium magis quàm collegæ intelligebat, quod credere dete
tius actum iri cum illis q̃ ſecum, ſi in obſidione perſeueraretur, exhauſturoſq; ſe pecu
nia illos, cum præſertim mari iam latius recenti claſſe potirentur. Et erant Syracuſani
nonnulli qui rem Athenienſium fouerent, & ad ipſum mitterent certos, nec abire ſine
rent. Quæ ille intelligens, res in ancipiti tenebat, circunſpectansq; differebat. Propa
lam tamen negauit ſe exercitum illinc eſſe abducturum. Probe em̃ ſe ſcire hoc ſi feciſ
ſent, non eſſe ratũ habituros Athenienſes iniuſſu ſuo de prouincia decedere exercitum,
nec eoſdem de ipſis iudicaturos, qui rebus agendis interfuiſſent, quẽadmodum cõmili
tones, nec ita ſenſuros de ipſis plectendis, ut ab aliis audiſſent, ſed fidẽ habituros crimini
bus, quæ quis appoſite loquendo obieciſſet. Quinetiam multos imò adeo pleroſq; cõ
militonum, qui tunc uociferarenẽ, tanq̃ dura in conditione poſiti, cũ illic rediſſent di
uerſa uociferaturos, quaſi duces pecunia corrupti diſceſſerint. Nolle itaq; ſequi nos, ſed
Athenienſium ingenia ob turpẽ cauſam, atq; inique mulctari ab illis potius quã ab ho
ſtibus, ſi opus eſſet priuato periculo hoc ipſum pati. Etiam deteriore conditione quàm
ſuas aiebat eſſe res Syracuſanorum, ꝙ ſumptum facerent in mercenariis militibus alen
dis, pariter & nauticis tantæ claſſis, idq; iam annum in tutandis circà oppidis, & aliarũ
re, & multorum etiam eſſe debitores: & ſi uel quantulumcunq; annũerando militibus
rerum inopiam tolerare, aliarum nullam inire rationẽ, duoq; talentorum milia erogaſ
ſtipendio ceſſarent, res eorum perituras: ut quæ magis auxiliari exercitu ſtarent quàm
neceſſitate, quod ſecus in ipſis eſſet, & ideo debere in obſidenda urbe perſtare, nec tan
quam inferiores pecunia, qui multo ſuperiores eſſent, abſcedere. Hæc Nicias dicendo
afferebat, pro certo habens & inopiam pecuniarum eſſe Syracuſis, & quoſdam qui res
Athenienſium perpetratos cuperent, à quibus mandata accipiebat, ne diſcederet. Sup
hæc fretus claſſe tunc magis quàm antea cum uictus eſt. Ei Demoſthenes neutiquam
aſſentiebatur de perſtando. Cæterũ ſi non foret iniuſſu ciuitatis abducẽdus exercitus,
ſed perſtendum, dicebat hoc faciendum, ut aut in Thapſum mouerent caſtra, aut in Ca
tanam, unde & peditatu frequẽter in hoſticum incurſantes, illudq; expugnantes, ſe ale
rent pariter & hoſti nocerent, & non intra anguſtias, quæ pro hoſtibus magis eſſent, ut
nuper, ſed in libero mari decertarent, ubi ſua ipſis peritia prodeſſet, ubi & recipiendi ſe
& aggrediendi hoſtem nõ ex breui & ex præſcripto facultatẽ haberent. In ſumma nul
la ratione ſibi placere ipſos ibidem ulterius manere, ſed quàm uelociſſime iam ac nihil
differre proficiſci. Huius orationẽ cõprobabat Eurymedon, ſed contradicente Nicia, ſe
gnicies quædam atq; cunctatio exiſtebat, & præterea ſuſpicio ne propter aliquid Nici
as, quod præ cæteris noſſet, ita perſtaret. Hunc in modum negligentiores facti Athe
nienſes in loco permanſere, cum interim Gylippus atq; Sicanus remeauere Syracuſas,
Sicanus quidẽ infecto Agrigenti negotio. Nam cum apud Gelam adhuc ageret ſediti
oſa illa propter Syracuſanos in gratiam redĩt. Gylippus aũt afferens ſecum, & ex Sici
lia magnam uim militum, & ex Peloponneſo eos armatos, qui onerariis nauibus illinc
miſſi per uer in Selinuntem appulerant è Libya tranſmittentes. Nam delati in Libyam
cum eſſent, & eis Cyrenæi duas triremes dediſſent, ac faciendæ nauigationis duces, tu *Cyrenæi.*
lerunt dum præterueherentur auxiliũ Euheſperitis qui à Libyis oppugnabant, ipſiſq; *Euheſperitæ.*
Libyis ſupatis, et illinc profecti nouam ad urbẽ Carthaginẽſe emporiũ, unde in Siciliã
breuiſſimus eſt traiectus, duorum omnino dierum & unius noctis nauigatiõe, & illinc
trajicientes in Selinuntẽ applicuerant. Qui poſtquam aduenerunt, tum uero Syracu
ſani cõfeſtim ſeſe expediebant, tanquam hoſtem interim utrinque aggreſſuri claſſe ac *Athenienſium*
pedeſtribus copijs. Eundem exercitum intuentes Athenienſium duces acceſſiſſe, & res *ad fugam mo*
ſuas quotidie nõ in melius proficere, ſed ex omni parte in peius, præcipue hominibus *litio.*
morbo affectis, pœnitebat eos, quod nõ antea diſceſſiſſent, & Nicia iam non adeo con
tradicente, ſed tamen poſtulante ne palam decerneret, edixerunt omnibus quàm potu
erunt occultiſſime abitionẽ, utiq; expediti forent cum quis ſignum dediſſet. Ita expe
ditos rebus, ubi erant profecturi luna defecit, Erat em̃ plenilunium, Eam rem pro omi

nosa habentes, cum Athenienſium pleriq; ad ſubſiſtẽdum duces hortabantur, tum m-
ro Nicias qui miraculis atq; huiuſmodi rebus uehemẽter deditus erat, negabat ſibi al
quid cõſtitutũ eſſe ante ter nouẽ dies, quibus uates manendũ prædicaſſent, ut tunc pr
mum caſtra mouerent. Quare Athenienſium animis refrigeratis, manſum eſt. Syracu
ſani hoc percepto, & ipſi tanto prõptiores efficiebantur ad illorũ fugam phibendam,
tanquam noſcentiũ iam ſe nõ eſſe præſtantiores Syracuſanis uel claſſe uel peditatu, nõ
cũ aliter furtiuam molituros ambitionẽ. Et ſimul nolebant eoſdẽ illinc ꝓfectos alter
bi in Sicilia conſidere, unde infeſtiores hoſtes eẽnt. Sed primo quoq; tẽpore cogi ad di
micãdum pugna nauali, ubi ipſis incõmodum eſſet. Itaq; naues implẽt, & aliquot dies
qui ſatis eſſe uiſi ſunt, cõquieſcunt. Vbi tempus inſtat, primo die ad muros Athenien
ſium ſuccedunt: in quos cũ pars quædam non tñ magna armatorum, equitumq; Athe
nienſiũ p quaſdam portas egreſſa impetũ dediſſet, aliquot ex armatis capti ſunt a Syra
cuſanis, atq; in fugam uerſi: & cum ingreſſus eẽt arctus, ſeptuaginta equites amiſere, et
nõnullos ex alijs. Atq; hoc qdẽ die ſe recepere Syracuſani. Inſequẽti autẽ cũ claſſe po
diere ſex et ſeptuaginta nauiũ, & ſimul ad muros hoſtiũ cũ peditatu perrexere. Adue
ſus quorum claſſem Athenienſes ſuam eduxere ſex & octoginta naues, confligentesq;
ꝓlium conſeruere. Dextrum eoꝝ cornu tenebat Eurymedon. Hunc aduerſarias naues
circundare conantẽ, & in eas laxiori ductu tendentẽ propius terram, Syracuſani ac-
cẽ eo facilius media Athenienſiũ claſſe ſuperata, primum & ipm adipiſcuntur ap-
cluſa atq; profunda portus, eumq; cũ ſua naui ac cæteris, quæ cõmitabant, conficiun-
Deinde & reliquam claſſem inſequuntur ad terram uſq; urgentes. Eam iam ſuper-
extraq; lignea ſepta & ſua caſtra ꝓferri cum cerneret Gylippus auidus occidendi eo-
dientes in terram, & facilitatis præbendæ Syracuſanis ad retrahendas hoſtiũ naues, ꝓ-
ab amicis terra teneretur, pergit cum parte quadam copiaꝝ ad fauces portus, ſuis
xiliũ laturus. Hos uiciſſim cernentes Tyrrheni (illic enim ꝓſidio pro Atheniẽſibus
bant incõpoſite cõtendẽtes) ad ſuccurrendũ ueniunt, in primos irruũt, eoſq; in fugam
uertunt, & in paludem cui nomen eſt Lyſimelia deturbant, mox ingruente iam maio-
re Syracuſanorũ ac ſociorũ manu, ipſi quoq; Athenienſes, q de nauibus ſolliciti erant,
ſuppetias ferunt, ac cõgreſſi ſuperant atq; perſequunt, occiſis armatoꝝ non ita multis
nauiumq; ſuaꝝ pleraſq; tutati in caſtra retulerũt. Quarum duodeuigínti cepere Syra-
cuſani ac ſocij earũ defenſorib⁹ cæſis, & cupientes cõcremare cæteras, onerariam quæ-
dam uetuſtam malleolis tædisq; cum reſerſiſſent, iniecto igni (erat autẽ uentus in Athe-
nienſes ſecundus) dimiſere. Aduerſus hanc Athenienſes de ſua claſſe anxij machinamen-
ta ad ignẽ reſtinguendũ adhibuerũt, eaq; propius accedere prohibita reſtinctaq; han
ma periculum deuitarunt. Secundum hæc utriq; trophæa ſtatuerunt: Syracuſani qui-
dem naualis uictoriæ pariter & interceptorũ prius ante muros hoſtiles armatorũ m-
litum atq; adeo equitum: Athenienſes autẽ tum peditatus prius à Tyrrhenis in pa-
tum cæterorũ à ſe reliquis deinde repulſorũ. Parata iam inſigni uictoria nauali po-
Syracuſanos qui prius reformidarant claſſem, quæ cũ Demoſthene ſupuenĩſſet, Athe-
nienſes exanimati prorſus erant q̃ longe ſecus atq; opinati fuerant euenerat, ſed exer-
citum multo magis pœnitere cœpit, quod eis demũ ciuitatibus bellũ eſſet illatũ, quæ
eiſdẽ inſtitutis & ſub ſtatu & populari degerent, ut ipſi quæq; claſſem & equitatu e-
potentiam haberent, & illatũ eſſet à ſe qui non poſſent neq; inducere diuerſam facie-
nẽ, ſpecie mutandæ aliqua in parte adminiſtrationis reipu. neq; ſubigere maioribus
illa haberet copiis. Ita & pleraq; ſpe decepti, de ſtatu rerũ ſuarũ anxij erant. Et poſſe
quàm id quod minime opinabant claſſe ſuperati ſunt, multo uehementius conſterna-
to animo expaueſcebant. At Syracuſani ilicò portũ præuecti, fauces eiſ⁹ præcludere
tuebantur, ne poſſet amplius etiam ſi uellet latere in exeundo hoſtis. Neque eñ iam
de ſalute ſua tuenda curæ erant, ſed de hoſtili prohibẽda, arbitrãtibus ex præſenti
fide id quod erat, melius agi ſecũ quàm cũ Athenienſibus, quos unà cum ſocijs ſi m
pariter & terra ſuperare potuiſſet, ſplendidũ ſibi certamẽ hoc apud Græcos uiſum

Nauale præli um Athen. & Syracuſ.

Tyrrheni.

Lyſimelia pa lus.

quoniam mox cætera Græcia partim ſeruitute, ꝓtim ſeruitutis metu liberaret. Non enim fore reliquam Athenienſiũ potentiam poſthac ualidam ad ſuſtinendum bellũ quod inferret. Cuius facti ſe autores magnæ admirationi futuros, tũ apud ꝑſentes, tũ apud poſteros. Et cum propterea operæpretium erat in id certamen incumbere, tum uero quod nõ modo Athenienſium, uerum etiam multorũ ſociorũ uictores exiſterẽt. Neque ipſi tñ Syracuſani iſta cogitabãt, ſed ñ quoq; qui auxiliarium copiarum duces erant, Gorinthiarũ ac Lacedæmoniarũ, quod in primis ſuas ciuitates periculo expoſu-
iſſent, ſuppeditata præ cæteris magna claſſis parte, & egregie nauata opera. Etem̃ gen-
tes ad hanc unã urbẽ cõfluxerant plurimæ, ſecundũ eas, quæ per hoc bellũ uel ad Athe
nienſem uel ad Lacedæmoniorũ urbẽ cõuenerant. Tot nanq; uel cõtra Siciliam, uel pro
Sicilia ſe illuc cõtulerunt eoꝝ, alij ut ſubactæ regionis participes forent, alij ut ſua pa
riter tutarent, aut hinc aut illinc ſteterunt, nõ ſecuti partes uel iudicio aliquo, uel cogni
tionis gratia potius, q̃ prout cuiuſque caſus tulit, aut emolumentũ aut neceſſitas. Quo
rum hæc nomina ſunt, q uenerunt in Siciliam cũ Athenienſibus. Athenienſes quidem
cũ ipſi eſſent Iones, Syracuſanis qui ſunt Dores bellũ intulerunt ultro, cũq; ijs eadẽ lin
gua & eiſdẽ quoq; inſtitutis utentes Lemnii, Imbrij, Aeginetæ, qui tũc Aeginam tene-
bãt. Præterea Heſtienſes coloni, qui Heſtiæam in Eubœa incolũt. Sup hos alij partim
ſubditi, partim ſocij ſuis uiuentes legibus, partim tributarij. Ex ſubditis quidẽ tributa
rijſq; aceſtipendiarijs, ab Eubœa Eretreenſes, Chalcidẽſes, Styrenſes, Caryſtij. Ab inſu
lis añt Chij, Andrij, Teij. Ab Ionia uero Mileſij, Samij, Chij: Quoꝝ Chij tributoꝝ im
munes ſunt, tñ nauibus ꝑſtandis obnoxij, cætera liberi, quoꝝ etiã pleriq; ſunt Iones et
factiõis Athenienſiũ, præter Caryſtios qui inter Dryopes numerant. Iſti etſi Iones, tñ
aduerſus Dores ab Atheniẽſibus quibus parebant, coacti ſunt ipſos ſequi, ꝑter hos Ac
oles, quoꝝ Methymnæi naues, nõ tributũ pendebant, Tenedii atque Aenii uectigales
erant. Hi Bœotiis, qui Aeoles ut & ipſi ſunt, atq; etiam eoꝝ conditores cũ Syracuſa-
nis neceſſitate hoſtes fuerunt. Itẽ Platæenſes ex Bœotiis ſoli Bœotiis iure inimicitiaꝝ
hoſtes, Rhodii quoque atq; Cytherii, Dores utrique, ſed tñ Cytherii Lacedæmoniorũ
coloni pro Athenienſibus cõtra Lacedæmonios, qui cũ Gylippo erant, tulerunt arma,
& Rhodii, Dores, utpote ab Argiuis oriundi contra Syracuſanos, qui Dores ſunt. Itẽ
cõtra Geloos coloniam ſuam militantes cũ Syracuſanis utriq; neceſſario. Inſularum
quoque circa Peloponneſum Cephalenſes atque Zacynthii liberi illi quidẽ, tñ quod ef
fent Inſulani, Atheniẽſes potius, qui mari potiebant, ſequi cogebant. At Corcyræi nõ
mõ Dores, ſed Corinthii plane. Corinthiis atque Syracuſanis, cũ hoꝝ coloni illorum
cognati eſſent, tñ hoſtes erant tũ officij gratia ergo Athenienſes, quibus parebant, tum
libenter propter odiũ Corinthiorũ. Etiam qui nũc Meſſenij uocitant è Naupacto ex
Pylo, quæ tunc ab Athenienſibus tenebat. Item Megarenſiũ exules nõ multi numero.
Megarenſibus, qui Selinuntini ſunt, aduerſi erant aduerſitate fortunæ, cæteroꝝ ſocio-
rum magis uoluntarium cõmilitium fuit. Nam Argiui ſocietatis gratia potius q̃ inimi
ciaꝝ cũ Lacedæmoniis, & ſuæ cuiuſque ad præſens utilitatis. Dores aduerſus Dores,
ſecuti ſunt Athenienſes, qui ſunt Iones. Mantinei atque alii Arcades mercede condu-
cti, aduerſus apertos ꝓpuoſq; ſibi hoſtes aſſueti ire, tunc lucri gratia, nihilominus eos
Arcades qui cũ Corinthijs uenerant pro hoſtibus habebant. Necnon Cretes & Aeto-
li ſtipendio & ipſi adducti. Contigitq; ut Cretes qui unà cũ Rhodiis Gelam condidiſ-
ſent, non pro colonis ſtarent, ſed contra illos ultro ſtipendia facerent. Acarnanũ quoq;
nõnulli cum lucri, tũ multo magis demerendi Demoſthenis gratia, & erga Athenien
ſes beneuolentia ſocia arma in auxilium cõtuleruut. Et hi quidẽ intra fines Ionij ſinus.
Ex Italicis añt Thurini & Metapontini qui eo neceſſitatis uenerant ſeditionis reipu. tẽ
poribus, ut comites militiæ aſſumerent: Ex Sicilienſibus Naxii, & Catanenſes. Bar-
baroꝝ Aegeſtani, qui belli autores extiterant, & plerique Siculoꝝ. Extra quoq; Sicili
am nõnulli Tyrrhenoꝝ quod Syracuſanis aduerſarii eſſent, et Iapyges mercenarii. Tot
adeo gentes Athenienſium ſunt auſpicia ſecuti. E diuerſo autem Syracuſanis auxi-

Iones. *Dores.* *Aeoles.* *Lemnij.* *Imbrij.* *Aeginetæ.* *Heſtienſes.* *Chalcidenſes.* *Stryenſes.* *Caryſtij.* *Chij.* *Andrij.* *Teij.* *Mileſij.* *Samij.* *Chij.* *Dryopes.* *Methymnæi.* *Platæenſes.* *Cephalenſes.* *Zacynthij.* *Corcyræi.* *Pylus.* *Meſſenij.* *Megarenſes.* *Selinuntij.* *Mantinei.* *Arcades.* *Cretes.* *Aetoli.* *Acarnanus.* *Thurini.* *Naxii.* *Catanenſes.* *Aegeſtani.* *Iapyges.*

Camarinenſes Geloi. lio fuere Camarinenſes illoꝝ finitimi,& qui poſt hos incolunt Geloi. Nam Agrigen-
Agrigentini. tini,quorum urbs ordine ꝓxima eſt, a partibus aberant. Secundū hos ſiti Selinuntii
Irenæi. Syracuſanas partes ſectati ſunt,& qui eam Siciliæ partē incolunt, quæ in Libyam ver-
Lacedæmonij git.Ex ea aūt quæ in mare Tyrrhenū, Irenæi,qui ſoli oīm è Græcis illic habitabant,ſe-
Leucadii. liq; illinc auxilio uenerunt. Atq; ĩ demū ex Sicilia Græcæ nationis. Fuerunt auxilio
Corinthii. & Dores,& qui ſui iuris erant,& ex Barbaris ſoli Siculi,q cunq; nō trāſierant ad Athe-
Ambracij. nienſes.Ex ĩs qui extra Siciliam ſunt Græcis, Lacedæmonii ducē Spartiatā ꝓſtiterūt,
cæteros cū mancipĩs,libertini nup in ciuitatē aſcripti, à Lacedæmoniis libertate dona-
Sicyonij. ti:Corinthĩ ſoli & claſſem & peditatū,Leucadĩ quoq; ꝓpter cognationē, Ambracio-
uenerunt,ex Arcadia mercenarii à Corinthiis:& Sicyonii neceſſitate militantes,ex ꝓ-
qui extra Peloponeſum ſunt Bœotii, ſup has aduētitias copias,ipſi Sicilienſes magna
utiq; ciuitates,ingentē pinde uim oīs generis hoīm ſuppeditauerūt:Siquidē & arma
tos ſane multos, & naues & equitatū, & aliam innumeram multitudinē cōtraxerunt.
Verū præ oībus(ut ſic dicam) alĩs Syracuſani ipſi plus copiaꝝ ꝓſtiterunt,tū pro ceteris
tatis,tum pro periculi magnitudine in quo erant. Atq; hæc utrorūque cōtracta ad-
xilia fuere,ac tūc præſto utriq; parti ſuæ,neutriq; alia ulla poſtmodū ſupuenere. Igi-
nō immerito Syracuſani ac ſocii parta nauali uictoria,pulchrū ſibi certamē arbitrabā-
tur debellando omni Athenienſium,qui tantus eēt,exercitu, utraque ꝑte illū mari ter-
raq; effugere prohibentes.Præcludunt itaq; cōtinuo maioris portus os octo ferme ſta-
dioꝝ,tranſuerſis triremibus onerariis alĩſq; nauigiis, ea ancoris ſtabiliētes,cæteraq; ꝑ-
adhuc Athenienſes pugnare conent expediunt,nihil etiam paruū ꝓficientes. A quo
bus Athenienſes ſe intercludi cernentes,et reliqua quæ ĩdem deſtinauerant intelligen-
tes,conſultandum ſibi putauerunt,congregatiq; duces ac ꝓfecti,cū propter alias difficul-
cultates,tum ꝓcipue ꝓpter inopiam cōmeatus,quē nec ullū in præſens habebant,quip-
præmiſſis Catanam nuntiis,tanq; ꝓfecturi ne quid ad ſe deueheret mandarant,nec ita
poſteaꝝ habituri erant,niſi claſſe ſuperarent,cenſuerūt ſupiores muros eſſe deſerendos.
Athenienſium conſultatio. occupatumq; ante naues locum q minimo poſſent muro concludendū, utenſiliū aliq;
ægrotorū capacem,& hunc ꝓſidio cuſtodiendū,cætero peditatu cunctas naues impo-
das,quæcunq; & idoneæ & nō idoneæ ad curſum forēt, ac oībus rebꝰ in eas cōgeſtis,
præliū nauale cōmittendū:ut ſi ex eo uictores diſcederent,Catanā ſe reciperent:ſin in-
cus, incēſa claſſe pedeſtri itinere,atq; agmine abirēt,quà parte breuiſſime locū aliquē
ſeu Barbaricum ſeu Græcū, qui amicus eſſet, adipiſcerent.Quæ poſteaq; agi placuit,
ſtico acta ſunt.Nam è ſupioribus muris ad littus deſcēderunt,nauesq; uniuerſas cōpu-
uerunt,cūctis ĩgredi adactis,quicunq; per ætatē quoquo mō idoneus eſſet. Vniuerſi
aūt fuere ad centū ac decem.In quas impoſiti ſunt cōplures ſagittarii atq; iaculatores
Acarnanū aliorūq; militum peregrinorum,ac cætera quæcunq; ab hominibus eius ne-
ceſſitatis eiusq; cognationis ĩponi licebat. Hæc cum pleraq; iam in expedito forent,
Nicias intuens milites cōſternato eſſe animo, quod præter ſolitum in pugna nauali ho-
ge inferiores fuiſſent, quodq; præ inopia cōmeatus ſummæ rerū ſine mora facturi eſ-
ſent,conuocauit priſus omnes,exhortatusq; eſt in hunc modum oratione habita:

Oratio Niciæ ad milites.

MIlites,& qui Atheniēſes, & qui ſocii eſtis,certamē quidē qđ nobis inſtat præ-
pue oībus cōmune eſt, ubi de ſua quiſq; ſalute ac patria non minus q̄ hoſtes no-
ſtri laboramus:qui ſi uicimus nunc in hac pugna nauali,licebit nobis ſuam cuiq; ciuita-
tem reuiſere. Verum non debetis abiecto aio eſſe,neq; id pati quod inexpertiſſimi ho-
minū ſolent,qui ſi primis in præliis male ſucceſſit, nunq̄ deinceps ſpem habent, ſemp
timentes ſimilem calamitatem. Sed uos quicunq; adeſtis Atheniēſes permulta iam bel-
la experti,uosq; ſocii Atheniēſium perpetui commilitones,mementote inopinatos bel-
lorum eſſe euentus,ancipitemq; fortunam, & ſi eā à nobis ſtare ſperabamus. Eoq; uos
ad pugnandū præparare quemadmodū pugnare par eſt,tātam ueſtrū multitudinem,
quam uidetis. Nam quod ad nos attinet,quæcunq; ipſi utilia fore animaduertimus,ea

q portus anguſtias,& futurum nauium tumultū,contraq; illorū pro contabulationi-
bus propugnaculiſq; apparatum,unde nobis antehac nocitū eſt, ea oīa nos cū guber-
natoribus,ex præſenti copia prouidimus cōparauimuſq;. Nam ſagittarii permulti at-
que iaculatores in naues aſcendent,& tanta hoīm multitudo,quanta pugnantes quidē
in libero mari non uteremur,qm̄ ad exercendam diſciplinam rei naualis impedimen-
to eſt onus nauiū, ſed hic futura utilis ubi è nauibus prælium pedeſtre faciemus. Ex-
cogitauimus præterea cū alia quæ in nauibus ædificāda fuerunt,tū uero aduerſus craſ
ſitudinem lignoꝝ,quæ prominet è proris illorū,quod ꝑcipue nobis obfuit, ferreas ma- *Ferrea manus*
nus, quæ nauē hoſtilē cum ſimul incurrerit,retro ſe recipere prohibeant,ſi mō qui ſup
ſtabunt,hoc opus exequantur. Huc em̄ redacti ſumus,ut de nauibus pedeſtre ꝓlium ge
ramus,& prout cōſtat nobis expediat,ut neq; ipſi refiliamus à cōplexu claſſis aduerſæ,
neq; illam à nobis reſilire permittamus,ꝑſertim cū terra futura ſit hoſtilis,præter eam,
ubi noſter peditatus ĩnexiſtet. Quæ uos tenētes memoria, pugnare debetis quoad ſup
perunt uires,nec finere uos ad terram ꝓpelli: & cū nauis in nauē impegerit,non prius
eas dirimendas putare,q̄ armatos q pro tabulato hoſtili ſtant,detruſeritis. Atq; in hæc
non minus q̄ nautas uos exhortor,ſi iuſta arma geritis,ſed uel magis q̄to eoꝝ hoc opus
eſt,qui deſuper pugnant, & ueſtra intereſt ſicut aliās, ita nūc quoque pleraq; pedeſtri
acie uincere, In quo ipſo uos etiā nautæ hortor atq; obſecro,ne admodū percuſſo aīo ſi
tis ob acceptas calamitates , cum & meliorē è tabulatis habeatis apparatum,& naues
plures.Quinetiam illā aīo cōcipite uoluptatē,dignū uobis eſſe,ut uos periculo exima-
tis.& qui Athenienſes nuncupamini,et q non eſtis, tñ propter cōmercium linguæ,ac
propter æmulationē noſtroꝝ inſtitutoꝝ,apud oēm Græciam inclyti extitiſtis,conſor-
tes etiā imperii noſtri, eatenus certe, quatenus ad cōmodum ueſtrū ſpectabat,ut cū ter
rori eſſetis ſubditis ueſtris,tū uero ab alĩs lædi nequiretis. Itaq; cum ſoli libere ſocii fi-
tis imperii noſtri, merito nūc illud cauete ne prodatis . ſed cōtemnētes quos ſæpenūe-
ro ſuperaſtis, Corinthios pariter ac Sicilienſes, quoꝝ nemo q̄diu noſtra claſſis uiguit,
reſiſtere auſus eſt,eos propulſate oſtēditeq; ueſtram peritiam, etiā ægrotantiū atque af
flictorum antecellere alieno robori uel experta felicitate ſubnixo. Rurſus iis,qui inter
uos Athenienſes ſunt,hæc in memoriam redigo, neque naues alias his ſimiles apud na
ualia,neque aliam armatoꝝ iuuentutē uobis reliquā eſſe:& ſi quid aliud contingat uo
bis,iiſti nincere,protinus hoſtē illinc huc nauigaturū aduerſus noſtros hic relictos,qui
inualidi eruntad eos,qui illic fuerint, & qui ſuperuenerint,tutandos. Vosq; continuo
parrim in Syracuſanorum uenietis poteſtatem(cōtra quos qua mēte ueniſtis, ipſi uos
conſcii eſtis)partim in Lacedæmonioꝝ, qui illic ſtant. Quare cū uobis de his duabus
rebus certamen ſit conſtitutum,ſi unquam antehac,nunc maxime annitamini memo-
res,& ſinguli & uniuerſi,claſſem hanc quæ nunc pugnatura eſt,eam demū eſſe Athe-
nienſium,& peditatum,& naues,& urbem,& ciuitatem reliquam, denique magnum
nomen Athenarum , pro quibus ſi qua in re alium alĩ præſtat , aut peritia aliqua,aut
animi præſtantia,is nunquam opportunius quàm hodie ſe oſtentauerit,ne ſibiipſi uti-
lis,cæteris ſalutaris futurus. His Nicias ſuos exhortatus, è ueſtigio iuſſit ut naues
conſcēderent, quod Gylippo atque Syracuſanis in promptu erat ſentire,quippe illos,
qui ſeſe ad pugnandum præparare cōſpicerent, facti etiam certiores de manibus fer-
reis, quas in ipſorum naues iniecturi eſſent Athenienſes. Ideoq; ſicut aduerſus alia,ita *Ad manū ferream remedia*
aduerſus hoc remedia adhibuerunt . Proras enim et bona ex parte ſuperiora nauium
coriis contexerunt,ut in his nihil haberet manus iniecta quod prehenderet, ſed labere
tur.Quæ poſtquam præparata ſunt omnia, iidem qui hæc militibus præparauerunt,
duces eorum ac Gylippus talia apud illos uerba fecere:

Oratio Gylippi ac Syracuſanorum ad milites.

QVod præclare ſe habeant quæ hactenus geſſimus, quodq; de præclaris in poſte-
rum rebus certamen nobis futurum ſit, Syracuſani atque ſocii,ut uidemini ple-
ne cognoſcitis. Non enim tam prompte prælia adiſſetis.Si quis tamen id non per-

Inde ac debet sentit, hunc edocebimus, Athenienses huc se loci contulisse primum ad
Siciliam subigendam, deinde si cœptis bene cessisset, ad subigendam Peloponnesum,
cæteramq; Græciam. Hos maximo imperio præditos cunctorum & superiores & no-
stræ memoiæ Græcorum, uos primi omnium resistentes classe, qua illi cuncta obtine-
bant aliquoties superastis: & nũc, ut fides est, superabitis, Nam qui bellum inferunt iis,
quibus præesse se dignos putant, si sæpe decepti, & sua quam præsumpserant, opinione
infirmiores succumbant, horum mox animus sicut antea supra uires, ita postmodũ in
fra uires est, id quod nunc Athenienſibus accidere credibile est. At uobis (qui cum ad-
huc imperiti essetis, tamen obsistere ausi estis) nunc ualidioribus effectis, accedẽte pe
suasione uestræ strenuitatis eximiæ, quod strenuissimos superastis, duplex ad esse singu
lis spes debet: Vna & ea maxima, quæ perinde maximam fiduciam præbet, quod mul
ta à nobis ad audiẽdum comparata sunt: Altera quod hæc ipsa ab illis mutuati sumus,
nonnihil nostro more, nostraq; consuetudine facientes, per quod non incõpositi adue
sus singulas eorum naues erimus. At illi cum solito frequentiores armati tabularis su
persteterint, ex magna parte, ut sic dicã terrestres iaculatores, ueluti Acarnanes, alioq;
sid genus hominum, qui ne sedentes quidem inuenient, quomodo tela emittere debe
ant, qui ni stantes in nauibus aberrabunt à nostris hominibus feriendis, & inter seipsos
alius alio modo titubantes tumultuabũtur, quibus ne multitudo quidem nauium pro
derit, eas etsi plures quàm nostræ sunt, ne quis uestrũ reformidet. Illæ enim cum mul
tæ sint, tardiores erunt ad id exequendum, quod gubernatores uolent, opportunissi
mæ autem machinamentis, quæ ad eas affligendas comparauimus: quod uerissimum
esse cognoscatis, licet ex iis, quæ uos arbitramur aperte audisse. Ingẽtibus isti malis eu
cti, & præsenti rerum penuria urgẽte, ad desperationem redacti sunt, nec tam appara
tui suo confidunt, quàm id quod possunt temeritati fortunæ: ut aut perrumpentes ele
sem nostram elabantur, & in altum uela faciant: aut si hoc nequeant, terrestrem prote
ctionem moliantur, numerum ut in hoc rerum statu nõ deteriora secuturi. Cum illis
igitur tam confusis hominibus, & quos fortuna sua tradidit infestissimorum hostium
animo, pugnã cõseramus, existimantes æquissimũ esse simul de aduersarijs, qui ad nos
uexandos uenerunt, sumere ultionem, & saturare animi iracundiam, simul inimico
propulsare, rem nobis maxime uoluptati futuram, quoties alicubi narrabitur. Nam q
inimici atq; inimicissimi nobis sint isti omnes cognoscitis, qui huc ad nos in seruituten
redigendos traiecerunt, si prospere pugnassent, nos uiros summo supplicio, nostros li
beros atq; uxores extrema deformitate, totam deniq; ciuitatem maxima ignominia a
fecturi. Quibus de causis nemo uestrum molli animo esse debebit, neq; pro lucro du
cere, quod illi abeant nullo periculo nostro. Nam sine periculo nostro abibunt etiam si
uicerint. Si uero id effecerimꝰ, quod facere debemus & uolumus, ut istos puniam⁹, co
ctæq; Siciliæ pristinam agricolationem ac libertatem restituamus, etiam certiorem s
antea fuerat, profecto pulchrũ nobis hoc certamen est, & rarissima taliũ periculorũ oc
casio, ut ex aduersa fortuna minimum damni fiat, ex prospera plurimum lucri. His uti
bis Syracusanorum duces ac Gylippus, suos & ipsi milites adhortati inuicẽ naues in
plent, simul ac Athenienses idẽ facere senserunt. At Nicias præsenti rei q; cõditioni
attonitus, quod cerneret quale periculum esset, quàmq; uicinum, cum tantum nõ iam
spcessuri essent, reputansq; qualia in atrocibus præliis contingere solent, existimabat ni
hildum satis præparati apud suos esse, nec se satis eosdem alloquutum. Rursus itaq; s
gillatim trierarchos uocat, eos honorifice & patrum & tribuum & propriis nomini
bus appellans, oratq; (prout in quoq; aliquid decoris erat) ne dignitatẽ suam produ
ne ue ij, quorum egregia maiorum facinora extabãt, domesticam uirtutem ac gloriam
obliterarent. Admonebat eosdẽ patriæ, quæ omnium liberrima esset, & suaꝝ cuiusq;
facultatũ in illa ad uictũ repositarꝝ. Alia præterea cõmemorans, quæ tali tempore co
positi hoĩes dicerent, nõ qui captarent uideri cuiq; priscoꝝ uti oratione referẽdo, qua
de singulis cõuenientia sunt dici: de uxoribus, de liberis, de dijs patrijs, sed quæ in pra

Nicię desperatio.

senti pauore utilia dictu putantes exclamant. Hæc Nicias nõ tam sufficientia q̃ necessa
ria se locutũ ratus, digreditur ab ijs ac peditatũ ducit ad mare, & in ordines q̃primum
potest collocat, ut ijs qui in nauibus forent, quammaxime prodesset ad fiduciam p̃ su-
mendam. Demosthenes agit & Menander & Euthydemus (ij em̃ duces in naues Athe
nienſium asc̃enderant, mouentes à loco castrorum, sine mora nauigarunt ad fauces por
tus iam præoccupatas præclusasq; ne illac exiret, habentes in animo perrũpere in ex
teriora. In quos ut undiq; ingruerent Syracusani ac socij, totidẽ fere nauibus prius mo
uentes, earum parte exitũ portus, parte reliquũ portũ in orbem tutabant̃, peditatu pa
riter eis auxilium ferente, quocunq; in loco naues subsitissent. Præerant autem classi
apud Syracusanos Sicanus, & Agatharchus in suo cornu utercq;, medium Pythen &
Corinthij tenebant. Athenienses postea, quàm ad obsessas fauces subiere, primo impe
tu cõgressi sunt, collocatumq; ex aduerso nauium agmen superauere, illarumq; retina-
cula soluere tẽtabant. Sed mox inuectis in eos undiq; Syracusanis ac socijs, nõ iam pro
angustijs exitus tantum, sed etiam intra portum prælium gerebatur, eratq; atrox quale
nullum superiorum: multa etiam ferocia utrisq; ad alteros incusandos per nautas, qñ
uociferans exhortatio existebat, multa quoq; inter aduersos gubernatores artis, aduo-
catio atq; contentio, epibatis subseruientibus quoties nauis nauem incurreret, ne qui
tabulatis insistebant, aliorum destituti artificio deficerent. Vnusquisq; in loco sibi assi-
gnato nitebatur prius extare. Cæterum consligentibus tot in tam breue spatium naui-
bus, & eaq; plerisque in angustissimo (exiguum enim spatij relinquebant, ducentes na
ues) rari excursus fiebant, nulla facultate aut retrocedẽdi aut excedendi, sed frequẽtio
res implicationes, prout quæq; nauis in alteram incidisset, siue inter fugiendum, siue in
ter alteri occurrendũ. Et quandiu alia nauis inuadebat, tandiu ñ, qui pro tabulatis erãt,
abunde missilibus utebant̃, iaculis, sagittis, saxis. Cum uero conferebantur, epibatæ ad
manus ueniebant, conantes utriq; in alienam transgredi nauem. Contingebatq; mul
tis in locis, cum in arcto stipatæ naues essent, ut hi in illorum naues transilirent, & ali
cubi singulas binæ aut plures necessario coartarent, & gubernatores aliarum tutela,
aliarum insidiæ, neque id per uices, sed pariter undique circũsisterent, ingens'que mul
tarum inter se concurrantium nauium sonitus & pauorem præbebat, & auditũ eorum
quæ uidebantur, adimebat. Multa em̃ utriq; adhortatio præpositorum ac uociferatio
existebat, tum ex arte gubernatoria, tum ex præsenti contẽtione uincendi: Athenienſiũ
quidem suis, ut perrumperent exclamantiũ, utq; si quando aliãs nunc promptius enite
rentur pro sua salute, proq; in patriam reditu: Syracusanorũ asit ac sociorum, q̃ eis pul
chrum uidebatur, ut prohiberent eos effugere, & suam quisq; patriam gloria uincen-
do augerent. Duces quoq; utriusq; classis hoc amplius sicubi aliquã animaduertissent,
nõ necessaria causa nauim cessim ire, accitũ noiatim eius trierarchũ, pcontabant̃, Athe
nienses quidẽ nisi cederet, quia terram iam hostilissimã magis hospitalẽ, q̃ mare nõ exi-
gebant labore obtentũ arbitrarẽt? Syracusani uero nũ quos plane sciret in aio habere, quo
modo nõ effugiendi, hos fugientes ipse fugeret? Cum apud hos ancipiti Marte dimica-
rent, horumq; peditatum ingens certamen & animorũ contentio tenebat: Syracusa-
num de maiori, quàm parauerat, decore sibi comparando: Athenienſem, ne secum pe
lus. q̃ cum classiarijs ageretur. Nam cum omnes facultates Athenienſium in naues im
positæ essent, inerant ei futuri metus, ut nemini tantus, & eo uehementior, q̃ superne
ex edito loco pugnam naualem spectare cogebatur. Nam cum esset è uicino spectacu-
lum, & omnes pariter eõdem intuerentur, si qui suos alicubi uincentes aspexissent, ani
mos attollebant, et ad inuocandos deos, ne se salutẽ fraudarent, conuertebant̃. Qui au
tem suos uinci, ij planctu atq; uociferatione utebantur. Adeo magis animo frangeban
tur ex ijs, quæ fieri uidebant, quàm ij, qui in ipso opere uersabantur. Nonnulli sicubi
anceps certamẽ cernerent, quod acre & pertinax esset, ipsis corpibus, prout animo affe
cti erant, præ metu innuebant, gestusq; agebant, tanq̃ & ipsi pugnarẽt, & in eadẽ qua
si arũa uersabantur. Assidue nanq; exiguum intra spatiũ aut fugiebant, aut trucida

Sicanus. Agatharchus Pythen.

Exhortationes utrorũq; pau tiũ ad suos.

bantur. Apud eundem Athenienſium exercitū quandiu claſſes cominus dimicabant, it
cebat omnia paritcr audire lamenta, clamores, uincentes, ſuccumbentes, & alia quæcū
que magno in diſcrimine exercitus edere plurifariā cogitur. His æqualia patiebantur
ñ, qui in nauibus erant. Cæterum Syracuſani ac ſocij cum perdiu obſtinate pugnaſſent
ſet, claſſem Athenienſium in fugam uertunt, & inuicti ſtrenue cum magno clamore ad
que exhortatione, terram uerſus pſequunt. Tunc nauticus exercitus, alia atq; alia par
te, quicunque exteriores capti non erant, citato curſu caſtra ſubierunt, ne peditatus qui
dem amplius in ambiguo eēt, ſed uniuerſi ploratu gemituq; miſerātes, ea quæ fiebant
uno impetu, partim ad ſubueniendū nauibus tendunt, partim ad reliquam partem mu
rorum tuendam: alii, quæ maxima portio erat, iam pro ſeipſis, quā ſibi ſaluti parerēt,
Syracuſanorū miſeria. circunſpectant. Fuit autē eo momēto pauor tantus, ut nullus ex ſuperioribus exiſteret
maior. At tale quiddam paſſi ſunt. quale ipſi fecerunt, ad Pylū ubi Lachdæmonij amiſ
ſa claſſe perierunt, et illi inſulam tranſgreſſi, ita in terra nunc Athenienſes, niſi quid ino
pinatum accideret, ſaluos ſe fore deſperabant. Poſt geſtam acerrime pugnam na
ualem, in qua multæ naues ac multi uiri perierunt, Syracuſani atque ſocij uictoria po
titi, naufragiis etiam ac cæſorum corporibus potiti ſunt, reuectiq; ad urbē, trophæum
ſtatuerunt. Athenienſes aūt præ magnitudine pſentium malorum, ne cogitauerunt q
dem de mortuis ac naufragñs repetendis, ſed cōſultabant de abeundo protinus per no
ctem, & Demoſthenes Niciam adiens cenſebat faciendum, ut repletis reliquiis nauib
ſub auroram erūperent portu, ſi poſſent, quod dicerēt plures adhuc ipſis utiles naues
ſupereſſe quàm hoſtibus. Supererant enim eis naues circiter ſexaginta, hoſtibus minus
quinquaginta. Cui conſilio cum Nicias aſſentiretur, uellentq; naues implere, nauæ in
troire abnuebant, ut qui pculſi animo erant, ꝙ male pugnaſſent, nec credebant ſe poſſ
hac eſſe ſuperiores. Ita cuncti ad diſcedendum terreſtri itinere animū adiecerunt. Hoc
Hermocratis rum conſilium ſuſpicatus Hermocrates Syracuſanus, ratusq; atrocem rem fore, ſi exe
ſuſpicio. tus exercitus itinere pedeſtri proficiſcēs, alicubi ſubſideret, unde rurſus contra ipſos in
ceret bellum, adit magiſtratus, negatq; oportere cōtemni nocturnam hoſtiū profectio
nē, cōmemorans hæc & alia, quæ ipſi uidebantur, ſed potius egredi omnes Syracuſa
nos pariter & ſocios, ad obſtruendas uias, occupandaq; locorum anguſtia atq; cuſtodi
enda. Hoc alii, nihilo illi quidem minus, q̄ Hermocrates intelligebant, & eſſe faciendū
putabant, ſed homines ab ingenti certamine reuerſos, libētius iam q̄turos, & eo ægri
Herculis ſa- us imperata facturos, quod dies feſtus inſtaret. Inſtabant em̄ eo die ſacrificia Herculis,
cra. in quo præ ingenti uictoriæ gaudio, plerique ſe conuerterent ad potandum, omnia de
niq; ſperanda citius illis pſuaderi poſſe, q̄ ut in præſens ſumerent arma ad exeundū. Ta
lia reputantes ac difficilia factu exiſtimantes magiſtratus, cū inducere non poſſet Her
Hermocratis mocrates, uereretuŕ que ne Athenienſes per ſilentium noctis tranſeuntes ardua maxi
commentum. me loca occuparent, hoc per ſe commentus eſt: Quoſdam è comitibus ſuis equeſtres
mittit ad hoſtium caſtra, obſcura iam nocte, qui eouſque præuecti unde quis exaudiri
poſſet, quaſi eſſent Athenienſium ſtudioſi, quales quidam in urbe erant, Niciam de
rebus urbanis certiorem facere ſoliti, euocatis certis iuberent referre Niciæ, ne mo
uerent ea nocte tanquam Syracuſanis itinera obſidentibus, id potius poſtridie per oti
um inſtructo agmine faceret. Hæc cum miſſi dixiſſent, diſceſſere: cuḿ que eadem ih
qui audierant ducibus Athenienſibus retuliſſent, duces ipſi ob eum nuntium hac no
cte cunctandum cenſuerunt, nullam ſubeſſe fraudem opinati: & quia non ſtatim
prodiſſent, etiam die inſequenti, ut ſe milites pro facultate commodiſſime inſtruer
rent manendum, ac relictis cæteris rebus omnibus abe undum, præterquam iis quæ
ad uſum corporis pertinerent. Syracuſani interea ac Gylippus cum peditatu pri
ores egreſſi, itinera paſſim quibus illos tranſituros credibile erat, obſtruxerunt, &
ad riuorum ac fluminum uada poſuere præſidia, & alia opportuna excipienda ho
ſti loca, quà uiſum eſt ut illum tranſitu arcerent. Super hæc inuecti claſſe naues Athe
nienſium ab littore abſtraxerunt: quarum aliquot concrematis, quod facere ipſis quo

que Atheniēſibus in animo fuerant, cæteras per otium inhibente nemine (ut quæq; ali
cubi quaſſata) religatas portauerūt in urbem. Poſt hæc Nicias ac Demoſthenes ubi ſa
tis ipſis uiſum eſt ſuos inſtruxiſſe, tertio à pugna nauali die mouerunt. Res acerba oīm
bus non eo ſolum nomine, quod omni claſſe amiſſa decederent, è magna ſpe redacti in
diſcrimen, & ſuum & ciuitatis, uerum quod relinquere caſtra, eſſet cūctis triſte ſpecta
culum, ſenſuq; & cogitatione miſerum. Nam cum mortui inſepulti eſſent, quoties qs *Lamentabilis*
aliquem neceſſariorum iacentem cōſpexerat, mœrore pariter et metu affiſciebatur, ſed *Athen. clades.*
multo mœſtiores reddebantur erga uulneratos atq; ægrotos, tanquam defunctis miſe
riores, quos relinquebant. Nam ad comploratiōem ſe atque eiulatum conuertentes il
li miſeri, quid agerent neſciebant, ut ſe ſocij abducerēt, obſecrabant, nominatim unum
quenque inclamantes: & ſicubi quis uidiſſet ullum aut ſodalium, aut familiarium, aut
contubernalium iam abeuntem, pendentes ab eis & quoad poterant inſequentes, & ſi
quos priuſquam membrorum defeciſſent, nō ſine multis obteſtationibus ac ploratibus
deſerebantur. Prorſus ut omnis exercitus lachrymis compleretur, & præ huiuſcemo
di angore non facile diſcederetur, quamuis ex hoſtico, & maiore, quàm quem lachry
mis oſtendebant, mœrore tum ex iis quæ iam paſſi erant, tum ex ñs, quæ intra ſe ne pa
rerentur, formidabant. Nec mœſti tantum, ſed etiam ſibñpſis admodum ſuccenſentes,
nihil enim aliud quàm expugnatæ ciuitati, & quidem non exiguæ, quæ profugeret, ſi
miles uidebantur, quippe uniuerſa multitudo ſimul proficiſcentium non erat infra mu
rum quadraginta milliū: Quoq; cæteri omnes ut quiſque poterat ſibi utilia: pedites *Fugientium*
autē equitesq; præter conſuetudinem ſua ipſoq; cibaria ſub armis ferebant, alii inopia *Athe. copiæ.*
comitū, alij diffidentia. Transfugerant em̄ ſerui cum antea multi, tum uero proxime
plurimi, necq; hæc quæ ferebant, ſufficientia erant. Nam rei frumentariæ in caſtris iam
nihil ſuperat. Cū interim huiuſmodi ærumna, quæ aliàs ob hoc, ꝙ æqualis & cōmunis
eſt cum multis, habet aliquid leuamenti, nūc nihilo magis eis tolerabilis uidebat, præ
ſertim cogitantibus, quanto ex ſplendore priſtinæ dignitatis in quem exitum miſeri
amq; recidiſſent. Etenim hæc maxima nouitas exercitui Græco contigit, ut ad quos
ſubigendos ueniſſet, ipſe metu ne potius ab illis ſubigeretur abſcederet: & qui cum
uoris & canticis in expeditione exiſſent, rurſus ab expeditione diuerſa uoce ac contra
rio ſono reuerterentur, ex nauticis facti pedeſtres, et armato agmini magis, quàm claſ
ſi uacantes, tamen ipſis hæc omnia toleranda uidebantur, propter impendentis iam pe
riculi magnitudinē. Quos Nicias cernens tam affectos animo eſſe, & uehementer aba
lienatos adieris exhortabatur ex reꝝ conditione, conſolabaturq;, clamore etiam utens
magis quàm uoce, ut ad quoſque accedebat, ut illorum animos excitaret: & cum uellet
ut qui plurimum, noſſet prodeſſe eis ex præſenti quoque rerum ſtatu:

Oratio Niciæ ad Milites.

ATheniēſes (inquit) ac ſocij cū nōnulli iam ex aſperiori q̄ noſtra eſt, cōditione in
columes euaſerint, debetis habere ſpē, necq; ſupra modū uobiſmetipſis ſuccēſere,
aut propter iacturas quas feciſtis, aut propter indignitatē quā nūc ſuſtinetis. Ego quo
que nihilo meliore, quàm uos conditione ſum, nō uiribus, non quō ex ualetudine effe
ctus ſum cernitis, non fortunis, quibus cum ad uictum, tum ad alia pertinētibus, nulli
aliquando inferior cum fuerim, nunc tamen in pari periculo inter miſerrimos cōſpici
or, quanquam multo cultu deos, multa iuſtitia ac bonitate homines proſecutus ſum,
propter quæ futurorum ſpes audax illa quidē eſt, ſed certe uos clades acceptæ iam ma
gis quàm pro magnitudine peterent, quæ forſitan alleuientur. Nam & ſatis feliciter
cum hoſtibus actum eſt: & ſi cui deoꝝ inuiſi huc militauimus, ſatis iam dedimus abun
deq; pœnarum. Etenim alii quoque nonnulli aliquando iam bellū alīs intulerunt, qui
cum more hominū egiſſent, tamen tolerabilia paſſi ſunt. Vos quoq; cū ſperare debetis
deū mitius nobiſcum eē actuꝝ, quippe qui digniores ſumus miſericordia numinum,
q̄ odio: tū nō ualde extimeſcere, cū intueamini uoſipſos, qualis armatura ueſtrā ſit, &
quantus numerus pergentis agminis. Quinetiam illud cogitare ubicunq; cōſederitis,

ibi protinus uosipsos uobis esse ciuitatem urbemq;, neque ab ulla alia Sicilienſi ciui-
te,aut uenientes facile receptum,aut alicubi collocatos facile expulsum iri. Iter autē
tuto et ordine fiat ipsi obseruabitis,nihil aliud suo quis animo uersantes,nisi quocun-
loco quis uestrum pugnare cogeť,se eum obtinendo & patriam,& mœnia sua obtine-
rum.Quod iter ꝓperabimus continenti nocte ac die,qm exiguum habemus cōmeatum.
Et si perueniemus ad aliquod amicum oppidum Siculorū, hi em ob metū Syracusa-
norum in fide perstant,tunc demū sentite tuto uos in loco consistere.Ad quos ꝓmit-
te qui iubeat eos nobis occurrere pariter,et cōmeatum afferre.In summa hoc sentite
militones , necessariū uobis fortibus uiris esse,ut quib⁹ nullus uicinus locus est,in q
si ignaue egeritis, salui esse possitis:& si hostem euaseritis,cæteros quidē è uobis cō-
cuturos,quæ reuisere cōcupiscitis:Athenienses aūt magnam ciuitatis uestræ potē-
etsi collapsam resuscitaturos. Viri em non mœnia & naues sine uiris ciuitas sunt.
His Nicias adhortatiōibus milites adibat,sicubi cernebat eos aut non cōtinenti, aut
ordinata serie pergentes, cogendo atque disponēdo. Nihilominus Demosthenes ha-
aut similia apud suos dicebat quadrato agmine euntes . Niciæ copiæ sub ipso proce-
ibant,suæ sub Demosthene sequebantur,impedimentis & turba plurima intra arma-
tos recepta.Qui posteaq; ad uada peruentū est Anapi amnis , offendūt illic instructa
Syracusanoꝝ ac sociorum manū.Ea summota ac transitu potiti ultro progrediunt.
racusano equitatu assultante,leuiq; armatura iaculis incessente. Atque hac die cōfe-
quadraginta fere stadiis tumulū quendam insederunt.Postero die diluculo iter ingr
si,cū uiginti circiter stadia processissent, descēderunt in campestrē quēdam locū,ibi
castra posuerunt,uolentes sumere cū aliquid esculentum è suis quisque rebus,rum.
bitabať em locus) aquam illic quam secum ferrent, qm multa per stadia quā præce
erāt, nihil admodum aquæ esset. Interea Syracusani transitum ulteriorē prævecip
tes inædificarunt.Erat aūt tumulus arduus et utrinque rupibus præceps,cuius uerti
uocať Lepas.Postero die iter ingressi Athenienses, à Syracusanis socialibusq; equitib
ac iaculatoribus(quoꝝ magnus erat numerus)utrinq; obequitantibus atque iaculan
bus pgere prohibebanť:& cū diu dimicassent, tandē in eadē rursus castra redierē,ita
non idem eis suppetente cōmeatu, quibus digredi præ hostium equitatu non licere
Mane tñ mouentes rursus ire pgunt,& ui peruadunt ad tumulū:sed cū inueniunt m
ro præclusum, & muro supstantem pedestrem aciē ex magna parte scutatam,erat ad
arctus locus,quem subeuntes Athenienses expugnare nitebanť:uerum cū à tot uiris
loco eminenti ferirenť,facilius em superne tela uibrabanť,nec possent ꝓrumpere,rece
se recepere atque quieuere,cum præsertim existerēt tonitrua pariter & imbres,quale
anni tempore in autumnum iam uergente fieri consueuere: unde exterriti sunt. & co
uehementius ꝙ existimarent in suū exitium ista omnia fieri. His quiescentibus,Gyli
pus atq; Syracusani partē quandā copiaꝝ mittunt ad hos muro intercludēdos à tergo
quā uenerant,quod tñ fieri & isti missis è diuerso quibusdā suoꝝ ꝓhibuere. Mox cū a
manu regressi propius campū consedere.Postero die cū progrederenť,eos undiq; cir
cunfusi Syracusani adoriunť,multos sauciant,retroq; se cū in ipsos impetū Athenien
ses facerent,subducebant:cū abirent ingrucbant:postremis q̄busq; ꝑcipue infesti.si q
te membratim illos territando totū agmen auerterent. & diu hunc in modū restite
Athenienses,dehinc ꝓgressi quiq; sex ue stadia in cāpo conqeuere,ab eisq; in sua castra
rediere Syracusani. Sub noctem Niciæ ac Demostheni placitū est,qm male secū age
ret,tum gnali iam inopia cōmeatus,tum multitudine uulneratoꝝ ab hostibus,ideo
dem assultantibus,accensis quamplurimis ignibus abducere exercitum, non tamen
dē amplius qua cōstituerant uia,sed è cōtrario,quā Syracusani custodiebant mare ad
sus. Ferebat autem hæc uia,non in Catanam,sed in aduersam prorsus Siciliæ oram,in
Camarinæam,in Gelam,in alias circà urbes uel Græcas,uel Barbaras. Accensis igitur
plurisariam pyris p noctē proficiscunť,sed q̄ oībus accidere exercitibus soler,ꝑsertim
maximis & noctu pgentibus,& ꝑ hosticū,& hoste quē timerēt nō ꝑcul agēte,incelli-

Athen. fuga in patriam.

Camarina.
Gela.

eis trepidatio,pauor, tumultus. Et copiæ quidem Niciānæ quemadmodum erant du-
ces in ordine perstiterunt, longeq; præcesserūt. At Demosthenicarum dimidium pe-
ne ac maior pars interrupta est, ac solutioribus ordinibus pergebat,prima tamen luce
peruenere ad mare,& ingressi uiam nomine Helorinam incedebant,ut cum ad Cacy- *Cacyparis fluuius.*
parim fluuium deuenissent,secūdum ipsum fluuium iter per superiora & mediterra-
nea tenerent. Sperabant em sibi illac Siculos occursuros,quos accersissent. Vbi ad flu-
men est uentum,offendunt illic quoq; custodias quasdam Syracusanorum,obsepiētes
uada munitiōibus ac uallo. Sed illis ui summotis fluuium transmisere,penetrareq; rur-
sus ad alium nomine Erineum. Hac enim ductores ire iusserant. Interea Syracusani ac *Erineus fluu.*
socii ubi illuxit,sensēruntq; abisse Athenienses,plericq; Gylippum insimulabant, quod
sciens Athenienses dimississet , raptimq; persequentes quà iter ingressos haud difficile
nossent,adipiscuntur eos sub horam prandij, incidentes in Demosthenicos, & tardius
& inordinatius, ut qui noctu perturbati fuissent,iter facientes repente prælium cient,
circundatoq; equitatu eos in idē loci urgēt,eo facilius,quod bifariam diuisi iam erant,
Nicianis illinc centum quinquaginta stadia progressis. Nam Nicias ocyus suos duce-
bat, existimans minime salutare esse tali in tempore cunctari ultro ac dimicare, sed
quamuelocissime fugere eatenus pugnando,quatenus cogeretur. Demosthenes autē
multiplici frequentiq; magis labore implicabatur, quod posterius digressus prior ab
hostibus urgeretur,& tunc gnarus insequi Syracusanos,non tam progrediebať, quàm
ad pugnandum se instruebat, donec ita cunctatus ab hoste circunueniretur, & magna
perturbatione ipse pariter ac milites eius afficerentur. Quippe deprehensi intra locū,
qui munitionibus circundatus esset, & in uia, quæ hinc & hinc non infrequentes ole-
as haberet, circunquaq; missilibus incessebantur. Huiusmodi autem assultibus,non pu-
gnæ sagaria non ab re utebantur Syracusani. Nam summa rerum periclitari aduersus
homines salute desperantes, iam non tam ipsorum intererat quàm Athenienſium, si-
mulq; nonnihil cauebant , ne rebus iam proculdubio prospere gestis aliquid interue-
nirer,arbitrantes hoc modo perdomitum hostem à se captū iri. Itaq; ubi toto die mis-
silibus cum undique incessentes, uiderunt iam exhaustum uulneribus atque alijs æru-
mnis, iubent caduceatorem Gylippus Syracusani que ac socii denuntiare primum,si
quis ad se transire insulanorum uellet, liberum fore,transierunt q̄liquot,non tamen
multæ ciuitates. Mox deinde omnibus alijs qui cum Demosthene erant, oblata condi-
tio,si traderent arma neminem eorum mortem obiturum,aut uiolentam,aut in uincu-
lis autinopia rerum ad uictum necessariarum. Atq; ita dedidere seipsos cuncti,nume-
ro sex milia,omnemq; pecuniam deposuere,quam habebant,effundentes in scuta resu-
pinata, & ex ea quatuor scuta repleuere, statimq; in urbē à Syracusanis adducti sunt.
At Nicias hoc ipso die cū suis ad flumen Erineum prævenerat,illudq; transgressus,
ibi edito quodam loco consederat. Eū postero die adepti Syracusani, inquiunt,Demo-
thenicos sese dedidisse,iubentq; ipsum idem facere. Ille non habita istis fide paciscit,
ut equitem mitteret ad explorandum. Vbi eques reuersus retulit Demosthenicos sese
dedidisse, Nicias per caduceatorem Gylippo Syracusanisq; que respondet se paratum
esse transigere Athenienſium nomine, si cum exercitu dimittatur, quos sumptus in *Niciæ cōditio*
bellum Syracusani fecissent, cos omnes restituturum datis obsidibus Athenienſibus,
dum pecunia solueretur singulis talentis in singula obsidum capita taxatis. Ea con-
ditione non accepta, Gylippus atque Syracusani aggressi undique telis petiuere ad
nesperum usque . Illi etsi male accepti inopia commeatus, aliorumq; necessario-
rum, tamen habentes in animo discedere, seruato silentio noctis arma sumpserunt,
sed intelligentes se non latere hostem (nam ille rem sentiens pæanem canebat) rur-
sus ea deposuere præter trecentos fere,qui ui peruadentes hostilem custodiam, quà
ꝓcurrere per noctem contenderunt. Niciam posteaquam dies illuxit agmen ducētem,
Syracusani sociiq; inuadunt, eodem quo pridie modo undiq; lacessentes iaculis sagit-
tis q;. Inter quæ ex omni parte ferientia,equitatu pariter cunctaq; multitudine urgen-

Assinarus flu. te, illi tamen ad amnem Assinarum festinabant, tũ opinantes fore ut eo transito aliquãto facilius haberent, tum potandi desiderio quo miseri, tenebant. Vbi peruenere, multi lo iam ordine in illum irrumpunt, pro se quisque primus omnium transire properantes. Sed hostis ingruens difficilem eis transitum reddebat. Nam cum conferti ire cogerentur, alius in alium incidentes inuicem conculcabantur telis'que & armis, quarum alij statim peribant, alij inter se impliciti defluebant. Hos ex utraque fluminis pate Syracusani superstates (erat autem ripa præceps) desuper missilibus conficiebant, multos etiam auide potantes, & inter se utiq; in cauo fluminis alueo perturbatos. Peloponnenses præcipue illuc descendentes trucidarunt eos, qui in fluuio erant. Vbi de subito aqua corrupta est. Ex qua nihilominus cœnosa & cruenta bibebatur, dea inter multos certabatur. Tandem permultis iam cadaueribus alijs super alia iacentibus, profligatoq; exercitu, partim apud amnem, partim si qui effugerant ab equi-

Niciæ deditio bus, Nicias Gylippo sese dedidit, plus ei habens fidei, quã Syracusanis, permittens sui potestatem tum illius, tum aliorum Lacedæmoniorum arbitrio, à cæde cæterorum militum abstineri iussit. Post hæc Gylippus imperat non interfici Atheniẽses, sed uiuos capi. Ita cæteri quicunq; occultati non essent (multi autẽ hi erant) uiui fuerunt capti, necnon missis qui persequerentur, trecenti illi qui noctu per custodias euaserant comprehensi. Verum hi omnes in unum contracti haud multi fuerunt, multi tamen qui supprimebantur, ex quibus tota Sicilia referta est, ut qui nõ ex pactione quẽadmodum illi qui cum Demosthene capti essent. Quædam tamen eorum pars, neq; hæc exigua interijt. Verum hæc maxima strages extitit, & nulla minor ex omnibus, quæ in Sicilia hoc bello extiterunt. Nec pauci in itinere faciendo dum subinde inuaderentur sumpti sunt, attamen multi elapsi, quidam statim, quidam postea cum seruissent fugerunt. Inita, quibus in Catanam erat receptus. At Syracusani & socij, acceptis quamplurimis poterant captiuis ac spolijs, frequentes in urbem redierunt. Et cæteros quidẽ Athenien-

Lithotomiæ custodia. sium ac sociorum quoscunq; ceperant, in lithotomias demiserunt, tutissimam existimantes eam esse custodiam. Niciam uero ac Demosthenem necauerunt inuito Gylippo. em̃ speciosum sibi ducebat, præter cætera ex eo bello portare ad Lacedæmonios etiam ipsos hostium duces. Quorum alter extitisset eorũ hostis acerrimus propter illa, quæ ad Pylum gessisset, alter ob cadẽ studiosissimus. Nam illos uiros apud insulam captos Nicias præcipuo affectu prosecutus dimittendos curauit, inductis Atheniẽsibus ad hocienda cum Lacedæmonijs fœdera. Quo nomine & Lacedæmonii erant in eius amore propensi, & ipse plurimum Gylippo credens se dediderat. Sed quia cum illo homine uulgo loquebantur, ueriti tum quidem Syracusanorum ut ferebatur, ne ob id tormentis interrogatus, tumultum ipsis excitaret in rebus prosperis, tum alij & præcipue Corinthij, ne corruptis aliquibus pecunia, quod locuples erat effugeret, aliquid in ipsos iniquum rerum nouarum molliturum persuasis ad hoc sociis hominem interemerunt. Et Nicias quidem ob hanc causam aut huic proximam morte affectus est, uir omnium mea te Græcorum minime dignus, qui eo deueniret infelicitatis ob studium uirtutis, quo omne in illam conferebat. Captiuos autem qui apud lithotomias erant Syracusani

Lithotomiarũ situs. Captiuorũ dira calamitas. riter sane tractauerunt inter initia. Siquidem cum essent in loco depresso & arcto tectique sub dio prius in sole & æstu deficiebant, dehinc superueniente autumnalium noctium gelu, ipsa mutatione contrariorum, ualetudinem contrahebant, præsertim quod propter loci angustiam omnia ibidẽ faciebant, quodq; cadaucra p̃miscue coacernata erant tam eorum qui ex uulneribus quam eorum qui ex mutatione & huiusmodi causis decesserant, intolerabili insuper uexati odore, fame etiam ac siti. Nanq; per octo mẽses ita sunt singulis aquæ singula acetabula, panis bina. Denique nihil non malorum par si sunt eorum, quæ pati credibile est in hoc loco homines qui illuc inciderunt. In qua uitæ conditione septuaginta dies stipati traduxerunt. Post hæc præter Atheniẽses & si qui Siculenses Italici ue cum illis militauerant, cæteri omnes sunt diuenditi. Quot autem capti fuerint etsi omnes capti, exacte dicere arduum est, tamen non infra

septem millia fuerunt. Quod factum huius belli tempore maximum in Græcia contigit & quantum mihi uidetur omnium Græcorum factorum maximum, quæ nobis fando sunt cognita, idẽ uictoribus splendidissimum, & uictis calamitosissimum, qui in eorũ & ex omni parte superati, nec ulla in re tenuiter afflicti, funditus (ut dicitur) euersi sunt, peditatu, classe, nullo denicq; non amisso, pauculis è multis domũ reuersis. Hactenus quæ apud Siciliam sunt gesta. *Huius belli factum maximũ.* *Prouerbium.*

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER OCTAVVS.

ATHENIS posteaquam nũtiata res est, diu fide caruit, nec militibus quidem creditum, qui illinc euaserant, planè quæ gesta essent referentibus, ita undiq; omnia funditus esse euersa. Sed ubi factum agnouerũt, ibi exæstuare Atheniẽses aduersus oratores, qui principes hortatores extiterant in Siciliam transmittendi, tanquam non hoc ipsi decreuissent, irasci insuper ariolis atq; uaticinis: denicq; omnibus q tunc aliqd ipsis per sacra consulẽtibus, suasissent profectionem, tanquam Siciliam subactu gens metus consternatioq;. Exuti em̃ & priuatim & publice multo peditatu, equitatu, iuuentute, qualẽ superesse alteram non uidebant, afflictabantur. Simulq; nec nauium satis in naualibus, nec pecuniæ in ærario, nec ministeriorum ad nauticos usus cum cerne rent, desperabant in præsens de sua salute, arbitrãtes in Piræa aduersus se statim appulsuros classem è Sicilia hostes: præsertim tanta illic uictoria subnixos, & iam omni conatu cum uires duplicatas haberent, unà cum socijs qui ad ipsos ab Atheniẽsibus defecissent, terra mariq; oppugnaturos. Non tũ uisum est eis succumbere se debere, sed ex præsentibus facultatibus naues undecunq; possent comparare, collata ad illas ædificandas materia atq; pecunia, ad hæc oppida sociorũ stabilire, & præcipue Eubœam, & in urbe nonnihil castigare uitæ sumptus, & quẽdam magistratũ deligere seniorum, q de statu præsenti cum tempus afforet, præ cæteris consultarent: denicq; terrore circunstante, id quod facere uulgus solet, ad omnia recte disponẽda accincti erant, & quæ agẽda uisa executi sunt, atq; hæc æstas excessit. Insequẽti hyeme ob res in Sicilia ab Atheniẽsibus adeo male gestas, uniuersi protinus Græci animos erexerant. Enimuero q neutrorum socij erant, non debere se amplius abesse à bello, uel si à nemine rogarentur, censebant: sed ultrò aduersus Atheniẽses ire, & uidelicet putarẽt singuli in se illos fuisse uenturos, si in Sicilia rem prospere gessissent, & simul reliquum belli breue futurum, eiusq; se fieri participes, fore sibi speciosum. Qui socij erãt Lacedæmoniorũ properabant imperata quàm hactenus fecerant, eximi se protinus multa ærumna. Qui Atheniensium imperio parebant, ij præcipue & supra uires prompto animo erant ad rebellãdum aut dubitare rei discutiendæ, & nullam rationem prætermittendi, quia in sequenti æstate possent resistere uictores. Quibus omnibus Lacedæmonia ciuitas fiduciam capiebat, & eo maiorẽ, & credibile erat è Sicilia socios propter accessiõem classis necessario iam cum magnis copijs sub initio ueris præsto futuros. Ita undiq; affulgẽte spe statuerant nõ decrectare bellum, ratiocinantes si deliberatum foret, se tum liberatos in posterum tali periculo, quale ipsis impẽdebat ab Atheniẽsibus, si Siciliam subegissent, cum illis euersis si ne controuersia totius iam Græciæ principes fore. Igit eoꝝ rex Agis confestim per eã dem hyemem profectus ex Decelea cũ aliquanto exercitu, pecuniam exegit à socijs ad classem comparandam, & ad Melinæum deflectẽs sinum, ingẽtem Oetæorum prædã egit ob ueustas inimicitias, & ex ea pecuniam. Adegit Achæos quoq; Phthiotes & alios circà populos ditionis Thessalorum sibi suspectos, ipsos etiam Thessalos inuitis pecuniam dare, & aliquantulum obsidum, quos apud Corinthum deposuit, cũ tentasset

Græcorũ reliquorũ motus in Atheniẽses. *Oetæi.* *Melinæus sinus*

Nauium ædificatio.

eos in societatem abducere. Lacedæmonij porrò cētum naues ædificandas ciuitatibus distribuerunt, ita taxantes sibi atq; Bœotianis quinas atq; uicenas, Phocensibus ac Locris, item Corinthijs quindenas, Arcadibus & Pelenensibus & Sicyonijs, seē Megarensibus & Troēzenijs & Epidaurijs & Hermionēsibus denas. Alia insuper comparabant, tanquam circa uer protinus initurí bellum. Per hanc ipsam hyemē Athenienses & ipsi quemadmodum constituerant, ædificandis nauibus operam dedere, pro se quisq; maxiam suppeditantes, & Sunium muro præcluserunt, ut naues quæ cōmeatum ipsis adueherent, tutò præterueherentur, munitionibus quas in Laconica extruxerant, cum Siciliam transmiserūt, tunc destitutis. Et sicubi quid sumptus non expedire uidebatur, in parsimoniam contracto, sed in primis ne socij ædificarēt, prospiciebāt. Dum

Sunium munitur.

Euboei ad Lacedæmonios deficiunt.

ab utrisq; fiunt, nihil aliud q̄ inuicem se in apparatu belli præuenire maturātibus, primi omnium Euboei per hanc hyemem ad Agim legatos de sua ad eum defectione serunt. Quorum oratione admissa, Agis accersiuit è Lacedæmone tanquam in Euboeam missurus duos è primoribus, Alcamenem Sthenelaidæ filium et Melāthum, eosq; itum præmuniente illi uenerunt trecentis cum libertinis. Lesbij interea cupidi rebellandi uenerunt, à quibus inductus est Agis utiq; Bœotianis adiutoribus, ut ipsis defectioni operam daret. Intermissa Euboica Alcamene, qui in Eubœā iturus erat, to præfecto cum uiginti nauibus, quarum Agis & Bœotiani denas pollicebantur, hæc ignara ciuitate Lacedæmonia transacta sunt. Etem penes Agidem fuit ius & co as mittendi, si quo uellet, & contrahendi, & pecunias exigendi, quamdiu apud Dec leam egit, quo tempore uel magis propè dixerim ei socij obtemperabāt, quàm Lacedæmoniæ ciuitati. Quippe habens exercitum, protinus ubicunq; libebat imperiosius rat. Et hic quidem cum Lesbijs transegit. Chij aūt & Erythræi qui & ipsi defectionis parabant, nō cum Agide tractauerunt, sed cum ciuitate; quibus cum uenit legatus saphernes, qui regis Darei filij Artaxerxis prætor inferioris prouinciæ erat. Is enim hoc Peloponnenses incitabat, pollicens se affatim stipendij præbiturū, quoniam nunc è Græcis ciuitatibus prouinciæ suæ pro rege tributa exegerat, quæ per Atheniensium tea lucrifacere nequisset, ea se tributa magis percepturum oppugnādis Atheniensibus arbitrabat, & simul Lacedæmonios regi socios redditurū, atq; Amorgem Pissuthni um nothum regis, perfugam circa Cariam, prout ei rex ipse negotium dederat, aut cepturum uiuum, aut interfectum. Itaq; Chij atq; Tissaphernes cōmuniter eādem re transigebant. Sub idem autem tempus Calligetus Laophontis Megarensis, & Timagoras Athenagoræ Cyzicenus sua uterq; patria extorris à Pharnabazo Pharnacis filio, cuius hospites erant, Lacedæmonem uenerunt ad accipiendas in Hellespontum naues eadem & ipso quæ Tissaphernes cupiente conficere si posset ciuitates, quæ in prouincia sua essent, ab Atheniensibus abducere, & inter regem suū ac Lacedæmonios conhere societatem. Hæc cum separatim utriq; agerent qui à Pharnabazo, & q à Tissaphernis postulata multo magis admissa sunt, utpote Alcibiade coadiutore q Ephoro, id est tribuno plebis erat in primis hospes etiā paternus. Vñ propter hospitium nomē Laconicū ei familiæ inditū est. Endius em Alcibiades cognominabatur. Prius tñ in Chium Lacedæmonij Phrynē uicinum illis hoiem miserunt explorandi quid tanta classis eos; foret, quāta dicerēt aliæ quæ adessent famæ urbis rñdentia, renūtiante ucritatē famæ rñdere, extēplo Chios et Erythræos in societatē accepe & quadraginta illuc naues mittendas decreuerūt. cū circa se Chii dicerent esse nonnus sexaginta. Ex quibus quadraginta primū missuri erant; decē cū Melancrida cho, sed cū terræmotus extitisset, pro Melanchrida Chalcideum miserūt, & pro nauibus q̄q; in Laconica armauerunt, & hyems excessit, atq; undeuicesimus huius li annus, qđ Thucydides conscripsit. Ineunte statim uere insequentis æstatis Chii ut naues sibi mitterent instantibus, q timerent ne agitata rescisceret Athenien

Amorges.
Calligetus.
Timagoras.

Pharnabazus

Endius.
Ephorus.

Phrynes.

20. anni initiū.

omnes clam illis ierant legationes, miserunt Corinthū Lacedæmonij uiros Spartiatas treis, qui iuberent Corinthios q̄celerrime ab altero mari, in id qđ Athenas uergit, trās uectis p isthmū oībus nauibus, tā ijs quas in Lesbū Agis armasset, q̄ cæteris transmitterein Chiū. Erāt aūt illic sociales naues numero undequadragīta. Huius classis in Chiū pficiscentis, cū nollent esse principes Calligetus & Timagoras Pharnabazi legati, pecunia nō dederūt quā attulerant classis noīe quinq; & uiginti talenta, sed postea p se alia cōparata classe constituerunt nauigare. Agis ut uidit Lacedæmonios in Chiū traiicere ante oia destinasse, ne ipse qdē censuit aliud iam agendū, sed socii apud Corinthū cōcilio, atq; cōsilio habito decreuerunt in Chiū sibi primū esse nauigandū, duce Chalcideo, q̄ in Laconica q̄nq; naues armauerat, deinde in Lesbū duce Alcamene, quem etiā Agis destinabat, postremo in Hellespontū duce Clearcho Ramphii filio. Verū prius nauiū dimidiū trāsportari p isthmū, idq; statim traiicere, ne Atheniēses tā in eas animū aduerterent, quæ pficiscerent, q̄ in eas quæ posteri⁹ transportarent. Nanq; ab hac ora ppalā naues soluebant, cōtempta Athenienſiū imbecillitate, quorū nulla admodū classis usquam usebat. Vbi id placuit, unā & uiginti naues continuo traduxerūt: q etsi stimulabant Corinthios ad secū nauigandū, tñ illis cordi non fuit ante isthmia quæ tunc instabant celebrata. Et cū Agis uellet indulgendo ne fœdera isthmica soluerent, suam ipsius classem facere, Corinthijq; abnuerunt ac tps tererent, Athenienses acta Chiorū q̄ pernegantes, iusserunt ex formula naues mittere. Atq; ita missæ sunt septem, quarū mittendarum fuere autores, tū multi rerū agitatarum nescii, tū pauci qui sibi actorum erant conscii, nolentes plebem prius hostilem habere, q̄ tutelæ aliqd accepissent, cū Peloponnenses qui tamdiu nō uenirent, nō amplius uenturi expectarentur. Interea ludi isthmici edebant. quibus spectaculis cum interessent Atheniēses (indicta em fuerant fœdera dierū festorū) eo magis deprehenderunt Chios spectare ad defensionē. Atq; ubi discessum est, ita cōfestim sese p̄pararunt, ne clam ipsis naues à Cenchris pficiscerent. Profectæ aūt sunt illinc post ludos confectos una & uigiti naues Alcamene pfecto, ad quas tori dē obuiam euntes Athenienses, primū in pelagus hostē subducebant, ubi illæ nō longo spatio secutæ se auerterūt, ipsi quoq; rediere. Quippe septē Chiis quas in eo numero secū habebat, diffidebat. Sed postea impletis aliis septē & triginta eosdē pfici scentq; persecuti sunt ad Piræū agri Corinthii, qui est portus desertus & nouissimus, ad cōfinia terræ Epidauricæ. Intra quē Peloponenses, una quæ in alto cursum tenebat amissa, contractis cæteris se continebant. Eis Atheniēses & à mari nauibus adorti, & in terram egressi tumultū ingentem p̄turbationemq; p̄buerunt, ac naues plerasq; laceraūerūt è terra, atq; Alcamenem interfecerūt, aliquot tū suorū amissis. Vbi dirempti sunt ere, naues quæ satis uisæ sunt aduersus hostiles illic collocauere, cū reliqs ad paruulam insulam nō admodū distantem, in statiōe subiere & castra posuere, misso Athenas nuntio subsidia accersitū. Nam postero die Peloponenſium classi auxiliares Corinthii affuerant, necita multo pòst alii finitimi. Qui cū cernerent custodiam deserto in loco sibi perū laboriosam fore, ancipiti cōsilio erant, deq; incendenda classe cogitabant. Satius deinde uisum est eam subducere, circundatoq; peditatu tutari, dū aliqua cōmode effugiendi offerret occasio. Verum Agis his cognitis misit ad eos uirum Spartiatam Thermonem. Fuerant aūt & Lacedæmonii certiores iam antea facti de discessu nauium ab isthmo, cū p̄cepissent tribuni plebis Alcameni, ut cum id fieret nuntiū ad se mitteret. Idcoq; mature quas apud se habebant naues quinq; mittendas censuerunt Chalcideo duce nāq; cum Alcibiade. Deinde cum hi proficiscerentur, nuntiumq; de fuga suorum in Piræum accepissent, animo sunt consternati, quod in bello Ionico auspicando inauspicate cecidisset, eoq; statuerent non amplius è sua terra classem dimittere, imò adeo quæ dimissa esset reuocare. Quod animaduertens Alcibiades, rursus suadet Endio, atq; aliis tribunis ne relanguescerent à classe mittenda in Chium, prius enim illam præuenturam, quàm cladem acceptam Chij sentirent, & se si Ioniam adeat, facile socias Athe-

Cenchreæ.

Pyræus.

Alcameni cædes.

Thermon.

nienſium ciuitates ad defectionem inducturum, commemorando & Atheniẽſium im-
becillitatem & Lacedæmoniorum ſtudia: nã præter cæteros apud illos fidẽ eſſe. Ipſi
tem Endio ſeparatim dicere ſpecioſum illi fore, ſi per eũ & Ionia deficeret, & rex ſibi
fieret Lacedæmonioꝝ, neq; hoc Agidis opus eẽt. Erat nanq; ipſe Agidi aduerſarius.
Endio atq; aliis tribunis plebis perſuaſis, abiit cum Chalcideo Lacedæmonio, & cele-
Gylippus Pelo ponn. repetens, ab Atheni. uexatur. ter curſum cũ quinq; nauibus confecerunt. Per hoc idem tempus recipiebant le-
Sicilia ſexdecim Peloponnenſium naues duce Gylippo, poſt geſtum illic commune
bellũ. Quæ deprehenſæ atq; uexatæ à ſeptẽ & uiginti Atticis nauibus, quibus præe-
Hippocles. Hippocles Menippi, claſſis è Sicilia redeuntis reditum obſeruãtibus circa Leucadiam
tũ præter unam effugerunt, Corinthumq; tenuerũt. At Chalcideus atq; Alcibiades
in quaſq; incidebant naues, cõprehendebant, ne ipſoꝝ nauigatio palã fieret. Quas
Corycus. antea miſſas fecerũt q̃ Corycũ, quæ eſt in cõtinente tenuiſſent, & cõgreſſi cũ aliq̃t
orum, quibus cũ res agitabantur, ſuſpiq; ab eis, cũ nemine collocuti ad urbẽ nauigant
illic ex improuiſo affuerunt. Et cũ plericq; Chioꝝ admirabundi attonitiq; eſſent, p
cos data eſt opera ut conciliũ cogeret. Vbi Chalcideo atq; Alcibiade dicentibus a
quoq; permultas uenire naues, nulla de nauiũ obſidiõe apud Piræum mentiõe habe-
Chij. Erythræi. Clazomenes. defecerunt Chij ab Athenienſibus, & mox Erythræi. Atq; illinc ĩdẽ profecti cũ tribꝰ
nauibus Clazomenas ad defectionẽ induxerunt. Et cuncti Clazomenij trãſgreſſi in
tinentẽ illic oppidulũ condiderunt: ut ſi quid timoris in inſula foret, quam incolebant
eſſet quò refugerent. Et oẽs quidem qui rebellauerant in mœnibus mumiendis, atq;
apparatu belli erant occupati. Athenienſes aũt accepto ppere de Chioꝝ defectio-
nuntio, rebant magnũ circũſtare ſe manifeſtum periculum, ne cæteri ſocij poſt ma-
Talẽta Athe. mille intacta ex legib. Chalcideus. Strõbichides. Traſicles. urbis rebellionẽ nollent quieſcere. Itaq; mille talenta quæ per oĩe belli tp̃s intacta
cupierant, de quibus tangendis ſi quis aut retuliſſet aut ſuffragiũ tuliſſet, propoſitiſq;
nis ſanxerant, tunc ex præſenti pauore legibus abrogatis, mouenda decreuerunt. Et
bus naues inſtruxere non paucas, & nauiũ quæ Piræum obſederant, octo iam tũc
tendas, quæ inſecutæ claſſem qua uehebatur Chalcideus, nec aſſecutæ, duce Strõbi-
de Diotimi, omiſſa obſeruatione redierant, nec multo poſt alias ſubſidiarias duode-
Thraſicle præfecto, quæ & ipſæ omiſerant obſidionem. Nam ſeptem Chĩs, quæ ibi
fuerant oppugnatiõis apud Piræum, reductis: ſeruos, qui in eis erãt, libertate donat
liberis aũt uincula indiderunt. Alias itẽ in locũ reuerſaꝝ raptim armatas miſerunt qo
tra aduentum claſſis Peloponnẽſis, habentes in aĩo & alias triginta armare. In quis
conficiendis tm̃ ſtudiũ adhibuerũt, ut ne tantulum quidem fecerint, niſi quod ad ſuos
rendum Chio pertineret. Interea Strombichides octo cũ nauibus traiecit in Samũ,
illinc ſumpta una Samia in Teũ, incolaſq; loci ut quieſcerent exorauit. Eòdem & Chal-
cideus ex Chio cum tribus & uiginti nauib⁹ tranſciebat, aderatq; ei Clazomenioꝝ
Erythræoꝝ peditatus. Huius aduentum præſentiẽs Strombichides abſceſſit: & ob
altum euectus proſpexit multas à Chio naues, fugam in Samum intendit illis tim-
tibus. Tei peditatum cum à principio excipere noluiſſent, poſt Athenienſiũ fugã
duxerunt. Qui expectato aliquãdiu Chalcideo ab inſecutione Athenienſium, nec
Tea urbs. uertente muros demolitus eſt, quos Atheniẽſes extruxerant urbis Teæ, qua pãte
cit continentẽ, adiuuantibus eum aliquot q̃ ſuperuenere barbaris, duce Tage Tiſſa
nis proprætore. Chalcideus atq; Alcibiades Samo tenus inſecuti Strombichidẽ, ſpo
Chium armauerunt nauim Peloponnẽſium, nautas ibiq; p̃ſidio reliquerũt, ſubdit
in eorum locum Chĩs & alĩs uiginti nauibus inſtructis petiuerunt Miletum, rãq
à ſe defecturam. Nam Alcibiades cui erat cum primoribus Mileſiorum neceſſitudo
lebat in illis inducendis præteruertere naues è Peloponeſo uenturas, & tũ Chĩs
ſibi cum Chalcideo, tum à quo miſſus erat Endio addere hoc decus, quẽadmodum
pondiſſet, quod plurimas ciuitates copĩs Chiorum cum Chalcideo ad defectionem
duxiſſet. Itaq; occulte pleraq; nauigatione facta, nec ita multum præueniẽtes Stro-
chidem & Thraſiclea, qui tũc ex Athenis cum duodecim nauibus aderat, illum ſecũ

Miletum ad defectionem induxerunt. Horum ueſtigia perſecuti Athenienſes cum un-
decuiginti nauibus, cũ à Mileſiis nõ reciperent, ad Ladam inſulã Mileto piacentẽ ſubie-
runt. Et poſtea Mileſioꝝ defectionem ſtatim prima ſocietas inter regem ac Lacedæmo-
nios per Tiſſaphernem atq; Chalcideum inita eſt hunc in modum:

Societas inter regem & Lacedæmonios.

SVper his ſocietatem cum rege ac Tiſſapherne Lacedæmonĩ ſocĩq; fecere: Quãcun-
q; regionẽ, & quãcunq; urbẽ rex habet, eius ue ꝓgenitores habuere, ea regis eſto. Tiſſaphernis cum Lacedæ. ſocietatis formula.
Et ex his urbibus quicqd pecuniaꝝ aliud ue Athenienſibus pendebatur, rex cõiter ac
Lacedæmonĩ ſocĩq; prohibento, ne qd pecuniarum Athenienſes aliud ue quippiam
accipiant. Item bellum cũ Athenienſibus rex & Lacedæmonĩ ſocĩq; cõiter gerunto,
bellumq; cũ Athenienſib. diſſoluere ne liceat, niſi utriſq; uideat regi ac Lacedæmonĩs
ſocĩſq;. Quod ſi qui ab rege defecerint, hi hoſtes ſunto Lacedæmonĩs ac ſocĩs: Si qui
uero à Lacedæmonĩs ſociiſq;, ĩ regis hoſtes ſunto. In hanc formã ſocietas inita eſt.
Anæa. Amorges. Diomedon. Secundum hæc Chii ſtatim adornatis decem aliis nauibus ad Anæa ſe contulerũt, aĩo
tum audiendi de Mileto, tũ ciuitates ad defectionem ſolicitandi, ſed accepto nuntio à
Chalcideo ut redirẽt, qm̃ terreſtri itinere Amorges cum exercitu afforet, nauigauerũt
ad Iouis templum. Vñ proſpexere ſexdecim naues Athenienſium uenientes, quibus p̃
erat Diomedon poſt Thraſiclẽ Athenis profectus. Quibus cognitis Chii cũ una naui
Epheſum, cũ reliquis in oram Teiam diffugerunt. Sed eaꝝ quatuor ab Athenienſibus
interceptæ ſunt, uacuæ tũ, hominibus prius in terram elapſis, cæteraꝝ urbẽ Teiam tenu-
erunt, & Athenienſes quidem in Samum nauigarunt. Chii aũt reliquis nauibus con-
Lebedus. Eras. traſtis, adiuncto ſibi peditatu Lebedum ad defectionẽ induxerũt, & item Eras, poſt qd
& naues & pedites ac ſuas utriq; domos ſe receperunt. Circa eadem tpa uiginti na-
ues Peloponenſium quas totidẽ Atheniẽſes inſecutæ fuerant, & in Piræũ ingreſſas ob
fidebant, in repentinam erumpẽtes pugnam Atticas ſuperant, quatuorq; eaꝝ capiũt,
atq; illinc petitis Cenchris, de integro adornant claſſem in Chium atq; in Ioniam naui
gaturi, miſſo eis ex Lacedæmone nauarcho Aſtyocho, penes quẽ iam eſſet ſumma rei
Aſtyochus. nauaſis. Digreſſo peditatu ex Teo aduenit ipſe Tiſſaphernes: & ſi quid muri reliquum
erat demolitus, abſceſſit. Nec multo poſt eius abitum, Diomedon cum decẽ Athenien
ſiũ nauib⁹ applicans, pepigit cũ Teiis ſe & illos receptuꝝ. Et illinc profectus, Eras cũ
Eras oppugnatur. Samiorum facinus. urbem adortus expugnare non poſſet, uela fecit. Per idẽ tp̃s apud Samũ uulgus una
cum Athenienſibus, q̃ tribus cũ nauibus aderat, aduerſus primores arma ſumpſerũt,
& eorum ad ducentos, q̃ maxime potẽtes erant, interfecere: quadringẽtos exilio mul-
ctauere, prædiis illorũ & urbanis & ruſticis inter ſe diſtributis, & Athenienſium decre
to tanq; in fide poſthac permãſuris indulta libertate, per ſe poſtea munia ciuitatis obie-
re urbemq; ſociis diſtributionis cõicauerunt, interdicta facultate iam ulli è populo ali-
quid aliud aut his ab illis, aut illis elocandi conducendiq;. Poſt hæc eadẽ æſtate Chii
quemadmodum inſtituerant nihil ſedulitatis p̃termittentes, etiam abſq; Peloponnenſi
bus quæ aderant copiis ciuitates ad defectiõem ſolicitabant, cũ ob alia, tum uero q̃ uo
lebant facilẽ q̃plurimos periclitari. Itaq; in expeditionem cum tribus nauibus aduerſus
Lesbũ tendunt, quemadmodũ à Lacedæmoniis erat prædictũ, ſecundo loco eundum
eſſe in Lesbum, & inde in Helleſpontum. Nam peditatus & Peloponnenſium qui ad-
erant, & indigenaꝝ circa ſociorũ in Clazomenas & Cumam abierat: cuius præfectus
erat Eualas Spartiates, nauiũ uero Diniadas ex finitimis ſubditis. Quibus nauib⁹ Chii
Eualas Spartiates. Diniadas. primum Methymnam quo prius peruenere, deinde relictis hic quatuor nauibus Mity-
lenem, quo cum cæteris nauibus uenerunt, ad deficiendũ impulere. At Aſtyochus La-
cedæmonius nauarchus è Cenchris, ubi in ſtatione fuerat, cum tribus nauibus traiecit
in Chium, & tertio q̃ aduenerat die, quinq; & uiginti Atticæ naues Leſbũ appulerũt,
ducibus Leonte & Diomedonte. Siquidem Leon poſterior cũ decem nauibus in auxili
um ex Athenis aduenerat. Eòdem Aſtyochus eadem die iam adueſperaſcẽte, inductus
eſt, ut ſumpta una naui Chia ſe conferret, ſi quid poſſet, profuturus: & cum ueniſſet in

Pyrrham, & postero die in Eressum, ubi certior fuit Mitylenē ab Athenien̄sibus ipso
petu esse captā. Nā Athenien̄ses ut uenerant ex improuiso eū portū obtinuissent nau
Chias superauere: & egressi in terrā, iis qui obstiterāt plio uictis urbe potiti erāt. Qua
bus cognitis Astyochus cū nauib. Eressinis & tribus Chijs, quæ cū Eubulo ex Meth
mna superant ei, ab Athenien̄sib. cōprehensæ: sed cū Mitylene caperet elapsæ: una e
ab Athenien̄sib. fuerat intercepta: nō putauit sibi amplī Mitylenē eundū, sed Eressū
defectionē recepta ac cōmunita, q̄s habebat in nauib. armatos itinere terrestri transi
lit in Antissam & Methymnā, p̄posito illis Eteonico, ipse q̄q eódē cū nauib. suis ac
bus Chijs uela fecit, sperās cōspectu sui Methymnæos fidutiā capturos ad pmanend
in rebellione. Sed cū ei oīa apud Lesbū in cōtrariū cederēt, resumptis suis copijs trās
cit in Chiū. Vbi rursus oppidatim receptus est peditatus socioꝝ, itēq̄ classiarius q
iturus in Hellespontū. ad quos etiā postea uenerāt è classe sociali Peloponnensiū, q
Cenchreā stabant naues sex. Athenien̄ses aūt rebus apud Lesbū de integro cōstitutis
fecti illinc, castrū Clazomenioꝝ in continente extructū diruerunt: & Clazomenios
rum in urbē quæ in insula est reportarūt, præter defectionis autores, qui in Daphnū
tem abscesserant. Et denuo Clazomenæ in ditionem Athenien̄siū concessere. Eade
æstate Athenien̄ses qui in Mileto apud Ladam cū uiginti nauibus in statione erant,
aggressi essent expositis in terram copijs, Panhormū, quod est oræ Milesiæ, Chalcide
Lacedæmonium ducem interfecerūt, occurrētem cum paucis ad uim arcēdam, & re
tio pōst die abierunt, erecto trophæo, quod Milesii submouerūt tanq̄ erectum ab re
ui eum locum non obtinuissent. At Leon & Diomedon cum nauibus quibus præe
Athenien̄siū ex Lesbo et ex Oenussis insulis Chio præiacētib⁹, ex Siduſſa quoq; &
Ptelio, quos muros in Erythræa habebant diruerunt: atq; è Lesbo transmittētes in
um, de nauibus cū Chijs præliabant. Habebant aūt epibatas è numero armatoꝝ, q
ex formula extorserant. Et ad Cardamylam expositis in terram copijs, & ad Bolis
fusis acie qui se obuiam tulerant Chijs, ac multis cæsis, oīa circa oppida in officio re
erunt, & altero ad Phanas prælio, ac tertio ad Leuconicum uictores, cū cōtra eos C
amplius non prodirēt, regionē egregie exornatam, & à Medoꝝ tpibus ad illa usq; il
sam uastauerunt. Etem Chij soli oīm quos ego cognouerim, secundum Lacedæmo
beati & ijdem modesti extiterunt, qui quo magis ciuitas proficiebat, eo magis ei
struendæ atq; ornandæ operam dederunt, neq; prius ipsam defectionem moliri; si
nus tuto moliturī ausi fuissent, q̄ una cum multis se & egregijs sociis periclitaturos
pertum habuissent. Et nisi intellexissent, ne ipsos quidem Athenien̄ses iam negare p
acceptam in Sicilia calamitatem, quin de imperio suo actum esset. Et si quid opinio
lapsi sunt, prout in hominū uita contingere solet, tñ cum multis lapsi sunt, quibus fo
uidebatur, ut status Athenien̄siū propediem euerteretur. Iraq; cum & à mari coer
rent, & à terra oppugnarent, conati sunt quidā eoꝝ urbē Athenien̄sibus tradere; q
principes comperto, ipsi quidē quieuere, sed sumpto ex Erythris Astyocho nauarch
cum quatuor quas habebat nauibus, inspexerunt ut insidias aut obsidibus accipien
aut quo alio modo q̄moderatissime cohiberent: Et Chii quidem talia egerūt. Ath
nien̄siū autem sub eiusdem æstatis extremum mille & quinquagīta armati, Argiuo
rumq; mille, quorum dimidiam partem leuiter armatam, Athenien̄ses iustis armis
struxerant, & sociorum totidem cum nauibus duodequinquaginta, quaꝝ aliquot e
ad armatos porrandos, ducibus Phrynicho & Onomocle & Scironida, ex Athenis
miserunt in Samum, & transeuntes in Miletum castra posuerūt. Aduersus quos egre
si ipsorum Milesioꝝ octingēti armati, & qui cū Chalcideo uenerant Peloponnēses,
mercenaria Tissaphernis auxilia cū ipso etiā Tissapherne, atq; eius equitatu p̄lium
seruere. Et Argiui latiꝰ exporrecto suo cornu præ cōtemptu, tanq̄ imperium suū lae
bus non laturis, cum inordinatius pergerent, à Milesiis superantur, & paulominus re
centi ex ipsis occubuere, Athenien̄ses cum à principio uicissent Peloponnen̄ses & bar
baros, cæteramq; turbam propulissent, cum Milesiis non sunt congressi. Nam Mil

Mitylene ab Athenien̄sibus capitur.
Antissa.
Methymna.
Eteonicus.
Daphnūs.
Athen. Clazomenis potiuntur.
Chalcidei cædes.
Oenussæ insulæ.
Siduſſa.
Ptelcum.
Phanæ.
Leuconicum.
Phrynichus.
Onomocles.
Scironidas.

fugatis Argiuis ad urbem secesserant, cum aliud suorum cornu superatum uidissent, & pro mœnib, iam uictores arma disposuerant. Qua in pugna contigit ut Iones utrīq; Dorum uictores existerent. Athenien̄ses quidē Peloponnēsium, Milesii aūt Argiuoꝝ. Hinc trophæo Athenien̄ses erecto sese ad circuūuallandā urbē (est em̄ locꝰ peninsula) accingebāt, existimātes si Miletū acciperēt, facile sibi cætera oppida in deditionē uenturā. Interea sub occasum iam serò nuntius eis affertur, quinq; & quinquaginta naues è Peloponneso atq; è Sicilia, tātum nō adesse. Siquidem Hermocrate Syracusano in primis aurore apud Sicilienses ferendi auxilium ad reliquas Athenien̄siū euertendas, uigiti naues Syracusanorum, & duæ Selinuntinorum ueniebāt, & Peloponnēsium quæ armabantur iam paratæ erant. Hæ classes dato negotio Therameni Lacedæmonio ad Astyochum nauarchum utrasq; deducendi, primum in Eleum traiecerunt in insulam, quæ ante Miletum iacet: mox illinc cum accepissent in Mileto agere Athenien̄ses, in Iasicum sinum prius animo noscendi quid rei apud Miletum ageretur, deinde in Tichiu sam, quæ est oræ Milesiæ, ubi stationē habentes de plio facto docent ab Alcibiade, qui illuc equo aduectus est, quiq; plio gerendo interfuerat, stans p Milesiis atq; Tissapherne, & ab eo admonentur si nolint de Ionia et de cæteris rebus actū esse, maturarēt ocyꝰ Mileto succurrere, neue circūuallari eam pro nihilo haberent. Ita illi pria luce succurre re statuerunt. Phrynichus Athenien̄siū dux, ubi de classe hostium ex Dero certior fa ctus est, cum uellent collegæ expectare ad decertandum, negabat id se aut commissuꝝ, aut quoad posset, illis alteri ue cuiq̄ permissuꝝ. Quoties licere postea planius nosse aduersus quot hostium naues quantū ipse nauium satis habeas, & per otium instruere ad pugnandum, ne utiq; turpitudini atq; dedecori dandum esse si nolis, subiere nulla ratione periculum, neq; deforme Athenien̄sibus cum classe cedere ad tempus, sed uel deformius esse quoquo mō cōmittere ut uincerent, & ciuitas non mō in dedecus, sed etiā in discrimen maximū adduceret. Quæ cū uix deberet p cladib. acceptis quā posset tutissimo apparatu, aut aliqua prorsus añcedente necessitate hostē lacessere, quo tandem modo deberet nō coacta, sed ultro adire pericula. Itaq; iubere illos sumptis sauciis pedites, & instrumentis duntaxat quæ attulissent, cæteris quæ ex hostico cepissent, ut nauibus leuarētur relictis, quāocyssime uela facere in Samum, & illinc iam cōtractis in unū nisi nō magis in p̄sens quàm in posterꝝ, neq; in hoc tm̄, sed in oīb⁹ aliis negotiis quæ ipsū elegarent, circūspectus est habitus. Hunc in modū Athenien̄ses imperfecta uictoria statim sub uesperam à Mileto abierūt. Et mox è Samo Argiui ob irā cladis acceptæ domū reuecti sunt. Peloponnēses ipso statim diluculo mouentes è Tichiusa in hostē tendebant, & cum unū in hoc diem consumpsissent, postridie assumptis nauibus Chiis, quos cum Chaleideo ante fuerat insecutus hostis, statuerūt redire in Tichiusam, gratia remborum quos subtraxerant. Quò ut peruenerunt eos adiēs cum peditatu Tissapher nes, persuaderut ut ad Iasum nauigarent, ubi se tenebat Amorges Pissuthni filius nothus regis à quo rebellaret hostis. Ita Iasum repente aggressi non opinantibus illis hostilis, sed Laconicas naues esse, expugnant. In quo opere præcipua extitit laus Syracusanorum. Peloponnenses Amorgem quem uiuum ceperant, Tissapherni tradiderunt perducendum, ut eū liberet ad regem quēadmodum fuerat ab illo iussus. Iasum ipam milites diripuere, magnamq; admodum pecuniæ uim asportauere. Erat em̄ oppidum iam inde à priscis temporibus locuples. Cæteꝝ auxilia quæ circa se Amorges habuerat, sine noxa recepere ad se Peloponnēses, interq; ordines suos redegere, p pleriq; illoꝝ essent ex Peloponneso. Hinc tradito Tissapherni oppido cū omnib. captiuis tā liberis quàm seruis, pacti in singula capita singulos stateres Daricos sibi soluēdos, redierūt Miletū. Vñ Pedaretū Leōtis filiū quē Lacedæmonii magistratū i Chiū legauerūt, mittūt irinere Philippū usq; ad Erythra cum iis copiis, q̄ auxiliares Amorgis fuerant, atq; illic Mileto pedestri usq; ad Erythra cum iis copiis, q̄ auxiliares Amorgis fuerant, atq; illic Mileto quā Iasum præsidio muniuit, aduenit Miletū, & quēadmodū Lacedæmone spoponde

Argiuorum exercitus fusus.
Athenien̄sium aduersus Peloponnenses uictoria.
Miletus obsidetur.
Eleus insula.
Iasicus.
Tichiusa.
Derus.
Amorges capitur.
Iasus diripitur
Pedaretus.

Stipendium menstruum.

rat,menstruum stipẽdium nauibus numerauit,singulas uiritim drachmas Atticas, q
lens in reliquum tempus soluere ternos obolos,donec regem consuluissẽt,soluturus
dicebat si ille iussisset integras drachmas. Verum contradicente Hermocrate Syracu
norum duce(Theramenes enim cum non esset ipse nauarchus,sed ad tradendam Ath
ocho classem cum illis nauigaret,segnior erat circa rationem stipendii)conuentum
inter eos,ut præter quinq; naues plusquam terni oboli uiritim soluerẽtur. Nam q
& quinquaginta nauibus terna talenta in singulos menses dabat, cæteris nauibus q
ultra hunc numerum essent, ad hanc ipsam rationem soluebatur. Eadem hyeme q
apud Samum agebãt Atheniẽses,cum aduenissẽt illuc è domo alia classis quinq; &

Charminus. Euctemon. Strõbichides. Onomaches.

ginta nauium,ducib⁹ Charmino & Strombichide & Euctemone, cõtractis & à Ch
& aliunde nauibus,statuerũt inter se sortiti inuadere naualibus copiis Miletum,& o
sem atq; peditatum mittere in Chium,quod & fecerunt.Nam Strombichides &
maches & Euctemon cum triginta nauibus,& parte armatorum qui uenerãt in
tum,actuariis nauigiis aduecti in Chium,quam sortiti fuerãt. Mox eoꝝ collegæ ap
Samum remanentes cum quatuor ac septuaginta nauibus ac mare obtinẽtes aduer
Miletum tendunt. Astyochus aũt ut erat id tempus, apud Chium obsides deligés p

Ptelei proditio tentata. Tamus.

ditiõis metu,maturabat eam rem perficere,sed postea q̃ sensit Theramenem cum cl
ueniss̃e,& negotia societatis in melius proficere, acceptis decem Peloponnẽsibus n
nas.Ibi eos qui cũ Atheniẽsibus sentiebant,iussit ad se deditionẽ facerẽt & migrarẽt
Daphnũtem:qđ itẽ iubebat & Tamus Ioniæ ptor.Illis facere imperata recusantib
ortus urbem muris carentem,tñ expugnare cũ non posset abiit,& ingenti uento ub

Marathusa. Pela. Drimyssa. Astyochus.

ipse quidem Phocæam & Cumam tenuit,naues aũt cæteras insulas Clazomenis obie
centes,Marathusam,Pelam,Drimyssam, & quæcunq; circa loca Clazomenis obie
erant.Octo dies propter tempestatẽ immoratæ,cũ partim diripuissent exhausissent
partim oppugnassent,in Phocæam & Cumam ad Astyochum remearunt. Is dum
agit,à legatis Lesbiorum aditus est de insula illi tradẽda,& ab eis quidem psuasus
rum cũ Corinthii atq; alii socii propter superiorem cladem minus libẽter illucire
lent,proficiscit in Chiũ. Sed tẽpestate dissectæ naues,eodem tãdem oẽs aliæ aliun

Pædaritus.

uenerunt.Quo postea Pædaritus,qui fuerat apud Erythras,tunc pedibus iter facien
Milcto transmisit cũ iis copiis quas habebat(Habebat aũt in iis ad quingẽtos milite
relicti cũ armis fuerãt ex q̃nq; Chalcidcis nauib⁹)Ibi cũ quidã Lesbioꝝ se defectu
pollicerentẽ, Astyoch⁹ retulit rẽ ad Pædaritũ atq; ad Chios,tanq̃ expediret ire cũ cl
ad Lesbũ recipiẽdam:fore eñ ut aut plus socioꝝ cõpararẽt,aut certe Atheniẽsib. fi
minus succederet,nocerẽt.Sed cũ hoc illi audire nollẽt,negaretq; Pædaritus naue C
orum se illi permissurũ,ipse sumptis quinq; Corinthiis & sexta Megaride,& una Ia
mionide,præter suas Laconicas,cũ quibus uenerat,Miletum abiit ad suam nauar
sane quã minatus Chiis se neutiquam illis opitulaturũ,si qua ope indigerent, Et a

Coryeus.

lens ad Corycum oræ Erythreæ illic stationem habebat. Atheniẽses aũt è Samo
exercitu Chium petierunt,& ad alterum tumuli latus quo detinebantur,ita stationem
habuerunt,ut utriq; alteris occulti essent. Astyochus accepta à Pædarito epistola,q
dam Erytharæos captiuos è Samo missos uenisse Erythras ad moliendam prodition
extemplo reuectus est iterum Erythras,ac parum affuit,quin incideret in Atheniẽs
Is ac Pædaritus qui ipse quoq; illuc ad eum traiecerat,quæstione habita de iis qui p
ditionem moliri uiderentur,ubi compererunt id totũ ob salutem ciuitatis è Samo

Arginum.

se confictũ,absolutis illis redierunt,alter in Chium,alter in Miletũ, quo destinauer
Interea classis Atheniensis è Coryco pteruehens Arginũ, incidit in treis naues long
Chiorum,easq; simulac conspexit,insecuta est,& exorta ingenti tẽpestate ægre in p
tum Chiæ refugerunt. Atheniensiũ aũt tres quæ p̃ cæteris instructæ erãt,perierãt in

Mimas. Phœnicus portus.

pactæ mœnibus Chioꝝ. Viriq; ptim capti sunt, partim interfecti,cæteræ fugã insti
runt in portum Minanti subiectum,nomine Phœnicuntẽ. Vnde postea in Lesbum p

fecti Atheniẽses ad munitiones excitandas se præparabant. Eadem hyeme Hippo-
crates Lacedæmonius cum decem nauibus Thurinoꝝ, quibus præerat Dorieus Diago
ræ unus è tribus,cumq; duabus aliis,Laconica altera,altera Syracusana,ex Peloponne
so traiecit in Cnidũ,quæ iam à Tissapherne defecerat.Cuius classis aduentũ ubi sense
re q apud Miletum erãt,iusserunt dimidium classis Cnidi esse præsidio, naues quæ ad
Triopium stabãt,succurrere onerariis,quæ ab Aegypto transmitterent.Est aũt Triopi-
um prominens oræ Cnidiæ promontorium,ubi situ est Apollinis tẽplum.Eius rei cer
tiores facti Atheniẽses profecti ex Samo,sex naues ad Triopium psidiarias intercepe
re,classiariis in terram elapsis.Mox appellentes Cnidum, eamq; adorti,urbẽ muris ca-
rentem,parum abfuit quin expugnarent.Postero die rursus subcuntes, cum per noctẽ
oppidani melius urbem obsepissent, & ii subintrassent q ad Triopiũ è nauibus diffuge-
rant,non iam perinde in oppugnando nocuere,ac peruastato illoꝝ agro in Samum re-
diere. Per idem tempus cum in Miletum uenisset Astyochus ad classem, oĩa adhuc
quæ ad exercitum spectant,suppeditabãt Peloponnẽsibus, ut q̃bus & stipendium abũ
de solueret,& res ex laso direptæ à militib⁹ magnæ pecuniæ superessent, & Milesii im
pigre onera belli sustinerent. Cæteꝝ cum superiora fœdera per Chalcideum & Tissa-
phernẽ inita Lacedæmoniis uiderentẽ quibusdam rebus manca,nec tam pro sua facere
q̃ pro altera parte,placuit de integro inire Theramene adhibito in hæc uerba:

Dorieus. Cnidus. Triopij situs.

Delphinium.

Pædariti sedulitas.

Calligetus. Timagoras.

Antisthenes. Lychas. Pharnabazꝰ.

Pactiones secundæ inter Lacedæmonios & regem Dareum.

PActiones inter Lacedæmonios sociosq; & regẽ Dareum, eiusq; filios ac Tissapher
nem,ut fœdera sint & amicitia in hanc formulã:Quæcũq; prouincia atq; urbs re-
gis est Darei siue eæ patris fuerunt,siue progenitoꝝ, in has ne eãt,aut belli aut quoquo
mõ nocendi ergò,uel Lacedæmonii uel eoꝝ socii, neq; tributa ex his urbibus exigant,
aut Lacedæmonii aut Lacedæmoniorꝝ socii.Ne uicissim rex,aliquis ue eoꝝ quibus rex
præest,aduersus Lacedæmonios,eorumue socios eat,belli ergò,aut quoquo mõ læden
di.Si quid aut Lacedæmonii socii ue rogauerit regẽ,aut rex Lacedæmonios socios ue,
quicq̃d alterutri persuaserint bñ fieri, id alteri faciat. Bellum aũt qđ cum Atheniẽsib⁹
illoꝝq; sociis gerit,id ab utrisq; cõiter gerat.Qđ si id dissoluere placuerit,cõiter utriq;
dissoluant. Necnon quantus exercitus fuerit in regis prouincia ab ipso accitus rege,tã
to rex soluat stipendium. Si qua autẽ ciuitatum cum rege cõfœderatarum prouinciaꝝ
regis aliquam inuaserint,cæteri prohibeant,& regi quoad poterunt,opitulentur. Rur
susi quis è prouincia regis,aut quacunq; ex urbe in qua rex imperium obtinet, inuase
rit regionẽ Lacedæmoniorꝝ sociorum ue, phibeat rex,& q̃ad põt opitulet. Post has
pactiones Theramenes traditis Astyocho nauib. celoce profectus è luce abiit. Athe-
niẽses aũt è Lesbo iam Chium appulsi,terraq; ac mari potiti,Delphiniũ muro clause-
runt,locũ alioqui & à terra munitum,& portus habentẽ nec procul ab urbe Chia dirẽ
ptum.Chii cum multis antea præliis afflicti, tũ inter se ipsos non admodũ bñ aĩati,sed
adeo lone cũ suis tanq̃ cũ Atheniensib.sentirẽt,iam à Pædarito morte affectis,& reli
quitate necessario in exiguũ redacta,quiescebãt mutuo suspecti,et ob id neq; istos
neq; eos q cũ Pædarito erãt auxiliares idoneos ad pugnã putabant. In Miletũ itaq; mit
tit ad Astyochũ,ut ad se tutãdos ueniat,et illo mãdata nõ audiẽte,scribit de eo Lacedæ
monem Pædaritus tanq̃ lædente remp. Hactenus apud Chium Atheniẽses res suas cõ
firmarunt.Cæterum naues eorum quæ apud Samum erãt,aduersus eas quæ apud Mi-
letum stabant ductæ sunt;& cum hostes pugnam detrectarẽt,rursus in Samũ reductæ
quieuere. Per eandem hyemẽ transacto Pharnabazi negotio per Calligetũ Megarẽ
sem & Timagoram Cyzicenum,naues à Lacedæmoniis armatæ septẽ & uiginti è Pelo
ponneso circa solstitiũ in Ioniam traiecerunt,duce Antisthene Spartiata,cum undecim
Spartiatis,quos Lacedæmonii ad Astyochum mittebant,ut eoꝝ consiliis uteretur,quo
rum unus fuit Lichas Archesilæ, dato eis negotio,ut postq̃ Miletũ peuenissent,curarẽt
ut cũ cætera quamoptime haberent,tũ uero has naues siue tot, siue plures, siue paucio
res in Hellespontum ad Pharnabazum,si uiderẽt,mitterent,Clearcho Ramphii præ-

fecto, qui in eadem classe nauigabat. Astyochum si eisdem placeret, amouerent à nau-
archia, Antisthenemq; subrogarēt. Ex epistolis enim Pædariti Astyochum suspectum
habebant. Igit hæ naues à Malea altum tenentes ad Melum appulsæ, nactæ sunt decem
Athenienſiū naues, quasq; tres captæ sunt inanes crematæq;. Mox isti ueriti ne reliquæ
quæ aufugissent, aduentum suū prout cōtigit notum facerent Athenienſibus, Samiis
tionem habentibus, Cretam petunt, & pleraq; nauigatione p custodiam cōfecta, ren-
erūt ad Caunum Cariæ. Inde tanquā ex tuto nuntiū mittunt ad classem quæ stabat
Miletum, ut ab ea excīperent. Interea Chii & Pædaritus Astyochū, etsi cunctantē, n
hilo tn minus per nuntios orabant, ut sibi obsessis omni cū classe succurreret, nec m
mam ex oībus sociis in Ionia urbibus pro derelicta haberet, & à mari intercluſam, S
terra latrocinijs oppressam. Etenim seruitia cum tot essent, quot in una urbe nusquā
pterquam Lacedæmone: & ob tantam multitudinem seuerius in delictis, quā alibi
stigaretur, ubi exercitus Athenienſis tuto se loco post erectas munitiones collocasset
sus est, ad eum permulta trāsfugerunt, & propter notitiam regionis plurima per tē-
trimenta attulerunt. Itaq; aiebant Chij debere Astyochum usq; dum spes facultasq;
set muri apud Delphinium inhibendi, auxiliū ipsis ferre, circūuallantē exercitu ac
uibus ampliori castro hostium castrum. Astyochus quemadmodum tunc fuerat in-
minatus aliter statuerat, tn ut uidit socios ad hoc incūbentes, incurrere statuit. Inte
accepto nuntio ex Cauno de uigintiseptē nauium, & consiliarioꝝ aduentu, cæteris
posthabēda existimauit, satiusq; esse ut recīperet tot naues p quas mari potiretur, q
cedæmonij qui ad se explorandum uenissent, tuto transmitterēt. Igitur omissa nauig
one in Chium, sine mora nauigauit in Caunum. Conq; Meropidem expolitis in te
copijs, utiq; cum præteruehitur urbem, diripuit: & carentē muris, & terræmotu
lapsam, qui maximus oīm quos meminimus, illic contigit. Et oppidanis in mōtan
lapsis, agrum discursantes, prædas abegerūt, præterquam liberorū hominum Chios
dimittebant) profectus ex Co in Cnidum nocte ab exponēdis in terram nautis reno
tus est à Cnidijs, ut pergeret protinus aduersus uiginti naues Athenienſium, horta
bus quēadmodum res se habebat, quibus Charminus unus è ducibus qui agebat ap
Samum, præerat, ad speculandum harum septem & uiginti nauiū transitum ex Pa
ponneſo, ad quas Astyochus ipse nauigabat. Etenim in Samo ex Mileto certiores fa
Athenienſes de horum aduentu, negotium Charmino dederāt, ut eas obseruaret co
Symam & Chalcem et Rhodum & Lyciam: Quippe iam esse se in Cauno accepera
Instat itaq; famam nauigationis suæ peruertere Astyochus, tendens in Symam si fo
classem hostilem in alto aspiceret. Sed pluuia & nubilum cælum perturbationem
buit, ne classem per tenebras moderari posset. adeo ut sub diluculum diffectis nauib
finistrum cornu ueniret in conspectum Athenienſium, cum dextrum adhuc circum
sulam deerraret. Has esse naues, quas obseruarent è Cauno, rati Charminus atq; A
nienſes extemplo prouecti eas adoriūtur, quæ erant pauciores uigīti, illarumq; prim
primunt, & alias lacerant iam plio uictores, donec plures opinione ipsoꝝ naues appu
ruerunt, à qb⁹ undiq; circūuenti fugæ se mandant: ac septē amissis nauibus in Teug
sam insulam cū cæteris, & illinc in Halicarnassum cōtenderunt. His gestis Pelopō
ses in Cnidū classem appulerūt, adiunctisq; sibi uiginti septem ex Cauno nauibus
uersa cum classe petierunt Symam, ibiq; trophæo posito, rursus in Cnidum redierunt
Cognita pugna nauali, Athenienſes cum omnibus nauibus è Samo in Symam pro
scuntur: & cum neq; inuaderent ipsi classem quæ ad Cnidum stabat, neq; ab ea inua
rentur, sumptis naualibus uasis quæ erant apud Symā, & Lorymis in continente op
gnatis, redierūt Samū. Peloponnēſes coacta ad Cnidū oīm classe, fiqd deerat appa
rabāt, & ex eis undecim uiri cū Tissapherne, q illuc aduenerat, colloquiū habuerunt
reb. iam transactis, si qua illaꝝ eis displiceret, deq; bello futuro, qua ratiōe optime &
utrorumq; utilitate maxīe gerēdum esset. Et ante oēs Lichas quæ transacta essent, a
derās negare fœdera bn inita tam à Chalcideo q̄ à Theramene esse, Indignum em

Astyochus suspectus habit⁹ Melus. Caunus.

Cos Meropidis. Terræmotus in Co.

Charminus. Syma. Chalce. Rhodus.

Teugluſsa. Halicarnaſſus

Lorymi.

si cuiscq; Ioniæ rex atq; eius progenitores imperassent, eā rex nunc sibi uendicaret. Oportere em rursus & insulas oēs & Thessaliam & Locros & deīceps Bœotia tenus in seruitutē redigere, ac Lacedæmonios pro libertate imperiū Medoꝝ: Græciæ induere. Itaq; iubere alias inire pactiōes, aut istis stari nō oportere, nec ob eas ullo stipēdio op⁹ esse. Hac de re stomachatus Tissaphernes infecto negotio, ac præ se indignationē ferēs inde abscessit. Illi à prioribus Rhodioꝝ publice accersiti, cōstituerunt illuc ire, sperantes & insulam tū nauticis, tum hoībus pedestribus pollentē se recepturos, & societatis huius bnficio, pterq; q à Tissapherne pecuniā poscerent, posse alere exercitū. Profecti igit protinus p eandē hyemē ex Cnido cū ad Camiꝝ: oræ Rhodiæ primū appulissent, nauibus quatuor & nonaginta, pmultis terrorē iniecerunt ignaris reꝝ quæ tractarent, ita ut ab urbe pfugerent, mœnibus pstim carente. Quibus postea Lacedæmonii cōuocatis & duabus item ciuitatibus, Lindo & Ielysso, suaserunt Rhodiis ut ab Athenie fibus deficerent. Atq; ita Rhodus ad Peloponenses defecit. Id cum sensissent Athenie ses, subidem tps è Samo soluerunt, rē añuertere cupientes: sed cū altum tenerent, in ho stium conspectū uenerunt, sed iam tardiusculi. Ideoq; cōfestim in Chalcē abiere, & il linc rursus in Samū. Tū postea & ex Chalce & ex Co & ex Samo traiicientes in Rho dum, cum illis belligerabant. Ibi Pelopōnenses subductis nauibus cætera quieti, p dies octoginta ab Rhodiis duo & trigīta talenta coegerūt. Interea & iam inde anteq; Rho dū ad deficiendū induxissent, dū hæc sunt gesta, Alcibiades post Chalcidei necē, & pu gnam apud Miletum in suspicionē Pelopōnensibus uenit, & de eo interimendo ex La cedæmone ad Astyochum epistola missa est. Erat enim Agidi inimicus & alioqui insi dias habebat. Ob hunc ille metum à principio ad Tissaphernem secessit, mox apud eū ōmaxime potuit, negotiis Pelopōnensium nocuit, & edocendis oībus quō se haberent rebus, autor fuit imminuēdi stipendii, ut pro singulis drachmis Atticis terni oboli, nec ii assidue soluerent, iubens Tissaphernem illis dicere, Athenieses qui uetustiores essent, peritiā rei naualis ternos duntaxat obolos classiariis suis numerare, nec tam ppter pau ptatem, q̄ ne illi affluentia stipendii abuterent, partim corpora sua reddēdo deteriora, dum illud in ea demum impendūt, unde imbecillitas cōtingit, partim classem deseren do, dum ptem stipendii sibi debitam nō relinquūt obsidem sui. Idem edocuit ut triērar chos et ciuitatū duces data eis pecunia ad hāc rē sibi cōcedendā induceret pter Syracu sanos, quoꝝ dux Hermocrates solus oīm aduersabat, socialis classis noīe. Ciuitates quo q̄ quæ pecunias postularēt, cōfutabat ipse Tissaphernis uice, q̄ diceret Chios quidem impedientes esse: qui cū sint oīm Græcorum ditissimi, & auxiliariis illoꝝ incolumes ef fecti, postularent pro sua libertate alios periclitari & corporibus & pecuniis: Alias autē ciuitates iniuste agere, quæ pro Athenienſibus antequam ab eis deficerent sumptus fa cere solitæ, nollent nunc pro seipsis tantundē aut etiā plus conferre. Et Tissapherne nō ab re nunc bellum gerentem suis pecuniis parcere, redditurꝝ illis solidum stipendium, si qd ab rege mitteret, & ciuitatib⁹ pro cuiusq; merito profuturꝝ. Ad hæc Tissapher nem admonebat, ne admodū incūberet bello finiēdo, néue aut accitis quas instruxerat Phœnicū nauibus, aut maiori Græcorū classe conducta, tradere Lacedæmoniis terræ, ac maris imperium uellet, sed fineret utroscq; bifariā habere potentiā. Fore em ut semp regi liceret in eos à quibus offenderet inducere alteros. Si uero ad alterutros deueniret maris ac terræ imperiū, nō habituꝝ eū adiutores, quibus opprimeret eos, qui reꝝ poti renet, nisi uellet ipse aliqn per se cū ingenti & impensa & periculo adire certamen. Sa tius aūt esse si aliquātula impēsa cū haꝝ rerū difficultate decideret, & sic rebus suis sal uis, Græcos int se collideret. Adebat etiam cōmodiores illi fore socios imperii Athenie ses, quippe q̄ min⁹ in terra dnari optarēt, & ratiōe simul atq; opam bellandi utilio rē regi haberēt: quod si forēt eius socii, in seruitutē redigerēt, sibi quidē ipsis maris par tem, regi aūt Græcos oēs qui prouincias illius incolerent. Lacedæmonios uero in con tariū tēdere ad restituendā libertatē, quos neutiquā credibile sit, cū Græcos nūc à Græ cis ipsis liberent, nō liberaturos eē à barbaris eosdē, si quos antea ab illis nō liberassent,

Camirus.

Lindus. Ielyſſus. Rhodus ad Pelopōnenſes defecit.

Alcibiades q- busdam causis La cedæmonijs ſuſpectus fa- ctus.

Stipendiū claſſiariorum Athenienſium.

Chij ditiſſimi.

Iubebat ergo illum prius utroſq; conteri ſinere: & cum præciſum eſſet q̃plurimum c
Atheniẽſium uiribus, tũ demum Peloponnenſes è prouincia depelleret. Atq; ita ſe
habere Tiſſaphernes ferè ſentiebat, quantum ex ijs quæ fiebant colligere licebat. Al
biadi enim ob hæc tanq̃ bene admonẽti fidem habens, parcius Pelopõnenſibus ſtipe
dium dabat, nec eos bellum gerere permittebat, ſed dicendo tum naues Phœnicum
turas, tum illos ſupra modum auidos eſſe certandi, res euertit, & claſſem eam qua
rat longe ualidiſſima defloruit, in cæteris quoq; apertius agens, q̃ occultaret ſe non
bẽter illis ſocijs gerere bellum. Atq; hæc Alcibiades ſimul quod optima facta arbe
batur Tiſſapherni pariter & regi coràm ſuaſit, ſimul q̃ ſuum in patriam reditum e
bat, cuius impetrandi, ſi eam nõ euerteret, ſciebat ſibi aliquando fore facultatẽ. E
ex hac re præcipue exiſtimabat impetratum iri, ſi Tiſſaphernẽ conſtaret ipſi eſſe fa
arem, quod & contigit. Nam poſtea quàm eum apud Tiſſaphernẽ pollere ſenſerũ
lites Atheniẽſes, qui in Samo erant, & ipſe antea ad potentiſſimos mandata dederat
apud optimum quẽq; ſui reſtituẽdi mentionem haberẽt. Velle eũ ſe in patriam re
ſub ſtatu paucorum, non id quidem pernicioſe, ſed ne ſub ſtatu populari, à quo eſſet
ctus, & cum illis una adminiſtrare rẽpub. quibus amicum redderet Tiſſapherne. T
uero pleriq; trierarchorum Atheniẽſium, qui erant apud Samum, & potẽtiſſimi q
ſua ſponte inclinauerunt ad ſtatum popularem antiquandum. Quæ res in exercitu
mum agitata, mox illinc ad urbem, perſuaſit ut è Samo nonnulli ad Alcibiadem c
quendi gratia uenirẽt. Et illo ſpondente redditurum ſe illis amicum Tiſſapherne
mum, deinde regem, ſi modo ſtatum popularem non tutarẽtur, ſic enim regem m
confiſurum, magnam ſanè ſpem concipiebant, cum hoſtẽ ſuperandi, tum uero ipſ
mores ciuitatis qui affligebantur maxime, ad ſe negotia transferendi. Hi cum Sam
rediſſent, re cum idoneis tranſacta, coniurauerunt propalam apud multitudinem
tes regem eis amicum fore, & pecuniam præbiturum, duntaxat Alcibiade reſtitue
ſtatu populari ſublato. Vulgus, etſi nonnihil ijs quæ tractabantur impræſentia
angebatur, tñ affligente ſtipendij ab rege ſuppeditandi ſpe quieſcebat. At illi qui
popularem agitabant, poſteaquam uulgo rem communicauerunt, rurſus & ſibiq
pleriſq; ſodalium quæ forent ab Alcibiade proſpiciebant. Et alijs quidem hæc rum
pla, tum explorata uidebatur. Phrynicho aũt qui adhuc duxerat, nihil admodum
placebat: & nihilo magis ſtatum paucoꝝ Alcibiades, prout erat, quàm populare
fiderare uidebatur, neq; aliud captare niſi quoquo modo diſciplina ciuitatis immu
accitu ſodalium reuerteretur. Sibi autem præ cæteris hoc non negligẽdum, præci
ne ſeditiones exiſterent, quinetiam ne regis quidẽ intereſſe, ut à Peloponnenſibus
æque in mari uerſantibus, & in illis imperio non minimas urbes obtinentibus, ag
ret ad Atheniẽſes, quibus diffideret, & negotium ſibi faceſſeret, cui liceret Pelopõ
ſes, à quibus nihildũ mali paſſus eſt, efficere ſibi amicos. Præterea ſe pbe ſcire aie
cias ciuitates, cũ denuntiatũ eis foret, hos ſtatũ paucoꝝ nõ popularẽ uiuere, & ita
eſſe uiuendũ, pfecto nec quæ defeciſſent, ad imperiũ redituras, nec quæ nõ defeciſſ
ſtabiles pmãſuras. Neq; eũ poptaturas in paucoꝝ aut populi ſtatu ſeruitutẽ, q̃ li
rũq; nãciſci poſſent libertatẽ. Quinetiã eos q̃ optimates uocarent, opinaturos nu
nus negotij ſibi quàm popularẽ ſtatũ per eos exhibendũ qui largitionibus uter
duces malorum eſſent, unde plura ipſi commoda conſequatur, & ſub illis inaudita
ſa, homines atq; immanius ad necem eſſe rapiẽdos. Popularem uero ſtatum & eq
um ſuum & illo certiorem eſſe, & hæc ita ſentire, ciuitates ex ipſis operibus cõ
planè ſe ſcire Phrynichus aiebat, ideoq; nihil eorum ſibi, quæ impræſentiarũ ab Al
ade agerentur, placere. Si tamen qui congregati in ſocietate belli erant, ſicut à prin
placuerant hæc, ita nunc admiſerunt: ac legatos qui Athenas mitterent cum illo
uero Piſandrum parauerunt, ut de Alcibiade reducẽdo, ac ſtatu populari antiquan
deq; contrahenda Athenienſibus cũ Tiſſapherne amicitia tractarẽt. At Phrynich
bendæ orationis de Alcibiade reducendo gnarus, & eius ab Atheniẽſibus admiſſo

Tiſſaphernes Alcibiadi aſſẽ ſus.

Athenienſium de Alcibiade reducendo cõ ſilium.

Optimates.

ueſtus ne ob ea quæ à ſe in contrarium dicta eſſent, male ſecum ageretur, ſi in arbitriũ
illius deueniret, ad tale genus ſe conuertit; Mittit ad Aſtyochum Lacedæmonioꝝ nau
archum circa Miletum adhuc agentem clamdeſtinas epiſtolas, in quibus cum alia ſim
pliciter ſcribebat, tum uero Alcibiadem illorum negotia corrumpere, qui Tiſſapher
nem Athenienſibus conciliaret. Sibi ueniam dandam eſſe, qui aliquid cõſuleret in per
niciẽ hoſtis, uel cum dedecore ſuæ ciuitatis. Aſtyochus de Alcibiade multando, præ
terquam quod amplius ille nõ ueniebat in manus, ne curauit quidem: ſed reuerſus ad
eum in Magneſiam apud Tiſſaphernẽ, retulit ambobus quæ ſibi ſcripta eſſent è Samo:
index ipſe rei factus, & (ut ferebat) tum his tum alijs rebus communicandis Tiſſapher
ni ſeſe applicans priuati lucri gratia, eoq; libentius ferens ſtipendium non eſſe perſo
lutum. Alcibiades non cunctatus, literas in Samum ad magiſtratus mittit de ijs quæ à
Phrynicho agerẽtur, poſtulans ut eum morte multarẽt. Ob id exæſtuans Phrynichus,
ut qui ob indicium eſſet in ſummum oñino diſcrimen adductus, rurſus ad Aſtyochũ
ſcribit, inſimulans illum ſuperioris facti, quod haud probe occultaſſet, & nunc ſe para
tum eſſe tradere omnem Athenienſem exercitum, qui eſſet apud Samum: illis ad inter
nicionem expoſitis ſigillatim omnibus modis, cum Samus muris careret. Quibus mo
dis iſta exequeretur, neq; inuidioſum ſibi iam eſſe, cum propter inimiciſſimos capite
periclitetur, ſi hoc & aliud quodcunque potius ageret, quàm ut ab illis trucidaretur.
Hæc quoque Aſtyochus ad Alcibiadem detulit, cuius iniquitatem præſentiens Phry
nichus, tantum' q̃ non ab Alcibiade de his rebus epiſtolam adeſſe, præoccupat ipſe ad
exercitum in dicium efferre, inquiẽs hoſtes in animo habere, cum Samus careat muris,
nec omnis claſſis intus habeat ſtationem, caſtra inuadere: & quandoquidem ipſe pro
comperto habeat, debere Samum illos q̃ celerrime muro concludere, & in cæteris cu
ſtodias agere. Atq; ipſe eos pro imperio quo erat, ad hæc facienda adegit. Et iſti quidẽ
partim ad extruẽdos muros res præparare, partim celeriter extruere non ſolum ex hac
cauſa, ſed etiam tanquam ſic Samus eſſet duratura. At non ita multo poſt, literæ ab Al
cibiade ueniũt, exercitum à Phrynicho proditum iri, & hoſtes eum inuaſuros. Ex hoc
Alcibiades non ex fide, ſed ex odio dicere exiſtimatus, & Phrynicho tanquam cum ho
ſtibus ſentienti opponere quæ ipſe facienda ab hoſtibus præuidiſſet, nihil obfuit, imò
teſtimonium eo iudicio perhibuit. Item poſt Tiſſaphernem alliciendo induxit, ut ami
cus Athenienſibus foret, timentem quidem Peloponnenſes, q̃ maiori cum claſſe quàm
eum poſtea q̃ ſenſit eorum apud Cnidum diſſenſionem de fœderibus per Theramenẽ
inijs. Namid temporis cum illi apud Rhodũ eſſent, iam diſſenſio extiterat. Poſt quẽ
Alcibiadis ſermonem cum Tiſſapherne habitum, Lacedæmonios ire affertum cunctas
ciuitates in libertatem, ſuperuenit Lichas, negauitq; tolerandam eſſe pactionem, ut rex
obtineret ciuitates, quibus priusaliquãdo aut ipſe, aut progenitores eius imperaſſent.
Et Alcibiades quidem utpote ad magna connitens, officioſe Tiſſaphernem demereba
tur. Legati autem Athenienſium qui cum Piſandro è Samo miſſi erant, ubi Athenas
peruenerunt, uerba apud populum fecere altius repetẽtes, & ante omnia licere illis &
regem ſocium habere, & Peloponnenſes uincere, ſi Alcibiadem reſtituerent, nec eodẽ
modo degerent ſub ſtatu populari. Contradicentibus multis, partim pro ſtatu popu
lari, partim propter inimicitias Alcibiadis, ac reclamãtibus indignum facinus eſſe, ſi is
rediret qui leges rupiſſet, in quem Eumolpides præconeſq; de myſticis teſtimoniũ di
xiſſent, quo nomine exilium ſibi ille cõſciſſet: quem deniq; ſi reuocarent, ſeſe deuouiſ
ſent. Piſander ubi plurimum concertationis erat ac querelæ, adiens ac prehẽſans ſingu
los contradicentium, percontabatur num quam ſpem ſalutis publicæ haberent, Pelo
ponnenſibus nec in mari pauciores q̃ ipſi naues roſtratas habẽtibus, & ſocias ciuitates
plures, ſuppeditante illis rege ac Tiſſapherne pecunias, quæ ipſis nullæ reliquæ eſſent,
niſi quis ad eos regem traduceret. Et cum interrogaſſet, & nullam aliam eſſe dicerent,
hanc palàm ſubijciebat eis; Atqui hoc ut cõficiamus, fas non eſt, niſi rempublicam pro

Phrynichi epiſtolæ clamdeſtinæ.

Aſtyochus cõ filiorum detector.

Piſander.

uidentius adminiſtremus, & ad paucorum regimen deferamus, ut nobis rex ſuc-
dem: ne plus de adminiſtratione reipublicæ impræſentiarum quàm de ſalute conſi-
mus, habituri facultatem poſtmodum ſi diſplicebunt iſta mutandi: Alcibiadem
hoc unus nũc efficere poteſt, reducamus. Hæc audiens populus, ægre quidem
cipio ferebat mentionem ſtatus paucorum: ſed Piſandro plane docente nullam
ſalutem eſſe inter metum & ſpem, ut ſtatus reip. immutaretur, annuit: factumq; de-
tum eſt, ut Piſander cum decem collegis irent ad tranſigendum cum Tiſſapherne
Alcibiade, quoquo modo ſibi maxime è repub. fore uideretur. Et criminãte Piſandro
Diomedon. Phrynichus à præfectura cum ſuo collega Scironide amotus eſt, ſubrogatiq; in
Leon. locum Diomedon & Leon, & ad claſſem miſſi. Dedit autem crimini Piſander Phry-
cho, quod diceret eum prodidiſſe Iaſum & Amorgem, uidelicet arbitrabatur eum
idoneum fore ijs quæ ab Alcibiade tranſigerentur. Ita Piſander, ubi coniurationes
quæ prius fuerant, de iudicijs ac magiſtratibus in ciuitate recitãdo, ſtatum popularẽ
abrogando per factionis ſuæ homines, & q̃ publice conſulerent, cæteraq; quæ ad
ſentem uſum pertinerẽt, curauit ne quid moræ intercederet, ad Tiſſapliernem ipſe
decem collegis nauigauit. Et Leon ac Diomedõ per eandem hyemem cum ad claſ-
Athenienſium peruenĩſſent, Rhodum petierunt. Vbi nacti ſubductas Peloponnen-
um naues, in quendam locum egreſſi ſunt, ac Rhodijs qui ad arcendam uim occur-
rant, prælio ſuperatis, in Chalcem ſe recepere: & illinc bellum acrius ex Co gerẽdo
Xenophanti- q; inde commodius obſeruarent ſi quà tranſcerent Peloponnenſium naues.
das. phantidas autem Lacon è Chio in Rhodum uenit, à Pædarito nũtiatum iam ad finẽ
peruenĩſſe Athenienſium murum: Et niſi omni claſſe ſubueniatur, actũ eſſe de Co-
Et iſti quidem ſubuenire ſtatuerunt. Attamen Pædaritus interea & qui cum eo
ares erant, atq; Chij, admotis omnibus copijs munitiones Athenienſium circunde-
claſſi oppugnãt: & eius parte expugnata, aliquot nauibus quæ ſubductæ erant po-
tur. Sed eò ſuccurrentibus Athenienſibus, primi in fugam uerſi ſunt Chij, mox Pa-
Pædariti cæ- ritus ipſe reliquis circà fuſis occubuit, ac multi Chiorũ, pluraq; arma capta. Poſt
des. multo q̃ antea Chij arctius obſidebant, & à terra, & à mari, etiam fame inualeſcente.

Piſander aũt legatiq; collegæ, ubi ad Tiſſaphernem uentũ eſt, uerba fecerunt de p
ctionibus ineundis. Ille qm̃ magis extimeſceret Peloponenſes, & quemadmodũ ab-
cibiade erat edoctus, uellet utroſq; adhuc uehementius cõteri, non ſe certũ omino
cibiadi præbebat. Ea de re ille ad tale genus ſe conuertit, ut inter Athenienſes & T
phernem tanq̃ nimia poſtulantẽ non cõueniret. Quod ut mihi uideẽ, etiã Tiſſa-
Tiſſaphernes nes uolebat: ipſe q̃dem propter metũ, Alcibiades aũt, q̃ ubi animaduertit illũ (cura-
ſibi metuit. bat) non affectare cõuentionẽ, nolebat uideri Athenienſibus inualidus ad hoc cir-
dendũ: ſed iam perſuaſo, & uolenti ad Athenienſes ſe cõferre, ipſos Athenienſes
idonea offerre. Poſtulauit eñ Alcibiades coram Tiſſapherne, cuius uice ipſe in lo
do fungebaẽ, adeo quemadmodũ ſupergrederenẽ, ut per Athenienſes, etſi ingẽ
ſane poſtulatis acquieſcerent, ſtaret quo minus conueniret. Nam poſtulauit omn
niam tradi, rurſusq; inſulas Ioniæ adiacẽtes: quæ cum nõ abnuerent Athenienſes,
dem in tertio cõgreſſu ne plane deprehẽderet pax pollere, petijt ut ſinerent re
ficare naues, & ijs terram ipſorũ obire quot & quoties libuiſſet. Ad hæc poſtulata
hil iam amplius aſſenſere Athenienſes, ſed ea intolerabilia arbitrantes, & ſe ab Alcibi
de eſſe deceptos, cum iracundia digreſſi, ſe Samum receperunt. Poſt hæc rurſus
Tiſſaphernes ſaphernes eadem hyeme contulit ſe in Caunum animo Peloponnenſes iterum re
Pelopẽnenſib. candi Miletum: initiſq; alijs quibuſcunque poſſet pactionibus ſtipendium ſoluere,
reconciliatur. prorſus ſibi hoſtes redderet, timens tum ne aut coacti pugnare cum Athenienſibus,
ſe ex magna parte ſtipendio fraudata ſuccumberent, aut ea exarmata, ad uotum
Athenienſibus ſuccederet, tum uel magis, ne illi ſtipendij parandi gratia continẽ
peruaſtarent. Harum igitur rerum omniũ reſpectu atq; prouidentia, ut (quemadmo-
dum optabat) Græcos inter ſe coæquaret, accitis Peloponnenſibus ſtipendium

rat, fœderaq; cum eis tertiò init in hæc uerba:

Pactiones tertiæ inter Lacedæmonios & regem ſocietatis.

TERtiodecimo regni Darei anno, Alexippida apud Lacedæmonem tribuno ple-
bis, pactiones initæ ſunt apud Mæandri campum inter Lacedæmonios ſocioſq;
ac Tiſſaphernem & Theramenem, Pharnaci q̃ liberos, de regis deq; Lacedæmoniorũ
& ſociorum negotijs. Quæcunq; plaga regis in Aſia eſt, regis eſto, deq; ſua prouincia
rex deliberato pro ſuo arbitrio. Lacedæmonij ſocijue prouinciam regis ne adeũto no
cendi ergò. Nec uel ex Lacedæmoniorum ſociorum ue regionem adito ullius mali er-
gò. Quod ſi quis Lacedæmoniorum aut ſociorum, nocendi ergò regionem regis ad-
ierit, Lacedæmonij ſocijq; prohibẽto. Et ſi quis è ditione regis adierit Lacedæmonios
ſocios ue nocendi ergò, rex prohibeto. Nauibus quæ nũc adſunt, Tiſſaphernes ſtipẽ-
dium præſtato ex pacto, dum naues regis aduenĩant: quæ ubi aduenerint, Lacedæmo-
nij ſocij ſuã claſſem ſi uolent alunto: ſin à Tiſſapherne ali uolent, Tiſſaphernes ſtipen-
dium præbeto. Eam pecuniam finito bello quãtam acceperint Lacedæmonij ſocijq;
Tiſſapherni reddunto. Poſtquam claſſis regia uenerit, & illa & Lacedæmoniorum &
ſocialis communiter bellum gerunto, quatenus Tiſſapherni uidetur Lacedæmonijſq;
ac ſocijs. Quod ſi ſocietatem belli cõtra Athenienſes diſſociare libuerit, ex æquo diſſo-
cianto. Atq; hæ pactiones initæ fuerũt, poſt quas Tiſſaphernes operam dedit, ut na
ues Phœnices (quemadmodum dictum eſt) adduceret, atq; alia quæ ſpopõderat, ani
mo etiam oſtentandi ſe quæ ad ipſum pertinerent, apparare. Sub extremum iam hy
emis Bœotiani Oropum interceperunt, prodito Athenienſium q̃d ibi erat præſidio, *Oropus.*
operæ etiam nõnullorum Eretrienſium, & ipſorum Oropiorum, captantes Eubœam
ad defectionem inducere. Nam cum id oppidum ſit ſitum in Eretria, quod Athenien
ſes tenebant, fieri non poterat, quin magna iactura afficeretur & Eretria & cætera Eu-
bœa. Potiti igitur iam Oropo Eretrienſes, in Rhodũ uenerunt accitum Peloponnen-
ſes in Eubœam. Illi Chio potius quæ uexabaẽ ſuccurrendũ cum ſtatuiſſent, & è Rho
do ſoluentes omni cum claſſe circa Triopium nauigarent, proſpiciunt Athenienſium
naues à Chalce altum renentes: & cum neutri in alteros tenderent, abierunt: Athenien
ſes quidem in Samum, Peloponenſes autem in Miletum, cernentes non poſſe ſe Chio
ſuccurrere ſine certamine. Hyems hæc confecta eſt, & uiceſimus huius belli annus, q̃d *21. anni initiũ.*
Thucydides conſcripſit. Ineunte ſtatim proximæ ætatis uere, Dercylidas uir Spar- *Dercylidas.*
tiata haud magna cum manu miſſus eſt itinere pedeſtri in Helleſpontum, ſollicitatum
ad defectionem Abydum, quæ eſt Mileſiorũ colonia. Chij quoq; q̃diu Aſtyochus de fe
rendo auxilio ambigit, obſidione urgẽte, ad confligendũ impulſi ſunt nauali certami *Abydus.*
ne. Acceperant aũt poſt mortẽ Pædariti Aſtyocho adhuc apud Rhodũ agente, Leon
temẽ Mileto uirũ Spartiatam pro duce, qui cũ Antiſthene uenerat epibata, & duode-
cim naues Mileti ſtipendiarias, quarũ Thurinæ erãt quinq;, Syracuſanæ quatuor, & Anei- *μίαι.*
tũ Mileſia, & Leontis ſingulæ. Egreſſi itaq; populariter Chij, & tuto q̃dam loco oc
cupato, unà cũ ſex & triginta ſuis nauibus aggreſſi ſunt Athenienſiũ duas & triginta.
Et erat rox eſſet pugna nauali, neq; in ea Chij atq; ſocij forent inferiores, tamen (iam *Abydus defi-*
enim erat ueſper) in urbem redierunt. Secundum hæc cum Dercylidas pedeſtri itine- *cit.*
re ad Helleſpõtum peruenĩſſet, ſtatim ad eum & ad Pharnabazum Abydus defecit, & *Lampſacus.*
duos poſt dies Lampſacus. Hoc cognito, Strombichides è Chio repente ſuppetias ue
nit, nauibus quatuor & uiginti Athenienſiũ, inter quas erant militares quæ portabant
amnaros: & prælio ſuperatis Lampſacenis qui obuiam prodierant, ipſo impetu Lam-
pſacum muris carentẽ carpit, ac homines uaſaq; abripit: ac reſtitutis in eam liberis ho-
minibus, ad Abydum acceſſit. Sed cum Abydanos neq; ad deditionem impellere, ne- *Seſtus.*
que oppugnatione tentata expugnare poſſet, ad Seſtum transfretauit, urbem in Che-
ronneſo è regione Abydi ſitam, quam Medi aliqñ tenuerãt: ibiq; præſidiũ impoſuit, ac
totius Helleſponti tutelã. Interea & Chij compotes maris effecti ſunt magis, & qui ad
Milerum erant, atq; Aſtyochus tum audita pugna nauali, tum diſceſſu Strombichidis

audaciores. Itaq; omino duabus nauibus in Chium profectus Astyoch⁹, sumpsit q̄
illic erant naues, & tota iam classe cōtendit in Samum. Et cum hostes non exirent o
uiam, q mutuo suspecti erāt, rursus redijt Miletum. Nam per hoc tempus, atq; ea
prius, Athenis antiquatus erat status popularis. Siquidē postq̄ Pisander cum colleg
ac Tissapherne redierunt Samum, rem illic castrensem ad suum magis arbitrium trac
tulerunt, & Samij ipsi hortabantur optimates ad capessendum secum statum paucor
etsi inter se ad seditionem concitati, ne sub statu paucorum degeretur. Quinetiā Alc
nientibus qui illic erant, cum & ipsi inter se contulissent, placuit Alcibiadem (quanq
quidem hoc ei non esset cordi) missum facere. Non enim amplius idoneum fore, si
niret, statui paucorum, sed se iam quorum de periculo ageretur, per se dispicere op
tere, quonam modo & res ista non remitteretur, & bellica sustineretur, unoquoq
sua re familiari impigre pecuniam, & si qua re alia opus esset, conferente, ut qui noc
is iam, sed sibijpsis laborarent. Talia tunc exhortati, continuo Pisandrum & dimidiu
legatorum domum dimiserunt ad res ibi transigendas, dato insuper eis negotio, ut
quascunq; subditorum ciuitates possent, statum paucorum instruerent. Alterum dim
dium in alia item subditorum oppida, alio alium, necnon Diotrephum ad prouinc
sibi mandatam in Thracia administrandam, tunc agentē circa Chium. Is Thasum p
fectus, statum ibi popularem aboleuit. A cuius discessu Thasij altero fere mense u
murum circundederunt, tanquā nihilo iam indigentes cum Athenienſibus statu op
matum, sed libertatē à Lacedæmonijs propediem expectantes. nam eorum exul
non penes Athenienſes, sed apud Lacedæmonios erant, cum suis qui intra urbē
necessarijs, omi ope annixi sunt, ut & naues reciperent, & ciuitas rebellaret. Itaq; p
quidem euenit ex sententia, ut & ciuitas citra periculū seruitio eximeret, & popul
fuerat refragaturus administratione summoueret, cæteris aūt Athenienſium stud
è contrario, qui statum paucor illic constituerant. Necq; id in Thaso tantū ut mihi u
tur, sed in alijs quoq; multis subditor ciuitatibus, quæ respicientes à nullo meam
quæ tractabant, illaq; fallaci sub Athenienſibus legitime uiuendi cōditione posth
ta, ad eam quæ proculdubio erat libertatē transierunt. At Pisander cū collegis p
cti, statū popularem ut ipsis uidebat ex urbibus sustulerunt, & ex aliq̄t ea armis
socios sumptis Athenas reuerterunt: ubi cōperiunt iam pleraq; à sodalibus perpe
ta. Eteñ Androclē quendam in statu populari longe principē, & qui inter primos
titerat autor Alcibiadis expellendi, nōnulli iunioꝛ conspirati, clàm obtruncarant,
plici causa, tum q erat maximæ apud populū autoritatis, tum uel magis aliq̄to Alc
adis demerendi, tanq̄ reuersuri, & Tissaphernē eis amicum reddituri, alioſq; nōnu
tanq̄ non opportunos eodē clàm modo sustulerant. Oratioq; ab eis ex cōposito p
palam habita est, neq; mercedē alijs dari debere nisi militantibus, neq; plures esse p
cipes rer gerendar q̄ quinq; milia, & eos pcipue, qui & pecunijs & corporibus p
desse possent. Erat aūt hæc res decora apud pleroſq;, ut q administrationē ciuitatis
mutassent, ijdem ciuitatē administrarent. Adhuc nanq; & populus & concilium ex
suetudine cōgregabatur, ita tamen, ut nihil consultaretur nisi quod conspiratis p
retur. Ex quoꝛ etiā numero erant qui continebant, pensatis prius inter se quæ fore
dicenda, nemine iam aliorum contradicente præ metu, cum tantam cerneret conj
toꝛ manum. Quod si quis contrà hisceret, confestim aliquo idoneo modo necaba
neq; de percussoribus inquirebat: si qui suspecti erāt, supplicīū sumebat, sed intra
tium populus se tenebat, adeo pterrefactus, ut taciturnitatē suā lucrifacere se putaret
nihil uiolentiæ patereť, & cum multo pluriū q̄ erat conspirationem suspicaret, ann
succubebat. Nec id licebat explorare tum propter magnitudinem ciuitatis, tum p
pter mutuam ignorationem. Neq; uero fas erat ob hoc ipsum cuiq̄ apud alium mi
ac lamentari uicem suam, quasi de ulciscendo secreta cōsilia agitaret. Siue eñ nonn
ignotū nactus esses quem alloquereris, infidus uidebat, singulis è populo suspiciosi
uicem se adeuntibus, ueluti participes forent eoꝛ quæ agerent. Quoniā ex co pauc

Democratia Athenienſium antiquata.

Paucorum ſtatus iſtauratur

Thaſi reſp. immutatur.

Androclis cædes.

Athenienſium factiones.

numero erant quidam, quos nemo unq̄ suspicatus esset ad eam se factionem cōuersu
ros, qui præcipue & apud multitudinem ut fides haberet effecerāt, & apud statū pau
corum ut multum firmamenti esset, uel hoc ipso q populares ad mutuam diffidētiam
inducebant. Sub hoc igit tempus Pisander collegæq; uenientes, statim cætera perege
runt: & ante omiū coacto populo, sententiam dixere de decē scribis deligendis, penes
qs liberū imperium esset, q conscriptam rogationē certa die ad populum ferrent, qua
ratione ciuitas optime degeret. Vbi dies dicta aduenit, aduocata concione in editū lo
cum, ubi tēplum Neptuni est situ, decem ferme extra urbem stadijs, promulgarunt de
cem uiri illi, nihil aliud q̄ hoc demum licere, quocunq; quis uelit Athenienſium decre
tum refellere, refellentēq;, si quis aut scripserit aduersus leges facere, aut quoq̄ alio mo
do læserit, ingentibus pœnis sanxerunt. Hic uero clare locuti sunt, nullum iam pristi
no instituto magistratū ualere, neq; stipēdium numerari, sed quinq; deligi pfides, à q
bus rursus centum uiri deligant, qui singuli ternos sibi cooptent, penes quos numero
quadringentos, cum in curiam uenerint, imperiū sit exequendi quæ optima factu esse
senserint, & quinq; milia ciuium quoties eis uidereť congregare. Fuit quidē qui hanc
rogationem tulit Pisander, q ut in cæteris, ita in hoc statu populare libentissime pro
palam abrogabat. Qui uero totum negotiū composuit, qua ratione ad hoc deueniret
tur iampridem id pmeditatus, fuit Antiphō, uir Athenienſiū sui temporis nulli secun
dus uirtute, atq; item pstantissimus in cōminiscendo, & in ijs quæ sentiret promēdis,
qui neq; ad populū neq; ullam in cōtentionem uoluntarius pdibat: sed suspectus uul
go ppter opinionem facultatis in dicendo, cessaret ab agendo: tñ hic unus ut cuiq; ali
quid aut in iudicio, aut apud populū agenti cōsulebat, plurimum posse pdesse existi
mabat: & q postmodū (cum statu quadringentor collapso, acta illor populus ultum
iret, ipse in iudicium uocareť, tanq̄ unus ex istaꝛ rerum autoribus) uideť mihi opti
me omniū ad meam usq; memoriā, causam capitis dixisse. Præstabat aūt sese & Phryni
chus perū studiosum circa statum paucor Alcibiadis metu, quem intelligebat cuncta
apud Samū à se cum Astyocho tractata resciuisse, ratus (ut credibile erat) eū nunq̄ sub
paucor statu reuersurū. Et aduersus atrocia quia is nō succubuerat, plurimum de sua
uirtute spopōdisse uidebat. Theramenes quoq; Agonis filius, inter primos eoꝛ exti
mus qui statum popularē dissoluerunt, uir neq; ad dicendum, neq; ad intelligendū inua
lidus. Itaq; opus à uiris & multis & circunspectis agitatū, etsi arduum, tñ non immeri
to procesſit. Arduum eñ fuit, populum Athenienſem centesimo fere ab exactis tyran
nis anno libertate priuare, ne eum modo nullius imperio subiectum, sed plusq̄ huius
temporis dimidio ipsum alijs imperare assuetum. Vbi aūt cōcio nemine refragāte,
sed rata habēre quæ promulgabant soluta est, aliq̄to pòst in curiā introducti sunt qua
dringenti hunc in modum: Erant Athenienſes assidue sub armis propter hostes apud
Deceleam agentes, partim in muris, partim in stationibus suo quisq; loco. Igitur illo
rum qui cōsci non erant, ex consuetudine abire permittunt, dato præcepto coniura
tes ut permanerent non apud arma, sed seorsum: & si qs ad res quæ agerent notandas
uocasset, hunc sumptis armis id facere phiberent. Fuerunt autē ñ, quibus id negotiū
datum est, qui ad hoc ipsum uenerāt cum suis armis, Andrij & Tenij & Caryſtiorum
& Æginetæ incolæ, quos illuc habitatum miserant Athenienſes. His itaq; dis
positis, quadringenti uiri occulto quisq; pugione uenientes, comitantibus centumui
ris adolescentibus, quibus utebantur ſicubi manu illorū opus erat, circunsistunt in
gredientur. Attulerant autem ipsi mercedem illis totius reliqui temporis, & eam egredi
entibus persoluerūt. Itaq; hunc in modum senatus nihil refragatus, è curia prorepsit:
nec cæteris quidem ciuitatibus aliquid innouantibus, sed quiescentibus. Tunc illi in
gressi curiam, quæstores è suo corpore sortiti sunt, quibuscunq; uotis atq; hostijs magi
stratus ineuntur usi: postea ualde immutato ritu status popularis, præterquam q exu
les Alcibiadis gratia non restituerunt, in cæteris imperiose gerebant: & nonnullos (li

Decem ſcribarum electio apud Athenienſes.

Decemuirales leges.

Centumuiri.

CCCC. uiri.

Antiphon.

hūc iocū citat Cicero in Bruto

Phrynichus.

Theramenes.

Agnon.

Quadringentorum i curiā introductio.

Andrij, Tenij Caryſtij.

cet haud multo quàm ipſi uidebantur idonei qui in locum ipſorum ſubſtituerentur) Ad Agi
interemerunt, nonnullos in carcerem coniecerunt, quoſdam relegauerunt.

dem quoque regem Lacedæmoniorum (erat apud Deceleam) miſere caduceatores ea
qui diceret uelle ſe redire in gratiam: & conſentaneū eſſe ut ille ipſis potius, quàm
fido populo (qui amplius non excitaret) aſſentiretur. At iſte non quieto animo cla
tatem eſſe exiſtimās, neque ſibi populum ſubito uetuſtam libertatem traditurum, nec
quieturum ſi magnum exercitum conſpexiſſet, ideo non tantum fidei habens illis a
præſens, quin crederet etiā turbari poſſe, nihil de conuentione reſpondit iis qui a qu
dringentis aduenerant, ſed accito è Peloponneſo ingēti exercitu, haud multo poſt ip
cum iis copiis & his quæ ad Deceleam excubabant, deſcendit ad ipſa mœnia Athen
enſium: ſperans eo magis turbatos Athenienſes in ſuum arbitrium peruenturos, ac
uoluntarios, aut ipſo impetu propter tumultum intrà extraq; credibiliter futurum
que enim defore putabat, quin muros maiores propter illorum ſolitudines occup
rent. Cum ergo copias propius mœnia admouiſſet, Athenienſes ne tantulum quiet
intra urbem mouerunt: ſed emiſſo equitatu ac parte quadam grauis & leuis armatur
ſagittariorum, depulerunt ſtatim eos qui propius ſubiiſſent, armisq; atq; corporibus
quorūdam interfectorum potiti ſunt. Ita re Agis cognita, rurſus eduxit exercitum
ipſe quidem & qui cum eo fuerant illic, apud Deceleæ loca manſerunt. Eos autē qui
perauerant, poſtquam illic aliquot dies fuerant commorati, domum remiſit.
dum hæc, cum quadringenti uiri ad eum legationem miſiſſent, & hic nihilominus
iam magis cunctaretur, & ad hoc ipſos hortaretur, Lacedæmonē mittunt ad pacis
dum legatos cupidi pacificandi. Mittunt item in Samum decem uiros ad leniēdos
lites, docendosq; cum alia quæ dicere oporteret, tum uero illud, non in pernicie
uitatis conſtitutum eſſe ſtatum paucorum, ſed in ſalute eſſe omnium: & quinquen
lia hominum eſſe, non quadringētos ſolum, qui negotia adminiſtrarēt. Nec ungq
ad eam diem propter expeditiones & peregrinas occupationes ad ullam rem conſ
tandam quantumlibet arduam, plures quinque milibus conueniſſe. Non tamē ſtatu
ab ipſa ſtatus ſui conſtitutione miſerunt, ueriti ne id quod euenit, nautica multitu
nollet ſub eo ſtatu manere, & illic inchoato malo ipſis mouerentur. Etenim iam
Samum circa ſtatum paucorum res talis erat innouata ea, quæ per ipſum tempus co
tigit, quo quadringenti ſunt conſtituti. Nam Samiorum qui tunc aduerſus procer
ſurrexerāt, cum antea fuiſſent ſtatus popularis, ſed immutati rurſus perſuaſione Pisa
dri dum uenit, & Athenienſium in Samo conſpicuorum, facta coniuratione ad qu
dringentos homines, ſtatuerant aggredi cæteros tanquam illi populus foret, & i
perbolum quendam Athenienſem, hominem nefarium, exulantē, non potentiæ d
tatis ue metu, ſed propter ſcelera & dedecus ciuitatis interemerunt, unà cum Char
no uno è ducibus & aliqbus ſecum Athenienſibus, quibus fidem habebant. & cum
alia huiuſmodi perpetrarunt, animati & plures inuadere. Hanc rem q ſenſerant
ram, nuntiauerunt tum è ducibus Leonti ac Diomedonti (hi em q à populo hono
affecti eſſent, & inuiti ſtatum paucorum ferebant) tum Thraſybulo ac Thraſyllo, q
rum alter erat trierarchus, alter armatis præfuit item q cæteris qui præcipue uidebant
li cōſpirationi ſemp aduerſi: obſecrarunt q ne ſeipſos morti deſtinatos, ne Samum
Athenienſibus alienatam, propter quam unà magiſtratus in id temporis permanſiſſ
contemnerent. Hoc illi audito, ſingulos milites adeunt, orant q ne quo modo id ne
mittant, & in primis eos qui dicuntur Parali, homines Athenienſes, atque liberos
qui in ea naui uehebantur, ſtatui paucorum nedum præſenti ſemper infeſti. Quib
Leon & Diomedon quoties aliquò nauigabant, ſoliti erant aliquid nauium cuſtodi
dum relinquere: adeo, cum trecenti illi in Samios impetum feciſſent, iſti omnes in
uentu ſuo pleroſque Samiorum periculo exemerunt, & triginta è numero trecento
obtruncarunt, & eorum tres maxime nocentes exilio multarunt, cæteris ignoſcēre
ſtituto populari ſtatu, in poſterum communiter rempublicam adminiſtrarunt, hi

Additū ab interprete.

Agidis exercitus cōtra athenienſes.

Samiorum factio.

Hyperboli cædes.

Charmini cædes.

Thraſybulus. Thraſyllus.

Parali.

itaque nauem Paralorum cum ipſorum præfecto Chærea, qui ſtatu mutato nauauerat operam, properanter Samij atque milites Athenas mittunt ad ea quæ acta eſſent nunciranda. Nondum enim reſciuerant quadringentos uiros imperio potitos. Cum Athenas nauis peruenisſet, ea protinus quadringenti ablata, Paralorum aliquot duobus tribusue uinculis inſididerunt, reliquos in aliam militarem nauem impoſitos, mandarunt per Euboeam cuſtodiendos. Chærea ſimulac ea quæ agerentur animaduertit, utcunqualitans rurſus in Samum reuerſus, retulit militibus quæ fierent Athenis, omnia in maius ui orationis exaſperans, uniuerſos ab his qui rempublicam adminiſtrarent uerioribus affici, nec cōtra eos quicquam hiſcere licere: quinetiam horum uxoribus libesq; quim afferri, eadem quoque ſtatuiſſe omnium qui in Samo militarent, qui ab ipſo rum ſententia diſcreparent, propinquos comprehendere atque coērcere, niſi ſibi obtemperatum ſit, eos interfecturi. Alia etiam permulta mentiendo adiecit. Quæ audiees milites, non modo eos qui ſtatum paucorum introduxerant, ſed etiam eos qui participes erant, ſtatuerunt à principio occidere. Deinde ab iis qui ſe interpoſuere prohibiti, atq; edocti ne hoſtibus infeſta claſſe uenientibus rem Athenienſem perderent, abſtiterunt. Ac poſtea uolentes iam aperte rem Samiam ad ſtatum popularem reuocare, Thraſybulus Lyci ac Thraſyllus (iſti enim præcipui autores extiterant ſtatus innouandi) adegerunt ad maximum iuſiurandum cum cæteros milites, tum uero eos qui erant è ſtatu paucorum, capeſſituros ſe rempublicam popularem, idem q quod ipſi ſenſuros, bellum aduerſus Peloponnenſes impigre geſturos, trecentos uiros pro hoſtibus habituros, ac nihil admodum cum illis per caduceatorem tranſacturos, in eadem uerba iurauerunt. Ex Samiis omnes qui per ætatē ferre arma poterant, cum quibus omia negotia & quæ ex periculis euentura forent, milites ſibi communia eſſe uoluerunt, arbitrantes neque ſibi neque illis ullam reliquam ſalutem fore, ſed utriſque pereundum, ſiue quadringenti uiri uincerent, ſiue hoſtes è Mileto. Atque hoc tempus per concerrationem omne cōſumptum eſt, militibus Athenas ad popularem ſtatum, illis hos ad paucorum compellentibus. Sed milites coacta protinus concione, ſuperiores duces et ſi quem trierarchum ſuſpectum habebant, magiſtratu amouerunt, aliosq; ſuffecerunt trierarchos ducesq;, quorum extitere Thraſybulus Thraſyllusq;: qui ad dicendum ſurgentes, cæteros exhortati ſunt cum aliis rationibus non debere ipſos animo labare, qd ciuitas ſua defeciſſet, tum uero his, quod à ſe qui & plures eſſent, & omnibus magis abundarent, illa ſeceſſiſſet. nam cum ipſi omnem claſſem habeant, poſſe ſe ciuitates qui bus præeſſent, adigere ad pecuniam pro uiribus dandam: ſi illinc abirent, Samum ſuo pereſſe, urbem non inualidam: ſed quatenus maritimum robur Athenienſium, quod ſoli obtinere contenderant, eò imbecillitatis recidiſſet, ſatis ualidam ad hoſtes, & eodē loco arcendos, unde iterum arcuiſſent: & ſe propter claſſem potentiores quàm eos qui in urbe eſſent, ad comparandum commeatum, cum eſſet ipſorum beneficio quod Samo præſideret: hactenus licuiſſet illis in Piræum applicare, quod nō liceret in reliquū rempublicam eiſdem reſtituere recuſarent. Itaque magis ſe poſſe illos prohibere uſu eorum, quàm ab illis prohiberi. Nam illud exiguum quiddam eſſe & nullius momenti faciendum, illos urbem ab hoſte eripere, ſi hoc ipſis utile ſit, & eoſdem nihil amiſiſſe, ſuam habeant quam mittant pecuniam, ſe eam ipſi milites erogent, ſed ſenatum conſtituiſſe, & eius gratia ciuitas habeat exercitus: imò in hoc etiam eos deliquiſſe, quod primas leges reſciderint. Se uero debere & ſuæ ſaluti conſulere, & tentare ut illos ad officium retraherent: nec deteriores illis eoſdem cenſendos, qui aliquid melius conſultarent. Alcibiadem quoque propoſita ſibi per ipſos ſecuritate atque reſtitutione, ſocietatem inter eos ac regem cupide conciliaturum: quod que maximum ſit, ſi cætera fruſtra fiuntur, certe cum tantam claſſem habeant, hoc non deeſſe ut ſecedant aliquò ex multis locis, ubi & urbes & agros inueniant. Talibus ſeſe alloquiis mutuo in concione hortabantur, & nihilo ſegnius ea quæ ad bellum gerendum pertinebāt, apparabant. Quæ ſtatuentes decem legati, qui à quadringentis uiris in Samū miſſi erant, cum iam in po

Chærea Paralorum præfectus.

Lycus Thraſybuli pater.

pulo uersarentur, ibidem siluere. Per hoc tempus classiarij Peloponnensium milites qui erant Mileti, inter se succlamabant, tanquã negotia ab Astyocho pariter atq; Tissapherne perderentur: ab Astyocho quidem, quod neq; prius pugnare uoluerit, quam diu ipsorum classis præpotens, Athenienſiũ tenuis fuit: neq; nunc uelit, cum Athenienses inter se dissidere dicãtur, nec eoꝝ naues eodem in loco esse: sed tempus teraropsq; riendo Phœnices à Tissapherne naues, nomine, nõ re periculũ certaminis facturas. Tissapherne autem, quod has naues nõ accierit, q̃d neq; solidum neq; assiduum stipendium soluẽdo, classem Peloponensem destruat. Itaq; negabãt ulterius expectare oportere, sed pugna nauali decernere, ad quod præcipue Syracusani instabant. Hoc mirantur gliscére sentientes socij atq; Astyochus, concilio habito, censuere decertandum quandoquidẽ seditionẽ apud Samum esse nuntiabaẽ. Ergo cum omnibus nauibus centum ac duodecim Micalem proficiscunt, iussis eò Milesiis adesse pedestri- Glauca. nere. In Glauca autem Micales stationem Athenienses habebant, duæ & octoginta ues è Samo profectæ. Distat aũt paululum à cõtinente Samus, qua parte Micalem Sami situs. ctat. Qui cum prospexissent Peloponnesiacas naues ex aduerso uenientes, fecesserunt in Samum, suas non satis esse ad subeundum de summa reꝝ periculum, & simul exantes (præscierant eñ hostem è Mileto uenire cupidum pugnãdi) Strombichidem in Hellesponto succursurum cum ea classe, qua se è Chio Abydum contulerat: ad quem præmiserant nuntium, cum se in Samũ Athenienses subduxissent. Peloponnenses Micalem classe appulsa, illic castra posuere, & cum eis Milesiorum peditatus atq; aclarum. Postero die cum aduersus Samum nauigare statuissent, accepto nuntio Strombichidẽ ab Hellespõto redire, ilico Miletum reuecti sunt: aduersus quã uicissim Athenienses post accessionem alterius classis cõtenderunt centum atq; octo nauibus prosito decertãdi. sed nemine obuiam se dante, rursus in Samum reuertunt. Statim cundum hæc eadẽ Peloponenses tam numerosa classe, tñ non idoneos se arbitrãtes prælium conserendũ, inopes cõsilij unde tot nauibus pecunia suppeteret, pſertim Clearchus. sapherne male soluente, mittunt ad Pharnabazũ (quod iam inde ex Peloponneso iter ptum erat) Clearchũ Rhamphij filiũ quadraginta nauiũ præfectũ. Euocauerat eñ Pharnabazus pbere stipendiũ paratus, pactusq; per legatũ se illis Byzantiũ ad defec- onem impulsuꝝ. Ita naues Peloponnenses datis uelis altum petentes, ut in cursu fe- endo hostẽ laterent, coorta tempestate iactatæ sunt, & eaꝝ aliæ quæ Delum tenuerunt, plures erãt quibus Clearchus uehebatur, posterius Miletum reuersæ sunt. Sed rurseas recepit Clearchus, in Hellespontum pedibus itinere confecto. Verum eæ quæ Helixus. Hellespõtum euaserant cum Helixo Megaræi decem naues, Byzantiũ traxere ad defctionem: quod postea cum resciissent Athenienses qui ad Samum stativa habebant, serunt auxilio atq; præsidio loci classem in Hellespõtum: & breuis quædam pugmissa est ante Byzantiũ inter octonas utrinq; naues inter eosdem. Ii qui rebus rant, & ante omnes Trasybulus cum semp aliàs, tum uero postq̃ statũ immutauerant, eadem sententia fuit ut Alcibiadem reuocaret, ac tandẽ frequenti militum cõcione hoc persuasa, factoq; decreto reducẽdum (donata uenia) Alcibiadẽ, ad Tissapher- nauigauit, Alcibiademq; deduxit in Samũ: unà spem fore existimans, si ille Tissaphernem à Peloponnensibus ad ipsos transferret. Alcibiades coacta cõcione, iactatas Alcibiadis querimonia. sui questus est & deplorauit: multaq; loquutus de rep. non in paruam spem futurã audientes adduxit, supra modum amplificando suam apud Tissaphernem gratiam. ñ qui holigarchiam domi gerebant, ipsum extimescerent, tum uel magis cõturbarent, ac pluris ipsi dissoluerentur, simulq; ut ab ñs qui Sami erant plus fidutiæ caperetur, ac pluris ipsi eret, atq; hostes Tissaphernem q̃ maxime obtrectarent, & à spe in qua erant deciderent. Enimuero asseuerabat amplissimis uerbis, sibi recepisse Tissaphernem nunquam turum dare stipendiũ Athenienſibus, si modo eis confideret, quoad ipſi quippiam liquũ foret, ne si oporteret quidẽ se ad extremum uenundare totũ suum. naues quoq; Phœnicũ quæ iam in Aspendo essent, ad Athenienses, non ad Peloponenses adduc-

rum. Ita demum se Athenienſibus habiturũ fidem, si ipsum ad eos reuersum excepissent. Hæc illi aliaq; multa simulatq; audiere, in collegium superiorum imperatorũ co optauere, iusq; rerum omnium permisere: tantam subito spem singuli præsumẽtes, ut nihil minus q̃ de sua salute, deq; supplicio quadringentorum dubitarent, parati etiam tum propter ea quæ ille dixerat, contemptis qui aderant hostibus, nauigare in Piræum. Ad quod faciendum cum multi instarent, ille uehementer abnuit, negans omisso qui propius esset hoste, in Piræum esse nauigandum: & quandoquidem ipse delegatus esset imperator, se rationes belli ante omnia curaturum adito Tissaphernemplo è cõcione abijt, uideri uolẽs uniuersa cum illo communicare, & maioris apud illum pretij esse, ostentando se q; imperator iam delectus esset, illiq; prodesse posset & obesse. Atq; hinc cõtigit ut per Tissaphernẽ terrefaceret Athenienses, inuicẽ per Athenienses Tissaphernem. Peloponenses qui Mileti erant, audito Alcibiadis reditu, cũ iam antea Tissaphernem pro infido haberent, multo iam magis obtrectabãt. Delatum eñ multis è locis ad eos fuerat, quia recusassent prodire obuiã classi Athenienſi ad Mileti usq; altro lacessenti, Tissaphernem multo languidiorẽ effectum esse ad mercedem soluendam, & iam antea per Alcibiadem operã datam, ut idẽ ipſis inuisus esset. Itaq; inter se milites alius alium cõuenientes, quemadmodum prius fecerant, cõspirauerunt, & alij quidam autoritatis homines, non solum q; neq; solidum unũ q̃ stipendiũ accipe- rent, & id breuis temporis aut intermissum, nisi quis eos aut in pſium duceret, aut aliò abduceret unde alerentur: deserere naues, culpam omnem in Astyochum refundẽtes, qui priuati lucri gratia Tissapherni indulgeret. Cum autem in huiusmodi conspiratio ne isti essent, conflatus est quidam in Astyochum tumultus hunc in modum: Syracusanorum nautæ Thurinorumq;, quo liberior multitudo erat, licentius ingruentes, stipendiũ reposcere. Quibus proteruius quoddam respõsum reddidit: interminatus q; in Hermocratem nautis suis astipulantem, leuauit fustem. Hoc cernentes commilitones utriq; nautæ, cum clamore Astyochum ut ferirent, impetũ faciunt. Quod ille præuidens, ad aram quandam confugit, atq; ita percussus non est. Sed illinc in diuerso discessum ceperũt: & Milesii furtim adorti castellum Tissaphernis illic extructum, & præsidium quod ibi erat, eiecerunt. Quæ res probata est, cum aliijs sociis, tum præcipue Syracusanis, Lichæ tamen displicuit, affirmanti debere Milesios aliosq; qui sub ditione regis essent, instruire atq; obsequi Tissapherni in ijs, quæ moderata essent, donec rationes belli recte disponerentur. At Milesii ob hæc illi & alia huiusmodi succẽsentes, mox defunctum morbo humari prohibuerunt eo loco: qui aderant Lacedæmonij, uolebãt. Propter hanc rerum discordiam inter ipsos Tissaphernemq; & Astyochum, superuenit ex Lacedæmone successor Astyochi Mindarus, nauarchiaq; susceptit imperium, et Astyochus abscessit. Cum quo Tissaphernes Gauletem quendam ex ijs quos secũ habebat, nomine Cara, legatum misit, utriusque linguæ gnarum, tum ad insimulandum Milesiorum factum circa castellum, tum ad se purgandum, sciens sui succlamandi gratia præcipue illuc Milesios ire, & cum eis Hermocratem, qui asseueraret ipsum cum Alcibiade res Peloponnenses destruere, in partibus uacillantem. erat enim illius in hunc perpetua simultas propter stipendij solutionem. Quem extremum iam Syracusanis ex torrem, cum alij duces Syracusanorum nauium Potamis, Myscon, & Demarchus Mitetum uenissent, insectatus est Tissaphernes multo acrius: ac crimini dedit cum alia, tum uero quod quia pecuniam postulatam aliquando non impetrasset, inimicitias secum gereret. Igitur Astyochus Milesiiq; & Hermocrates, à Mileto Lacedæmonem petierunt, & Alcibiades rursus à Tissapherne Samum: Vbi dum adest, legati ex Delo aduenium, quadringenti quos uiri mittebant, ad demulcendos eos qui Sami erant: & coacto concilio, conantes eos loqui nolebant initio auscultare milites, sed succlamãtes iubebant interfici qui statũ populare sustulissent. Mox tamen uix reticescentes exaudiri coepti sunt. Ilico memorare, nõ excidij publici, sed salutis causa, neq; ut ciuitas hostibus prodere, factã esse status immutationem; licuisse eñ cum hostis ad urbem subijsset, sibi id

Alcibiades ab exilio reuocatus, priſtinæ dignitati restituitur.

Cõspiratio in Astyochum.

Astyochus mortem aufugit.

Lichas.

Mindarus. Gauletes. Car.

Potamis. Myscon. Demarchus.

facere, qui ciuitati præessent, alijsq; quinq; milibus, quoniam omnes aliquatenus parti-
pes essent, neq; domesticos eorum, aut iniuria quemadmodum Chærea inuidiose rem
set, aut ullo damno affici, sed in suis quenq; locis passim manere. Et cum alia multa
memorarent, noluerũt eos ulterius exaudire qui aderant, qm̃ ægre ferebant, & alij
Alcibiadis in patria meritũ sententiam dicebant, sed in primis de nauigando in Piræum. Ibi Alcibiades primũ
deẽ de patria bene fuisse meritus, & ut nemo magis. Properantibus em̃ Athenien-
è Samo aduersus Athenienses nauigare, ex quo planissime fuissent hostes protinus
nia & Hellesponto potituri, interceſſit, quo tempore nemo alius cõpescendæ multi-
dini idoneus esset, ille & publice cupidos à nauigando cohibuit, & priuatim irasc-
legatis, ne cõiurarent inhibuit, & legatos ipsos remisit per se reddito respõso, se qui-
que milia quidem à gubernatione non prohibere, quadringentos autem ut amouer-
iubere, consiliumq; restituerent, quemadmodum prius fuisset quingentorum. Pote-
quod ad leuandos inopes sepositum esset, quo magis stipendium militibus suppe-
ret, se magnopere probare: & alia ut hortaretur iussit, ne ue se hosti dederent. Nam
uitate incolumi multam spem esse, etiam inter se conueniendi: si uero semel alteru-
succũberent, aut isti qui Sami, aut illi qui Athenis essent, neminem iam fore per quẽ
in mutuam gratiam redirent. Aderant autem & Argiuorum legati, pollicentes facile
ni populari, quæ erat illic, auxilio futuros. Quos Alcibiades collaudatos, & cum eo
eos uocaret ut adessent rogatos, ita dimisit. Venerant autem cum Paralis, quibus ra-
iniunctum fuerat à quadringentis uiris, ut nauí militari Eubœam lustrarẽt, & lega-
Læspodia. à quadringentis missos Læspodiam & Aristophontem & Melesiam, deducerent. Ea
Aristophon. dæmonem. At isti ubi Argos appulerunt, comprehensos eos Argiuis tradiderũt, ip-
Melesia. uti è numero illorum, qui in primis statum popularem antiquassent. Neq; isti pos-
Athenas rediere, sed hos ex Argo legatos Samum quam habebant triremi adduxe-

Eadem æstate atq; hoc tempore Tissaphernes quo præcipue inuisus Peloponne-
sibus erat, cum propter alia, tum uero propter Alcibiadem restitutum, tanquam pl-
cum Atheniẽsibus sentiens, huius inuidiæ abolendæ gratia (ut uidebat) apparabat
fectionem ad classem Phœnicem, quæ ad Aspendium stabat, iubens secum ire. Lic-
Tamus. Aspendus. substituto Tamo (ut dicebat) suo pfecto, qui quoad ipse abesset, exercitui stipendi-
præberet. Fertur nõ ea gratia abisse, nec facile cognitu est, quo cõsilio abierit in Asp-
Nauium Phœnissarum ad Aspẽdũ appulsarũ numerus dum, cum illinc classem nõ apportarit. Quippe centum quadraginta septẽ naues
nicum Aspendo tenus uenisse constat: cur autem non peruenerunt, multifariam
mines interpretant: Alij, ut res Peloponnensium quemadmodum constituerat, di-
ret absceſſu suo. Ideoq; nihilo melius stipendiũ Tamus, cui imperatum fuerat, fe-
terius præbuit: Alij, ut perductos ad Aspendum Phœnices exacta pecunia missos
ret, utpote quibus nihil admodum usurus esset. Alij, uitandæ inuidiæ quæ apud L
dæmonem flagrabat, hoc esse factum, ut non iniurius esse uideretur, sed plane ad
sem se contulisse uere armatam. Mihi uero euidentissimum uidetur, causa demor
distinendiq; Græcorum negotia, classem non deportasse, ut q̃diu abesset illic, & co
ctaretur, ad exitiũ illa deduceret, utq; dum neutro accedit, neutros reddendo præ
dos, utrosq; exæquaret. Qui si uoluisset utiq; apertum geri bellum non anceps, pro-
cto (ut credibile est) Lacedæmonijs (nam ad eos se cõtulisset) uictoriã tradidisset; q
pe cum per se quoq; magis pari q̃ inferiori classe contra hostes steterint. Etenim m
me euidentis tergiuersationis fuit, q causabatur cur naues non apportasset, q uide
pauciores q̃ iussisset rex, naues essent contractæ. Sed ipse maiorem apud regem gr
inire studebat, si non magno sumptu pecuniæ regiæ, sed paruo tamen eadem cont
set. Quocunq; igitur proposito Tissaphernes Aspendum petierit, Peloponnensi
iubẽte, tanquam ad naues miserunt Philippum hominem Lacedæmonium duabus
triremibus, & ipse cũ Phœnicibus cõgressus est. Quẽ Alcibiades ubi sensit in Asp
dum nauigare, & ipse sumptis tredecim nauibus, eodẽ contendit, pollicens ijs q
essent, tutũ atq; amplũ bñficium se collaturum, qm̃ Phœnicem classem aut ad Athenas

ses afferret, aut ad Peloponnenses afferri prohiberet, gnarus (ut cõsentaneum est) ex
longa cõsuetudine Tissaphernis propositi, qui illam non esset adducturus, animo etiã
quam maxime obnoxium criminibus eum faciendi apud Peloponnenses in suum &
Atheniensium famorem, ut eo magis ille cogeretur per hoc ipsum ad Athenienses acce
dere. Et hic quidem cõtinuo profectus, superiora Phaselidis & Cauni tenebat. Legati Phaselis. Caunus.
autem à quadringentis uiris missi, ubi è Samo peruenere Athenas, Alcibiadis mandata
exposuerunt, iubere illum ut hosti resisterent, nec quicquam concederent. habere em̃
plurimum spei & reconciliandi eis exercitum, & Pelopõnenses superandi. Hæc uerba
multo uehementius corroborauere multos, qui iampridẽ grauabant consortium col
legarum in statu paucorum, & qui libenter se illinc, dum tamen tutò, explicarent. Ii iã tunc
uno quodam cõsensu negotia carpere, habẽtes in hoc duces longe principes illius sta- Aristocrates.
tus atq; magnatum, Theramenẽ Agonis, & Aristocratẽ Sicelij, & alios q̃ inter primos
quidem res participes erant, sed (ut aiebant) metuentes exercitũ Samium atq; Alcibia
dem. Legatos mature sane Lacedæmonẽ miserant, ne quid ciuitatem Athenienses sine
maiori parte offenderent. Ita em̃ uitari posse, ne res ad paucos admodũ deueniret. Sed
quinq; milia re nõ nomine declarare oportere, & remp. in alterum statum transferri. Præ
tendebant aũt mentionem reip. cum tamen plerisq; eorum priuata ad hoc ambitione in-
cumberent, qua ratione p̃cipue aboleret status paucorum è populari effectus. Cuncti
nanq; suo quisq; die in orbẽ prærãt, nõ ut pares essent, sed ut singuli cæteris lõge præ
essent. Hi statu autẽ populari, in q̃ magistratus per electionẽ fiunt, facilius ferat quisq;
ea quæ eueniunt, tanq̃ nõ repulsus à parib°. Et pculdubio ualidæ res Alcibiadis apud
Samũ hoc extulerunt, q̃q; paucorum status ipsis haud stabilis futurus esse uidebat. Cer-
ratim igitur annitebatur unusquisq;, ut ipse potissimum in populo princeps existeret.
Huic rationi refragabant maxime & quadringenti uiri, & qui primores erant, Phryni Phrynichus.
chus, qui aliqñ dum apud Samũ dux esset, ab Alcibiade discessit, et Aristarchus in pri- Aristarchus.
mis, ac iampridem statui populari aduersus, & Pisander, & Antiphon, & alij potentiss Pisander.
simi. Hi & prius cum rem rapidissime constituissent, & posteaq̃ ea in Samo immutata Antiphon.
esset, legatos e corpore suo Lacedæmonem miserunt, & statui paucorum propensius ua
cabant: & murum in loco, quẽ uocant Eetioneam, multo etiam q̃ antea magis excitabãt. Eetionea.
Expost reditum suorum è Samo legatorum, animaduertentes complures etiam è suis, q pri
us pro fidis habiti fuissent, etiã esse immutatos, miserũt propere Antiphontẽ & Phry-
nichum decemq; alios cum mãdatis, ut quoquo modo dum tolerabili cõditione transi
gerent cum Lacedæmonijs, q̃ scilicet timerent & quæ illic fierent, & quæ in Samo: &
ocyus ad id studiosius murum in Eetionea extruebãt. Cuius extruẽdi hoc cõsilium fuit (ut aiebat
Theramenes, & qui cum eo erant) nõ ut illi è Samo, si infesti uenirent, nõ reciperẽtur Piræi murus.
iam in Piræum, sed ut potius hostium quoties uellẽt, & classis & peditatus reciperet.
Forceps enim Piræi est Eetionea, & iuxta eam statim nauium ingressus. Hic igitur sic
cum eo extruebat qui antea erat terram uersus muro, ut illic pauci insidentes introitus
nauium arbitri essent: Q̃m ad ipsam alteram portus, cuius os angustum est, turrim ter
minare, ut antiquus murus terram uersus, & interior nouus mare uersus, proxime hunc
statim intra Piræum ædificauerũt & porticũ maximam, cuius ipsi potiebant, in quam
cogebãt sum quenq; frumẽtum seponere, quodq; intra urbẽ esset, q̃dq; mari aduehe-
ret, & illinc promentes uenundare. Theramenes istas & iampridẽ tumultuans denũti
auit. & Posteaq̃ legati è Lacedæmone prorsus infecta pactione cum uniuersis rediere,
aiebat fore ut ob hunc murum periclitaret incolumitas ciuitatis. nam sub hoc idem tem
pus afferũt pariter ex Peloponeso duas & quadraginta naues eorum, qui Eubœi cogno Eubœi.
minant, quarum nõnullæ erant è Tarento & Locris Italicæ & Siculienses: & quædã iam
fectione habita ad oram Laconiacm, & instructæ ad trãsiendum in Eubœam, præfecto
Agisandrida Agisandri Spartiata (ut dicebat Theramenes) non tam in Eubœam eun Agisandridas
tes, q ad extructores Eetionea muri: & nisi qs iam custodia ageret, furtim exitũ allatu-
rum. Tractaũt eorum quæ reprehendebant nonnihil ueri, nec omnino detrahendi studio

dictum. Nam præoptabant illi maxime in statu paucorum, ciuitatis ac sociorum principes esse. Si minus, certe habētes classem & muros, suo arbitrio uiuere, hoc quoq; excluso, ne à populo rursus restituto ipsi ante oīes euerterentur, uolebant, sed introducendo hostes absq; muris & nauibus pacisci cum eis qualemcunq; ciuitatis statū, dummodo de corporibus suis securi essent. Id eoq; hunc murum ac portulas seruabant, proditionis & receptacula hostium studiose ædificabant, ne præuenirent ab soluere properantes. Et à principio quidem inter paucos hæc ac furtim potius dicebantur.

ἔκπληξις. Phrynichi cædes. ubi reuersus Phrynichus è Lacedæmone legatus, à quodam excubatorum infidijs factus quenti in foro uulneratus est: nec ita post è curia abiens, continuo discessit: & percussore eius elapso, adiutor tamen eius homo Argiuus à quadringentis uiris comprehensus ac tortus, nullius nomen à quo iussus esset protulit, nihilq; aliud q̄ scire se cōplures homines in peripolarchi, atq; alias ædes cōuenire solitos. Tum uero nihil factum consilio effet ex hoc noui, Theramenes iam audentius Aristocratesq;, & alij q̄cunq; uel expressi quadringentis, uel extra hos eiusdem sententiæ erant, negotia capesserunt. Nam superioris

Aegina incursionibus infestatur. hæc, classis à Lacedæmone iam circumuecta, ad Epidaurum stationem habens, Aeginam excursionibus infestabat. Quo magis negare Theramenes, credibile esse, si in Epidauream tenderent naues, in sinum Aeginæ fuisse deflexuras, & rursus in Epidaurum recepturas, nisi uenirent exhortandum ad ea peragenda, quæ ipse semper accusator eo' que non posse se ulterius quiescere. Ad postremum multis & seditiosis suspiciosisq; sermonibus habitis, iam opere aggrediendam rem esse censuerunt: siquidem homines grauis armaturæ, qui in Piræo murum Eetioneæ extruebant, in quibus & Alexicles stocrates erat præfectus, certa ei delegata custodia, cōprehendunt Alexiclem interea legas status paucorum præcipua dignitate præditum, & domum adductum cohibent. Comprehendunt item cum alios quosdam, tum uero Hermonem præfectum ūigilum qui apud Munichium excubabant, & ex uoluntate maximæ armatorum partis. Quo simulac renuntiatum est quadringentis uiris (confidebant aūt in curia, præter eos qui bus ista nō placebant) parato animo erant ire ad arma, ac Theramenē & ijs qui cum erant, nuntiabantur. Theramenes purgans se dicere paratum esse iam ire cum ipsis los rapiendos. Et sumpto secū uno è ducibus sic uoluntarijs, pgit ad Piræū. adiuuat eum Aristarchus & equitum iuuētus. Erat autē tumultus ingens atq; horribilis. Nam & qui in urbe degebant, Piræa iam captum, eumq; qui comprehensus esset, mortuum esse; & q in Piræo tantum non adesse contra se urbicos statim suspicabantur.

Thucydides Pharsalius. senioribus istos ne ad ferenda arma discurrerent prohibentibus, & Thucydide Pharsalio, qui tunc aderat hospes publicus, officiose apud singulos intercedente, atq; exclamante, ne patriam hoste ipsis insidiante proderēt, resedit impetus, & in diuersa dilapsi sunt. Theramenes ut uenit in Piræum, erat autem & ipse magistratus, iram in hostes grauis armaturæ intra uociferationem ille quidem exercuit. Aristarchus autem cum quibus aduersarij erant, re uera excanduerunt. Nihilominus illi in opere faciendo perstant, nec facti pœnitere, interrogare tantum Theramenem nunquid ei uideretur ex usitate extrui murum, an satius foret dirui. Atq; hoc respondente, si ipsis placeret dirui bi quoq; placere: hinc è uestigio conscendunt murum, & alij multi eorum qui erant in Piræo, eumq; demoliuntur, uulgus exhortantes his uerbis: Quicunq; uellet quingentos lia q̄ quadringētos præesse ciuitati, eum debere ad id opus accedere. Occultabāt autem rem adhuc sub nomine quinq; milium, ne quis eorum qui præesse uellent, propalam tum popularem nuncuparet, metu ne quid aliquis cum alio loquens, per inscitiam ipsus pro tali utiq; haberetur, & iccirco quadringenti uiri neq; esse uolebant illos quies mille, neq; q non essent, manifestum esse existimantes, si tot numero uiri paucipes gubernationis fierent, haud dubie statum esse popularem. Hoc autem occultum mutuo terrorem præbebat. Postera die quadringēti uiri etsi animo fluctuantes, ria tamen congregātur. Item apud Piræum armati, cum Alexiclem quem comprehenderant, missum fecissent, ac murum demoliti essent, concessere ad theatrum Dionysi

Piræi murus diruitur.

cum, quod ante Munichiam est intra Piræum, & positis armis concilium habuerunt: & ex placito omnium propere petentes urbem, arma in stationem deposuerunt: ad q̄s uenerunt quidam à quadringentis, & alloquentes uiritim ut quenq; uidebant esse, mitigabant, suadebant q̄ ut & ipsi quiescerent, & alios quietos efficerent: dicentes ut quinque milia hominum nuncuparent, & in eorum partem quatenus illorum uoluntas ferret, ipsos quadringentos, ne quo modo ciuitatem perderent, ne' ue hostibus obiectarent. His uerbis, quæ & multa & multis inculcabantur, multitudo armatorū placatior quàm fuerat effecta est: maximeq; extimescens pro uniuersa republica, consensit, ut ad certam diem concilium haberetur in æde Dionysii, hoc est Bacchi, de concordia. Vbi uero ad ædem Bacchi uentum est, tantumq; non cōcio coacta erat, nuntiatur duas & quadraginta naues in Agisandridam à Megaris in Salaminem cursum tenere: quod nemo hac ex turba hoc ipsum existimauit esse, quod olim à Theramene & ab ijs qui cum eo erant, dicebatur classem ad murum iter habere, eoq; utiliter esse dirutum. Agisandridas autem forsitan quidem ex composito iuxta Epidaurum, atq; illa circa loca uersabatur: tamen credibile est, etiam propter præsentem Atheniēsium seditionem affluente spe, si offerretur occasio, illic eum substitisse. Atheniēses ea re ipsis nuntiata, cursu uniuersi in Piræum contenderunt, tanquam bellum domesticum maius q̄ hostile, nec longinquum, sed ante portum esset. Itaq; eorum alij naues quæ aderant ingrediuntur, alij alias deducunt, alij in muros qui pro faucibus portus sunt, suppetias ferunt. At classis Peloponnensium aduētans, superato Sunio, tenuit inter Thoricum & Prasiam: mox appulsa est ad Oropum. Athenienses raptim & qui ad manus erāt nauti is uti coacti, qualia contingunt in ciuitate seditionibus laborante, ac magno discrimini occurrere festinante (nam Eubœa eis omnis erat intercluſa Attica) mittūt Thymocharem ducem cum classe in Eretriam: quæ classis ubi peruenit sex & triginta nauium cum ijs quæ prius in Eubœa erant, coacta est protinus dimicare. nā Agisandridas iam prætulerat, ab Oropo classem ducebat. Abest autem Oropus ab urbe Eretrienſi stadijs sexaginta tractu maris. Dum itaq; illa infesta ueniret classe, Athenienses propere suas naues conscendunt, opinantes sibi milites iuxtà futuros. At illi cibaria in prandium mercabantur, nō ex foro, sed domesticatim ex ultima urbis parte. Nam ne quid in foro uenderetur Eretrienses prospexerant: ut dum cunctanter naues ingrediūtur, ab hoste præuenirētur, & ita dum ille ingruit, isti utcunq; impletas naues educere cogerentur. Et signum ex Eretria hosti ad Oropum sustulere, quando mouere contra Athenienses deberet. Tali Athenienses apparatu prouecti, pugna supra portum Eretriensem commissa, tamen aliquantisper restitere. Deinde in fugam uersos usq; ad litus insecutus est hostis. Quorum quicunque ad urbem Eretriensem, ut amicam cōfugerunt, indigniſſime ab Eretriēsibus interfecti sunt: qui uero in munitiones quas ipsi in Eretria tenebant, incolumes fuere, itemq; nauium quæcunque in Chalcidem peruenerunt. Ea enim duabus & uiginti cum remige militeq; captis, Peloponnenses & captiuorum aliis interfectis, alijs conseruatis, trophæum statuerunt. Neq; multo post omnem Eubœam ad defectionem compulerunt, præter Oreum, quod Athenienses ipsi tenebant, et alia circà loca composuerunt. Postquam hæc ad Eubœam gesta, Athenis nuntiata sunt, pauor eos ad illam diem maximus circunstetit. Neq; enim accepta in Sicilia calamitate, etsi tuncingens uisa, neque aliud unquam tanto terrori fuit, utpote cum exercitus apud Samum abesset, neq; alia adesset classis, neq; qui illas conscenderent, ipsis seditionem dissidentibus, & incertum quando inter se conuenturis, tantum eis calamitatis inesse arbitrabantur. Quia cum & classis & Eubœa esset amissa, unde plus quàm ex Attica emolumenti perciperetur, quonam modo non forent consternati? & eo quidem uehementius propter summam loci uicinitatem, ne continuo uictoria feroces ad uacuum nauium Piræum appellerent, quos tantum non adesse suspicabantur, id quod illi si audaciores fuissent, facile fecissent. Ex quo aut aggredientes urbem, magis in seditionem cōsistentem ciuitatem: aut manendo obsedissent, cogentes ab Ionia classem, etsi aduersarij

Munichia.

Dionysii ædes

Agisandridas

Athenienſiū in teſtinū ad Piræū bellum.

Oropi ſitus.

Pugna acris.

Peloponnenſium victoria.

Oreum.

Hellespontus.

am statui paucorum, tamen suis rebus domesticis atq; uniuersæ ciuitati succurrere. Si-
que interea & Hellespontus & Ionia & insulæ & omnia Euboea tenus, & ut sic dica-
omne Athenienſium imperium ipsis cessisset. Verum nō in hoc tantum bello Lacedæ-
monij, sed in alijs etiam multis omnium hostium Atheniēsibus utilissimi extiterunt:
quod plurimum inter se moribus differentes essent, alij properi, alij cunctabundi, alij
alij manu prompti, alij formidolosi, præcipue in gubernanda classe plurimum Athe-
ensibus profuere: quod maxime declarauere Syracusani, qui concordes inter se pre-
clarissime bellig erauerunt. Ad hunc nuntium Athenienses uiginti tamen naues arma-
uere, concionemq; coëgere semel statim tum primum in locum, quē uocant Pycnē.

Pycne.

cōciones athenienſium.

ubi etiam alias consueuere: in qua concione quadringentis uiris amotis, decreuerunt
administrationem rerum quinque milibus tradendam esse: ex eo autem numero qui-
cunque arma gestarēt, neq; ullo pro magistratu mercedem accipere: si secus fecisset,
execrabiles esse. Aliæ quoque deinceps crebræ sunt habitæ conciones, in quibus &

νομοθέται. Athenienſium reſpublica.

gum lationes, & alia ad rempublicam pertinentia constituerunt. Atque inter initia
dentur mihi Athenienses non parum cōmode rempublicam administrasse, inter
que factionem paucorum, & multitudinis in unum redactam egregio temperamē-

De Alcibiade reuocando.

Quæ res ex improbis factis quæ fiebant, prima sustinuit ciuitatem. Decreuerunt
terea Alcibiadem cæterosq; qui cum eo essent, reuocādos in patriam, & ad eum &
lites qui cum eo in Samo essent mittendum iubentes, ut ad administrandam rempu-
cam accederet. Inter hanc statim rerum mutationem, Pisander Alexicles q; cum
is, & qui præcipui fuerant è statu paucorum, se in Deceleam subduxerunt. Solos

Oenoe.

eis Aristarchus (erat enim dux) sumptis repente aliquot sagittarijs, qui essent
simi, ad Oenoen pergit, murum Athenienſium in Bœotiæ confinijs, quem Cono
propter suorum à Decelea se recipientium cædes, quæ factæ fuerant ex Oenoe, ob-
bant uoluntarij quicq; Bœotianis accitis. Cum his habito colloquio Aristarchus,
xit eos qui erant apud Oenoen, quod diceret quandoquidem populares sui intra
de cæteris rebus cum Lacedæmonijs transegissent, debere & ipsos eum locum tra-
Bœotianis. De hoc enim transigi. Cui ut duci fidem habentes illi, quippe qui om-

Paucorum ſtatus ſublatus.

rerum ignari, quod obsessi essent, sub pactione abierunt. Hunc in modum & Bœo-
ani relictam Oenoen receperunt, & Athenis status paucorū seditioq; cessauit.
eadem huius æstatis tempora, Peloponnenses apud Miletum, cum nemo eis stipe-
um numeraret illorum, quibus à Tissapherne mandatū erat dum contulit se in Asp-
dum, neque classis Phœnicum, ac ne ipse quidem Tissaphernes ueniret, & qui cum
missus erat Philippus, ad Mindarum nauarchum scriberet classem non esse uēturam
idq; ipsum Hippocrates uir Spartiata (qui apud Pharselidem agebat) significaret,
intellexerunt se prorsus decipi à Tissapherne. Itaque solicitante eos Pharnabazo,
optabat conducta ea classe, reliquas prouinciæ suæ urbes compellere ad deficien-
ab Atheniēsibus, quemadmodum Tissaphernes. Mindarus spe aliquid plus ab illo
tinendi, multa diligentia præsentiq; edicto, ut lateret hostem qui erat in Samo, sol-
è Mileto tribus & septuaginta nauibus, petijt Hellespontum: quò prius per hanc
dem æstatem duodecim aliæ naues concesserant, & partem quandam curſionibus

Icarus.

festauerant. Sed Cheronesi tempestate usus, ad Icarum coactus est appellere. Vbi p-
pter difficultatem nauigandi quinq; sex ue moratus dies, peruenit Chium: quē à
leto soluisse certior factus Thrasyllus, apud Samum & ipse cum quinque & quin-

Thraſyllus.

ginta nauibus proficiscitur, approperans ne ille præueniret in Hellespontum. Co-
cognito apud Chium esse hostem, ratusq; illic subsessurum, speculatores quidem
cat in Lesbo, & in continēte oppositā, ne se lateret ille, si quid moueretur: ipse cum

Methymna.

liqua classe Methymna profectus, farinam hordeaceam atq; alia opportuna appara-
bet, tanquam è Lesbo Chium petiturus, si diutius illic moraretur hostis. Et simul
bat in Eresum nauigare (defecerat enim Eresus à Lesbo) recepturus eam si posset.

Eresus.

Methymnæi exules non è postremis, sumptis è Cuma quinquaginta fer me appa-

ctissima familiaritate coniunctis, & è continente alijs mercede conductis ad trecētos,
cuncti Anaxarcho Thebano ob cognationem duce delecto, primū adorti fuerant Me-

Anaxarchus.

thymnam: quod irritum fuit inceptum, propter præsidium Athenienſe, quod è Mity-
lena aduenies, commissa pugna, rursus eos extra urbem eiecerat. Verum recepti per
noctem, Eresum ad defectionem cōpulerant. Aduersus hanc igitur cum tota classe ad-
ueniens Thrasyllus, de aggrediēda cogitabat. Sed eōdem anteuerterat Thrasybulus
cum quinq; nauibus è Samo, dum ei de hoc exulum traiectu allatum esset. Post quem
Thrasyllus cum appulisset, ad Eresum stationem habebat. Accessere præterea duæ na-
ues ex Hellesponto domum remeantes. Itaque tam Methymnæ quàm cæteræ naues
adeuant numero septem et septuaginta. Quarum nauales copiæ, & machinas & omnis
generis oppugnationes præparabant ad Eresum expugnandā, si possent. Interea Min-
darus cum classe Peloponnēsi biduo re frumentaria comparata ex Chio, ac datis à po-
pulo Chio ternis & quadraginta nummis Chijs in singulos, tertio die illinc uela in al-
tum dedere, ne in naues quæ ad Eresum stabant incideret: & à sinistra Lesbum haben-
tes, per pelagus in continentē peruenere, ac subeuntes portum qui est in Craterijs ter

Craterid.

ræ Phocaidis. Vbi postquam pransi sunt, præteruecti oram Cumanam, cœnauere in

Arginuſſis.

Arginussis, quæ sunt in continente aduersus Mitylenem. Vnde multa nocte proficis-
centes, cum uenissent in Harmatūtem, quæ est è regione Methymnæ in continente,

Harmatus.

sumpto raptim prandio prætereuntes Lectum & Larissam & Amaxitum & alia circa

Lectus. Larissa. Amexitus.

loca, perueniunt in Rhœtium, quod iam est Hellespōti, media nocte in diluculum de-
clinante: quarum nonnullæ tenuerunt ad Sigæum, atque ad alia circa littora. Atheni-

Rhœtium.

enses qui apud Sestum erant duodeuiginti naues, ubi conspexere & ex speculis ignes,
qui ipsis pro signo fiebant, & frequentes in hostico pyras repente collucere, intellexe-
runt ingressos esse Peloponnēses, & hac ipsa nocte quantum maturare potuerūt, sub-
ducentes Cheronesum, nauigarunt in Elæuntem, uolentes hostilem classem in apertum

Elæus.

mare uitare. Et sexdecim quidem naues quæ ad Abydum erant, latuere, quamuis præ-
monitas à socia quæ adueniebat classe, ut exitum Athenienſium nauium obseruarent.
Cæterum sub ipsum statim diluculum in conspectum uenerunt classes Mindari, & è
uestigio fugæ se mandarunt: neque tamen omnes fugam occuparunt, sed quæ plures
erant, in continentē & in Lemnum effugerūt: quatuor in cursu postremæ, prope Elæ-

Lemnus.

untem circumuectæ sunt. una cum ipsis propugnatoribus impacta iuxta delubrū Pro-
esiai, duæ sine propugnatoribus, una uacua ante Imbrum combusta. Post hæc cōiun-
ctis ex Abydo alijs q; nauibus sex & octoginta, uniuersæ hoc ipso die oppugnauere
Elæuntem: quæ cum ad deditionem compelli non posset, petierunt Abydum. Athe-
nienses clam se non discessuram hostium classem opinantes, per otium Eresi mœnia
oppugnabant: sed ubi cognouere speculatores fuisse frustratos, relicta protinus oppu
gnatione, in Hellespontum suppetias iere: duasq; Peloponnensium naues quæ in per
sequendis ferocius hostibus in pelagus euectæ inciderant in eos, exceperunt. Postero
dieum Elæuntem peruenere, ubi stationem habentes, quæcunq; ex Imbro diffugerant
naues receperunt, & quinq; dies in apparatu pugnæ naualis consumpserūt. Post quos
dies hunc in modum pugnatum est: Athenienſis classis instructa in cornua, Sestū uer-

Sestus.

sus terram legebat. Eius aduētu percepto, Peloponenſis classis & ipsa obuiam ex Aby-

Abydus.

do procedit. Atq; ubi animaduertunt ad pugnandum iri, utrinque cornua exporrexe-
re: Lacedæmonij quidem ab Abydo usque ad Dardanum nauibus octo & sexaginta,

Dardanum.

quarum dextrum cornu tenebant Syracusani, alterum, ubi erant uelocissimæ quæque
naues ipse Mindarus: Athenienses autem Cheronesum uersus ab Idaco usq; ad Arrhi-

Idacus.

ana nauibus sex & octoginta, quorū sinistrum cornu Thrasylus regebat, dextrū Thra-

Arrhiana.

sybulus, cæteri duces assignato quisq; loco. Et maturauere Peloponnenses priores cō
rigere, ut sinistro suo dextrum Athenienſium cornu intercluderent facultate extrinse-
cus prodendi si possent, medium uero ad terram repellere nō procul distantem. Quo
animaduerso, Athenienses in parte statuerāt ipsos intercludere, aduersarij eadem par-

te perrumpere, euectíq; nauigatione præstabant. Sinistrum autem cornu iam praeto-
torium excesserat, quod uocant Canis sepulchrum. Quo facto medium classis inuala-
dis ac dissipatis nauibus cōstabat, & præterea minus plenis: locusq; circa Sepulchrum
canis habebat acutum & angularem ambitum, ita ut ea quæ supra illum fiebant, exac-
conspectum horum essent. Huc igitur Peloponnenses inuecti, propellunt usq; in si-
cum Athenienses: & cum forent prælio superiores, in terram desiliunt. Neque eos
huic mediæ classi succurrere poterant, aut à dextro qui cum Thrasybulo erant, pro-
pter multitudinem nauium in ipsos ingruētium, aut à sinistro qui cum Thrasyllo, p-
pter promontorium Canis sepulchrum: quo interiecto, hæc res illorum oculis subd-
cta non erat, qui præsertim ab acie Syracusanarum aliarumq; non pauciorum nauiu-
urgebantur, donec Peloponnenses uictoria freti, secure alibi aliam insequēdo naue-
ceperunt, quadam sui parte ordines soluére. Quod animaduertētes Thrasybulus cum
suis, omissa iam contentione circumagendi cornu, conuersi protinus in eas à quibus
cohibebantur, repellunt atq; in fugam uertunt: nactiq; partem classis hostilis quæ
rat, palatam feriunt, & earum plerisq; etiam sine pugna terrorem inferunt. Syracusa-
quoque, qui & ipsi iam cedebant ijs qui cum Thrasyllo erant, eo magis dedere se in fu-
gam, ubi alios etiam fugere uiderunt. Postquam terga data sunt, & Peloponnensis
gerunt, præcipue ad flumen Pydium, deinde Abydum, paucas quidem cepere naues
Athenienses, quoniam angustiæ Hellesponti breui hostibus effugia præbebāt. Sed
portunissimam hanc naualis prælij obtinuere uictoriam. Quippe extimescentes ne
Peloponnensium classem, propter calamitates cum proximam, tum illam in Sicilia
ceptam, desierūt & seipsos obiurgare, & hostes iam in re nautica magnificare. De-
bus has naues cepere: Chiorum octo, Corinthiorum quinq;, Ambraciotarum &
otianorum binas, Leucadiorum & Lacedæmoniorum & Syracusanorum & Pelle-
sium singulas. Ex suis autem quindecim amiserunt. Ac posito super promontorio
ubi Canis sepulchrum est trophæo, attractisq; naufragijs, & mortuis ex fœdere h-
redditis, nuntium Athenas uictoriæ triremi miserunt. Quæ nauis ubi peruenit, au-
ta illi felicitate sibi insperata, propter clades quæ & circa Eubœam & per seditione
contigerant, uehementer animo confirmati sunt, arbitrantes posse res suas, si imp-
anniterentur, euadere superiores. Quarto autem quàm pugnatum est die, refectis
peranter apud Sestum nauibus, Athenienses in Cyzicum nauigabant, quæ ab ipsis
fecerat, conspicati que ad Harpagium & Priapum octo profectas è Byzantio aggr-
sunt: ac superatis prælio qui in terra erant, illas intercepere: & perlati Cyzicum
tis carentem iterum receperunt, illinc̄q; pecunias exegerunt. Peloponnenses in
ea profecti ex Abydo in Elæuntem, ex suis nauibus captiuis, quæcunq; integræ
acceperunt. Nam cæteras Elæuntij concremarant, & in Eubœam Hippocrate &
clem ad afferendas illinc alias miserunt. Per hæc eadem tempora, Alcibiades
cim cum nauibus è Cauno & Phaselide Samum remeauit, nuntiatum se naues Phœ-
cum auertisse, ne ad Peloponnenses irent, & fecisse Tissaphernem in Athenien
neuolentiam propēsiorem quàm fuisset, & instructis præter eas quas habebat nou
nauibus, ab Halicarnasseis ingentem pecuniam exegit, & Con muro conclusit. Q
perfecto, magistratibusq; illic constitutis, Samum iam sub autumnum redijt. Er
saphernes cognito classem Peloponnensem è Mileto in Hellespontum profectam,
uens ex Aspendo, properauit in Ioniam. Dumq; Peloponnenses apud Hellespō
agitant, Antādrij (sunt autem Aeoles) assumptos ex Abydo armatos, terrestri p
montem itinere introduxerunt in urbem, quod scilicet iniuria afficerentur ab Ath
co Persa Tissaphernis præfecto, qui Delios quoque (qui ab Athenienſibus Delum
causam lustrationis illinc eiecti, in Atramyttum commigrarant) dissimulato occa
odio, cum optimatibus eorum amicitiæ ac societatis specie expeditionem indix
eduxerat: & obseruato dum illi pranderent, circundata suorum manu, iaculis eos co
fixerat. Qua de re Antandrij illum formidantes, ne quid in se aliquando sæuiret,

Canis sepulchrum.

Syracusanorū & Peloponnē siorum fuga.

Numerus nauiū ab Atheniensib. captarū

Harpagius.
Priapus.

Antandrij.
Idæmons.
Astacus.

alioqui quod alia quæ ab eodem imponebantur ferre non possent, præsidiū eius eie-
cere ex arce. Quo etiam Peloponnensium facto, Tissaphernes (præter illa in Mileto et
in Cnido, unde etiam fuerant deiecta præsidia eius) existimans insigni se affectum es-
se contumelia, ac ueritus ne quid amplius læderet, ad hæc, ægre ferens si Pharnabazus
minore & sumptu & tpe magis ꝓficeret aduersus Athenienses conductis Peloponen-
sibus, statuit ad eos ire in Hellespontum, daturus crimini quæ gessissent apud Antan-
drum: & crimina sua cum alia, tum uero de nauibus Phœnicum, q̄ accōmodatissime
purgaturus. Et cum Ephesum primum uenisset, Dianæ sacrificium fecit, Dum hyems
æstatem hanc insecuta finiet, primus quoq; ac uicesimus annus finiet.

BELLI PELOPONNESIACI QVOD CONSCRIPSIT THVCYDIDES ATHENIENSIS, LIBRI .VIII. ET VLTIMI FINIS.

EX MARCELLINO GRAECO THVCYDIDIS ATHENIENSIS HISTORICI CLARISSIMI VITA, BARTHOLOMAEO PARTHENIO BENACENSI INTERPRETE.

HVCYDIDAE Atheniēsi Olori filio, Threicium genus fuit: nā pater eius Olorus, ex Thracia nomen accepit. Fuit autem ex affinibus Miltiadæ. Vnde & ubi Miltiades apud Cœlā, ibi & Thucydides sepultus est. Miltiades Hegesipylē Thracum regis filiam in uxorē duxit. fuitq; discipulus Antiphōtis Rhamnusii, qui in dicendo grauis, in iudicijs suspectus habitus est: propter quod cum ipsum orantem non facile iudicia tolerarēt, orationes scribere aggressus est: & quibus eo opus erat, exhibuit. De quo Thucydides discipulus testimonium perhibuit, ꝙ cuicunque consilium dedisset, ille in iudicio uictor euadebat. Antiphon improbus est existimatus, & circa finem belli Peloponnesiaci proditionis accusatus est, quippe qui Lacedæmonijs optima legationis tempore, Athenienses uero inutilissima consuluisse deprehēsus est: simulq; cum eo Archeptolemus & Onomacles corrupti fuere, quorum domus funditus euersæ sunt, & eorum genus partim abolitum, partim bonore priuatum. Cum autē Thucydides in imperatoria dignitate constitutus, negligentior factus esset, acceptaq; fide de metallis quæ circa Thasum erant, dites & potens factus est. Bello uero Peloponnesiaco proditionis accusatus est ob ꝓditatem & negligentiam. Forte enim Brasidas cepit urbes Athenienſium in Thracia ab Athenienſibus deficientes ad Lacedæmonios, eoq; cum oporteret celeriter nauigare, & seruare Eiona propēpositam, & uendicare Amphipolim Athenienſibus præcipuam, Eiona quidem præueniens seruare potuit, Amphipolim perdidit. Atqui Cleon suppetias ferens urbibus Thraciæ, nauigauit in Amphipolim, sed tamen commissa pugna à Brasida Lacedæmonio uictus est, perijtq; à Marcinio peltato uulnere. Veruntamē & Brasidas uictoriā adeptus, mortuus est, & Amphipolis ab Athenienſibus ad Lacedæmonios desciuit: ubi & Agnonia ædificia cum diruissent Amphi

Olorus.

Antiphon.

Archeptole.
Onomacles.

Cleon.
Brasidas.

Brasidia. politæ, Brasidia appellauerunt, coloniam Atticam odio habentes, & Laconum par-
Thucydi. exilii et historia. etiam in hoc fouentes, atq; honorem in Lacedæmona transferentes. Thucydides ue-
cum exularet, belli Peloponnesiaci historiã scripsit, & propter hoc Lacedæmonijs p
rimum gratificari uidetur, Atheniẽsium autem tyrãnidem & auaritiam accusare, cu
alia contra eos scribendi nõ præstaretur opportunitas. Corinthijs accusantibus, Lac
dæmonijs succensentibus, & Mitylenæis culpantibus, grandis in Atheniẽsium cri
na insurgebat, Laconicas'q; uictorias oratione extollens, & Atticas calamitates aug
Canis sepulchrum. eas præcipue, quæ in Sicilia acceptæ fuerunt. Historiam autem clausit in bello nau
quod gestum est circa Cynossema, hoc est, circa Hellespontum: ubi uidentur & Ath
nienses uictoriam comparasse. Quæ uero secuta fuerunt, alijs scribenda reliquit, Xe
Xenophon. Theopõpus. phonti uidelicet & Theopompo. Nam plura prælia postea commissa sunt. Neq; eum
complexus est secũdam pugnam naualem circa Cynossema, quam Theopompus hi
pſit: neq; eam quæ circa Cyzicum cõmissa est, in qua Thrasybulus, Theramenes, & A
cibiades uictoriam retulerunt: neq; quæ in Arginussis facta est, ubi Athenienſes La
dæmonios superarunt: neq; quæ caput Atticorum malorum fuit, gesta in Siuijs C
.xxx. uirorum tyrannis. præ, ubi & naues & spem deinceps perdiderunt Athenienses. Tunc enim murus eo
euersus est, & tyrannis trigínta uirorum constituta, & in multas calamitates incidit
uitas, quas diligentius scripsit Theopompus. Thucydides autem inter Athenien
rissimos unus fuit, cumq; grauis in scribẽdo uideatur, priusquam scriberet, rebus pr
fuit. Primam autem grauitatis in dicendo demõstrationem hanc fecit: Pyrilampe
quidam, ex ciuibus uirum amicum & desideratum, domestici cuiusdam nimio ar
interfecit. Hac autem causa in Areopago mota, quam longe sapiens esset, ostendit
cum pro Pyrilampe causam ageret, & Pericles accusaret, obtinuit: unde imperato
Athenienſibus delectus, princeps populi fuit. Peculatus autem reus factus, tanquã
ritia detentus, idcirco non passi eum amplius præesse populo. Primũ enim à Xeno
to ad Sybarim peregre profectus, cum Athenas reuersus esset, perturbationem
cẽ fugiens, captus est. Postea uero in exilium missus per decennium, fugiens autem
Aegina commoratur, & illic dicitur historias composuisse. Tunc'q; cupiditatem so
Proœmium Thucydidis. maxime admittens patefieri, omnes Aeginatas fœnore opprimens, exhausit. Post
solutam historiam proœmium ab autore ordinatum fuisse referunt, quoniam de
quæ in bello gesta sunt, in eo meminit: ut de Deli purgatione, quam circa septimã
num ab Euthyno præfecto factam fuisse dicunt. Mentionem quoq; in eo fecit de
belli, dicens: In finem huius belli. Sed & initio dicit, Motus enim hic maximus Gr
cis fuit, & parti cuidam Barbarorum, & ut ita dicam, maximæ patti hominũ. Cum
tem octauam historiam absoluisset, morbo extinctus est. Falluntur eñ qui dicunt
Cœla. Thucydidæ esse octauam, sed alterius historici. Mortuus autem Athenis sepultus
xta portas Miltiadarũ, in loco Atticæ regionis qui appellatur Cœla: seu cum red
Athenas ab exilio, completo tẽpore præscripto, & in propria patria occubuisset.
trãslatis eius ossibus ex Thracia, cum illic decessisset: In utranq; eñ partem dicitur
Epitaphium Thucydidis. columna quædam in Cœla erecta est, hoc monosticho insignita:

Thucydides Olori iacet hoc Alimusius anti.

Thucydidis uitæ finis.

Coloniæ apud Eucharium Ceruicornũ, ære & impensa M. Godefridi Hittorpij ciuis & bibliopolæ Coloniẽsis, Anno CHRISTI nati millesimo quingentesimo uicesimoseptimo, XV. Calendas Maij, Adolpho Rincho, Alberto Gnesio consulibus.